PLVTAR.MORAL.

PLV
CHÆ
MORAL
PANTVR.
elegantis doct
historici,
litic
OMNES D
guam
GVILIEL.
interprete
Acc
CH
Typis

PLVTARCHI CHAERONENSIS ETHICORVM SIVE MORALIUM,

Pars II.

GVILIELMO XYLANDRO, Augustano, Interprete.

ARGVMENTA HOC TOMO contenta, pagella versa indicat.

FRANCOFVRTI,
Typis Ioannis Saurii, Impensis Rulandiorum, & Nicolai Rothii.

M. DCIII.

De placitis philosophor. hoc est, breuis recensionis sententiarum de rebus natura lib. Libri quinque. 3
Parallela, id est, historiarum Græcarum cum Romanis coniuncta recensio, 54
Compendium commentarij, quo ostēditur Stoicos quam poetas absurdiora dicere. 70
De vnius in repu. dominatione, populari statu, & paucorum imperio. 72
Bruta animalia ratione vti. 74
Commentarius, Ne suauiter quidem viui posse secundum Epicuri decreta, docens. 84
Libellus, An recte dictum sit, latenter esse viuendum. 115
An vitiositas ad infelicitatem sufficiat. 119
Libellus de amore prolis. 122
De Iside & Osiride, Liber. 129
De his qui sero à numine puniuntur, Commentarius. 176
Virtutem doceri posse. 205
Libellus docens, Qua quis ratione seipsum citra inuidiam laudare possit. 207
De cohibenda ira, Dialogus. 220
De curiositate, Commentariolus. 237
De tranquillitate animi, Libellus 249
De vitioso pudore, Commentariolus. 269
De fraterno amore, Libellus. 280
De garrulitate, Libellus. 302
De cupiditate diuitiarum, Libellus. 320
Animine an corporis affectiones sint peiores. 327
De Fortuna Romanorum, Commentariolus. 330
De Alexandri Magni siue fortuna, siue virtute, orat. I. 344 II. 354
De esu carnium orat. I. 379 II. 376
Libellus, Maxime cum principibus viris philosopho esse disputandum. 380
Ad principem ineruditum. 385
De virtute morali, Commentarius. 390
Commentarius, An seni gerenda sit respublica. 408
Præcepta gerendæ reipub. 430
De vitando ære alieno, Commentariolus. 471
Quæstiones Platonicæ. 477
De primo frigido, Libell. 496
Commentariolus, Bellone an pace clariores fuerint Athenienses. 509
De exsulio, Cōmentariolus. 518
De inuidia & odio. 531
Cōsolatio ad vxorem suam. 534
De fato, Libellus. 540
De Musica, Cōmentarius. 550
Comparationis Aristophanis et Menandri breuiarium. 572
De vita X. Rhetorum. 574

PLV-

PLVTARCHI DE PLACITIS PHILOSOPHORVM, HOC EST, BREVIS RECENSIONIS SENTENTIARUM DE REBUS NATURALIBUS,

LIBER I.

CVM instituerimus naturæ cognitionis rationes explicare, ipsam rem hoc flagitare censuimus, vt principiò statim philosophiæ totam tractationē in suas diuideremus partes:vt liquere possit, quid sit, & quota eius pars sit physica, seu naturæ rerum enarratio. Stoici pronunciarunt, sapiētiam esse rerum diuinarum humanarumque scientiam: philosophiam, quod est sapientiæ studium, exercitationem esse artis ad sapientiam accommodatæ. talem autem esse artem vnicam ac supremam, virtutem. virtutes; quæ suo complexu, latissime pateant, tres esse: naturalem, moralem, differendi. itaq; etiam philosophiam habere tres partes, naturalem, moralem, & differendi Naturalem cùm de mundo, & de ijs quæ in mundo sunt. disputamus. moralem, quæ occupatur vitæ humanæ rationibus. logicam (sic enim Græci rationem differendi appellant) quę circa orationem versatur, eademque ab ipsis dialectica dicitur. Aristoteles & Theophrastus, omnesque fere peripatetici, hac ratione philosophiam distribuerunt: quam explicabo. Virum perfectum necesse est & cognitione rerum instructum esse, & aptum ad faciendum in actionibus humanis officium. patet hoc exemplis propositis. Quæritur Sol animal sit necne, si quidem videtur. hoc qui quærit, in contemplatione versatur: nihil enim aliud considerat, quam quid rei sit itidē qui disputat de infinitate mundi, aut an extra Vniuersum aliquid extet. Ista omnia sunt contemplationis. Rursum quæritur quomodo vita sit instituēda, quo modo liberis conueniat præesse, quomodo gerendus magistratus, quo pacto leges ponendæ. Omnia hæc agendi causa quæruntur, & qui hæc tractat, vir agendis rebus intentus (ita practicum exprimere Græcorum liceat) dicitur.

Philosophia diuisiones: Stoica & Peripatetica.

Quid sit Natura. Cap. I.

QVando præ manibus habemus rerum naturalium contemplationem, necessitatem hoc exigere puto, vt quidnam sit natura, patefaciam. Absurdum enim est aggredi dissertationem de natura rerum, cùm nondum sit explicatum quid valeat naturæ vocabulum. Est itaque natura, si Aristotelem audimus, principium motus ac status ei rei, in qua in est primo, & non per accidens. Omnia enim quæ sub conspectum veniunt nostrum, quæ neq; fortuitò fiunt, neque necessario, neque diuina sunt aut diuinitus effecta, naturales res dicuntur, suamq; habent propriam naturam: vt terra, ignis, aqua, aer, stirpes, animalia, præterea hæc quæ gigni cernimus, imbres, grandines, fulmina, procellæ, venti. Habent enim hæc principium quoddam, cum nihil eorum sit æternum, sed quodam à primordio sit natum. Atque hæc quidem, vt animalia, vt stirpes, initium habent sui ortus: primùmq; in ijs principium est natura, non motus modò, sed etiã status, quæ enim principium motus nacta sunt, eadem finiri etiam possunt. Itaque & motus & quietis principium est natura.

Res naturales.

Discrimen principij & elementi. Cap. II.

ARISTOTELES ac PLATO, & qui ab eorum sunt secta, differre à principio elementum dicunt. Thales Milesius pro eodẽ vtrunque habet: cùm quidem longissimè a se inuicem dissideant ista. Elementum enim omne compositum est: principia neque composita sunt, neque effecta. Verbi gratia, elementa vocamus terram, aquam, aerem, ignem. Principia ideò dicuntur, quòd nihil est eis prius ex quo nascantur. non enim principij nomen ei debetur, quod natum est alicunde: sed huic potius, ex quo id est natum. Terræ autem & aquæ ortu prior est materia ex qua exstiterunt, forma carẽs ipsa, & specie: tum ipsa forma, quam vocamus entelecheiam: tertium priuatio. Falsa itaque est Thaletis sententia.

Quæ sint principia. Cap. III

IDem *Thales* principium rerum esse dixit aquam. videtur autem princeps philosophiæ hic fuisse, & ab eo secta Ionica nomen duxit. plurimæ enim fuerunt successiones philosophorum. Hic cum in Ægypto philosophiæ operam dedisset,

Thales. Ionica secta philosophorum.

disset, Miletum redijt ætate iam grandior. Quòd autem ex aqua omnia orta sint: inque eam omnia suo interitu resoluantur, id ex eo primùm coniecit, quòd semen, omnium animalium principium, humidum est. inde fit probabile, omnia ex humore nasci tanquam principio. Deinde, quia omnes stirpes humido aluntur, idq; suæ fœcunditatis causam habent, eòq; destituta exarescunt. Præterea quoniam ipse Solis stellarùmq; ignis aquæ exhalationibus aluntur ipseque adeo mundus. Itaq; etiam Homerus aquæ omnium rerum primordium adscribit, hoc versu: *Aqua.*

Oceanus cunctis præbet primordia rebus. *Iliad ξ. 246.*

Anaximander, Milesius & ipse, principium rerum infinito adscribit, ex quo omnia fiant, & in quod omnia dissoluantur: ideòque etiam nasci infinitos mundos, & interitu suo ad id redigi, ex quo erant orti, tradit. additq; infinitum propterea esse, ne aliquando ortus rerum deficiant atque subsistant. Peccat autem in eo, quòd non exprimit quid sit infinitum, aerne, an aqua, an terra, aut alia quædam corpora. In hoc etiam, quòd materia exponenda effectricem causam abolet: infinitū enim aliud nihil est, quàm materia: quę nisi efficiens causa accedat, rem creare nullam potest. *Infinitum.*

Horum ciuis *Anaximenes* principium rerum pronunciauit esse aerem, ex quo omnia nascantur, suoque in eum redeant interitu. Ita inquit, anima nostra, aer est: quæ nos temperat: totùmq; mundum spiritus & aer contient. peccat autem hîc quoque, ex simplici & vnius formæ aere ac spiritu putans constare animalia. Nefas enim est, solam materiam vt principium omnium rerum subsistere, ex eàque nasci omnia, sed & effectrix causa ponenda est. neque enim argentum sufficit ad poculi ortum, nisi etiā faber accedat argentarius, qui id conficiat. idem de ære, ligno, & alia quàuis intellige materia. *Aer.*

Anaxagoras Clazomenius similares partes principia rerum statuit. nulla enim ei ratione explicari posse videbatur, quî ex eo quod non esset fieri aliquid, aut quod esset, in nihilum redigi posset. Sanè cibum suminus simplicem atque vniformem, vt cùm pane vescimur, & aquam bibimus, illo tamen alimento nutritur crinis, vena, arteria, nerui, ossa, omnes deinq; partes. quæ cùm fiant, fatendum est in alimento istas omnes naturas inesse, singulisque singula au- *Similares partes.*

geri: inesseque in eo particulas sanguini gignendo aptas. itemque suas neruis & ossibus aptas. quę quidem particulæ mente cernantur. Non enim ad sensum omnia sunt referenda, vt quod panis & aqua isthæc conficiant: sed in his ipsis insunt particulæ mente intelligendæ. quas similares partes alimento insitas vt inde nascentib. fit primordiū, Homœomereias (quasi similarium semina partium) appellauit ille, & rerum principia esse dixit: ita quidem, vt materię locum obtineant. Efficientem enim quoque causam, & quæ disponeret vniuersa, prodidit mentem. Opus suum sic orsus est. » Confusa in vnum erant omnia: mens ea diuisit & in ordinē » composuit. Hic approbandus est, qui materiæ artificem adiunxerit.

Archelaus Apollodori F. Atheniensis aerem & infinitum, eique raritatem & densationem additas, quorum hoc terra, illud ignis sit, principia ponit. Hi se deinceps subsecuti a Thalete Ionicam propagauerunt philosophiæ sectam.

Ab alio rursum initio, *Pythagoras* Mnesarchi F. Samius, is qui princeps philosophi nomen vsurpauit, rerum principia censuit esse numeros, eorumque inter se siue proportiones siue concinnitates, & ex vtrisque composita elementa, quæ geometrica dicuntur. Rursus vnitatem, & infinitati coniunctum binarium in principijs ponit. Tendunt autem principia eius, alterum ad effectricem causam ac formantem, quæ est Deus, mens videlicet: alterum ad perpessionibus subiectam & materialem, quę est mundus in visum incurrens. Porrò docebat, naturam numeri esse denarium. nam ad decem vsque numerando progrediuntur omnes & Græci & barbari, atque hinc rursus pedem ad vnitatem referunt. Rursum denarij numeri vis & natura in quaternione inest. nam ab vnitate vsque ad quatuor inclusum colligendo numerorum summam conficies decem vnitatum. vnum quippe, duo, tria, & quatuor, omnia coniuncta, summam decem conflant. si quatuor terminis amplius sumas, etiam summa denarium excedet. Ergo numeri natura vnitatum ratione in denario, facultatis respectu in quaternario inuenitur. Itaque sanctissimum iusiurandum Pythagorei quaternario sunt complexi, quam tetractyn vocant.

Quatuor.

Per tibi nostra animæ præbentem tetrada iuro Aur. car. 47.
Naturæ fontemque & firmamenta perennis.

Quin & animam nostram Pythagorici aiunt quaternione constare: esse enim hæc quatuor, Mentem, Scientiam, Opinionem, Sensum: vnde omnes artes ac scientiæ profectæ sunt, ipsiq; ratione præditi propterea sumus. Mens enim est vnitas: quod mens quę percipit, vnitatis in morē percipit. Exempli causa, multi sunt homines. horum vnusquisq; pro se percipitur sensu, numerus eorum definiri à nobis nequit. vnicam vero mens hominis notionem concipit, quæ in singulis repræsentatur. idē de equo, & alijs intelligimus, quorum indiuidua (vt Logici appellāt) sunt innumera. Formæ enim siue species, itemque genera omnia, rationem habent vnitatis: itaq; singula eorum definientes, dicunt, animal ratiōe præditū, animal hinniens. Hæc causa est, cur mens, quæ formas rerum percipit, vnitatis adficiatur nomine. Sed & hoc consentaneum est rationi quod binarius infinitatis socius, scientiæ accommodatur. Omnis enim demonstratio, omnis ratiocinatio quæ scientiæ fidem parat, adeoque omnis in vniuersum ratiocinatio, ex quibusdam in confesso positis id de quo disceptabatur concludit, aliudq; è præmissis colligit. quorum apprehēsio cum sit scientiæ, eā binario æquum est comparari. Opinio autē ternarius est, perceptio scilicet probabilis, quæ multarum sane est rerum, nam multitudinem ternarius notat, vt:

Mens. vnitas.

Scientia. duo.

Opinio. tria.

O ter fœlices Danaos.--- Odyss. ε. 306.

Itaq; ternarium non inserit. * *

Heracleitus & Hippasus Metapontinus, ignem omnium esse rerum principium perhibuerunt. omnia enim dicunt ex igne nasci, & in ignem resolui: & ignis exstinctione Vniuersum hoc creatum esse. Primum enim crassissimas eius partes in sese coeundo, terram constituisse. deinde vi ignis laxatam terram, aquam edidisse. hanc exhalando aeri ortum præbuisse. Porro mundum & omnia corpora igni consumptum iri in conflagratione Vniuersi. Ita ignem principium esse ex quo exsistant omnia, & finem in quem omnia recidant. Ignis.

Epicurus Neoclis F. Atheniensis, Democriti in philosophia naturali sectator, omnium rerum principia statuit corpora mente percepta, expertia vacui, sempiterna, in-

teritus fecura, & quæ confringi non poſſint, neque deformationem partium admittant, neque alterationem, & ſola mente cernantur, moueantur in vacuo & per inane. eſſe autem ipſum inane infinitum, & corpora infinita. Tria autem hæc accidere corporibus, figuram, magnitudinem, pondus. quorum hoc tertium duobus, quæ Democritus perhibuerat, ab Epicuro eſt adiectum. quod hic motum corporum fore nullum ſentiebat, niſi grauitate perculſa mouerentur. *Atomi.* Figuras atomorum eſſe comprehenſibiles, nō infinitas. neque eſſe vel vncinatas, vel tridētes, vel armillares: quę figuræ ſint colliſioni obnoxiæ: cùm atomi ſint perpeſſionis ac contritionis exſortes. Dictam atomum, non quod ſit minimum, ſed quòd ſecari non poſſit, aut conteri, ſitq́ue immunis à perpeſſionibus & inanis expers. Eſſe autem atomum, liquere. eſſe enim elementa ſemper durantia, & animalia inania, & vnitatem,

Empedocles Metonis F. Agrigentinus, quatuor dicit elementa, Ignem, aerem, aquā, terram. duo autem principia, Amicitiam & diſcordiam, quorum hoc vniat res, alterum diſcernat. Sic autem ait:

Radices primùm rerum tibi quatuor edam.
Iuppiter æthereus, Iuno vitalis, ad hos Dis.
Et Neſtis lacrymis humanos quæ rigat alueos.

Iouis enim nomine ignem intelligit atque ætherem, Iunonis vitalis aerem, Plutonis terram, Neſtis & humanorum canalium, ſemen & aquam.

Socrates Sophioniſci F. Athenienſis, & Plato Ariſtonis F. ciuis eius, (ambo enim idem de Vniuerſo ſenſerunt) tria ſtatuunt principia, deum, materiam, ideam. Mens eſt, quod deum nominant: materia primum rebus orientibus & intereuntibus ſubiectū: idea natura corporis expers, in conceptis mentis & imaginationibus dei. deus autem mens eſt mundi.

Ariſtoteles Nicomachi F. domo Stageirita, principia deſignauit, Formam, quam entelecheiam dixit, Materiā, Priuationem. elementa quatuor. quintum corpus quoddam æthereum immutabile.

Zeno Mnaſeæ F. patria Citienſis, deum efficiendi, materiam perpetiendi principium poſuit. tum elementa quatuor. Horū ſecta Italica dicitur à Pythagora, qui è Samo ob

Polycra-

Polycratis tyrannidem ſibi diſplicentem in Italiam commigrauit, ibique ſcholam aperuit.

Quomodo coaluerit mundus.

Cap. IV.

MVndus vndiquaque confracta forma concreuit, hoc modo. Cùm inſectilia corpuſcula (ſic nunc atomos voco) fortuitò mouerentur, nulla motus gubernante prouidentia, continentèrque & celerrimè agitarentur: multa in vnum collecta ſunt corpora, ob eàmque cauſam magna iis fuit & figurarum & quanitatis varietas. Sic illis coactis, quæ maiora erant & grauiſſima, vtique ſubſederunt. quæ minora, rotunda, leuia, ac lubrica fuére, eliſa in concurſu corporum, in ſublime ſubuecta ſunt. Poſtquam elanguit vis impellens, atque in ſublime protrudens, reliqua, cùm ſurſum efferri deſiiſſent, neque deorſũ ferri quirent, compulſa ſunt ad loca recipiendo apta, nimirum ea quæ ſunt in ambitu, ad hæc multitudo corporum reflexa eſt: cùmque inter ſe cohæreſcerent inter reflectendum, cœlum genuerunt. Atomi autem eiuſdem naturæ ac variæ. ſicut dictum eſt, compulſæ in ſublime aſtra confecerunt. Iam multitudo corporum exhalando ſurſum elatorum, aerem percuſſit, eòque eliſo, cùm is motu in ventum eſſet, redactus, complexus aſtra ſecum circumduxit, & eam ſublimium corporum circumagitationem, quæ adhuc durat, effecit. deinde ex corporibus ſubſidentibus terra exſtitit, ex ſubuectis in altum, effecta ſunt cœlum, ignis, aer, Cùm autem multum materiæ etiamnum in terra eſſet comprehenſum, ac ictibus ventorum condenſaretur, auriſque ab aſtris venientibus, omnis terræ figura exiguis conſtans partibus compreſſa fuit, humidàmque produxit naturam. Hæc cùm eſſet fluida, in caua defluxit & capacia ob ſoliditatem. aut ipſa per ſe aqua conſiſtens, ſubiecta loca excauauit. Hoc modo principes mundi partes ortæ ſunt.

An vnicus ſit mundus. *Cap. V.*

STоici vnum mundum eſſe pronunciauerunt, quem & vniuerſum appellant & corporeum. *Empedocles* vnum quidem mundum, ſed hunc non eſſe idem cum vniuerſo, verùm exiguam Vniuerſi partem: reliquum eſſe ocioſam materiam. Vnum eſſe mundum, eundémque cum Vniuerſo, ſentit, ac tribus rationibus *Plato* colligit, quòd perfe-

ctus non esset, si non contineret omnia: quod non similis exemplari, si nō vnigenitus: quod nō in sempiternum duraturus, si quid extra ipsum extaret. Platoni vero obijci potest, mundum esse perfectum, neque omnia tamē complecti. nam homo quoque perfectus est, neque tamen omnia continet: & multa eius rei exempla suppeditant statuæ, domus, picturæ. Quî autem perfectus sit, extra quem aliquid circumagitari potest? interitui autem neq; non est, neque potest non esse obnoxius, cum sit ortus. *Metrodorus* absurdum esse ait in magno agro vnicam nasci spicam, & in infinito vnicum mundum exstitisse, perinde absurdum. Esse autē infinitos numero mundos inde constare, quod infinitæ sunt causæ. Nam si finitus esset mundus, causæ autem infinitæ ex quibus hic mundus constat, necesse est infinitos esse. Vbi enim omnes adsunt causæ, ibi necesse est etiam effectus esse. causæ autem sunt vel atomi, vel elementa.

Vnde dei notitiam homines habuerint.
Cap. VI.

DEi naturam Stoici definiunt, spiritū intelligentia præditum, igneum, formæ expertem, & in quam velit speciem se mutantem, ac rebus quibusuis assimilantem. Notionē dei suggessit primum conspecta eorum quæ in mundo insunt pulchritudo. nihil enim pulchri temere & fortuito nascitur, sed ab arte aliqua efficitur. Mundum pulchrum esse, figura, color, magnitudo, & astrorum varietas arguunt. Globi forma est mundo, omniū facile præstantissima, quod sola omnibus suis partibus est similis. cumque rotundus sit, partes quoq; habet rotundas. ideoq; secundum Platonem mens, res diuinissima, in capite sedem habet. Color quoque cœli pulcher est. nam cœruleum purpura nigrius est, & fulget: atq; ob fulgorem & vehemētiam color hic tantum aeris interuallum penetrans tam procul dissitum nobis cœlum dat conspiciendum. Pulchritudinem etiam magnitudo ei conciliat. Nam in quouis genere id quod reliqua continet, pulchrum est, vt homo & arbor. Ea quoq; ad pulchritudinem mundi faciunt, quæ nobis apparent. Obliquus enim in cœlo circulus, quem Zodiacum seu signiferum appellant, diuersis est simulacris distinctus.

Mundi pulchritudo.

Cancer inest illi, post hunc leo, virgo deinde,
Chelæ, scorpius, arcitenens, capricornus, aquai

Post illos fusor, nitidi duo sidera pisces:
Mox aries, taurus sequitur, fratresq; gemelli.

Innumera autem alia similes reflexiones in mundo effecerunt, Vnde & Euripides:

Cœli renidens pulcris sideribus iubar,
Varium sapientis opus artificis. ----

Id quoq; nos ad Dei cognitionem deduxit, quòd cùm Sol, Luna, & reliquæ stellæ infra terram deferuntur, eadem tursus magnitudine, colore, locis, temporibusq; iisdē oriuntur. Itaq; ij, qui cultum deorum nobis tradiderunt, tribus formis vsi sunt, naturali, fabulosa, testimonio legum. naturalem philosophi, fabulosam poetæ docent, leges suas singulæ habent ciuitates. Tota doctrina in septem tribuitur partes. Prima est eorum quæ in cœlo sublimi fiunt obseruatio. homines enim cœperunt deum agnoscere, cùm viderent stellas tantam cōcinnitatem efficere, ac dies noctesq;, æstate & hyeme suos seruare statos ortus atq; obitus: indeq; terram animātia & fructus proferre. Itaq; pro patre cœlum pro matre terram acceperunt. patrem illum, quòd aquam instar seminis effunderet, matrem hanc quòd conciperet & pareret. Cumque videret stellas perpetuô moueri, & in caussa nobis esse vt Solem & Lunam contemplaremur, deorum iis nomen fecerunt à cursu ductum. Secundo & tertio loco deos distinxerunt in vtiles, Iouem scilicet, Iunonem, Mercuriū, Cererem: & damnosos, Diras, Furias, Martem, quos vt violentos & sæuos placant sacris atque auertunt. Quartum & quintum locum rebus & motibus animi adsignauerunt, vt Amori, Veneri, Desiderio, & de rebus, Spei, Iustitiæ, Æquitati. Sextum locum figmenta poetarum occupauerunt. Hesiodus enim cum genitis diis vellet patrem statuere, hos deorum genitores protulit, *Classes deorum.*

Cœumq; induperantem, Hyperionaq;, Iapetumq;.

itaq; hic locus fabulosus dicitur. Septimus iis est tributus, qui ob beneficia in vsum communis vitæ collata honoribus diuinis sunt affecti, humano nati more, vt Hercules, Castor & pollux, Bacchus. Formam homanam iis adscripserunt, quia omnium rerum principatus est penes numen: omnibus aūt animalibus præstat homo, pulchritudine, virtntum ornamentis, mente. Itaq; præstantissimos similes eorum quæ essent aliis omnibus superiora recte censuerunt.

Quid

Quid ſit Deus. Cap. 7.

PHiloſophorum quidam, vt Diagoras Melius, & Theodorus Cyrenæus, & Euemerus Tegeata, omnino negauerunt eſſe deos. & Euemerum etiam Callimachus Cyrenæus innuit, in Iambis ſcribens:

Venite frequentes ante muros in fanum,
Vbi qui vetuſtum ex ære Tonantem formauit.
Senex loquax cum libris impijs friget.

hos dicit, quos compoſuit non eſſe deos docens. Et Euripides tragicus poeta apertè quidem profiteri hanc ſentētiam non eſt auſus, metuens Areopagiticum iudicium: iudicauit tamen hac ratione: Siſyphum introduxit, qui eam proferret, ipſeque ei patrocinatus eſt.

Incondita olim vita fuit mortalium,
Et belluina, viribus q; ſeruiens.

legibus deinde poſitis ait iniuſtitiam fuiſſe repreſſam. ſed cum hæ aperta poſſent flagitia prohibere, multi autem occultè ſcelera perpetrarent, tum quendam callidum virum prodiiſſe, qui docuerit veritati tenebras mendacio offundendas, hominibúſque perſuadendum eſſe,

Quod ſit perenni vita aliquis vigens deus,
Qui cernat iſta, & audiat, atq; intelligat.

Nugæ enim poetarum valeant vna cum Callimacho, cujus hoc eſt:

Eſſe deum ſi credis, & hoc te ſcire neceſſe eſt,
Nil non hunc etiam poſſe deum facere.

Non enim poteſt omnia deus facere. aut faciat, ſi eſt deus, niuem nigram, ignem frigidum, rectum eum qui ſedet, vel contra: Nam Plato etiam vocalis ille cùm diceret deum ſeipſo vſum exemplari condidiſſe mundum, nænias redolet priſcæ antiquitatis obſoletas, quales beccеſelenas vetus comœdia vocat. quomodo enim finxit in ſeipſum intuens, aut qûi globoſus eſt deus, & homine inferior?

ANAXAGORAS dixit initiò conſtitiſſe corpora, dei autem mentem ea digeſſiſſe, itaque omnium rerum ortus effeciſſe. *Plato* poſuit prima corpora non ſtetiſſe, ſed abſque ordine fuiſſe mota. Deus autem, inquit, ordinem animaduertens cōfuſioni præſtare, ea compoſuit. Communis ambobus hic eſt error, quod deum faciunt res humanas curantem, ac ea de cauſa mundum adornātem. Beatum enim interitúſ-

Deum non curare humana, nec feciſſe mundum

teritûsque expers animal, omnibúsque bonis perfectè cumulatum, neque vllius capax mali, totum in sua beatitate atque perpetuitate occupatum, non conuertit se ad curam rerum humanarum. miser quippe fuerit deus, si opificis aut fabri in morem onera subeat, solicitúsque sit de mundo apparando. Rursum is quem perhibēt deus, aut non fuit priore illo sæculo, quo corpora siue immobilia erant, siue nullo ordine ciebantur. aut dormiuit tum, aut vigilauit, aut neutrum horum. Primum admitti non potest: est enim deus æternus, Neq; secundum: si enim dormiuit ab æterno, mortuus fuit. æternus enim somnus mors est. sed ne capax quidem somni deus est: magno enim interuallo diuisa sunt immortalitas dei, & res vicina morti. Quod si vigilauit, aut defuit ei aliquid ad felicitaté, aut perfecte fuit beatus, Priùs eum felicem esse non fineret: cui enim aliquid deest, felix non est. Absurdum quoque est posterius. si enim nihil ei deerat, inanis fuit rerum superuacanearum aggressio. Iam si deus est, & eius curis res humanæ temperantur, qui fit quod malis bene est: bonis malè: Nam Agamemno quidem,

Rex bonus, atq; idem clarus bellator in armis, Ili. γ. 179.

à mœcho & adultera per insidias est occisus eiúsque gentilis Hercules cùm multa mala humanam vitam infestantia aboleuisset, Deianitæ veneficio & fraude periit. *Thales* mentem mundi statuit deum. *Anaximander.* stellas cœlestes deos. *Democritus* deum in igne globoso, mundi animam. *Pythagoras* de principiis vnitatem deum, ac bonum, quæ sit vnius natura, ipsa mens, Infinitam autem binarij naturam, genium & malum, vnde est multitudo materiæ, & visui expositus mundus. *Socrates* & *Plato* vnum singularis & per se subsistentis naturæ ac solitarium, re vera bonum. omnia autem hæc nomina ad mentem referuntur. Mens ergo est deus, species separata, sincera ab omni materiæ admixtione & perpessionibus obnoxij. *Aristoteles* supremum deum ait esse speciem separatam, quæ insistat globo Vniuersi, qui globus corpus est æthereum, quintum ab eo nuncupatum. quod cum in orbes seu sphæras sit diuisum natura contiguas, ratione seiunctas: harum quamuis existimat esse animal ex anima & corpore compositum, quorum corpus æthereum sit, ac in orbem circumducatur, anima autem ratio immobilis, motum actu efficiens. *Stoici* communiùs

muniùs deum pronunciant esse ignem artificiosum via ingredientem ad mundi procreationem, qui mundus in se contineat omnes seminales formas, ex quibus singula fato nascantur. Ac spiritum quidem per totum penetrare mundum, nomina autem à materiæ, quam peruadit, sumere mutationibus. Ad hæc, deum esse mundum, stellas, terram: supremum autem omnium deorum esse mentem quæ est in æthere. *Epicurus* omnibus diis humanam formam tribuit, solàque eos ait cerni ratione, ob tenuitatem Partium naturæ simulacrorum. Idem alias quatuor naturas prodidit in teritus expertes: atomos, inane, infinitum, partes similares: quæ etiam elementa vocat.

De genijs & heroibus. Cap. IIX.

TRactationi de dijs, adijciamus narrationem de geniis & heroibus. Thales, Pythagoras, Plato, Stoici, esse aiunt genios, substantias anima præditas. Heroes quoque esse animas à corporibus separatas, bonos si bonæ: malos, si malæ. Epicurus nihil horum admittit.

De materia Cap. IX.

MAteria est primum ortus interitusque subiectum, aliarùmque mutationum. Qui Thalerem, Pythagoràm que sequuntur, & Stoici, mirabilem fluxamque tota suapte natura per Vniuersum eam statuunt. Democriti sectatores non affici prima, atomum, inane, & incorporeum. Aristoteles & Plato materiam esse corpoream, formæ speciei que expertem ac figuræ, qualitatis etiam suapte natura vacuam: sed formarum receptaculum, tanquam nutricem & subiectum in quo rerum imagines impressu referantur, ac matricem. Qui pro materia aquam, terram, ignem, aeremve ponunt, ij iam non in formem materiam, sed corpus ponunt. informem, qui indiuidua corpora siue atomos.

De Idea. Cap. X.

IDea substantia est corporis expers, quæ cùm per sese ipsa subsistit, tum formæ expertem materiam informat, iisque rebus causam præbet vt exsistant ac monstrari possint. Socrates & Plato ideas putauerunt à materia secerni, & in intellectu ac imaginatione dei subsistere. Aristoteles formas atque ideas reliquit: non tamen à materia secretas. Idem enim alienus ab ea fuit sententia, quæ mundi creationem

deo

deo adſcribit. Stoici, cuius ſectæ Zeno princeps fuit, noſtræ mentis conceptus idearum nomine intelligunt.

De cauſis. Cap. XI.

CAuſa eſt, cuius effectus eſt, aut à qua aliquid proficiſci- tur. Plato triplicem facit cauſam, Efficientem, Materiam, Finem. principatum tamen Efficienti defert, quæ eſt mens. Pythagoras. * Ariſtoteles primas cauſas facit corporis exſortes, alias participatione aut per accidens ſubſtantiæ corporeæ, ita vt mundus ſit corpus. Stoici omnes cauſas ſtatuunt corporeas: dicunt enim eſſe Spiritus.

De corporibus. Cap. XII.

COrpus eſt quod tres habet dimenſiones, latitudinem, profunditatē, longitudinem. aut moles ſenſui per ſe renitens: aut quod locum occupat. Platoni, quod neque graue eſt ſuapte natura, neque leue, dum ſuo proprio eſt in loco: cum vero eſt in alieno, tum id inclinari, in clinandoque momentum aut ad grauitatem aut ad leuitatem adipiſci. Ariſtotelis ſententia eſt, terram ſimpliciter eſſe grauiſſimum, ignem leuiſſimum: aerem & aquam alias aliter habere. *Stoici* duo de quatuor elementis leuia eſſe, aerem & ignem: duo grauia aquam & terram. Leue enim eſſe, quod non inclinatione aliqua, ſed natura fertur à medio: graue, quod ad medium. ipſum enim medium non eſt graue. *Epicurus* incomprehenſibilia eſſe corpora: prima autem, ſimplicia. quæ autem ex his concreta ſint, omnia eſſe grauia. atomos moueri, aliâs ad perpendiculum, aliâs deflexione quadam. quæ ſurſum ferantur, aliâs ictu, aliâs trepidatione.

De minimis. Cap. XIII.

EMpedocles ante quatuor elementa ponit quædam minutiſſima fragmenta, tanquam elementa elementis priora, ſimilarium partium & teretia. *Heracletus* ramenta quædam minima & diuiſionem non admittentia introducit.

De figuris. Cap. XIV.

FIgura ſuperficies eſt, & circumſcriptio, atque terminus corporis. Pythagorici quatuor elementorum corpora globoſa eſſe aiunt, igni dempto, cui vt ſupremo, turbinis formam tribuunt.

De coloribus. Cap. XV.

COlor qualitas corporis eſt, quæ viſu poteſt percipi. Pythagorei colorem appellauerunt ſuperficiem corporis. Empedocles, id quod cōgrueret meatibus viſui inſeruientibus. Plato flammam à corporibus emicantem, cuius partes proportione reſpondeant viſui. Zeno Stoicus colores primam materiæ figurationem eſſe dixit. Pythagorei coloris genera faciunt album, nigrum, rubrum, pallidum. diſcrimina colorum deducunt à certis mixtionibus elementorum: & in animalibus, ob varietates locorum atque aeris.

De ſectione corporum, Cap. XVI.

THaletis & Pythagoræ ſectatores, negant in infinitum progredi ſectionem eorum corporum, quæ motib. ſunt obnoxia, ſed ſubſiſtere in iis quæ indiuidua ſunt, & atomi dicuntur. Ariſtoteles facultate infinitam eſſe docet ſectionem corporum, ſed actu eam facultatem nullo finiri.

De mixtione & temperatione. Cap. XVII.

VEteres qualitatū mutatione cenſuerunt clemēta miſceri. Anaxagoras, & Democritus, eorùmq; aſſeclæ, iuxta ſeinuicem poſitione, Empedocles ex minoribus molibus coaleſcere elementa, quæ ſint minimæ, ac tanquā elementorum elementa. Plato tria corpora. nō enim vult ea eſſe elementa, aut appellare: ſed inter ſe commutari, ignem, aerem, aquam, terram, in horum vllum non poſſe permutari.

De inani. Cap. XIIX.

A Thalete ad Platonē vſq; philoſophi naturam ſcrutantes, vacuum eſſe negauerunt. Empedocles ſic.

In mundo vacuum nihil eſt, nihil eſt quod abundet.

Leucippus, Democritus, Demetrius, Metrodorus, Epicurus, corpora ſectionem non admittentia dixerunt multitudine infinita, inane autem magnitudine eſſe infinitū. Stoici cenſuerunt nullum intra mundum eſſe inane, ſed extra mundum eſſe. Ariſtoteles tantum eſſe inane extra mūdum, vt reſpirare poſſit cœlum: eſſe enim hoc ignem.

De loco. Cap XIX.

PLato id locum vocauit, quod in ſe admitteret formas, tranſlatione vtens in materia notanda, quæ quaſi nutrix ſit, atque receptaculum. Ariſtoteles, extremitatē corporis continentis, contiguam contento.

De capa.

De Capacitate. Cap. XX.

STOici & Epicurus differre volunt inane, locum, capacitatem: & definiunt inane vacuitate corporis: locum, qui à corpore occupetur: capacitatem: quod partim à corpore impletur, vt dolium à vino.

De tempore. Cap. XXI.

PYthagoras sensit, tempus esse globum ambientis corporis. Plato, mobilem æternitatis imaginem, aut motus mundi interuallum. Eratosthenes, Solis motum.

De natura, seu substantia temporis. Cap. XXII.

EAm Plato dicebat esse motum cœli. Plerique Stoicorum, ipsum motum: nec non, temporis nullum fuisse exordium. Plato, intelligentia genitum.

De motu. Cap. XXIII.

HAnc Plato post Pythagoram differentiam quandam aut diuersitatem esse in materia dixit. Aristoteles, actum (ipsius vox est entelecheia) rei mobilis. Democritus, vnum genus motui dedit, obliquum. Epicurus duas motus species, ad perpendiculum, & ad declinationem. Herophilus, motum alium sola mente intelligi, alium sentiri. Heracletus motum & statum prorsum è natura sustulit. hunc mortuorum esse dicens, motum autem sempiternorum perennem, intermittentem esse rerum fluxarum.

De ortu & interitu. Cap. XXIV.

PArmenides, Melissus, Zeno, cum omnia motus expertia esse opinarentur, ortum & interitum prorsus negauerunt. Empedocles, Epicurus, denique quotquot mundum è minutis construunt particulis: ij concretiones quidem ac secretiones quasdam introducunt, ortus & interitus esse negant. neque enim qualitates alterando, neque coaceruatione incrementa fieri. Pythagoras, & quotquot materiam perpessionibus obnoxiam ponunt, ij proprie ortus & interitus esse affirmant. res enim alteratione, mutatione, & resolutione elementorum fieri.

De necessitate. Cap. XXV.

THaletis est: validissima omnium est necessitas: omnia enim ei subsunt. Pythagoras aiebat mundo circumdatam esse necessitatem. Parmenides & Democritus, omnia fieri ex necessitate. eandemque esse fatum, Iustitiam, Prouidentiam, mundi effectricem.

De natura, siue substantia necessitatis. Cap. XXVI.

PLato quædam ad prouidentiam, quædam ad necessitatem reuocat. Empedocles naturam necessitatis, causam esse ait, quæ vtatur principijs & elementis. Democritus renisum, lationem, & percussionẽ materiæ. Plato alias materiam, alias effectricis causæ respectum ad materiam.

De fato. Cap. XXVII.

HEraclitus omnia fato fieri dixit: idque idem esse cum fato. Plato inserit quidem fatum humanæ vitæ atque actionibus: addit tamen causas à nobis profectas. Stoici, hac in re Platonis similes, necessitatem aiunt causam esse immobilem & violentam. Fatum vero connexum esse causarum ordine contentum, quo etiam includantur ea quæ sunt nostra: quorum alia fatalia debeant haberi, alia fato non concessa.

De natura fati. Cap. XXIIX.

HEracletus fati substantiam esse ait rationem quæ per vniuersi naturam transeat: ipsa autem sit æthereum corpus, semen procreationis vniuersi. Plato rationem legemque æternam naturæ vniuersi. Chrysippus facultatem spiritalem, quæ totum mundum ordine disponat. Idem in Definitionibus, Fatum, inquit, mundi est ratio, aut lex eorum quæ sunt in mundo, ac prouidentia administrantur. Aut: ratio, secundum quam & quæ fuere, facta sunt: & fiunt, quæ fiunt: & fient ea, quæ erunt. Stoici seriem causarum, id est ordinem & connexionem inuiolabilem. Possidonius tertium à Ioue locum tribuit. primum enim Ioui adsignat, secundum naturæ, tertium fato.

De fortuna. Cap. XXIX.

HAnc Plato ait causam per accidẽs esse & cõsequi inopinato in ijs, quę consilio institutoq; hominum suscipiuntur. Aristoteles causam per accidens in his, quæ appetitu mouente finis causa aguntur: incertam eam, & instabilem. Porro fortunam à casu differre: cum illa in actionibus locũ habeat duntaxat, casumq; admittat: casus autẽ fortunæ locum non det semper. quippe cum casus & in ratione præditis, & in brutis, adeoque etiã inanimatis locũ habeat: fortuna non, nisi vbi ratio inest. Epicurus causam esse dixit instabilem, ob mutationem personarum, temporum, motũm. Anaxagoras & Stoici, causam dicũt esse quæ humana

ratio-

ratiocinatione cognosci nequeat. Fieri eñi alia necessario, alia fato, alia instituto animi, alia forte fortuna, alia casu.

De natura. Cap. XXX.

EMpedocli visum fuit, nihil esse naturã, nisi permixtionem & diuulsionem elementorum. Sic enim scribit in primo libro de Naturali philosophia:

Iam quod naturam mortales nomine dicunt,
Hoc nihil est. neq; enim mortem natura, vel ortum
Humano prabet generi. nam mixtio tantum,
Mixtorumq; subest quadam secretio rebus,
Idque homines vulgo naturam dicere suerunt.

Itidem Anaxagoras concretionem, & secretionem, id est, ortum & interitum, naturæ nomine intelligebat.

PLVTARCHI DE PLACITIS PHILOSOphorum, *hoc est, breuis recensionis sententiarum de natura rerum.*

LIB. II.

BSOLVTA relatione de principijs, elementis, & alijs quæ ad eandem pertinent classem, ad effecta proinde me conuertam, ordiarque ab eo, quod omnia reliqua continet.

De mundo. Cap. I.

PRinceps *Pythagoras* complexum vniuersi affecit mundi nomine, propter ordinem qui in eo est. Græca enim vox Kosmos, ordinem ornatumque significat. *Thales & eius sectatores*, vnum censuerunt esse mundum. *Democritus*, *Epicurus*, & discipulus eorum *Metrodorus*, infinitos mundos in infinito, secundum omnes circumstantias. *Empedocles* Solis conuersione mundum circumscribi ait, hancque esse eius finem. *Seleucus* infinitum mundum. *Diogenes* Vniuersum infinitum, mundum autem finitum. *Stoici* discrimen statuunt inter Vniuersum & mundum. Vniuersum enim esse infinitum adiuncto inani, totum mundum seorsim ab inani subsistere.

De figura. Cap. II.

STOICI globi figuram mundo assignant, alij turbinis, oui quidam. *Epicurus*, posse mundos esse globosos, posse etiam alia esse figura,

An mundus animatus sit, & à prouidentia gubernetur. Cap. III.

ITA esse, reliqui omnes sentiunt. *Democritus* autem, *Epicurus*, & qui præter hos inane ac atomos introducunt, & animæ expertem mundum faciunt, neq; prouidentia, sed natura quadam bruta administrari aiunt. *Aristoteles* neque animatum totum per omnes partes dicit, neq; sensu, ratione aut mente præditum, neq; à prouidentia temperari. Nā cœlestibus quidem hæc omnia adesse, quod orbibus contineantur animatis atq; animalibus. Terrestria autem omnibus istis carere: & ordinem per accidens ijs, non per se aut à causa antegressa contingere.

An expers interitus sit mundus. Cap. IV.

PYTHAGORAS & PLATO mundum à Deo factum arbitrati sunt, & quod ad naturam attinet, obnoxium interitui, quia corporeus, ideoque sensibus sit expositus: non autem periturum, prouidētia eum & Deo continente. *Epicurus* caducum, quia ortus, vt animal, vt stirpem. *Xenophanes*, neq; ortum, & sempiternum, ac nunquam interiturum. *Aristoteles* partem mundi quæ infra Lunam est, affectionibus obnoxiam, in qua parte etiam terrestria suas patiuntur mutationes.

Vnde alatur mundus. Cap. V.

ARISTOTELES sic: si alitur mundus, etiam peribit. at nullo indiget nutrimēto. est ergo sempiternus. *Plato* ipsum mundū sibi mutatione eorum quæ intereunt suppeditare nutrimentum. *Philolaus*, duplicem esse interitum, vnum igne cœlitus defluente, alterum lunari aqua per reuolutionem aeris effusa: atq; horum exhalationes esse alimentum mundi.

A quo elemento mundi opificium sit orsus Deus. Cap. VI.

PHysici à terra inchoasse aiunt mundi ortum, tanquam à centro. Est enim centrum globi initio. *Pythagoras* ab igni, & quinto elemento. *Empedocles* primo fuisse secretum ætherem, deinde ignem, post terram, quā nimis in arctum coacta ob impetum circumagitationis, aqua ebullierit: ex hac aerem exhalasse, ac cœlum quidem ex æthere natum, Solem ex igne. reliqua circa terram quæ sunt, condensata coijsse ex reliquis. *Plato* ait, visibilem mundum factum ad exem-

exemplum eius qui in mente fuit eius viſibilis mundi priorem tempore partem extitiſſe animam, poſt corporea, quæ primo ex igni & terra, poſteriori loco ex aqua & aere coaluerint. *Pythagoras*, cum ſint quinque formæ ſolidorum corporum (mathematica etiam hæc vocantur) è cubo ortam ait terram, è pyramide ignem, ex octo baſium corpore aerem, è viginti baſium forma aquam, è duodecim baſium ſolido globum vniuerſi. Plato in his quoque Pythagoram imitatur.

De ordine mundi. Cap. VII.

PARMENIDES corollas ait eſſe crebras inter ſe conſertas, vnam ex raro, alteram è denſo. his interiectas alias ex lumine & tenebris mixtas. eſſe autem ſolidum quidpiam inſtar muri, quod iſtas omnes corollas obtineat. *Leucippus & Democritus* mundo in orbem tunicam atque membranam circumtendunt. *Epicurus* quorundam mundorum extrema rara, quorundam denſa, & mobilia alia, alia immobilia ſtatuit. *Plato* ignem primo loco ſtatuit, proximo ætherem, deinde aerem, poſt hunc aquam, poſtremo terram. interdum ætherem igni coniungit. *Ariſtoteles* primo ætherem omnis exſortem perpeſſionis, quintum ſcilicet corpus: deinceps obnoxia motibus, ignem, aerem, aquam, denique terram. Horum cœleſtibus motu circularem adſignat: inferioribus, quæ quidem leuia ſunt, ſurſum: quæ grauia, deorſum lationem. *Empedocles* non perpetuo aut definitis locis repoſita elementa dicit, ſed quoduis in cuiuſuis locum ſuccedere.

Quæ cauſa ſit inclinationis mundo.
Cap. IIX.

DIOGENES & ANAXAGORAS, poſtquam mundus conſtitutus fuit, & è terra produxit animalia, quodammodo inclinatum mundum fortuito cenſent in auſtrinas partes: fortaſſis prouidentia ſic ſatagente, vt mundi partes quædam habitari, aliæ non poſſent, ratione gelus, ardoris, commodæ temperiei. *Empedocles* aere cedente Solis impetui, ſeptentriones docet declinaſſe, ita vt partes iis vicinæ in ſublime attollerentur, deprimerentur auſtrinæ: atque hanc inclinationem toti proinde mundo accidiſſe.

De eo quod est extra mundum: an id vacuum sit.
Cap. IX.

PYTHAGORICI extra mundum inane esse putant, in quod, & è quo mundus respiret. *Stoici* inane esse, in quod quidem conflagratione sua mundus dissolutum erat. *Possidonius* non inane, sed quantum dissolutioni sufficiat. In libro primo de Inani. Aristoteles affirmat, nullum esse inane, & tam extra quam intra mundum esse inane, Plato negat.

Quæ partes mundi dextræ sint, quæ sinistræ.
Cap. X.

PYTHAGORAS, PLATO, ARISTOTELES, dextras mundi partes faciunt quę ad ortum sunt, vnde motui initium: sinistras, quæ ad occasum. *Empedocles* dextra vocat quæ sunt ad circulum æstiuæ Solis cõuersionis, sinistra quæ ad hybernum.

De cœlo, quæ eius natura. Cap. XI.

ANAXIMENES dicit rotationẽ esse extremi orbis. *Empedocles* cœlum esse solidum glaciei in modum ab igne ex aere compactum, quod ignitam aereamq; naturam in vtroque globi semisse contineat. *Aristoteles* è quinto corpore, igni, vel calidi cum frigido mixtione.

In quot orbes cœlum diuidatur. Cap. XII.

THALES, PYTHAGORAS, & huius sectatores cœlũ in circulos quinq; diuidunt, ipsi Zonas, id est cingula, appellant. Nomina eorum sunt, Septentrionalis, qui semper est conspicuus: solstitii æstiui circulus, Æquinoctialis, brumæ circulus, Arctico oppositus, semper nobis occultatus. Horum tribus mediis substernitur obliquus, singulos attingens, cui signifer seu Zodiacus nomen est. Omnes autem isti à meridiano per septentriones in oppositam ducto partem medii finduntur. Primus *Pythagoras* inuenisse dicitur signiferi obliquitatem, quam Oenopides, Chius tamen vt abs se excogitatam sibi vendicat.

Quæ stellarum natura sit, ac quomodo conflatæ sint.
Cap. XIII.

THALES censuit terrestres quidem esse stellas, sed ignitas interim. *Empedocles* igneas, eo ex igne, quem in se continens æther in prima secretione eliserit. *Anaxagoras* ætherem circum situm ignea quidem esse natura, circũuolutionis autem vehementia abripuisse lapides è terra, eosq; adussisse.

adussisse, & sic in stellas conuertisse. *Diogenes* pumicum instar esse stellas sensit exspirationes mūdi exhalātis. Idem, lapides quosdam esse qui nusquam appareāt, & sæpe in terram delapsi exstinguantur: quomodo ad Aegos potamos sub ignis forma decidit stella saxea. *Empedocles* inerrantes stellas crystallo ait alligatas, errones ab eo solutas. *Plato* maiori ex parte igneæ ñaturæ esse stellas, sed ita, vt glutinis loco reliquorū etiam elementorum partes admittant. *Xenophanes* nasci ex inflammatis nubibus, quæ quotidie exstinguantur, noctu quauis rursus carbonum instar accendantur. ortus quippe & occasus, nihil esse aliud quam accendi & exstingui. *Heraclides* & *Pythagorei* quamuis stellam dixerunt esse mundum in æthere infinito, qui terram, aerem, ætheremque contineat. Hæc opinio etiam in Orphicis perhibetur. nam *Orphei* sectatores singulas stellas esse mundos dicunt. *Epicurus* horum nihil improbat, contingentiæ inhærens.

De figura stellarum. Cap. XIV.

STOICI globosas esse stellas, vt mundum quoque, vt Solem, vt Lunam. *Cleanthes* metæ seu turbinis forma. *Anaximenes* clauorum instar infixas esse crystallo. alii laminas esse igneas, tanquam picturas.

De ordine stellarum. Cap. XV.

XENOCRATES secūdum vnam superficiem stellas moueri autumauit. reliqui Stoici alias aliis esse humiliores atq; altiores. *Democritus* hoc ordine collocat: primo fixas stellas, deinde errones, in quibus Solē, Luciferum, Lunam. *Plato* vbi ab inerrantibus abiit, proximam fecit stellam Saturni, quæ ei Phæno dicitur, nos fulgidam (puto) possemus: tum Phaethontem, nisi nitentem mauis, qui est Iupiter: ab hoc proximum Pyroenta, id est igneum, stellam Martis: inde Luciferum, qui Veneri tribuitur: quintum Mercurii sidus, quod Stilbon appellat, quasi rutilans. Mathematicorum quidā Platoni subscribunt: alii Solem in medio reponunt. *Anaximander* & *Metrodorus Chius Cratesq;*, summum locum Soli deferunt, proximeque Lunam ei subijciunt: sub his fixa, & vaga etiam sidera collocant.

De latione & motu Stellarum Cap. XVI.

ANAXAGORAS, DEMOCRITVS, CLEANTHES, ab ortu versus occasum ferri omnes stellas. *Alcmæo* & mathema-

thematici planetas fixis ex aduerso, hoc est ab occasu ad ortum citari. *Anaximāder* à circulis & orbibus, quibus quæuis insistit, moueri. *Anaximenes* similiter sub terram, ac circa eam ferri stellas. *Plato* & mathematici æqualem cursum adsignant Soli, Veneri, ac Mercurio.

Vnde illuminentur stellæ. Cap. XVII.

ILlustrari omnes stellas fixas à Sole, ab eoque suum lumen accipere, *Metrodorus* dixit. *Heracletus* & *Stoici*, stellas ali eo quod à terra sursum euaporat. *Aristoteles*, cœlestia non indigere alimento, quia interitui non sint obnoxia. *Plato* & *Stoici* idem stellis atque vniuerso mundo nutrimētum destinant.

De stellis quæ dicuntur Castores, siue gemini. Cap. XIIX.

XEnophanes istas stellas, quæ supra naues apparent, paruas putauit esse nubeculas, ob certum affulgentes motum. *Metrodorus* micationes esse, à videntium oculis, quos terror & consternatio tenet, profectas.

Quid denuncient stellæ, & quomodo fiant hyems atque æstas. Cap. XIX.

PLato indicationes æstatis atque hyemis fieri Solis, Lunæ, aliarumque fixarum & vagarum stellarum ortu atq; occasu percipi tradit. *Anaximenes* ad solum hæc refert Solem *Eudoxus* & *Aratus*, omnibus communiter accepta ista hæc stellis ferunt. Arati verba subiecimus:

Ipse hæc altitonans in celso infixit olympo,
Et totum prudens distinxit signa per annum,
Eximia vt rebus de certis astra monerent.

Quæ Solis natura sit. Cap. XX.

ANaximander Solem dixit esse circulum, cuius duodetrigesima pars terræ molem ęquet: orbita prę ditum qualis fere est rotis curruum, ignis plena, qui quadam ex parte eius effulgeat per orificium, tanquam per fistulæ foramen. eumque ignem esse Solem. *Xenophanes* ex igniculis qui appareant, collectis ex humida exhalatione, & Solem cogentibus: aut nubem ignitam. *Stoici* incendiū mente præditum, è mari. *Plato* è plurimo igne, *Anaxagoras*, *Democritus*, *Metrodorus*, massam aut lapidem igni candentem. *Aristoteles* globum è quinta natura. *Philolaus* Pythagoreus

thagoreus discum vitreum, qui resplendentiam mundani ignis recipiat, lumenq; ad nos retorqueat: vt Sol videatur ignis in cœlo, qui ad nos quasi speculi reflexione lucem dispergat. quam nos vocamus Solem, tanquam simulacri simulacrum. *Empedocles* duos Soles facit. vnum primigeniũ ignem, in altero globi mundi semisse, qui eum semissem impleat, semper ex aduerso situs suæ repercussioni splendoris: alterum in altero semisphærio resplendentiam huius, quod semisphærium impleatur aere cum calida natura permixto: hanc resplendentiam à rotunditate terræ reflecti in Solem crystallinum, & cum motu ignei elementi circumtrahi: vtque verbo dicam, Solem esse resplendentiã ignis qui est circa terram. *Epicurus* è terra compactam molem, ac pumicis spongiæve modo pertusam, ab igne accensam.

De *magnitudine Solis*. Cap. XXI.

ANAXIMANDER Solem terræ æqualem esse, circuli autem à quo erumpit halitu, & in quo fertur, quantitate molem terræ vicies octies contineri. *Anaxagoras* multiplici ad Peloponnesum proportione Solem esse. *Heracletus*, latitudine vestigij humani. *Epicurus* rursum ait, posse omnia ista vera esse, aut tantum esse, quantus & qualis videtur, vel maiorem paulo aut minorem.

De *forma Solis*. Cap. XXII.

ANAXIMENES, folii instar latum esse. *Heracletus* scaphæ in formam, subcuruum. *Stoici*, globi forma, qua & mũdus & stellæ. *Epicurus*, fieri posse isthæc omnia.

De *conuersionibus Solis*. Cap. XXIII.

ANAXIMENES censuit, astra impelli à condensato & renitẽte aere. *Anaxagoras* aeris, qui ad septentriones est impulsione in diuersam partem, quem aerem stipando cogens facit validum. *Empedocles* ne in directum semper progrediatur, impediri à continente ipsum globo & à tropicis, hoc est solstitiorum circulis. *Diogenes* à frigore calori occurrente exstingui Solem. *Stoici* secundum interuallum alimenti subiecti progredi Solem. Oceanus autem terra est, cuius vaporem exhalantem depascitur. *Plato, Pythagoras, Aristoteles*, Solem obliquum cursum conficere aiunt propter signiferi, in quo mouetur, inclinationem, stipati solstitialibus circulis. quæ omnia in sphæra artificio elaborata proponuntur ad spectandum.

De solis defectu. Cap. XXIV.

PRimus *Thales* docuit Solem deficere, quādo Luna ad lineam infra eum fertur, quæ natura est terrestri. idq; in speculis cerni, subiici Soli discum Lunæ. *Anaximander* obthurato foramine, per quod ignis exspirat. *Heraclitus* inuersione corporis Solis (quod scaphæ simile eum ponere diximus) ita vt cauum sursum, curuum deorsum versus nostrum visum obuertatur. *Xenophanes* exstinctione. rursum autem nasci in ortu alium. Narrationem porro adiecit de quodam Solis defectu, qui totum durauerit mensem: & alio perfecto, qui diem in noctem mutauerit. Quidam nubium condensationem causantur, quæ visu non cernente eas disco Solis obducantur. *Aristarchus* Solem fixis stellis adiungit, Lunam autem moueri ait circum Solis orbem, & suis inclinationibus vmbrā disco inferre. *Xenophanes* multos esse Soles, multas Lunas, secundum terræ diuersa climata, segmenta, ac Zonas. quodam autem tempore Solis discum incidere in quandam terræ portionem à nobis nō habitatam, & sic tanquam in vacuum delato deliquium accidere. Idem Solem in infinitum progredi: nobis autem videri quod rotetur, ob distanntiam.

De natura lunæ. Cap. XXV.

ANAXIMANDER circulum esse nouendecuplum proportione terræ, itidem vt Solem ignis plenum, ac luminis defectum ei accidere ob inuersionem rotæ. similem enim esse rotæ currus, quæ habeat orbitam concanam igne impletam, vnoque exspirandi foramine præditam. *Xenophanes*, nubem esse constipatam. *Stoici* mixtam ex igni & aere. *Plato* maiorem eius partem esse terream. *Anaxagoras*, *Democritus*, firmamentum ignitum, quod in se contineat planicies, montes, conualles. *Heraclitus* terram caliginosa nube contentam. *Pythagoras* corpus Lunæ igneam sequi naturam.

De magnitudine lunæ. Cap. XXVI.

STOICI eam, sicut & Sol, maiorem terra pronunciant. *Parmenides* æqualem Soli, à quo etiam illuminetur.

De forma Lunæ. Cap. XXVII.

STOICIS, vt & Sol, globosa est. *Empedocles* disci forma. *Heraclitus* scaphæ. alii cylindri tribuunt.

De illuminatione Lunæ. Cap. XXVIII.

ANAXIMANDER tradit, eam proprium habere lumē sed rarius. *Antipho* suo fulgore nitere Lunā: qui cū occultatur, fieri hoc appulsu Solis: quia natura sic cōparatum sit, vt ignis validior imbecilliorem obscuret: quod idem aliis quoque stellis euenit. *Thales*, & qui eius sequuntur decreta, à Sole illustrari Lunam. *Heracletus* eodem modo affici Lunam, quo Solem. Scaphæ enim figuram esse siderib. hisce, cumque humidum excipiant vaporem, illustrari sicut videntur. clarius quidem Solem, vt qui in puriore feratur aere, Lunam obscurius, quia in turbidiore.

De Lunæ defectu. Cap. XXIX.

ANAXIMANDER, osculo rotæ obstructo. *Berossus*, obuersa nobis parte ignis experte. Heracletus scaphæ inuersione. *Pythagorei* nonnulli resplendentiam & obstructionem profectam a terra, quam antichthonem, quasi oppositam terram, dicunt. Recentiores secundum consumptionem ignis ordinate incensi paulatim, donec perfectum plenilunium præstet, ac deinde sensim proportione seruata decrescat vsque ad coitum, vbi plane exstinguitur. *Plato*, *Aristoteles*, *Stoici*, *Mathematici* in hoc consentiunt, menstruas occultationes Lunæ obtingere à Sole cum quo coit, & eius radiis obruitur. defici autem lumine, çum in vmbram terræ incidit, vtriusque sideris in medio constitutæ, aut potius cū eius officitur illuminationi à terra.

De adspectu Lunæ & cur terrestris videatur. Cap. XXX.

PYTHAGOREI aiunt terrestrem videri, quia sicut & nostra terra, circumhabitatur, à maiorib. quidē & pulcrioribus animalibus, quinquies decies nostrorum quantitatem continentibus, neque vllum excrementum deiicientibus: tanta item diei longitudine. *Anaxagoras* causam inæqualitatis arcessit à concretione frigidorum & terrestrium: admixtas enim esse igneis partes caliginosas. itaque Lunam dici falso vultu apparentem. *Stoici*, ob diuersarum formarum concretionem negant eius naturæ compagem esse interitus securam.

Quanto interuallo Luna à Sole absit. Cap. XXXI.

EMPEDOCLES duplam Lunæ a Sole distantiā esse eius, quæ Lunæ à terra est. Mathematici octodecuplam. *Era-*

8040000 00. *tosthenes*. Solem à terra distitum stadiorum millibus octin- gentiès millibus ac quater: Lunam autem à terra millibus
780000. septingentis octoginta.

Quantus cuiq; planetarum sit suæ circumitionis annus.
Cap. XXXII.

SATVRNVS ambitum cœli suum conficit annis Solaribus xxx. Iupiter XII. Mars duobus. Sol mensibus XII. totidem Mercurius & Venus: (nam æquales his cursus) Luna xxx. diebus. hic enim est perfectus mensis ab apparitione Lunæ ad congressum cum Sole. Magnum annum alii octen- 1
nio definiunt, alii XIX. annis, alii LIX. *Heracletus* annorum Solarium millibus octodecim. *Diogenes* CCCLXV. annis tan-
7777. tis, quantus vnus est Heracleto. Alii VIIII. CIↃCCLXXVII.

PLVTARCHI DE PLACITIS PHI- 1
losophorum, hoc est, breuis recensionis sententiarum de natura rerum,

LIBER III. 2

PRæcedentibus libris compendio percurri cœlestium rerum enarrationem, quarum vltimo loco Luna est. hoc tertio libro ad ea me confero, quæ infra eam in sublimi sunt, ac meteora proinde 1
Græcis dicuntur: sita à Lunæ orbe vsq; ad terræ positũ quã centri locum in Vniuerso censuerunt obtinere.

De lacteo circulo. Cap. I.

ORdiar à lacteo circulo. is nebulosus est, semperque in aere cernitur, & ob albedinem coloris lacteus dicitur. 3
Pythagoreorum alii dixerunt stellæ ardore effectum, quæ suo loco delapsa tempore incendii à Phaetonte excitati, quicquid loci circulari decursu peragrauit, adusserit. Alii cursum initio hâc fuisse. Quidam speculare visum esse putant, splendore Solis in cœlum reflectente, quod idem in 3
iride fit & nubibus. *Metrodorus*, ob transitum Solis: hunc enim esse Solis circulum. *Parmenides*, densi ac rari mixtione lacteum colorem confici. *Anaxagoras* vmbram terræ ea in parte cœli insistere, cum Sol infra terram delatus non totum illuminat. *Democritus* splendoris collectionem & den- satio-

ſationem, à multis, iiſque paruis & continentibus ſtellis collucentibus profecti. *Ariſtoteles* incendium vaporis ſicci, multiq; & continui: itaq; crinitum etiam ignem fieri infra ætherem, ſub planetis. *Poſidonius* ignis compagem, ſtella clariorem, ſplendore denſiorem.

De cometis, traijcientibus, ac trabibus. Cap. II.

PYTHAGOREORVM quidam cometã putant eſſe ſtellam ex earum numero, quæ non ſemper videantur, ſed ſtato tempore ſua reuolutione exoriantur. Alij reflexionem noſtri viſus ad Solem: quomodo in ſpeculis quædam apparent. *Anaxagoras, Democritus*, coitum ſtellarum duarum aut plurium fulgorem ſuum coniungentium. *Ariſtoteles* igneam coagmentationem ex vapore ſicco enatam. *Strato* lumen ſideris nube comprehenſum denſa, ſicut fit in lucernis. *Heraclides* Ponticus nubem in ſublimi à ſublimi lumine illuſtratam. eandem etiã pogoniæ, hoc eſt, barbatæ ſtellæ, cauſam adſignat. ab his trabiformem, columnarem, aliaſq; cognatas harum impreſſiones differre itidem, vt Peripatetici, ſtatuit pro ratione figuræ in quam nubes conformatur. *Epigenes* elationem in ſublime ſpiritus terra permixti & accenſi. *Boëthus* imaginem ab aere ſoluto oblatam. *Diogeni* viſum fuit, crinitas iſtas apparitiones, qui cometæ dicuntur, eſſe ſtellas. *Anaxagoras* diattontas, hoc eſt, ignes traijcientes, ab æthere ſcintillarum inſtar deferri: quæ etiam cauſa ſit, quod ſtatim extinguuntur. *Metrodorus*, elici ſcintillas violenta ſolis in nubem impreſſione. *Xenophanes*, omnia id genus compactum aliquid aut motum eſſe nubium ignitarum.

De tonitrubus, fulguribus, fulminibus, preſteribus, typhonibus. Cap. III.

ANAXIMANDER iſta omnia gigni ab aere. Cũ enim is denſa comprehenſus nube vi erupit ob ſuam partiũ tenuitatem ac leuitatem, ruptura ſonitum edi: diuulſione iuxta nigredinem nubis, fulgorem. *Metrodorus* cum in nubem craſſitie concretam ventus incidit, eum perfractione nubis ſonitum edere, ictu autem & ſciſſione fulgorem. celeritate autem motus calorem à Sole ſumere, & fulmen iacere. fulminis imbecillitatem in preſterem, hoc eſt, ignitã procellam abire. *Anaxagoras*, quando calidum in frigi-

dum incidit, scilicet ætherea pars in aeream, eam fragore tonitru edere, colore autem qui est ad nigredinem nebulosæ partis fulgorem, multitudine autem ac magnitudine luminis fulmen: igni autem corpulentiore typhonem, hoc est vorticem, nebuloso presterem efficere. *Stoici* tonitru collisionem nubium, fulgorem ortum ex ea incendium, fulmen fulgorem vehementiorem, presterem languidiorem. *Aristoteles* hoc quoq; fieri è sicca exhalatione docet. quæ cum in humidum elapsa vaporem vi exitum sibi conficit allisione & perruptione tonitrus sonitum nasci, sicci autem accensione fulgur presteres & typhones multiplicatione materiæ, quam vtrique attrahunt, calidiorem prester, crassiorem typho.

De nubibus, pluuijs, niue, grandine. Cap. IV.

ANAXIMENES, nubes exsistere aere, quam maxime densato, quæ cum magis comprimantur, pluuiam elici: niuem, quando aqua delabens congelatur: grandinem, si humido vento comprehendatur. *Metrodorus* humido vapore sursum elato coire nubes. *Epicurus* ex exhalationibus: teretem vero grandinem fieri & pluuiam ob delapsus longinquitatem.

De iride, qui est arcus cœlestis. Cap. V.

QVę in sublimi fiunt, partim per se subsistunt, vt pluuia, vt grando: partim videntur duntaxat esse, cum non subsistant: quomodo moueri terra nobis nauigantibus videtur. Iris quoq; tantum species apparens est. *Plato* ait, homines ei Thaumantem patrem fecisse, quod eam admirarentur. admirari thaumazein Græcis est. Homerus:

Ilia. ς. 547. *Vt cum purpuream pangit mortalibus irim.*

Ideoque fabulati sunt quidam, capite eam tauri præditam exhaurire flumina. Quomodo ergo fit iris? Videmus aut secundum rectam lineam, aut secundum curuam, aut secundum reflexā, quæ sensui occulta & corporis expers sola ratione percipitur. Rectis lineis cernimus quæ in aere sunt, & per lapides pellucidos ac cornua, omnia enim ista tenuiū sunt partium. Linea autē visus incuruatur in aqua, vi crassiciei eius. itaq; remum in mari eminus cernentes, fractum putamus. Tertius modus videndi refracta, vt quæ in speculis contemplamur. ac talis est iridis species. Intelligendum enim est humidum vaporem in nubem mutari, quæ deinde

sensim

sensim in guttulas dissoluatur. Sole itaque ad occasum accedente, necesse est ex aduerso Solis omnem arcum cœlestem apparere, cum visus guttulis incidens reflectitur, vt iris fiat. Sunt autem stillæ istæ non figuræ forma, sed coloris. Habet autem iris colores, primum puniceum, secundum purpureum, tertium cœruleum & viridem. Causæ videntur, quod splendor solis occurrens, fulgorque integer refractus, rubrum ac puniceum parit colorem. Secunda autem pars turbidior, splendore ob guttas elanguescente, purpureum: qui rubri coloris est imminutio. cumque adhuc turbidius fit obiectum, in viridem transit. Hos ipsis rebus probare licet. Si quis enim è regione radiorum Solis aquam exspuat, ita vt guttulæ refractionem radiorum Solis excipiant, inueniet iridem fieri. quin & ex oculis laborantes hoc experiuntur, cum in lucernam intuentur. *Anaximenes* iridem fieri Sole illuminante nubem densam, crassam, ac nigram, in qua cogantur Solis radij, cum non possint vltra eam penetrare. *Anaxagoras* Solis splendorem reflecti in nube densa, semper e regione astri posita, quod in ea tanquam speculo exprimitur. Hoc modo etiam causa explicatur pareliorum, qui sunt cum plures soles apparent, vt fit in Ponto. *Metrodorus* ait, cum Solis splendor nubem penetrat, nubem cœruleo colore apparere, splendorem rubro.

De *virgis*. Cap. VI.

Has & Soles Soli oppositos aiunt mixtum habere quippiam ex substantia & apparatione: quod nubes videantur, non suo tamen colore, sed alio qui visui exhibetur. In his omnibus similes affectiones accidunt & naturæ, & ijs quæ in rebus naturalibus contingunt.

De *ventis*. Cap. VII.

Anaximander ventũ esse fluxionẽ aeris, motis in eo à Sole aut colliquatis partibus tenuissimis humidissimisq;. *Stoici* omnem ventum esse fluxum, sed nomina mutare pro locorum rationibus. vt à Zopho, id est, caligine, & occasu Zephyrũ, qui nobis est Fauonius: à Sole & ortu Subsolanum, à septentrione Aquilonem, à meridie Africũ. *Metrodorus*, aqueæ exhalationis incendiũ à Sole factũ, excitare humidos flatus. Etesias, qui sunt venti anniuersarij, spirare aere qui ad septentriones est, defato, vna cũ Sole qa-

sol-

solstitio æstiuo à nostris recedere incipit partibus, se prorumpentes.

De hyeme & æstate. Cap. VIII.

EMPEDOCLES & STOICI hyemem fieri, cum aer sua densitate obtinet & sursum vi eluctatur: æstatem, igni deorsum vi tendente. Sed sublimibus descriptis, ad ea me conferam explicanda, quæ pone terram sunt.

De terra, tum quæ natura eius, quæ quantitas. Cap. IX.

THALES statuit, vnicam esse terram. *Oecetes* Pythagoreus, duas: nostram, & ei oppositam, quam, antichthona vocat. *Stoici* terram vnicam & finitam. *Xenophanes* ex inferiori parte radices eam egisse in infinitam profunditatem, compactam autem esse ex aere & igne. *Metrodorus* terram esse fæcem ac subsedimentum, aquæ, Solem aeris.

De figura terræ. Cap. X.

THALES, *Stoici*, & qui hos sequuntur globi forma. *Anaximander* planæ columnæ lapideæ. *Anaximenes* mensæ. *Leucippus* tympani. *Democritus* disci in superficie, in medio cauam.

De terræ situ. Cap. XI.

QVI *Thaletem* sequuntur, in medio terram collocant. *Xenophanes* primum assignat locum, quod radices egerit in altitudinem infinitam. *Philolaus* Pythagoricus, igni medium defert locum, quod sit quasi focus Vniuersi: secundum antichthoni: tertium ei in qua nos degimus terræ, sitæ ex aduerso, & contrario motu circumuertenti: vnde fiat vt qui in vna sunt terra, ab ijs, qui constituti in altera sunt, non cernantur. Princeps *Parmenides* terræ habitata loca discreuit à duabus sub solstitialibus circulis quæ iacent Zonis.

De inclinatione terræ. Cap. XII.

LEVCIPPVS terram in partes austrinas prolabi putat ob istarum raritatem: quippe ob gelu concretis partibus ad septentrionem vergentibus, dum oppositæ interim ardent. *Democritus*, quia ambitus pars austrina sit imbecillior, ideo terram mole auctam eo declinare. Partes enim septentrionales inæqualiter, meridionales æqualiter esse temperatas. eo itaque inclinasse terram, vbi fructibus & incrementis abunde suppeditat materia.

De motu terræ. Cap. XIII.

ALII immotam manere terram ſentiunt. *Philolaus* Pythagoreus, in orbem eam circumferri circum ignem, obliquo circulo, in morem Solis & Lunæ. *Heraclides* Ponticus, & *Ecphantus* Pythagoreus, motum terræ tribuunt: non vt loco ſuo excedat, ſed rotæ inſtar circa axem circumuertatur ab occaſu verſus ortum, circa ſuum centrum. *Democritus* initio effictam fuiſſe terram ob paruitatem & leuitatem: ſucceſſu autem temporis denſatam atque degrauatam ſubſediſſe.

In quot Zonas diſtincta ſit terra. Cap. XIV.

PYTHAGORÆ opinio eſt, terram eadem qua totius cœli globum proportione in quinque eſſe diuiſam partes, ſeptentrionalem, æſtiuam, hybernam, æquinoctialem, antarcticam. quarum media terræ mediam regionem definiat, hac ipſa de cauſa nomine aduſtæ ſeu torridæ prædita. Eam quæ incoli poteſt, in medio iacere æſtiuæ atque hybernæ, temperatam.

De terræ motibus. Cap. XV.

THALES ac *Democritus* eius rei cauſam aquæ imputant. At *Stoici* dicũt terræ motum eſſe, cum humor in terra incluſus excernitur, inque aerem excidit. *Anaximenes* ſiccitatem & raritatem terræ, eius concuſſionis cauſam, quorum illam quidem æſtus, hanc nimiæ pluuiæ gignant. *Anaxagoras* aerem ſe emergere volentem, qui cum ſua craſſitie incidit in terræ ſuperficiem, neque tamen excerni poteſt, tremore terram continentem ſuccutit. *Ariſtoteles* propter frigidum terram vndiquaque circumſtans ſuperne atq; inferne. Calidum enim ob leuitatem ſuam ſurſum nititur: itaq; ſiccam exhalationẽ ſurſum euadendi via interclusa, terrã, ex qua cuneo quaſi acto eluctari contendit, contrarijs inuicem reuolutionibus exagitare. *Metrodorus*, nullum corpus in ſuo proprio loco moueri, niſi quid ſit à quo impellatur aut detrahatur efficaciter. ita ne terrã quidẽ, vtpote ſuo naturali ſitam loco, moueri: partes duntaxat eius quaſdam alio migrare. *Parmenides*, ac *Democritus*, terram vndique æqualiter diſtantem, æquilibrioque ſuſpenſam, quod cauſam non habeat cur huc potius quam illuc vergat, concuti tantum, non moueri. *Anaximenes* eam ob latitudinem vectari aere cui incumbit. Alij aquæ

innatare instar platani foliorum aut asserum, Ideoque moueri. *Plato* motuum sex circumstantias perhibet, sursum, deorsum, dextrorsum, sinistrorsum, prorsum, retrorsum. horum motuum nullum terræ posse accidere, cum vndiquaqueima sit, maneatque immota, quod nihil eximium sit ob quod in hanc vel illam partem momentum faciat. partes tamen eius raritatis causa concuti. *Epicurus* fieri posse vt terra aeris subiecti, qui aquosus est, crassitie impulsa ac quasi succussa moueatur: fieri etiam posse vt infimis sui partibus cauernosa cum sit, aere qui per eam dispergitur in cauitates antrorũ similes incidente quassetur.

De mari, quæ eius origo, & qui sit amarum.

Cap. XVI.

ANAXIMANDER mare ait primi humoris esse reliquias, quarum maior pars ab igni exsiccata, reliquum ob ardorem mutatum sit. *Anaxagoras* cum humor ab initio stagnans à solari motu esset adustus, exhalassetque eius pinguedo, reliquum salsugine & amarore infectum substitisse. *Empedocli* mare est sudor terræ, adustæ à Sole, eumque sudorem nimia sui compressione emittentis. *Antiphon* sudorem calidi, à quo excretum est quod superaret humidi, elixando in salsuginem conuersum, quod in quouis fit sudore. *Metrodorus* quia mare sit percolatum per terram, ideo crassiciem eius participasse: sicut euenit ijs quæ per cinerem colantur. *Platonici* aquæ elementaris partem aliam ex aere frigore coactam exstitisse dulcem, aliam quæ à terra ex ardore & incendio exhalasset, salsam.

De causis æstus maris. Cap. XVII.

ARISTOTELES & *Heracletus* à Sole fieri aiunt, qui plerosque spiritus moueat, secumq; cirumducat. quibus incidentibus propellatur mare Atlanticum, intumescatque & affluxum maris efficiat: ijsdemque desinentibus retro abstrahatur ac recedat, quo pacto resorbeatur mare. *Pytheas* Massiliensis Lunę implemento affluxũ, decremento defluxum fieri. *Plato* esse quippiã in sublimi suspensum, ex cuius foramine seu orificio quodã prorumpat æstus, vicissimque maria intumescant. *Timæus* causam imputat fluminibus, quæ ex montibus Gallicis in Atlanticum procurrẽtia mare, id excursu suo propellãt atq; augeant, rursumq; subsistentia retrahant atq; diminuant. *Seleucus* Mathematicus,

ticus, ipse quoq; motum terræ tribuens, eius reuolutioni ac motui Lunam aduersam ire ait: cumque ventus qui intra duo ista corpora intercipitur in diuersas partes hoc pacto agitetur. eo in Atlanticum mare incidente, hoc quoq; secundum eius motus concitari.

De area, quæ halos dicitur. Cap. XVIII.

SIc ea fit. Inter Lunam aut aliud sidus ac visum nostrum aer crassus & nebulosus exstat, in quo cum visus noster reflectitur, ac dilatatur, itaq; ad externam circumferentiam circuli astri pertinet, circulus circa illud esse videtur, qui halos, id est, area dicitur, videturque ista apparitio proxime ibi fieri, vbi visus in crassitiem incidit.

PLVTARCHI DE PLACITIS PHILOSOPHORUM, *hoc est, breuis recensionis sententiarum de natura rerum,*

LIBER IV.

CVM peragrauerimus mundi partes, ad ea nunc veniamus, quæ sunt singularia.

De Nili incremento. Cap. I.

THALES censet Etesiarum, qui venti Ægypto aduersi spirant, flatu Nili aquas attolli. quod ostia ipsius quibus se exonerat maris obtrusi influxu obthurentur. *Euthymenes* Massiliensis, ex Oceano marique externo suapte natura dulci fluuium impleri. *Anaxagoras* niue Æthiopica, quæ hyeme frigens, æstate liquetur. *Democritus* niue in partibus ad Septentriones sitis sub solstitium æstiuum resoluta atq; diffusa, densari ex vaporibus nubes, quæ compulsæ versus meridiem & ad Ægyptum ab etesijs ventis, in magnos ac vehementes dissoluantur imbres, quibus cum paludes, tum Nilus impleantur. *Herodotus* historiæ scriptor, æqualem à fontibus fluere Nilum hyeme æstateque perhibet: minorem autem hyeme videri, quia tum Sol Ægypto vicinior in vaporem aquas redigat. *Ephorus*, historicus is quoque, æstate ait relaxari totam Ægyptum, ac quasi exsudare copiosam aquam, ac conferre ad hoc etiam Arabiam & Africam ob raritatem & sabulosum solum. *Eudoxus* ait, sacerdotes imbribus & oppositis temporum anni rationibus rem imputare, quando enim apud nos æstas est, qui sub æstiuo habitamus

Tropico, tum ijs qui e regione sub brumæ circulo degunt hyemem esse, à quibus tum exundans aqua prorumpat.

De anima. Cap. II.

PRimus *Thales* animam dixit naturam esse quæ semper, aut à seipso moueatur. *Pythagoras* numerũ qui seipsum moueat. numerum autem sumit pro mente. *Plato* substantiam mente præditam, à seipsa mobilem, & quæ moueatur secundum numerum harmonicum. *Aristoteles* actum (entelecheian) primum corporis naturalis & instrumentis apti, viuendi facultatem habentis. *Dicæarchus* harmoniam quatuor elementorum. *Asclepiades* medicus coexercitationem sensuum.

Anima corpus an sit, & quæ eius substantia. Cap. III.

OMnes hi, quos nominaui, corporis expertem animam statuunt, naturam ei tribuentes quæ moueatur à seseipsa, & mente sit instructa, & actus naturalis corporis ad viuendum apti ac instrumentis adornati. *Anaxagorei* corpus esse censuerunt, idque aereæ naturæ. *Stoici* spiritum calidum. *Democritus* igneam compagem partium mente sola perceptarum, quæ formis sint globosis, ignea vi, deniq; corpus. *Epicurus* temperatum quippiam ex quatuor qualitatibus, ignea, aerea, aquea, & quarta cui nomen non sit positum, quod ei erat vis sentiendi. *Heracletus* animam mundi exhalationem esse humidarum eius partium. animalium autem, ab externa, & exhalatione interna cognatam.

De animæ partibus. Cap. IV.

PYTHAGORAS, *Plato*, secundum supremam rationem duas partes ei assignant, quarum vna ratione sit prædita, altera eius expers, siue bruta. secundum propinquam autem & subtiliorem rationem tres: diuidunt enim brutam in iræ, & in cupiditatibus deditam. *Stoici* ex octo partibus componunt animam: quinque sensibus, visu, auditu, olfactu, gustatu, tactu: sexta vocali: septima seminea: octaua ea quæ principatum obtinet, & à qua reliquæ omnes dispositæ sunt suis quæq; instrumentis, conuenienter flagellis polypi. *Democritus*, *Epicurus*, bimembrem faciunt animam, cuius pars rationis compos in pectore sita sit, bruta per totam corporis concretionem diffusa. *Democritus*

porro

porro omnia ait quandam habere animam, etiam cadauera: quod hæc semper perspicue aliquid obtineant caloris & sensus, maiori parte exspirata.

De *principe animæ parte*. Cap. V.

INesse hanc aiunt *Plato* & *Democritus* in toto capite. *Strato* in superciliorum intercapedine. *Erasistratus* circa membranam cerebri, quam epicranida nominat. *Herophilus* in cauo se fundo cerebri. *Parmenides* in toto pectore. *Epicurus* & *Stoici* in vniuerso corde, aut cordis spiritu. *Diogenes*, in arteriosa cordis cauea, quæ est spiritualis. *Empedocles* in sanguinis substantia. Alii in collo cordis. Alii in membrana cor ambiente. Alii in septo transuerso. Nonnulli recentiorum eo vsque à capite pertingere. *Pythagoras* vitalem animæ partem circa cor, rationem & mentem circa caput.

De *motu animæ*. Cap. VI.

PLato semper moueri animam, mentem autem non moueri à loco ad alium. *Aristoteles* animam immobilē, omnis motus per se exsortem: per accidens autem moueri, vt & formas corporum.

De *animæ immortalitate*. Cap. VII.

PYthagoras & *Plato* interitus expertem animam: cum enim exit, peruenire in cognatam sibi animā mundi. *Stoici* exeuntem è corpore simul cum concreto interire, eam scilicet quę sit imbecillior: quales sunt ineruditorum animæ. Validiores, quales sunt sapientum, durare vsque ad conflagrationem. *Democritus* & *Epicurus* caducam esse, & simul cum corpore interire. *Pythagoras*, *Plato*, ratione præditam partem non interire: esse animam quippe non deum, sed opificium æterni dei. brutam esse obnoxiam interitui.

De *sensibus & sensilibus*. Cap. VIII.

STOICI sensum definiunt apprehēsionem, quæ fit à sentiendi instrumento. Varie autem dicitur sensus. nam & habitus & facultas, & actus, & imaginatio apprehendens sensus instrumento fiunt, ipsaq; etiam octaua pars princeps à quo pendet. Rursum instrumenta sentiendi sunt spiritus intelligentes à principe parte ad instrumenta corporea dispositi. *Epicurus* sensum dupliciter accipit. pro facultate & pro actu sentiendi. *Plato* sensum definit animæ & corporis

communionem cum externis. vis enim ſentiendi eſt in anima,inſtrumentum corporis. ambo autem per phantaſian (hoc imaginationem voco) externa apprehendunt. *Leucippus*,*Democritus*, ſenſum & intelligentiam munus ſuum obire,viſis ſiue imaginibus (ſic illorum ſimulacra,idola, exprimo) foris oblatis. his non accidentibus, neutrum iſtorum quicquam moliri.

Verine ſint ſenſus,veræ imaginationes.
Cap. IX.

STOICI ſenſus non falli iudicant. viſorum alia vera eſſe, alia falſa. *Epicurus* vtriſq; veritatem ex æquo attribuit. Opinionum alias veras eſſe,alias falſas. Senſum vno tantum modo falli,cum ſuum de rebus mente cernendis interponit iudicium.phantaſiam duobus,cum & ſenſilium ſit,& intelligibilium. *Empedocles*, *Heraclides* pro meatuum concinnitate ſenſum fieri, cum quoduis ſenſile ſuo ſenſui accommodetur.

Quot ſint ſenſus. Cap. X.

STOICI quinq; numerant ſenſus, quibus formæ apprehendantur: viſum,auditum,olfactum,guſtatum, tactū. *Ariſtoteles* ſextum quidem nō dicit, ponit tamen communem ſenſum,qui diiudicet inter compoſitas ſpecies, in quē ſinguli coniiciant ſenſus ſimplices ſua viſa: in quo oſtenditur tranſitus ab vno ad aliam quaſi ſpeciem, & ſub forma motus.*Democritus* plures eſſe ſenſus,brutorum animalium, deorum,ſapientum.

Quomodo ſentiamus,notionem animo,orationemq; concipiamus. Cap. XI.

STOICI dicunt, quando in lucem prognatus eſt homo, tum principem animi facultatem,perinde ac ſi ageret de conſcribenda charta, in anima ſingulas exarare noticias. Primum inſcriptionis modum eſſe à ſenſibus. vbi enim ſenſu aliquid percipimus,vt album, eo ſublato memoriam tamen eius retinemus.poſt cum eiuſdem generis multæ concurrerint formæ, experientiam adepti dicimur. hæc enim definitur multitudo eiuſdem generis notionum. Iam notionum quæ naturales ſunt,eo quo dictum eſt modo fiunt, nullaq; artis induſtria: aliæ doctrina porro noſtra accurationeq; parantur. Hæ tantum noticiæ dicuntur, iſtæ ēt anticipationes ſiue prænotiones. Ratio præterea, à qua rōnis dici-

dicimur compotes, istis anticipatis notionibus dicitur absolui, primo septenario. Est autem conceptus mentis visum intelligentiæ ratiocinanti, in animali rationem habente. Visum enim vbi ad talem accidit animam, tunc conceptio mentis dicitur. Itaq; visa, quæ Græci phantasmata dicunt, reliquis animalibus non accidunt. quæ diis, ea nobis tantũ phantasmata: quę nobis, & in genere ea sunt phãtasmata, & in specie notiones. sicut denarii & stateres ipsi per se id sunt quod nomine referunt: sin pro vectura nauali penduntur, hoc iis accedit, vt etiam portorium dicantur.

Quid inter se differant phantasia, phantaston, phantasticum, phantasma.

Cap. XII.

CHRYSIPPVS isthæc sic distinguit. Phantasia affectio est in animo oborta, rem perceptam simul cum percipiente repræsentans. vt cum percipimus visu albedinem, affectio oritur in animo nostro à visu profecta, cuius subiectum nominare possumus albedinem. idem de reliquis dico sensibus. Græca origine phantasiæ vox ad lumen redit. nam sicut lumen & se ostendit, & ea quæ ipso comprehenduntur: ita phantasia & sese, & id vnde effecta est, demonstrat. Phantaston, quasi si phantasia perceptibile dicerem, est quod phantasiam efficit: vt album, vt frigidum, & quidquid animã mouere potest. Phantasticũ, quod inanis imaginationis efficax posse videor interpretari, inanis prorsus est animi tractus, quando exagitatur eius imaginatio nulla re imaginanda (sic phantaston refero) oblata: quale videmus in iis qui cum vmbra depugnant, & inani aeri manus inferunt. Imaginationi enim, siue phantasiæ, obiicitur aliquod imaginabile: imaginationem futilem scienti, hoc est, phantastico, nullum. Phantasma, id intellige vanam imaginationem, est ad quod trahimur inani tractu phantasticæ motionis. Accidunt hæc atra bile laborantibus, & furentibus. Itaq; Orestes in tragœdia hæc dicens,

O mater, obsecro te, ne incutias mihi
Has sanguinolentas & colubrinas virgines, Eurip. Orest.
Quæ pone me discurrunt, inquam, pone me.

furens ista dicit, neq; videt quicquam, putat modo. Itaque Electra ei dicit:

Tuo quietus in lecto, miser, mane,

Cernens eorum, quæ cernere putas, nihil.

Ody.v.350. Sic & apud Homerum Theoclymenus.

De visu, quomodo videamus. Cap. XIII.

DEMOCRITVS, Epicurus, imaginum insertione putauerunt nos videre. Alii radiorum quorundã receptione, qui postquam obiectæ rei infixi fuerunt, rursum ad oculum reuertantur. *Empedocles* imaginibus radios adiunxit, id quod fit appellans radios imaginis compositæ. *Hipparchus* radios ait ab vtroque oculo porrectos extremitatibus suis tanquam manibus apprehẽdere corpora extra oculos posita, apprehensionemq; eorum visui reddere. *Plato* splendoris coniunctione seu concursu, quod synaugeiam Platonicam appellant. lumen ab oculo per aliquantum spacium profluere in cognatum aerem, aliudque contra à corporib. aerem autem qui in medio est diffusu ac conuersu facilem esse, penetrare eum visus vi ignea.

De imaginibus quæ in speculis videntur. Cap. XIV.

EMPEDOCLES apparere eas dicit ob effluxus qui in superficie speculi coeant, perficianturq; ab ignea vi quæ à speculo excernitur, propositumq; aerem in quem effluẽtia feruntur simul circumagat. *Democritus*, *Epicurus* imaginum subsistentia: quæ à nobis ferantur, & circumagitatione subsistant in speculo. *Pythagorei* reflexione visus. qui cum intentus feratur ad æs denso leuique corpori occurrens, ab eo repercutiatur ac in se redeat. ac simile quippiam ei accidat cum manu, quæ extenditur & ad humerum rursus reducitur. His omnibus capitulis vti licet in explicanda visionis ratione.

Viderine possint tenebræ. Cap. XV.

VIDERI censuerunt Stoici. visui enim ad hoc ipsum circumpositum esse quendam fulgorem, & non mentiri visum, cerni enim reuera quod sint tenebræ. *Chrysippus* secundum intentionẽ intermedii aeris videre nos, icto quidem & perfosso à spiritu visui destinato, qui à principe animi parte vsque ad pupillam pertinet: sed post appulsum ad vicinum aerem intendẽte seipsum turbinis in formam. Profunduntur autem ex oculo radii ignei non nigri aut caliginosi. itaque videri possunt tenebræ.

De au-

De *auditu*. Cap. XVI.

EMPEDOCLES auditionem fieri dicit, aere accidente ad auris partem quæ cochleæ inſtar in gyros contorta, intra aurem ſuſpenſa tintinnabuli inſtar percutiatur. *Alcmæo* audire nos inani quod intra aurem eſt. id enim perſonare appellente aere. omnia enim vacua ſonant. *Diogenes*, aere qui in capite continetur icto & moto à ſono. *Plato* & qui eum ſequuntur percuti aerem qui in capite eſt, eumque reflecti ad partem principem, ſenſumq; auditus ſic fieri.

De *olfactu*. Cap. XVII.

ALCMÆO in cerebro eſſe partem animæ principem, ea ſentiri odores ſpirando ab ea attractos. *Empedocles* cũ reſpiratione pulmonis. cum igitur difficulter ſpiratur, vt fit in humorum defluxu, tum ob aſperitatem non ſentiri odores.

De *guſtatu*. Cap. XVIII.

ALCMÆO humiditate & tepore qui in lingua eſt diſcerni ſapores. *Diogenes* raritate & mollicie & quod eo p̃tinent à corpore nerui, diffundi ſapores attractos ad ſenſum & principem partem tanquam à ſpongia.

De *voce*. Cap. XIX.

PLATO vocem definit, ſpiritum per os ab animo eductũ & ictum aeris, qui per aures, cerebrum & ſanguinem vſque ad animam diditur. Improprie etiam brutis & anima prorſum carentibus reb. tribuitur vox, vt cum hac appellatione cõplectimur hinnitum & ſtrepitum. Proprie autem vox articulata eſt, Græcis ab illuſtrando mentis conceptu dicta. *Epicurus* vocem eſſe fluxum emiſſum à reb. vocalibus, aut ſonantibus, aut ſtrepentibus. eum fluxum in fruſta confringi eiuſdem formæ. conformia dicuntur teretia teretibus, inæqualium laterum & triangula cum ſui generis formis comparata. His conformibus fruſtis ad aures accidentibus ſentiri vocem. Hoc manifeſtum fieri ex vtribus qui perfluunt, & fullonibus qui veſtes inflant. *Democritus* aerem comminui ait in conformia fruſta, ſimulq; cum vocis fruſtis volutari, graculum enim graculo aſſidere, ac ſemper ſimilem ad ſimilem duci, vt eſt in prouerbiis. nam et iam in littoribus ſimiles calculi eodem apparent in loco alio globoſi collecti, alio oblongi. & inter cribrandum congregantur quæ ſunt eiuſdem generis, ita vt à ciceribus fabæ

Odyſſ. ϱ, 218.

fecernantur. Aduersus hæc dicere aliquis possit: Quomodo exigua frustula aeris implere possint theatrum aliquot hominum millibus refertum? *Stoici* dicunt, aerem non esse compositum ex frustis, sed totum continuum, nihil habẽtem in se inane. Eũ vero perculsum vento fluctuare in infinitum porrectis rectis circulis, donec impleatur aer circumsitus. sicut fit in piscinam lapide coniecto. nisi quod aer sphærice, circulariter talis aqua mouetur. *Anaxagoras* vocem edi, si spiritus occurrat solido aeri, & auersus retro ob ictum vsque ad aures referatur. quomodo etiam fiat echo, quæ est cum sonus repercutitur.

An vox sit corporis expers, & quomodo fiat echo. Cap. XX.

PYTHAGORAS, *Plato, Aristoteles*, corporis expertem. non esse enim aerem, sed aeris figuram & superficiẽ certo ictu fieri vocem. porro nullam superficiem corpore prẹditam esse. Tametsi enim corporis motum sequitur, ipsa tamen prorsus caret motu: sicut cũ flectitur virga, nihil patitur superficies eius, materia duntaxat flectitur. *Stoici* vocem dicunt esse corpus. quidquid enim agat, aut vim efficiendi habet, id esse corpus. atqui hoc esse vocis. audimus enim & sentimus, ipsa auribus accidente, & formam imprimente, quomodo annulus ceræ sigillum imprimit. Rursum quidquid mouet & molestiam exhibet, corpus est. Mouet autem nos concinnitas sonorũ, offendit discrepantia. Iterum, quod mouetur, corpus est. vox autem mouetur & refringitur illapsa in læuia loca, sicut cum pila in parietem coniecta resilitur. Itaque ergo in pyramidibus Ægypti intus vna voce edita, quatuor aut quinque soni redduntur.

Vnde sensus animæ obtingat, & quæ pars sit eius princeps. Cap. XXI.

STOICI dicunt supremam partem animi esse principẽ, effectricem imaginũ assensionis, sensus, appetitus: principem autem illam partem vocant ratiocinationem. Cæterum ab hac principe parte septem esse enatas animi partes, quæ instar polypi acetabulorum per corpus extendantur. De his septem partibus quinque sunt sensus isti, visus, auditus, gustatus, olfactus, tactus. Sunt autem spiritus, visus quidem a principe ad oculos vsq; pertingens: auditus ab eodem vsque ad aures: olfaciendi vis, indidem vsque ad nares:

res: gustatus, ab eodem principio vsque ad linguam: tactus à principe parte spiritus propagatus vsque ad superficiem, vt facile sentiat occurrentia. Reliquarum partium altera dicitur semen, quæ ipsa quoque est à principe parte spiritus vsque ad testiculorum adstites deductus. Altera est quam vocalem Zeno, vocem alii vsurpant, spiritus à principe vsq; ad guttur & linguam aliaq; loquelæ peculiaria instrumenta. ipsa autem illa princeps animi pars in globo nostri capitis, tanquam in mundo, habitat.

De respiratione. Cap. XXII.

EMPEDOCLES primam putat fieri primi animalis respirationem, in fetu edito nacta abscessionem humiditate, in cuius locum extrinsecus succedat aer in vasa corporis aperta. Postmodo autem cum iam innatus calor foras erumpens, vna elideret aerem exspirationem: eodemque introrsum recedente, & aeri vicissim ingressum præbente, inspirationem. At enim nunc, cum sanguis feratur versus superficiem suoq; accursu aerem per nares foras pellat, huius elisione fieri exspirationẽ aere autem recurrente & illabente per loca quæ calor rara & peruia fecit, inspirationẽ. *Asclepiades* rem clepsydræ exemplo proponit. pulmones infundibuli loco statuit: causam respirationis ponit tenuitatem partium in pectore sitarum, ad quam externus aer feratur fluatque crassis constans partibus, rursumq; extrudatur, cũ pectus non possit amplius vel intro admittere, vel alio carere. semper tamen aliquid, quod sit tenuium partium, in pectore superesse? non enim totum excerni, sed quod intus est ei grauitate respondere, quod intro adducitur. hæc autem cucurbitulis comparat. Eam porro respirationem, quæ dedita opera instituto que animi fit, fieri dicit contractione tenuissimorum in pulmone meatuum, branchiisq; in arctũ coactis. hęc enim nostræ obedire voluntati. *Herophilus* facultates relinquit corporibus motus efficaces, in neruis, arteriis, musculis. Pulmonem autem existimat suapte natura solum indigere dilatatione & contractione. deinde etiam alia. Atque actum quidem pulmonis esse attractionem spiritus extrinsecus: quo cum est impletus, secundo appetitu pectoris partem adiacentem in se deriuare spiritum: impletumque ita vt amplius attrahere non possit, rursus in pulmones abundantia deducere, indeq; foras pro- *Pulmonis motus.*

trudi

trudi, viciſſim ſeſe afficientibus corporis partibus. Aliquando enim diduci pulmonem, aliorum participatione facta vel impletione vel euacuatione: ita vt quatuor ſint motus pulmonis. primus, quo externum haurit aerem: ſecundus, quo receptum intus in pectus deuoluit: tertius, quo id quod coactum eſt a pectore, rurſum in ſe recipit: quartus, quo idipſum foras euomit. Horum motuum duos eſſe dilatationes, cum ſcilicet vel externum attrahit in ſe aerem, vel redditum à pectore in ſe admittit: reliquos eſſe contractiones, quando ſcilicet pectus ſpiritum ad ſe trahit, vel foras pulmo à pectore traditum expellit. Pectoris enim duo tantum ſunt motus. vnus dilatatio, cum à pulmone ſpiritum ad ſe trahit: alter contractio, cum ei ſuperfluum reddit.

De affectionibus corporis, & an in animam ea redundent.
Cap. XXIII.

STOICI affectus ponunt in locis affectis: ſenſus autem in principe parte. *Epicurus* tam affectus quam ſenſus in locis affectis: quod ſtatuit partem principem omnis eſſe affectionis expertem. *Strato* & animi affectus, & ſenſus in principe parte collocat, non in affectis locis. In hac enim parte eſſe ſitam tolerantiam, vt in terribilibus & dolorem adferentibus, vtque in fortibus & timidis.

PLVTARCHI DE PLACITIS PHIloſophorum, hoc eſt, breuis recenſionis ſententiarum de natura rerum,

LIBER V.

De diuinatione. Cap. I.

PLATO & STOICI diuinationē introduxerunt, quæ ſit diuinus mētis inſtinctus, ſecundum animi diuinitatem. Huc etiam diuinationē ex inſomniis referunt: deniq; plurimas diuinandi rationes probant. *Xenophanes* & *Epicurus* diuinationem reiiciunt. *Pythagoras* eam duntaxat partem improbat, quæ conſtat ſacrificiis. *Ariſtoteles* & *Dicæarchus* eas ſolum diuinationes admittunt, quæ furore diuinitus immiſſo, aut inſomniis fiunt: animam non immortalem eſſe, ſed diuina quadam re impertiri tamē ſentientes.

Qua

Quæ insomniorum ratio. Cap. II.

DEMOCRITVS accessu imaginũ ea fieri putauit. *Strato*, quod animi bruta natura in somnis aliquo modo plus sensus nanciscatur, itaq; à mente cieatur. *Herophilus* somnia diuinitus inspirata necessario fieri: naturalia imaginando sibi anima repræsentante quod expediat, & euenturum sit: mixta, fortuito & appulsu imaginum, cum videmus per quietem quę volumus, quo modo amicis in somno potiri se putant nonnulli.

Quæ sit seminis natura. Cap. III.

ARISTOTELI semen est id quod præditum est facultate mouendi donec tale aliquid absoluat, quale est vnde ipsum fuit excretum. *Pythagoras* spumam vtilissimi sanguinis, superfluitatem alimenti, sicut sanguinem & medullam. *Alcmæo* partem cerebri. *Plato* à medulla dorsi deriuatam rem. *Epicurus* particulam corpori & animę auulsam. *Democritus* à totis corporibus & præcipuis partibus semen genitale est carnearum venarum.

An semen sit corpus. Cap. IV.

LEVCIPPO & ZENONI corpus est. esse enim aliquid ab anima auulsum. *Pythagoras, Plato, Aristoteles*, vim seminis incorpoream dicunt, sicut mentem mouentem: corpoream autem materiam quæ profunditur. *Strato* & *Democritus* ipsam quoq; vim corpus esse, quippe spiritum.

An feminæ etiam semen promittant. Cap. V.

AFfirmant hoc *Pythagoras, Epicurus, Democritus*. habere enim adstites testiculares, sed inuerso modo. ideoque eas etiam præter vsum appetere. *Aristoteles* & *Zeno* humidam materiam emitti ab ijs, sicut ab exercitatione sudores elliciuntur: non tamẽ vim habere seminis. *Hippon* haud minus seminis eas, quam mares, emittere, sed id non facere ad prolem generandam, quia extra vterum excidat. ideoque quasdam sæpenumero absque viris semen effundere, maxime viduas. & ossa à mare, carnes à mulieribus originem habere.

Quomodo conceptio fiat. Cap. VI.

ARISTOTELES fieri matrice sursum attracta à purgatione, menstruisque attrahentibus ab vniuersa mole aliquid puri sanguinis, qui accidat semini maris. Non conci-

pi,ob impuritatem vuluæ,aut inflationem,metum,ægritu dinem;infirmitatemve mulierum: aut quia viri languent.

Quomodo mares nascantur, quomodo feminæ. Cap. VII.

EMPEDOCLES causam calori & frigori adscribit. itac narrant primos homines è terra enatos ad ortum Sol & meridiem sitis in partibus extitisse fere mares, feminas i septentrionalibus. *Parmenides* contra in his exstitisse ma res,quia plus his densitatis inest. in meridionalibus auter feminas ob raritatem. *Hipponax* pro eo atq; semen vel cor sistat & validum sit, vel diffluat & infirmius sit. *Anaxagora Parmenides*, semen à dextra parte in dextram vteri parter conijci, à sinistra in sinistram. quod si secus fiat, femina concipi. *Leophanes*, cuius Aristoteles meminit, illos è dex tro testiculo, has è sinistro seminari. *Leucippus* secundur variationem membrorum, quod mas colem, matricem fe mina habet. tantum enim duntaxat dicit. *Democritus* com munes partes, ex vtro contigerit: peculiares, prout pra ualuerint. *Hipponax*, si semen prçualuerit, marem: si alimer tum, feminam concipi.

Monstra vt nascantur. Cap. VIII.

EMPEDOCLES vel abundantia vel defectu seminis, au a motus initio, aut diuisione in plura, aut quod ali vergat. Sic videtur fere omnes causas complexus. *Strat* propter additionem, aut deminutionem, transpositionem inflammationem. Medicorum quidam, quod tunc matri flatibus illapsis peruertatur.

Cur mulier sæpius concumbens non concipiat. Cap. IV.

DIOCLES medicus causam esse putat, quod vel omni no nullum, vel iusto minus semen emittat, aut prol gignendæ non aptum ob calorem, aut frigus, aut humidi tatem, aut siccitatem deficientem, aut ob resolutionem v teri. *Stoici* obliquitatem veretri, quod non possit recta eia culari semen: aut quia membra coeuntium nō sint inters legitima proportione condita ad matricis distantiam. *Era sistratus* vbi vulua callos contraxerit: aut carnosior, rarior ve, aut minor fuerit quam natura exigat.

Quomodo gemini & tergemini nascantur. Cap. X.

EMPEDOCLES, ob abundantiā & diuisionē geniturę. *Asclepiades* ob corporum differentiam: sicut hordei spi

cæ exi-

cæ exiſtunt duobus aut etiam tribus granorum ordinibus, eſſe enim ſemina fecundiſſima. *Eraſiſtratus* ob conceptiones. vt in brutis. cum enim matrix purgata eſt, tunc ſuperfetationem admittit. *Stoici* ob loca quæ ſunt in vtero: cum enim in primum & ſecundum inciderit ſemen, tunc fieri ſuperfetationem & tergeminos naſci.

Quæ cauſa, quod proles parentum aut etiam progenitorum ſimilitudinem referat. Cap. XI.

EMPEDOCLES ſimilitudinem defert ſemini præualenti, diſſimilitudinem euaporationi caloris qui in ſemine erat. *Parmenides*, ſi à dextra vuluæ parte ſemen excernatur, patrũ: ſi à ſiniſtra, matrum ſimiles naſci. *Stoici*, à toto corpore & anima ferri ſemen, exprimique imagines & effigies ex eadem gente, perinde atque ſi pictor rei conſpectæ ſimilitudinem coloribus ſimilibus referat. præterea à muliere quoque ſemen emitti: quod ſi præualeat, matri: ſi viri, patri ſimilem naſci fetum.

Quomodo aliorum, non parentum forma ſimiles fiant. Cap. XII.

MEdicorum plerique fortuito caſu refrigeratis maris & feminæ ſeminibus diſſimilem gigni prolem putant. *Empedocles* imaginatione mulieris inter concipiendum formari fetum. ſæpe enim imagines etiam & ſtatuæ ſunt à mulieribus adamatæ, ſimiliſque earum proles in lucem edita. *Stoici* ob conſenſum quendam ac ſimilem animi affectionem, fluxuum & radiorum, non imaginum, inſertione ſimilitudines effici.

Quomodo cum mulieres, tum viri ſteriles reddantur. Cap. XIII.

STerilitatis in muliere cauſas medici vtero imputant, ſi aliquid horum ei accidat. puta vt fiat denſior, rarior, durior, obſtruatur callo, aut carnea mole. item animi languorem, defectum nutritionis, corporis vitioſam conſtitutionem, peruerſionem figuræ, aut deuulſionem. *Diocles* ſteriles mares fieri, ſiue quod omnino nullum emittant ſemen, aut minus iuſta quantitate, aut quia ſemen ſit ſterile, aut ob reſolutionem membri, aut obliquitatem colis recta ſemen eiaculari non valentis ad matricis diſtantiam. *Stoici* cauſantur diſſimilitudinem naturæ & qualitatum in his qui corpora commiſcent: nam quando ſeparantur, & cum ſuę naturę familiaribus coeunt, tum fetum procreari.

Cur mulæ steriles. Cap. XIV.

ALCMÆO mulos steriles esse dicit ob seminis tenuitatem siue frigiditatem: mulas, quia matrices earum non hient. *Empedocles*, ob exilitatem, humilitatem, angustiamque vuluæ, inuersæ ventri annatæ, vt neque recta ad eam semen eijciatur, neque si id fiat, excipiatur. Huic *Diocles* testimonium perhibet, tales se matrices mularum in dissectionibus sæpenumero deprehendisse inquiens: ac fieri posse, vt ijsdem de causis mulieres quoque sint steriles.

An fetus in vtero sit animal. Cap. XV.

PLATO animal censet, quia & moueatur in vtero & alatur. *Stoici* partem ventris, non animal. vtq; fructus, qui stirpium partes sunt, vbi maturuere, defluunt: ita rem quoque habere de fetu. *Empedocles* fetum non esse quidem animal, spiritu tamen præditum in vtero. primam autem animalis respirationem fieri cum partu editur, decedente humore qui est in fetu, & in exhausti locum succedente in vasa reserata aere externo. *Diogenes* inanimata nasci animalia, sed cum calore. atque insitum calorem simul atque natum est animal, animam in pulmones attrahere. *Herophilus* naturalem fetui in vtero, non animalem motum permittit, motusq; causam edit neruos. animalia autē tum demum fieri, cum ex vtero effusa aliquid aeris accipiunt.

Quomodo alatur fetus. Cap. XVI.

DEMOCRITVS, *Epicurus*, fetum in vtero per os ali: itaque statim atque natus est, ore ad mammam ferri. nam & in vtero esse vbera quædam & oscula quibus alatur. *Stoici* per secundinam & vmbilicum: itaque hanc statim ab obstetricibus à partu ligari, & os infanti aperiri, vt de alio cogitet alimento. *Alcmæo* ali per totum corpus, quod spongiæ in morem recipiat quæ alendo sunt idonea.

Quid primum in vtero absoluatur. Cap. XVII.

STOICI, plerisque fieri * *Aristoteles* primum lumbos, tanquam carinam nauis. *Alcmæo* caput, partem scilicet principem. *Medici* cor, in quo sint venæ & arteriæ. Alij magnum pedis digitum. Alij vmbilicum.

Cur fetus qui septimo mense in lucem editur, vitalis sit. Cap. XIIX

EMPEDOCLES, quo tēpore humanū genus è terra est enatum, propter tarditatem motus Solis, tātam fuisse lon-

longitudinem vnius diei, quanta nunc eſt decem menſium. progreſſu temporis contractam fuiſſe ad quantitatem ſeptem menſium. itaque & decimo menſe & ſeptimo editos fetus vitales eſſe, natura mundi hoc meditata, vt in vna die infans augeſcat & naſcatur. *Timæus* non decem inquit menſes, ſed nouem cenſeri ab inhibitione menſtruorum poſtquam conceptus eſt fetus. ſic etiam ſeptimeſtria cenſeri quæ non ſunt, cum aliquando mulier poſt conceptum menſtruis purgetur. *Polybus, Diocles,* Empirici etiam octauum menſem aptum partui agnoſcunt: ſed fetum eſſe tum imbecilliorem, ideoque multos perire. ac tametſi fere in vniuerſum nemo octauo menſe natam prolem alendam cenſet, tamen multos ſic natos in viros euaſiſſe. *Ariſtoteles* & *Hippocrates* dicunt, ſi vterus impleatur ſeptem menſibus, tunc fetum ſe exerere, ac in lucem edi. quod ſi ſe exerens non alatur ob vmbilici languorem, laborioſe geſtato fetu, tunc eum non nutriri: ſi vero nouem menſes in vtero maneat, tunc ſe promere, integrumque naſci. *Polybus* vitalem prolem naſci diebus poſt conceptum CXXIIS. hoc enim eſſe ſex menſium tempus, quanto etiam Sol à tropico ad tropicum decurrat. Dici autem ſeptimeſtrem, cum dies qui huic ſexto menſi deſunt, à ſeptimo adſumuntur. Octauo autem menſe natam non viuere, quando fetus ex vtero ſe exerens grauius vmbilicum adfligit, vt ab eo nutriri non poſſit. *Mathematici* octo menſes ad quenuis partum inſociabiles aiunt, ſeptem ſociabiles. Signa porro cœli inſociabilia ſunt, quæ incidunt in ſtellas domibus cœleſtibus dominantes, & ſub ſe natis vitam infelicem ac non longæuam portendunt. Sunt autem inſociabilia quorum vnum ab altero octauum numeratur, vt Aries ad Scorpium, Taurus ad Sagittarium, Gemini ad Capricornum, Cancer ad Aquarium, Leo ad Piſces, Virgo ad Arietem, &c. Hinc fieri vt ſeptimo & decimo menſe edita in lucem vitalia ſint: octauo nata ob diſſidium mundi pereant. *Signa inſociabilia.*

De ortu animalium, quomodo exſtiterint, & an caduca. Cap. XIX.

QVi mundum ſtatuunt ortum, iis orta etiam habentur animalia, atque interitura. *Epicurei*, quibus non videntur nata, mutua permutatione naſci ea cenſent. Partes enim eſſe huius mundi. Quod idem ſenſit *Anaxagoras* & *Euripides*:

Mutationum sed vicissitudine
Alijs subinde formis illa prodeunt.

Anaximander prima animalia in humore nata, corticibus contenta spinosis: adultiora autem facta, ad siccitatem desciuisse, ruptoq; cortice non multum temporis superuixisse. *Empedocles* primo animalia ac plantas nequaquam integro ortu extitisse, sed membris quę nondum coaluissent: deinde partes coaluisse, ita vt spectri formam compages referret. tertium ortum fuisse ex his quæ vicissim nascuntur. quartum non iam ex similibus, vt ex terra & aqua: sed proinde vicissim, cum alimētum aliorum esset densatum, alijs mulierum formæ venustas incitamentum emittendi seminis attulisset. Animalium porro omnium genera discreta fuisse certorum ratione temperamentorũ: ob quam alia aquam expetāt, alia aerem, quę plus ignei habeant: alia quę grauiora sint, ad terram suo appetitu ferantur. quæ autem æquabili sunt temperamento, ea vocē è pectore emittere.

Genera animantium quot sint, & an omnia sensu ac ratione prædita. Cap. XX.

Est opus *Aristotelis*, quo in opere quatuor statuit animalium genera. Terrestria, aquatica, volucria, cœlestia. nam & in his dici animalia ratione prædita immortalia. *Democritus*, *Epicurus*, cœlestibus rationem tribuunt. *Anaxagoras* omnia animalia habere mentem agentem: non item patientem, qui est mentis quasi interpres. *Pythagoras*, *Plato*, animas omnium etiam bruta quæ dicuntur animalium esse rationis compotes, non tamen ea agere secundum rationem. idque fieri ob incommodum corporum temperamentum, & quia loquela destituuntur. quod in canibus & simijs appareat, vocem, non articulatam tamen eam, emittentibus. *Diogenes*, rationis & aeris partē ea percipere, sed vel ob crassiciem, vel ob abundantiā humoris neque intelligere neq; sentire: ac fere affecta esse eo modo quo sunt insanientes, qui de mētis exiuerunt potestate.

Quantum tempus ad formandum in vtero animalis fetum requiratur. Cap. XXI.

Empedocles hominum membra incipere cōformari ait a die XXXVI. perfici membra die vndequinquagesimo. *Asclepiades* masculorum, quod sint calidissimi, initium vigesimę sextę diei defert, nonnullos etiam maturius auspi-

auspicari dicens: perfici membra die quinquagesimo. Femellarum initium bimestre, finem conformationis exitum quarti mensis, ob inopiam caloris. Brutorum perfici fœtus contemplatione elementorum.

Quibus ex elementis constet in nobis uniuscuiusque generis membrum. Cap. XXII.

EMPEDOCLES arbitratur carnes nasci ex interna elementorum contemperatione: neruos ignis & terræ duplicibus portionibus admixtis: vngues, neruis vbi aeri occurrerunt refrigeratis. ossa ex aqua & interna terra. quatuor autem ignis & terræ contemperatis portionibus sudorem & lacrymam corporis fieri sic:

Quando & quomodo incipiat homo perfici. Cap. XXIII.

HERACLETVS & *Stoici* sub annum decimumquartum, cum iam etiam genitalis vrina secerni incipit: nam & arbores tum incipere perfici, cum gignere semina incipiunt: immaturas ante esse & imperfectas, dum fructu carent. Præterea eo natu homo iam in noticiam boni ac mali venit, eorumque disciplinæ capax exsistit.

Quæ causæ sint somni & mortis. Cap. XXIV.

ALCMÆO somnum existere ait, sanguinis in concursum venarum receptu: eiusdemque diffusione nos euigilare: plenum autem abscessum, mortis esse causam. *Empedocles* moderata caloris qui in sanguine inest refrigeratione somnum, perfecta mortem accidere. *Diogenes* si vniuersus sanguis in venas diffusus contentum in eis aerem in pectus subiectumque ei ventrem contrudat, somnum fieri, ac thoracem incalescere. quod si vniuersus aer venas deserat, mortem consequi. *Plato & Stoici* somnum fieri remissione sensitiui spiritus, non relaxatione, sicut in terra: sed cum is ad interuallum superciliorum, id est, partem principem, fertur, qui spiritus si omnino remittatur, mortem subsequi.

Ad animamne, an vero ad corpus pertineant somnus & mors. Cap. XXV.

ARISTOTELES somnum corpori cum anima facit communẽ. esse enim euaporationẽ humidi è pectore in caput, & refrigerationẽ caloris in corde ab alimẽto subiecto,

mortem esse absolutam refrigerationem: soliusq; corporis esse, animam esse immortalem. *Anaxagoras* somnum accidere putat functionibus corporis: non enim animæ esse, sed corporis adfectionem. mortem esse animæ diuulsionem. *Leucippus* solius corporis esse somnum: cumque ob tenuitatem partium plus iusto excernitur animati caloris, eo mortẽ effici. corporis hæc esse, non animæ affectiones. *Empedocles* mortem esse igneæ naturæ secretionem ab his ex quibus homo coaluit. ideoque communem esse animæ corporique mortem. somnum autem euenire secretione naturæ igneæ.

De plantarum incremento, & an sint animalia.
Cap. XXVI.

PLATO, Empedocles, stirpes quoq; anima præditas esse, & in animalium numero censent: eo argumento, quod & nutent, & ramos habeant directos, qui inflexi si remittantur, suum repetant locum atq; rectitudinem. *Aristoteles* viuere dicit, animalia esse negat. quod animalia appetitu, sensuque, & quędã porro ratione sint prædita. *Stoici* & *Epicurei* animam ijs derogant: quod animata alia appetant, concupiscentiaq; incitentur, alia etiam ratione vtantur: plantæ autem fortuito natæ sint, non animæ affectione. *Empedocles* primo inter animalia loco arbores è terra enatas ait, antequam Sol circumuolueretur, noxq; à die discerneretur. & ob concinnitatem temperamenti sexus masculi ac feminei rationem continuisse, incrementum eis obtigisse à caloris terræ inclusi distributione. itaque terræ esse partes, sicut fetus in vtero matricis sunt partes. Semina, excrementa esse terræ & ignis abundantiam. & quæ humoris satis non habeant, earum sub æstatem defluere folia exsuccatarum: plerasque durare vt laurum, oleam, palmam. Discrimina succorum esse ob diuersitatem partium & causarum varietatem, maxime nutrimentum: vt in vitibus. non enim harum differentiæ vinum vino præstantius efficiunt, sed soli, quo aluntur, diuersitas.

De nutritione & incremento. Cap. XXVII.

EMPEDOCLES animalia nutriri subsidente eo quod ijs est natura accommodatum: crescere ob caloris præsentiã: decrescere & tabescere vtriusq; defectu. nostræ ætatis homines priscis comparatos, infantium instar esse.

Vnde

Vnde appetitus animalia, vnde voluptas incessat.
Cap. XXIIX.

APpetitum *Empedocles* animalibus obtingere defectu elementorum quibus conficiuntur: voluptates autem ex humiditate, & periculorum similiumq; motus: inter turbationes autem & **

Febris vt fiat, & an ea sit affectio alius affectionis appendix.
Cap. XXIX.

ERASISTRATVS febrim sic definit. Febris motio est sanguinis illapsi in pulmonis vasa, non proficiscēs à nostra voluntate. sicut enim mare nemine commouente quiescit, vento autem contra naturam incidente violento totum exagitatur, inq; circulos torquetur. sic & in corpore vbi commotus fuerit sanguis, incidit in vasa spiritui destinata, ibiq; excandescens calorem toti corpori adfert. placet autē ei febrim morbi esse appendicem. *Diocles* inquit: Quæ vidētur conspectui nobis exhibent ea quæ in obscuro sunt. Hoc autem apparet, febrim vulneribus, ardentib. abscessibus, & bubonibus comitari.

De sanitate, morbo, senectute. Cap. XXX.

ALCMÆO sentit, causam bonæ valetudinis continentē esse æquabilitatem facultatis humidi, calidi, sicci, frigidi, amari, dulcis, ac reliquarum qualitatum. contra si qua harum qualitatum sola præualeat cæteris, morbum gigni. verbi gratia, si nimium possit calor aut frigus, aut reliquorum aliquid deficiat vel abūdet: vt cum sanguinis aut cerebri non est satis. ideoq; sanitatem esse temperiem qualitatum concinnam, hoc est certa inuicem proportione inuicem respondentium. *Diocles* plerosq; morborum existere ait ob inæqualitatem elementorum corporis, eiusque constitutionem. *Erasistratus* morbos ob multitudinem alimēti, cruditatem, & corruptionem existere: victus rationem moderatam & sufficientem corpori, esse sanitatem. *Stoici* vno ore dicunt senectutem accidere ob caloris defectum. quibus enim plus est caloris, ii senectuti moram longiorem producunt. *Asclepiades* ait Æthiopes celerius senescere, anno scilicet trigesimo: idq; propterea, quod eorum corpora nimio Solis æstu exurantur. In Britannia contra senium anno cxx. inchoari. quod corpora ob frigiditatem istarum regionum igneam in sese contineant naturam: Et cor-

pora Æthiopum rariora esse,quod relaxentur calore Solis. in Septentrionalib. regionibus corpora densiora, ideoque etiam viuaciora.

PLVTARCHI PARALLELA, ID EST *historiarum Græcarum cum Romanis coniuncta recensio.*

PLERIQVE existimant veteres rerum gestarum narrationes figmenta esse & fabulas,propterea quod alienæ sunt à communi opinione. Ego qui obseruassem posterioribus temporibus euenisse germana eorum quæ priscis temporibus perhiberentur contigisse, collegi cuiuis antiquæ rei gestæ respondentem recentiorem historiam,simulq; autoribus nominatis exposui.

I. DATIS Persarum satrapes, exercitu trecentorum millium ad Marathonem Atticæ planiciem adducto, positisque castris,incolis bellum denunciauit. Athenienses spreta barbarorum multitudine, nouem millia hominum miserunt, ducibus Cynægiro,Polyzelo,Callimacho,Miltiade. Collatis signis cum pugnaretur,Polyzelus aliquid humana conditione augustius conspicatus,est luminibus captus. Callimachus multis transfixus hastis,etiam mortuus stetit. Cynægiro, dum Persicam nauim receptui se dantem retinet, manus sunt amputatæ.

ASDRVBAL rex Sicilia occupata, bellũ Romanis indixit.Metellus à senatu bello gerẽdo præfectus, vicit. in prœlio L. Glauco patricius, dum nauim Asdrubalis detinet, vtranq; amisit manum. Narrat hoc Aristides Milesius,primo libro Siculorum:à quo desumptum hoc argumentum Diodorus Siculus tractauit.

II. XERXES CIↃIↃCIↃ hominum exercitu instructus ad Artemisium appulit, eiusq; regionis incolas tum hostilia abs se exspectare iussit. Athenienses conturbatis animis, Agesilaum Themistoclis filium mittere exploratum, quanquam pater eius Neocles in somnis vidisset illum ambab. truncatum manibus. Is Agesilaus vbi peruenit habitu Persico ad barbaros,Mardonium quendam de regis stipatoribus,Xerxem ratus esse,interfecit: comprehensusq; à circumstantib. vinctus ad regem est adductus. Boue tum litaturus erat rex ad aram Solis.Ibi Agesilaus igni in ara excitato dextram imposuit

posuit manum, cruciatumq; absque vllo pertulit gemitu. vinculis proinde solutus dixit: Tales sunt omnes Atheniẽses: quod si non credis, etiam sinistram imposuero. Xerxes metu concepto, in custodia eũ iussit adseruari. Narratio est Agatharchidæ Samii, libro Persicarum rerum secundo.

PORSENA Etruscorum rex trans Tiberim positis castris Romanos oppugnabat, commeatuq; intercepto fame eos vrgebat. Inopia consilii tum laborãte senatu, MVCIVS de viris illustrib. vnus, quadringentis consulum permissu assumtis æqualibus, habitu priuati hominis indutus amnem transiit, cũq; satellitem regis videret militibus necessaria distribuere, regem ipsum esse ratus interfecit. Adductus deinde ad regem, igni, vt erat ibi paratus, dextram imposuit manum, doloribusque animose toleratis subridens: Soluar, inquit, Barbare, etiam te inuito. scito enim in castris cccc esse qui te ad necem quærunt. Territus Porsena pacem cum Romanis fecit. Refert Aristides Milesius tertio historiarum libro.

ARGIVIS & Lacedæmoniis de agro Thyreatico altercantibus, Amphictyones pugna vtrinque lectorum hominum rem decernendam censuerunt, victorique agrum detulerunt istum. Lacedæmonii à sua parte *Othryadem* summæ rei, Argiui *Thersandrum* præfecerunt. Prœlio, de Argiuis duo superstites fuerunt, Agenor & Chromius qui de victoria ciuibus nuncium attulerunt. Facta autem quiete, Othryades etiamnum viuens, fultusq; hastilibus semifractis, mortuorum scuta abstulit, trophæum erexit, suoque sanguine id Ioui trophæorum tutori inscripsit. Integrata lite Amphictyones in rem præsentem venerunt, litemque secundum Lacedæmonios dederunt. Sic Chrysermus libro tertio rerum Peloponnesiacarum. *Strategema.*

ROMANI bello Samnitico ducem exercitus creauerũt Postumium Albinum. Is in angustiis, quæ Caudinæ furcæ dicuntur, circumuentus hostium insidiis tres legiones perdidit, & ipse vulnere graui accepto cecidit. Intempesta nocte, iamiam moriturus, hostibus occisis scuta ademit, trophæum statuit, manuq; in sanguinem intincta inscripsit. Ioui trophæorum vindici de Samnitib. Romani posuerũt. Fabius autem Gurges cognomento missus cum copiis, vt ad locum venit, viso trophæo omen arripuit, commissoque

que prœlio vicit hoſtes, regemq; eorum captum Romam miſit. Ex Ariſtidis Mileſii Italicorum tertio.

IV. Cum Perſæ in Græciam adduxiſſent 1ɔɔɔ ɔɔ hominum exercitum, miſſus eſt Leonidas à Spartanis, cum c c c militibus. Is ingruente prandentibus barbarorum multitudine, iis conſpectis dixit ad ſuos: ſic prandete, vt cœnaturi apud inferos, factoque in barbaros impetu, multis confixus haſtis in ipſum Xerxem contendit, eique diadema auellit. Mortui cor barbarus ſecans, hirſutum reperit. Ariſtides primo Perſicarum rerum.

ROMANI bello Punico trecentos miſerunt, duce Fabio Maximo. Is conſerta pugna omnes amiſit: ipſe lethali affectus vulnere in Annibalem irruit, diadema ei detraxit, cumque eo mortuus eſt. Ita Ariſtides Mileſius.

V. Ad Celænas Phrygiæ vrbem hiatu terræ cum aquæ illuuie orto, multæ domus vna cum habitatoribus in profundum abreptæ ſunt. Midas auté rex oraculo accepto, ſi precioſiſſimum iniiceret, forte vt hiatus coiret, auro argẽtoq; iniectis nihil profecit. *Anchurus* autem Midæ F. cogitans precioſius anima humana eſſe nihil in vita, amplexu dato genitori & vxori ſuæ Timotheæ, eques in hiatum ſeſe deiecit. Cum autem in ſe coiuiſſet terra, auream Midas eo in loco poſuit aram, eamq; manu tangens Ioui Idæo conſecrauit. Hæc ara circa id tempus, quo hiare terra ſolebat olim, lapidea fit: ſtato iſto tempore elapſo, aurea viſitur. Autor Calliſthenes libro Transformationum ſecundo.

PER medium forum fluens Tiberis ob iram Iouis Tarſii ingentem aperuit hiatum, multaſq; abſorpſit domos. Oraculo moniti finem fore, ſi precioſam rem iniicerent, aurũ & argentum iniecerunt. Sed *Curtius* vnus de primariis iuuenibus ſententia oraculi intellecta, animamq; iſtis præſtantiorem ſentiens: eques ſeipſum in hiatũ immiſit, ſuoſq; calamitate ſoluit. Ariſtides x L. Italicorum.

VI. Ducibus qui cum Polynice erant conuiuantibus, aquila deuolans, haſtam *Amphiarai* raptam in ſublime aduexit, inde dimiſit. ea terra infixa, in laurum eſt mutata. Poſtridie bellum cum gereretur, eo loco Amphiaraus vna cum curru terra hauſtus eſt, vbi Harma vbs nunc eſt à curru ſic dicta. Sic Triſimachus lib. tertio de conditis vrbibus.

ROMANIS bellum aduerſus Pyrrhũ Epirotã gerentib. oraculo

oraculo victoria promissa est Æmilio Paulo, si aram posu-
isset eo loco, quo videret virum illustrem aliquem vna cum
curru hiatu terræ hauriri. Triduo post VALERIVS Cona-
tus, homo diuinus, per somnium iussus vestem pontificiam
sum sit, & in aciem suos eduxit, ac magna hostium cæde e-
dita à terra absorptus est. Æmilius aram statuit, victoriaq;
potitus C L X. turrigeros elephantos Romam misit. Ara ista
vaticinatur sub id tempus, quo Pyrrhus est victus. Scribit
hoc Critolaus tertio Epiroticarum rerum libro.

PYRAECHMES Euboensium rex bellũ in Bœotos gesi- VII.
sit. Hunc Hercules etiamnum adolescens vicit, pullisque e-
qui alligatum in duas partes discerpsit, insepultumq; abie-
cit. Locus pulli Pyræchmæ dicitur. situs est ad flumen Her-
culeum & hinnitum equis bibentibus edit. vt scriptum est
lib. de fluminib. tertio.

TVLLVS Hostilius Romanorum rex bellum gessit con-
tra Albanos, quorum rex erat Metius Fuffetius, ac prœliũ
sæpius distulit. Semel victo eo Albani se ad conuiuia dede-
runt. quos Tullus vino captos adortus, regem eorum duo-
bus pullis equinis alligatum discerpsit. Alexarchus quarto
Italicorum.

PHILIPPVS Olynthum & Methonem oppugnaturus, VIII.
dum traiicere Sandanum fluuium vi cõtendit, sagitta ictus
est ab *Astere* Olynthio, qui & dixit,

Aster lethale Philippo mittit spiculum.

Philippus retro ad suos natãdo euasit. amisso ex eo vulne-
re oculo. Callisthenes tertio Macedonicorum.

PORSENA Etruriæ rex positis trans Tiberim castris bel-
lum Romanis intulit, interceptaq; commeatus subuectio-
ne, fame eos pressit. Horatius autẽ *Cocles* dux creatus subli-
cium occupauit pontem, hostesque transire volentes inhi-
buit: multitudineq; eorum superatus, suis mandauit vt põ-
tem rescinderent, hostiumq; turbã transitu prohibuit. sa-
gitta autẽ oculum ictus in amnem sese abiecit, & ad suos
tranauit. Theotimus secundo rerum Italicarum.

FABVLA de Icario, cuius hospitio Bacchus est vsus, ab IX.
Eratosthene in Erigone refertur. *Saturnus* apud agricolam
diuersans, filiam eius Entoriam insigni forma compressit,
& filios ex ea genuit Ianum, Hymnum, Faustum, Felicem.
Cum autẽ vini vsum & vitis cultũ tradidisset Icario hospiti

ſuo, mandauit vt eo vicinos quoq; impertiret. Quod cum factum eſſet, vicini inſolito potu in grauiorem cõſueto delapſi ſomnum, putauerunt ſibi venenum eſſe propinatum, lapidibuſq; Icarium obruerũt. filiæ filii præ mœrore ſeipſos ſuſpenderunt. Cum autem Romam peſtilentia inuaſiſſet, reſpondit Apollo Pythius finem mali fore, ſi Saturni iram placaſſent, & genios iniuſte occiſorum. Itaq; Lutatius Catulus vnus de principibus viris, Saturno templum prope Tarpeium montem cõdidit, aramq; in eo collocauit quatuor habentem facies: ſiue ob nepotes Icarii, ſiue quod anni partes ſunt quatuor. menſem quoq; Ianuarium ſtatuit. Saturnus autem vniuerſos in ſidera retulit: quorum alii Protrygeteres vocãtur, quaſi vindemiam antecedentes, Ianus autem prior oriens cernitur ſtella ante pedes Virginis. Critolaus lib. 4. eorum quæ in cœlo viſuntur.

X. PERSIS Græciam populantibus Pauſanias Lacedæmoniorum dux acceptis à Xerxe 10. talentis voluit Spartam prodere. Re comperta, pater Ageſilaus eum vſq; ad fanum Mineruæ Chalciœci perſecutus eſt, obthuratiſq; fani foribus latere cocto, fame necauit. mater etiam inſepultum abiecit. Chryſermus hiſtoriarum, 2. lib.

Seueritas parentum in liberos.

ROMANI bello Latino P. Decium imperatorem deſignauerunt. Quidam autem patricius iuuenis pauper, nomine Caſſius Brutus, hoſtibus pro certa mercede portas aperire inſtituit: deprehenſuſq; ad templum Mineruæ auxiliariæ confugit. Pater autem eius Caſſius ſignifer ibi eum incluſit, fameq; interemtum inhumatum abiecit. Cleitonymus in Italicis.

XI. DARIVS Perſa prœlio congreſſus cum Alexandro ad Granicum, amiſſis ſeptem ſatrapis, ac falcatis currib. 1011. poſtridie inſtaurare pugnam volebat. Ariobarzanes autem filius eius, vt qui Alexandro faueret, promiſit ei, ſe patrem ipſi proditurum. Pater autem indignitate rei commotus, filio ceruices præcidit. Aretades Cnidius tertio Macedonicarum rerum.

BRVTVS ab vniuerſis ciuibus conſul creatus, Tarquinium Superbum, qui tyrannice ſe geſſerat, in exſulium egit. Is ad Etruſcos confugit, eorumq; opera Romanis bellum fecit. * filii patrem prodere voluerunt, reque detecta ſecuti ſunt perculſi. Ariſtides Mileſius Italicis.

EPA-

EPAMINONDAS Thebanorum dux bellum contra Spartanos gerens, ad comitia in vrbem est profectus, cum prius iniunxisset hoc Stesimbroto filio suo, ne cũ hoste cõfligeret. Spartani eius absentia cognita, iuueni timiditatem exprobrauerunt. quod ille indigne ferens, oblitus paterni mandati pugnam conseruit & vicit. Pater autem iratus ei coronato collum abscidit. Ctesiphon 3. libro rerum Bœoticarum. XII.

ROMANI bello aduersus Samnitas præfecerunt Manlium Imperiosum cognomento. Is cum ad comitia creãdis consulibus indicta Romam proficisceretur, filio mandauit ne pugnam committeret. Samnitæ re percepta, conuiciis iuuenem iritauerunt, & ad prœlium elicuerunt. Ex eo is victor discessit: pater autem eum securi percussit. vt narrat Aristides Milesius.

HERCVLES Iolæ coniugium petens, passus repulsam oppugnauit Oechaliam: Iole se de muro præcipitem dedit: casu autem vestem vento sinuante nihil mali passa est. Refert Nicias Maleotes. XIII.

ROMANI bello in Etruscos ducem præfecerunt Valerium Torquatum. is cum vidisset filiam regis Tuscorum Clusiam, eam petiit: cumq; non impetraret, vrbem obsedit. Clusia de turri seipsam deiecit. veste autem sinuata (curauerat hoc Venus) incolumis ad terram delata est. cui cum vitium Torquatus obtulisset, ob isthæc facta communi Romanorum decreto deportatus est in Corsicam, quæ est insula ante Italiam. Theophilus Italicorum tertio.

CVM Pœni societatem cum Siculis aduersus Romanos machinarentur, Metellus Romanorum dux soli Vestæ rem sacram non fecit: ea ventũ classi aduersum immisit. C. aũt Iulius aruspex cessaturum edixit, si filiam suam dux immolasset. Coactus itaque hic filiam Metellam produxit mactatum. Vesta eius miserta, buculam eius in locum submisit, ipsamq; *Lamusium detulit, & draconis qui ibi colitur antistitem fecit. Sic Pythocles tertio Italicorum. XIV.

forte Lanuuium.

AVLIDE, quæ est Bœotiæ vrbs simile quippiã Iphigeniæ accidisse, Meryllus scribit primo Bœoticorum. XV.

Proditionis & auaritiæ exitus.

BRENNVS Gallorũ rex Asiam vastãs ad Ephesum venit, ibiq; puellam plebeiam adamauit. ea se corporis sui vsuram ipsi cõcessuram, Ephesumq; tradituram pollicita est, pacta merce-

mercedis loco armillas & mundum muliebrem. Brennus militibus mandauit, vt quidquid auri haberent, id in sinum auaræ coniicerent. itaque illa multitudine auri obrupta periit. Tradit hoc Clitophon primo libro rerum Gallicarum.

TARPEIA vna de nobilibus virginibus Capitolii custos, bello Sabinorum contra Romanos, Tatio promisit, se aditum ei in montem Tarpeium patefacturam, si monilia mercedis loco acciperet quæ Sabini gestabant. Sabini hoc sentientes: viuam eam monilibus obruerunt. Aristides 1
Milesius in Italicis.

XVI. CVM diuturnum fuisset inter Tegeatas ac Pheneatas bellum, placuit vtrinque mitti fratres tergeminos, qui de summa rei decernerent. Tegeatæ Reximachi, Pheneatæ Damostrati filios delegerunt. Conserta pugna, duo de filiis 1
Reximachi ceciderunt. Tertius Critolaus calliditate duos fratres hostes fecit. simulata enim fuga eos dum inuicem diuulsi insequuntur interfecit. Redeunti cum omnes gratularentur victori, sola soror eius Demodice gaudio abstinuit, ob interfectum ea pugna à fratre Demoticum, cui desponsa fuerat. Quod indigne ferens Critolaus, sororem trucidauit: cædisq; postulatus, à matre absolutus est. Demaratus Arcadicorum secundo.

ROMANI & Albani bello conflato, tergeminis rem decernendam permiserunt, Albani Curiatiis, Romani Hora- 2
tiis. Vt ventum est ad conflictum, Curiatii duos de Horatiis obtruncauerunt. Tertius superstes simulatæ fugæ auxilio Curiatios singulos insequentes trucidauit. Gaudentibus omnibus sola victori non est gratulata soror Horatia, cuius sponsum Curiatium frater necasset, ab eoque ipsa est 3
interemta. Aristides Milesius in rerum Italicarum commentario.

XVII. APVD Ilium ardente templo Mineruæ, Ilus accurrens cœlo delapsum Palladium eripuit, ac captus est luminibus, quod illud videri à viro nefas erat. Postmodo tamen placa- 3
to numine visum recepit. Hoc Dercyllus lib. I. de conditis locis.

METELLVS vir primarius in suburbium pergens à coruis retentus fuit alis eum plangentibus. Eo ostento territus in Vrbem rediit: cumq; videret Vestæ ædem flagrare, Palla-

dio

dio inde rapto excæcatus est: posteaque temporis expiata ira numinis vsum oculorum recuperauit. Aristides Milesius Italicis.

THRACIBVS, cum bellum aduersus Athenienses gererent, oraculum victoriam promiserat, si Codro parcerẽt. XVIII. Ille autem vili amictu ad hostes venit, falcem gerens, & vno interfecto occisus ab alio est: itaq; vicerunt Athenienses. Socrates autor lib. Thracicarum rerum 2.

P. DECIVS Romanus contra Albanos belligerans per quietem imaginatus est, se sua morte Romanis vires additurum. Itaque in medios hostes irruit, multisq; occisis interfectus est. Eodem modo filius eius Decius bello Gallico rem Romanam conseruauit. autor Aristides Milesius.

CYANIPPVS Syracusanus cum dijs sacrificaret, solum XIX. Bacchum prȩterijt. Iritatus deus ebrietatem ei immisit, per *Ebrietas.* quam in obscuro loco filiam Cyanem compressit. ea patris digito detractum annulum nutrici adseruandum tradidit, agnitionis argumento futurum. Peste oborta, cum Apollo Pythius respondisset incestum hominem esse dijs auerruncatoribus malorum immolandum, Cyane sensum oraculi alios fallentem percipiens, crinibus arreptum patrem protraxit, ac eum, seq; insuper ipsam iugulauit. Dositheus tertio rerum Sicularum.

ROMÆ cum celebrarentur Liberalia, Aruntius, qui ab ortu suo fuerat abstemius, vim Liberi patris despicatui habuit. A quo in ebrietatem coniectus, filiæ suæ Medullinæ virginitatem per vim eripuit. Ea ex annulo violatorem agnoscens, maius ætate sua meditata facinus patrem inebriauit ac coronauit, adductumq; ad arã Fulminis, illacrymans interfecit eum qui suæ virginitati insidias struxerat. Aristides tertio Italicorum.

ERECHTHEVS bellum contra Eumolpum gerens, doctus XX. victorem se fore si filiam loco victimæ immolasset, re cum vxore Praxithea communicata, filiam hostiȩ in morẽ mactauit. Meminit Euripides Erechtheo.

VICTVS bello Cimbrico Marius, somnio monitus est victorẽ se fore, si filiam suam Calpurniã immolaret. Fecit hoc ille, ciuiũ saluti naturȩ vinculo posthabito, ac vicit. atque etiamnũ duæ sunt in Germania aræ, quȩ sub id tempus sonum tubarum edunt. Dorotheus quarto Italicorum.

CYA-

XXI. CYANIPPVS genere Thessalus identidem venatum exibat. Vxor eius, quam recens duxerat, cum cum alia muliere consuescere suspicata, quod sæpenumero in syluis maneret, vestigia mariti secuta in quodam loco arboribus cõsito delituit, euentumque præstolata est. Ramis autem agitatis, canes feram esse rati impetum fecerunt, mulieremq; mariti amantem instar brutæ bestiæ dilaniauerunt. Cyanippus insperatæ rei spectaculo oblato seipsum iugulauit. Autor Parthenius poeta.

Zelotypiæ exitus.

SYBARI, quæ Italiæ vrbs est, Æmilius raræ formæ iuuenis, deditus erat venationibus. Mulier, cum qua nuper nuptias peregerat, cum alia rem ei femina esse opinata, nemus intrauit. ramis autem agitatis canes accurrerunt, eamque discerpserunt. Maritus super ea clade sese confodit. Cleitonymus secundo Sybariticorum.

XXII. SMYRNA (quam Myrrham Latini vsurpant) ob iram Veneris Cinyram patrem deperijt, & amoris tormentum nutrici aperuit. Hæc dominum astu subiuit, narrãs in vicinia virgnem esse quæ ipsum adamaret, palam autem adire præ pudore non posset. ita pater cum filia ignota cõcubuit: quodam vero tempore cernere amasiam cupiens, lumen poposcit. & filiam agnoscens, stricto ense incestam secutus est. illa Veneris prouidentia in arborem myrrham mutata est. Theodorus in Transformationibus.

Incesti exempla.

VALERIA Tusculanaria propter iram Veneris amore patris Valerij correpta, rem cum nutrice communicauit. Hæc fraude dominum ad filiæ concubitum induxit, à virgine eum deperiri inquiens vicina, & quæ cum ipso vereatur concumbere si agnoscatur. Pater cum filia congressus, per ebrietatem lucernam postulauit. nutrix Valeriam excitare occupauit. quæ profuga cum ruri degeret, vterumque gereret, aliquando deiecta est per præcipitium, incolumis tamen, saluo etiam fetu, quem suo tempore peperit, nomine Syluanum. (Græci Ægypanem vocant.) Valerius præ mœrore de eodem se præcipitio deiecit. Aristides Milesius tertio Italicorum.

XXIII. POST Ilij excidium Diomedes in Africam maris fluctibus eiectus est. Regnabat ibi Lycus Martis F. qui peregrinos de more patri immolabat. Sed filia huius Calliroe Diomedis amore capta, patrem prodidit, Diomedemq; vinculis ex-

Filiæ patres produnt.

lis exſoluit. Hic benefactricis nulla habita ratione auectus cùm eſſet, Calliroe fune ſibi mortem conſciuit. Ex Iubæ tertio Libycorum.

CALPVRNIVS Craſſus vir illuſtris Reguli legatus, in Maſſylos miſſus vt Garætium caſtellum ſuperatu difficile oppugnaret, captus fuit. cumque eſſet Saturno immolandus, Byſatia regis filia adamans eum victorem prodito patre fecit, ac ſeipſam ob ipſius diſceſſum iugulauit. Hegeſianax tertio rerum Africarum.

PRIAMVS Polydorum in Thraciam expoſuit cum auro apud Polymeſtorem affinem, cum iam excidium Ilio impenderet. Polymeſtor Troia capta Polydorum necauit, vt auro potiretur ipſe. Hecuba eo loci delata, aſtu eum circumuenit vt aurum datura, captiuiſq; adiuuãtibus oculos ei manib. eruit. Euripides tragœdiæ ſcriptor hoc perhibet. XXIV. *Auaritia.*

ANNIBALE res Campanorum agente & ferente, L. Thymbris Ruſtium filium vna cum pecunia depoſuit apud Valeriũ Geſtium neceſſarium ſuũ. Hic cum hoſtem rebus potiri intellexiſſet, præ cupiditate pecuniæ naturæ iura violans, puerũ interfecit. Thymbris iter per agros faciens, reperto filij cadauere neceſſariũ iſtũ ſuũ ad ſe vocauit, theſauros ei ſe oſtenſurũ prætendens: nactuſq; hominẽ oculis priuauit, ac in crucem ſuſtulit. Ariſtides tertio Italicorum.

PHOCVM Æaci è Pſamathe filium, dilectumque patri Telamon eduxit venatum: aproque oblato haſtam in fratrem quem oderat contorſit, eumque interfecit. Pater ex ſilio mulctauit Telamonem. Scribit hoc Dorotheus primo Transformationum libro. XXV. *Fratricidia.*

C. MAXIMVS cum filios haberet Similium & Reſum, * hunc quidem ex Ameria, Cononem cognomento: hic in venatione fratrem interfecit, domumque reuerſus fortuito, non conſulto rem ita confectam dixit. Pater vero eum re comperta vt erat, extorrem egit. Ariſtocles tertio rerum Italicarum.

MARS ex Althæa Meleagrum procreauit * ex Euripidis Meleagro. * XXVI.

SEPTIMIVS Marcellus ducta in vxorem Syluia, plerũque venationibus operam dabat. Nouam autem vxorem Mars ſub paſtoris ſpecie ſtuprauit vi, atque fetu impleuit. faſſuſque quis eſſet, ſtipitem dedit, in quo futuræ prolis fatum

fatum contineri diceret. Interfecit autem Septimius Tuscinum. Mamercus autem cum fertilitatis telluris gratia dijs sacrificaret, solam neglexit Cererem. ea aprum ipsi immisit. Hunc is aprum multis collectis venatoribus interfecit, caputque & pellem desponsæ sibi fœminæ tradidit: Scimbrates autem & Muthias auunculi ea virgini ademerunt. quos cum ille iritatus trucidasset, mater stipitem cremauit. Sic Menylus tertio Italicorum.

XXVII. TELAMON Æaci & Endeidis F. in Eubœam cum venisset, Peribœam Alcathoi filiam vitiauit, noctuque fugit. Pater sentiens hoc, & factum ab aliquo ciuium suspicatus, filiam cuidam satellitum in mare abijciendam mandauit. qui motus miseratione, eam vendidit. cumque mulier esset ad insulam Salaminam naui aducta, Telamon eam emit. peperit autem Aiacem. Reperies historiam hanc apud Aretadem Gnidium libro de insulis secundo.

L. TROCIVS filiam habuit ex Patride Florentiam, cuius cum à Calpurnio Romano pudicitia esset imminuta, satelles, cui propterea in mare demergendam pater tradiderat, eam misericordia adductus vendidit. naui autem bona fortuna ad Italiam applicata, Calpurnius Florentiam emit, ex eaque Contruscum sustulit.

XXIIX. *Incestus.* ÆOLVS Etruriæ & vicinorum locorum rex ex Amphithea filias sex, totidemque filios habuit. Horum minimus natu Macareus cum sorore vna corpus miscuit. ea cum puerulum peperisset, misso à patre ad prolem necandam ense, impium hoc rata, interfecit seipsam. Idem fecit Macareus. Adductum ex Sostrati lib. rerum Etruscarum 2.

PAPIRIVS Tolucer ducta in vxorem Iulia Pulcra, sex filios, totidemque filias progenuit. filiorum natu maximus Papirius Romanus Canuliam sororem amore victus grauidam fecit. pater re cognita, gladium filiæ misit. ea se confodit. idemque fecit Romanus. Historia est apud Chrysippum primo Italicarum rerum.

XXIX. ARISTONYMVS Ephesius filius Demostrati mulieres exosus asinam inijt: quæ suo tempore filiam peperit formosissimam, Onoscelin nomine, quod sonat Asininis cruribus præditam. Ab Aristotelis lib. paradoxorum secundo.

FVLVIVS Stellus à mulieribus animo alieno cum equa rem habuit. ea suo tẽpore filiam edidit perpulcrã, cui pater

Eponæ

Eponæ nomen indidit. atque hæc dea est equorum procurationem gerens. Agesilaus tertio Italicorum.

Sardiani bello cum Smyrnæis contracto, Smyrnam obsederunt, missisque legatis denunciarunt se non ante obsidionem soluturos, quam suarum vxorum copiam ipsis Smyrnæi fecissent. Male tum cum Smyrnæis actum fuisset, necessitate circumuentis, nisi quædam formosa ancilla ad dominum suum Philarchum accurrens subiecisset hoc consilij, ancillas ornatas loco liberarum esse mittendas. Quod cum exsecuti essent Smyrnæi, hostes ab ancillis defatigati, in potestatem Smyrnæorum venerunt. Itaque hodieque Eleutheria festiuitas, quasi liberarum diceres, apud Smyrnæos celebratur, in qua seruæ liberarum ornatu decoratæ incedunt. Dositheus tertio Lydiacorum. XXX.

Atepomarus Gallorum rex bello Romanos infestans, professus est non ante se recessurum, quam Romani suas vxores Gallis cognoscendas misissent. Romani consilio ancillarum obsecuti, has pro liberis miserunt: & barbari nimio rei Venereæ abusu fatigati in somnum sunt soluti. Retana (ea princeps consilij fuerat) caprifico conscensa in murum euadit, remque consulibus indicat. Ita Romani facta eruptione vicerunt. atque hinc festus ancillarum dies sumpsit initiũ. Aristides Milesius autor, primo Italicorum. XXXI.

Bello Atheniensium contra Eumolpum, cum non sufficeret commeatus, Pyrander publicus quæstor parce annonam administrans, aliquid de mensura deminuit. Ciues eum proditionis ideo insimulantes, lapidibus obruerunt. Callisthenes tertio Thracicorum.

Romanis bellum contra Gallos gerentibus, & rebus ad victum quæ pertinent non suppeditantibus, Cinna mensuram, qua populo solebant frumentum dimetiri, contraxit. estque propterea à ciuibus, quasi regnum si affectaret, lapidibus obrutus. Aristides III. Italicorum.

Bello Peloponnesiaco durante Pisistratus Orchomenius infensus nobilitati, tenuibus fauebat. Itaque senatus eum per insidias necauit, discerptumque in frusta in sinubus egesserunt, erasa (ne vestigia cędis apparerent) terra. Plebeia autem turba, suspicione facti concitata ad curiam concursum vt fecit, Tlesimachus iunior regis filius, coniurationis conscius, multitudinem auertit, quod diceret à se con- XXXII.

ſpectum patrem ſuum, qui forma quam humana eſt augu-ſtiore ad Piſæum montem ſe proriperet. itaque deceptus eſt populus. Theophilus ſecundo Peloponneſiacorum.

Propter bella cum vicinis geſta ſenatus Romanus frumenti in populum dimenſionem ſuſtulerat: quod Romulus ægre ferens populo reſtituit, multis potentiorum mulctatis. Itaque à primarijs eſt in ſenatu occiſus, fruſtaque diſcerpti in ſinubus egeſta. Romani autem cum igni ad curiam concurſum fecerunt: crematuri, niſi Iulius Proculus vnus de procerum numero dixiſſet, viſum abs ſe in monte Romulum, quouis homine ampliorem, ac deum factum. quod credidere Romani, & ſe receperunt. Ariſtobulus tertio rerum Italicarum.

XXXIII. *Pelops* Tantali & Euryanaſſæ F. ducta Hippodameia filios procreauit Atreum ac Thyeſtam. & è Danaide nympha Chryſippum, quem & maiore atque genuinos amore eſt proſecutus. Laius autem Thebanus cupiditate impulſus Chryſippum rapuit, comprehenſuſque ab Atreo & Thyeſta à Pelope dignatus eſt venia, quod amor raptionis cauſa fuiſſet. Hippodamia vero Atreo & Thyeſtæ hortatrix fuit, vt interficerent Chryſippum, ſciens eum inhiaturum regno. cumque id detrectarent, ipſa flagitio manus admouit, ac nocte intempeſta, dum Laius dormiret, ſtricto eius gladio Chryſippum ſauciauit, gladio in eum defixo. Laius cum in necis ſuſpicionem veniſſet propter gladium: liberatus ab ipſo eſt Chryſippo, qui ſemimortuus iam veritati tulit teſtimonium. Pelops filio ſepulto, Hippodameiam ſolum vertere coegit. Doſitheus in Pelopidis.

Nouercalia.

Ebius Toliex duos filios ex vxore Nuceria ſuſtulit, aliumque forma eximia Firmum è liberta. quem legitimis habuit cariorem. Nuceria, quæ in priuignum animo eſſet infenſo, filios hortata eſt vt Firmum interficerent. quod cum illi pie recuſaſſent, ipſa cædem peregit, ac noctu eius, cui Firmi corporis cuſtodia erat mandata, mucrone ſtricto lethale vulnus priuigno intulit, inque eo pugionem reliquit. puer cuſtodem ſuum ſuſpicione liberauit, re vt acta erat explicata Ebius ſepulto filio, vxorem extorrem egit. Doſitheus tertio Italicorum.

XXXIV. *Theſeus* vere Neptuni F. ſuſcepto filio Hippolyto ex Amazone Hippolyta, ei ſuperinduxit nouercam Phædram Mi-

Minois filiam. quæ priuignum deperire orſa, ad inceſtum per nutricem internunciam ſollicitauit. Ille relictis Athenis Trœzenem ſe contulit, ibique venando incubuit. Impura autem iſta cum ſpe ſua decidiſſet, mendacibus de caſto priuigno exaratis literis, vitam laqueo finijt. Theſeus fidem literis habens, à Neptuno petijt, vt Hippolytum perderet. nam ab eo ius trium votorum habebat. Neptunus Hippolyto ad oram maris currum agitanti taurum immiſit, quo territi equi Hippolytum contriuerunt.

Comminius Super Laurentinus ex Ægeria nympha filium ſuſtulit Comminium. Gidicam deinde nouercam ei ſuperinduxit. quæ cum deperiret priuignum, & repulſam eſſet paſſa, ſuſpendio ſeſe vita exuit, calumnioſis poſt ſe relictis literis. Comminius cognitis criminibus, fidemque habens obtrectationi, Neptunum inuocauit. Is puero curru vehenti obiecit taurum, quo conſternati equi eum raptando perdiderunt. Doſitheus tertio Italicarum rerum.

Peſtilentia Lacedæmonem vrgente, diuinitus ſignificatum eſt ceſſaturam luem, ſi pro more generoſam immolarent virginem. Helena autem cum eſſet aliquando ſorte ducta, & ornata produceretur, aquila deuolãs gladium abripuit, & in armentum deferens buculæ impoſuit. quo factum eſt vt cæde virginis abſtineretur. Ariſtodemus tertia congerie fabularum. XXXV. *Victima humana.*

Faleriis graſſante peſte, oraculo indicatum eſt finem fore mali, ſi quotannis Iunoni virgine litarent. Ea ſuperſtitio cum perduraret, ſorte lecta victimæ loco Valeria Luperca, ſtrictum ab ea gladium rapuit aquila, depoſitoq; in ea quæ comburenda igni erant bacillo, cui exiguus erat præfixus malleus, gladium iniecit buculæ cuidam propter templum paſcenti. Id intelligens virgo, bucula mactata rem ſacram fecit, ſublatoque malleo ſecundum domos circumiuit, lenique ictu excitauit ægrotantes, Valere vnicuique dicens. Atq; hinc eſt, quod illa ſacra in hunc vſq; diem peraguntur. Ariſtides XIX. libro Italicorum.

Philonome Nyctimi & Arcadiæ filia, venatum cum Diana ſolebat proficiſci. Illam Mars paſtoris ſumta forma vitiauit, ac fetu impleuit. Geminos cum partu edidiſſet, patris metu in Erymãthum eos abiecit: ij fatali quodã prouidentiæ decreto incolumes delapſi ſunt in excauatam quer- XXXVI.

A feris nutriti. cum. Lupa autem, quæ ibi ſuum habebat luſtrum, ſuis catulis in fluuium abiectis, mammam infantibus præbuit. Tyliphus paſtor, qui ſuis iſtud vidiſſet oculis, ſuſtulit pueros, ac pro ſuis educauit, nominatos Lycaſtum & Parraſium, qui & in regnum Arcadiæ ſucceſſerunt. Ita ſane refert Zopyrus Byzantius libro hiſtoriarum tertio.

Amulius fratrem Numitorem tyrannice tractans, filium eius Æuitum in venatione interfecit: & filiam Syluiam Iuliam Iunonis ſacerdotem fecit. Hanc Mars prægnantem reddidit. cumq; gemellos partu edidiſſet, tyranno veritatẽ ipſa confeſſa eſt. Is in metum venit, proiecitq; vtrunque ad ripam Tiberis. amne autem deuecti ſunt ad locum, vbi lupa catulos alebat. Lupa his abiectis nutriuit infantes. Fauſtus, qui ſpectandæ rei interuenerat, pueros educauit, Remi & Romuli nominibus impoſitis. Hi ſunt qui Romam condiderunt. Narratio eſt Ariſtidæ in Italicis.

XXXVII. *Matricida.* Poſt Ilij excidium Agamemno cum Caſſandra interfectus eſt. Oreſtes autem apud Strophium educatus, necem patris vltus eſt. Pyrander I V. Peloponneſiacorum.

Fabius Fabricianus, Maximi cognatus, diripiẽs Tuxium principem Samnitium vrbem, Venerem Victricem, quæ apud illos colebatur, Romam miſit. Huius vxor Fabia ſtuprata à formoſo quodam iuuene Petronio Valentino, maritum dolo interfecit. Fabia autem fratrem Fabricianum * etiamnum infantem periculo eripuit, & alio furtim educandum miſit. is adultus matrem adulterumque occidit, eſtque ſenatus ſententia abſolutus. Doſitheus tertio Italicorum.

XXXVIII. *Buſiris* Neptuni & Anippæ Nilo genitæ F. prætereuntes ſimulata hoſpitalitate exceptos mactabat. Sed in eum mactatorum vltio vindicauit. Hercules enim inſidias ſentiens claua eum peremit. Ex Agathone Samio.

Inhoſpitales. *Hercules* Geryonis boues per Italiam agens, hoſpitio vſus eſt Fauni regis, qui Mercurij fuit filius, ac patri immolare hoſpites ſolebat: is aggreſſus Herculem, ab ipſo eſt trucidatus. Dercyllus tertio Italicorum.

XXXIX. *Malum inuentum inuentori peſſimum.* *Phalaris* Agrigentinorũ tyrannus crudelis, hoſpites torquebat & excruciabat. Perillus faber ærarius æream buculam confecit, tyrannoque obtulit, vt in ea peregrinos viuos cremaret. Phalaris tum duntaxat iuſtus, ipſum iniecit: videba-

videbatur autem mugitum edere bucula. E ſecundo libro quæſtionum ſiue cauſarum.

Aegeſta, quæ Siciliæ vrbs eſt, ſæuus quidam fuit tyrannus Æmilius Cenſorinus, donis eos afficiens, qui noua inueniſſent tormenta. Erat quidam Aruntius Paterculus, qui equum æreum fabricatus dono dedit tyranno, vt in eum coniiceret cruciandos. Tyrannus tunc primum ius ſecutus, ipſum tormenti auctorem in equum coniecit, vt quos aliis parauerat cruciatus, ipſe primus experiretur.* eum cōprehenſum de monte Tarpeio deiecit.¦ Et videntur qui crudeliter imperant, ab illo dicti Æmilii. Ariſtides quarto Italicorum.

Euenus Martis & Steropes F. ex Alcippa vxore, Oenomai XL.
filia, progenuit filiam Marpiſſam, eamque virginem adſeruauit. Idas autem Apharei F. ea rapta profugit. quem Euenus perſequens cum non adſequeretur, in Lycormam fluuium ſeſe coniecit, immortalisq; eſt factus. Doſitheus primo rerum Italicarum.

Anius Etruſcorum rex cum haberet filiam eleganti forma Saliam, virginem eam cuſtodiuit. Cathetus autem primi nominis homo, cum ludentem eam vidiſſet, amore captus atque victus rapuit, Romamque abduxit. Pater inſecutus cum non conſequeretur, in profluentem ſeſe ſaltu dedit, qui ab eo eſt dictus Anio. Cathetus è Salia Latinum ac Salium procreauit, nobiliſſimarum autores proſapiarum. Hæc Ariſtides Mileſius, & Alexander Polyhiſtor tertio Italicorum.

Hegeſtratus Epheſius ciuili nece perpetrata Delphos fu XLI.
git, ſcitatusq; deum eſt vbinam locorum ſedem poneret. Reſpondit Apollo, ibi vbi ruſticos viſurus eſſet choreas ducere frondibus oliuę coronatos. Quod cum ille in quadam Aſiæ regione deprehendiſſet, vrbem ibi condidit, & ab oleis Elæuntem appellauit. Hoc inuenies ſcriptum in tertio libro Pythoclis Samii de rebus ruſticis.

Telegonus Vlyſſis è Circe F. miſſus ad indagandum patrem, monitus eſt vt ibi vrbem conderet, vbi ſerta gerentes agricolas ſaltare videret. cumque in quendam Italiæ locum veniſſet, offendit colonos ramis ilignis redimitos choreis vacare. itaque vrbem ibi condidit, & ab euentu Priniſtum, (eſt enim ilex Græcis prinos) nominauit. Romani eam vr-

bem voce detorta Præneste appellant. Sic commemorat Aristocles libro rerum Italicarum tertio.

COMPENDIVM COMMENTARII, QVO *ostenditur Stoicos quam poetas, absurdiora dicere.*

REPREHENSVS fuit Pindarus, quod Cæneum parum probabiliter finxisset ferro inuiolabilem, & corpore quod lædi non posset, terram subiisse nullo accepto vulnere, cum

Recto pede scidisset solum.

At Stoicorum iste Lapitha ex adamantina vacuitatis omnium perpessionum conflatus materia, non vulnerum duntaxat, morborum, dolorumque fingitur expers, sed & metu & mœstitia carere, insuperabilis manere, nullis cedere viribus: tum quidem, quando vulneratur, dolores patitur, torquetur, atque adeo etiam in patriæ excidio, aliisque id genus summis calamitatibus. Ac Pindari quidem Cæneus duntaxat ictus nullo cum vulnere excipit. Stoicorum sapiens inclusus non prohibetur, præcipitatus non patitur vim, in tormentis non cruciatur, si vratur non læditur, deiectus in palæstra tamen inuictus manet, munitionibus circumuentus non obsidetur, si vendatur ab hostibus capi nequit. adeoque similis est earum nauium, quibus cum inscribatur prosper cursus, prouidentia seruans, commodum ministerium, eæ interim tempestatibus iactantur, collidun-tur, euertuntur. Euripideus Iolaus ex imbecilli & decrepito voti cuiusdam vi subito iuuenis & ad pugnam validus redigitur. At Stoicorum sapiens heri erat infensissimus ac pessimus; hodie subito mutatus est in virum bonum: atq; ex rugoso, pallido, & (vt ait Æschylus)

Heraclidis.

Languente lumbos, conuulso doloribus
Silicernio misello.--- decorus, dei similis, forma eximia. Sane Vlyssi Minerua rugas, caluiciem & fœditatem adimit, vt pulcer videatur. Istorum sapiens non relinquente corpus senio, sed grauius etiam vrgente, molestiamque alia molestia cumulante, curuus (si ita res tulerit) edentulus, vno oculo captus dum manet, neque turpis tamen est, neque fœdo adspectu. Amor enim Stoicus, instar scarabeorum,

Odyss. θ. initio, & alibi.

rum,(qui perhibentur vnguento ſuauiter fragrante omiſſo,male olentia ſectari) cum turpiſſimis & fœdiſſimis verſans, hos auerſari, vbi ſapiētia eos formoſos reddidit, docet.de Stoicorum ſententia is qui mane fuit deterrimus, ſub veſperam optimus eſt: & qui ſomno ſe dedit ſtolidus, ineptus,iniuſtus,luxurioſus,immo ſeruus, pauper, inops: ea ipſe die ſurgit,rex diues, beatuſque factus, prætereaque temperans,iuſtus,conſtans,opinionum vt quiſquam maxime vacuus.nō ille barba aut pubertate nata in adoleſcente & tenero corpore: ſed in imbecilla teneraq; anima,adde effeminata & inconſtante, adeptus mentem perfectam, extreme probam prudentiam,affectionē diuinæ æqualem, ſcientiam ab omni opinione purgatam, habitumque qui labefactari nullo queat modo: non quod priſtinæ aliquid deceſſerit prauitati,ſed repente herós(vt ſic dicam)aliquis, genius,aut deus è beſtia factus peſſima.Licet enim ſumenti è Stoicorum ſchola virtutem dicere,

Optato quod vis,aſſequê is omnia.

virtus iis diuitias confert,regnum parat, fortunam conciliat,felices facit, nullius rei indigentes, totos ex ſe aptos etiam ſi ne denarius quidē ſit in patrimonio. Etenim poeticæ fabulæ rationi quod eſt conſentaneum perpetuo retinentes,nuſquam Herculem inducunt immunem neceſſitatum,ſed ei ac familiaribus quaſi è fonte quodam ſemper aliquid earum affundunt. At qui Stoicorum nactus eſt Amaltheam,is diues factus eſt, tametſi alimenta ab aliis emendicet; rex eſt, vtut interim mercede conductus ſyllogiſmos ſoluat:omnia ſolus habet,quanquam & conductis precio habitet in ædibus,& farinam emat ſæpe ſumta mutuo pecunia,aut ab inopibus mendicando exigat. Mendicat quidem Ithacenſium rex,vt quis ſit latere poſſit, ideoq; ſe ipſum facit quam maxime

Mendico ſimilem miſero. --- At Stoica qui eſt à ſecta,alta contentaque voce proclamans, Ego ſolus ſum rex, ego ſolus ſum diues, ſæpenumero conſpicitur apud alienas fores,dicens

Da pallium Hipponacti. nam rigeo gelu,
Tremorq; membra quaſſat.---

DE VNIVS IN REPVBLICA DOMINAtione, populari statu, & paucorum imperio.

QVAM heri vobiscum habui disputationem, ad vos disceptatum adducturus visus sum mihi non per somnum, sed reipsa ciuilem virtutem dicere:

Nunc iacta fundamenta sacris
Aurea sunt equidem camœnis.

Hortatus & diuidens ad rempub. explicandam propoui, si
* Attico quidē doctrinā exhortationi superstruēres. debetur
* autē recepto exhortatio ad capessendā remp. ex qua sumtis
* præceptis, quātum humana fert, cōditio vtilis in publicum
* sit, tuto simul & cū honore merito suas res recte cōponēs. Quod aūt ad sequēria maxime cōducit, & ab his pēdet, quę iam dicta sunt, id consideremus. nimirum quæ reipub. forma sit optima. Sicut enim homo plures vitæ degendæ rationes habet propositas, ita & de formis reipublicæ, quæ sunt quasi vita ciuitatis, deligere oportet optimam. hanc vero ciuilis homo aut ex omnibus formis deliget, aut si nō possit eam, simillimam saltem eius præferet reliquis.

Ciuilis ratio (sic enim politeiam liceat exprimere) dicitur communicatio iuris quod in aliqua est republica. quomodo dicuntur Megarenses Alexandro ius ciuitatis decreuisse: cumque is studium ipsorum pro ridiculo haberet, respondisse ipsos, Nemini se hunc honorem vnquam nisi olim Herculi, nunc Alexandro habuisse. itaque Alexādrum admiratū raritatem, quæ honorem secum traheret, boni æquiq; id decretum consuluisse. Vita quoque hominis ciuilis, & qui rem administrat publicam, politeia dicitur. vt cum Periclis aut Biantis in gerenda republica occupationem (politeiam) laudamus: Hyperboli & Cleonis vituperamus. Sunt qui vnicam illustrem & reipublicæ causa susceptam actionem, quæ scopum attigerit, politeiam appellant: vt pecuniæ elargitionem in ciues, belli in pacem mutationem, decreti alicuius promulgationem: quomodo certos homines dicimus, gessisse rempublicā, id est tractauisse politeiam, si quid eorum cōfecerint, quæ optimo publico prosunt. Deniq; politeia appellatur ordo & constitutio ciuitatis, ad quam diriguntur actiones. quo modo tres poli-

politeiæ, id est formę reipublicæ dicũtur: Monarchia, quæ vnius est dominatio: Oligarchia, quæ paucorum: Democratia, quæ penes populum summam gubernationis ponit. Has etiam Herodotus libro tertio inter se comparauit, videnturque esse præcipuæ. reliquæ enim intentione aut remissione harum ortæ, vitia potius sunt & corruptelæ quã formæ reipublicæ. quomodo in musico concentu modis seu tonis principibus nimium aut non satis contentis error incidit. Has principes formas potentissimæ gentes delegerunt. Persæ regnum cum mera potestate, nulli obnoxia iudicio. Spartani paucorum optimatũ liberam dominationem. Athenienses legibus suis contentam puram populi administrationem. Hæ formæ vbi vitiantur, deprauatus fit & confusus reipublicæ status: quales sunt tyrannis, paucorum potentia, plebis licentia. existunt enim quando regnum libidinem ingenerat nullis subiectam iudiciis, aut cum paucorum potentia contemptum aliorum fastumq; secum trahit, vel populi dominatione ordo magistratusq; abolentur, aut æqualitatem iuris immodica licentia consequitur. omnia isthæc rationi sunt aduersa. Ergo quemadmodum vir musicæ peritus quouis instrumento oblato vti artificiose, idque tractare affabre nouit, vt pro sua conditione vocem concinnam reddat: nihilominus tamen Platonis consilio parens, omissis pectidibus, sambucis, psalteriis, barbitis, triquetris, aliis instrumentis quæ varias edunt voces, lyram & citharam iis præfert. sic ciuilis vir probe administrabit oligarchiam Laconicam. qualis à Lycurgo instituta fuit, æquales dignitate & potentia viros placide ad societatem gerendæ reipublicæ inuitans: probe etiam se accommodabit democratiæ, tanquam variis neruis & sonis instructo instrumento, aliquando remittens, interdum intendens, tempestiueque fræna laxans, & rursum contrahens, vbi multitudini resistendi locus datur. Quod si ei detur optio formam reipublicæ tanquam musicum instrumentum suo arbitratu capessendi, nullam profecto delegerit aliam quam Monarchiam, Platonis fidem secutus. Ea enim sola potest perfectum istum & orthium siue rectum virtutis tonum & contentionem sustinere, & vtilitatem neque necessitatis, neque gratiæ causa inflectere. Reliquæ id habent, quod fere is qui imperat, sub imperio & potestate

Monarchia optima forma reipubl.

eſt, & qui gerit eas, ipſe geritur ferturqe , quod non habet vim ſolidam & ſtabilem qualis eſt in monarchia. ſed ſæpe cogitur Æſchyleum illud exclamare, quo vſus eſt Demetrius Poliorcetes amiſſo imperio:

Tu me creaſti, tu fers exitium mihi.

BRVTA ANIMALIA RATIONE VTI.

Colloquuntur Vlyſſes, Circe, Gryllus.

VLYSSES. Hæc quidem, ô Circe, percepiſſe me atque memoria tenere arbitror. Sed libet ex te quærere, an inter hos, quos de hominibus lupos & leones redegiſti, aliquos habeas Græcos. CIRCE. Ac quidem multos, ſuauiſſime Vlyſſes. Sed quorſum iſthuc interrogas? VL. Quia magnam me mihi apud Græcos paraturum mehercle opinor gloriam, ſi hoſce rurſum tuo beneficio vitæ humanæ reſtituam, neque patiar vt ob meam incuriam ita miſere fœdeq; vitam tolerantes, in beſtiarum forma contra naturam conſeneſcant. CIRCE. Hic homo non ſibi modo & ſociis, ſed etiam nihil ad ſe pertinentibus præ ſtultitia vult ſuam ambitionem eſſe calamitoſam. VL. Hoc tu iam alterum poculum monſtroſæ orationis miſces omnino me in beſtiam mutatura, ſi tibi hoc adſentiar, calamitatis loco habendum ſi quis è beſtia fiat homo. CIR. Quaſi vero non peius iam ante tibi conſulueris, qui immortali & ſenectutis immuni vita, quam apud me licebat degere, dimiſſa, ad mulierē mortalem, adde etiam vetulam, per infinita quæ te manent mala contendis, ſcilicet vt celebrior ac nobilior quam adhuc es factus, inane bonum & imaginem veritatis loco conſequare. VLYS. Sint iſthæc ita vti dicis, ne de eadem re ſæpius altercemur. Iſtos tamen tu mihi viros reſtitue & largire. CIR. Non per Proſerpinam, non hoc ita ſimpliciter fiet. ſunt enim non vulgares. Sed prius ex iis quære, an fieri hoc velint. quod ſi negent, diſſerendo iis tu, homo præclare, perſuade. ſi vero nō perſuadeas, ſed diſputando ab iis vincare, ſatis tibi ſit de tuis amicorumq; rebus male ſtatuiſſe. VL. Cur me, beata, rides? quomodo enim cū iis colloquar, quomodo reſpondeant, dum aſini, ſues, ac leones ſunt? C. Bono es animo, hominū ambitioſiſſime. ego tibi eos præbebo & intelligē-

tes &

tes & differéntes. aut potius hoc, vnum sufficiat audire voces, & reddere loco omniũ. En tibi huncce, habes qui cum disputes. V. Quo autem, mea Circe, hunc nomine compellabo, aut quisnam hic est hominum? C. Quid hoc ad rem? vocetur tibi, si videtur, Gryllus. ego autem vos relinquam, ne quid videatur in meam gratiam dicere præter animi sui sententiam. GRYLL. Salue Vlysses. VL. Et tu per Iouem Grylle. GR. Quid vis interrogare? V. Intelligo vos fuisse homines. itaque miseror vniuersos, qui hanc in conditionem decideritis. par autem est eorum me habere rationem maiorem, qui cum fuerint Græci, huc miseriæ peruenerunt. Exoraui itaque Circem, vt quicunq; ex vobis ita velit, eum illa restitutum pristinæ formæ mecum dimittat. G. Desine Vlysses. neq; verbum addideris vlterius. vsq; adeo à nobis tu omnib. contemneris, qui frustra callidus, reliquisq; multo prudentior hominibus iactabare: cum tu tamen per imprudentiam & incogitantiam mutationem de statu deteriore in meliorem reformidaueris quo modo pueri solent subterfugere remedia, eaque reformidant pati, quę de morbosis & fatuis saniores ac vsu rationis valentiores efficiunt: eodem tu pacto mutari ex alio in alium renuisti: nuncq; cum ipse horres ac metuis ne si cũ Circe degas, ea te imprudentem rei in lupum aut suem conuertat: tum nobis auctor sis vt relicta vita omnium rerum copia affluente, simulque iis quæ nobis ista bona parat desertis, tecum discedamus rursum homines facti, quo animali nullũ est quod ad miserias facilius feratur. V. Videre mihi, Grylle, non formam tantum, sed animum quoq; perdidisse poculi istius veneficio, ac repletus esse absurdis & fœdis vsquequaq; opinionibus. nisi forte quędam consuetudinis voluptas ad hoc corpus te præstigiis suis deuinxit. G. Neutrum horum est, ô rex Cephalleniæ. Quod si colloqui placet, non conuiciari, facile nos, qui vtrunque vitæ genus callemus, in eam te sententiam traducemus, recte nos hanc isti vitam anteferre. V. Enimuero, Grylle, paratus sum isthæc è vobis audire. G. Proinde nobis quoque in promptu est dicere. Ordiamur autem à virtutibus, quarum gratia videmus vos superbire, vt qui iusticia, prudéntia, fortitudine, aliisque virtutibus bruta maiorem in modum præstetis. Responde igitur mihi hominum sapientissime. Memoria teneo te aliquando

quando Circe narrasse de agro Cyclopum, quod is neque arante quoquam neque plantante quicquam, tamen ea sit soli præstantia, vt vltro omnis generis fruges edat. Vtram ergo præfers, hancne terram, an capris compascuam istam Ithacam & asperam, quæ magno culta labore & molestiis diuturnis, vix tandem paucos quosdam & nullius precii fructus cultoribus reddit? Ac caue sis, ne molestum tibi sit aliter respondere, quam patriæ amor postulet. V. Atqui mentiendum non est. Magis quidem amo & amplector meam patriam. istam autem Cyclopum regionem laudibus & admiratione maiore dignor. G. Sic ergo rem habere dicemus, sicut prudentissimus hominum censet: alia magis laudanda & approbanda, alia magis deligenda & diligenda esse. Atq; hoc ipsum etiam de anima abs te responsum esse censeo. eadem est enim ratio animæ, vt melior sit ea, quæ absq; labore virtutem tanquam sponte enatum fructum edat. V. Concessum sit tibi hoc quoq;. G. Proinde id simul iam das, animam brutorum ad virtutem esse natura feraciorem, ac perfectiorem. Nam absque imperio & disciplina, tanquam terra non arata neque consita, naturæ instinctu producit augetque vnicuique conuenientem virtutem. V. Et quænam sit ea virtus, Grylle, cuius bestiæ sint participes? G. Imo nulla est virtus, qua non magis præditæ sint, quam hominum aliquis sapientissimus. Ac, si placet, primo loco fortitudinem considera, ob quam tu superbis, neque pudori tibi ducis quod audax & domitor vrbis appellaris: cum quidem dolis improbissime, & technis homines simplicem ingenuumque belli modum callentes, fraudes & mendaciorum rudes, deceperis, ac virtutis nomen versutiæ indas, quæ minime versutiam admittit. Atqui brutorum inter se & aduersum homines certamina vides, vt sine arte ac fraude aperta & nuda cum virium fiducia peragantur, vt suo freta robore se defendant, neque legem vocantem ad pugnam, neque actionem desertæ militiæ metuentia: sed quia natura metuunt superari, vsq; ad extremum perdurantia inuicta. non enim vincuntur quando corpore superantur, neq; despondent animum, sed inter pugnandum moriuntur. ac multis, dum moriuntur, robur & iræ ardor in vnam aliquam corporis partem recedentia atque coeuntia, interficienti resistunt, subsultantque & fremunt, donec ignis instar prorsum exstin-

Brutorum fortitudo.

extinguantur & pereant. nulla hic deprecatio, nulla misericordiæ imploratio, neq; victa se fatentur, neque leo leoni ob fortitudinem seruit, aut equus equo: sicut homo homini seruit, ac facile amplectitur timiditatis affinem seruitutem. Quæ vero homines rendiculis aut dolo cepērūt, ea si iam adulta sunt, inedia ac siti mori malunt quam seruire. Pulli & catuli ob ætatem tenelli ac deceptu faciles, multis ijsque fallacibus illecebris atque inuitamentis tanquam veneficio, deliniuntur, vt contra naturam gustatis voluptatibus elanguescant tempore, sustineantque eam quæ cicuratio dicitur, cum sit effeminatio ferociæ natiuæ. Vnde maxime patet bruta natura ad audaciam procliuia, hominum vero confidētiam præter naturam esse. quod vel hinc potissimum, Vlysses optime, addiscere possis. In brutis natura paria ad robur momenta in vtroq; posuit sexu, vt femina mari nihil concedat vel in tolerandis necessarijs laboribus, vel in propugnando pro fetu. sed & suem quandam Cromyoniā celebrari audis, quæ multū negocij Theseo exhibuit: & illam in Phicio Sphingem desidentem, ac ænigmata & griphos texentem non tutata esset sua sapientia, si non viribus & fortitudine Thebanis multum antecelluisset: circū quæ loca etiam vulpem Teumesiam fuisse aiunt, animal perniciosum: & in vicinia serpentem femellam, quæ apud Delphos cum Apolline de oraculo certamine singulari decreuerit. atque Ætham rex vester à Sicyonio illo accepit mercedis loco, vt eum immunem militiæ faceret. optimo sane consilio, vt qui homini timido equam bonam ac certandi cupidam anteponeret. Ipse pantheras ac leænas sæpius vidisti, nihilo masculis ferocia & robore inferiores. cum tua vxor te belligerante domi ad focum desideat, & ne tantum quidem, quantum hirundines, moliatur contra eos, qui ipsam familiamque oppressum eunt. & quidem ea Spartana est, ne Caricas tibi aut Mæonidas mulieres obijciam. Ex his tamen quæ dixi, liquet virtos nō naturali esse præditos fortitudine. (alioquin hæc etiam mulieribus adesset) sed legum necessitate coactos, non sponte vestra, moribus, reprehensionibus, aduenticijsque opinionibus seruientem, verbisq; effictam meditari fortitudinem laboresq; & pericula subsistere, non quod animos aduersum ea geratis confidentes, sed quod alia his magis metuitis. Sicut itaq; tuorū sociorum

Ili. 𝔡. 296.

rum

rum qui reliquos anteuertit, is remum leuem arripit, non quod hunc contemnat, sed quod sibi à grauiore metuit. ita qui ictum sustinet ne vulneretur, & hostẽ vlciscitur ne cruciatum aut mortem perferat, non animosus aduersum illa, sed ad hæc timidus est. Itaq; apparet fortitudinem vestram, prudentẽ esse timiditatem, confidentiam autem metũ cum scientia coniunctum alia per alia euitandi. Denique si fortitudine vos præire brutis putatis, cur poetæ vestri eos qui optime in hostem pugnant, luporum, leonum, aut apri robore similes perhibent? cum vicissim nemo leonem homini animo vel robore similem dicat. Sed nimirum sicut veloces aiunt ventorum celeritatẽ in pedibus habere, & formosos deorum formæ æquales, re nimis exaggerata dicũt. sic etiam pugnacium similitudinem à præstantiore ducũt. Cuius rei causa est, quod fortitudinis tanquam acies & induratio est animi feruor, quo puro vtuntur bruta in certaminibus. vobis cum ratione commixtus, veluti aqua dilutum vinum, cedit periculis, & occasionem dimittit. Sunt quidam vestrûm qui omnino in pugna negant debere animum excandescere, sed hoc feruore excluso sobria vtendum ratione. recte dicentes, quod ad salutem tutandam attinet: pessime quod ad vltionem & robur exserendum. Quî enim non sit absurdum, quod cum naturam incusetis, quæ corporibus non adiecit stimulos, neque dentes ad vlciscendum paratos, aut curuos vngues, ipsi arma animæ à natura data aufertis aut eneruatis? VL. Papæ Grylle, videre mihi egregius factus sophista, qui etiam nunc ex suilla loquens cute tam strenue de proposito argumentaris. Sed cur non deinceps de temperantia disseruisti? GR. Quia dicta existimabam te prius reprehensurum. Sed tu festinas ad auditionem de hac virtute, quia & pudicissimam habes vxorem, & ipse videris documẽtum edidisse temperantiæ, Circes concubitu spreto. Atqui profecto nihil hac in re antecellis animalibus brutis. Nam hæc quoque voluptates & amores captant à sui generis animalibus. Itaq; admiratione dignum non est, si quemadmodum Mendesius in Ægypto caper inclusus cum multis ac formosis mulieribus coitu abhorret, & capras desiderat: ita tu venere consueta vtens, homo cum sis, concumbere cum dea noluisti. Cæterum Penelopes tuæ castitatem innumeræ cornices crocitantes ridicu-

lam

Iam esse ostendent atque contemptui exponent, quarum vniuscuiusq; si moriatur mas, viduitatem non per exiguum tempus, sed per nouem ætates hominũ seruant. vt si libeat cõparare, vnaquæuis cornix nouies castitatem tuæ superet Penelopes. Sed quãdo obseruauisti me esse sophistam, agedum dispositione quadam vtar orationis, expositaq; temperantiæ definitione, cõcupiscentiarum genera persequar diuidẽdo. Est ergo temperantia contractio quædam cupiditatũ, & ordo, perimens superuacaneas & adscititias, tempestiue autem & mediocriter cum decori ratione obsequens necessarijs. Iam in appetitionibus nonne cernis inesse infinitum differentiarum numerum? Potus & à natura desideratur, & à necessitate flagitatur. Res venerea quãquam suum habet à natura principium, tamen sunt qui eã nullo cum incommodo careant. itaque naturalis hęc, non etiam necessaria vocatur. Sed eæ appetitiones, quę neque à natura neque a necessitate oriuntur, ob imperitiam autem recti foris ex inani quadam opinione intro superfusæ sunt, parum abest quin vestras naturales obruerint cupiditates sua multitudine vniuersas. itaque se gerunt, vt turba peregrinorum conuena vi vrgens ciues atque indigenam populum. At enim omnes bestiæ animis præditæ, quæ inaccessæ sint omnibus foris introductis affectionibus, & à vanis opinionibus tanquam à mari longe remotam vitam agant, elegantia & superuacaneo vitę degendę cultu vobis sunt inferiores: temperantiam pręclare tuentur, appetitionesq; rectis legibus regunt, quæ ijs adsunt neq; multæ neq; alienę. Me quidem ipsum, non minus quam nunc te, aurem perculit, vt cui nulla res digne posset comparari. ad se trahebant me ebur & argentum. qui horum possideret plurimum, mihi felix & dijs charus videbatur homo, siue Phryx esset, siue Car, & vel Dolone ignobilior, vel Priamo calamitosior. huc ego semper meis accommodatis cupiditatibus, nullam neque gratiam neq; voluptatem alijs ex bonis vitę percepi, cum quidem essent abunde, quod me maximorum indigũ & exsortem bonorũ esse arbitrarer. Itaq; memoria recolo me, quo tempore te in Creta vidi amictum veste ad solennem facta ostentationem, non admiratum fuisse prudentiam aut virtutem tuam, sed amiculi textum tenuitatis eximiæ, & coruscationem in læna coloris purpurei,

De temperantia. [margin, beside "diuidẽdo. Est ergo temperantia…"]

Odyss. τ. 225. [margin, beside "recolo me, quo tempore…"]

atte-

attonitumq; fuisse ob pulchritudinē vestitus. sed & fibul aurea habebat, si recte memini, aliquid operis elegãtis cœlo parati subtilissime. denique mulieris in modum præstigijs captus te sectabar. Nunc inanibus istis opinionibus euacuatis, aurum & argentum sicut quosuis lapides contemno & super ea incedo, tuis autē lenis & tapetibus non per Iouem suauius indormiam, quam plenus cibi alto molli cœno. Ac huiusmodi quidē foris adscitarum cupiditatum nulla in animo habitat nostro: sed maior pars vitæ nostra necessarijs appetitionibus atq; concupiscentijs temperatur & voluptatibus. non necessarijs, sed naturalibus duntaxat neque incomposite, neque profuse indulgemus. Atqui has quidem primo loco perpendamus. Voluptas ea, quam ex fragrantibus, & odore suo exhalante olfactum adficientibus percipimus, prę terquam quod simplicem sui prębet, eamque gratis vsuram, simul etiam discernendo alimento conducit. Nam lingua & est & dicitur norma saporum, vt dulcis, acris, austeri, reliquorum: quando ij confusi offeruntur sensui. Olfactus autem noster ante saporem deprehendens vim vniuscuiusque alimenti, longeque accuratius quam regij solent prægustatores sensu eam percipiens, id quod naturæ conueniens est admittit, alienum amolitur, neque gustare id sinit aut gustatum offendere: sed vitium rei olfactæ defert atque accusat, antequam iniuriam ea attulerit. De cætero autem molestus nobis non est odoratus sicut vobis, quos cogit suffitus, cinnoma, nardos, malobathra, calamos Arabicos, cum subtili quadam medicatrice arte aut seplasiaria conquirere & vna vorare, magna pecunia parum virilem, ac potius puellas decentem, nullaque omnino vtilitate comitatam delectationem redimētes. Et vero is odoratus, quanquam hoc modo affectus, corrupit tamen nō mulieres tantum omnes, sed & plerosq; viros, vt ne cum suis quidem coire velint vxoribus, nisi vnguenta ac odoratos pulueres redoleāt. Atqui porcæ sues, & capros capræ, aliæque feminę sui generis mares proprio odore alliciunt, purumque rorem, prata, herbasque vbi redolent, communi amore ad miscēdum corpora cientur. Non hic, vt inter homines, feminę simulatione recusationis ludunt, aut libidini fraudes, præstigias, denegationesq; prætexunt: neq; mares stimulo & luxuria agitati, mercede, labore atq; obsc-

Odoratus.

obſequijs coitum redimunt. ſed doli expertem ac ſine mercede tempeſtiuã ſectamur venerem, quæ ſtato anni tempore cupiditatem animalium veluti germẽ aliquod excitans, illico reſtinguit, neq; femella marem à cõceptu admittente, neq; aggrediente mare. Adeo exilem & imbecillum honorem apud nos voluptas obtinet, omnia naturę deferuntur. Itaq; in hunc vſq; diem inter nos neq; mas marem, neque feminã femina amauit. qualia multa memorabiles, & præclari viri apud vos commiſerunt: vt viles miſſos faciam. Agamemno quidem Bœotiam perluſtrauit Argæum vænans ſubterfugientem, falſiſque mare & ventos onerans criminibus, tandem pulchre pulchrum ſeſe in lacum Copaidem demerſit, vt ibi amorem exſtingueret, ac ſe cupiditate liberaret. Itidem Hercules imberbẽ ſectans amaſium, deſeruit optimos ſocios, claſſemq; & inſtitutum prodidit. Et in tholo Apollinis Ptoi quidam veſtrûm expertus ſcripſit, Achilles pulcer: cum iam Achilles filium haberet. audioque durare adhuc eam ſcripturam. At gallus ſi gallum cõſcendat abſente gallina, viuus comburitur, aruſpice aliquo pronunciante graue atroxq; id eſſe oſtentum. Ita ipſi homines hoc cõfeſſi ſunt, caſtitate à brutis ſe ſuperari, eaq; naturę vim non facere voluptatum percipiendarum cauſâ. Veſtras libidines natura, quanquã legis auxilio fulta, tamẽ intra ſuos non poteſt coercere fines: quin eæ inſtar fluuij exundantes atrocem fœditatem, tumultum, confuſionemque naturæ gignant in re venerea. Nam & capras, porcas, equas iniuerunt viri, & feminæ inſano maſcularum beſtiarum amore exarſerunt. ex huiuſmodi enim coitibus vobis ſunt Minotauri, Siluani ſeu Ægipanes atque (vt mea fert ſententia) etiam Sphinges, & Centauri nati. Enimuero fame coactus canis aut auis aliquando cadauere humano veſcitur. ad coitum nullus vnquam eſt homo à beſtia ſollicitatus. beſtias vero cum ad hanc, tum ad alias voluptates vos vi trahitis ac contra ius vſurpatis. Porro homines ita vitioſi & incontinentes cum ſint in dicto cupiditatis genere: tamen euinci poteſt, multo adhuc brutis intemperantiores eos eſſe quod attinet ad appetitus neceſſarios, id eſt potum ac cibum. Hic nos voluptatem ſemper cum aliqua vtilitate captamus. Vos, qui voluptatem potius, quam naturæ conueniens alimentum perſequimini, multis ac diuturnis

Fœdi amores.

multamini morbis, qui tanquam vno aliquo è fonte hausti abundantia, corpus omnis generis flatibus expurgatu difficilibus replent. Primum enim vnicuilibet animalis generi suum est quoddam cognatum naturę alimentum: alijs herba, alijs radix, aut fructus. & quæ carne vescuntur, nullum alium fructum ea appetunt, neque infirmioribus alimentum eripiunt: sed & ceruum pasci sinit leo, & lupus ouem, quantum natura statuit. Homo autem gulæ studio ad omnia se ferens, omnia tentans, omnia gustans, vt sui & naturæ ipsius conuenientis ignarus etiamnum nutrimenti, solus inter omnia animalia omnibus vescitur. Primum vtitur carnibus, nulla cogente inopia, nulla penuria: cum liceat ei quouis tempore alios è seminibus & plantis decerpere cibos, multitudine nunquam defectura. sed luxuria, & satietate necessariorum, alienas & pollutas cędibus animalium escas sectatur, immanitate etiam sæuissimas vincens feras. Sanguis enim & cædes ac carnes miluo, lupo, draconi conueniens sunt cibus, homini autem obsonium. Deinde cum omnibus vtatur generibus, non sicut bestiæ à plerisq; formis abstinet homo, paucis ob necessitatem nutrimenti infestus est: sed neque auis vlla, neque in aquis degens, aut in terra viuens animal vllum effugit vestras illas, quæ benignæ hospitalesque dicuntur, mensas. Esto, his vos obsonijs dulciores reddere cibos. Quid ergo ad hæc ipsa. * Sed animalium brutorum nullam inutilem aut inanem admittit artem prudētia. necessarias non ab alijs importatas, aut mercede data cognitas, vel cura glutinante singula, parceq; oblatis contemplationibus compingente nanciscitur, sed à natura habet genuinas & cognatas, atq; profert. Ægyptios vniuersos aiunt esse medicos. At vero quoduis brutum animal non tantum ex sese arte ad sanandum est præditum, sed etiam alimenti quærendi, robur parandi, aduersa declinandi, conuenientia quærendi, atque etiam ad musicē, pro modo cuiq; animalium a natura prę-scripto. Nam a quo didicimus porci, quando ægrotamus, ad fluuium descendere cancrorum capiendorum gratia? Quis docuit testudines deuoratis viperis origanum postea edere? quis capris Cretensibus præcepit, vt sagittis ictæ dictamnum quærant, quo comesto cuspides excidunt. Si enim dicas verum esse, harum rerū magistrā esse naturam, bru-

Homo in alimenti vsu peccat.

Artes brutorum.

brutorum intelligentiam refers ad principium præcipuum atq; sapientissimum. Tum si istã intelligentiam non dignanimirationis aut intelligentiæ nomine: tempus est vt circumspiciatis de nomine alio honestiore & augustiore. sicut nimirum reipsa ostendit maiorem admirabilioremque facultatem sibi esse, non rudis aut indocta, sed à seipsa docta & nihil extra se desiderans, non ob imbecillitatem, sed naturalis virtutis perfectionem ac vigorem, iussa valere ea disciplina, qua veluti collecta stipe aliũde discitur. Quæ enim homines ludentes aut luxuriantes discunt aut meditantur, hæc nostra intelligentia etiam contra corporis naturã adsequitur, freta vi percipiendi innata atq; copiosissima. Non dicam de catulis feras indagantibus, aut pullis equorum ad certum numerum gradi discentibus. sed & corui loqui, & * canes per obuersos saltare orbes discunt: & equi ac boues * in theatris mirabiles addiscunt motus, sessiones, institutiones, * choreas, itaque meminerunt artis, eamque exercent, * hominum maximo studio atque industria. quæ ipsa docilitatis sunt documentum, nullam aliã ad rem prosunt. Quod si negas disci à nobis artes, etiam doceri eas à nobis audi. Perdices suos pullos docent inter fugiendum occultare sese, & glebam pedib. pro se obtendere, postquam supini corruerunt. & vides vt ciconiæ suos pullos volare doceant, primum id tentantes. Lusciniæ quoque suos pullos cantare docent: & capti ante tempus, enutritique inter hominum manus, deterius canunt, quia præpropere à magistro sunt remoti. Ego iam, ex quo in hoc corpus sum illapsus, miror rationes istas, quibus mihi a sophistis persuaderi passus sum omnia animalia homine demto, esse bruta & rationis expertia. VLYS. Nunc ergo tu Grylle à mutatione tua etiam oui atque asino rationem tribuis? GR. Mi Vlysses, ex his ipsis colligere par est, bestiarum naturam non esse mentis atque intelligentiæ expertem. Sicut enim non est stirps alia stirpe magis exsors sentientis animę, sed eodem omnes modo destituuntur sentiendi facultate, quia nihil eorum, quorum stirpes terra continentur, anima est præditum. ita animalium quoque nullum altero ignauius aut ad discendum ineptius diceretur, nisi vniuersa rationem atque intelligentiam, sed alia minus vel amplius, haberent insitam. Atque mihi hoc considera, stupiditatẽ ac fatuitatem quarun-

dam beſtiarum, acumine & veſutia aliarum demonſtrari. verbi gratia, ſi compares cum vulpe, lupo, aut ape aſinum vel ouem, perinde eſt ac ſi tecum componas Polyphemum, aut cum auo tuo Autolico Glaucum illum Corinthium, de quo eſt apud Homerum. Non enim exiſtimo tanto differre beſtiam à beſtia interuallo, quanto homo ab homine diſiungitur, quod ad intelligendum, ratiocinandum, memoriamque tenendum attinet. VLYS. Attamen Grylle hoc vide, ne improbum ſit & violentum, rationem ijs adſcribere, quæ notitia dei carent. GR. Non ergo dicemus te, Vlyſſes, ita ſapientem ac curioſum, Siſypho genitum fuiſſe? *

Ilia. ζ. 152.

PLVTARCHI COMMENTARIVS, NE *ſuauiter quidem viui poſſe ſecundum Epicuri decreta, docens.*

COLOTES Epicuri familiaris librum edidit, hoc indice, Ne viui quidem poſſe iuxta aliorum philoſophorū decreta. Contra quē quæ pro philoſophis differere nobis ſubijt, ea iam ante conſcripſimus. Quoniam autem ſoluto qui diſputationi interfuerat cœtu, in ambulatione complures ad eam ſectam ſe dederunt, viſum mihi fuit hos quoque in viam reducere: ſi nullam aliam ob rem, ſaltem vt his qui in alios inquirunt, demonſtrarem debere ab his eorum quos arguunt aut refellunt ſcripta non obiter percurri, neq; eos voces hinc inde auulſas & dictiones abſque ſcriptura adoriri, itaque fraudem imperitis facere. Progreſſis enim nobis more noſtro in gymnaſium è ſchola Zeuxippus: Mihi, inquit, ſermo fuiſſe videtur habitus aliquanto mollius, quam libertas conueniens rei exigeret. abit quidem Heraclides nos culpans, & in Epicurum ac Metrodorum aſperius inuectus, cum nos ei huius rei cauſam præbuerimus nullam. Hoc vero, inquit Theo, non dicis, quod cum his comparatus Colotes, hominum in dicendo videri poteſt modeſtiſſimus. Congeſta enim in vnum quæ inter homines habentur fœdiſſima vocabula, ſcurrilitates, ampullas, arrogantias, ſcortationes, homicidia, graues gemitus, multorum perditionem cerebri grauedines: in Ariſtotelem, Socratem, Pythagoram,

Protagoram, Theophrastum, Heraclidem, Hipparchum, denique neminem non virorum illustrium effuderunt vniuersa, vt si alioquin omnia sapiēter statuissent, certe ob maledicta hæc, hasq; criminationes longissime fuerint à sapientia arcendi. Inuidentia enim excludenda est à diuino* sapientum choro, & obtrectatio quæ ob imbecillitatē id quod dolet dissimulare non potest. Hæc verba excipiens Aristoteles, Heraclides, aiebat, grammaticus cum sit, poeticæ turbæ (vt Epicurei appellant) & Homericorum deliriorum gratia Epicuro hanc rependit mercedem: vel eo commotus, quod Metrodorus tam multa scripsit ad ignominiam Homeri pertinentia. Sed hos, Zeuxippe, omittamus. Quod autem initio disputationis aduersum Epicureos dictum fuit, Ex eorum præscripto ne viui quidem posse, cur non potius, quando hic defessus est, ipsi adscito Theone ad finem perducimus. Theo sic respondit: Atqui ante nos hoc iam alii peregerunt certamen:

Nunc alius scopus est,-----. Odyss. χ. 6.

si placet, collocandus: & sic vlciscamur philosophis factas iniurias, vt demonstremus, siquidem fieri potest, Secundum Epicureos ne posse quidem iucunde viui. Papæ, ego risu edito dixi: Videre mihi istis hominibus in ventrem velle insilire, litemque de carnibus moturus: qui voluptatem detrahas hominibus clamantibus,

Non pugiles sumus,----- Od. θ. 246.

non rhetores, non ciuitatum præsides, non principes:

Semper sola iuuant sed nos conuiuia,-- --

omnisq; carnem suauiter afficiens motio, anima ad voluptatem quandam atque gaudium excitata. Itaq; mihi videris, nō voluptatem auferre, sed vitam illis, vbi suauem vitam eis non relinquis. Quid ergo, inquit Theo, si ipse orationem probas, qua opus est re* præsenti vtar, inquit, audiens & respondens vbi requiretis. principatum autem vobis trado. Cum itaq; parumper tergiuersatus esset Theo: Aristodemus, Quam, inquit, compendiosa & plana nos interclusisti via, dum nō finis sectam illam de honesto causam priore loco dicere. Nam homines, qui finem vitæ statuunt voluptatem, non facile est suaui vita depellere. sed si honesta vita exciderint, iucunda simul exciderunt. ipsi enim dicunt, Impossibile esse suauiter viuere sine honestate vitæ. Tum

Theo. Hoc ergo, inquit, in progreſſu ſermonis, ſi ita videbitur, reponemus. Nunc iis vtemur, quæ ab ipſis datur. Exiſtimant Epicurei, circa ventrem eſſe bonum, reliquoſque meatus carnis vniuerſos, per quos voluptas, non dolor ſe inſinuat. omnesq; pulchras & ſapientes inuentiones extitiſſe ob voluptatem quæ circa ventrem verſatur, & ſpem bonam de eo, vt ſapiens dixit Metrodorus. Itaq; ab initio ſtatim, amice, videntur ieiunam, putridam, & inſtabilem boni cauſam ſtatuere: & quæ cum meatibus iſtis, per quos voluptates introducuntur, etiam ad dolores perinde perforetur: aut potius, quæ voluptatem paucis, dolorem omnibus partibus admittat. Omnis enim voluptas circa artus, neruos, manus, & pedes eſt: quibus partibus ſubeunt atroces atque miſeri affectus, fluxus podagrici & phagedænici, corroſiones, putrefactiones. Iam odorum & ſaporum ſuauiſſimos corpori ſi offeras, exiguum planiſſime in eo locum offendes qui leniter & iucunde afficiatur: reliquæ plerunque auerſantur & ægre ferunt. at nulla interim pars eſt, cui igni, ferro, morſu, ſcutica non ſenſus doloris inferatur. ſed & æſtus, & gelu, & febris totum corpus peruadunt. Voluptates aurarum inſtar ad alias atque alias corporis extremitates renidentes, ſtatim diffunduntur neque multum durant temporis, ſed inſtar ignium in aere ſubito diſcurrentium, ſimul & oriuntur in carne & exſtinguuntur. De dolore teſtimonium Philoctetę AEſchylei ſufficit. qui ſerpentem non immiſiſſe pedi, ſed tanquam ſedem in eo fixiſſe morſu ait dolori + neque alia talia, mouens ac titillans corpus. * Sed ſicut Medicæ herbæ ſemen multis flexibus & per obliquum terræ innaſcens, ob aſperitatem multo tempore perdurat: ſic dolor vncinos ac radices diſſeminans, carniq; implicatus, adhærensq; nō diem modo aut noctem, ſed & annos aliquot atq; luſtra, ægre aliis dolorib. tanquam clauis violentioribus expulſis diſcedit. Quis enim tantum temporis edendo bibendove extraxit, quanto ſitiunt febricitātes, & eſuriunt obſidione circumuenti, quænam animi relaxatio & cum amicis oblectatio tanta eſt, quanti ſunt cruciatus & torturæ à tyrannis immiſſæ? Hoc ipſo ſcilicet corpus quam ſit prauū, & natura ad iucunde viuendū ineptum intelligitur, quod magis perfert dolores quam voluptates: præditumq; aduerſus illos robore ac virib. in his imbecillum eſt ac ſa-

Voluptas Epicureorũ.

ac ſatietati faſtidioq; obnoxium. Neq; vero nos aggreſſos de iucunda vita dicere, plura patiuntur ipſi proferre, vtpote qui fateantur vltro voluptatem corporis exiguam eſſe, adeoque momentaneam. ſi quidem non nugatur aut vana in dicendo vtitur iactantia Metrodorus, dum ait ſæpenumero nos exſpuere in deſpectum voluptatum corporis, itemq; Epicurus, qui ſapientem ægrotantem inquit ſæpe ridere ob morbi quo vrgetur corpus magnitudinem. Quibus ergo dolores corporis ita ſunt faciles atque leues, quî ſint voluptates alicuius momenti? nam vt neq; tempore neque magnitudine doloribus ſint minores, certe circa dolores verſantur, finemq; voluptatibus extremum hunc communem præſcripſit, omnis doloris ſublationem. nimirum quod natura vſque ad dolorem abolendum augeat voluptatem, vltra autẽ progredi huius nequeat magnitudo, variari duntaxat modis non neceſſariis poſſit, cum non in eo eſt vt doloris vacuitatem conciliet. Quæ autem cum appetitu eo tendit via, vtpote menſura voluptatis, breuis admodum eſt ac compendioſa. Itaque hoc loco ſentientes rei exilitatem, è corpore tanquam ſterili agro finẽ bonorum in animum transferunt. nimirum quod ibi voluptatibus paſcua & ampla prata ſuppeditent: quando

Non eſt aptus equis Ithaca locus, vt neq; planis Odyſſ. δ. 601.

Porrectus ſpaciis.---- quando ſcilicet non facilis eſt in caruncula hac voluptatũ perceptio, ſed aſpera, admixtis multis alienis & quæ pulſando exagitent. Sub hæc Zeuxippus: Itane, inquit, nõ tibi recte videtur iſti facere homines, qui initio facto a corpore, in quo primum ortus voluptatis conſpicitur, inde ad animam tranſeunt, remque in ea abſoluunt? Recte, inquam ego, & naturæ conuenienter: ſiquidem melius aliquid heic & perfectius re vera indagant atq; inueniunt, ſicut homines faciunt in contemplatione rerum verſantes ac ciuiles. Cum vero audias ipſos teſtari ac vociferari, nulla re animã gaudere poſſe, nulla trãquillitate frui, niſi vel adſint vel exſpectẽtur voluptates corporis, haſq; bonum eis eſſe: nonne videntur tibi animã pro corporis colo vſurpare, voluptatẽ vini inſtar è corpore tãquam prauo & perfluente vaſe diffundentes per colum iſtud, ætatemque ei conciliantes, vt fiat aliquanto melior & honeſtior. Quanquam vinum quidem diffuſum à tempore

conſeruatur,fitque ſuauius. voluptatis præter memoriam conceptam tanquã odorem quendam, nihil animus aliud conſeruat,quæ in carne vt efferbuit ita exſtinguitur.Ipſaq; eius memoria obſcuta eſt, ac nidoris ſimilis: perinde ac ſi quis pridie quæ edit bibitve,eorum ſibi imaginationes ſuggerat,inque animo recondat,ſcilicet his vſurus cum recẽtia non ſint ad manum.Vide autem,quanto modeſtius Cyrenaici, quanquam ex eodem cum Epicuro poti poculo: qui re venerea vti adhibita lucerna nequaquam cenſuerũt debere homines, ſed tenebras prætendere: ne animus è conſpectu ſimulacra actionis concipiens euidentia, crebrius appetitum inflammet. At qui hac maxime re ſapiẽtem excellere ſentiunt,quod euidenter recordatur,inq; ſeipſo continet voluptatum imagines,affectiones,motus: ne dicamus nihil eos ſapientia dignum profiteri qui voluptatum eluuiem quaſi quandam è corpore in animo relinqui putant: ſtatim quidem manifeſtum eſt,Ex his viui ſuauiter non poſſe.Fieri enim poteſt,vt abſq; voluptate ſit hęc voluptatis recordatio, quæ præſens quoq; exigua interdum eſt, & moderate percepta facile effugit:quando etiam iſtis,qui attoniti corporeas mirantur magniq; faciunt voluptates, his finitis non remanet delectatio,ſed vmbra quędam & ſomnium relinquitur in animo voluptatis quę auolauit,quo ſomnio quaſi fomite ignis cupiditatũ excitatur. Et quemadmodum qui per ſoporem ſitiunt aut amant, eorum imperfectæ voluptates ac perceptiones acrius exſtimulant libidinem: ita & his non iucunda eſt voluptatum perceptarum memoria, ſed reliquiæ voluptatis inanes ac languidæ multũ habent ſtimulorum atq; aculeorum,quibus pungãt palam ſe efferẽtem cupiditatem.Neq; probabile eſt,modeſtos ac temperantes homines huiuſmodi cogitationibus immorari,aut ea facere,ob quæ Carneadem ſubſannat ille,tanquam ex ephemeridibus repetentem, Quoties cum Hedeia aut Leontio rem habuiſſet,vbi Thaſium vinum bibiſſet,quibus Idibus ſplendidiſſime cœnaſſet.Atrocẽ enim ac belluinam in fruendis aut exſpectandis voluptatibus exagitationem animi ac rabiem deſignat tanta ipſius ad recordãdum bacchatio atque adhæſio. Vnde & ipſi videntur mihi hæc abſurda animaduertentes, ad vacuitatem doloris & firmam affectionem carnis defugere,ac ſi in eo ſita ſit

Recordatio voluptatum qualis.

vitæ

vitæ iucunditas, vt cogites ista vel adfutura vel affuisse. summum enim & constantissimum gaudium adferre iis qui ratiocinari possint aiunt carnis firmam affectionem eiusque exploratam spem. Heic primum considera quam rem agant, istam siue voluptatem, siue indolentiam hinc inde transferentes, è corpore in animum, ex hoc rursum quia contineri eo nō possit, in corpus dilabentem. Itaque coguntur ad principium redire, delectationem carnis (sic enim aiunt) gaudio animæ vt fundamentum substernētes, ac rursus lætitiam spe voluptatis finiētes. At quî fieri quit, vt fundamento concusso, non id simul concutiatur, quod ei insistit? aut quî explorata spes potest, gaudiumque illabefactabile esse de re tot iactationib. ac mutationibus obnoxia? quale est corpus, cui & foris imminēt plurimæ necessitates, plurimi ictus: & in se intus habet principia malorum, ratione auerti vlla quæ nequeunt. alias non accidissent cordatis hominibus difficultates vrinæ, intestinorum morbi, tabes, aquæ intercutes: quorum cum quibusdam ipse conflictatus est Epicurus, alia Polyenum, Neoclem, Agathobulum è vita eduxerunt. Neque nos illis hæc exprobramus, qui & Pherecydem & Heracletū nouimus in grauibus fuisse morbis. sed hoc postulamus, vt si fateri libet ipsis suorum perpessiones corporum, neque vanis vocibus ferociendo & auram popularem captando vltra arrogantis futilitatis culpam incurrere, aut nō statuant carnis firmam affectionem principium omnis gaudii, aut non dicāt gaudere & insultare doloribus eos, qui in grauissimis morbis sunt aut cruciatibus. Sæpe enim affectio corpori firma contingit: sed de ea exploratam ac stabilem animus sanæ mentis compos nunquam concipit. verum sicut in mari (vt est apud Æschylum)

De voluptatibus corporis spes nulla certa.

Nox incutit gubernatori, qui sapit,
Dolorem,--- immo etiam in tranquillitate metu vacat: (futurum enim incertum est) sic animum corpore bene affecto & in spe de eius bono statu felicitatem collocantem, non licet absque metu & fluctuatione degere. Nō enim foris duntaxat vt mare, ita corpus etiam tempestatibus & procellis potest exagitari: sed plus turbarum, earumque maiorum, intus alit atque effert. ac rectius tranquillitatem hybernā aliquis quam carnis incolumitatem

Humani corporis miseria.

speraurit sibi cōstanter adfuturam. Quid enim aliud poetas mouit, vt homines animalia dicerent in diem viuentia, instabilia, incerta, foliorum similia, quæ anni statis tēporibus nascuntur ac pereunt: quam natura corporis tot calamitatibus, damnis, morbis obnoxia? cuius etiā optimam affectionem metuere iubent, ac deminuere. Est enim, inquit Hippocrates, ad summum progressa corporis bona affectio periculosa. Et Euripideus ille,

Modo qui vigebat carne cœlitus velut
Delapsa stella extinctus est.

Et formosos putant lædi fascino & inuidia conuentium: quia vigor corporis ob imbecillitatem celerrime admittit mutationem. Omnino autem res ipsorum esse ad vitam doloris vacuam parandam male accomodatas, ex his intellige, quæ contra alios ipsi disserunt. Flagitiosos aiunt omne tempus vitæ misere & in metu exigere: quod etsi fallere possint, tamen spem latendi certam atque indubitatam sibi sumere nullo modo possint: itaq; futuri metum identidem incumbentem non sinere eos gaudere, aut præsentibus confidere Non animaduertunt hoc aduersum seipsos esse ab ipsis dictum. Sæpe enim potest corpus bono in statu esse, ac sanitate frui: explorata spes fore vt semper eo in statu maneat, fieri potest nulla. necesse est ergo, semper vt perturbere anxiusq; sis de corpore propter futura, ac qd sit expectandum, neque vnquā te certā posse ac stabilem animo inducere fiduciam. Iam nihil peccare non eo facit, vt bono esse animo, & fidere rebus possis. Non enim hoc formidamus, ne quid iuste patiamur: sed ne quid omnino patiamur. neque molestum est, esse iniustum: non molestum aliorum iniustitiam experiri. sed si non maiori, non minori quidem certe malo fuit Atheniensibus Lacharis, & Syracusanis Dionysii importunitas, quā ipsi Lachari & Dionysio. hi enim turbantes perturbabantur, & male se tractatum iri suspicabantur, quia iniurias & maleficia vltro aliis intulerant. Iam turbarum iras, latronum crudelitates, hæredū iniusticias, tum pestilentias aeris, maris pericula, quo se Epicurus cum nauigaret Lampsacum pœne fuisse absorptū scribit, quorsum attinet referre? sufficit ipsa carnis natura, materiam morborum in se continens, & (quod prouerbio dicitur) loris ex ipso boue petitis, doloribus è corpore

Metus felicitati aduersatur.

pore

pore vitam bonis malisque iuxta periculosam reddit, metusque plenam: siquidem de carne duntaxat & eius spe discant, nulla alia de re gaudere aut fiduciã concipere. quemadmodum Epicurus cum aliis multis in libris scripsit, tum in iis, quos de Fine composuit. Ergo non tantum infidum atq; inconstans principium suauiter viuendi sumunt, sed omnino contemtũ facile ac exiguum: siquidẽ gaudendi materies & bonum ipsis est malorum euitatio, neq; aliud se excogitare posse, aut omnino in natura esse aiunt, in quo bonum collocetur, eo vno excepto, vnde malum eius expellitur, vt Metrodorus scripsit in his quæ aduersus sophistas disputat. Est ergo bonum ipsum fuga mali: vbi enim ponatur bonum nihil est, nisi vnde nihil porro potest exigi dolorem molestiamve faciens. Similia sunt hæc Epicuri, dicentis naturã Boni exsistere ex euitatione mali, memoriaque & reputatione ac gratulatione, quod sibi ita euenerit. Quod enim, inquit, facit incomparabile gaudium, est magnum malum euitatum quod imminebat. Atq; hæc est natura boni, si quis recte adsequatur, deinde cõsistat, neq; inaniter obambulet de bono nugans. O ingentem hominum istorum voluptatem & felicitatem, qua fruuntur gaudentes quod nihil mali sint passi, neq; molestia aut dolore afficiãtur. Nonne iure suo ob ista & sentiunt de se & dicunt quæ dicunt? immortales dum seipsos & diis æquales iactant, atq; ob nimiã bonorum excellentiam præ voluptate in fremitus atque vlulatus bacchando efferuntur: quod scilicet aliis spretis soli diuinum inuenerint bonum cum vacuitate omnium malorum, adeo vt iam neq; porcis cedant, neq; ouibus, in eo felicitatem statuentes, vt carni, & animo de carne procuranti bene sit. Enimuero animalium quæ sunt natura elegantiore & venustiore, iis finis non est fuga mali. sed & ad canendum præ satietate aguntur, & natatione aut volatu se oblectant, ac voluptate & animi elatione instigata omnis generis voces ac sonos imitari aggrediuntur, sibiq; inuicem blandiuntur & exultim ludunt: natura eo ducente, vt euitato malo bonum quærant, aut potius, vt omne molestum atque alienum propulsent, vtpote impedimenta sui boni & præstantioris naturæ. Quod enim necessarium est, id bonum non est: sed vltra fugam mali situm est id quod appeti & deligi debet: immo autem id quod suaue est, & naturæ conue-

Bonum quid Epicureis.

Ridet Epicureorum iactantiam.

conue-

conueniens ac vernaculum. Hoc enim Plato pronunciauit, qui prohibuit etiam ne dolorum aut molestiarum euitationem voluptates putaremus, sed veluti quandam adumbrationem seu mixtionem vernaculi & alieni, tanquam albi & nigri ab imis partibus ad medium sese efferentiũ: quæ imperiti atque inscientes imi & medii, pro summo extremóq; habeant. Quo in errore Epicurus est & Metrodorus, substantiam summumque gradum boni ponentes mali fugam, gaudiumque gaudentes mancipiorum quoddam aut captiuorum, qui è vinculis sint dimissi, ac post contumeliosam tractationem flagellorumque verbera pergratum habeant vngi & lauare: cum quidem liberalem, puram, sinceram, & vibicum expertem lætitiam neque degustauerint vnquam, neque spectauerint. Non enim si alienum est, carnem scabie, oculos lippitudine laborare: id- eo scabere & detergere ex oculis defluentem humorem, res est suspicienda. neque si malum est dolere, & deos timere, perturbarique ob ea quæ apud Manes esse putantur: ideo harum opinionum vacuitas beatum aliquid aut præclarum haberi debet. Imo exiguum quendam planeque arctum gaudio locum (in quo versetur ac volutetur eo vsq;, vt malis quæ apud inferos creduntur esse non perturbetur) attribuit istorum opinio, aliquantulum vltra vulgo receptas progrediens, huncq; finem sapientiæ præfigens, quem citra dubium apparet omnibus brutis esse. Si enim ad indolentiam corporis nihil interest, ex sese ne an à natura vacuitatem habeat doloris: ne ad perturbationis quidem animi vacuitatẽ referret, per sene, an à natura adeptus is hoc sit, vt ne perturbetur. Et quidem non absque ratione dici potest affectionem à natura profectam, quæ perturbationes excludit, validiorem esse ea, quæ has ratione & industria subterfugit. Deferatur tamen vni tantum, quantum alteri. certe sic liquebit, nihil eos brutis antecellere, quod attineat ad vacuitatem perturbationis propter ea quæ de diis & inferis dicuntur, & non extimescendos dolores aut cruciatus infinitos. (Ipse profecto Epicurus dixit, Nisi nobis molestias exhibuissent ea quæ in sublimi sunt, & quæ de morte ac doloribus feruntur, nihil ad hæc amolienda nobis opus fuisse philosophia naturali) nam bruta neque de diis in malam suspicantur partem, neque opinio-

Mali fuga an sit bonũ.

nes

nes habent de ijs, quæ mortem ſubſecutura ſint ſiniſtras quibus conturbentur, atque omnino his de rebus nihil vel cogitant vel norunt metuendum. Quod ſi Epicurei in anticipata dei notione tradenda prouidentiam reliquiſſent, videri poterat, homines prudentes plus bonæ ſpei de vita iucunda habere quam belluas. Quoniam autẽ finis diſputationi de deo ab ijs hic proponitur, vt nõ metuamus deũ, deſinamuſq; turbari: conſtãtius ego arbitror teneri hoc ab ijs, quæ omnino deum eſſe non intelligunt, quam ab ijs, qui dixerunt deum cenſere qui non lædat. Illa enim non liberantur ſuperſtitione, ſed ne capta quidem ea vnquam fuerunt: neq; deponunt cogitationem de numine perturbantem, ſed ne venerunt quidem vnquam in eam. Eadem de inferis ſunt dicenda. Inde enim bonum aliquid ſperare, neutris contingit. Suſpicari autem & metuere aliquid poſt mortẽ, minus euenit ijs quę omnino anticipata mortis notitia carent, quã ijs qui præcipiũt mente nihil ad nos mortem pertinere. certe enim eatenus ad eos pertinet mors, quatenus de ea ratiocinantur & conſiderant: belluæ prorſus vacant cura rerum ad ſe non pertinentium & cum verbera, vulnera, cædem fugiunt, eatenus mortem fugiunt, quatenus & iſti. Talia ſunt, quæ ſibi ſapientia comparata Epicurei dicunt. Conſideremus porro qualia ſint, quibus ſeipſos priuant, & à quibus ſeſe abigunt. Animæ delectationes, quę eis ob iucundam corporis affectionẽ accidunt, ſi mediocres ſunt, magni aut præclari habent nihil. Sin excellentes ſint, præter quam quod vani & inſtabiles, importunas etiam & proteruas, non profecto animi voluptates aut gratos motus, ſed corporeas dixerit aliquis voluptates, animo veluti arridente ijs ſimulque luxuriante. Quas vero dignum æquumque eſt læticias & gaudia animi dici, eæ contrarij ſunt vacuæ, neq; palpitationem aut morſum admixtum vllum, vllamve pœnitentiam habent. Eæ delectationes bonum habent animo familiare, eique vere conueniens, & genuinum, non adſcititium, ſed ſumme conſentiens rationi enatum, ea ex animi facultate, quæ contemplando vero, diſcendiq; ſtudio, aut quæ agendo & honeſti tractationi eſt deſtinata. Quam multas, & quãtas voluptates harum vtraque proferat, dicendo enumerare fruſtra quiſquam conetur: breuiter mentionem earum ſubijcere

Animi voluptas.

Hiſtoria. *Fabula.*

cere licet. In promtu ſunt hiſtoriæ, quæ cum multas habeant animum oblectantes tractationes; perpetuum veritatis ſtudium nunquam explent, nunquam exſatiant voluptate: quæ voluptas etiam falſis aliquam conciliat gratiam, vt cum figmentis & poematis fidem non adhibeamus, tamen inſit his quædam perſuadendi vis. Cogita enim apud animũ tuum, quem morſum ſentiamus, vbi Platonis Atlanticum, aut Iliadis poſtremam partem legimus: veluti templo clauſo aut theatro deſiderantes fabulæ reliquum.

Cognitio veri.

Ipſius autem veritatis cognitio ita eſt amabilis, ita deſiderabilis, vt ipſum hoc viuere & eſſe propter cognitionẽ data videatur: & quæ mors habet triſtiſſima, obliuio ſunt, ignoratio, & tenebræ. Itaq; ergo me hercle omnes fere vno ore reclamant ijs qui mortuos ſenſu priuant: quod in ſola animæ ſentiente ac cognoſcente vi ponunt vitam, eſſe, & gaudere. Licet enim etiam eorum quæ moleſta nobis ſunt quędã interdum cũ voluptate audire: ac ſæpe turbati aliorum ſermone & lacrymantes, tamen dicere iubemus, vt ille:

A. *Eheu, mali ipſius eſt dicendi iam locus.*
B. *Et audiendi mihi. Sed audire eſt opus.*

Verum hoc quidem videtur voluptatis omnia cognoſcendi quædam eſſe intemperãtia ac fluxus vim rationi faciens. Cum vero nihil in ſe habens moleſtum aut damnoſum hiſtoria, vel narratio de rebus pulcris ac magnis, adſciuerit orationem vi elegantiaque præditam: (vt cum res Græcas Herodotus, Perſicas Xenophon exponit,

Et quos diuinus numeros cantauit Homerus;

aut Eudoxi de conuerſionibus orbium cœleſtium, Ariſtotelis de conditis vrbibus & de rebus publicis libri, Ariſtoxeni vitæ virorum) non modo ingens & copioſa ibi exhilarandi animi materies offertur, ſed & pura, pœnitentiæq; ſecura. Quis enim vel eſuriens edere, vel ſitiens bibere malit ea quæ apud Phæaces fuerunt propoſita: quam Vlyſſis recenſionẽ ſuorum errorum cognoſcendo percurrere? aut quem magis iuuet dormire cum formoſiſſima muliere, quam inuigilare ijs quæ de Pantheia Xenophon, de Timocleia Ariſtobulus, de Thiſba ſcripſit Theopompus.

Voluptates è mathematicis.

Verum ab his delectationibus Epicurei animum auocant. Adde, quod etiam à mahematibus profectas inde exturbant. At enim hiſtorijs ſimplex quædã & plana ac leuis adeſt delectandi oc-

casio. Quæ à geometria, astrologia, & harmonica veniunt voluptates, ijs acres & variæ illecebræ aditum parant, neque vlla deest inescandi occasio. descriptionibus enim suis mathemata tanquam illicibus quibusdam ad se trahunt. quarum qui gustum percepit, siquidem rerum imperitus non sit, obambulat Sophoclea ista cantillans:

Musarum exagitat me validus furor.
Nec curæ mihi, nunc quam lyra, quam modi,
Est quidquam.

non Thamyras alia de Musis operam impendit, ac mehercle ne Eudoxus quidem, Aristarchus, & Archimedes. Quando enim picturæ dediti adeo suorum afficiuntur operum specie, vt Nicias pingens Necyam sæpe è seruis quæsiuerit, Pransusne esset: & opere absoluto cum Ptolemæus rex eius emendi gratia mitteret LX. talenta, non acceperit pecuniam, neque tabulam vendiderit. quas & quantas credemus voluptates è Geometria & Astrologia decerpsisse, Euclidem cum scriberet Dioptrica, Philippum demonstratione de figura Lunæ litteris mandata, Archimedem cum anguli ministerio deprehendisset, diametrum Solis tantam esse maximi circuli portionem, quãta est angulus ille de quatuor angulis rectis? quod idem volo intelligi de Apollonio & Aristarcho aliarum id genus rerum inuentoribus, quarum hodieque consideratio magnas voluptates & mirabilem animorum alacritatem apud discentes excitat. Indignum vero est è culinis & prostibulis accersitas voluptates cum his contendendo, dedecus inferre Musis & Heliconi,

Vbi neque pastor pascere conatur pecus,
Ferroque sunt intacta loca———

Nam mathematicæ hæ voluptates vere sunt pascua apum vitij exsortia: istæ porcorum & caprorum pruritibus sunt similes, porro animi facultatem quæ omnis generis affectionibus est opportunissima opplentes. Sane res est varia & proterua, studium voluptatis. Neq; tamen in hunc vsq; diem quisquam amica potitus præ gaudio solenne sacrificium fecit: aut statim mori optauit, si daretur obsonijs bellarijsq; regijs impleri. At vero Eudoxus Phaethontis modo cõburi vouit, ea lege, vt sibi ante liceret ad Solẽ adstãti, figuram, & magnitudinẽ, formamq; astri perdiscere. Et Pythago-

thagoras bouem immolauit, delineationis geometricæ causa. sic enim perhibet Apollodotus.

Pythagoras celebri diagrammate quando reperto,
Mactato fecit splendida sacra boue.

siue id pertinet ad hoc, quod in rectangulo triquetro longissimi lateris quadratum reliquorum laterum quæ angulum rectum conficiunt quadratis in vnum conflatis æquale esse demonstrauit, siue ad quæstionem de area parabolę. Iam Archimedem à descriptionibus geometricis vi auulsum serui vnxerunt. ille interim strigili lineas in ventre ducebat. & inter lauandum cum ex aquæ (vt traditum) supra labrũ solij elisę effluxu excogitasset coronę dimensionem, tanquam furore quodam aut diuino instinctu exagitatus prosiluit, vociferans, Reperi. hacque voce sæpius repetita perrexit ire. Neq; vero audiuimus, vel gulæ addictissimum quẽquam clamare, Voraui: vel lasciuissimum, Amaui, cum quidem & sint & fuerint innumeri intemperantes. sed & vt impuros auersamur eos, qui cœnarũ vehementiori cum affectione animi recordantur: vt qui nimium delectentur exiguis & nullius precij voluptatibus. At Eudoxi & Archimedis ac Hipparchi instinctu diuino concitatorum comites esse volumus, Platonique credimus, qui de mathematibus pronunciauit, ea ob inscitiam hominũ imperitiamque neglecta, vi tamẽ ob venustatem suam incrementa facere. Enimuero has tot tantasque voluptates veluti perenni è fonte manantes Epicurei deuitant atque auersantur, neque patiuntur earum gustum percipere quicunque se ad ipsos contulerint. sed alijs mandant, vt citatis lembis eas fugiant: & Pythoclem omnes ab ea secta viri, omnes mulieres per Epicurum orant atque obsecrant, ne disciplinam, quæ liberalis dicitur, magnifacere sectarive studeat. & Apellem quendam mirantur ac maiorem in modum amplectuntur, quod (vti scribunt) à mathematibus iam inde ab initio abstinendo purum sese conseruauerit. De historijs, vt cætera omittam quæ hac in re eorum ruditatem arguunt, verba duntaxat apponam Metrodori, qui in libro de poetis sic scripsit. Proinde ignorare te dicens ab vtra parte fuerit Hector, ignorare etiam primos
» Homeri versus aut quæ in medio sunt, non est quod trepi-
» des. Iam corporis voluptates Etesiarum in morem post vigorem

gorem elangueſcere ac deſinere, non fugit Epicurum. Dubitat itaque an ſapiens iam ſenex factus & ad coitum ineptus, pulcrarum adhuc tactibus & contrectationibus gaudeat, ſane non cum Sophocle ſentiens, qui libenter à voluptate hac tanquam à domino agreſti & furioſo ſe profugiſſe dixit. At enim voluptatibus fruendis deditos oportebat, cum cernerent multas voluptates ſenectute aboleri, & quod eſt apud Euripidem,

Ætate grandibus Venerem aduerſarier:

huiuſmodi, quales retuli, voluptates potiſſimum conquirere, & quaſi obſidionis metu frumentum quod corrumpi & perdi non poſſet congerere. atque ita poſtquam Veneris per vitam ſacra coluiſſent, pręclaras eius feſtiuitatis appendices conficere, verſando in hiſtorijs aut poematibus, & muſicas ac geometricas tractando quæſtiones. Non enim in animum inducere ſubiuiſſet cæcas iſtas & edentulas contrectationes, ſi didiciſſent vt nihil aliud, ſaltem de Homero aliquid & Euripide ſcribere, vt fecerunt Ariſtoteles, Heraclides, Dicęarchus. Illi vero nimirum hoc commeatu neglecto, cum reliqua ipſorum tractatio delectationis expers & arida eſſet, (quomodo ipſi virtutem appellant) & omnino tamen voluptate affici vellent, corpuſque ad eam rem deficeret, fatentur turpiter ſe & intēpeſtiue agere, dū & priſtinas in memoriam ſibi reuocant voluptates, & antiquis penuria nouarum vtuntur, tanquam muria conditis & mortuis, aliaſque rurſum exanimas in carne, veluti in frigido cinere ignem, contra naturam ſuccendunt. quippe nihil proprium in animo paratum qui habeant, quod alicuius momenti oblectationem gaudiumque conciliare poſſit. Ac cætera quidem à nobis, ita vt in buccam venerunt, dicta ſunt. Muſicam vero (quantarum voluptatum & elegantiarum fertilem?) eos vitare & fugere, ne ſi velis quidem, ignorare poſſis: ita abſurda ſunt quæ hac de re Epicurus tradidit. Pronunciat enim ſapientem ſpectaculis debere eſſe deditum in publico, ſceniciſque actionibus & muſicis auditionibus ita vt quenquam alium gaudere. ſed muſicis quæſtionibus, & eruditis diſquiſitionibus eorum qui iudicium ſibi de hac re ſumunt, ne inter pocula quidem locum concedit. immo regibus Muſarum ſtudioſis autor eſt, vt in conuiuijs narrationes militares, & importunas ſcur-

Muſica ab Epicuro poſthabita.

ſcurrilitates potius tolerent,quam diſputationes de muſicis & poeticis quæſtionibus inſtitutas. Hæc enim auſus eſt ſcribere in lib. de regno:tanquam ſi ad Sardanapalum ſcriberet, aut Naratum Babylonis ſatrapam. Non enim Hieroni, Attalo, aut Archelao perſuaſiſſet, vt iuſſis è conuiuio ſurgere Euripide, Simonide, Melanippide, Cratete, Diodoto, Cardaces ſecum collocarent, & Ariantas, & Callias ſcurras,ac Thraſonidas aliquos & Thraſyleontas,vlulatus & plauſuum tumultum excitaturos. Quod ſi Ptolemæus qui primus muſicos conduxit in præclara iſta & rege digna incidiſſet præcepta, nonne dicturus erat Samijs: O Muſa, quæ inuidia? Nam Athenienſium quidem nemini conuenit ita infenſum Muſis eſſe,ijſque bellum facere.

Pindarus Pythiorum I.

Sed quæ cara Ioui non ſunt,
Conſternantur,vbi audiunt
Pieridum vocem.

Quid ais Epicure? prima ætate in lucem progrederis, citharœdos auditurus & tibicines?in conuiuio ſi Theophraſtus de concentibus vocum diſſerat, aut earum de mutationibus Ariſtoxenus, & Ariſtophanes de Homero, manibus aures occupabis indignans & abominans?Nonne magis ſcitus fuit Atheas ille Scytha, qui cum Aminias tibicen captus inter pocula fiſtula ceciniſſet,iurauit ſuauius ſe auditurum equum hinnientem? Nonne profitentur ſe pulcras aduerſum res bellum ſuſcepiſſe nulla pace finiendum, idque non indictum, qui niſi voluptas adſit, nihil purum, nihil egregium amplectuntur & amant? Nonne æquius erat ſuauiter viuendi gratia vnguentis eos & ſuffitibus,cantharorum & vulturum in morem eſſe iniquos, quam criticorum & muſicorum ſermonem impurum ducere eumque fugere?Quæ enim tibia aut ad cantum concinnata tibia, aut

Quis clarum chorus ex probe
Doctis artificum gutturibus ſonum
Depromens——

ita delectauit Epicurum & Metrodorum: vt Ariſtotelem, Theophraſtum, Hieronymum, Dicæarchum diſputatione & doctrinæ de choris, & quæſtiones de tibijs, numeris, ac concinnatione ſonorum? Verbi gratia, Cur æqualium tibiarum ea quæ anguſtior eſt, grauiorem edit ſonum? cur fiſtula

fistula sursum elata omnes sonos acutiores, inclinata rursus grauiores profert? cur cum alia si coniungatur, grauius, sola autem acutius sonat? Cur si in orchestra theatri paleæ spargantur aut puluis, populus cæcatur? cur Alexandrum Pellæ proscenium æreum facere volentem inhibuit artifex, corrupturum eum vocem histrionum dicens? Cur inter musices genera chiromanticũ animum maxime diffundit, harmonicum componit? Iam poetarum singularia ingenia, figmenta, & formarum discendi discrimina, ac quæstionum difficilium solutiones, cum decoro & nitore conuenientem rei propositæ probabilemq; habentes rationẽ, videntur mihi (quod Xenophon aiebat) etiam amoris obliuionem inducere, tantam adferunt voluptatem: cuius neq; fiunt, & nolle etiam se fieri participes aiunt Epicurei. Qui sane cum facultatem animi contemplatricẽ intendãt corpori, & quasi plumbeis molibus in carnis cupiditates detrahant, nihil absunt ab equisonibus & pastoribus fenũ aut calamum aut herbam aliquam prædicãtibus, quod suis ista pascere & edere pecoribus conueniat. Nonne enim ita volunt animam voluptatibus corporis porci in morem pascentis saginari, quantum spes aliqua suppeditat de carnis suaui affectione, eiusve recordatione? cum non sinant peculiarem sibi eam ex sese capere aut petere delectationẽ. At vero quid potest absurdius fieri, quam cum duæ sint è quibus homo componitur partes, corpus & anima, quarũ quidem hæc principatum obtinet, corporis propriũ quoddam, domesticum, & naturæ conueniens esse bonum, nullum animæ? sed eam desidentem in corpus habere conuersos oculos, eiusq; affectionibus arridere, vnaq; voluptate & gaudio frui? ipsam ab initio immobilem, omnisq; affectionis vacuam, nihil omnino habere quod deligat, quod appetat, quo gaudeat? Aut enim oportuit eos simpliciter sententiam suam reuelantes hominem totum carneũ facere, quod nonnulli audent animæ substantiam negantes, aut duas naturas diuersas in nobis si relinquunt, proprium vtriusque etiam relinquere bonum & malum, familiare & alienum. quo modo scilicet sensuum vnusquisque suo est destinatus sensili, & omnino simili inuicem afficiũtur modo. Est autem animæ proprium sentiendi instrumentum mens, cui nullam rem peculiarem subijcere quam spectet,

Hominis duæ partes.

qua moueatur, nullam cognatam affectionem qua ſoleat gaudere omnium eſt abſurdiſſimum. niſi fortaſſis aliqui hoc illis falſo & per calumniam imputantes fallunt? Reſpōdi tum ego in hæc verba. Non equidem nos talem ſententiā feremus. itaq; intrepide reliquū orationis perſequere. Quî? aiebat. Non enim in dicendi partes nobis Ariſtodemus ſuccedet, ſi tu plane feſſus es? Omnino, inquit Ariſtodemus, ſi itidem tu vt ille eſt defatigatus fueris. Verum tu, bone vir, qui etiamnū viges, vtere teipſo, neq; ob molliciem detrectantis opinionem de te excita. Et quidem, ſubijciebat Theo, id quod reſtat admodum eſt facile. ſupereſt enim vt enarretur, quanta actionibus concilietur homini

Actionum voluptas.

voluptas. Cæterum ipſi hoc Epicurei dicunt, ſuauius eſſe afficere quam affici beneficio. Non abnuerim etiam verbis beneficium poſſe conferri. ſed certe in actione pars maxima & potiſſima conſiſtit: quod & benefaciendi vocabulum indicat, & ipſi fatentur. Paulo enim ante audiuimus iſtum dicentem, quales voces emiſerit Epicurus, quales ad amicos literas dederit, prædicans & ſummis vehens laudibus Metrodorum, quod is præclare & egregio conatu ex Aſtu in Piræeum deſcendiſſet Mithro Syro opem laturus. cum quidem nihil tum egerit Metrodorus. Quas ergo & quantas fuiſſe exiſtimatis Platonis voluptates, cum ab ipſo profectus Dio euertit Dionyſium, & Siciliæ libertatem reddidit? Aut Ariſtotelis, quando patriam humi proſtratam erexit, ciueſq; poſtliminio reduxit? aut Theophraſti aut Phidiæ, vbi patrię ſuę tyrannos exciderūt? quid enim apud vos, quibus iſthæc ſunt notiſſima, commemorem quam multis ſubuenerint viris, non tritico mittendo, aut farinæ modio: ſicut Epicurus miſit quibuſdam. ſed exſulibus reditum conficiendo, vinctis liberandis, reddendiſq; vxoribus & liberis his qui eos amiſerant? Sed ne ſi cupiam quidem, poſſim præterire ineptias hominis, qui cum Miltiadis & Themiſtoclis res geſtas ſub pedibus collocaſſet & extenuaſſet, de ſeipſo ad amicos hæc ſcripſit. Strenue ac magnifice res noſtras in frumento comparando adminiſtrauiſtis, veſtræque erga me beneuolentiæ ſigna ad cœlum vſque pertinentia edidiſtis. Quid ſi quis ex epiſtola philoſophi modicum illud frumenti exemiſſet, verba opinionem poterant excitare, ſcriptam eſſe cauſa agendarum pro tota Græcia aut Athe-

niensi populo liberato gratiarum. Mittamus in præsentia hoc,quod ad corporis voluptates natura multiplici sumtu atque impendiis indiget, neq; in iure & lente dulcissimum inest: sed appetitiones deditorum fruendis voluptatibus obsonia requirunt, & Thasium vinum, & vnguenta, & cupedias,& placentas melle largo rigatas: præterea formosas & ætate integra mulieres, quales circa hortum Epicuri versabantur Leontium,Boidium, Hedeia,Nicedium. Id quidem in confesso est animi læticiæ subiectam oportere esse actionum magnitudinem, & pulcritudinem facinorũ memorabilium,si non vana,ignobilis,& puerilis,sed ponderosa debeat esse,stabilis,ac magnifica. Quod autem Epicurus ob suauem affectionem animo effertur nautarum instar Aphrodisia(ea sunt festum Veneris) agentium, & magni sese facit, quod in morbo se exercuerit, conuiuia amicorum quædam instituerit, aquæ intercuti humorem superinducere non inuiderit, & extremorum Neoclis verborum recordatus sua peculiaris modi voluptate cum lacrymis contabuerit: hæc nemo sanæ mentis vera gaudia appellauerit. sed si quis est animę Sardonius risus,is in huiusmodi est violentis læticiis ac permixtis fletu risibus. Si quis tamen læticiæ nomine ista dignabitur, considera mihi excellentiam harum voluptatum:

Consiliis nostris laus est attonsa Laconum. &,
Hic patria est,hospes,Roma memorabile sidus. &,
Ambigo,tene hominem,vel numen dicere par sit.

Cum autem mihi ante oculos pono Thrasybuli & Pelopidæ illustria facta,& apud Platæas,Aristidem, Miltiadẽ Marathonæ.ibi(secundum Herodotum vt loquar) cogor hanc proferre sententiam, Vitæ in agendo occupatæ plus voluptatis quam honesti esse. Testimonium mihi etiam Epaminondas præbet, qui hoc sibi(vt fertur) iucundissimum euenisse dixit, quod parentes ipsius viuentes trophæum ipso duce apud Leuctra erectum conspexerunt. Contendamus ergo cum Epaminondæ matre matrem Epicuri, gaudentẽ quod filius in hortulum sese abdidit, & communi iure cum Polyæno meretrice Cyzicena ad sobolem procreandam vtitur. Matrem enim & sorores Metrodori nimio ob eius nuptias gaudio fuisse euectas, rescripta ad fratrem, quæ in libris exstant, abunde docent. vociferando enim in clamo-

Epicuri iactantia.

rem erumpentes isti homines produnt suauiter se vixisse, florere, & vitam suam summis vehunt laudibus. Serui cum Saturnalia cœnant, aut Liberalia in agro vagantes celebrant, vlulatum eorum & tumultus ferre non possis, præ gaudio & imperitia rerum pulcrarum talia agentium & loquentium:

* *Quid desides? quin bibimus, & capimus cibos?*
Sunt hæc, miselle, in promtu: cur tibi inuides?
Vocem statim hi dedere. tum Bacchi liquor
Infunditur, & corona aliquis ornat caput.
Lauriq; pulcram ad frondem turpiter canit
Indigna Phœbo, ianuamq; alius domus
Pulsam operiens, excludit caram coniugem.

,, Nonne vero horũ similia sunt ea quæ ad fratrẽ scribit Me-
,, trodorus? Nihil attinet, ô Timocrates, Græcis salutẽ para-
,, re, aut ob sapiẽtiam ab iis coronas accipere: sed edere & bi-
,, bere vinũ ita vt ventri nõ noceat, eiq; sit gratum. Et rursum
,, iisdẽ in literis scribit. Gauisus sum vehementer, & ferocire
* ,, cœpi, quod ab Epicuro didici recte ventri gratificari. Et: Nã
* ,, ô naturæ indagator Timocrates, circa ventrem est bonum.

Omnino aũt isti homines totam voluptatẽ, eiusq; magnitudinẽ ventre quasi centro posito circũscribunt: splendida, & regali, ac magnitudinẽ animo, lumen, trãquillitatemque cõferente voluptate, quæ vere gaudio totũ perfundat hominem, non possunt frui. quippe vitã exitus expertẽ, à repu. & humanitate alienam, & quæ nullo ad honorem elegantiamque cieatur instinctu, cum sibi delegerint. Enimuero animus res est minime iners aut exilis aut abiecta, neq; cupiditates suas, quomodo polypi flagella sua, tantum vsque ea quæ esui sunt extendit. sed has celerrime præcidit satietas momento tẽporis, & minima horæ portiuncula. Augescentibus autem impetib. quibus ad pulcrum incitatur, eiq; propositum honorẽ & gratiam, mensura eius non est vitæ tempus: sed honoris humanitatisque studium totam attentans æternitatem, certatim pulcris actionibus elegantibusq; factis contendit, voluptatem habentibus immensam. quas ne fugiendo quidem euitare possunt boni, vndiquaque occurrentes sibi & circumfusas, cum lætitiam percipiunt ex eo quod multis benefecerint.

Animi vis.

Hunc veluti numen, quacunq; incedit in vrbe,

Suspi-

Suspiciunt cuncti.---

Qui enim sic alios afficit, vt & gaudeant eo viso & exsultẽt, tangereq; & compellare desiderent, vel cæcus videat hunc magnas in se habere ac perfrui voluptates. Itaq; etiam nõ defatigantur benefaciendo, neq; animum despondent, sed huiusmodi eorum audiuntur voces:

Magni pater precii creat mortalibus. Item,
Non desinamus bene mereri de hominibus.

Et quid opus est de summe bonis dicere: Si cupiam mediocriter malorũ iam morituro, potestatem vitæ & mortis habens siue deus siue rex vnam proroget horam, vt ea vsus vel ad honestũ facinus vel ad fruitionem voluptatis, statim vita decedat? quis isto tẽpore mallet cum Laide cõcumbere, aut vinũ bibere Aruisium, quam Archia occiso liberare Athenas? Thebas equidẽ puto neminem. Nam gladiatores etiam video qui non plane sunt belluini sed Greci, in arenã intraturos, multis ac preciosis propositis cibis, libẽtius isto tempore mulierculas suas amicis cõmendare, & seruos libertate donare, quam ventri gratificari. Immo si quid magnum habent voluptates corporis, commune id est iis qui in agendis rebus versantur. Nam hi quoq;

Vescuntur Cereris, & Lenæi rore rubentis. Ilia. ε. 341.

& cum amicis conuiuia agitant. idque multo ni fallor alacrius certaminibus & actionibus obitis, vt Alexander, vt Agesilaus, ac mehercle Phocion & Epaminondas: quam hi ad ignẽ vncti, & lecticarum gestatione sensim concussi. Verum illi has cõtemnunt voluptates, quia in maioribus istis sunt. Quid enim referam noluisse cœnare Epaminondam, cum cœnam vidit quam pro re familiari sumtuosiorem, ac dixisse amico: Putabam te sacrificare, non insolẽter luxuriare? quãdo Alexander etiam Adæ coquos reiecit, Meliores, inquiens, se obsoniorum conditores habere, nocturnũ iter ad prandii, & huius exilitatem ad cœnæ suauitatem: & Philoxenum qui per epistolam emine vellet formosos pueros interrogaret, parum abfuit quin procuratione cõmissa deiiceret. & vero cui magis licebat? Sed sicut inquit Hippocrates è duobus doloribus minorem à maiore obscurari: sic voluptates etiam corporeæ à voluptatibus agendo & honesti studio partis ob animi lætitiam ingentem ac incomparabilem obliterantur & exstinguuntur. Quod si ergo

Sobrie. *Memoria voluptatũ.*

ergo, vt aiunt, memoria priſtinorum bonorum maxime facit ad iucunditatem vitæ: Epicuro quidē nemo, puto, noſtrûm fidem habebit, eum inter maximos dolores & grauiſſimis in morbis animam agentem recreatum fuiſſe memoria perceptarum olim voluptatum. Imaginem enim viſûs in profundo conturbato & fluctu facilius aliquis animo concipiat, quam voluptatis memoriam renidentem in tanta corporis exagitatione atque laniatione. Memoriam vero actionum nemo, ne ſi id conetur quidem, poteſt amoliri à ſe. An enim, aut quomodo Arbelorum Alexander oblitus fuiſſet, aut Pelopidas Leontiadæ, aut Salaminis Themiſtocles? Marathoniam enim pugnam hodieque Athenienſes, Leuctricam Thebani, & nos Daiphanti apud Hyampolin, vt noſtis, celebramus ſolenniter, ſacrificiiſque & honoribus Phocis repletur. neque quiſquam noſtrûm cibo & potu quibus veſcitur ita delectatur, vt eorum rebus geſtis. Cogitari vero poteſt quanta in lęticia gaudioque & hilaritate ii vixerint, qui horum autores fuerunt facinorum: cum memoria 10. & amplius annorū delectationē non amiſerit. Porro à gloria etiam quaſdā proficiſci voluptates Epicurus fatetur. Quî vero nō hoc faceret? ita inſano flagrans atq; æſtuans gloriæ ſtudio, vt nō modo negaret vllis ſe vſum præceptoribus, & cum Democrate decreta eius totidem verbis ſuffurato altercaretur de ſyllabis & apicibus, nullumq; diceret exſtitiſſe ſapiētem extra ſe & ſuos diſcipulos: ſed ſcriberet etiam, ſibi cum explicaret naturam rerū ad genua accidiſſe ſuppliciterq; ea tetigiſſe Colotem: Neoclem autem fratrem ſtatim à puero pronunciauiſſe, neminem Epicuro ſapientiorem vnquam fuiſſe: matrem quoq; ſuam in ſe tot tantaſq; habuiſſe atomos, quarum congreſſu ſapiens ederetur. Non igitur, ſicut Callicratidas aiebat Cononem mare adulterare, ita iure aliquis dixerit Epicurum turpiter ac furtim captare gloriam, viq; in eam ſe ingerere, cum palam ea non potiatur, ſed amet tantum ac totis viribus affectet? Sicut enim præ fame corpora cibo deſtituta coguntur contra naturam ex ſeipſis alimentum petere: ita ambitio hoc mali in animis ingenerat, vt laudum auidi, quando ab aliis eæ non conferuntur, ipſi ſeſe laudent. Cæterum qui hoc modo ſunt erga laudem & gloriam adfecti, nonne fatentur ſe magnas dimittere voluptates,

Voluptates à gloria profecta.

ptates, dum ob imbecillitatem vel molliciem fugiunt magistratus, reip. gubernationem, amicitias regum: quibus à rebus magna bona vitæ proficisci dixit Democritus. Nemini enim homini persuaserit Epicurus, se, qui Colotę adorationem & Neoclis testimonium tanti fecisset, si à Græcis Olympiæ publico exciperetur plausu, non insaniturum prę gaudio & vlulatum fuisse editurum? ac non potius ita præ lęticia se elaturum,

Inflata ceu veteris lanugo cardui,

vt est apud Sophoclem. Quod si dulce est gloria esse præditum, nimirum molestum erit esse inglorium. atqui nihil est ab omni gloria alienius, quam amicis, actionibusq; carere, deum nullum putare, soli vacare voluptati, omnes res negligere. quæ quidem omnes ipsis exceptis homines Epicureorum sectæ tribuunt. Dicat aliquis, immerito hoc. Atqui non veritas hic, sed fama spectatur. Et sane libros ac decreta maledica ciuitatum contra Epicureos scripta non proferemus. odiosum enim hoc fuerit. Sed profecto si oracula, diuinatio, deorum prouidentia, parentum in prolem innatus amor & dilectio, si reipub. administratio, principatus, hæc in quam si cum gloria & laude sunt coniuncta: eos qui dicunt non esse salutem Græcis parandam, sed edendum bibendumq;, ita vt ventri neque noceat & sit gratum, necesse est infamia laborare, maiosq; existimari. & cum tales habeantur, dolore affici, & vitam viuere turpem: siquidem dignitatem & gloriam pro re iucunda putant. Hæc locuto Theone, placuit finem deambulandi facere. & pro more nostro in subselliis considentes, dictaque considerantes silentium tenuimus non diuturnum. Zeuxippus enim iniecta è dictis cogitatione, Quis, inquit, reliquam orationis partem absoluet? nondum enim suo fine conclusa est, cum modo diuinationis & prouidentiæ intulerit mentionem. quorum contemtum Epicurei aiunt non minimum conferre momentum ad voluptatem, tranquillitatem, & fiduciam vitæ. itaque etiam de his dicendū est aliquid. Aristodemus sub hæc ita locutus est. De voluptate quidē fere dictum est hoc, Epicureorum sermonem, vt maxime id consequatur quod habet propositum, metum auferre quendam & superstitionem, nullam autem læticiæ & gaudii deorum causa cōcipiendi præbere materiam: sed facere

vt ita simus erga eos affecti neque timendo neq; gaudendo quomodo sumus erga Hircanos aut Scythas affecti, neque boni ab iis quicquam neque mali exspectantes. Si quid autem addendum est dictis, id ab ipsis sumemus. Primum est hoc, quod dolores, lacrymas, & gemitus in morte eorū qui cari fuerunt excludentibus repugnant, dicuntq; indolentiam quæ affectionum vacuitatem efficit, à maiori malo proficisci, crudelitate nimirum aut immoderata arrogantia & rabie. itaque præstare affici, mœrere, oculos rigare, flendoque tabescere, & quæ alia sunt gestuum genera vsurpare, quibus homines vtentes volunt molles & suorum studiosi videri. Hæc enim Epicurus cum aliis multis locis tradidit, tum in scripto super morte Hegesianactis ad patrem eius Dositheum, & fratrem mortui Pyrsonem. nuper enim forte fortuna has epistolas pellegi. Ego autem contra dico, opinionem quæ deorum naturæ est aduersa, non minus esse immanitate & ambitione malū. quam ad opinionē ii nos ducunt, dum gaudiū propter numē vna cum eius iræ metu abolent. Præstat enim insitam esse opinioni de deo ac contemperatam affectionem quandam mixtam è verecūdia & metu, quam hoc dum fugimus, neq; spem nobis, neque gratiam, neque fiduciam bonis præsentibus, neque rebus aduersis conuersionem ad deum relinquere. Equidem oportet omnino opinioni de diis superstitionem, tanquā oculo lemam, adimere. quod fieri cum possit, non est vna cum superstitione excidenda aut excæcanda fides, quam de diis plerique habent. Ea autem non est horribilis quædam aut tetrica persuasio, qualem isti fingunt, calumnia prouidentiam impetentes, quæ hominibus tanquam pueris ingruat, aut supplicio scelerum tragico sit inscripta. Verum pauci homines deum ita timent vt non præstet non metuisse. Qui autem eum timent vt principem bonis benignum, malis infestum, vno illo metu liberati à studio peccandi, neque multis opus habentes liberatoribus, cum malicia apud ipsos paulatim quasi cōtabescat, minus animo conturbantur, quam qui indulgent vitiis audentque scelera, ac statim deinde metu & pœnitentia corripiuntur. Plerorumque vero & indoctorum, neque penitus tamen prauorum hominum de deo sensus, habet is quidem cultui & honori permixtum quendam tremorem & metum, quæ

Mortui an lugendi.

Opinio de diis qualis esse debeat.

Metus deorum rectus.

quæ ſuperſtitio vocatur. innumeris vero modis antecellit bonæ ſpei copia, gaudii abundantia, omniſq; proſperitatis, vt à diis proficiſcentis, votis atque exſpectatione. Quod ipſum maximis ac certiſſimis oſtenditur ſignis. Nam neque ſacerdotum in templis conſuetudines, neque ſolennitatum tempora, neque actiones aut ſpectacula alia magis nos delectant, quam ea quæ ipſi facimus & cernimus orgia agentes, aut choros ducentes, aut ſacrificiis myſteriiſve vacantes. Non enim tunc animus in mœrore eſt, non languet, neque ei ægre eſt, quod futurum erat, ſi cum tyrannis ſe aut atrocibus vindicibus agere putaret. ſed vbi maxime opinatur ac ratiocinatur deum adeſſe, ibi potiſſimum doloribus, metu, curiſque repudiatis, delectationi vſque ad ebrietatem, riſum, iocumque indulget. Scripſit in Amatoriis poeta,

Annoſum Cytherea virum vetulamq; ſuaui
Lætitia quandoq; implet repetita trementem.

At in pompis & ſacrificiis non vir modo ſenex aut anus, nō pauper duntaxat & plebeius, ſed &

Ancilla ſuras craſſa in piſtrino molens,

& vernæ & mercenarii gaudio lætitiaq; efferuntur. Diuitibus & regibus conuiuia ſunt, & viſcerationes quædam publicæ: ſed multo maiorem iis voluptatem ac delectationem ſacrificia & ſolennitates præbent, vbi cum veneratione & cultu proxime animo ad deos accedere videntur. At enim in nullam huius voluptatis partem venit, qui de prouidentia ſpem opinionemque abiecit. Non enim vini copia, aut carnium aſſatio, id eſt, quod in ſacrificiis delectat: ſed bona ſpes atque ſententia de præſentia dei propicii, & qui grata habeat ea quæ fiunt. Sunt quædam ſacrificia, quibus fiſtulæ & ſerta adimuntur. Sacrificium deo non præſente, tanquam ſolennitas conuiuii expers, reliqua habet impia, feſtiuitatis & inſtinctus diuini expertia. immo plane totum inſuaue & moleſtum Epicureo relinquitur. Simulat enim ſe adorare & vota facere, non quod ſibi his rebus aliquid quęrat, ſed metu multitudinis impulſus: voceſque contrarias his quas inter philoſophandum ederet, pronunciat. ac ſacrificans quidem mactanti ſacrificulo tanquam coquo adſiſtit: operatus autem ſacris diſcedit, inquiens:

Rem ſacram inutiliter feci. neque enim diis

De me

De me vlla cura est.---

Sic enim Epicurus censet sacrificantem debere se compo-
nere, neque inuidere aut infensum esse vulgo hominũ qu[i]
cum gaudio ista agunt, ipsi moleste ferentes.

Quod facere est etenim eumq; necesse, graue est.

inquit Euenus. Itaque etiam superstitiosos arbitrantur sa-
cris & mysteriis interesse non gaudentes, sed sibi timentes
nihil ipsi iis meliore conditione, siquidem ob metum ea-
dem agunt, neq; tantum bonæ spei, quantum illi, animo
concipiunt: id duntaxat animo perturbato metuentes, ne
deprehendantur multitudinem hominum impostura cir-
cumuenientes. aduersus quam multitudinem libros etiam
suos de deo & diuina natura composuerunt,

Cuncta inuoluta, distorta, & sani nihil:

sed in quibus suam opinionem metu adducti omnis gene-
ris tegumentis operiunt atque occultant. Porro post ma-
los & vulgus hominum, tertio loco consideremus ho-
minum præstantius & diis amicissimum genus quantis in
voluptatibus sit, de deo pure sentiens. nimirum hunc o-
mnium esse bonorum principẽ, omnium pulcrarum rerum
parentem, neq; fas eum aut agere aut pati mali quicquam.
Bonus enim cum sit, bono nullius rei vel inuidia vel metus
non odium, non ira subit. vt enim caloris non est refrigera-
re, sed calefacere: ita boni quoque non est nocere. Iram
porro à gratia, bilem à benignitate, ab humanitate & be-
neuolentia maleuolentiam ac tumultus animi natura lon-
gissime deiunxit: cum altera virtutis sint ac potentiæ, alte-
ra imbecillitatis & vitii. Non igitur ira aut gratia numen
tenetur: sed suapte natura beneficum & auxiliare, irasci &
lædere non nouit. Verum magnus in cœlo Iupiter, volucre
citans currum primus deorsum concedit omnia compo-
nens atque procurans. reliquorum deorum alius est largi-
tor, alius blandus, alius malorum depulsor, & Apollo da-
mnatus est eo nomine, quod sit (vt ait Pindarus) benignissi-
mus erga homines. Cæterum omnia sunt deorum, Diogeni
si credimus, itemq; amicorum communia omnia: & boni
diis sunt amici. itaque fieri non potest diis chari qui sunt, vt
felices non sint: & homo temperans aut iustus diis non ca-
rus esse nequit. Ergone aliam mereri pœnam putemus eos
qui prouidentiam tollunt, non satis hoc ipso puniri, quod
tantum

tantum sibi voluptatis atq; gaudij adimunt, quantum nobis contingit hoc modo erga deos affectis? Epicuro quidem Metrodorus, Polyænus, & Aristobulus præsidium fuere & gaudium: quorum ille plerosq; vel ægrotantes curans, vel mortuos deplorans vitam exegit. Quid Lycurgus à Pythia sic compellatus,

Care Ioui, cunctisq; domus quibus altus Olympus.

& Socrates existimans genium secum præ beneuolẽtia loqui: & Pindarus audiens à Pane carmen quoddam cantari à se compositũ, mediocriter sunt gauisi? aut Phormio Castores, Æsculapium Sophocles hospitio suo exceptum ipsi persuasum habentes alijsq; idem sentientibus ob factã apparitionem? Sententiam vero Hermogenis de dijs, par est verbis ipsius referri. Hi, inquit, qui & sciũt omnia dij & possunt omnia, ita mihi sunt amici, vt propter curã quam pro me gerunt, nunquam eos lateam neque noctu neq; interdiu, quamcunq; rem aggrediar aut acturus sim. vtq; præscire possim exitus singularum rerum, eos mihi significãt mittendis nuncijs suis, omnibus, somnijs, augurijs. Consentaneum quidem est pulcra esse quæ à dijs veniunt. sed hoc ipsum, suggeri ea diuinitus, magnam voluptatem conciliat, fiduciamq; immensam & animi elationem ac gaudium veluti arridens bonis. Aliter affecti, rerum secundarum suauissimum quod est mutilant, in aduersis quo se auertãt, nihil sibi faciunt reliqui: sed fortuna vrgente, ad dissolutionem & sensus vacuitatem tanquã vnicum refugium & portum respiciunt. Perinde ac si tempestate in mari agitatum aliquis consolaturus sic dicat: Neque gubernatorem habet nauis tua, neq; ipsi Castores suo superuentu emollient vim maris ingruentis, celeresq; ventorum impetus. nihil tamen mali est: iam iam enim nauim mare deglutiet, aut statim ad scopulos eiecta cõteretur. Talis est enim plane oratio Epicureorum in morbis atrocibus & doloribus ingentibus. Speras aliquid boni à dijs ob tuam pietatem? animo es inflato: beata enim & interitus exsors natura neq; gratia capitur, neque ira. melius aliquid post vitam oblatum iri sentis quã in vita? in errore es. quod enim dissolutum est, sensu caret. quod sensu caret nihil ad nos. Quomodo itaq; mi homo edere me iubet, & gaudere? quia scilicet tempestate iactato imminet naufragium. dolor enim excellens morti

tradet.

tradet. Atqui è naui quidem elapſus vector diſſipata, cum ſpe tamen aliqua vehitur, tanquam terræ corpus applicaturus & enataturus. Horum philoſophia animo

Ody.ι.410. *E ponti canus nuſquam datur exitus vndis:*

ſed ſtatim abolitus eſt ac diſſipatus, & corporis interitum anteuertit: adeo vt ſummo afficiatur gaudio, ſapiens hoc & diuinum decretum arripiens, miſeriarum ſibi finem eſſe interitum, inq; nihil abitionem. Verum enimuero (hæc dicens me adſpiciebat) Fatuum eſt de hoc diſſerere, qui nuper vos audiuerimus ſufficienter diſputantes contra eos, qui Epicuri doctrina putant nos ad mortem obeundam faciliores æquioreſque reddi quam Platonis de animo tractatione. Ergo, inquit ſermonem excipiens Zeuxippus, hæc propter illam imperfecta erit diſputatio & oraculum metuemus, contra Epicurum diſputantes? Minime vero, inquam ego. nam ſecundum Empedoclis ſententiam,

Quæ ſunt pulcra, iterum atque iterum eſt audire neceſſe.

Itaque rurſum nobis Theo eſt exhortandus: quem & interfuiſſe illi diſputationi puto, & adoleſcens cum ſit, non metuit ne adoleſcentes ei obliuionis dicam ſcribant. Tum Theo quaſi vi adactus, Si videtur, inquit, ſic agendum, non imitabor te Ariſtodeme. Tu enim veritus es huius ſermonem vſurpare: ego autem tuo vtar. Videris enim mihi recte homines in tria diuiſiſſe genera: iniuſtorum vnum & malorum, ſecundum vulgi & plebeiorum, tertium bonorum & prudentum. De his iniuſti & mali ſupplicia in vniuerſum pœnaſq; dum timēt, earumq; metu à flagitijs ſeſe cohibent ac facilius quieſcunt, ſuauius viuent, ac minus dabunt turbarum. neque enim Epicurus alia re exiſtimat ab iniuſticia arcendos homines, quam ſupplicij metu. Ergo his vltro propinanda eſt ſuperſtitio, concitandaque aduerſum eos omnia terrorum genera, quæ cœlo & terra ſuppeditantur, hiatuſque, & metus, & ſuſpiciones: ſiquidem his perculſi, honeſtius viuent atque placidius. Magis quippe in rem ipſorum eſt, vt metu eorum quæ mortem ſunt conſecutura ſibi à flagitijs temperent: quā facinoribus malis perpetratis vitam in metu ac periculis traducant. Vulgo autem hominum, quod metu eorum vacat quę apud inferos eſſe perhibentur, fabulis adiuncta ſempiternitatis ſpes, ac viuendi deſiderium, quo nullus eſt amor vetuſtior aut maior, voluptates

Hominum tria genera.

Superſtitionis vſus.

ptates quasdam & delectationes subijcit, puerilemque istum metum eximit. Itaq; vbi liberos, vxores, amicos amiserunt: esse alicubi & durare etiam in miseria malunt, quam omnino perijsse & ad nihilum redacti videri. Ijdem ergo libenter audiunt ista vocabula, quibus eum qui moritur notantes, migrare aut commutare dicimus, aut quæ alia mortem non interitum, sed mutationem animæ euenientem significant. & sic ipsi loquuntur: *Essendi desiderium.*

Isthic rursus ero cari memor ipse sodalis. &:
Quid Hectori tu nuncias per me, tuo.
Vel quid seni marito?———

Hinc adeo conuersione orta, arma, instrumenta, vestesque mortuis frequentius vsitatas, & vt Minos Glauco

Membra hinnuleæ variæ defunctæ Creticas
Vbi tibias———

iuxta sepeliuerunt, æquiore sunt animo. & si quid moriens petat aut desiderare videatur, læti tribuunt. vt Periander mundum muliebrem vna cum vxore, rogante & algere se dicente, cremauit. Æaci autem, Ascalaphi, & Acherontes non admodum perturbant: quibus ij & choros, & theatra, & Musicam qua se oblectarent omnis generis obtulerunt. Eam vero mortis faciem vt terribilem, tetricam, tenebricosam omnes reformidant, quæ sensuum priuatione omnium, obliuione, & ignoratione describitur: turbanturque cum mortuum audiunt perijsse, sublatum esse, non iam esse amplius: & animo ægro tales admittunt voces,

In tellure consita arboribus
Computrescet hic lira,
Et conuiuiorum exsors,
Omnigenique tibiarum
Suauium sonitus. Item:
Ast hominis post mortem obitam reparabilis arte
Non vlla est animus semel expiratus ab ore. *Iliad. 1, 408.*

Et sunt alicubi, qui sese in carorum iugulant funeribus, isthæc dicentes: semel nati sumus homines: bis nasci non datur: porro æuum nostrũ iam desinere oportet. Hi enim vitam præsentẽ vt exiguam, immo vt pro nihilo si cum æternitate comparetur deputantes contẽnunt, itaq; exigunt vt ea non fruantur, negliguntque virtutem & actiones, collapsis animis seipsos spernentes vt ad vnius diei vitam natos

eos, instabiles & ad nullam rem factos memorabilem. Nam sensuum abolitio, dissolutio, & hæc ratio, id quod sensu cassum est nihil ad nos pertinere, non tollit mortis metum, sed quasi demonstrationem eius adijcit. Hoc enim illud ipsum est, a quo sibi natura metuit.

Iliad. n. 99.

Sed vos in terram cuncti redeatis, aquamque.

nimirum ab animæ dissipatione tali, quæ ei intellectum & sensum auferat. quam Epicurus dispersionem in vacuum & atomos faciens, tanto magis spem perpetuitatis exscindit. ob quam spem parum abest quin dicere ausim omnes vtriusque sexus homines paratos esse Cerbero se dilaniandos permittere, & in dolium Danaidum aquam congerere, ea lege vt esse detur, neque prorsus aboleantur. Et vero hæc, vt dixi, non admodum multi metuunt, matrum & nutricum opiniones: ac fabulosa commenta. & rursum qui timent, quasdam initiationes & expiationes putant opitulari, quibus purgati permaneant apud Manes ludo choreisque dediti inter eos, qui lucem, spiritum, sonumque mundum retinent. Vitæ autem priuatio, iuuenes senesque perturbat. Videmur enim infelici amore torqueri. tamen non facile aut citra molestiam isthæc audimus,

Infra terram abijt fulgor,——vt Euripid. loquitur. Et,
Isthæc cum loquentem, lucidum iubar
Solis perennis exacto liquit die.

ita Epicurei cum immortalitatis opinione iucundissimas plerorumque hominum & maximas spes tollunt. Quid censetis de bonorum exspectatione? qui cum vixerint pie & iuste, nihil post mortem mali, sed bona pulcerrima & diuinissima sibi pollicentur. Primo omnium, sicut athletæ non nisi peracto certamine & parta victoria coronantur: sic illi victoriæ viuendo impetratæ præmia bonis post vitam dari iudicantes, mirum dictu est quantum huius spei gratia sibi de virtute plaudant. qua in spei copia videre est etiam eos qui nunc ob opes & potentiam insolenter se ac impotenter gerunt, melioresque stulte despiciunt, dignas pœnas luere. Deinde nemo vnquam eorum qui veritatis indagationi ac contemplationi fuere dediti, cupiditatem suam in hac vita expleuit, per corpus tanquam caliginem aut nubem humida ac perturbata vsus ratione. sed auis instar sursum spectant,

Exspectatio bonorum post mortem.

ctant, vt pote euolaturi hoc ex corpore in magnũ aliquem splendidumque locum animumque à rebus caducis liberatum, facilẽ expeditumque reddunt, philosophando vtentes pro mortis meditatione. adeo ingens aliquod & vere perfectum bonum existimant esse mortem, quod ab ea veram vitam sit adeptutus animus, qui heic non rebus ipsis, sed tanquam somnijs rerum adficitur. Quod si amici memoria est, quod voluit Epicurus, vndiquaque iucunda: iam hinc intelligi potest quãto seipsos gaudio spolient imagines & visa mortuorum sociorum opinantes se accepturos & venaturos, mentis sensusq; inania: cũ ipsis autem rursum se vere futuros, carumq; patrem, carã m atrem, & vxorẽ alicubi probam visuros se non sperantes, neque animo pręcipientes cõsuetudinem istam & familiaritatẽ, quam exspectant qui de animo idem cum Pythagora, Platone, & Homero sentiunt. Cuius rei similis sit ipsorum sententia, Homerus obscure significauit, Æneæ velut mortui speciem in medium proijciens prœliantiũ, postea ipsum illũ viuum &

Intrantem firmo gressuque, & robore fretum Iliad.
Egregio——— 515.

ostendens socijs, gaudentibus quod simulacro amoto ipsis præberetur. Nonne igitur nos quoq; ita de Epicureis recte sentiemus, ratione demonstrante fore vt reuera cum vita functis possimus congredi, pristinamq; amicitiã renouare, eos iudicij inopia amoliri & abijcere nõ posse visa ista atq; cortices, in quibus lamentando nouisque se affectibus animi perturbando omne vitę tempus cõterunt. Præterea qui mortem alterius vitæ melioris initium existimant, ij & rebus prospere fluentibus maiorem capiunt delectationem ob maiorum exspectationem bonorum: & si hic non plane ex animi sententia res succedant, non admodum ægre ferunt: sed spes de bonis mortem subsecuturis cõceptæ, inexplicabilibus voluptatibus & exspectationibus præditæ, omnem defectũ, omnem offensionem ex animo eluunt atq; abolent, veluti in via, aut declinatione potius breui itineris facile ac mediocriter obuia quęque ferente. At quorum vitæ finis destinatus est sensus omnis amissio & dissolutio, his mors quia non adfert mutationem malorum, vtrique fortunæ molesta est, magis tamẽ prospere quam misere viuentibus. his enim amputat spẽ felicioris vitæ, illis certum

bonum ac ſtabile, vitam ſcilicet iucundã, adimit. Et quemadmodum medicamenta nõ commoda ſed neceſſaria ſubleuant quidem ęgrotos, ſed ſanos lædunt atq; diuexant: ſic Epicuri doctrina neq; aduerſa conflictatis fortuna vitam pollicetur meliorem: & quorum res ſecundæ ſunt, ijs finem felicitatis denunciat animi interitum atq; diſſolutionem, prudentium autem, ſapientum, & bonis vigentium omnino deijcit animi læticiam tranquillam, eos è vita beata ad vitæ amiſſionem & in nihilum reuocans. Cæterum in promptu eſt cogitationem de amiſſione bonorum tantum adferre doloris, quantũ gaudij exhibent ſpes de bonis pręſentibus firmę, eorumq; fruitio. At enim dicunt cogitationem de futura diſſolutione ipſis bonum ſtabiliſſimum & ſuauiſſimum in animo relinquere, quia ſcilicet eximat ſuſpicionem de infinitis & innumeris malis: atq; hoc præſtare doctrinam Epicuri, mortis metum animæ diſſolutione reprimětis. Quod ſi vero ſuauiſſimum eſt liberari exſpectatione malorum infinitorum, quomodo nõ erit moleſtum priuari ſpe æternorum bonorũ, & ſupremam amittere felicitatem. Bonum enim ventris, ſed omnibus in vniuerſum quæ ſunt contra naturam eſt & alienum, non eſſe. & quib. malo mortis vitæ mala auferuntur, ea ſenſus vacuitatem ita ſolatij loco habent, ac ſi ſubterfugiſſent. Contra autem quibus è bonis in nihilum mutatio imminet, eorum video terribiliſſimum exitum, quo beatitas finietur. nõ enim natura ſenſus amiſſionem metuit tanquam initium alterius rei alicuius: ſed quia præſentium bonorum eſt abolitio. Etenim quod nihil ad nos pertinere dicitur, ortum ex omniũ noſtrarum rerum interitu, iam cogitãdo ad nos pertinet, & ſenſuũ amiſſio eos, qui iam nõ ſunt, nõ afficit ſane moleſtia: afficit profecto eos qui ſunt, plane in nihilum eos demergens, non ſub terram aliquo ſaltem detrudens. Itaq; ergo non Cerberus, neque Cocytus infinitum mortis metum reddidit: ſed minæ iſtæ, nos in nihilum iri redactũ, vnde ad Eſſe nõ dãtur mutatio aut reditus his qui interierũt. Bis enim non licet naſci: & Epicuri de ſententia oportet æuum aboleri. Si enim non eſſe æuum finit, non eſſe autem infinitum eſt & immutabile: iam paratum nobis eſt æternum malum, priuatio bonorum & ſenſus nũquam deſitura. Et ſapiẽtius Herodotus, qui Deum inquit dulcedine æterni-

Animi interitus.

Amittendi bona metus.

æternitatis gustata, apparere inuidum suapte natura esse maxime quidem his qui beati putantur, quibus dulcedo gustũ præbens eorum quæ amissuri sunt, esca est doloris. Quam enim læticiam, quam perceptionem voluptatis, quam exsulationem nõ expellat & frangat continenter ad animum accidẽs cogitatio, fore vt in infinitum is tanquã vastum in mare effundatur, apud eos qui pulcrum & beatitudinem in voluptate ponunt? Tum si, quæ est Epicuri opinio, plerisque vsu venit vt cum dolore intereant: plane nullam admittit consolationem mortis metus, per mala ad priuationem bonorum ducentis. Præterea non defatigantur Epicurei pugnando & omnes homines cogendo, vt malorum euitationem pro bono ducant, pro malo autem bonorum abolitionem non reputent: interim fatentur, mortem omni spe ac gaudio carere, sed præcisa esse omnia iucunda & bona. quo quidem tempore multa pulcra, magna, diuinaq; exspectant, qui animos interitus expertes esse sentiunt & immortales, aut qui longas quasdã temporis circuitiones alias in terra alias in cœlo peragrando conficiant, donec vna cum mundo dissoluantur, cum Sole & Luna in ignem mente præditum conflagrantes. Huiusmodi campum voluptatum tantarum Epicurus exscindit, & ijs quæ diuinitus sperantur, (vti docuimus) muneribusque deorum sublatis, studio cognoscendæ veritatis facultati contemplatiici, actrici cupiditate honorum ademto, naturam in læticiam animi corporis gratia conceptam, nimis hanc angustam, ac ne puram quidem, conijcit atque includit: tanquam si natura maius aliud bonum, quam est mali fuga, haberet nullum.

PLVTARCHI LIBELLVS, AN RECTE dictum sit, Latenter esse viuendum.

TQVI ne is quidem, qui hoc pronunciauit, latere voluit: sed ne lateret hoc dixit, tanquam reliquis subtilius aliquid intelligens: & cohortando ad nominis obscuritatem, iniqua ratione gloriam captauit. Ego autem

Odi sapientem, qui ipsus non sapit sibi.

Philoxenum Eryxidis F. & Gnathonẽ Siculũ obsoniorum

nimia cupiditate impulsos, narium sordes emungere in patinas solitos ferũt, vt alijs ab edendo deterritis ipsi soli implerentur propositis cibis. Atq; sic etiam isti nimio gloriæ studio repleti, gloriam apud alios traducũt tanquam riuales suos, vt ipsi ea absq; certamine potiri possint. Qua in re imitantur remiges. vt enim hi ad puppim nauis obuersis oculis proram propellunt, nimirum vt ex allisione refluxus ortus lembum vna incitet: ita qui talia dant præcepta, gloriam ij tanquam auersi sectãtur. Quorsum enim attinebat hoc dicere, quid scribere, scriptũq; ad posteros edere, si fallere voluit eos qui tum erãt, cum ne ab olim quidem victuris se vellet ignorari? Verum ipsa res quî nõ sit praua, Viue ita vt ignoreris? scilicet viue, vt qui sepulcrũ recluseris. An viuere est turpe, ita vt omnes sciamus te viuere? Ego sane dicere non verear, Ne si male quidem vixeris, dandam tibi operam esse vt lateas. Immo enim innotesce, redi ad sanitatem, corrige peccatum. Siue virtus tibi adest, noli esse inutilis: siue vitium, noli negligere medicinam. Quin tu potius hoc distingue ac defini, cuinam homini istud Latere tuum præcipis. Si enim indocto, prauo, & fatuo, perinde est ac si febricitantem aut insanientem ex morbo occultare se iuberes, ne agnosceretur à medico, & se aliquo in tenebras abijcere vbi lateret vna cum suis morbis. Tu quoque dicis vitioso homini, cum vitijs tuis te abde, morbumq; insanabilem & pestilentem perfer, celaq; inuidiam vel superstitionem veluti palpitationes quasdam, & tradere te ijs qui docere ac sanare possunt caue. At vero prisci ægrotos suos in publico proponebant, vt prætereuntium quiuis si quid vel ipse eodem morbo conflictatus, vel similiter laboranti opitulatus medelæ nosset, id ægrotanti significaret. aiuntque artem hoc modo experientia adiuuante creuisse. Hoc modo etiam vitæ vitia animique prauas affectiones expediebat detegere, vt cuiuis liceret ijs inspectis & consideratis dicere, Iratus es? hoc caue. riualitate vexaris? istud facito. amas? ipse quoq; aliquando amaui, sed resipui. Nunc dum vitia sua negant, occultant, velant: penitus ea in sese defigunt. Si vero bonis suades vt lateant, Epaminondam iube bello gerendo, Lycurgum legibus ferendis, Thrasybulum tyrannis occidendis, Pythagoram instituendis discipulis, Socratem disputationibus supersedere. Immo tu primum ipse

Ambitio occulta.

Vitia non tegenda.

ipse Epicure, non scribe ad amicos in Asia, non ex Ægypto hospitibus te præbe, non stipator esto Lampsacenis ephebis, non libros ad omnes vtriusque sexus homines dimitte sapientiam ostentans, neq; de sepultura manda. Quid enim sibi volunt communes mensæ, quid necessariorum & pulcrorum conuentus, quid tot millia versuum scripta & composita laboriose in Metrodorum, Aristobulum, Chæredemum. vt ne mortui quidem ignorari possent, si obliuione virtutem, ocio artem, silentio philosophiam, obliteratione felicitatem leges tuæ describunt? Sin è vita, tanquam è conuiuio lumen, aufers cognitionem, viuito sane occulte, qui omnia è voluptate ad voluptatem facis. Omnino si cum Hedeia meretrice sim vitam acturus aut Leontio. & inhonesti contemtum: despuens bonum in carne & titillationibus quæsiturus: ista tenebras desiderent sacra, ista noctem, his obliuio & ignoratio induci debeant. At si quis in naturæ rerum inuestigatione deum celebret, Iustitiam, Prouidentiam: in morum doctrina legem, communionem, rempublicam, in rep. honestatem, non vtilitatem: cur viuens ignorari velit? an ne quem doceat, ne cuiusquam studium ad virtutem excitet, ne ve aliis exemplo sit? Si Themistocles Atheniensibus ignotus fuisset, non repulissent Græci Xerxem: si Camillus Romanis, periisset Roma: si Dioni Plato, non fuisset liberata Sicilia. Nimirum sic sentio, sicut lumen non manifestos tantum nos, sed & vtiles inuicem facit: ita noticia non gloriam modo, sed & agendi materiam virtutibus parari. Epaminondas quidem ad quadragesimũ vsque annum obscurus, nihil profuit Thebanis: postmodo cognitus & rebus præfectus, patriam pessum euntem seruauit, Græciamque seruitute liberauit, in forma tanquam luce virtutem apto tempore efficacem præbens.

Namq; æris instar quod longo post tempore
Vsu refulget attritum, virtus viri
Comperta splendet actionibus probis.

vt est apud Sophoclem.

sicut contra in ocio delitescens ingenium viri velut ærugi- *Ocium*
nem ac senium contrahit. Quies enim alta, vitaq; in ocio deposita, nõ corpora modo, sed & animos tabefacit, & sicut aquæ latentes sub vmbra ac non fluentes putrescunt: ita in vita motuum expertes facultates hominibus insitæ con-

ſeneſcunt & pereunt, cum quod vtile adfuit, vſurpatum nõ eſt. Non vides, vt nocte appetente & corpora grauis quidã languor inuadit,& animas torpor inefficax,& contracta in ſeipſam ratio tanquam obſcurus ignis ob ignauiam & languorem leuiter diuulſus agitatur viſis, hoc vnum indicans viuere adhuc hominem?

Verum vbi Sol oriens velocia ſomnia abegit,

& tanquam in vnum commiſcens conuertit & excitauit vna cum luce omnium cogitationes: tunc (vt ait Democritus) noua inita die homines mutuis conatibus tanquã cõdimento quodam refecti, alius aliunde ad res agendas ſeſe conferunt. Ac mihi videtur ipſa vita, & quod homines nati ſumus,ad innoteſcendum nobis diuinitus obtigiſſe. eſt autem quiſque noſtrûm obſcurus & ignotus dum in vniuerſi mole ſeorſim exiguus fertur.cum autem inter ſe coeunt homines, adepti iam magnitudinem effulgent, clariq; ex obſcuris fiunt, & conſpicui ex abditis. Non enim noticia via eſt ad ſubſtantiam, vt nonnulli dicunt:ſed eſſentia ad noticiam. Non enim ortus ſingulas res efficit, ſed demonſtrat: ſicut neq; interitu res in nihilum rediguntur, ſed tantum in obſcurum abducuntur. Hinc eſt quod maiorum inſtituto Solem cum Apolline eundem putantes, Delium & Pythium cognominant à manifeſtando: ſicut aduerſæ dominum ſortis,ſiue is deus eſt ſiue genius,Aden nominant (nos Plutonem:)quod nos cum diſſoluimur, abeamus in locum viſui inacceſſum: & vocant

Somni ſocordis dominum,cæcæq; noctis.

Exiſtimo autem ipſum quoq; hominem veteres phota dixiſſe,quod vnicuique noſtrûm ob cognationem cum lumine(id ipſis eſt phôs)acris eſt inſitus amor cognoſcendi & innoteſcendi. Ipſam vero animam nonnulli philoſophorum lumen,ſuapte natura eſſe ſtatuunt: cum aliis vtentes argumentis,|tum quod nullam rem anima magis auerſatur quã ignorantiam, & omnia lucis expertia vitat, tenebriſq; turbatur, metuit, ac ſuſpecta habet. ita autem ei dulce eſt lumen,ita deſiderabile, vt nihil aliud ipſi iucundum ſine eo aut in tenebris velit admittere: ſed omnem ei voluptatem, iocum,aut delectationem lux admixta veluti commune cõdimentum ſuauem reddat atque gratam. Qui vero ſeipſum in obſcuritatem coniicit, ac ſe tenebris inuoluit, vitamque

Lux.

inanis similem sepulcri facit: is ipsum videtur ortum fastidire, & quod exstiterit inique ferre. Iam recepta est hęc sententia, esse quendam locum, vbi pii post mortem degant. *

His apud inferos per noctem
Solis fulget iubar almi, *
Per prata puniceis rosis
Consita.---
Illis campus floridus patet
Virensq; frondibus arborum,

fluuiiq; quidem lenes & lacrymarum vacui perfluunt, mutuaque se consuetudine oblectant commemorandis & explicandis rebus præteritis ac præsentibus. Tertia via est eorum qui impie & flagitiose vixerunt, quæ animas in orcum & voraginem detrudit, *

Vbi immensas tenebras eructant
Validi nigræ noctis fluuii,

recipientes & ignorantia ac obliuione occultantes eos qui puniuntur. Non enim vultures semper iacentium in terra depascuntur iecur. aut enim igni id aut putredine absumptum est: neque ponderum moles gestandorum fatigant atque conficiunt corpora pœnas luentium.

Non etenim fibris sunt cinctave carnibus ossa:

neque reliquiæ sunt corporum post mortem, quæ cruciatus sustinere possint. Sed reuera vnicum eos qui male vixerunt manet supplicium, obscuritas & ignoratio, & abolitio in nihilum redigens, ac obliuione in fluuium illum illætabilem abripiens, inque abyssum demergens, & in vastissimum mare inutilitate & ocio, ignoratione que & obscuritate omnia inuoluens. Odyss. λ. 218.

PLVTARCHI, AN VITIOSITAS AD INFELICITATEM SUFFICIAT.

* *

* *sustinet*

Muliebri dote corpus venditum gerens,

vt est apud Euripidem: sed pauca manifestata sunt & instabilia. huic autem non multum per cinerem, sed per regium

incedenti rogum atq; ambusto, anhelitus pleno & metus, & sudoris transmarini, diuitias ea apponens Tantalicas, * ob occupationẽ frui non valenti. Etenim Sicyonius ille equos alens, bono vsus consilio equam Agamemnoni velocem cursu dono dedit,

Iliad. ψ, 295. *Vna ventosum ne miles ad Ilion iret,*

sed domi manens oblectaretur, in amplas diuitias & ocium molestiæ expers se reclinans. At qui nunc citra molestiam viuere, & rebus agendis dediti videntur, nemine vocante vltro se præcipites deuoluũt in aulas, comitatus, excubiasque laboriosas, vt equum aliquẽ, scortum, aut aliud quippiam istarum quæ beare putantur rerum consequantur.

Iliad. β. 700. *Est & cui laniata genas sit in ædibus vxor,*

Et domus imperfecta :--- cum ipse interim trahatur & oberret inter alios, sperans ac contumelias tolerans. Quod si adipiscatur eorum quæ desiderabat aliquid, circumagitatus, & oborta ad ludum fortunæ vertigine, discessum quærit, & beatos prædicat eos qui obscuri vitam securam agunt. At hi contra eum supra ipsos situm suspiciẽtes, felicem deputant. Sic vitiositas afficit homines, omnia in se habens ad infelicitatem fabricandam posita, neq; instrumentorum egent, neque famulorum. Alii vero tyranni operam dantes vt quos puniunt miseros faciant, carnifices alunt, & tortores, & cauteria ac cuneos bruto animo fabricantur. Prauitas absq; vllo apparatu, simul atque animum attigit, adfligit atque deiicit, implet dolore, lamentis, mœsticia, pœnitentia hominem. Indiciũ hoc certum est. Multi tacẽt dum secantur: tolerant flagrorum ictus: cuneis adactis torti à dominis aut tyrannis, vocem emittunt nullã: quandoquidem animus conniuens vehementiam affectionis tanquam manu iniecta comprimit atque cohibet. Excandescentiæ autem nunquã quietem imposueris, aut luctui silentium, aut metuenti vt subsistat persuaseris, aut obpœnitentiam ægro ne vociferetur, neve in crines inuolet suos, aut femur pulset. Adeo vitium & igne est & ferro violentius. Ciuitates quando locationem templorum aut colossorum proscribunt, artifices audiunt de conducendo opere certantes, rationesque & exempla adferentes eum deinde deligunt, qui minori sumtu opus videtur confecturus & melius & celerius. Finge nos quoque publice proposito

ſito ſcripto inuitare, qui nauare velint mercede conducti operam ad vitam hominis miſeram efficiendum. venire dicatum ſuam operam fortunam & vitioſitatem, inter ſe cõtendentes. *Fortuna & vitioſitatis comparatio.* Fortunam adferre abundantiam omnis generis inſtrumentorum, quibus vita miſera & miſeranda poſſit effici. puta latrocinia, bella, tyrannorum homicidia, tempeſtates marinas, fulmen de cœlo immiſſum: tum cicutas, gladios, calumniatorum conductas copias, febriũ incendia, compedes, carcerum circumuentionem. quanquã pleraq; horũ prauitati potius debentur quam fortunę ſed ſint omnia fortunæ. Vitioſitatem porro nudam adſtare, neque aduerſus hominem vlli re externa indigentem: & è fortuna quærere: Fortuna, quo pacto miſerum efficies hominẽ? Minaris paupertatem? deridet te Metrocles: qui hyeme inter oues, æſtate in veſtibulis templorũ dormiens, prouocat ad certamen de felicitate Perſarũ regem Babylone hyemãtem, & æſtiuo tempore in Media degentem. Seruitutẽ, vincula, venditionem inducis? ſperni te Diogenes, qui cum à prædonibus venderetur, præconis voce exclamauit, Ecquis emere vult dominum? Venenatum temperas poculum? nonne & Socrati id præbibiſti? ille tamẽ placido ſedatoq; animo, nihil territus, & neq; colore neq; vultu mutato, admodũ facile ebibit. mortui vero beatitatem laudauerũt viuentes, vt ne apud inferos quidẽ abſque ſorte diuina futuri. Sane ignem tuum Decius Romanorum imperator anteuertit, quo tempore exſtructo in medio exercituum rogo, ex voto ſeſe pro patriæ principatu Saturno immolauit. & apud Indos caſtę maritorumque amantes vxores de igni litigant atque certãt: victricem, quia cum mortuo marito comburitur, reliquæ vt felicem laudibus vehunt atque decantant. ac qui ſapientes ibi ſunt, nullus eorum dignus admiratione, nullus beatus habetur, niſi viuus etiamnum, & animo ac corpore valens, animam à corpore igni diſcernat, puruſq; à carne diſcedat eluta mortalitate. At enim è magnis opibus, domo ſplendida, victu magnifico ad lacernam, peram, & quotidiani cibi emendicationem rediges? hæc vero beatitatis principia Diogeni, libertatis gloriæq; Crateti fuerunt. Inquies, in crucem te ſuffigam, aut ad palum. atqui Theodoro nihil intereſt, humi ne an ſublime putreſcat. ſepultura iſthæc Scythis beata putatur. canes Hyr-

canorum, Bactrianorum volucres cadauera præscripto legum vorant,vbi feliciter vitam finiuerunt. Quos ergo ista faciunt miseros? eos qui molles sunt & parum habent rationis,male educatos, non exercitatos,qui opiniones à teneris conceptas vnguiculis seruant. Proinde non fortuna infelicitatem perficit,nisi prauitate vtatur adiutrice. Sicut enim ossa findũtur filo, postquam sunt aceto & cinere perhumectata, ac sicut ebur Zytho emollitum atque laxatum flectunt, inq; varias formas fingunt, cum id fieri alias non possit.sic fortuna quod à sese male affectum,mollitumque est vitiis,superueniens vulnerat atq; perforat.Et quéadmodũ*nulli noxius, neq; lędẽs tangentes & gestantes, si duntaxat vulneratus aliquis inferatur,statim eum interficit affectionis quendam defluxũ in se recipientem.ita cuius animus à fortuna sit subuertendus, eum intra corpus suum oportet peculiare vulnus malumq; habere aliquod:foris accidentia quod miseranda & lamentabilia redigat.Est ne vitiositas ẽt talis,vt ad inferendam miseriam fortunæ requirat opem? Nequaquam.Non asperũ ac tempestuosũm excitat prauitas mare,nõ deserto imminentes mõtium radices occupat ac cingit latronum insidiis, nõ agris frugiferis nubes grandinem eiaculantes immittit,non Melitũ, Anytum,aut Callixenum subornat sycophantam, nõ repulsam præturæ conficit ,vt miseros faciat.sed percellit diuites,rebus abundantes,hæreditatem adeuntes: terra mariq; subit & inhæret,cupiditatibus colliquans,iris incendens, superstitionibus conficiens,vultum mutans.

PLVTARCHI LIBELLVS,
De amore prolis.

QVOD ad peregrinos iudices Græci appellauerunt aliquando, & in alieno foro litigauerunt, id initio hinc excogitatum fuit, quod alii de aliorum iusticia diffidentes, eam vt rem necessariam & apud ipsos non existentem aliunde petendam sunt opinati. Nonne eodem modo philosophi etiam de quæstionibus quibusdam propter mutuas inuicem dissensiones ad naturam brutorum animalium,tanquam ciuitatem alienam,prouocauerunt, eorumq; affectionibus & ingeniis, vtpote integris & nul-

& nullo alloquio, nullo dono corruptis, iudicium permiſerunt? Aut hoc quoque commune eſt humanæ vitioſitatis crimen, quod de maximis & adprime neceſſariis rebus diſſentientes, apud equos, canes, & aues quærimus, quomodo nobis matrimonia contrahenda, proles procreanda & educanda ſit: ac quaſi nihil in noſtra natura ſit proditum, brutorum mores & affectus appellamus: hocque aduerſus vitam noſtram teſtimonii dicimus, multa in ea contra naturam agi atque vſurpari, & ſtatim ab initio & primis in rebus confuſione ac perturbatione inſinuante. Nam in brutis quidem proprietates ſuas natura ſinceras ſimplicesque conſeruat. inter homines ratio & conſuetudo eas, ſicut oleum ſolent ſeplaſiarii, multis permiſcens opinionibus ac iudiciis adſcititiis, non patitur ſimplices manere, ſed multipliciter variat. Neq; eſt quod miremur bruta magis quam ratione prædita ſequi naturam: nam in eo bruta etiam ſuperantur à plantis. hæ enim neque imaginandi vi, neque appetitu præditæ qui naturam alio auerteret, tanquam vinculo conſtricta manent ac tenentur, vnicumq; ſemper natura ductum ſequuntur. Brutis rationis manſuetudo, ſubtilitas, & libertatis ſtudium non admodum ſunt inſita: incitationes tamen & cupiditates rationis expertes habent, quibus vſa euagantur: plerunque tamen non longe efferuntur, ſed in natura tanquam anchora ſubſiſtunt. Sicut itaq; aſinum habena & fræno dominus dirigit: ſic & in homine ratio, penes quã principatus eſt, modo has modo alias inueniens digreſſiones ac diuerticula, nullum conſpicuum aut euidens relinquit naturæ veſtigium. Initio in brutis conſidera, quam ſint omnia naturæ accommdata .Primum non exſpectant dum leges cõtra cœlibatum aut ſerius matrimonium ineuntes ferantur, vt Lycurgi & Solonis ciues. neque metuunt ignominias prole carẽtibus propoſitas, aut honores trium liberûm: ſicut Romanorum multi vxores ducunt & liberis operam dant, non vt heredes, ſed vt ius adeundæ hæreditatis habeant. Deinde miſcetur mas fœminæ, non omni tempore: quia non voluptas ei, ſed procreatio eſt finis propoſitus. Itaq; verno anni tempore, cum auræ ſpirant genitabiles, & temperie prægnantibus commodæ, coit cum mare femina manſueta & deſiderabilis, ſuaui corporis odore, & peculiari corporis ornatu exſultans, roſe & pura

Coniugia Brutorum.

herba

herba impleta, ac vbi se concepisse sentit, modeste abit, & ea prospicit quæ ad fetum perferendum edendumq; pertinent. Quæ agant, digne dici nequit. in omnibus quidem amor prolis est manifestus, in prouidendo, in tolerando, in continentia. Ceterum nos apem sapientem vocamus, ac celebramus.

Mel flauum meditantem: adulantes ei ob dulcedinem nos titillantem. reliquorum animalium sapientiam & artem, quam adhibent partui & educationi, negligimus.

Alcyones. Occurrit primo loco alcyon, quæ postquam concepit, nidum componit e spinis marinæ acus, quas inter se complicans atq; conferens, formam circumfractam, qualis est retis piscatorii, & prælongā struit, concinneq; densa serie spinis inter se accurate contextis, opus illuuiei vndarum supponit, vt paulatim percussum atq; stipatum textū, solidam nanciscatur superficiem. ita autem duratur, vt vix diuidi lapide aut ferro possit. & quod est mirabilius, orificium nidi ea proportione ad modum & magnitudinem alcyonis effingitur, vt nullum neque magis intrare neq; minus animal possit, ac (vt nonnulli tradunt) ne mare quidem aut rem vllam minimam admittat.

Feles. Maxime autem feles viuum edunt partum, qui catulos in se continent, eosq; sinunt foras prodire ac pasci, deinde rursum intra viscera recipiunt dormituros.

Vrsa. Vrsa, animal quo neq; deformius est aliud, neq; morosius, informes artubusque carentes catulos parit. lingua autem tanquam instrumento format membra: vt non solum parere, sed etiam fabricari videatur fetum. At Homericus leo ille:

Iliad. ρ.135.
Cui venatores, catulos dum ducit, in alta
Occurrunt sylua, frendens, & robore fretus
Omne supercilium tectis demittit ocellis.

nonne tibi videtur similis esse meditanti cum venatoribus de catulis pacisci? in vniuersum enim amor prolis animalia audacia redigit timida, & de segnibus industria, ac de gulosis parca. Sic Homerica illa auis pullis tradit

Ilia. ι. 324. *Escæ quidquid habet, male sit sibi quamlibet ipsi.*

sua enim ipsius fame pullos alit, cibumque iam ventri appropinquantem abstinet & ore premit ne imprudens deglutiat. Apud eundem poetam,

Vt cum

Vt cum prò teneris catulis canis anxia latrat,
Ignoto accedente viro, pugnaq; parat ſe:

Od.v.initio.

metum pro catulis quaſi ſecundam iram concipit. Perdices quando vna cum pullis exagitantur, eos præuolare ſinunt ac fugere, idq; machinantur in propinquo voluentes ſe ac poſt pullos relictæ, vt aucupes ipſas captent: deinde paululum curſu prouectæ, rurſum ſpe capiẽdi aucupem lactant, donec ita parta pullis ſuo periculo ſecuritate lõgius producant perſequentem. Gallinas autem quotidie ante oculos habemus, ac cernimus, quomodo pullos ſuos foueant, alios paſſas ſub alas recipientes, alijs tergum conſcendendũ & vndiquaque aditum præbentes, ſimulq; blandam & gaudij indicem vocem edentes. eædem canes & angues fugiũt, cum ſibi metuunt: cum vero pullis timent, defendunt, & vltra quam vires patiantur ijs propulſandis certant. Enimuero huiuſmodi affectiones opinabimur iſtis animalibus ingeneraſſe naturam, de gallinarum, canum, vrſarum propagatione ſolicitam: non nobis hoc modo pudorem voluiſſe incutere? nimirum reputantes, iſta naturam ſequentibus exemplorum loco eſſe: duris autem ſuam exprobrare inhumanitatem, propter quos ſola hominis incuſatur natura, quod amorem gratuitum non ferat, neq; niſi vtilitatis cauſa diligere norit. In admiratione enim eſt is, qui in theatris pronunciauit:

Perdices.

Gallinæ.

Mercedis ergo namque hominem homo diligit.

Epicurus cenſet hoc pacto à parentibus liberos, & à liberis parentes amari. Quod ſi ſermonis intelligentia brutis concederetur, & coactis in theatrum commune equis, bobus, canibus, volucribus, mutato carmine pronunciaret aliquis, neq; à canib. catulos mercedis gratia, neq; ab equis equuleos, neque ab auibus pullos, ſed gratis & naturæ impulſu diligi: omnium brutorum affectionibus hoc vt recte ac vere dictum approbaretur. Turpe enim, proh Iupiter, fuerit, beſtiarum procreationes, partus, dolores in partu, educationes gratis eſſe & à natura: homines vero fenus mercedẽ, arrabones iſtarum rerum cauſa exigere. Sed neque verum hoc eſt, neq; dignum creditu. Natura enim ſicut in plantis ſylueſtribus, vt labruſcis, caprificis, oleaſtris principia fructuum mitium cruda & imperfecta gignit: ita brutis quoq; amorem fetus inſeuit imperfectum & non pertinentem ad iuſti-

Homines à natura eſſe amantes prolis.

iusticiam, neque vltra vtilitatem sese proferentem. homini vero, quem protulit vt animal esset ratione præditũ ac ciuile, iusticiamque, leges, & deũ coleret, vrbesq; conderet & amice cum alijs viueret: femina quoque harum rerum præclara, pulcra, & fecunda inseruit, amorem scilicet prolis: secuta in hoc prima principia, quæ in ipsa corporis insunt constructione. Etenim natura, cum omnibus in rebus accuratam artificiosamq; adhibeat diligentiam, nihilq; mancum aut superuacaneũ admittat, & (vt ait Erasistratus) nihil habeat ociosum aut friuolũ: nulla oratione satis explicari potest, qua industria confecerit ea quæ ad humani generis procreationem attinent. Ac fuerit fortasse non satis decorum nimis subtiliter ea persequi, quorũ vocabula parum honeste proferuntur, sed occultantur: vt intelligi possit quæ sit & quam apta constitutio eorum membrorum, quæ gignendo, fouendo, in lucem edendo & enutriẽdo homini natura destinauit. Sola lactis confectio ac dispensatio sufficit ad demonstrandam naturæ prouidentiam atq; industriam. *Lactis confectio.* Quãtum enim sanguinis in mulieribus supra necessarios vsus abundat, atq; ob languorem exiguitatemq; spiritus in superficie vagans molestia adficit: id reliquo tẽpore solet menstruis dierum circuitionibus, natura ad hoc canales & meatus aperiente, effundi, & cum reliquum corpus leuare ac purgare, tum vterum tanquam aruum aratro & semini concipiendo aptum auidumq; tempestiue reddere. Verum postquam genitale semen complexus est vterus, actis iam radicibus: (primum enim in vtero vmbilicus nascitur, vt ait Democritus, tanquã anchora qua fetus nitatur contra fluctuationes, & tanquã retinaculum aut pedamentum conceptæ subolis) ibi tum menstruæ illos purgationi aptos meatus natura concludit, sanguinemq; vagum arripiens, eo alimenti loco vtitur, fetumque humectat eo, qui iam cogitur & fingitur, donec iusto dierum numero in vtero exacto auctus, alium locum is, aliumq; victum requirat. Exinde natura quouis solertior colono sanguinem ad alios identidem deriuans vsus, paratos habet quasi subterraneos fontes quosdam, qui laticem affluentem recipiãt. & quidem recipiant non ociose aut sine affectione aliqua, sed spiritus leni calore muliebriq; mollicie excoquãt, leuigent ac mutent. Hoc enim modo vbera interne sunt affecta atq; tem-

temperata. Lac autem ex ijs non per tubulos confertim effunditur: ſed in carnem ſcaturiginum plenam ac ſenſim exilibus meatibus peruiam deſinentia vbera, infantis ori tactu ſuaue & lene penu præbent. Verum enimuero hæc tot tantaque ad procreationem inſtrumenta, tot apparatus, tantum ſtudium, tantaque prouidentia nihil erant profutura, niſi parientibus natura amorem procurationemque fetus ſui ingeneraſſet.

Quando nil ſpirat, terra neque repit in alma Iliad. ε.
Tam miſerum, quam ſunt homines.——— 446.

id quod de infante recens nato dictum, minime fallit. Nihil enim eſt ita imperfectum, inops, nudum, informe, ſpurcum, vt homo à partu ſtatim conſpectus. cui ſoli fere ne exitum quidem in lucem mundum natura conceſſit: ſed ſanguine inquinatus, taboque oppletus, & occiſo magis quam nato ſimilis, à nemine tangi, tolli, ſuauiari, ac complexu foueri poteſt, niſi natura inſitum gerente amorem. Itaque alijs quidem animalibus infra ventrem vbera in mammas deſinunt: mulieri ſuperne ad pectus naſcuntur, vt in promptu ſit oſculari, amplectique & fouere infantem. nimirum quia pariendi & alendi finis eſt non neceſſitas ſed amor. Refer enim ſermonem ad priſca tempora, quæ primæ pepererunt, qui primi natum infantem viderunt, his neque lex vlla neceſſitatem alendæ prolis imponebat, neque exſpectatio gratiæ iubebat infantibus alimenta tanquam fenore locare. Quinimmo infenſæ potius proli, & memores acceptorum maleficiorum erant alioqui futurę: vtpote tantis periculis, laboribus, doloribuſque exhauſtis.

Vt cum parturiens mulier penetrante ſagitta Iliad. λ.
Fixa gemit, duris quam partibus Eileithyæ 269.
Quæ præſunt natæ iaciunt Iunonis acerbam,
Et ſæuos partu cumulant vrgente dolores.

Hæc mulieres aiunt non ab Homero ſcripta fuiſſe, ſed ab aliqua Homeride, quæ peperiſſet, aut etiamnum pareret, mixtionemq; doloris ſimul acerbi atq; acuti in viſceribus ſentiret. Verum inſitus à natura amor pariētem flectit atq; ducit. Etiamnum calida doloribus, ac cruciatibus concuſſa & tremebunda, infantem non præterit neque fugit, ſed ad eum ſe conuertit, arridet, tollit, oſculatur: nullam ſane

per-

percipiens dulcedinem, nullam vtilitatem, sed laboriose ac ærumnose

Ad hoc paratis excipiens cunabulis
Fouet, refrigeratque identidem nouum
Cumulans labore laborem, nocturnumque opus
Mutans diurno.——

Qui vitem æquinoctio verno serit, vuas ex ea legit autumnali. occidentibus Pleiadibus qui triticum seminat, metit sub ortum earum. Boues, equi, alites, iam vsibus paratos edunt fetus. Hominis educatio laboriosa est, incrementum tardum, virtus ita in longinquo sita, vt plerique parentes prius ex hac vita decedant, quam filij virtutem suam demonstrent. Non vidit Salaminiam Themistoclis victoriam Neocles, neque Cimonis res ad Eurymedontem gestas Miltiades, non audiuit Periclem concionantem Xantippus, neque Platonem philosophantem Aristo. neque Euripidis & Sophoclis victorias patres eorum cognouerunt. Balbutientes eos, & literas in syllabas cogentes audiuerunt: comesationes, potationes, amores, aliaque id genus filiorum delicta videre patribus contingit. adeo vt illa duntaxat Eueni inscriptio memoretur ac laudetur:

Per tempus patri est filius omne dolor.

Et tamen finem non faciunt filios educandi: ij maxime, quibus nihil opus est filijs. ridiculum est enim opinari diuites natis ipsis liberis rem sacram facere & audere, quia habeant alimenta præbituros & sepulturam curaturos. Nisi me hercle hæredum inopia liberos alunt: scilicet quia non licet inuenire qui aliena accipere velit. Arena, puluis, & pennæ auium varias voces edentium tanto non sunt numero, quantus est hæreditates ambientium. Danaus filiarum L. fuit pater. qui si prole caruisset, vel plures habuisset hæredes. Tum diuersa est ratio. Filij enim gratiam hanc ob causam non habent, neque colunt ac venerantur eo nomine: sed vt rem debitam hæreditatem exspectant. At alienorum circa liberis carentem voces audiuntur, similes comicis istis:

** *Impone, sorbe, deuora, habet triobolum,*

Iam quod Euripides dixit,

Hominibus amicos conciliat pecunia,
Rebusque plurimum in mortalium potest:

non

non est simpliciter verum, sed de ijs quibus nulli sunt liberi. His pecuniam diuites dant mutuam, hos principes colunt, his solis oratores gratis patrocinantur:

Multum potest hæredem habens incognitum
Diues. ———

itaque ergo multos qui amicorum magnum haberent numerum, & à multis honorarentur, vnica nata proles amicis potentiaque exuit. Ita ne ad potentiam quidem liberi conducunt: sed naturæ tota est vis, non minus apud homines, quam apud bestias. obscurantur enim & hæc & multa alia vitijs: sicut cum sylua hortensibus seminibus consita floret. An hoc dicemus, ne seipsum quidem diligere hominem? quia multi seipsos iugulant aut præcipites dant, & Oedipus sibi

Oculos domo funesta auersos eruit:

& Hegesias sua disputatione multos auditorum permouit vt mortem sibi consciscerent.

Multæ sunt species rerum fatalium.

Verum & hæc & ista, morbi sunt, affectionesque animi à sua desciscentis natura & homines ipsi heic contra se dicunt testimonium. Si enim porca aut canis à se editum fetum dilaniauerit, animum abijciunt, perturbantur, ac dijs pro auerruncanda calamitate sacrificant, remque pro ostento habent: quia sentiunt à natura animalibus omnibus datum vt ament suos fetus & enutriant, non vt interficiant. Enimuero sicut in metallis aurum quanquam multa terra permixtum atque tectum, tamen enitet: sic natura etiam in vitiosis factis atque affectibus amorem prolis declarat. Pauperes enim non alunt liberos, metuentes ne iusto deterius educati, seruiles, & rudes culturæ, omniumque bonorum inopes fiant. nam paupertatem, quam vltimum malorum censent, tanquam grauem & magnum morbum, non sustinent suæ proli tradere.

PLVTARCHI DE ISIDE ET *Osiride liber.*

QVi sapiunt, ô Clea, ijs omnia bona sunt à dijs immortalibus petenda. maxime autem cognitionem deorum pro captu humanæ naturæ consectantes, ab ipsis petimus nobis eam concedi:

quia neque maius homo accipere, neque dignius dare munus homini deus poteſt veritate. Reliqua quippe non ſibi propria & peculiaria deus homini largitur, poſſidens ea atque vſurpans tantum. Neque enim argentum & aurum deo beatitatem, neque tonitru & fulmen vim parat: ſed ſcientia & prudẽtia iſtas laudes cõſequitur. Ac omniũ quæ dixit Homerus, hoc eſt ab eo pręclariſſime pronunciatum:

Iliad. v. 354.

Eſt ambobus idem ſane genus, & patria vna.
Sed Iupiter natu prior exſtat, pluraque nouit:

maieſtate Iouis imperium anteire dicens, quod ſcientia & ſapientia eſſet antiquius. Exiſtimo etiã æternæ vitæ, quam Deus occupauit, beatitatem in eo eſſe, quod cognitionis vi pręterita non dimittit. alioqui cognitione & intelligentia rerum ſublatis, immortalitatẽ non eſſe vitam ſed tempus. Eſt ergo diuinitatis appetitus, veritatis, maxime de natura deorum, indagatio, tanquam recuperationem ſacrorum vſurpans inquiſitionem ac perceptionem: & res quauis caſtimonia, quouis æditui munere ſanctior. nõ leuiter eadem grata iſti deę, quam tu colis eximie ſapientem & rerum cognitionẽ deditam: & ipſo è nomine intelligitur, nulli alij numini magis cõuenire ſcientiam atq; cognitionem: Græca enim Iſis vox eſt, à ſcientia demanans. & huius deæ inimicus Typhon, à faſtu (qui typhos Græcis dicitur) nomen habet, quod inſcitia & erroribus inflatus, diſcerpat aboleatque ſacram doctrinam, quam dea colligit, componit, traditque diuinitati comparandæ initiatis. quos ea temperanti continenter victus rationi, & abſtinentiæ multorum ciborum ac rei Venereæ adſuefactos, qua libido & voluptatum appetentia reprimuntur, ſacra in templis luxus expertia & auſtera obire condocefacit. quorum finis eſt, primi, rerum domini, ac ſola mente percipiendi cognitio dei: quem dea apud ſe quærere iubet, ſecum degentem. Ipſum quoq; fani nomen palam pollicetur cognitionem & ſcientiam Entis, appellatur enim Iſeium, vt cum ratione & ſancte adeamus ſacra deæ, cognituri Ens. Ad hæc Iſidem multi Mercurio, multi Prometheo natam perhibẽt: quorũ hunc ſapientiæ & prouidentiæ, illum grammaticæ & muſicæ inuentorem eſſe cẽſent. Itaque Hermopoli etiam Muſarum priorem Iſidis & Iuſticiæ nominibus afficiunt, quod ſit (vt diximus) ſapientia, reſque diuinas demõſtret ijs qui re vera

ac rite

ac rite à sacris gerendis sacroq; vestitu Hieraphori & Hierastoli nominantur. Hi autem sunt qui sacrã de dijs doctrinam omni à superstitione & curiositate puram in animo suo, tanquam in cista, gestant atque continent: fugiuntque atra & vmbrosa, manifesta autem & splendidã de Deo sententiam monstrãtia amplectuntur. Quod ipsum veste quoque sacra innuitur. Itaq; mortui Isiaci hac ornantur, quod signum est eo istos abire, nulla alia re quam doctrina instructos. Non enim ô Clea philosophum barba & pallium, neque Isiacum lini gestatio aut rasura faciunt. sed Isiacus is vere est, qui quæ ostenduntur & aguntur de dijs istis, rite comparat cum rebus, & veritatẽ philosophica inquisitione indagat. Vulgo enim etiam vsitatissima ista atque minima sunt incognita, cur capillos ponant sacerdotes, cur lineas gerant vestes. quidam ne curãt quicquam his de rebus cognoscere: alij lanis eos vt & carnibus ouium religionis gratia putãt abstinere, radi capita ob luctum, linum gerere ob colorem quem flos lini habet similem nitori ætheris mundum ambientis. Vera autem horum omniũ causa est, quod purum tangi à non puro nefas est, vt ait Plato. atqui nullum excrementum alimenti, nullum rejectaneum castum purumue est. cæterum ex excrementis nascuntur lanæ, villi, crines, vngues, atque germinant. ridiculum vero fuisset, Isiacos, vbi castimoniæ gratia suos posuissent capillos, raso æqualiter toto corpore, amiciri pecorum lanis & eas gestare. Quod autem Hesiodus præcipit: *

Rasura capitis & linearum vestium vsus causa.

Nunquam à quinquefronde inter conuiuia diuûm
A viridi siccum cures abscindere ferro.

Operib. 741.

docere eum est intelligẽdum, debere nos rem diuinam obire, iam ante vnguibus defectis alijsque id genus rebus procuratis, non in ipsis sacrificijs adhibere purgationem & excrementorum remotionem. Linum porro è terra nascitur immortali, & fructum fert esui aptum, vestem exhibet tenuem, ac puram, quæ gerentẽ non grauat, & est apta omnibus anni temporibus, minimeq; pediculos gignit, vt aiunt. de quo alia est disputatio. Sacerdotes autem ita abhorrent ab excrementorum natura, vt non legumina modo pleraque auersentur, & carnes ouillas ac suillas, quæ multum superuacanei gignunt: sed salem quoq; cibis detrahant quo tempore sancte ac pure viuunt. cum alijs hoc de causis, tum

quod ſal appetitu exacuendo magis bibulos & voraciores reddit. ſtultum eſt enim ſalem propterea pro immũdo haberi, quod, vt Ariſtagoras ait, dum is cogitur, multa animalcula deprehenſa ei immoriantur. Dicuntur etiam Apin peculiari è puteo potare, & à Nilo eũ omnibus modis arcere. non quod pollutam Nili aquam propter crocodilum cenſeant, vt viſum quibuſdam: cum nihil in maiore ſit Ægyptijs honore atque Nilus. ſed quia eius aqua pota creditur pinguedinem carniſque magnum efficere incrementũ. non volunt autem Apin pinguem eſſe & multa carne obeſum, vt ne ſeipſos quidẽ: ſed animis volunt leuia atque gracilia circumdata eſſe corpora, ne diuina pars à mortali prematur atq; adfligatur. Iam vinum ij, qui Heliopoli Solem colunt ſacris, nullum prorſus in templum inferunt: quod non conueniat interdiu bibere, domino & rege inſpiciente. reliqui vino vtuntur, ſed modico admodũ, habentq; multos ritus quos pure caſteque obeunt, vini expertes, vbi philoſophando, rebus ſacriſque docendis ac diſcendis tempus exigitur. Reges quoque ex ſacrarum præſcripto literarum certa menſura vinum bibebãt, vt ſcribit Hecatæus, quia & ipſi eſſent ſacerdotes. Bibere cœpit Pſammetichus, cum neque bibiſſent ante, neque dijs libaſſent vinum, non id gratum dijs rati, ſed ſanguinem eorum qui aliquando bellum dijs intuliſſent; ex quorũ cadaueribus terræ permixtis putant vites eſſe ortas. itaque etiam ebrietas inſanos facit & abalienat mentem, impletis hominibus ſanguine ſuorum maiorum. Atque hæc Eudoxus ſecundo Circuitionis libro à ſacerdotibus ita narrari ſcribit. Piſcibus autem marinis non omnes omnibus, ſed quibuſdam abſtinent: vt Oxyrynchitæ hamo captis. quia enim oxyrynchum piſcem ſic ab acuto dictũ roſtro venerantur, metuunt ne hamus aliquãdo ab oxyrynchо tactus polluatur. Syenitæ etiam phagrum cauent. videtur enim vna cum Nilo apparere, eiuſque exoptatum incrementum conſpectus ipſe nunciare. Sacerdotes omnibus abſtinent piſcibus. Primi autem menſis nono die cum reliquorum Ægyptiorum vnuſquiſque ante fores domus ſuæ aſſum piſcem edat: ſacerdotes non guſtant, ſed ante ianuam ædium comburunt piſces. Cuius rei duæ ſunt rationes. ſacra altera & ſubtilis, quam infra adducam, concinentem ijs quæ de Oſiride & Typhone pie philoſophamur.

Vinum.

phamur.

phamur. Altera manifesta est & in promtu, piscem cibi genus esse non necessarium sed superuacaneum, & suffragatur Homero, qui neque Phæaces istos delicatos, neque Itacenses insulares piscibus vti scripserit, ac ne socios quidem Vlyssis in mari tamque longa nauigatione prius quam extrema adegit eo inopia. *Piscis qualis cibus.* Plane autem mare ab igni censent factum, exclusum finibus elementorum: quod neq; mundi pars sit, neq; elementum, sed alienum excrementum, corruptum & morbosum. *Mare.* Etenim in sacrificia nihil est insertum ratione carens, aut fabulosum, aut à superstitione profectum, vt nonnulli censent. sed alia morales habent vtilesque causas, alia historicæ aut è natura rerum repetitæ elegãtiæ nõ sunt inania. Quale est de cæpa. incidisse enim in fluuium ac periisse Dictyn Isidis alumnum dum cæpas captat, extreme est absurdum. *Cæpa.* Sed sacerdotes auersantur cæpam & cauent, quia sola hæc planta Luna decrescente vigere & augescere solet. & cæpæ vsus neq; castimoniam exercentibus cõmodus est, neq; dies festos celebrantibus: alteris quia sitim creat, alteris quia lacrymas elicit. Suem quoq; alienum à sacris animal censent. quod maxime coeat Luna decrescente, & lac eius bibentium corpora lepram asperamq; scabiem efferant. Quod autem semel in plenilunio suẽ mactãtes comedunt, rationemq; hanc reddunt, Typhonem cum plena Luna suem persequeretur reperisse ligneam arcam, in qua Osiridis corpus iacebat, idque disiecisse: id non omnes probant, sed, vt & alia multa, non recte inauditam rem existimãt. Enimuero priscos aiunt ita luxuriã, prodigalitatem, ac deliciarum studium traduxisse, vt columnã quoque perhibitum sit Thebis in templo positam fuisse, in qua diræ imprecationes inscriptæ fuerint in Meinim regem, qui primus Ægyptios à tenui, & opum pecuniæq; non indigente victus ratione deduxisset. *Frugalitas.* Dicitur etiã Technatis Bocchorẽ qui filium habuit, cum expeditionem in Arabes faceret, & impedimenta morarentur, obuio cibo suauiter vsus, super toro somnum cepisse profundum, eaq; re inductũ, Meinin fuisse exsecratum, ac approbantibus sacerdotib. exsecrationem eam in columna incisam posuisse. Reges porro aut e sacerdotibus, aut e bellicosis legebantur: cum hæc gens ob virtutẽ, illa ob sapientiã in honore & autoritate esset. Qui autem e bellicosis creabatur rex, statim se sacerdotibus da-

Philosophia Aegyptioru. bat, ac philosophiæ fiebat particeps, pleraq; fabulis occultantis ac sermonibus obscura veritatis indicia & argumenta habentibus. quod sane ipsi declarant, ante templa Sphinges plerunque collocantes: quo innuunt, suarum rerum sacrarum doctrinam constare perplexa & sub inuolucris latente sapientia. Quod Sai est Mineruæ, quam eandem cum Iside arbitrantur, fanum, hanc habebat inscriptionem: Ego sum omne quod exstitit, est, & erit, meumq; peplum nemo adhuc mortalium detexit. Porro cum pleriq; existiment peculiare apud Ægyptios nomen Iouis esse Amûn, quod nos producto vocabulo Ammonem dicimus: Manethos Sebennita ea voce occultatum & occultationem iudicat significari: Hecatæus autē Abderita hoc verbo inuicem vti Ægyptios ait cum alter alterum vocat. esse enim vocem inuocatiuam: & cum principem deum eundem cum Vniuerso putent, vtpote obscurum & absconditum, vocari ab iis & orari Amûn dicentibus, vt prodat se ac conspiciendū præbeat. Talis ergo fuit AEgyptiorum accuratio in contemplatione rerum diuinarum. Testimonium perhibent etiam Græcorum sapiētissimi, Solon, Thales, Plato, Eudoxus, Pythagoras, & quorundam opinione etiam Lycurgus, qui in AEgyptum venerunt, & cum sacerdotibus versati sunt. & ab Eudoxo quidem Chonuphin Memphitam fuisse auditū aiunt, à Solone Sonchiten Saitā, à Pythagora Oenuphin Heliopolitā. Pythagoras autem maxime, vt apparet, in admiratione habitus admiratusq; sacerdotes istos, imitatus est rationem eorū, res notis quibusdā & per ambages proponendi, suasq; sententias inuolucris texit. Nam quæ vocantur litteræ hieroglyphicæ, his pleraq; Pythagoræ præcepta nihil cōcedunt, qualia sunt, Non edere in curru, Non insidere chœnici, Nō plantare palmam, Ignem in ædibus gladio nō agitare. Ego vero sentio, quod Pythagorei vnitatem appellant Apollinem, binarium Dianam, septenarium Mineruā, primum cubum Neptunum, conuenire cum his quæ fixa sunt in templis, atq; adeo aguntur & pinguntur. Regem enim & dominum Osirin, oculo & sceptro pictis exprimunt: & nomen quidem interpretantur Multioculum: quod Os AEgyptiorum sermone multum, Iri oculum notet. Cœlum quia ob perpetuitatem nunquā senescat, corde picto significant, cui focus ardens subiectus sit. Thebis simulacra fuerunt de-

Iupiter Amûn & Ammon.

Pythagora philosophia.

dicata

dicata iudicum manibus carentium, & princeps iudicum oculos in terrã deiectos habens: quo innuebatur iusticiã donis & alloquiis non esse obnoxiam. Bellicosis sculptura annuli erat scarabeus, hoc enim insectũ sexu femineo caret, omnes sunt masculi, & semine in materiam in globum * redactam immisso propagant genus, non alimento magis quam procreationi locum parantes. Ergo audiens fabulas quas de diis Ægyptii referunt, errores eorum, dissectiones in membra, multosq; alios id genus casus: necesse est vt dictorum recordere, nihilque horum credas ita vt narratur actum fuisse aut euenisse. Non enim proprie cani Mercurium nomen faciunt: sed ob custodiendi ac vigilandi studium, & sapientiam, qua inter amicum internoscit, eum callidissimo (vt Plato ait) deorum accommodant. Neque putant Solem infantem recens natum è loto exstitisse: sed sic ortum Solis pingunt, innuentes quomodo is ex humidis accendatur. Nam & Ochum Persarũ regum crudelissimũ, ac apprime terribilem, quod is multis interfectis, Apin quoque ad extremum mactasset, & cum amicis epulando absumsisset, Gladiũ vocauerunt, itaque etiamnũ in recensione regum appellant. non sane substantiam eius ita exprimẽtes, sed morum asperitatem ac maliciam instrumento cædibus parato adsimilantes. Hac itaque ratione ea quę dicuntur de diis inaudiens atque accipiens ab iis qui fabulam pie ac philosophice interpretantur, ritusque sacrorum legitimos obiens & seruans perpetuo, ac statuens nullum diis te sacrificium, nullum præstare officium posse perinde gratum, ac si de diis recte sentias, non leuius impietate vitium superstitionem euitabis. Fabula ipsa, inutilibus omnino & ociosis quantum fieri potest amputatis, sic breuissime narratur. Reæ aiunt occulte cum Saturno congressæ Solem, qui id flagitium deprehendisset, imprecatum fuisse, vt neque in mense neque in anno pareret. sed Mercurium amore deæ captum, cum ea coiisse, ac deinde in ludo cum Luna victorẽ, septuagesimã partẽ cuiusuis diei abstulisse, atq; ex his omnibus dies quinq; confecisse, ac CCCLX. anni diebus adiecisse: quæ quinque dies nunc ab Ægyptiis Epagomenæ, id est, adiecticiæ vocantur, & vt natales deorum festi aguntur. Prima autem earum die Osirin natum, & simul cum eo vocem editã, quæ

Fabula de diis.

indicaret dominum omnium rerum in lucem prodire. alij Pamylen quandā aiunt cum Thebis è templo Iouis aquam peteret, vocem exaudiuisse, qua iuberetur proclamare, Osirin magnum regem & beneficum esse natum, itaq; & hāc Osirin à Saturno traditum enutriuisse, & Pamylia ei sacra peragi, Phallephoriis (id est sacrificiis in quibus penis imago vsurpatur) similia. Secunda die Aruerin natum, quem alii Apollinem, nonnulli Orum seniorem dicunt. Tertia Typhonem, non suo tempore & loco, sed latere ictu perrupto exsiluisse. Quarta Isidem in Panygris. Quinta Nephthyn, quam & Finem, & Venerem, & Victoriam nominant. Patrem autem Osiridis & Arueris fuisse Solem. Isidis Mercuriū, Typhonis & Nephthys Saturnum. itaq; etiam tertium epactarum diem reges pro nefasto habentes, non dabant responsa, neque ante noctem corpora curabant. Porro Nephthyn Typhoni nupsisse. Isidem & Osiridem mutuo impulsos amore, antequam ex aluo matris exirent, in tenebris corpora miscuisse. ac sunt qui sic natum putent Aruerin, & ab Ægyptiis seniorem Orum, à Græcis Apollinem nuncupatum. Iam Osirin regno inito statim Ægyptios inopi & belluina victus ratione soluisse, cum & fruges iis ostenderet & leges poneret, & deorum cultum præciperet. Postmodo vniuersam obiuisse terram hominesque mansuetos redegisse, minimo armorum vsu, cum plerosq; persuadendo & docendo adhibitis carminibus ac musica alliceret. itaque creditum esse Græcis eundem cum Libero patre. Typhonem vero, qui eo absente res nouas moliri non esset ausus, quod Isis continentiæ seruans magno studio & attentione sibi caueret, redeunti insidias struxisse, adscitis in coniurationem viris LXXII. & conatum adiuuante regina Æthiopiæ quæ ad ipsum se contulerat. Aso nomen huius fertur. Metitum furtim Typhonem corpus Osiridis, ad magnitudinem eius arcam apparasse elegantem, exacteq; ornatam, eamque in conuiuiū intulisse. quam vbi conuiuę cum voluptate & admiratione spectassent, per iocum promisisse Typhonem se dono arcam huic daturū, qui inclusus quantitatem eius exæquaret. cum omnes periculum fecissent, neque cuiquam quadraret, Osirim in eam ingressum decubuisse. ibi eos qui intererāt, accurrisse, & operculū arcæ iniecisse, & qua clauis externe, qua liquido plumbo im-

Osiridis res gestæ.

bo immisso cum obfirmassent, ad Nilū detulisse, ac in mare demisisse per Taniticum ostium: quod eam ob rem hodie nominatu abominabile est Ægyptiis. Acta hæc esse decima septima die mensis Athyr, quo mense Sol Scorpiū peragrat, annum regnante Osiride duodetrigesimum. alii non regnasse, sed vixisse tot annos eum perhibent. Cum autem primi hoc sensissent Panes ac Satyri, qui loca circa Chennin sita incolunt, & hoc de facto mentionē hominibus iniecissent, subitas multitudinum perturbationes & cōsternationes, nomen Panicorum terrorum inde obtinuisse. Isin certiorem factam, eo in loco cincinnorum vnum desecuisse, ac vestem sumsisse lugubrem, vbi vrbs est quæ Coptus hodieque dicitur. quo nomine quidam priuationem notari existimant, Ægyptiis Koptein pro priuare vsurpātibus. Vagatā inde passim & animi anxiam, nemini occurisse quem non appellaret: ita etiam puerulis obuiam factis, quæsiuisse ex iis de arca. hos autem vt forte fortuna viderāt arcam, Isidi ostium indicasse, per quod amici Typhonis arcam in mare eiecissent. Hinc tractum, quod Ægyptii pueros facultate diuinandi præditos putant, & maxime ominis loco accipiunt, si quid ii in templis ludentes forte pronunciant. Porro Isidem, comperto Osirin cum sorore per errorem tanquam secum coiuisse, & argumento rei viso corona melilotina quā is apud Nephthyn reliquerat, puerulum quæsiuisse: (nam præ metu Typhonis eū statim mater exposuerat) magnoq; labore canibus indagantibus repertum enutriuisse: eumque custodem deinceps comitemque habuisse, Anubin appellatum, & creditum deos custodire, vt canes hominibus custodes esse assolent. Exinde inaudiuisse arcam apud Byblum maris fluctibus eiectam, ericæ cuidam molliter insedisse. ericam autem breui temporis spacio pulcerrimum atq; maximum edidisse germen, eoq; arcam circum amplexam occuluisse intra se. regem vero admiratum plantæ magnitudinem, præcidisse sinum quo arca nō visa continebatur, ac tecto fulcri loco supposuisse. Hæc aiunt diuinitus emisso famæ spiritu Isidem edoctam Byblum venisse, & ad fontem consedisse demissam atque lacrymantem, neque cum vllo hominum verba commutasse. reginæ autem ancillis salutem dixisse, & comiter allocutam, crines earum replicasse, & à se mirabilem fragrantiæ suauitatem cor-

corporibus earum adſpiraſſe. reginam viſis ancillis deſiderio peregrinæ captam fuiſſe, cum earum & crines & corpora ſpirarent ambroſiam. Ita Iſidē accitam & familiarē redditam à regina nutriendo puerulo fuiſſe præfectam. Regis nomen Malcander fertur. reginā alii Aſtartam, alii Saoſin, quidam Nemanûn, quaſi Mineruiam perhibēt. Iſidem nutriendo puero digitum mammæ loco in os inſeruiſſe: noctu mortales corporis partes ambuſſiſſe, & ſumta hirūdinis forma ad columnam iſtam aduolaſſe atq; lamentatā fuiſſe. tandem reginam re obſeruata, clamore edito cum videret infantem amburi, eum immortalitate exuiſſe. Deam vero iam patefactam, poſtulaſſe columnam cui tectū incumbebat: eaque ſubducta, nullo negocio ericam amputauiſſe, hancque linteo velatam affuſo vnguento regibus in manus tradidiſſe. colique etiamnum à Bybliis lignum iſtud in fano ſitum Iſidis. Ipſam ad arcam accidiſſe, tantoque vſam eiulatu, vt regis filiorum natu minor ex eo ſit mortuus. cū maiore & arca Iſidem nauiconſcenſa auectam cumq; Phędrus amnis ſub auroram ederet auram aſperiorem, iratam eum exſiccauiſſe. Vt primum nacta fuit ocium & ſolitudinem, arcam aperuiſſe, facieque faciei impoſita exoſculatā illacrumaſſe. cum vero puer tacite à tergo accederet & quid ageretur obſeruaret, ſentientem Iſidem ſe conuertiſſe, trucią; in eum ex ira intuitam vultu: puerum eo terrore consternatum obiiſſe. alii non ſic dicunt, ſed quo modo com- 2
memoratum eſt in mare excidiſſe. In honore tamen haberi propter Iſidem. eſſe enim Manerotem hunc, quem in conuiuiis Ægyptii cantant. Alii puero nomen fuiſſe Palæſtino, & à dea conditam vrbem ei cognominē Peluſium. Manerotem autem illū qui cantatur, autorē fuiſſe muſices narrāt. 3
Sunt qui Manerotem negent hominis eſſe nomen: ſed affirment iſta voce Ægyptio ſermone conuiuas modeſtiæ admoneri: atq; hoc eſſe quod identidem nominando Manerote Ægyptii ſignificēt. quo pacto ſcilicet etiam mortui ſimulacrum in ciſtella circumlatum, nō ſit monimētum eorum quæ Oſiridi euenerunt, vt nonnulli exiſtiment: ſed ꝙ cenſeant monendos conuiuas ita vt fruantur præſentibus, vt mox ipſi quoq; tales futuri, ideo inferri eam in conuiuia imaginem. Cum autem Iſis ad Orum filium, qui Buti educabatur, iter faceret, & arcam extra conſpectum hominum depo-

depoſuiſſet, Typhonem noctu venantem ad Lunam incidiſſe in arcam eam, cadauerq; agnitum in partes quatuordecim diſcerpſiſſe, eaſq; diſieciſſe. Iſidem re comperta, paludes papyreo lembo pernauigaſſe & fruſta conquiſiuiſſe. hinc eſſe, quod qui papyrinis nauigiis vehuntur, ii a crocodilis non infeſtantur, aut metuentibus aut venerantib. eos propter deam. atque hanc eſſe cauſam, quod multa ſunt in AEgypto ſepulchra Oſiridis, quia Iſis fruſtum quodque ita vt inciderat humauerit. Alii hoc negant. ſimulacra aiunt Iſidem feciſſe, & ſingulis ſingula vrbibus dediſſe, ſimulantem cadauer ſe dare, vt is à pluribus coleretur: & ſi Typhon præualeret, verumque Oſiridis ſepulchrum quæreret, multis commonſtratis, de inueniendo deſperaret. de omnibus membris ſolum penem Oſiridis non fuiſſe ab Iſide repertum. hunc enim ſtatim fuiſſe in Nilum abiectum, guſtatumque à lepidoto ſiue ſquameo, phagro, & oxyryncho piſcibus: quos præ aliis piſcibus exſecrantur AEgyptii. Iſidem autem eius loco phallum (id eſt veretrum) eius imitatione confeciſſe atque conſecraſſe: quo hodieque in ſacris vtantur AEgyptii. Deinde Oſiridem Oro ab inferis præſto adfuiſſe, eumque ad prœlium inſtituiſſe atque exercuiſſe. percunctatum etiam poſtea fuiſſe quid pulcherrimum putaret. cumque reſpondiſſet Orus, Vlciſci patrem & matrem iniuria adfectos, vlterius quæſiuiſſe, quodnam animal ad pugnam eunti cenſeret vtilius. cum equum reſpondiſſet Orus, miratum fuiſſe & in dubium vocaſſe, quod non leonem potius quam equum dixiſſet. reſpondiſſe Orum, eſſe leonem vtilem indigenti auxilio, equum autem facere ad inſtandum hoſti eumq; interficiendum, his auditis delectatũ Oſirin fuiſſe, vt qui ſatis inſtructum ad pugnã Orum ſentiret. Narrant ſubinde compluribus ad Orum tranſeuntib. pellicem quoque Typhonis, nomine Thueridem ad eum ſe contuliſſe, & anguem qui eam perſequebatur ab Ori hominibus fuiſſe occiſum, ideoque adhuc funiculum in medium proiici & conſcindi. Prœlium porro per plures dies duraſſe, ac victoria Orum potitum. Iſidem, cum vinctum Typhonem eſſet nacta, non modo nõ interfeciſſe, ſed & ſoluiſſe & miſſum feciſſe. idque Orum ita indigne tuliſſe, vt matri iniecerit manus, & regium ornatum à capite eius detraxerit. ſed Mercurium Iſidi galeã è bouis factã capite impoſuiſſe. *Typhon victus.*

Cumq;

Cumq; Typhon Oro diem illegitimorum natalium dixisset, auxilio Mercurii Orum à diis fuisse legitimũ iudicatum. Typhonem aliis duabus pugnis debellatum. Isin ex Osiride, qui à morte cum ipsa coiuisset, exterricineum & inferioribus debilem membris filium peperisse, Harpocratẽ nomine. Hæc fere sunt fabulæ capita, omissis iis quæ auditu sunt difficilima, vt de Oro membratim discerpto, & Iside capite truncata. Enimuero hæc si sentiant ac dicant homines de beata & interitus experte natura, qua potissimum intelligitur numen, tanquam re vera sic gesta & obita, despuendum esse ob indignitatem rei, & os purgandum, vt est apud Æschylum, nihil attinet ad te dicere. vltro enim succenses iis, qui tam impias & barbaras de diis habent opiniones. Non tamen ignoras ista non omnino germana esse fabularum & inanium figmentorum, qualia comminiscuntur poetæ & fabularum scriptores, aranearum instar ex seipsis gignentes initia nullo fundamento innixa, eaque pertexentes: sed habere disputationes quasdam in se, & certorum narra- * tiones euentorum. Et quemadmodum mathematici arcum cœlestem Solis tradunt esse imaginem variatam visus ad nubem reflexu: sic fabula hoc loco indicium est orationis alio reflectentis intellectum. Declarant hoc sacrificia lugubrem ac tristem speciem præ se ferentia. tum templorum dispositiones, aliquando in pinnas, & stadia desinentium sub dio sita ac pura: aliquando tenebricosa & operta infra terram habentium sacraria, cellulis similia & adytis. Non minimum huc faciuũt Osiridis templa tam multis in locis celebria, cuius corpus multis in partibus terræ sepultũ * fertur. Inter alias vrbes Abydus & Memphis nominantur, in quibus solis vere exstet Osiridis sepulcrum. Et Abydi quidem humantur Ægyptiorum fortunis ac potentia præcipui, studiose hoc ambientes, vt eodem cum Osiride potiantur sepulchro. Memphi autem Apis nutritur, vtpote animæ eius simulacrum, ibique etiam corpus conditum perhibent. ac nouem vrbis alii portum bonorum interpretantur, alii sepulchrum Osiridis. exiguam quoque insulam quæ est ante vrbem sita aiunt reliquo tempore omnibus inaccessam esse, ac ne aues quidem eo deuolare aut pisces appellere. stato tempore sacerdotes in eam traiicere, ac paren- * tare, & monimentum coronare methidæ plantæ obumbratum,

tum, quæ omnis oleæ magnitudinem excedat. Eudoxus, cũ multa in Ægypto sepulchra Osiridis perhibeant, corpus situm esse Busiride ait: eam enim fuisse patriam eius. iam de Thaphosiri disputandum non esse, cum ipsum hoc nomen significet sepulcrum Osiridis. Laudo autem ligni secturam, & lini scissionem, & liba, quæ inferiarum gratia funduntur, quod his multa admixta sunt arcanum sensum sacrorum innuentia. Neque horum modo, sed & reliquorum deorum corpora pontifices aiunt apud se obita morte deposita procurari: scilicet eorum deorum, qui ortus & interitus expertes non sint. eorum autem animas in cœlo fulgere & esse stellas. nam Isidis vocari à Græcis canem, ab Ægyptijs Sothin: Orionem esse Ori, Typhonis vrsam. Cum autem ad alenda quæ venerantur animalia sumtum suppeditent cõstitutum Ægyptij, soli (vt fertur) Thebaidos incolæ immunes sunt. hi enim mortalẽ deum nullum censent, sed deum qui Kneph ipsis dicitur, ortus exsortẽ & immortalem putant. Cæterum quia multa talia dicuntur & mõstrantur, qui arbitrantur hoc pacto commemorari euenta regum aut tyrannorum, qui cum ob excellentem virtutem aut potentiam diuinæ naturæ dignitatem sibi arrogassent, grauibus postmodo fortunæ aduersitatibus fuerint perculsi: ij facilimo vtuntur orationis effugio, & quæ auditu sunt molesta, non inepte à dijs ad homines transferunt, habentque sua adminicula ex historijs vulgatis. Narrant enim Ægypti Mercurium alterum cubitorum habuisse breuiorem, Typhonem fuisse rufum, Orum album, Osirin nigrum: vt qui homines natura exstitissent. ad hæc imperatorẽ nominant Osirin, & gubernatorem Canopum, cum quo stella idem habeat nomen. & nauim, quæ Argo Græcis dicitur, inter sidera relatam in honorem nauis Osiridis, nõ procul ab Orione & Cane ferri: quorũ siderum alterum Oro, alterum Isidi sacrum Ægyptij censent. Vereor autem ne hoc sit immobilia mouere, & bellũ inferre non tantũ, vt Simonides aiebat, longo tempori, sed multis hominibus, gentibus & familijs, quas religiosus horũ deorum cultus quasi furore diuino correptas tenuit. neq; aliud mihi fere hoc esse videtur, quam tãta nomina è cœlo in terras deducere, honoremq; & fidẽ omnibus propemodũ hominibus ab ipso ortu ingeneratã exturbare atq; dissipare. ac cũ magnas aperire

Diuina ad homines qui transferunt.

valuas

valuas impiæ turbæ, quæ res deorum in humanas conuertit: tum ſplendidam licentiam conciliare impoſturis Euemeri Meſſenij. Is enim commentario conſcripto incredibilium & vanarum fabularũ, omne impietatis genus per totum ſparſit terrarũ orbem, eos qui dij exiſtimantur vniuerſos æqualiter expungens, & ad nomina priſcorum imperatorum, nauarchorum, ac regum detorquens, deſcripta aureis literis in Panchæa. in quas quidem literas nemo neq; barbarus neq; Græcus, ſed ſolus ſi dijs placet Euemerus inciderit, naui aduectus ad nullibi terrarum degentes aut natos Panchæos ac Triphylios. Sane magnæ res geſtæ à Semiramide celebrantur apud Aſſyrios, à Seſoſtri in Ægypto. & Phryges præclara facinora hodieq; Manica appellant: quia Manis quidam antiquorũ regum apud ipſos virtute & potentia polluerit, quem nonnulli Maſden vocant. tum Cyrus Perſas, Macedones Alexander victores pœne vſq; ad fines terræ perduxerũt. Verum iſtis nomina & memoria præclarorum regum obtigerunt. At ſi quid faſtu elati, & (vt Plato ait) ſimul iuuentute & inſcitia animis inflammatis per laſciuiam deorum cognomina acceperunt ac templa ſibi poni voluerunt: eorum gloria breui floruit tempore. deinde præter vanitatem & arrogantiam impietatis etiam ac iniuſticiæ culpam ſuſtinentes,

Deos ſe facientes homines.

Euolitauerunt tenues, ceu fumus in auras
Prapete ſurrepti fato.

& nunc tanquam fugitiui ſerui, in quos ius abducendi eſt dominis, auulſi à templis & aris, nihil præter monumẽta & ſepulcra habent. Itaq; Antigonus ſenior, cum Hermodotus quidã in carmine ipſum Solis filium & deum prędicauiſſet, non talium ſibi conſcium eſſe rerum dixit ſeruum qui matulam geſtaret. Recte etiam Lyſippus fictor Apellem pictorem reprehendit, quod is imaginẽ Alexandri fulmen manu tenentem pinxiſſet, ipſe haſtam. huius inquiens gloriam, quæ vera Alexandro & propria eſſet, nullo tempore abolitum iri. Melius ergo faciunt, qui quæ de Typhone, Oſiride, Iſide narrantur, neq; deorum neq; hominum, ſed magnorum geniorum euenta ſentiunt. quos genios & Plato & Pythagoras, & Xenocrates & Chryſippus priſcorum theologorum imitatione, hominibus robuſtiores exſtitiſſe aiunt, & potentia noſtram naturam longe ſuperare, diuina au-

Geniorum natura.

tem natura non sincera aut pura præditos, sed quæ animæ natura corporisque sensu comprehensa, voluptatis esset dolorisque capax, alijsque id genus obnoxia affectionibus, ac mutationibus, quibus alij magis, alij minus turbantur. nam vt in hominibus, ita etiam inter dæmones sunt virtutum & vitiorum discrimina. Etenim quæ de Gigantibus & Titanibus apud Græcos cantantur, & Saturni quædam scelera, Pythonis cum Apolline certamen, exsulia Bacchi, Cereris errores, nihil absunt ab Osiridis & Typhonis euentis, alijsque similibus, quæ omnibus licet licenter conficta audire. eadem est eorum quoque ratio, quæ in mysticis sacris occulte aguntur, & efferri ad vulgus aut ab eo videri nefas ducitur. Iam Homerum quoque animaduertimus insigniter bonos viros identidem appellare deorum similes, dijs æquales, &

Consilijs superûm instructos: Odyss. ξ. initio.

appellatione autem à genijs (qui Græce dicuntur dæmones) promiscue vti de bonis & malis, quod genij mixta & inæquali sint natura ac voluntate prediti. itaque & Hectorem Aiax, & Iunonem Iupiter vituperandi gratia genij similem appellat: & dæmonis in morem irruere in hostem Achilles dicitur. Hinc adeo est, quod Plato cœlestibus dijs dextra & imparia, horum aduersa genijs adscribit. Xenocrates etiam nefastos dies, & ferias in quibus verbera, planctus, ieiunia, mali ominis voces aut obscena dicta vsurpantur, neque deorum conuenire venerationi, neque bonorum geniorum censet: sed esse in aere quasdam naturas magnas & validas, easdemque tetricas & morosas, quæ istis delectentur rebus, ac consecutę à maleficio abstineant. Hesiodus bonos & commodos genios vocat

Ilia. v. 816. Iliad. δ. 31. Iliad. v. 447. 493. alibi. Operibus 122.

Castos, custodes hominum, rerumque datores
Lautarum, quod sint regalis honoris adepti.

& Plato hoc genus inter homines ac deos interpretum administrorumque fungi muneribus ait: quia ab hominibus vota precesque ad deos perferant, à dijs ad homines oracula & dona bonarum rerum. Empedocles genios etiam pœnas peccatorum delictorumque luere affirmat:

In mare namque illos adigit vis ætheris vrgens
Exspuit in terra pontus sola: terraque in almi
Lampada propellit Solis: Sol ætheris illos

Vor-

Vorticibus celer immittit sic ordine longo
Vnus post alium exosos scelerum excipit vltor:

donec supplicijs expiati ac lustrati pristinę naturę locoque suo restituantur. Horum ac similiũ germana sunt, quæ de Typhone feruntur. qui cum odio impulsus & malignitate atrocia patrasset facinora, omnibusque conturbatis rebus terras omnes omniaq; maria malis impleuisset, tandẽ pœnas dederit. Vltrix autem Osiridis soror atque vxor postquam Typhonis furias & rabiem compescuit atq; exstinxit, non neglexit certamina ærumnasq; suas & errores quibus fuerat iactata, neq; passa est tam multa sapiẽter, multa fortiter abs se gesta silentio oblitterari: sed sanctissimis sacrificijs admiscens imagines, indicia, & exempla suorum euentorum, simul & pietatis documentum, & solatium viris mulieribusque aduersa fortuna vtentibus consecrauit. Ipsa autem, & Osiris de bonis genijs ob virtutem in deos mutati, vt postmodo Hercules & Liber, haud abs re deorum & geniorum permixtis honoribus coluntur, vbique magna, maxima autem in rebus supra & infra terram potentia præditi. Neq; vero Sarapis alius est quam Pluto, aut Isis à Proserpina differt: vt & Archemachus Eboensis docuit, & Heraclides Ponticus, qui oraculum Canopicum, Plutonis esse iudicat. Ptolemæus vero Soter Plutonis colossum qui Sinopæ erat sustulit, cum neque nosset neque vidisset vnquam talem, quali forma per quietem imaginatus fuerat se videre, ac iuberi eum quamprimum Alexandriam perferre. ignoranti autem, & anxie inquirenti vbinam locorum situs esset, amicisque rem narranti, oblatus est Sosibius quidam late vagatus homo, qui Sinopæ à se visum talem colossum diceret, qualẽ rex imaginatus fuerat. missi itaq; Soteles & Dionysius, lõgo tempore & ægre, neque sine prouidentia diuina, furtim ablatum colossum ad regem pertulerunt, qui vbi conspectus fuit, Timotheus interpres, & Manetho Sebennita à Cerbero & dracone coniecturis ductis collegerunt Plutonis esse simulacrum, Ptolemæoq; persuaserunt, non esse alius dei, quam Sarapidis. non enim isthinc hoc nomen gerens venerat: sed allatus Alexandriam, Sarapidis nomẽ, quo Ægyptij Plutonem afficiunt, inuenit. Iam cum Heracletus physicus dicat, Pluto & Liber hic* cum ergo insaniunt & delirant, in hanc cõcedunt

Sarapis.

*

*

*

dunt ſententiam. Qui enim ditem exiſtimant corpus animæ dici tanquã deſipientis & ebriæ in eo, interpretatione nimis exili vtuntur. Præſtat autẽ Oſirin cũ Baccho eundem facere, & cum Oſiride Sarapin: ſic dictum poſtquã naturam mutauit. quia omnibus communis eſt Sarapis. quomodo autem Oſiris ſit appellatus, norunt qui ſacrorũ ſunt facti participes. Non enim par eſt Phrygijs credere litteris, in quibus dicitur Charopos quædã Herculis filia fuiſſe, Herculis autem Iſiaci filius Typhon. * Contemnendus etiã Phylarchus, qui ſcribit primum ex India Bacchum adduxiſſe boues duos, quorum Apis alter, alter Oſiris ſit dictus. cętcrum Sarapin eſſe nomẽ eius qui Vniuerſum ordinat atque ornat, quod voce ſærein quidam exprimunt. ſunt enim hęc Phylarchi abſurda. Multo abſurdiora ſunt quæ quidam dicunt, Sarapin non eſſe deum, ſed ſepulcralem ciſtam, quæ Græce eſt Soros, Apidis ſic nominari: & apud Memphin æreas quaſdã portas, quæ Lethes & Cocyti, hoc eſt obliuionis atq; lamẽtationis appellẽtur, aperiri cũ Apin ſepeliunt, grauem aſperumq; edẽtes ſonitum. ſcilicet quia quouis æreo opere reſonãte nos obliuio inuadat. * Tolerabilius ſentiunt, qui à ſeueſthę & ſuſtæ deducentes, ſignificant rapido motu citari Vniuerſum. Pleriq; ſacerdotũ in idẽ aiunt recidere Oſirin & Apin, enarrantq; & docẽt nos, Apin eſſe intelligendum formoſam animæ Oſiridis imaginẽ. Ego autẽ, ſiquidem Ægyptia vox eſt Sarapis, gaudiũ ea & lęticiam ſignificari cenſeo: hoc adductus argumẽto, quod Charmoſyna, id eſt feſtũ læticiæ diem, Særei appellãt Ægyptij. Nam & Plato Aden, id eſt Ditem, tanquam Ædûs, quæ eſt Verecundia, filium ait nominatũ, vtpote comem benignumq; deũ erga eos qui ad ipſum peruenerunt. Et apud Ægyptios cũ multa alia nomina rationem habẽt: tum ſubterraneum ij locum, in quem putant à morte animas ferri, Amenthen vocant, quod vocabuli ſignificat dantẽ & accipientem. An autem hoc vnum ſit de verbis, quæ antiquitus è Græcia in Ægyptum tranſlata fuerunt, inferius diſquiremus. nunc ea perſequemur, quę de explicatione ſumtę in manus opinionis reſtãt. Etenim Oſiris & Iſis è bonis genijs in deos trãſierunt. Typhonis autẽ obſcuratam atq; contritam potentiam, atq; adeo ſemianimã & inſtante interitu tremẽtem, cum ſacrificijs quibuſdã demulcent atq; leniunt, tum con-

tra in alijs festiuitatibus deprimunt contumelijsque afficiunt. In his ignominiose tractant rufos, asinumq; de præcipitio deijciunt, vt Coptitæ solent: propterea quod rufus & asinino colore fuerit Typho. & Busiritæ ac Lycopolitæ omnino vsu tubarũ abstinent, quod harum sonus voci asininæ sit similis: planeque animal illud nõ mundum, sed genijs peculiare putãt ob similitudinem qua ei cum Typhone cõuenit. & mẽsibus Payni ac Phaophi cum in sacrificijs placentas condant, asinum vinctum in ijs effingunt. In Solis item sacrificio eos qui deum venerantur, hortãtur ne in corpore aurum ferant, neve asino alimẽtum præbeant. * Apparet etiam Pythagoricos Typhoni vim genij adsignasse. natum enim eum aiunt esse mensura pari, quinquagesimasexta nimirum. rursumque triangulam figuram Ditis, Bacchi, & Martis esse aiunt: quadratam Reæ, Veneris, Cereris, Vestæ, & Iunonis: duodecim angulorum figuram Iouis: quinquaginta sexangulam Typhonis, vt Eudoxus tradidit. Ægyptij porro quia Typhonem colore rufo fuisse censent, boum quoque non nisi rufos immolant. itaque accuratam adhibent obseruationem, vt si vel vnum capillum habeat album aut nigrum, non immolandum iudicent. non enim aptum esse ad victimam præstandã id quod carum sit dijs: sed contra ijs corporibus sacrificandum esse, quæ animas impiorum & iniustorum hominum in alia corpora transeuntes exceperunt. Itaque in caput victimę exsecrati, amputatum in flumen abijciebant antiquitus, nunc peregrinis id dant. & bouem qui immolandus est sigillo impresso notabant sacerdotes certi, qui Sphragistæ, id est sigillatores dicebantur. sigilli autem sculptura exprimebatur, vt Castor perhibet, homo in genua desidens manibus post tergum reductis, iugulo ense imminente. Asinum quoque arbitrantur similitudinis (vti docuimus) pœnas dare, non minus ob inertiam & petulantiam quam ob colorem. Itaque etiã de Persicis regibus maxime exosi Ochum, vt scelestum & impurum, asinum appellarunt. & Ochus hoc fatus, At enim hic Asinus vestrum bouem epulabitur, Apim mactauit. vt narrat Deino. Qui autem dicunt è prœlio Typhonem asino vectum per septem dies fugisse, elapsumque filios genuisse Hierosolymum & Iudæum: facile patet eos Iudaicas res in fabulam hanc adsciscere. Hæc itaque tales sen-

Fabula physica explicatio.

sen-

Sententias verbis tectas præbent. Nunc alio principio facto, de his quæ magis philosophice dici videntur, primum simplicissimas perpendamus opiniones. Sunt qui dicant, quemadmodū apud Græcos Cronos (qui Latinis est Saturnus) tempus, Iuno aerem, Vulcani ortus mutationē aeris in ignem notat: sic apud Ægyptios Osiride intelligi Nilum, qui cum terra, quam Isis designat, coeat. Typhonem mare esse, in quod incidens Nilus diuellitur & perit, nisi quantum eius terra excipiens ab eo fecunditatem consequitur. Estque sacra lamentatio de Saturno. deplorat autem natum in sinistris partibus, in dextris pereuntem. Nam Ægyptij statuunt partes mundi ad Ortum Solis sitas esse faciem, dextra quæ ad septentrionem, sinistra quæ ad meridiem vergunt. Ergo Nilus à meridie labens, & versus septentrionem à mari absorptus, recte dicitur nasci in sinistris partibus, perire in dextris. Itaq; & mare abominantur sacerdotes, & salem Typhonis spumam vocant, interq; alia interdictum est ipsis, ne salem in mensa ponant: nauium quoq; rectores ab ijs non compellantur, vtpote mari vtentes indeq; victum suum petentes. eademq; potissimum de causa piscem auersantur, & odium pingendo piscem notāt. Sai in vestibulo templi Mineruæ erat insculptus infans, senex, deinde accipiter, post piscis, vltimo loco equus fluuialis. hæc symbola notabant infans & senex ortum atque interitum, accipiter deum, piscis odium (vt diximus) propter mare, equus fluuialis impudētiam. Fertur enim patrem interficere, & postea cum matre per vim coire. Videri potest etiam id, quod Pythagorici dicūt mare lacrymā esse Saturni, innuere nō purum id esse neq; nostro generi familiare. Atq; hæc profana sunt vulgatis narrationibus prodita. Sed sacerdotum sapientiores, non Nilum duntaxat Osiridis, mare, Typhonis nomine accipiunt: sed Osiridem in vniuersum censent omne principium facultate humectandi præditum, vtpote causam ortus & substantiam seminis: & Typhonem omne siccum, igneum, & quicquid denique exsiccandi vim habens aduersum est humori. Ideo rufum & subpallidum fuisse Typhonem censentes, non admodum libenter compellāt tali colore qui sunt homines, ingrataq; ipsis horum est consuetudo. Osirin autē nigro colore fuisse fabulantur, quia aqua omnem terram, omnem vestem,

& nubes etiam nigras reddit admixta: & humor in iuuenibus capillos edit nigros, canicies veluti in pallidum mutat hos à ficcitate contingens corporibus iam post vigorem elanguescentibus. ac ver virens est, fecundum, & amœnum: autumnus ob humoris defectum cum stirpibus inimicus est, tum animalibus morbos fert. Iam qui Heliopoli nutritur bos (Mneuin vocant, sacrum Osiridi, & nonnullorum sententia Apis patrem) is niger est, & proxime secundum Apin colitur honoribus. * Præterea Ægyptum quæ vel maxima nigram habet terram, tanquam nigram oculi partem, chemia vocant, & cordi comparant. calida enim est & humida, & austrinis mundi partibus, vt cor sinistris hominis, includitur atq; accedit. Solem quoq; & Lunam dicunt non curribus, sed nauigijs vectos cursus suos continuare: innuentes humore ali res atq; procreari. Existimāt etiā Homerum iridem vt Thaletē ab Ægyptijs doctum, principium & ortum omnium rerum posuisse aquā. esse enim Oceanum Osirin, Thetyn Isin, quæ omnia enutriat vna atque educat. Etenim Græci seminis emissionē apusiam, & coitū synusiā vocant, & filium hyon, ab aqua & pluuia, quæ sunt hydor & hyein. & Bacchum hyen appellāt, vt humidę dominum naturæ: qui sane non est alius ab Osiride Quippe Hellanicus Hysirin pro Osiride posuit, itaq; eū crebro nominat, nimirū à natura & inuētione: aitq; se eum ita à sacerdotibus nominari audiuisse. Esse aūt Osirin eundē cum Baccho deum, cui nam magis conueniat scire, quam tibi, ô Clea? quæ & Theadum Delphicarū es princeps, & à patre ac matre Osiriacis consecrata sacris. Si tamen aliorum gratia adducere oportet testimonia, suo loco relinquamus ea quę effari nefas est. Quæ autem palam faciunt sacerdotes, dum Apidis cadauer rare aduectum sepeliunt nihil distant a Bacchi sacrificio. quippe & hinnuleorum pelles circum appendunt, & thyrsos gestāt, ijsq; vtūtur clamoribus & motibus, quib. Bacchico furore correpti dum orgia peragunt. Ea de causa pleriq; Græcorum Bacchi simulacra faciunt tauri forma: & Eleorum mulieres vota facientes precantur, vt ad se deus veniat bubulo pede: & Argiuis Bacchus est bouigena, & euocant eum tubis ex aqua, ianitori ouem in abyssum inijcientes, & tubas inter thyrsos occultāt, vt Socrates scripsit in libris de Hosijs, siue sacris. Conueniunt & Titanica, &

Ilia. ξ. 246.

Bacchus idē qui Osiris.

nox quæ perfecta dicitur, his quæ dicuntur de discerpto Osiride & rediuiuo ac renato. Nec non & sepulturæ. Nam & Ægyptii multis in locis sepulcrum Osiridis monstrant, vt supra ostendimus: & Delphi reliquias Bacchi apud se iuxta oraculum sitas putant, arcanumque sacrificium Hosii in fano Apollinis peragunt, quo tempore Thyades Licnitam (id Bacchi est nomen) excitant. Quod autem Liberum Græci non vini tantummodo, sed & omnis humidæ & naturæ dominum atq; principem faciant, testimonio Pindari sufficit docere sic dicentis,

Bacchus lætitiæ dator
Gratis frugibus arbores
Fecundet: -----

eaque causa est, quod Osiridis cultoribus nefas est arborem hortensem perdere, aut fontem aquæ obthurare. Non solum autem Nilum, sed omnem simpliciter humorem, defluxum Osiridis vocant: & ante sacra in pompa semper præcedit vas aquarium in honorem dei. & ficus folio regem, ac meridionale mundi clima pingunt. interpretanturque folium ficus irrigationem & fetationem omnium: videturque natura simile genitali membro. Porro Pamylitia festum agentes, quæ, vt dictum fuit, phallo, id est virilis membri simulacro adhibito fiunt, imaginem proponunt atque circumferunt, cuius triplus est penis. nam deus est principium, omne autem principium vi genitali multiplicat id quod ab eo producitur. multiplex autem solemus ternario notare, vt cum dicimus:

O ter felices.--- &
Ter tot vincla.---

Nisi potius ita sentiendum est, triplum à veteribus proprie fuisse vsurpatum. Humida enim natura cum ab initio principium & ortus omnium esset rerum, tria prima effecit corpora, terram, aerem, ignem. Quæ enim fabula rei additur, membrum Osiridis in flumen fuisse à Typhone abiectum, & Isidem cum id non inueniret, simulacrum eius adornasse, idque vt honoraretur & phallus gestaretur instituisse: ea huc facit, docetque genitalem vim & semen dei pro materia prima habuisse humorem, & humoris interuentu coaluisse cum his quæ nascendi facultate erant prædita. Alia etiam apud AEgyptios fertur fabula, Apopin Solis fratrem

bellum mouisse aduersus Iouem. & Osiridem à Ioue, cui in hoste debellando auxilium tulisset, adoptatum filii loco, Dionysiumque, id est, Bacchum, fuisse appellatum. Hanc quoque fabulam veritati & naturæ congruere, demonstrari potest. Iouem enim Ægyptii spiritum vocant, cui sicca & ignea natura est aduersa & inimica. ea vero non est Sol, sed quandam habet cum Sole cognationem. humor autem exstinguens nimium siccitatis, auget & roborat exhalationes, quibus spiritus alitur & viget. Præterea & ederam Græci Baccho consecrant, & hæc ab Ægyptiis dicitur nominari Chenositis, quod significat plantam Osiridis. Proinde Aristo, qui coloniam Atheniensium scripsit, in epistolam quandam Alexarchi inciderit ***

*

Fertur etiam apud AEgyptios Bacchus filius Isidis, qui non Osiris, sed Arsaphes nomen gerat, quo fortis significatur. Indicat hoc etiam Hermæus primo de AEgyptiis libro validũ esse si interpretetur Osirin inquiens. Omitto Mnaseam, qui Epapho apponit Liberum, Osiridem, & Sarapin. omitto Anticleidam, qui Isidem Promethei filiam, Liberi vxorem facit. Nam quas retuli festorum & sacrificiorum similitudines, apertius quàm testes rei fidem faciunt. Et de sideribus Seirium Isidi adscribunt, cum aquam ducat, & Leonem venerantur, rictibusq; leoninis ianuas templorum ornant, quia Nilus exundat

Titanis primum curru tangente Leonem,

Isis, Orus. Nephthys.

Sicut autem Nilum Osiridis defluxum, ita corpus Isidis terrã putant, non vniuersam, sed quã Nilus inuadens ac coiens fetã reddit. hoc ex coitu Orum nasci perhibent. Est autem Orus tempestas ac temperies aeris ambientis omnia seruãs atque alens. quem in paludibus apud Butum à Latona dicunt enutritum: quia aquosa & irrigua terra maxime educit exhalationes quibus siccitas restinguitur atque laxatur. Nephthyn porro appellãt extremas terræ partes quæ mare attingunt: ideoque eam vltimam nominant, & Typhonis vxorem dicunt. Cum autem exundans Nilus etiam in istas partes diffluit, hoc Osiridis cum Nephthy coitum nuncupant, quem stirpes germinantes arguerint, inter quas & melilotum est: quo fabula fert delapso & relicto Typhonem adulterium deprehendisse. itaque Isis Orum iusto partu edidit,

dit, Nephthys autem Anubin furtiuo. Sane in descriptione succeessionis regum scribunt Nephthyn Typhoni nuptam principio fuisse sterilem. quod si non de muliere, sed dea dicunt, innuere volunt terram soliditatis suæ causa omnino sterilem fuisse & infrugiferam. Iam Typhonis insidiæ ac tyrannis vim significat siccitatis obtinentis, & consumentis humorem quo nascitur & augetur Nilus. Regina vero Æthiopum quæ Typhonem adiuuerit, flatus austrinos ex Æthiopia notat: qui si vincāt Etesias à quibus versus Æthiopiam nubes pelluntur, prohibeantq; imbres decidere quibus Nilus augetur, tum præualēs Typhon æstu vrit, ac plane obtinens, Nilum in diuersam partem ob imbecillitatē fluentē, cauo alueo & humili in mare expellit. Quod enim inclusus in arcam dicitur Osiris, eo nihil aliud significatur quam aquæ occultatio & defectus. Itaq; mense Athyr perisse Osiridem dicunt, quando Etesiis omnino deficientibus Nilus recedit, & solum nudatur. Quando autē nox fit longior, tenebræ crescunt, lucisq; superatur & tabescit vis: tūc sacerdotes cum alios tetricos ritus exercēt, tum bouem auratum nigro byssino amictu ostentant in luctu deæ (bouem enim Osiridis ducunt imaginem) per quatriduum continuum à decimaseptima mensis die. Quatuor enim sunt quæ lugētur. primum, Nilus recedens atq; deficiens. secundum, septentrionales flatus, qui inualescentibus austrinis ventis admodum exstinguuntur. tertium, quod dies minor fit nocte. vltimum, denudatio terræ, simul etiam tunc stirpibus folia abiicientibus. Decimanona mensis die, noctu ad mare descenditur, & sacram cistam Stolistæ (quasi vestitores diceres) vna cum sacerdotibus efferunt, in qua est intus aurea arcula, cui infunditur ab iis aqua potabilis, ac clamor tollitur ab his qui adsunt, vociferantibus Osiridē esse inuētum, exinde tellurem frugiferā aqua permiscent, additisq; mixturæ aromatibus & suffimentis sumtuosis, effingunt imagunculam luniformem, & hac amiciunt & ornant: significantes deos istos ab ipsis putari esse naturam terræ & aquæ. Rursum vbi Osirin Isis recepit, & Orum educat, exhalationibus, & nebulis ac nubibus crescētem ac roboratum: superatus quidem, nō tamen etiam interfectus est Typhon, non enim passa est dea, quæ terræ domina est, vndiquaque aboleri naturā humori cōtrariam. sed dimittit eam &

laxat, cupiens temperiem relinqui. quia non poterat mundus esse perfectus, abolita ignea natura. Quod si hæc ab iis non absurde dicuntur, par est ne hanc quidem repudiari rationem, qua dicitur antiquitus Typhon partem Osiridi debitam obtinuisse. Nam Ægyptus olim mari fuit tecta. itaque in metallis & montibus multa etiamnum inueniuntur conchylia: & omnes fontes, omnes putei, cum quidem eorum tanta sit multitudo, salsam atq; amarã habent aquã: vtpote quod eo reliquiæ veteris maris obsoletæ confluxerint. Successu autẽ temporis Orus Typhone est factus superior. id est, cũ tempestiuè imbres oborti essent, Nilus mari expulso planiciẽ detexit, & terræ aggestione cõpleuit. Ipse sensus huic rationi testimoniũ fert. Etenim hodieq; cernimus fluuio nouum aggerente limum, terramq; adducente, paulatim recedere mare, atq; retro defluere: fundo ob aggestionem materiæ altitudinẽ nanciscente. Pharum certe, quãHomerus cursu vnius diei abesse ab Ægypto nõrat, nũc partem esse Ægypti constat. non quod ipsa suo loco mota accesserit, sed quod mare intermedium flumine opplente & complanante continenti adiecta est. Verum enimuero hæc similia sunt eorum quæ Stoici de sacris rebus disputãt. Nam genitabilem & alendo aptum spiritum Bacchi nomine afficiunt illi: qui vim percellendi ac diuidendi habet, Herculis; qui recipiendi facultatem, Ammonis: id quod per tellurem & fruges penetrat, Cererem & Proserpinam: quod per mare, Neptunũ nominãt. Qui autẽ naturalibus istis etiam mathematica quędam astrologica admiscent, ii putant Typhonem esse mundum solarem, Osiridem lunarem. Lunam enim quæ lumen habet genitabile & humectans, prosperam esse & animalium procreationi, & stirpium pullulationi. Solem hoc sortitum, vt intemperato igni calefaciat exsiccetque natas & florentes stirpes: & suo ardore magnam partẽ terræ fecisse habitationibus ineptam, ac sæpe etiam Lunam ab eo superari. Itaq; Ægyptii Typhonem Seth nominant: id significante vocabulo, quod vi prę-ualet & in Sole situm Herculem vna circumagi, in Luna Mercurium fabulantur. quæ enim Luna efficit, ea orationis & sapientiæ operum sunt similia: Solis autem, verberum, vi & robore effecta. Stoici Solem è mari incendi atq; ali aiunt: Lunæ à fontanis & lacustribus aquis dulcem mol-

Ægyptus.

Iliad. δ, 356.

Stoicorum theologia.

mollemq; ſubmitti exhalationem. Decima ſeptima menſis die interiiſſe Oſiridem Ægyptii fabulantur, qua die maxime plenilunium fit euidens. Ideo diem iſtam Pythagorei vocant antiphraxin, quaſi oppoſitionem cum obſtructione coniunctam: & omnino numerũ XVII. auerſantur. Nam inter XVI. qui quadratum, & XIIX. qui altera dimenſionum longius parallelogrammum refert, atq; hi duo ſoli omnium numerorum planorũ ambitus habent areis ſuis æquales, medius interueniens XVII. obſtruit & diſiungit eos inuicem, inque partes ſciſſus inæquales, ſeſquioctauam proportionem conſtituit. Annos XXIIX. alii vixiſſe, alii regnaſſe Oſiridem dicunt. toties enim lucet Luna, totque diebus ſuam circuitionem abſoluit. Lignum autem in ſepultura, vt vocant, Oſiridis ſecantes, arcam apparant lunata forma, quia Luna Soli appropinquãs falcatur & occulitur. Quod autem in XIV. partes diſcerptus dicitur Oſiris, referendum eſt ad dies quibus à plenilunio vſque ad nouilunium deficit Luna. Diem, qua primum conſpicitur euitatis & prętergressis radiis Solis, imperfectum bonum nominant. Eſt enim Oſiris beneficus: & nomen hoc multa ſignificans, præcipue vim efficacem & beneficam deſignat. Alterũ dei huius nomen quod eſt Omphis, Hermæus interpretatur beneficũ. Exiſtimant autẽ Nili incrementa ratione quadam illuminationibus Lunæ reſpondere. Maximum enim apud Elephantinam; cubitorum fit XXIIX. quot dies ſum menſtruæ circuitionis Lunæ. apud Mendetem & Xoin, vbi eſt minimum, cubitos æquat VI. quot diebus Lunæ orbis fit dimidiatus. Medium apud Memphin, ſi iuſtum ſit, XIV. cubitis conuenit, & reſpondet tempori plenilunii. Porto Apin animatam dicunt Oſiridis eſſe imaginem. itaque etiam figuris Lunæ ſimilia habet multa, atratus circum ſplendidas partes & vmbroſis tectus. & in nouilunio menſis Phamenoth feſtum celebrant, quod ingreſſum Oſiridis in Lunam appellant. Eſt autem id veris initium. Hoc pacto vim Oſiridis in Luna collocantes, Iſidem ei vxorem, ex qua prolem procreet, adſcribunt. Ideo & Lunam mundi matrem appellãt, & naturam ex vtroque mixtam ſexu adſignant ei: quod impleta & grauida facta à Sole rurſum à ſe in aerem emittat ac diſſeminet genitabilia principia. Non enim ſemper obtinere corruptelã Typhonicam, ſed ſæpe vict͏m à vi pro-

Nilus.

Apis.

*

creatrice atque vinctam, rursum emergere, & cum Oro decertare. Orus autẽ est mundus terrestis, neq; interitus vnquam omnino expers, neque ortus. Neq; desunt, qui defectus hac fabula per ambages notari cẽseant. Etenim in plenilunio deficit Luna, Sole ipsi ex aduerso stãte in terræ vmbram incidens: sicut in arcam fertur incidisse Osiris. Rursum ipsa Solẽ occultat & conspectui subtrahit vltima mensis die, neque tamen Solem omnino interimit, vt neq; Isis Typhonem. Pariente Anubin Nephthy, Isis subiicitur. Nephthys enim est id quod infra terram situm non cernitur: Isis quod supra terram manifestum exstat. at circulus isthæc ambo tangens & dirimens, qui à definiẽdo Horizon dicitur, ambobus communis, Anubis vocatur, ac forma cani adsimilatur. quia canis visu perinde noctu vtitur atq; interdiu. Videturq; Anubis apud Ægyptios eã obtinere vim, quam apud Græcos Hecate, numen scilicet terrestre simul & cœleste: Nõnullis Anubis Saturnus esse videtur, quia omnia gignens ex se & in se tanquã prægnãs mulier gerẽs, (ꝙ Kyen Græce dicitur) Kyon (id est canis) appelletur. Et vero antiquitus canem violare Ægyptiis religio erat, summisq; id animal honoribus afficiebatur. sed postquã Apis à Cambyse necati & proiecti cadauer nullum extra canem animal adiit vel gustauit: primos inter animalia honores canis perdidit. Sunt qui vmbram terræ, in quam delapsam Lunã deficere putãt, Typhonis nomine accipiant. Itaq; ergo absurdum dictu non est singulos non recte, vniuersos recte pronunciasse. Non enim siccitas duntaxat, aut ventus, mare, tenebræ: sed quæcunq; naturæ pars damnosa est & corrũpendis rebus apta, Typhonis est. Quippe nec in corporibus animæ exsortibus principia Vniuersi sunt constituenda vt fecere Democritus & Epicurus. neque qualitatis expers materiæ opifex prouidentia vnica, quæ omnia superet atque contineat, hunc titulum meretur: qui fuit Stoicorũ error. Impossibile enim est, vbi nullius rei causam deum statueris, aliquid vnum vel bonum facere omnium rerum principium. cum, Heracleto teste, vt lyræ & arcus, ita mundi quoq; concinnitas contentionem & remissionem admittat. & si Euripidem audimus,

Eclipsis.

Nephthys.
Anubis.

Seiungier non possunt à bonis mala:
Sed est eorum, vt res habeant satis bene,

Com-

Commixtio quadam.---

Vetustissima proinde à sacrarum professoribus rerum & legumlatoribus deriuata est opinio, auctore incognito, fide firma & indebili, non in sermonibus ea tantum & rumoribus, sed & in mysteriis ac sacrificiis tam barbaris quam Græcanicis exstans neq; casu ferri & à fortuna pēdere Vniuersum, mente, ratione, ac gubernatore destitutum: neque vnicam esse rationem quæ contineat id & dirigat tanquam clauum aut fræna moderans. sed cum permulta è bonis iuxta malisq; sint confusa, immo nihil hæc natura sincerum (vt verbo dicam) proferat: non esse vnū aliquem promum qui è duobus doliis res nobis veluti aliquem liquorē cauponis in morē distribuat atq; misceat. ergo à duobus principiis contrariis, aduersisq; duabus facultatibus, quarum altera ad dextram & recta ducat, altera retrorsum auertatur atq; reflectat, cum vitam esse mixtam, tum ipsum mundum, (si non vniuersum, eum saltem qui ad terrā est & Lunæ subiacet) inæqualiter ferri, variisque & omnis generis motibus agitari. Si enim nihil absque causa fit, & mali causam bonum non præbet: necesse est in natura vt boni, ita etiam mali ortum peculiarem, suumque principium exstare. Atq; hæc quidem sententia plerisq;, & iisdem sapientissimis probatur. Existimāt enim alii duos esse deos, quasi contrariis deditos artibus, vt bona alter, alter mala opera conficiat. alii eum qui est melior, deum: qui deterior, dæmonē dicunt. In qua sententia fuit Zoroastres magus, quem narrant 500. annis antiquiorem bello Troiano exstitisse. Is ergo Zoroastres melioris nomen Oromazam, peioris Arimanium perhibuit. addiditq; hoc enunciatum, de rebus sub sensum cadentibus, illum maxime similē esse luci, hunc tenebris & ignorationi. medium horum esse Mithram quæ causa est quod Mithram Persæ Mesiten, id est mediatorem seu intermedium nuncupant, Docuitq; votiuas & pro gratiis agēdis oblatas victimas illi immolādas: huic auerruncādi mali causa institutas & tetricas. herbam enim quandā, Omomi appellatam, in mortario tundentes, Ditem inuocāt & Tenebras: tum admixto lupi iugulati sanguine, efferunt & abiiciunt in locum quo Solis radii non pertingunt. Nam & de stirpibus ita iudicant, quasdam boni dei esse, mali quasdam genii. & animalium alia, vt canes, aues, &

Mundi gubernatio qualis.

Duo aduersa rerum principia.

Magorum Theologia.

* echinos terrestres bono, aquaticos malo adiudicant. itaque & beatum eum prædicat, qui plurimos interfecerit. Enimuero illi quoque multa de dijs fabulosa narrant: cuius generis est quod referam. Oromazen natum aiunt è luce purissima, Arimanium è caligine: eos bellum inter se gerere. sex deos fecisse Oromazen: primum beneuolentiæ, secundum veritatis, tertium æquitatis, reliquos sapientię, diuitiarum, & voluptatis quæ honesta consequitur opificem. Arimanium totidem numero his aduersa efficientes. Deinde Oromazen sese triplicasse, & à Sole tanto se interuallo remouisse, quanto à terra Sol abest. ac cœlum stellis decorasse, vnamq; ante alias tanquam custodē & speculatorem constituisse Sirium. alios porro XXIV. deos condidisse & in ouo posuisse. At totidē numero factas ab Arimanio ouum illud perforasse * hinc mala bonis esse permixta. Appetere porro fatale tempus, quo necesse sit peste & fame ab his adducta Arimanium omnino perdi atque aboleri. terraque æquabili & plana facta, vnam vitam vnamque ciuitatem beatorum hominum vniuersorum, vnaque lingua vtentium fore. Theopompus ait de sententia magorum vicibus ter mille annorum alterum deorum superare, alterum succumbere: & per alia tria annorum millia bellum eos inter se gerere, pugnare, & alterum alterius opera demoliri: tandem Plutonem deficere. & tunc homines fore beatos, neque alimento vtentes, neq; vmbram edentes. deum porro ista qui machinetur, quiescere ad aliquod tempus, non quod lōgum sit deo, sed rectum & mediocre tanquam hominis dormientis. Hoc modo se habent Magorum fabulæ. Chaldæi planetas deos faciunt, quorum duos beneficos, totidem maleficos, reliquos tres medios affirmant & promiscuos. Græcorum opinio nemini fere ignota est: qui bonam partem Ioui Olympio, malam Diti auerrunco adsignant. & Harmoniam (quasi concinnitatem) è Venere & Marte natam fabulantur: quorum hic sæuus est & contentiosus, illa comis & genitabilis. Iam philosophos vide cum his consentientes. Heracletus enim aperte bellum nominat patrem & regem & dominum omnium. & Homerum dum optat,

Philosophorum sentētia de principiis.

Ili. σ. 206.

Ex *diuûm atq; hominum vt pereat discordia cœtu,*

occulte exsecrari vniuersorum ortum, quia nascuntur ex con-

contentione & aduersatione. & Solem non transgressurum positos sibi limites: alioqui fore vt in linguas incidat iusticiæ patrocinantes. Empedocles principium boni efficax amorem ac amicitiam, sæpe etiam harmoniam appellat: deterius autem

Rixam perniciosam, & litem sanguinolentam.

Pythagorici pluribus vtrunque principium afficiunt nominibus. Bonum Vnitatis, finiti, quiescentis, recti, imparis, quadrati, æqualis, dextri splēdidi: malum Binarij, infiniti, in motu versantis, curui, paris, altera dimensione longioris, inæqualis, sinistri, tenebricosi. hæc esse principia ortus rerum statuunt. Anaxagoras mentem & infinitum. Aristoteles formā & priuationem. Plato multis locis quasi occultans & obumbrans suam sententiam, alterum contrariorum principiorum Idem, alterum appellat Diuersum. At in libris de Legibus iam senior nō per ambages aut notas, sed disertis verbis pronunciat mundum non vnica anima, sed compluribus fortasse, ad minimum autem duabus cieri: quarum vna boni sit efficax, altera eius contraria & contrariorum opifex. relinquit etiam tertiam quandam in medio naturam, non animæ, non rationis expertem, neq; ex sese immobilem, vt nonnulli putāt: sed vtriq; harum expositam, ita vt semper appetat ac desideret meliorem & sectetur. id quod sequens oratio explicabit. vbi Ægyptiorum theologiam maxime ad hanc accommodabimus philosophiam. Mixta est enim huius mundi origo atque compages ex contrarijs facultatibus: sed quarū nō sint æquales vires: melior enim præualet quidem: deteriorem autē funditus aboleri nefas est, cum & in corpore ea valide inhæreat, & in anima vniuersi, & meliori semper repugnet. In anima ergo mens & ratio optimorum omniū princeps atq; dominus, Osiris est. in terra autem, spiritibus, aquis, cœlo, & stellis ꝙ ordinatum est, æquabile, & sanum, id defluxus, & imago est Osiridis, tempestatum, temperamentorum, ac conuersionū vicibus conspicua. Typhon autem animæ pars rationis vacua est, & varijs motibus exagitata, tumultuosa & bruta. in corpore facultas morbos & mutationes adsciscens. tum aeris intemperies & inconstantia, solisq; & lunæ defectus, * veluti excursiones sunt Typhonis. Et ipsum nomē Typhonis, ꝙ eum Seth appellant, rem arguit. notat enim id quod

Typhonis & Osiridis interpretatio.

vi obtinet, ac multas conuersiones admittit, sæpe transilit. Quidam dicunt Bebæonem vnum de socijs Typhonis fuisse: Manethos Typhoni etiam Bebonis nomen factum: voce obstaculum seu impedimentum significãte. quod rebus recta incedentibus & ad suum finem tendentibus vis Typhonis obsistat. Itaque de cicuribus animalibus inertissimum ei tribuunt asinum: de feris sæuissima, crocodilum & equum fluuialem. Ac de asino quidem dictum est supra. Cæterum apud Hermupolin simulacrum ostenditur Typhonis, equus fluuialis, cui accipiter insistit in serpentem pugnans equo Typhonem indicante, accipitre vim & principium, quibus vi potitus ille sæpenumero non defatigatur præ malicia turbatus atque turbans. itaque etiam septima mensis Tybi sacrificantes, quam diem nominant Isidis è Phœnice aduentum, placentis adfingunt equum fluuialem vinctum. In vrbe Apollinis statutum est vt quisque omnino de crocodilo edat. certa autem die quadam venati quotquot possunt crocodilos, interficiunt, & ex aduerso templi abijciunt: Typhonem dicentes in crocodilum mutatum Oro se fuga eripuisse, ita omnia animalia, stirpes, & euenta mala atque damnosa Typhonis opera & effecta putant. Contra Osirin oculo & sceptro pictis exprimunt, oculo prouidentiam, sceptro potentiam demonstrante. sicut Homerus etiam Iouem omnium regem atque principem appellat

Iliad.θ.22. *Induperatorem, consultoremque* ——

priore voce imperium, posteriore prudentiam innuente. Accipiter. Accipitre etiam picto Osirin sæpe proponunt. auis enim ea pollet acumine visus & volatus celeritate, eaque est natura, vt celerrime alimentum digerat. fertur etiam cadaueribus inhumatis terram inijcere superuolans. & cum in Nilum bibendi causa deuolat, pennam constituit rectam, ac inclinans eam postquam bibit, ostendit se euitato crocodilo incolumem euasisse: si enim rapiatur, manet penna recta sicut eam fixerat. Vbique porro ostenditur simulacrum Osiridis humana specie, recto pene, ob vim gignendi & alendi. At amiculum flammeum quo imagines eius velantur, Solem exprimit, quod corpus benefica præditum facultate visu percipitur, & exemplum est sola mente cernẽdæ substantiæ. Itaq; merito contemtui habentur, qui globum Solis

lis Typhoni adſcribunt: cui nihil ſplendoris, nihil ſalutare, nullus ordo, nulla procreatio aut motio ratione modoque conſtans, contraria omnia conueniunt & æſtus, quo multa animalium ac terra naſcentium corrumpuntur, non Solis opus exiſtimari debet, ſed ſpirituum aquarumque in terra & aere intempeſtiue confuſarum, quando principium incompoſitæ & infinitæ facultatis errore commiſſo exhalationes exſtinxerit. Porro in ſacris de Oſiride canticis inuocant eum, qui in Solis occultatur vlnis. & vltima die mẽſis Epiphi, Sole & Luna in eadẽ linea coeuntibus, ferias agunt natalicias oculorum Ori, quippe non Lunam modo, ſed & Solem oculum lumenque Ori cenſentes. Vigeſima ſecunda die menſis Phaophi, poſt æquinoctium autumnale, feſtum diem celebrant, tum Solis baculos natos dicẽtes. quo innuunt veluti fulcro & roboratione Solem iam indigere, qui inclinatus cum iam à nobis per obliquum ferri incipit, & caloris & luminis aliquam ſit paſſus deminutionem. Prę terea bouem femellam ſub ſolſtitium hybernum ſepties circa templum circumferunt: vocaturque Oſiridis indagatio Solis circuitus, aquam hyeme deſiderante dea. toties autem circumeunt, quia ſeptimo menſe decurſus Solis ab hyberno ad æſtiuum ſolſtitium conficitur. Omnium primus Orus Iſidis F. Soli ſacrificaſſe fertur quarta die menſis, vt ſcriptum eſt in libro, qui Natalicia Ori titulũ habet. Et vero quauis die ter adolent Soli: réſinam ſub ortum, myrrham meridie, Kyphi (quod vocant) circa occaſum. quorum quodque quam habeat rationem, infra exponam. ſingulis quidẽ iſtis conciliare ſe & venerari Solem opinantur. Quanquam quid refert multa colligere talia? Sunt, qui Oſirin diſerte aiunt eſſe Solem, & à Græcis Sirium appellari: articulum O præpoſitum huic nomini apud Ægyptios obſcuritatem dubitationemque de vocabulo genuiſſe. Iſidem vero eandem cum Luna eſſe pronũciantes, etiam eadem vtranque imagine repræſentant in qua cornuta Lunę indicãt illuminationes falcatas, nigræ autem veſtes occultationes eius & obumbrationes deſignant, quibus Solem deſiderans ſectatur. Itaq; & ad res amatorias Lunam inuocant: & ijs rebus præeſſe Iſidem Eudoxus affirmat. Atque hæc quidem veri ſaltem aliquam habent ſimilitudinem: qui autem Typhonem faciunt Solem, indigni ſunt qui

audiantur. Sed nos eo, vnde abijt oratio, reuertamur. Est ergo Isis naturæ ea pars, quæ quasi feminea, omnes in se recipit ortus, tanquam nutrix quædam & omnium cõmune receptaculũ à Platone dicta, à plerisq; alijs Myrionymos, id est innumeris prædita nominibus: quod ratio eam in omnes formas speciesque vertat. Huic Isidi à natura insitus est amor primæ omniumque principis & præstantissimæ naturæ, quæ est Bonum. hoc ea desiderat atque persequitur, & portionem à malo sibi obtingentem fugit atque repellit. Cum enim sit receptaculum & subiectum vtriusque, sua tamen sponte semper vergit ad melius: seque præbet implendam & conserendam defluxibus ac similitudinibus, quibus feta & rebus referta gignendis gaudet atque exsultat. Quod enim nascitur, id imago & exemplũ in materia est Entis. Itaque ergo non abs re fabulantur Osiridis animam sempiternam esse interitusque securam. corpus eius à Typhone subinde diuelli atque aboleri, idque ab Iside vagante conquiri, rursumq; componi. Id enim quod re vera est, solaq; cernitur mente Bonum, extra interitus mutationisque aleam situm habetur. eius imagines quasdam sensilis atq; corporea natura impressas gerit, rationesque eius & formas ac similitudines in se recipit, quomodo in cera sigillorum simulacra figuntur. verum ista non semper permanent, sed confusione & tumultibus excipiuntur in hac regione, superiore expulsa, & aduersus Orum pugnantia, quẽ Isis gignit sensile exemplum mundi sola mente vidẽdi. Eam ob rem pro spurio accusatus à Typhone dicitur, vtpote non purus, neq; sincerus vt pater ipsius forma per se mixtionis & motionis expers, sed corporea materiei natura adulteratus. Causam tamen in iudicio obtinet Orus, Mercurio, id est ratione, demonstrante mundum à natura conformari imitatione substantiæ sola intelligentia perceptæ. Quod enim Apollo ex Iside & Osiride adhuc in vtero Reæ versantibus dicitur natus, eo innuũt antequam hic mundus conspicuus fieret & materiam forma perficeret, naturam ex sese imperfectionis cõuictam primum ortum edidisse. ideoq; illum deum mancũ in tenebris natum esse aiunt, & seniorem Orum appellant: quod non mundus erat, sed futuri mundi imago quædam ac species. Orus autem ipse finitus est & perfectus, neque Typhonem omni-

Isidis, Osiridis, Typhonis physica explicatio.

omnino interfecit, sed vim eius efficacitatemque abstulit. Itaque Copti ferunt simulacrum Ori altera manu Typhonis genitale membrũ tenere. & Mercurium fabulantur Typhonis neruos exemisse, vtique ijs pro fidibus: docentes rationem concinnando vniuerso id de dissonante consonum redegisse, & vim interimendi non aboleuisse, sed impleuisse. quo fit, vt ea imbecillis atq; languida in hoc mundo rebus mutationum affectionumque variarum capacibus adhæresat: & in terra quidem concussiones tremoresque, in aere æstus ventosque intempestiuos, tum turbines igneos atque fulmina moliatur: aquas etiam & spiritus pestilenti lue inficiat: & vsque ad Lunam excurrat seque efferat sæpe splendidum obfuscans aerem. quod sentientes Ægyptij, Typhonem dicũt alias percussisse, alias erutũ deglutisse oculum Ori, deinde Soli reddidisse. ictu mẽstruam Lunaris luminis diminutionem innuẽtes, impletione autem defectũ, cui Sol medetur Lunam, vbi ea vmbram terrę euitauit, aduersus illustrans. Iam prę stantior ac diuinior natura è tribus constat, eo quod mente cernitur & materia, & quod ex his compositũ Græcis Kosmos, id est Mundus, dicitur. Ac Plato quidem primum illud ideam, exemplar, patremque nominat: Materiam matris, nutricis, sedis, & regionis ortuum capacis vocabulo notat: quod ex vtroque constat, prolem ortumq; nominare adsolet. Ægyptios autem probabile est triangulorum pulcherrimo in primis comparasse Vniuersi naturam: qua cõparatione etiam Plato in repub. videtur vsus, vbi figuram Nuptialem cõponit. Cõstat id triangulum tribus lateribus, quorũ basis est quatuor, angulum rectũ ad eam conficiens trium, & huic subductum angulo latus quinq; scrupulorum, tantum potest quantum latera eum cõficientia. Intelligendum est autem linea ad rectum angulum alteri insistẽte marem, basi feminam, subtendente prolem vtriusque repræsentari. & Osirin esse principium, Isidem receptaculum, Orum effectum. ternarius quippe primus est impar ac perfectus numerus: quaternio est quadratũ lateris paris binarij: quinarius quà patri, quà matri congruit, conflatus è binario & ternione. is Græcis est pente, à qua voce manasse videtur panta, quo Vniuersum, & penpasasthæ, quo numerare intelligitur vocabulo. quadratum porro quinarius producit à se,

Triangulum rectangulum primum.

quantus eſt numerus literarũ apud Ægyptios, & quot annos vixit Apis. Orum ſolent ij Kæmin appellare, quod eſt, viſui expoſitum. eſt enim mundus res ſenſilis ac viſilis. Iſis aliquādo Muth, nonnunquam Athyri, quandoq; Methyer nominatur. prima voce mater intelligitur, ſecunda domus Ori mundana, (ſicut & Plato locum ortus & receptaculum fecit) tertia ex plenitudine & cauſa cōponitur. plena enim eſt materies mundi, & cum bono, puro, probeque compoſito ſubſiſtit. Fortaſſis etiā Heſiodus prima omnia faciens chaos, terram, tartarum, & amorem, videri poteſt non diuerſa, ſed eadem rerum principia ponere: ſiquidem Iſidis nomine terram, Oſiridis amorem, Typhonis tartarum accipimus. nam chaos videtur quaſi locũ quendam & regionem Vniuerſo ſubieciſſe. Enimuero res ipſa quodammodo citare videri poteſt fabulam, quam in conuiuio Platonico Socrates de ortu Amoris narrat. Paupertatem ſcilicet cum prolem deſideraret, Poro (id eſt copiæ) dormienti accubuiſſe, atque ex eo grauidam factam, Amorem peperiſſe, natura varium, & ad omnia ſeſe vertentem: vt qui patre bono, ſapiente, atque in ſeipſo omnium habente rerum copiam, matre autem inope, ac ob paupertatem ſemper aliorum appetente natus eſſet. Porus enim ille nihil eſt aliud, quam id quod primo amatur atque appetitur perfectum & ſeipſo contentum. Materiç autem nomen paupertatis indidit, quæ ſuapte natura indiga eſt boni, ab eoque impletur, & id ſemper expetit atq; recipit. Ex his natus Orus ſiue mundus, non ſempiternus eſt, neque mutationum exſors & interitus, ſed identidem naſcens, vicibus mutationũ ſubinde atque affectionum nouus recuditur, permanetque vt nunquam periturus. Porro autem fabulis vtendum eſt, non quaſi eæ rem prorſus doceant: ſed quod ob ſimilitudinem cum re ipſa aliquam commodum ad eius explicationem offertur, deſumendum inde eſt. Ergo vbi materiam nominamus, non debes philoſophorum quorundam opiniones ſecutus corpus aliquod animæ expers ac qualitatum, & otioſum ſuapte natura atq; inefficax imaginari. nam & oleum vnguenti materiam vocamus, & aurum ſtatuæ, nō omni plane carentia qualitate. ipſumq; animum & intellectum hominis tanquam virtutis & ſcientiæ materiam rationi expoliendam atque componendam tradimus.

Theogonia 116.

Materia.

mus, & mētem quidam formarum locum, & in qua rerum intellectu percipiēdarum quaſi expreſſa ſint ſimulacra appellant. ſunt etiam qui ſemē muliebre non facultatem aut principium, ſed materiam & alimentum fetus cenſent. Hęc tenētes, etiam deam hanc ſic intelligere debemus participem fieri primi dei, & amore perpetuo bonorum eius duci, non vt ei aduerſam: ſed quæ tanquam maritum legitimum & iuſtum amore iuſto ſectetur. quomodo probam mulierem cum ſuo viro degentem, tamen eius deſiderio trahi dicimus: ita eam ſemper eum auere, eiq; adeſſe, ac præcipuis & puriſſimis repleri partibus. Vbi autem Typhon extrema tangēs incidit, ibi videri eam mœſtam, ac dici lugere: & reliquias quaſdā fruſtaq; diſcerpti Oſiridis conquirere ac velare, dum ea quæ intereunt excipit atq; occultat, vt rurſum ex ſeſe edat ac emittat res naſcentes. Etenim quæ in cœlo & ſideribus ſunt formæ ac defluxus dei permanent. quæ autē ſparſa ſunt in res motibus obnoxias terram, mare, ſtirpes, animalia, ea mutantur, intereunt ſepeliunturq;, & ſæpenumero rurſum exſiſtunt, in lucemque emicant orta. Itaque fabula Typhonem maritum Nephthyos facit, & cum hac occulte coiſſe Oſirin. Extremas enim materiæ partes, quæ Nephthyos & Finis nomine intelliguntur, vis maxime interitum rebus adferēs continet. vis autem genitalis & conſeruatrix rerum, imbecillum ſemen & languidum in eas dedit, & à Typhone perimitur, niſi quantum eius Iſis excipiens ſeruat, alit atque conſtituit. In vniuerſum autem ille eſt præſtantior: ſicut & Plato opinatur, & Ariſtoteles. Ad hunc naturæ pars genitabilis & ſalutaris, & ad exſiſtendum mouetur: ab eodem facultas interimens atque abolens cietur & ad interitum impellitur. Itaque illi Iſidis nomen eſt factum, quod ſcienter proficiſcatur atque procedat: quippe motus cum ſit animatus ac prudens. Non enim barbaricum eſt nomen. ſed ſicut omnibus dijs à theato & theonte, id eſt, ſpectabili & currente nomen theos inditum fuit: ſic iſtam deam à ſcientia ſimul & motu cum nos Iſidem, tum Ægyptij appellant. Sic etiam Plato ait Vſiam, quod eſt ſubſtantia, veteres nomine Iſias expreſſiſſe: & intelligentiam ac prudentiā vocaſſe itidem, quaſi mentis agitationem, vocibus omnibus ab ienæ (quod eſt ire) deductis. hinc ſynienæ intelligere eſt, & omnino ſimili ratione ab eo

Iſidis nomen & Oſiridis.

Vide Cratylum.

boni, virtutisq; explicantur vocabula: sicut contrarijs notantur traducunturq; appellationibus ea quę naturam impediunt eiusq; progressionibus moram obstando inijciunt, vt malum indigētia, timiditas, molestia. Sic ergo Osiris nomē habet ex hosio & hiero, quod est sancto & sacro, conflatum. communis enim est ratio eorum quæ in cœlo & apud inferos sunt, quorum altera hiera, altera hosia veteres nuncupabāt. Iam qui cœlestia ostendit Anubis, superiorū quasi ratio, (ano enim supra est) aliquando etiam Hermanubis vsurpatur: altero nomine superioribus, altero inferis scilicet conueniente. itaq; ei immolant alias album, alias flauum gallum: supera syncera & manifesta, infera mixta & varia innuentes. Neq; vero mira debet videri nominum ad Græcum sermonem effictio. nam innumera alia hodieque manent vna cum migrātibus è Græcia ad exteros propagata: quorum quædam reuocantem poeticam vituperant tanquam barbariei se dantem ij, qui id genus res glossas appellant. Cæterum memoria proditum est in libris, qui Mercurij libri dicuntur, scriptum esse de sacris nominibus, facultatem quæ præest conuersioni Solis Orum, Græcis Apollinem vocari. quæ vento ab alijs Osirin, ab alijs Sarapin, Ægyptice Sothi: quæ vox Kyesin, id est grauiditatem siue feturam notat. atque hinc facta inclinatione stella Caniculæ, quæ propria Isidis censetur, dicta est Kyon siue Canis. Minime equidem de nominibus est contendendum. ego tamen Sarapidis potius quam Osiridis nomen Ægyptios sibi vindicare sinam. illud enim peregrinum, hoc Græcum, ambo vnius dei seu facultatis vocabula censeo. His conueniunt etiam Ægyptia. Isidem enim sæpenumero nomine Mineruæ significant * * quæ vox significat motum à seipso profectum. Typhon autem, sicut monstratum fuit, Seth, Bebon, & Smy appellatur: quibus verbis indicatur violenta quædam inhibitio, contrarietas aut inuersio. Præterea magnetem lapidem ossis Ori, ferrum ossis Typhonis nomine afficiunt, vt Manethos narrat. sicut enim ferrum sæpe simile est tracti à lapide & eum sequentis, sæpe auertitur in diuersam partem. ita motus mundi salutaris, bonus, & ratione constans aliquando versat, ad se ducit, atq; molliorem reddit obsequentem sibi duram illam ac Typhoniam vim: aliquando hæc in sese reuertitur, & in infinitatem

tem

tem relabitur. Ad hæc de Ioue perhibet Eudoxus fabulam AEgyptios celebrare, eum pedibus inter se connatis cum ire non posset, ob pudorem in solitudine vixisse: Isidem autem dissectis & diductis iis membris Ioui gressum expediuisse. qua fabula hoc innuitur, dei mentem suapte natura in inuisibili & inconspicuo degentem: motu ad res procreandas processisse. Sistrum quoque arguit quati omnia natura- *Sistrum.* lia & nunquam motu vacare debere, sed veluti excitari atque exagitari vbi torpere & tabescere cœperint. aiunt enim sistris Typhonem auerti atque depelli: ostendentes interitu res vinciente & inhibente, ortum rursus motu naturam soluere atq; expedire. Et sistri superiore parte rotundi conspectus admonet de quatuor corporibus, quæ concutiuntur. nam quæ pars mundi ortui & obitui est obnoxia, ea cōtinetur globo Lunæ: inq; ea omnia mouentur ac mutantur ratione quatuor elementorum, ignis puta, terræ, aquæ, & aeris. Curuamini sistri autem in vertice infigunt felem humana facie, imæ parti infra ea quæ quatiuntur, aliquando Isidis, interdum Nephthyos faciem. his faciebus adumbrant ortum & interitum, quæ sunt elementorum muta- *Felis natura.* tiones atque motus: fele Lunam repræsentante, ob animalis istius varietatem, ac vim noctu agendi & fecunditatem. dicitur enim vnum principio catulum parere, deinceps duos, tres, quatuor, vnoque subinde plures, donec septem vno partu edat. itaque duodetriginta in summa parit, qui est numerus dierum Lunæ. Verum hoc fortasse fabulæ sit similius. sed felis oculorum pupillæ impleri dilatarique videntur sub plenilunium, & Lunæ lumine decrescente attenuari atque languescere. humana autem felis facie innuitur Lunæ mutationes mente ac ratione gubernari. Sed vt rem in pauca verba contraham, neque aquam, neque Solem, neque terram, neque cœlum Osirin vel Isidem esse rectum est putare: neque Typhonis nomine ignem, æstum, aut mare intelligere verum. sed simpliciter quantum in his modo & ordine caret ob excessum aut defectum, Typhoni imputantes: quæ ordine & composite fiunt, quæ bona sunt & vtilia, vt Isidis opus, imitationem autem & imaginem ac speciem Osiridis venerantes atque colentes, non peccabimus. quin & Eudoxi dubitationibus finem imponemus, anxie quærentis cur non Cereri procuratio re-

rum amatoriarum adſcribatur, ſed Iſidi, & cur non Bacchus Nilum augeat, neque mortuis poſſit præeſſe. Vna enim ratione communi hos deos omni bonorum portioni præeſſe cenſemus, & quicquid in natura pulchrum bonumve ineſt, iis acceptum ferimus: illo principia ſuppeditante, hac vim excipiente & conſeruante. Eodem pacto vulgares quoque & moleſtas ſententias refellemus eorum, qui vel aeris ſecundum anni partes mutationibus, vel frugum procreationi, ſementi, arationi gaudent accommodare ea quæ de his diis memorantur: vt cum dicunt Oſiridem ſepeliri, quādo ſemen terra occulitur: in vitam redire & rurſum apparere, quando pullulare incipit. ideoque dici, Iſin cum ſe ſentiret eſſe grauidam, appendiſſe ſibi amuletum, ſexta die menſis Phaophi, & peperiſſe Harpocratem ſub ſolſtitium hybernum imperfectum ac recentem, quod tum præuii flores & germina prima enaſcuntur. ideoque ei fabarum naſcentium primitias offerunt: dies autem puerperii poſt æquinoctium vernum ſolennes agunt. Hæc enim vulgo audientes amplectuntur atque credunt, illico ab ijs quæ in promptu ſunt petita probabilitate. neque ſentiunt hoc primum eſſe iniquum, vbi deos non communes omnium hominum faciunt, ſed proprios Ægyptiis dicant, & dum Nili AEgyptique nomine, ac paludum, Lotum, & deorum effectionem de his ſolis intelligunt, quibus ea nomina ſunt tributa. magnis ſe diis alios ſpoliare homines, quibus nullus Nilus eſt, neque Butus, neque Memphis: cum tamen hi Iſin aliosque id genus deos vniuerſi habeant atque norint, & quoſdam ſane AEgyptiis nominibus afficere non ita pridem didicerint, ſingulorum autem vim iam inde ab initio cognouerint, atque honorauerint. Deinde maius etiam incommodum eſt. Niſi enim attentiſſime cauerint, imprudentes numina in ſpiritus, fluxus, ſementes, arationes, terræque adfectiones & tempeſtatum mutationes permutent atque diſſipent. vt ij qui Bacchum pro vino, Vulcanum pro flamma accipiunt. ſic & Cleanthes alicubi. Proſerpinam (quæ Græcis eſt Pherſephone) ait eſſe ſpiritum qui per fruges dum fertur, interimitur. & quidam Poeta de meſſoribus dixit:

Cum lecti iuuenes Cereris iam membra ſecarent.

Hi ſane nihil ab ijs differunt, qui vela, rudentes & anchoram

ram pro gubernatore, & fila ac ſtamina pro textore, & cyathũ, mulſum, vel priſanam pro medico habent. Adde quod peſſimas & impias iſti opiniones excitant, qui deorum nomina rebus ſenſu animaque carentibus, & vſu hominum neceſſario pereuntibus imponunt: quæ vt dii ſint, nullo modo intelligi poteſt. Non enim deus res eſt animæ expers, & manibus hominum ſubiecta aut obnoxia: ſed deos inde cenſuimus eſſe, quod ii noſtris vſibus res perpetuas atque perdurantes largiti ſunt. Neque vero alii apud alios ſunt dii, aut ſui Græcis, barbaris item ſui, alii ſeptentrionalibus, alii auſtrinis. Sed quemadmodum Sol, Luna, cœlum, terra, mare, communia ſunt omnibus, tantum aliter ab aliis appellantur: ita vnius mentis hoc Vniuerſum temperantis, vniuſque prouidentiæ huic præfectæ, & facultatum adminiſtrarum omnib. rebus deſtinatarum, alii apud alios honores, alia nomina legum inſtituto habentur. notiſque vtuntur obſcurioribus ii qui ſacris ſunt dedicati, alii apertioribus intellectum ad diuinas res quaſi manu deducunt. quæ res periculo non vacat. Nonnulli enim à recto itinere deuiantes, prorſus in ſuperſtitionem delapſi, alii fugiendo, vt par erat ſuperſtitionem, imprudentes in præcipitiũ quaſi quoddam impietatem delati ſunt. Itaque oportet apprime ratione è philoſophia deſumpta, quæ nos ſacris initier, ſanctè eorum quæ aguntur dicunturq; vnum quodq; conſiderare, ne quomodo Theodorus dicebat ſe orationes dextra porrigente, auditorum nonnullos leua eas accipere: ſic nos quæ leges de ſacrificiis & feſtiuitatibus bene præcipiunt, aliter quam rectum eſt intelligentes peccemus. Etenim omnia eſſe ratione peragenda, ex ipſis illis poteſt deprehendi. Vndeuigeſima die primi menſis, diem Mercurio feſtum celebrantes, mel & ficos edunt, ſimul dicentes, Dulce eſt veritas. Iſidis amuletum, quod appendiſſe eam ſibi fabulantur, interpretatum ſonat Vocem veram. Harpocrates neque deus imperfectus ac infans putandus eſt, neque vllum leguminum: ſed præſes atque corrector recentis, imperfectæ, & incompoſitæ hominum de diis ſententiæ. itaque & digitum ori impoſitum tenet, argumẽtum taciturnitatis & ſilentii. & menſe Meſore offerentes ei legumina, dicũt: Lingua eſt fortuna, lingua genius. De ſtirpib. Ægyptiis maxime conſecratam deæ aiunt perſeam: quod eius fructus

cordis,folium linguæ ſpeciem refert. Quippe eorum quæ homini obtingere poſſunt omnium nihil diuinius eſt oratione,præcipue de diis, neque maius res vlla ad felicitatẽ momentum adfert.Itaque hic oraculum intraturo mãdatur,vt ſanctè ſentiat,& modeſte loquatur. Plerique autem ridicule agunt, qui in põpis & feſtiuitatibus fauere linguis iubẽtes,poſt de diis ipſis peſſimi ominis voces ſententiaſq; vſurpant. Quomodo ergo triſtia illa & riſus expertia ac lugubria ſacrificia ſunt obeunda? ſiquidem neque omittere legibus præſcripta cõuenit, neq; opiniones de diis cõfundendæ & cum ſuſpicionibus abſurdis miſcendæ ſunt. Equidem quo tempore AEgyptii ſacris operantur,multa eodem tempore ſimilia apud Græcos aguntur. Nam & Athenis mulieres Theſmophoria obeuntes ieiunant humi deſidẽtes:& Bœoti Achææ Megara mouent, feſtiuitatemq; eam moleſtam nominant,quod nimirum Ceres ob Proſerpinæ filiæ deſcenſum in dolore ſit. Fiunt hæc menſe ſationis circa Virgiliarum ortũ, quem menſem Athyr AEgyptii, Pyanepſionem Athenienſes, Bœoti Damatrium,id eſt Cerealem nuncupant. Theopompus narrat eos qui ad Solis occaſum habitant cenſere & appellare hyemem Saturnum, æſtatem Venerem,ver Proſerpinam:& omnia naſci ex Saturno atque Venere. Phryges deum opinantes hyeme dormire,æſtate vigilare,hyeme ſopitiones ei,æſtate excitationes bacchando celebrant. Paphlagones vinciri eum atque coerceri hyeme,vere moueri & ſolui aiunt. Et temporis ratio iniicit ſuſpicionem,triſtia ſacra inſtituta eſſe ob occultationem fructuum : quos antiqui non deos, ſed dona putauerunt deorum magna & neceſſaria ad feræ & belluinæ vitæ euitationem. Ac quo tempore fructus arborum omnino defeciſſe abolitoſq; eſſe cernebant, alios ipſi ſerentes parce & cum penuria, terraque manibus hauſta occultabant,incerta ſpe capiendi deponentes , multa agitabant in morem ſepelientiũ atq; lugẽtium. Porro ſicuti nos eum, qui libros Platonis emit,emere Platonem dicimus,& Menandrum agere,qui poema Menandri agit: ita illi nomina deorum liberaliter donis ac operibus deorum tribuerunt, ob vtilitatem ea honorantes atque exornantes. Sed poſteri horum indocte iſta accipientes, imperiteque in ipſos deos detorquentes,ea quæ frugibus accidunt alias exoriẽtibus, alias

Sacrificia triſtia.

alias occultatis, deorũ ortus interitusq; non vocando duntaxat, sed etiam sic habere rem arbitrando, seipsos absurdis, impiis, tumultuosisq; opinionibus obruerunt. At vero absurditas rei in conspectu fuit non modo Xenophani Colophonio, aut qui eum subsecuti AEgyptios monuerũt, vt aut ne lugerent eos quos deos censerent esse, aut pro diis nõ haberent, si lugendos crederent: sed & ridiculum ex se est inter lugendum votis petere vt noui nascantur sibi fructus, quos rursum insumendi ac porro lugendi habeant materiam. Verum res aliter hab. fructuũ enim causa lugent: deos vt causam & præbitores bonorum precantur, vt ii loco pereuntium nouos alios gignant atque producant fructus. Ita rectissime apud philosophos dicitur, Qui vocabula non discant recte intelligere, eos etiam de rebus ipsis falli. quod vsu venit Græcorum iis, qui ærea, picta, aut lapidea simulacra cum adsueuissent non imagines & honores deorũ appellare, sed deos: ausi sunt deinde dicere, Mineruam à Lachare fuisse exutam, Apollinis cincinnos aureos Dionysiũ tondendo abstulisse, Iouem Capitolinum sub bellum ciuile incendio periisse. Hæc illi discunt attrahentes & amplectentes prauas opiniones, quæ nominibus comitantur. Atque hoc non leuiter AEgyptiis accidit respectu eorum quæ venerantur animalia. Nam in hoc negocio, Græci recte cum dicunt tum sentiunt columbam animal esse sacrum Veneris, draconem Mineruæ, coruum Apollinis, canem Dianæ, sicut Euripides de Hecuba:

Hecates delicium luciferæ fies canis.

Sed AEgyptiorum pleriq; colentes ipsa animalia & tractãtes tanquam deos: non sannis modo & irrisioni totã pœne sacrorum obiecerunt rationem. (hoc enim à stultitia illa malum prouenit minimum) sed & vehemens ingeneratur animis opinio, quæ infirmis atq; simplicibus meram inducit superstitionem, vehemẽtiores atq; audaciores ad negãdum deos, belluinasq; cogitationes propellit. Quo fit, vt de his ipsis etiam aliqua probabiliter disserere nõ sit alienum. Nam quod traditur deos Typhonis metu in ista animalia transiisse latendi causa, & corporibus ibiũ, canum, accipitrum se occuluisse: id quouis prodigioso commento, quauis fabula est vanius. neq; plus fidei meretur, quam animas mortuorum eas quæ non abolẽtur nono ortu in hæc tan-

De animalibus quæ colunt AEgyptii.

tum redire animalia Cęterum qui ciuilem aliquam cauſam
adferre volunt, eorum alii Oſirin dicunt magnum exercitũ
ſuum in certas cohortes atq; centurias diuiſiſſe, ac ſingulis
vexillum animali aliquo inſignitum tradidiſſe: ſingulosq;
populos id quod ei obtigiſſet, honore ac ſacro cultu digna- 5
tos fuiſſe. Alii poſteriores reges, terroris hoſtibus incutiẽ-
di cauſa in prœliis aiunt occurriſſe, belluarum aureis argẽ-
teiſve capitibus atq; primis partibus indutos. Sunt qui re-
gem quendam callidum atque verſutum narrent, quia de-
prehendiſſet Ægyptios natura leues, & ad res nouas appri- 1
me procliues eſſe, eoſdemque ob multitudinem viribus in-
ſuperabilibus atque effrænibus præditos, vbi ſana mente &
communi conſilio rẽ vellent gerere: ſempiternę eis diſcor-
diæ occaſionem diſperſa in ſingulas gẽtes ſuperſtitione ob-
tuliſſe. cum enim aliis aliorum animalium cultum iniũxiſ- 1
ſet, quæ inter ſe inimicitias exercent, & vnum ab alio cibi
gratia expetitur: dum ſua ſingulæ defendũt animalia, & eo-
rum iniurias ægre ferunt, factum eſſe vt ob animalium ini-
micitias ipſa gentes re non obſeruata infeſtæ ſibi inuicem-
que hoſtes redderentur. Sane ſoli omnium Ægyptiorũ Ly- 2
copolitæ ouem edunt: quia idem lycos, id eſt, lupus, facit,
quem pro deo habent. Et noſtra adeo tempeſtate cum Cy-
nopolitæ piſcem oxyrynchum ederent, Oxyrynchitæ canes
comprehẽſos ac mactatos victimæ in morem comederũt.
eaque de cauſa conflato bello, cum ipſæ grauibus ſeſe inui- 2
cem damnis affecerunt vrbes, tum adfectæ à Romanis pœ-
nam iis infligentibus fuerunt. Porro cum multi dicant i-
pſam Typhonis animam in has beſtias auolaſſe: fabulæ in
uolucro tegi hoc poteſt videri omnem brutam & bellui-
nam naturam, malo genio iure deberi. eumque placãtes & 3
demulcentes eos iſta colore atque venerari. Magno autem
æſtu incidẽte, ac moleſto, qui vltra modum adducat vel pe-
ſtilentes morbos, vel alias inuſitatas calamitates: ſacerdo-
tes quædam eorum quæ coluntur animalium abducentes
tacite in tenebras, terrent primum ea minis: ſin malum du- 3
ret, immolant atque mactant: tãquam ſupplicium aliquod
genii hoc ſi eſſet, aut alias expiatio magni mali magna. Nã
& in Idithyæ vrbe viuos combuſſerunt homines, vt Mane-
thos ſcribit, Typhonios appellantes, & cinerem eorum vẽ-
tilando diſſipatunt atq; aboleuerunt. verum hoc palam
factum

factum est, & certo tempore, diebus canicularibus. consecrationes animalium quæ coluntur occultæ, neq; statis fiunt temporibus, & vulgo sunt ignotæ: nisi quod sepulturam Apidis celebrantes, atque illa producentes, quædam omnibus præsentibus vna in sepulcrum coniiciunt: existimantes hoc pacto se Typhoni voluptatem percipienti vicissim molestiam obiicere, lætitiamque eius infringere. Etenim Apis videtur cum paucis aliis sacer esse Osiridi. ei autem pleraque attribuunt. Quod si vera est hęc ratio, existimo ea significari id quod quæritur de in confesso positis, & honores communes habentibus. cuius generis sunt ibis, accipiter, * cynocephalus, & ipse Apis. sic enim caprum scilicet, qui Mendete alitur, nominant. Relinquitur, vt ad vtilitatem, & notationem qua aliquid designant, respiciatur, quorum vtrunque plerisque, multis alterum adest. Bouem nimirum, & ouem, & ichneumonem liquet vtilitatis gratia atque emolumenti honorem inuenisse. qua ratione Lemnij galeritam honorant, quia bruchorum oua inuenit ac confringit: & Thessali ciconiam, quod multos angues subito è terra editos ciconiæ vniuersos perdiderunt: ideoque lege exsilium indicitur ei qui ciconiam necauerit. Aspidem vero Ægyptij, & felem & cantharum in honore habent, diuinæ potentiæ imagines quasdam obscuras, sicut solis simulacra in stillis solent, conspicati. Nam felem etiamnum sunt qui dicant ac credant multi per aurem concipere, partum per os emittere, qua similitudine orationis ortus refertur. At in cantharorum genere perhibitum est nullam esse feminam: mares omnes semen eiicere in materiam ab ipsis in globum conformatam, quam volutent ex aduerso impellentes. sicuti Sol videtur cœlum in contrariam partem conuertere, ipse ab occasu versus ortum proficiscens. Aspidem vt senii securam, & motibus nullo instrumento indigentibus facile ac molliter vtentem, sideri comparauerunt. Crocodilus certe cultus sui probabili causa minime destituitur. nam fertur exstitisse exemplum Dei, solus animalium elinguis, nimirum quia voce numen nihil indiget, sed iter iustitiæ citra vllum conficiens sonitum, res humanas iuste temperat. Aiunt huic soli in humore versanti oculos contegi à membrana tenui ac pellucida, quæ à fronte descendat: ita vt videns non videatur ipse. qua in re principi Deo respondet.

ſpondet. Prӕterea, quo loco regionis crocodilus fœmina parit, eum conſtat incrementorum Nili fore limitem. cum enim in humido parere non poſſint, & metuant longius ab aqua parere, ita præciſe norunt futuræ eluuiei modum, vt fluuio quidem à partu & fouendi gratia accedant, oua tamen ſicca & humoris expertia conſeruent. pariunt LX, totidemq; dies excludendo fetui impendunt, totq; annos viuũt crocodili, qui diutiſſime. Sexagenarius autem numerus prima eſt menſura iis qui aſtrologiam tractant. Iam de cane, qui inter ea numeratur quæ vtraq; de cauſa coluntur, dictũ eſt iam ante. Ibis vero cum repẽtes humi mortiferas beſtias interficit: tum prima medicam euacuandi corporis rationẽ docuit, cum conſpiceretur iſto modo ſeſe proluere atque purgare. Sacerdotum etiam qui ſunt maxime obſeruantes legum, luſtrandi ſui cauſa aquam inde petunt, vnde ibis biberit: non enim bibit morboſam aut infectam aquam, immo ne accedit quidem. Ad hæc diductis pedibus & roſtro cum his comparato, triangulum æqualium omnium laterum efficit. & nigrarum pennarum cum albis mixtio & cõſertio, Lunæ vtrinq; gibboſæ formam habet. Enimuero mirari nemo debet, AEgyptiis ita exiles ſimilitudines arriſiſſe: cum Græci etiam pictis fictisque deorum ſimulacris multa adhibuerint talia. qualis eſt Cretæ Iouis imago auribus carens: non enim conuenit audiri ab eo quenquam, qui omnium ſit rerum dominus atq; princeps. & Mineruæ ſimulacro draconem Phidias addidit, Veneris Elide teſtudinem: virgines cuſtodia habere opus, nuptis domi manſionem & ſilentium conuenire ſignificans. & Neptuni tridens ſignum eſt tertiæ regionis, quam mare obtinet poſt cœlum & aerẽ collocata. & à ternione etiam Amphitritæ ac Tritonũ ſunt nomina. Pythagorei autem numeros quoq; & figuras deorum ornauerunt appellationibus. Nam triangulum æqualium omnium laterum nominauerunt Mineruam è vertice natam, & Tritogeneiam: quia tribus perpendiculis eductis e tribus angulis ſuis diuiditur. Vnitatem Apollinis vocabulo affecerunt, duplum eius Dianæ, videlicet binarium. eundem binarium Contentionem & Audaciam vocauerunt. ternarium dignati ſunt Iuſticiæ titulo. æqualitas enim in medio poſita eſt eorum quæ iniuſte aguntur, & contra ius tolerantur, ab exceſſu & defectu proficiſcentia. tetractyn,

quæ

quæ celebratur, id eſt, quaternionem myſticum, xxxvi. vnitatibus conſtantem, loco iureiurandi maximi fuit, ſicuti omnium ſermonibus eſt tritum: & appellabatur Mundus. cōficitur autem primis quatuor paribus, & primis imparibus in vnam ſummam collectis. Proinde cum philoſophorum probatiſſimi conſpectam aliquam occultam Dei imaginem ne in animæ corporiſque expertibus quidem rebus neglexerint, aut contemnendum ſenſerint: multo (niſi fallor) pluris faciendæ ſunt, quæ in ſenſilibus, animatiſve proprietates eo pertinent, eorumq; adfectionibus & moribus. At enim probandi ſunt, non qui iſthæc, ſed qui per hæc numen venerantur: iſtaq; recte habentur pro ſpeculis clarioribus & à natura ſuppeditatis, tanquam inſtrumēta & artificia dei vniuerſa ornantis. Æquum etiam eſt hoc intelligi, * nihil animatū inanimato, nihil ſenſū carens ſentiente præſtantius eſſe: etiam ſi quis vniuerſum aurum, & ſmaragdum in vnum cōportaret locum. Non enim in coloribus aut figuris aut læuitatib. ineſt diuina natura. quinimo deteriore illud conditione eſt quam res vita exutæ, quod neque vixit vnquam, neq; viuēdi habuit in ſe facultatem. quæ vero natura viuit, videt, & in ſe principium motus, notitiamq; ſibi conuenientium & alienorum à ſe continet: omnino particulam aliquā defluentem hauſit eius prouidentiæ, qua gubernari hoc Vniuerſum Heracletus dixit. Itaq; in his rebus * nihilo deterius diuinæ naturæ concipitur imago, quam in ęreis aut lapideis operibus, quæ itidē interitui & mutationi obnoxia, ſenſu interim omni, omnique intellectu priuauit natura. Atq; hæc ſunt quæ maxime ex iſtis admitto, quæ de animalibus cultu dignitatis diſputantur. Porro autem amicula Iſidis variæ ſunt tincturæ. *Iſidis vela.* nam vis eius verſatur circa materiā in omnia mutabilem, omnium capacem rerum: lucis inquam, tenebrarum, diei, noctis, ignis, aquę, vitæ, mortis, principij, finis. Oſiridis non vmbram, nō varietatem habet: totum eſt luminoſum. principium enim temperamēti eſt exſors: & quod primum eſt, ſolaq; cernitur mēte, id mixtione vacat. Itaq; Oſiridis ſimulacra ſemel tantū promuntur, deinde ita reponuntur, vt videri tangive non poſſint: Iſiacis ſæpenumero vtuntur. Senſilia enim in promptu ſunt, inq; vſu verſantur, varijſq; ſui mutationib. multiplicia exhibent ſpectacula. Intelligentia vero ſinceri, ſancti, & non niſi

nisi mente percipiendi principij, fulguris instar emicans animum id semel attingere atque intueri tandem finit. Itaque & Plato & Aristoteles eam philosophiæ partem inspectricem appellant: quando scilicet homines ratione præteruecti opinabilia ista, mixta, & omnigena, ad primum illud, simplex, & materiæ expers prosiliunt, veramque de eo sententiam attingêtes, perfectum se ad finem philosophiæ peruenisse existimant.

Osiris quomodo mortuis præsit.

Id etiam, quod hodie sacerdotes veluti abominantes & occultantes trepide significant, Osiridem mortuis imperare, neq; à Dite seu Plutone alium esse: ignoratum quomodo verum sit, plerosque turbat, suspicãtes in terra & infra terram sacrosanctum istum vere Osirin habitare, vbi corpora latent eorum quiiam esse desijsse putantur. At vero ille ipse longissime a terra abest impollutus intaminatusq;, & purus ab omni natura interitum mortemq; sustinente. Hominum autem animæ quandiu hîc à corporibus & adfectionibus continẽtur, nihil habent cum deo consortij, nisi quatenus philosophiæ adiumento veluti per somnium intelligentia eum attingunt. at postquam solutæ migrauerunt in purum, & visui atque perpessionibus non obnoxium: ibi tum earum ipse deus ductor est, ab ipso pendentium, spectantiumque absque vlla satietate & desiderantium ineffabilem hominibus pulchritudinem: cuius amore prisca fabula Isidem correptam ait, ea persequenda & potiunda implere res caducas omnibus pulcris atq; bonis. Hæc est harum rerum explicatio, maxime deorum naturæ consentanea.

Suffituum ratio.

Quod si est, sicuti in me receperam, aliquid etiam dicendum de ijs quæ quotidie adolentur: illud primo cogitãdum videtur, viros istos studium rerum ad sanitatem conducentium nunquam non fecisse maximi: in sacrificijs autem, castimonijs, ac vitæ quotidianæ vsu non minorem pietatis duxisse quam sanitatis rationem. sentiebant videlicet neque corporibus neque animis morbi suspectis aut vitij recte coli eam posse naturã, quæ vndiquaque pura, impolluta, atq; illæsa est. Ergo quoniam aer, quo assidue vtimur, inque eo degimus, non eodem semper affectus temperatusq; est modo: sed noctu dẽsatur, corpus comprimit, animamq; compellit ad mœsticiam quãdam & solicitudinem, veluti caligine ei quadam & grauedine inducta: statim vt à somno surrexere, resinam adolent, reficiẽtes

aerem

aërem & ſecretione purgantes, ſpiritumque qui concretus cum corpore languorē contraxit reſuſcitantes. habet enim odor reſinæ vehementiam quandam & vim percellendi. Rurſum meridie ſentientes Solē è terra attrahentem vi ſua admodum multū ac grauem vaporē, & aeri admiſcentem, myrrham ſuffiunt. nam calor diſſoluit atq; diſſipat turbulentas fæces quæ in aere coeunt. Etenim medici cēſent aduerſus peſtem remedio eſſe copioſam flammā, vtpote quæ aerem attenuet. hoc autē fit rectius, ſi odorata ligna vrantur, vt cupreſſi, iuniperi, piceæ. & Acro medicus Athenis tempore magnæ peſtis gloriā ſibi parauit, iubendo ignem pone ægrotantes accendi. nam iuuit non paucos. Ariſtoteles etiam affirmat, vnguentorum, florum, pratorumq; ſuaues fragrantias non minus ad ſanitatē facere quam ad voluptatem: quod eæ cerebrum natura frigidum & ad cōcretionem procliue ſenſim ſuo calore & læuitate relaxent. Id quoq; ad rationem cauſæ reddendæ nonnullum adfert teſtimoniū, quod myrrham Ægyptij Bal nominant: quę vox ſi interpreteris, delirationis ſignificat amolitionem. Kyphi porro, mixtura eſt ſedecim rerum in vnum compoſitarum, mellis, vini, vuæ paſſæ, cyperi, reſinæ, myrrhæ, aſpalathi, ſeſelis, iunci odorati, bituminis, folij ficulni, rumicis, iuniperi vtriuſq;, (duas enim nominant, maiorem ac minorē) cardamomi, & calami. Has autem ſpecies non temere componunt, ſed ſeplaſiarijs, dum iſthæc miſcent, ſacræ recitantur literæ. Ipſe numerus aliquid videtur habere, quod nimirū quadratus eſt à quadrato procreatus, ſolus talium pariter par, & areæ quantitatem cum ambitus numero eandem * ſed ad hoc conducunt plurima eorum quæ miſcentur, aromaticis prædita facultatibus. Itaq; Kyphi ſuauem emittit vtilemq; exhalationem, qua aer mutatus ſpiritu ſuo etiam corpus afficit, temperiemque blandam adipiſcitur: & moleſtiam ac vehemētiam diurnarum curarum quaſi vincula quædam animi citra ebrietatem relaxat: facultatemq; animi imaginatricem & ſomniorum capacem læuigat inſtar ſpeculi, puriorem que reddit: non minus id quidem efficaciter, quam lyræ ſtrepitus, quibus ante ſomnum Pythagorei vtebantur, brutam motibuſq; ſubitis obnoxiam animę partē ea ratione excantantes atq; ſedātes. Odores enim ſæpe ſenſum deficientē reuocant, ſæpe etiam contra hebe-

tant.

tant ac ſopiunt, diffuſis ob læuitatem per corpus exhala- *tionibus. ſicut medicorum nonnulli ſomnum oboriri aiunt, quando alimenti vapor veluti ſerpens leniter circum inteſtina & ea cõtrectans titillationem quandam inducit. Kyphi porro Ægyptijs etiam ad bibendum temperatur. potum enim videtur ob vim molliendi ſuam interiora purgare. Præter hæc, reſina Solis eſt opus: & myrrha lacryma eſt ad Lunam à ſtirpibus edita. Eorum porro quæ in Kyphi componuntur, ſunt quæ noctu magis gaudent, vt quæ ſpiritibus frigidis, vmbris, rore, & humoribus aluntur. Nam diei lux vna eſt & ſimplex: & Solem Pindarus cerni ait per vacuum ætherem. Nocturnus autem aer mixtus temperatuſque eſt è varijs luminibus atque facultatibus, quæ veluti ſemen in vnum ab omnibus ſtellis confluunt. Ergo non abs re illa vt ſimplicia & à Sole procreata interdiu: hæc vt mixta & omnigenis qualitatibus prædita, ineunte nocte adolent. *

PLVTARCHI DE HIS QVI SERO *à numine puniuntur commentarius.*

HÆc ergo locutus Epicurus, Cynie, prius quam reſponderet quiſquã, cũ in vltima porticu nos eſſemus, proripuit ſe atq; diſceſſit. Nos cum admirati hominis inſolẽtiam aliquantulũ taciti ſubſtitiſſemus, inuicemq; intuiti eſſemus, rurſum, vt tũ forte deambulabamus, reuerſi ſumus. Ibi primus Patrocles, Quid, inquit, an nõ abſentis perinde atq; ſi corã adeſſet videtur ſermo reuocandus, & quęſtio tractanda? Sub hęc Timon: Nõ ſane ait, ſi coniecto in aliquẽ noſtrũm iaculo abijſſet, iaculum inhærens corpori negligere cõueniebat. Braſidas quidem, vt fertur, haſta è ſuo extracta corpore eum ipſum perculit ac necauit, à quo in ipſum fuerat miſſa. nos quidem nullo negocio vlciſci poſſumus eos, qui abſurdo & falſo cõuicio nos impetunt: quod ſatis eſt à nobis profligari, ante quã attingat. Quid eſt ergo, inquam ego, quod ex ijs quæ Epicurus dixit potiſſimũ vos moueat. multa enim confertim, nihil ordine protulit homo: & alia aliunde petita, ira quadã & maledicendi ſtudio interim exagitatus, aduerſus Prouidẽtiam effudit. Tũ Patrocles, Mihi, inquit, vel maxime tarditas & cunctatio numinis in pœna malis irroganda

res videtur esse grauis atque atrox. & nunc oratione istius quasi rudis factus sum quod ad opinionem hanc attinet atque nouicius. Iampridem cum indignatione audiebam isthuc Euripidis:

Cunctatur. hæc quippe est natura numinis. *Oresta.*

Enimuero nullam ad rem, minime autem omnium aduersum malos decebat deum esse segnem: non segnes eos, aut qui suæ maleficentiæ diem producant, sed qui celerrimis impetibus ab animi adfectionibus ad flagitia incitentur. Thucydidis est sententia, vltionem maleficio quam proxime adiunctam statim viam intercludere ijs qui quam plurimum malicia bonos habente successus vtuntur. Nullum enim aliud debitum perinde, atque dilatio iustæ vindictæ, iniuria affectorum spes eneruat, animosque eorum deijcit, contra improbos ferocia & audacia augens. Sed supplicia statim facinoribus imposita, etiam futurorum sunt inhibitiones maleficiorum, illisq; maxima inest consolatio, quæ passos iniuriam reficiat. Itaque mihi etiam Biantis dictum molestũ est, sępe id mecũ repetenti: quod dixisse fertur cuidam malo: Nõ metuo ne non sis daturus pœnas, sed ne ego id nõ sim visurus. Quid enim vtilitatis redijt ad Messenios, ante interfectos quam de Aristocrate sumtum est supplicium? qui prodita in Cypro pugna, cũ supra viginti annos delituisset, totoq; eo tempore Arcadum rex fuisset, tandem deprehensus pœnas dedit: Messenijs pridem pessundatis. Aut quid solatij attulit Orchomenijs, qui proditione Lycisci liberos, amicos, & familiares suos amiserunt, morbus qui longo post tẽpore Lyciscũ inuasit, corpusq; eius depastus est? qui identidem pedes in fluuium intingẽs imprecatus est ijs putredinem, siquidẽ prodidisset aut inique egisset. Nam quod Athenis scelestorũ corpora proiecta, & cadauera extra fines patrię deportata sunt, ne nepotibus quidem videre licuit eorũ, quos isti interfecerãt. Et Euripides absurde his vtitur verbis, dehortaturus aliquem à malicia:

Trepidare noli: non te accedens comminus
Iustitia iecur feriet, aut alium improbum.
Sed tacita, lento tardeque adrepens pede
Suo malos aliquando tempore obruet.

Non enim profecto alia, sed hęc ipsa ea esse consentaneum est, quibus mali sese ad capessenda flagitia exhortãtur atq;

excitant: quod nimirum malicia fructum statim maturum & ante oculos situm præbeat, pœna autem sero demum & longe post fruitionem subsequatur. Hæc Patrocle fato, Olympiacus ista subiecit: Expediendum erat tibi, Patrocles, quodnam absurdum cunctatio numinis in puniẽdo secum trahat. Nimirum quod tarditas fidem prouidentiæ derogat. & quia non quoduis flagitium malorum aliquid aduersi comitatur, sed spacio temporis succedit: infortunij alicuius loco accipiunt mali, ac non supplicium, sed calamitatem appellantes, nihil percipiunt cõmodi: ægre quidem ferentes aduersa quæ eueniunt, sed facinora sua tamẽ non mutantes. Sicut enim pœna illico peccatum insequens, ictus est & compunctio quæ corrigat, adque officium redigat: quæ aliquanto post tempore subsequuntur conuulsiones, repetitiones, & exprobrationes, alio magis quã ad docendum pertinere videntur, quia molestiam adferunt sine institutione. ita malus, si quoties aliquid delinquit, vapulet pœnaque imposita reprimatur, saltem tandem ad mentem redibit, metuque dei humiliter se demittet, eum præsto humanis actionibus atq; affectibus intelligens esse vindicem non qui in aliud iudicium reijciat tempus. At iustitia ea, quę paulatim, & (vt Euripidi visum) tardo pede & vtcunque malis ingruit, ob incertitudinem ac dilationem & inordinatam vindictæ rationem à casu potius quam à prouidentia pendere videtur. Atq; adeo non video quid vtilitatis adsit ijs, qui sero tandem molere molis deorũ dicuntur. cum hoc pacto & iustitia reddatur obscura, & malitiæ metus euanescat. His ita dictis, cum ego mecũ rem meditarer, Timo, Vultisne, inquit, vt ipse quoq; difficultatibus huius disputationis colophonem addam? aut sinã potius istum aduersus hæc decertare? Quid enim, respondi ego, attinet tertium fluctum immittere, eoque obruere argumẽtum, si id priora non possit depellere aut euitare crimina? Primũ itaque sumpto, tanquã à Lare initio ab auita Academicorum philosophorum de rebus diuinis differendi cautione atque modestia, ita de his rebus dicere ac si earum scientiã profiteremur, pie detrectabimus. Grauius enim est quam de rebus musicis imperitum musices, aut de bellicis militiæ rudẽ verba facere, res deorũ & geniorũ velle perspicere eum qui sit homo: & tanquam artificis sententiã artis ignarum opinio-

Tarditas pœna.

opinionibus & probabilibus coniecturis inuestigare. Nam cum perdifficile sit homini plebeio consilium medici deprehendere, quod secutus non ante, sed post sectionem adhibuit, neq; heri lauit ægrotum, sed hodie: certe de deo nō facile aliud quicquam firmum homo pronunciabit, quam eum, vt qui optime opportunum medendi flagitijs tempus habeat cognitum, medicamenti instar pœnam sceleri cuiuis imponere, neq; eadem in omnibus magnitudinis mensura, neq; eodem temporis articulo definitam. Medicinam enim animæ, quæ iusticia cognominatur, omnium esse artium maximam, præter sexcentos alios etiam Pindarus testatur, principem & dominum omnium deum appellās Aristotechnam, id est artificum præstantissimum: quippe iusticiæ administratorem, quæ ius habet determinandi quādo, quomodo, & quatenus quilibet malorum sit puniēdus. Atque hanc artem Minos Iouis F. didicit, vt Plato ait: indicans ius recte administrare, rectamque iuris administrationem intelligere non posse, qui eam scientiam discendo non fuerit consecutus. Etenim & eæ leges, quæ ab hominibus ponuntur, non vbiq; habent rationem eorum quæ præcipiuntur illustrem. immo quædam videtur omnino ridicula. vt quod Lacedæmone Ephori statim ab inito magistratu edicunt ne quis mystacem alat: & vt legibus obtēperent, ne eæ ipsis sint difficiles obseruatu. Romani quos in libertatem vindicant, eorum corporibus stipulā tenuem inijciunt. & vbi testamentum condunt, alij scribuntur hæredes, alij vendunt bona, quod videtur alienum à ratione, alienissimum illud Solonis, qui in seditione neutri se parti adiungentem ignominia notauit. & plane multa legum absurda esse dixerit, qui autoris mentem, & causam scriptorum singulatim nō cognouerit. Quid ergo miremur, vbi humana ita difficulter à nobis intelliguntur, si non facile explicatu nobis est quanam de causa dij peccātium alijs maturius, alijs serius supplicia imponant? Quæ dixi, ea non tergiuersationis sunt præscriptio, sed veniæ petitio: vt disputatio nostra portū quasi & tutū effugienti locū respiciens, probabilia ad explicādas quæstionis difficultates tanto animosius possit consectari. Proinde hoc primum considerate, quod Platone autore deus se in medio exemplar omnium bonorum cum proposuisset, humanā virtutem, qua homo similis

I. Tempus pœnæ soli Deo notum.

II. Cunctationem dei in puniendo nos debere imitari.

dei aliquo modo ſaltem redditur, parandam conceſſit his, qui deum ſequi poſſunt. Etenim ipſa huius vniuerſi natura cum omni careret ordine, habuit principium ſuæ mutationis vt mūdus fieret, quod ſimilis particepſq; facta eſt cuiuſdam ideæ & virtutis quæ in Deo erat. Idem ille Plato viſum in nobis à natura fuiſſe accenſum ait, vt ſpectādis admirandiſq; cœleſtium corporum motibus anima noſtra amplecti condocefacta decorum & ordinem, odium conciperet incompoſitorum & vagorum motuum, temeritatemque & caſui fidentem leuitatem fugeret tanquam omnis vitij & erroris originem. non eſt enim maior alius fructus quem ex deo poſſit capere homo, quam quod imitatione pulcrorū & bonorum quæ diuinæ naturæ inſunt, virtute potitur. Propterea deus malis interpoſita mora ac tarde pœnas infligit, non quod vereatur, ne accelerando ſupplicio erret aut committat cuius pœnitentia aliquando ducatur: ſed vt in vindicandis aliorum peccatis ſæuiciam & vehementiam nobis hoc exemplo ſuo eximat. docens non per iram, aut cum maxime feruet & palpitat

Viſus vtilitas.

Animus, ſuper rationem ſe ſaltu efferens.

tum nos debere quaſi famis ſitiſve implendæ gratia inuadere in eos qui nos irritauerunt: ſed imitatione ductos eius manſuetudinis & cunctationis, ordine & accuratione adhibito temporis ſpacio in conſilium, quod minime locum parabit pœnitentiæ, ad puniendum nos conferre. Nam, vt Socrates dicebat, ſi in aquam turbatam incidens, eam ob incontinentiam bibas, minus mali eſt, quam ſi animo conturbato, iræq; & furoris pleno, priuſquam ſubſiſtat & purus fiat eo te des, vt ſupplicio cognati & ad eandem gentem pertinentis eum expleas. Non enim vltio proxime iniuriā, vt voluit Thucydides, ſed longiſſime potius ab ea diſſita, conuenientem ſibi locum obtinuerit. quippe ſicut ira, vt eſt apud Melanthium,

Migrare coacta ratione malas res agit:

Ira compeſcenda.

ita ratio viciſſim ira & excandeſcentia ſubmotis iuſte moderateq; agit. Hinc eſt quod etiam humanis exemplis auditis homines fiunt placidiores. quale eſt Platonis, qui cum ſublato baculo plagam puero intentaſſet, aliquandiu conſtitit, iram (vt ipſe aiebat) puniēs. & Archytæ, qui ruri deprehenſa ſeruorum ſuorum ſocordia & ordinis neglectione, vt

ſenſit

sensit se asperius aduersum eos animo esse commotum, nihil egit, nisi quod discedens dixit, Bona vestra fortuna fit quod iratus sum vobis. Quod si cōmemoratio humanorum dictorum factorumq; iræ vehementiã asperitatẽq; possunt adimere: multo magis conuenit nos in deum intuentes (qui tametsi nullius rei metu pœnitentiave ducatur, tamen supplicium differt, & in futurum reiicit tempus) caute in hoc genere versari & mansuetudinem grauiumq; læsionum tolerantiam pro diuina habere virtutis parte. quam deus nobis demonstrat, puniendo paucos emendantem, tarde puniendo multos iuuantem atque corrigentem. Secundum porro hoc consideremus. Humanæ malefactorum vltiones legitimæ id duntaxat habẽt, quod viciſſim ægre faciunt, reposito; maleficio subsistunt, neq; vlterius progrediuntur. quæ causa est, quod delicta canum instar cum latratu persequuntur, & facinora extemplo vlciscuntur. Atqui deum credibile est, quamcunque vitio captam animam iusto suo iudicio aggreditur, eius motus perspicere, sicubi ad pœnitentiam inflectuntur, tempusque correctionis largiri iis, quorum non extrema est & incurabilis nequitia. Videlicet sciens quantam virtutis portionem animæ ab ipso ad hominis ortum proficiscentes secum ferant, & quam valida eis, minimeque euanida generositas sit innata: vtque eædem contra suam naturam vitia proferant cum sunt victu consuetudineque malis corruptæ: ita quidem vt nonnullæ recte curatæ, sibi conuenientem recuperent habitum: non omnibus eodem modo pœnam accelerat sed quod insanabile est, statim præcidit vitaque priuat: quia & omnino aliis nocent, & sibi multo maxime, qui semper in vitiis viuunt. quibus autem ignoratione boni potius quam appetitione boni peccata obrepunt, iis tempus vitia mutandi largitur: quod si persistant in vitiis, ipsos quoque punit. nō enim periculum est vllum, ne ipsius manibus elabantur. Considera vero quam multorum hominum mores & vita fuerint mutata qua occasione Græci mores tropos à mutando, & ethe à consuetudine nominãt, quæ in hac re semel adhibita plurimum potest. Equidem ita sentio, Cecropem à priscis fuisse biformem dictum, nō quod è bono rege immanis & draconis naturam imitans sit factus tyrannus: sed cōtra, quod peruersus ab initio & terribilis, postmodo benigne huma-

III Pœnitẽdi locum dari cunctatione puniendi.

Exempla eorum qui mores emendauerunt.

niterq; imperauerit. Quod si hoc incertum est: certe Gelonem nouimus, & Hieronem Siculos, & Pisistratum Hippocratis F. qui tyrannide per malitiam parta vsi sunt secundum virtutis rationes, & iniuste potiti imperiis, mediocriter iis & cum vtilitate publica functi sunt. nam & optimarum vsum legum, & agriculturæ subditis studium commendando ciues de captatoribus risuum ac garrulis modestos ac industrios redegerunt. & Gelo aduersus Carthaginienses gesto optime bello, cum eos magno vicisset prœlio, pacem petentibus non ante concessit, quam id quoque insertum eius fuit conditionibus, finem facturos Carthaginienses Saturno suos immolandi liberos. Megalopoli tyrannus fuit Lydiades. is ipsa in tyrannide cōsilio mutato & improbata iniusticia, ciuibus rempub. & leges restituit: & pro patria in hostes pugnans, illustrem oppetiit mortem. Iam si quis Miltiadem in Cherroneso tyrannidem gerētem interfecisset, aut Cimonem cum sorore concumbentem, in iudicio reum tanti criminis peregisset, aut Themistoclem lasciue comesantem, petulanterque per forum bacchantem Athenis expulisset, sicut postmodo de Alcibiade reo facto statutum fuit: nonne periissent nobis Marathon, Eurymedon, Dianium, vbi

---- Pubes Attica iecit
Illustre fundamentum libertatis?

Magna indoles non sine vitiis. Nihil enim præstantes naturæ exiguum efferunt: & ob acumen vehementia earum atque efficacitas ociosa esse nō potest, sed quasi æstu fluctibusque iactantur, donec mores stabiles atque compositos sibi parent. Sicut ergo rudis aliquis agriculturæ nullo modo probaret locum, quē videret densa obsitum sylua, agrestibus stirpibus, & multis feris ac riuis lutoque repletum: perito autem, & iudicandi gnaro, hæc ipsa virtutem molliciemque agri demonstrarent. sic multa inepta & praua magnæ naturæ primo efferunt: quorum nos asperitatem & aculeos initio non ferentes, putamus statim exscindi opprimique debere: qui vero melior est ratiocinator harum rerum, is ætatem tempusque præstolatur quod rationi & virtuti auxilium fert, quo etiam tempore indoles suum profert fructum. Atq; hæc quidem hactenus.

IV. Serā malorum pœnā aliis prodesse. Legem autem AEgyptiam nonne videntur recte quidam Græcorum descripsisse, quæ iubet grauidam si mortis fuerit

rit damnata, aſſeruari donec pariat? Plane aſſenſum ab iis eſt. Tum ego: Quid ſi prægnans aliquis non ſit, ſed progreſſu temporis actionem aut cõſilium arcanum in lucem poſſit producere, aut occulti alicuius mali indicium deferre, vel ſalutaris autor fieri cnnſilii, aut neceſſarii vſus inuentor? nonne rectius facit qui delato ſupplicio eam vtilitatem operitur, quam qui præmature eum interficiat. mihi quidem ſic videtur. Nos quoque idem ſentimus, reſpõdit Patrocles. Recte, inquam ego, ſtatuitis. Hoc enim reputa. ſi de Dionyſio ſub initium tyrannidis ſumptum fuiſſet ſupplicium, nemo vtique Græcorum Siciliam fuerat inhabitaturus, à Carthaginienſibus euaſtatam. neque vel Apolloniam, vel Anactorium, vel peninſulam Leucadiam quiſquam Græcorum incoluiſſet, ſi Periandri pœna non fuiſſet in bene longum dilata tempus. Exiſtimo etiam Caſandro obtigiſſe moram debiti ſupplicii, vt rurſus Thebæ ciuibus frequentarentur. Barbarorum, qui in hoc templo occupãdo ſuam ſacrilegis nauarunt opera.n, bona pars cum Timoleonte profecti, quo is tempore Carthaginienſibus deuictis tyrannides deſtruxit: mali male perierũt poſtmodo. Nimirum enim deus quibuſdam malis tanquam carnificibus vſus eſt ad ſumendas de aliis malis pœnas. quod verum eſſe de pleriſq; tyrannis arbitror. Quemadmodum enim fel hyænæ, & phocæ aliorumq; fœdorum animalium coagula aliquid habẽt ad morbos ſanandos vtile: ſic nonnullis morſu & pœna indigentibus deus iniiciens tyranni alicuius ſęuiciam implacabilem, aut magiſtratus moleſtam aſperitatem, non ante id quod excruciabat ac turbabat ſuſtulit, quam vitioſos morbo liberaſſet ac purgaſſet. Tale medicamentum fuit Agrigentinis Phalaris, Marius Romanis. & Sicyoniis deus diſertis verbis prædixit, flagella incutientibus vrbẽ opus habere: quando ii Teletiam puerum ludis Pythiis coronatũ tãquam ſuum ciuem Cleonæis auferentes diſcerpſerunt. Et vero Orthagoras tyrãnus, ac poſt eum Myro & Cleiſthenes Sicyoniorum laſciuiæ finem impoſuerunt: Cleonęi, quibus eadem medela non obtigit, peſſum eunt. Audiuiſtis etiam Homerum alicubi ſic loquentem:

Deus malis vt vtitur.

Filius hoc patre eſt permultum deteriore
Editus, omnigenis potior virtutibus.-- Ilia. o. 641.

& tamen filius iſte Coprei nullum præclarum edidit aut

memorabile facinus. Sisyphi, Autolyci, & Phlegyæ posteri gloria & virtute inter magnos reges floruerũt. Quin & Pericles Athenis natus fuit è familia scelerata: & Pompeius Magnus Romę patre Strabone, cuius cadauer populus Romanus odio victus deiecit atq; calcauit. Quid ergo absurdi est, si quo modo agricola spinam non exscindit nisi prius sumpto ex ea asparago: & Afri sarmentum non ante comburunt, quã ladanum inde collegerint? sic deus nobilis ac regii generis radicem malam atque asperam non prius abolet, quã debitus ex ea fructus prouenerit. Pręstabat enim Phocensibus aliquot millia boum Iphiti & equorum perire, plusque auri & argenti Delphis ablatum esse: quam non nasci Vlyssem, nõ Æsculapium, nõ alios, qui è malis & prauis hominibus præstantes & vtilissimi in publicum viri nati sunt. Nonne autem sic statuendum est, tempore & modo conuenienti irrogatas pœnas præstare celeriter ac subito immissis? quale est Callippi, qui quo pugione Dionem sub amici specie interfecit, eodem rursus est à sociis suis necatus. & cum Mitius Argiuus in seditione esset interemptus, ærea statua in foro cum exhiberentur spectacula, incidit in percussorem Mitii eumque occidit. Quid Besso Pannoni, & Aristoni Oetæo ductori peregrinorum militum euenerit, scis, opinor, Patrocles? Non profecto, aiebat Patrocles: sed cupio audire. Aristo, inquam ego, mundum Eriphylæ hîc depositum permissu tyrannorum abstulit, donoq; suæ mulieri apportauit. filius autem ipsius certa quadam de causa iratus matri, domum succendit, in eaque totam familiam combussit. Bessus, vt narratur, cum patrem suum necasset, diuque id scelus clam fuisset, postea temporis ad hospites quosdam cum iuisset cœnatum, nidum quendam hirundinum hasta incussa deiecit, pullosq; interfecit: cumq; ii qui aderant quærerent (vt fieri adsolet) quanam re impulsus rẽ tam insolentem egisset, Nõ (inquit) auditis hirundines falso de me vociferari & testari, me patris mei esse interfectorem? Mirati qui intererãt, hunc sermonem ad regẽ detulerunt. reque certis indiciis comperta, pœnas luit Bessus. Verum hæc ita à me dicta sunt, posito (quod pro certo sumtũ fuerat) moram aliquam intercipere malorum supplicia. Quod reliquum est, statuamus audiendum esse Hesiodum, qui non vt Plato affectionem quandam molestam animi

V. Modum & opportunitatem supplicii considerandam.

5. Leg. princ.

sentit

sentit esse vltionem peccati comitem: sed vltionem delicti æqualem facit: simulque ait eodem è loco eademque radice enasci. Sic enim inquit:

Molitur damnum ipse sibi, qui intentat alii:
Consiliumq; malum autori fert maxima damna.

Operibus 263.

Cantharidem ferunt in se habere quoddam damni quod iniunxit remedium, aduerso modo afficientibus præditam facultatibus. sic malitia simul secum gignens id quod animum mordet atque vexat, non subsequentem, sed in ipso malefacto præsentem pœnam habet. Et quemadmodũ malefici cum ad supplicium educuntur, quisq; suam effert crucem: sic vitiositas ad singula peccata ex sese fabricatur singula tormẽta: solertissima opifex vitæ miserabilis, & in qua præter turpitudinẽ terrores multi, animiq; motus graues, pœnitentia, tumultusq; cõtinentes insint. Sed multos inuenias homines, nihil à puerulis differentes, sæpenumero dum maleficos in theatris spectant in vestibus auro pertextis & lænis purpureis coronatos saltare, stupentibus, vtque beatis admirantibus, tãtisper dum cõpungi eos ac flagellari & è preciosa ista veste ignem edere cernãt. etenim malorum multos magnis familiis circũdatos, magistratibusque gestis & potentia illustres, non apparet pœnas dare, donec conflagrent iugulati aut præcipites deiecti. quod non tam recte pœnam, quam extremum & perfectionẽ pœnæ dixeris. Est apud Platonem, Herodicũ Selybrianum, cum incidisset in tabem, morbum insanabilem, & primus hominum arti medicæ artem corpois exercẽdi miscuisset, diuturnam sibi aliisq; eodem modo ægrotantibus mortem redegisse. Sic & mali homines, cum in præsentia effugisse ictum vindictæ putantur, non post longius tempus, sed lõgiore temporis tractu supplicium non serius, sed diuturnius perferũt: neq; senes facti puniuntur, sed in toleranda pœna cõsenescunt. De tempore longo cum dixi, intelligẽdum est hoc vt ad humanam refertur naturam. Nam diis quidẽ omne humanæ vitæ spacium pro nihilo est: & quod nunc, non ante xxx. annos, tale est, atque hoc, quod non mane, sed vesperi cruciatur aut suspenditur sceleratus: maxime qui in hac vita captiuus detineatur, tanquam in carcere vnde migrare aut effugere non possit, vtcunque interim multum conuiuiorum, negociorum, munerum, officiorumque obtingat.

VI. Simul cum flagitio pœnam existere.

3. de repu.

ſcilicet ea ſunt ſimilia ludorum, quos alea aut talis in carcere captiui ludunt, fune ſuper capita pendente. Quanquam quid impedit dicere, neq; eos qui ad mortem in carcere incluſi tenentur, puniri antequam ceruices præcidantur? neque eum qui cicutam biberit, iamque obambulet & exſpectet dum cruribus ingruat grauitas: priusquam extinctio caloris & concretio eum ſenſu ſpolient: ſi extremum duntaxat ſupplicii articulum pro ſupplicio deputamus: animi autem interuenientes tumultus, terrores, metus, pœnitentias (quibus malorum vnuſquiſque commiſſa culpa deuincitur) omittimus. quod perinde eſt ac ſi piſcem qui hamum vorauit negemus captum, antequam à coquis aſſatum aut in fruſta conciſum videamus. Nam vt primũ quis improbe egit, iam obſtrictus pœnæ tenetur, & ſuauitate flagitii veluti eſca illico deuorata, conſcientiam intus vrgentem plectentemque habens

Agitatur, vt mare thynni fluctuat impetu.

Etenim proteruitas illa & ferocia prauitatis vſque ad perpetrandum facinus vim ſuam perfert atque exſtat: deinde motu animi tanquam vento ſenſim deficiente, imbecilla & humilis reddita terroribus ſe & ſuperſtitionibus ſubmittit. vt ad rerum ipſarum euentum & veritatem Steſichorus ſomnium Clytæmneſtræ effinxiſſe videatur, in hanc ſententiam.

Somnia ſceleratorum.

Viſus adeſſe draco, tabo caput oblitus atrum:
Ex illo ſe rex promere Pleiſthenides.

Quippe ſomnia, & ſpectra diurna, oracula, de cœlo ſeruationes, & quidquid aliud diuinitus obiici videtur, tempeſtatibus & terroribus percellit male ſibi conſcios. Hoc modo narrant Apollodorum aliquando in ſomnis vidiſſe, cutim ſibi à Scythis detrahi, deinde elixari ſe, & cor ex ipſo lebete ſibi tacite dicere: Ego tibi horum ſum cauſa. rurſumque, filias ignitas & ardentes in orbem circa ipſum diſcurrere. Hipparchũ Piſiſtrati F. paulo ante mortem, Venerem ſanguinem ipſi è patera quadam in faciem conicere. Ptolemæum Ceraunum amici per quietẽ imaginati ſunt à Seleuco in ius vocari, vulturibus & lupis diſceptationi præfectis, ipſumque multas carnes inter hoſtes diſtribuere. Pauſanias Cleonicam virginem liberam Byzãtii per libidinem ad ſe vocauit, vt ea per noctem potiretur: deinde acceden-

tem perturbatione quadam & ſiniſtra ſuſpicione concitus interfecit, hanc ſæpe dormiens vidit ſibi dicere,

Perge ad ſupplicium: valde eſt damnoſa libido.

quod viſum cum non deſineret, Heracleam nauigauit ad Pſychoponpeion, qui locus eſt curandis animabus deſtinatus, puellæq; animam deprecationibus inferiisque certis euocauit. atque ea in cõſpectum venit, ac finem ei malorum fore prædixit, vbi Spartam veniſſet. reuerſus autem Lacedæmonem, ſtatim periit. Ac profecto, ſi nihil animæ poſt corpus reliquum eſt, ſed morte omne & beneficium & ſupplicium finitur: celeriter ſua flagitia luentibus & morientibus malis benigne ac indulgenter fieri à diis dixeris rectius. nã vt vitam & tempus nihil aliud mali flagitioſis adferre dicas: tamen vbi vitioſitas conuincitur eſſe res ſterilis & ingrata, ac quæ operæ precium nullum perſoluat tam multis & magnis ærumnis: harum ipſarum rerum ſenſus animam ſubuertit. quo modo narrant Lyſimachum ſiti victũ Getis corpus imperiumque ſuum in manus dediſſe, cumque deditícius iam bibiſſet, dixiſſe: Proh me hominem prauũ, qui tantillæ voluptatis gratia tantum amiſerim regnum. At enim perdifficile erat homini aduerſus neceſſariam naturæ affectionem pertendere. Verum vbi homo aut ob auaritiam, aut gloriæ potentiæq; ciuilis inuidiam, aut Venereæ voluptatis cauſa facinus iniuſtum atq; atrox commiſit: ac deinde furioſa ſiti libidinis ſuæ diſſipata, ſumpto tempore perſpicit reliquos manſiſſe fœdos & horrẽdos flagitii impetus, vtile autem, neceſſarium, aut conducibile nihil iis partum: nonne in eam vt ſæpenumero incidat cogitationem neceſſe eſt, ſe vanæ gloriæ aut illiberalis ingratæque voluptatis cauſa, peruerſis pulcherrimis & maximis inter homines iuribus, vitam turpitudine tumultibuſque impleuiſſe? Iocans dicebat Simonides, ſe argenti ciſtam ſemper inuenire plenam, beneficiorum autem vacuam. Sic etiam praui homines maliciam in ſe ſuam cõtemplantes, ob voluptatem vanam ſtatim gratiam habentem inueniunt ſpei inanem eſſe: eandemque ſemper abundare metu, dolore, memoria triſti, & de præſenti ſtatu diffidentiæ, de futuro ſiniſtrarum ſuſpicionum plenam eſſe. In theatris Inonem audimus dicere, pœnitentia factorum ductam:

Quonam modo, cara mulieres, denuo

VII. *Celeriter puniti ſero punitis fortunatiores.*

Athamantis incolam domum, quæ sunt retro
Factus difficilis ? - - -

nonne hoc modo etiam quæuis impia anima secum versat, atque rationes init, quomodo excussa delictorum memoria, eiectaq; conscientia : puriciem nacta aliam alio ab initio vitam posset viuere? Nisi enim omnino sapientiæ titulum deferimus iniustitiæ: profecto malitiæ consiliis atq; ad agendũ propositis nihil fiduciæ, nihil grauitatis, nihil stabilitatis, nihil cõstantiæ adest. verum vbi vel diuitiarum vel voluptatum cupiditas effusior, vel odium ardentius cũ hostili malignitate atq; improbitate cõiunctum insederit: ibi re considerata diligentius, deprehendes & superstitionem delitescere, & mollitiem labores subterfugientem, & mortis metum, & animi impetuum celerem mutationem, & vanitatem animi ob arrogantiam hiantis. hoc genus hominum & terretur si reprehendatur, & laudatores metuit, vt impostura ipsorum iniuria affectos, eoq; vel maxime infestos, quia etiam hos alacriter laudẽt, qui boni videntur. Durities enim maliciæ, itidem vt ferri vitiosi, putrida est: rigorque eius facilime retunditur. Inde fit, quod longo temporis decursu plenius seipsos cognoscẽtes, ęgre ferunt culpantq; vitæ suæ statum. Scilicet aliquis vitiosus homo vbi depositum reddidit, aut pro amico fideiussit, vel in patriã aliquid ambitiose impendit: statim pœnitentia ducitur, factumque ei suum est molestum, ob vagam vsquequaq; animi mobilitatem. & nonnulli plausu in theatro excepti, extemplo ingemiscunt, ambitione in auaritiam recidente. qui vero tyrannidis & conspirationis gratia homines mactauerunt, vt Apollodorus, aut amicos pecuniis spoliauerunt, vt Glaucus Epicydis F. credemus non mutasse factum, nõ in seipsos odium concepisse, nulla ob facinus affectos fuisse molestia? Ego, si fas est dicere, censeo scelestos nullo neq; deo neque homine indigere, qui supplicia ipsis imponat: ipsam ad hoc eorum existimo sufficere vitam, totã à prauitate corruptam atque conturbatam. Vos tamen, inquam, videritis, ne vltra quam conuenit nostra progrediatur oratio. Heic Timo, Fortasse, inquit, longius progressa videatur, si ad ea quæ restant eorumque longitudinem respiciatur. Iam enim ego vltimam dubitationem, quæ exitum priorum quæstionum, mediocriter sane solutarum, præstolata est, in medium adduco.

duco. Quæ Euripides libero ore incusans dijs obijcit, maiorum delicta posteris imputantibus, eadem existima nos quoque tacentes vitio ijs dare. Siue enim sontes puniti sunt: iniustum est porro etiam ab insontibus pœnas exigi, cum bis ob idem delictum ne eum quidem puniri, qui in noxa fuit, æquitas sinat. siue socordia quadam prætermissam pœnam noxiorum sero ab innocentibus exigunt, non recte tarditatem suam iniusticia exsarciunt. Cuius generis est, quod heic actum fertur, Æsopum huc aduenisse allato à Crœso auro, vt & magnifico sacrificio Apollinem veneraretur, & Delphis viritim quaternas minas distribueret. cum vero ei offensa & discordia quædã cum Delphicis esset oborta, sacris quidem eum fuisse operatum, sed pecuniam Sardes remisisse, vt qui homines istos beneficio indignos iudicaret. Delphos è composito sacrilegij insimulatum eum interfecisse præcipitatum de saxo, quod Hyampeiam nominãt. Ex eo deum iras in ipsos exercuisse, & cum solo sterilitatem, tum hominib. omnis generis tetros morbos intulisse: ita vt Delphi singulis Græcorum conuentibus edixerint, se paratos esse, si quis Æsopi gratia pœnas ab ipsis exigere vellet. Tertia demum ætate venisse Idmonem Samium, qui genere Æsopum nequaquam attingeret, sed prognatus ab his esset qui Æsopũ Sami emissent. huic pro delicto satis dedisse Delphos, itaq; eos malis liberatos fuisse. Ferunt ex hac re tractum, vt supplicium sacrilegorum ab Hyampeia in Naupliam petram transferretur. Alexandrum porro ne hi quidem qui vel maxime amant, quorum & nos sumus, laudant, quod Branchidarum vrbem euertit, omnisque ætatis homines interfecit, propter proditionem Milesij templi, à proauis horum factam. Agathocles vero Syracusanorum tyrannus etiam cum risu subsannans Corcyræos quærentes cur ipsorum insulam popularetur, respõdit: Quia me hercle maiores vestri Vlyssem hospitio exceperunt, & Ithacensibus itidẽ expostulantibus, quod milites ipsius eorum oues auferrent, At vester, inquit, rex cum ad nos venisset, præterea etiam excæcauit pastorem. Quid nõne his insolentior Apollo, si Pheneatas qui nunc sunt perimit obthurato barathro, & vniuerso eorum agro illuuie perdito, qui ante annos, vt aiunt, mille Hercules hinc abrepto tripode oraculũ ad Pheneum transtulit? idemq; Sybaritis

VIII. Cur maiorũ delicta posteri luant.

Æsopi mors.

ritis

ritis finem malorum prædicens, poſtquam tribus exitijs iram Iunonis Leucadiæ expiauerint? Neque diu eſt quod Locri deſierunt virgines ad Troiam mittere,

Quæ pedibus nudis, ceu ſeruæ, corpore nudo,
Sub lucem circum verrebant Palladas aram
Vittarum exſortes, gelidam quoq; ad vſque ſenectam,

ob Aiacis libidinem. Vbinam hæc rationem habent? quo iure fiunt? Neq; enim Thraces laudamus, qui in hanc vſq; diem ſuas compungunt vxores vlciſcendi Orphei cauſa: neque barbaros ad Eridanum accolentes, qui atris veſtibus amicti Phaetontem lugent, ſi vera eſt fama. magis etiã, puto, ridiculum hoc fuerit, ſi eorum hominum, qui vixerunt pereunte Phaetonte, nemine id curante, nati quinque aut decem poſt ætat bus cœpere eius gratia veſtẽ mutare & lugere. Quanquam hæc ſtulta duntaxat ſunt, cum nulla pernicie coniun a. Deorum autem iræ quanã ratione ſubito occultatæ, veluti nonnulli animum, deinde rurſum in alios erumpunt, & in eorum extremas calamitates deſinunt? Vt primum inhibuit vocem, Ego metuens ne de integro orſus plura & grauiora proferret abſurda, ſtatim interrogaui hominem: Eſto, inquã. Hæc enim tu omnia vera putas? Tum ille, An, inquit, ſi non omnia, quædã tamen vera ſint, non putas eodem abſurdo rem laborare? Fortaſſe, inquam. ſicut vehementer febricitantibus ſiue vnica, ſiue multis veſtibus ſint amicti, idem aut ſimilis ardor adeſt: tamen recreandi gratia multitudo eſt amolienda. Sed, ſi ita videtur, iſta ſic relinque, quanquam pleraque fabulis & commentis videntur ſimilia. In mentem vero reuoca nuper celebratã Theoxenia, & præclaram illam portionem, quam eximiam præco edicit Pindari poſteros accipere debere: & quam tibi res ea fuerit viſa pulcra, quam iucunda. Quis vero, inquit, non delectaretur venuſtate honoris, ita Græcanice & ſimpliciter antiquitatem referentis, niſi ſi cuius atrum cor (vt cum ipſo illo Pindaro loquar) frigida flamma ſit fabricatum? Miſſum facio igitur, inquam ego, huius ſimile edictũ Spartæ, ſecundum Leſbium cantorem, quod proclamabatur in honorem & memoriam Terpandri. eadem eſt enim vtriuſque ratio. Sed & vos nimirum inter Bœotos alijs potiores haberi vultis, vt qui Opheltiadæ genere ſitis: & apud Phocenſes propter Daiphãtum. Et mihi primum adfuiſtis, cau-

ſamque

famque meam iuuistis, quando Lycormæ & Satelæi dicebant auitam Heraclidarum dignitatem & coronæ gestationem conseruari ambientibus debere. quod maxime posteris Herculis beneficia & honores oportet sarctos tectos curari, cum ipsi pro collatis in Grecos beneficijs gratia par relata nō fuerit. Egregij, inquit, nobis certaminis & philosophia digni memoriā renouasti. Mitte ergo, inquam, sodes vehementiam istam accusationis, neq; inique fer si qui malis aut improbis prognati puniuntur: aut lætari ac probare noli, si bonis natalib. honor habetur. Nam si gratiam quę virtuti refertur, arbitramur ad posteros debere propagari: consentaneum omnino rationi est vt sentiamus debere etiam pœnas flagitiorum non intercidere, aut ante gratiam desinere: sed eodem vsque se extendere, vt vtrinq; pari suum cuique tribuatur ratione. Qui vero Cimonis posteros Athenis honorari cum voluptate videt, Lacharis cōtra vel Aristonis stirpē exsulare indignatur: is nimis quā mollis est & socors, aut potius querelarū captator & morosus aduersus deos. incusans eos si iniusti malique hominis posteritas videatur rebus vti secūdis: incusans rursum si familiæ improborum alterentur & aboleantur: & siue boni, siue mali patris proli res contingant aduersæ, deos culpans. Atque hæc, aiebam, posita tibi sunto veluti sepes obiecta nimis acerbis istis & ad vituperādum propensis. Nunc autem quasi glomeris initio repetito, in tenebricosa & multas inuolutiones, multos errores habēte de ijs disputatione, caute nosmet & paulatim euoluamus filo deducēte ad ea quæ probabilia videntur. Veritatem enim & de quo constet, nē in his quidem quæ ipsi nos agimus, certo possumus habere. Verbi gratia, cur tabe aut intercute aqua exstinctorum liberos, tantisper dum cadauer comburitur, sedere iubemus pedibus in aquam demissis? creditur enim sic effici, vt morbus in eos non transeat, neque eos attingat. Aut quæ causa est, quod capra eryngium in os sumente totus subsistit grex, tantisper dū accedens caprarius eximat? aliæ quoque sunt facultates ansis ac propagationibus prędite, & incredibili celeritate etiam in longinquum penetrantes. Sed nos temporū interualla miramur, nō locorum. Atqui plus admirationis meretur, si lue in Æthiopia exorta Athenæ sunt implete, mortuusque est Pericles, & morbo correptus

Thu-

Thucydides: quã si Delphis ac Sybaritis praua vsis viuendĩ ratione, pœna in eorum liberos incubuit. Est enim facultatibus suus quidam recursus & continuatio ab extremis ad prima pertinẽs: quorum causa, etiam si à nobis ignoretur, tacite suum peragit officium. Enimuero publicæ vrbiũ ob iras deorum calamitates, rationem in promptu sitam habent. Est enim ciuitas res quædam vnica & continens, animalis instar: neque mutationibus secundum ætates suam exuit naturã, aut ratione tẽporis aliud fit ex alio: sed semper easdem erga se affectiones & naturæ suæ consentaneas seruat, omnesq; eorum quæ publice agit, aut egit causas in se continet, quamdiu communitas, quæ mutuis complexibus deuincit vnumq; corpus efficit, vnitatem suam conseruauerit. Qui vero ex vna vrbe ratione temporis instituta diuisione plures atque adeo infinitas facit: is perinde agit ac si vnum hominem in multos diducat, propterea quod nunc senex est, ante iuuenis, olim adolescẽs fuit. Immo isthæc planissime cum Epicharmeis istis quadrant, ex quibus sophistæ ratiocinandi formulam desumpserunt, auxomenon, id est augescentem, appellatam. qui dudum pecuniam sumpsit mutuam, is nunc eam non debet, cum sit factus alius. & qui heri est ad cœnam inuitatus, is hodie inuocatus venit: est enim alius. Et vero ætates discrimina maiora in quouis nostrûm efficiunt, quã in vrbibus. Qui enim Athenas vidit, anno post trigesimo agnoscat: & mores, motus, ludi, seria, gratia, iræ populi quæ nunc sunt, priscorum sunt admodum similia. Hominis diu non visi formam vix domesticus aut amicus agnouerit occurrẽs. morum ea est ad quemuis sermonem, laborẽ, affectionem, ac legem mutatio, vt etiam ei qui semper vna sit miranda insolẽtia hominis atq; nouitas videri possit, & tamen vnicus homo ab ortu vsq; ad mortẽ dicitur. Ergo vrbem quoq; eodem modo perdurantem volumus opprobrijs maiorum suorũ obnoxiam esse, quo etiam sibi gloriam eorum & potentiã vindicat. nisi imprudentes omnia velimus in Heracliteum illum inijcere fluuium: in quem ille negabat bis posse eundem descendere, natura subinde omnia mutante atq; alterante. Quod si vrbs vna res est & cõtinua, est nimirũ etiam genus à principio pendẽs vno, quod vim quandã & cõmunionem assiduam in se habeat. & quod inde nascitur, non ita à

De publicis vrbium calamitatibus.

ita à procreante liberatur, quomodo opificium ab opifice. non enim ab ipso, sed ex ipso fit. itaq; aliquam conuenienter à sua origine partem trahit, siue honore, siue pœna afficiatur. Ac nisi vererer, ne quis iocari me putaret, dicerem grauissimam iniuriam Casandri statuæ factã ab Atheniensibus cum eam conflauerunt: aut Dionysij cadauer, cum est à Syracusanis extra fines ipsorum proiectum. multo iustius eorum posteros pœnas luisse. Nam statuæ quidẽ Casandri nihil inerat naturæ: & cadauer Dionysij ab anima fuit desertum. Nisæo autem, Apollocrati, Antipatro, Philippo, alijsque itidem omnibus nequam hominibus princeps innata est inhæretq; portio, nõ quieta aut ociosa illa: sed per eam viuunt, aluntur, gubernantur, sentiunt. & iniquum minime est, si illorũ cum sint, habeant quæ illorum sunt. In vniuersum denique, sicut in medicina id quod vtile est, iustũ etiam censetur: (ridiculus enim fit qui iniuste fieri dicat quod coxendicibus laborantibus pollices vruntur: & iocinore vitiato, incidere ventrẽ circa vmbilicum: & boum extrema cornua inungere quando eorum vngulę mollicie tentantur) ita qui aliud ius in supplicijs quærit quam maliciæ curationem, & indignatur si medicina per alios alijs adhibeatur, (veluti cum lippitudinis leuandæ gratia vena secatur) videtur nihil vltra ea quæ sentiri possunt prospicere: neq; meminit magistrum vno puerorum cæso reliquos officij monere, & decimatione facta imperatorem totum plectere exercitum. Atq; sic quidem non tantum vni parti per aliam, sed & animæ per animam accidunt quædam affectiones, vitia, & correctiones, magis quam corpori per corpus. Ibi enim, vti par est, oportet eandem affectionem, eandem mutationem euenire: hîc anima visis ducta vt fidendo metuẽdove melius aut deterius afficiatur, à sua habet natura. Nondum ego finem dicendi feceram, cum Olympiacus sermonem excipiens: Videris, inquit, huic disputationi quasi fundamentum magnum supposuisse, animæ permansionem. Sane, inquam, vobis dantibus, aut potius iam ante largitis. sermo enim huc processit ab eo principio, quod dare deus cuiq; quod eo dignum est ponebatur. Tum ille, Ergo, ait, censes ex hoc, quod deus singulas res nostras inspicere, ac distribuere pro meritis ponitur, sequi, animas aut omnino interitus esse expertes, aut aliquandiu

De animæ perpetuitate.

Iliad. ζ. 147. φ. 464.

ſaltem à morte corporis ſupereſſe? Non ſane, inquam. Sed ſcilicet ſordidus admodum eſt deus, ac inanem ſumere voluit operam, qui noſtrûm nihil in nobis diuinum, nihil habentium ipſius ſimile quocunque modo, & permanens ac ſtabile, ſed foliorum inſtar (vt eſt apud Homerum) breui temporis ſpacio emarceſcentium atq; pereuntium, tantam habeat rationem. cum quidem quomodo mulieres Adonidis hortos in teſtis colunt atque educant, ita nos animas in diem victuras in carne delicata vitaque non durabili germinātes habeamus, & qualibet occaſione exſtinguēdas. Quod ſi lubet, reliquis dijs omiſſis, Apollinem hîc degentem noſtrum conſidera. Videturne is tibi cōpertum habens animas mortuorum ſtatim interire, ac fumi inſtar aut nebulæ à corporibus exſpirare, tam multas expiationes vita defunctorum, ac tot tantaque præmia & honores ijs habendos exigens, credulis hominibus fraudem facere & ora ſublinere velle? Ipſe profecto animæ perpetuitatem nunquam ſim inficiaturus, niſi quis Herculis in morem erepto Pythiæ tripode aboleat ac perdat hoc oraculum, qui ſciam in hunc vſque diem multa id genus hîc data fuiſſe reſponſa. ſicut Coraci Naxio ferunt edictum eſſe, Impium eſſe animam morte damnare. Ibi Patrocles, Quid, inquit, hoc oraculi eſt, aut quis Corax iſte? nam & res mihi ignota, & inauditum eſt nomen. Nequaquam vero, inquam. ſed ego in cauſa ſum loco nominis cognomine vſus. Is enim qui Archilochum in pugna interfecit, Callondas nomine fuit, cognomento Corax. is primum eiectus à Pythia, vt qui Muſis ſacrum virum necaſſet, vſus deinde ſupplicibus precibus & obſecrationibus cum excuſatione ſui, iuſſus eſt proficiſci ad Tettigis habitationem, ibique animam Archilochi placare. Is autem locus erat Tænarus, quo fertur Tettix Cretenſis cum claſſe appuliſſe, ac vrbe condita habitaſſe pone Pſychopompeum, qui eſt locus animis demulcendis ſacer. Similiter cum Spartani oraculo eſſent iuſſi placare animam Pauſaniæ, exciti ex Italia animarum luſtratores, facto ſacrificio ſimulacrum templo auellerunt. Vna igitur, aiebam, eademq; ratione & prouidentia dei, & animæ humanæ permanſio ſtabilitur: neque poteſt relinqui altero ſublato alterum. Ergo animæ poſt mortem exſtanti magis probabile eſt vel præmia vel pœnas reddi. vi-

tam

sam enim quasi certamen quoddam obit, & certamine peracto consequitur quod meruit. Enimuero quos ibi honores, aut quæ supplicia ob actam vitam percipit ea sola existens, nihil ista ad nos qui viuimus attinent, sed ignorantur, fidesq; ijs derogatur. quæ liberos stirpemq; peruadunt pœnæ viuentibus conspicuæ, multos malorum dehortantur atq; reprimunt. Non esse autem fœdiorem vllam pœnam aut quæ maiorem afferat dolorem, quam si quis videat sua culpa suis posteris male esse, & cum impij scelerati que anima hominis post mortem cernit non statuas suas aliquas euerti, aut honores antiquari, sed propter sua ipsius flagitia liberos suos, aut amicos, aut necessarios grauibus premi calamitatibus & pœnas dare * * nemo acquiesceret Iouis honoribus iniustum fuisse & intemperantem. Possem etiam sermonem quendam nuper mihi auditum referre, nisi vererer ne vos fabulam putaretis. itaque tantum vtar probabilibus. Quin tu, inquit Olympiacus, eum nobis narra. Eadem reliquis orantibus, Sinite, inquam, me probabilia persequi: deinde, si ita videbitur, fabulam (si quidem fabula est) proferemus. Etenim Bio deum qui malorum liberis supplicia inferret, magis aiebat ridiculum esse medico, qui filio aut nepoti ob morbum patris vel aui medicinam adhiberet. Sunt vero hæ res aliquatenus dissimiles, aliquatenus etiam similes. Alius enim dum sanatur, alium qui simili est in morbo, nihil iuuat: neque quisquam ex oculis aut febre laborans leuatus est malo, quod alium videret vngi aut emplastro illini. malorum autem supplicia omnibus hoc demonstrant, Iusticiæ ratione pergentis opus esse alijs puniendis alios coercere. Neque sensit Bio, quid in hac similitudine conueniret propositæ quæstioni. Quippe viri qui in morbum grauem, neq; tamen immedicabilem, inciderit, ac deinde ob intemperantiam & molliciem prodito corpore perierit, filium non ægrotare, sed procliuem duntaxat ad idem morbi genus creditum medicus, aut necessarius aliquis, aut alipta sentiens, aut bonus dominus, in victus rationem austerā conijciens, adimensque obsonia, bellaria, potationes, scorta, vtensq; continentibus medicationibus, exercitationibusq; corpus durans, magnum malum exiguo semine dissipando auerterit, non passus progrediendo augeri. Nonne enim sic præcipimus,

Posteri propter culpam maiorum puniti.

animaduertendos, non negligendos esse qui patre aut matre morbosa nati sunt, statimq; innatum mali principium mobile & ad lædendum in procliui situm eijciendum esse anteuertendo? Omnino quidem respondebant. Non ergo absurdam rem, inquam ego, sed necessariam, neq; ridiculam, sed vtilem agimus, quando filijs comitiali morbo, melancholia, aut podagra detentorum exercitationes, victus rationem, & medicamenta accommodamus, nō quod ægrotent, sed vt ne hoc fiat. Natum enim è malo corpore corpus supplicium sane nullum, sed medicinam tamen & custodiam meretur: quam quia voluptatib. abstinet, morsumq; & dolorem infert, qui ob mollitiem & timiditatem supplicij afficit nomine, missus est faciendus. An ergo corpus è vitioso natum corpore curare & custodire conuenit? maliciæ innatam similitudinem in tenera indole germinantem & enascentem negligere debemus, & moras nectere tantisper dum se effundat, motibusq; prauis malignum occulti animi fructum detegat, vt ait Pindarus? An hac ratione nihilo deus sapientior videbitur quam Hesiodus, qui sic præcipit:

Ne userito rediens tristi de funere prolem.
Da natis operam diuûm conuiuia linquens.

scilicet non vitij modo & virtutis, sed gaudij etiam ac tristitię, omniumq; id genus rerum capax quia esset genitura, ideo ad procreationem prolis iubens nos hilari animo serenoque aggredi? Illud vero non à sententia Hesiodi proficiscitur, neq; humanæ est opus sapientiæ, sed dei, perspicere ingeniorum similitudines & discrimina, priusquam ab animorum motibus in magna erumpentibus flagitia detegatur. Sane vrsorum catuli, & luporū ac simiarū, statim suā ostendunt indolem, nulla velatam aut oblitam re. Humanum ingenium in mores, opiniones, legesq; se conijciens, sæpenumero vitijs occultatis bona imitatur, vt aut omnino tandem eluat innatam vitij maculā, aut versutiā tanquā exuuio quodam tectum longo tempore delitescat, ac nos fallat. qui velut icti aut morsi vno quouis flagitiorum vix tandem nequitiam sentimus, immo tum demum iniustos fieri putamus homines, cum iniuria nos afficiunt, intemperantes cum libidinem exercent. timidos cum fugiunt: nō aliter quam si quis opinetur scorpijs stimulum innasci

Malicia delitescit.

quan-

quando pungunt, & viperis venenum quando mordet. Quę quidem stulta est opinio. Non enim simul & fit malus aliquis, & malus esse cernitur. sed iam inde ab initio præditus prauitate, occasionem facultatemq; nactus furatur fur, leges violat tyrannicæ indolis homo. At vero deus non ignorat cuiusque ingenium & naturam, vt qui animum suapte natura magis quam corpus sentiat, neque eo rem differt, vt violentiam iam manibus, impudentiam voce, libidinem pudendis proditam puniat. Non enim vlciscitur se accepta iniuria, neque raptori irascitur vim passus, aut mœchum odit affectus iniuria: sed medicinæ faciēdæ causa sæpe plectit ad adulterium, auariciā, vel iniuriam faciendam procliuem, vitium veluti morbum comitialem antevertens priusquam erumpat. Nos interim qui paulo ante indignabamur ob sera sōtium supplicia, nunc id culpamus, quod deus ante quam cōmittantur flagitia ipsum prauum animi habitum coercet: quippe ignorantes sępe futura factis, & occulta apertis deteriora maioriq; digna metu esse: neque docti ratiocinari causas, propter quas nōnullos expedit etiam perpetrato scelere missos facere, alios etiam anum meditantes maleficium pœna anteuerti. quomodo medicamentorum quædam nō congruunt ægrotantibus, conducunt autem aliis non laborantibus, sed in periculo quam ægroti versantibus maiore. Hinc est, quod non omnia parentum peccata dii in liberos conuertunt. sed si quis de malo nascitur bonus, tanquam bene affecti corpore natus de morboso, is generis pœna liberatur, vtpote è malicia vt qualitate ortus. qui vero morbo in similitudinem generis refertur atq; redigitur vitiosi, ei nimirum cōuenit tanquam hæredi debitas pœnas vitii persoluere. Non enim profecto Antigonus propter Demetrium, non Phyleus propter Augeam, non Nestor propter Neleum sustinuit pœnam: nati enim hi malis, boni ipsi fuerunt. sed quorum natura amplexa est cognatam maliciam, hos Iusticia similitudinem prauitatis persequens supplicio affecit. Verrucæ, nęui, lentes parentum in filiis non visi, aliquando in nepotibus denuo apparuerunt. & quædam mulier Græca cum nigrum peperisset infantulum, adulterii postulata, inuenit se quarto gradu progeniei ab AEthiope procreatam. ac Pythonis Nisibensis, qui nuper commutauit vitam cum

IX. Pœna nondum cōmissi flagitii.

Qui posteri puniantur ob delicta maiorum.

morte, dictus genus à Spartis (hi sunt homines e satis à Cadmo draconis dentibus enati) ducere, filiorum quidam hastæ figuram in corpore suo in lucem extulit; similitudine generis tam multis post ætatibus tanquam e profundo emergente Eodem modo sæpe animi adfectiones in prima prole occultantur: in posterioribus propaginibus natura demum similitudinem vitii aut virtutis instaurat. His dictis ego cum conticuissem, subridens Olympicus: Non, inquit, laudamus te, ne quasi satis demonstrato proposito videamur fabulam dimittere. hac demum audita, pronunciabimus. Tum ego narrationem sic sum prosecutus. Thespesius Solensis vir Protogenis, eius qui hic nobiscum fuit, familiaris atq; amicus, cum primis temporibus perquam dissolute vixisset, atque exinde rem familiarem celeriter perdidisset, aliquandiu etiam necessitate impellente malis se dedit artibus: & pœnitentia ductus, dum diuitias sectatur, idem est expertus, quod vsu venire intemperantibus solet. qui vxores dum habent, non custodiunt, dimissasq; & aliis coniunctas improbe corrumpere conantur. Is ergo Thespesius dum nulla turpi re abstinet, quæ voluptatē aut quæstum videretur conciliatura, breui temporis spacio opes nō sane magnas, opinionem autem malicię summam sibi parauit. Maxime autem eum notauit oraculum ab Amphilocho allatum. cum enim (vt fertur) misisset ad deum, scitatum an reliquum vitæ victurus esset melius, responsum fuit, Melius habiturum postquam mortuus foret. Ac sane hoc illi quodammodo non post multum temporis accidit. De sublimi enim in ceruicem delapsus, ictu absq; vllo vulnere accepto mortuus est: tertiaq; post die sub ipsam funerationē reuixit. Mox recuperatis viribus ad se reuersus, incredibilē quandā vitæ mutationē instituit. nam neq; iustiorem in contractibus vllum eo tempore nouerunt Cilices, neque maiore aduersum deos pietate, neque hostibus molestiorem, neq; magis fidum amicis. quo factum est, vt quibus res cum ipso erat causam cognoscere tantæ diuersitatis auerent, non vilem aut vulgarem eam fuisse arbitrantes. Quam eorum fuisse veram opinionem, intelligi potest ex his quæ ipse Protogeni, aliisq; bonis amicis narrauit. Nam simul atque mens corpore excidit, principio eiusmodi sensit mutationem, qualis eueniret gubernatori è naui in profundum

Fabula de Thespesio Solensi redi-uiuo.

fundum mare abiecto. Deinde paululum elatus, visus est sibi totus respirare, & anima veluti vnico oculo aperta vndiquaque circumspicere. Conspexit autem nihil eorum quæ antea. sed stellas, ingētes, & inter se immensis distantes interuallis, splendoremque admirabilis coloris emittentes efficacitate præditum, ita vt anima eo leuiter vecta, tanquam in serenitate in lumine vsquequaque celeriter vagaretur. Prætereo hic plurima spectacula ab eo commemorata. Animas autem morientium narrabat cum sursum adscendunt, aere cedente bullam efficere flammeam: qua deinde sensim rupta exeant forma præditæ humana, mole exigua: & motu non eiusdē omnibus modi. quasdā enim celeritate admirabili exilire, & ad rectam lineam sursum emicare, alias fusi instar in orbem conuersas, alias sursum, alias deorsum vergendo, mixta quadam & turbida moueri agitatione, vix longo admodum temporis tractu subsistente. Plerasque earum ignorabat (vt retulit) quorum essent. duas aut tres notas sibi cum conspexisset, conatus est accedere & alloqui. illæ autem neque audiebant, neque apud se erant, sed mentis expertes ac consternatæ, omnem conspectum tactumque fugientes vagabātur primum seorsim vnaquæque, deinde multis eodem modo affectis obuiam factæ & implicatæ, motibus promiscuis & temerariis ciebantur, vocesque edebant obscuras, quasi vociferationes eiulatu & pauore mixtas. Aliæ autem supra in summo ambientis erant adspectu splendidæ, & inuicem ob beneuolentiam coeuntes, tumultuantibus istis vitatis: significabant nimirum sese in se contrahendo molestiam, extendendo autem & pangendo gaudium & approbationem. Ibi aiebat quandam cuiusdam cognatorum animam, quē vtpote ipso puero mortuum, non satis bene agnosceret, prope accessisse, ac dixisse: Salue Thespesi. Miratum se respondisse, Non Thespesius ego sum, sed Aridæus. tum animam intulisse: Prius quidem Aridæus fuisti, postmodo autem Thespesius (vox ea diuinum significat) eris. non enim mortem obiisti, sed diuino quodam fato tua huc venit mens, reliquis animæ facultatibus veluti anchora in corpore relictis. atq; rursum nunc tibi argumento hoc sit, quod animæ defunctorum neque vmbram faciunt, neque conniuent. His auditis Thespesius iam & magis colligere se ac ad rationis vsum

De animis morientium fabula.

redire cœpit, & cum perſpexiſſet, animaduertit ſibi comitari appendicis loco obſcuram quandam & vmbroſam lineam: illas vero animas fulgore circumdari ac intus eſſe pellucidas, non omnes tamen eodem modo. nimirum alias plenæ inſtar puriſſimæ Lunæ vnum colorem læuem ac continentem æquabiliter exhibere: alias ſquamis quibuſdam exilibus ac vibicib. percurrẽtibus maculatas: alias admodum vario & inſolenti adſpectu, nigris notis viperarum inſtar compunctas: alias etiam obtuſis diſtinctas fiſſuris. Cæterum ſingula enarrans Theſpeſii ille cognatus (nihil enim impedit, quin hominum nominibus animas adficiamus) docuit Adraſteam Iouis & Neceſſitatis filiam omnibus flagitiis vindicem ſupremo loco collocatam eſſe: neq; malorum quenquam ita vel magnum vel paruum vnquam fuiſſe, vt aut latendo aut vim faciendo pœnæ ſubducere ſe potuerit. Porro alios aliter puniri, & ipſam tria ſuppliciorũ genera tueri atq; exſequi. Quoſdã enim (aiebat) ſtatim in corpore & per corpora plectendos pœna velox arripit miti quadam rõne, & quæ multa omittat expiationis indigẽtia. Quorum vero malicia operoſiorem flagitat medicinam, eos genius poſt mortem Iuſticiæ tradit. Prorſus autem inſanabiles Iuſtitia repellente, tertia & ſæuiſſima Adraſteæ adminiſtrarum Erinnys hinc inde vagantes atque fugientes curſu adſequens miſerabiliter atque immaniter vniuerſos abolet, inque locum demergit qui neque cerni oculis, neque viſu adiri poteſt. De cæteris vindictis, ea quæ in hac vita pœnam infligit, barbaricarum eſt ſimilis. Sicut enim apud Perſas eorum qui puniuntur veſtes atque tiaras conuellunt ac flagellant ipſis plorantibus: & vt, deſiſtatur cœpto obſecrantibus: ita ſupplicia quæ à facultatibus & corporibus exiguntur, vehementem non inferunt ictum, neque ipſam attingunt maliciam, ſed pleraque tantum opinionem quandam ſenſumque externum pœnæ præbent. Qui vero hinc pœna euitata & inexpiatus eo peruenit, hunc excipiens Iuſticia conſpicuum atq; nudum, ac qui prauitatẽ ſuam nulli rei immergere, nullo velare modo poſſit, ſed vndiquaq; ab omnibus talis qualis eſt perſpiciatur, primum parentibus ac maioribus ſuis probis (ſi quidem tales ſint) demonſtrat, indignum ipſis atq; conſpuendum. ſin mali fuerunt, pœnas eorum videns, ipſis viciſſim cernen-

cernentibus plectitur per longum satis tẽpus, singula vitia iis luens doloribus ac cruciatib. qui magnitudine & vehemẽtia tanto superãt corporis dolores, quanto res vera est quã somnium efficacior. cicatrices autem & vibices restant à singulis vitiis, maiores aliis, aliis minores. Iã mihi (aiebat) considera varios istos animarum & omnigenos colores. Squalidus iste & caliginosus, illiberalium sordium est pigmentum atq; auariciæ, sanguinolentus & igneus, crudelitatis atq; sæuiciæ. cœruleus intemperantiæ circa voluptates * liuidus ac violaceus, & qualis atramenti quod sepia emittit, inuidiæ ac malignitatis. Etenim vt hic vitiositas per animæ motus in corpora certos colores didit: ita ibi color finis est lustrationis atq; pœnæ. His coloribus omnino detersis, anima splẽdida & macularum expers redditur. Quandiu autem inhærent, reciprocant affectus cum saltu quodam & agitatione, quæ in quibusdam languidior est ac facile exstinguitur: in aliis vehementer se intẽdit. Ac harum animarum aliæ iterum iterumq; punitæ conuenientem sibi habitum affectionemq; tandem adipiscuntur: alias rursum in corpora animalium expellit violẽtia quædam inscitiæ, ac cupiditatis voluptatum genus, nam rationis imbecillitas ob contemplatricis facultatis socordiam actiuam inclinat ad procreationem: hæc cum instrumentum intemperantiæ desideret, cupit suos appetitus ad fruendum perducere, & per corpus implere. isthic enim nihil nisi vmbra quædã imperfecta & somnium voluptatis nunquam inplendæ adest. Hæc locutus Thespesiam celeriter sane, cæterum per immẽsum spacium, vt apparebat, produxit, facile atq; expedite pergentem: quippe qui splendore luminis tanquam alis veheretur, donec ad magnum quẽdam hiatum deorsum penetrantem fuit deuentum. ibi desertus à vi eum tenente, vidit alias idem pati animas. Instar auium enim coeuntes eo, atque in orbem circum hiatum obambulantes, recta transire nõ audebant. Ipse hiatus intus bacchici in morem antri conspiciebatur materia, viriditate, & floribus omnis generis varie ornatus. exhalabat autem lenem auram quæ odorem exhibebat suauitatis admirabilis, eamque temperiem adferebat fruentibus, quam vinum solet ebriis. nam fragrantia illa perfruentes animæ, læticia perfundebantur, sibiq; inuicem blandiebãtur. Cir-

ea cum locum in orbem erat bacchatio, risus, omnisque iocantium & sese oblectantium musa. Atque ea cognatus ille Thespesii dicebat Bacchum in deos abiisse, Semelemque postea eodem adduxisse. vocari autem Lethæ, id est Obliuionis locum. Itaque cupientem non passus est ibi commorari Thespesium, sed vi abstraxit: simul docens: præ voluptate colliquari & humectari mentem: brutam vero partem rigatam & obstupefactam, memoriam corporis excitare, ex ea desiderium nasci quod trahat ad generationem, quæ sic dicatur, cum sit inclinatio intendens animam humore grauatam. Tantundem porro itineris vbi confecit Thespesius, visus est sibi vendere ingentem craterem, inque eum riuos influere, quorum alius candidior maris spuma aut niuibus esset, alius purpuram arcus cœlestis referret, alii aliis coloribus infecti eminus suum perhiberent splendorem. vt propius accessit, crater ambiente aere magis abolito & obscuratis coloribus floridissimum retinuit absq; albedine colorem. vidit autē tres genios ibi in formam triānguli considentes, qui aquam influentem inter se mensuris quibusdam dimetirentur. Huc vsque aiebat Thespesii animæ ductor Orpheum peruenisse, quo tempore animam vxoris quæsiuit: & non probe memoria suggerente falsū hūc ad homines sparsisse sermonem, oraculum quod apud Delphos est, Apollini esse cum nocte commune. cum quidem commune Apollini cum nocte sit nihil. Verum hoc (addebat) noctis est & Lunæ commune oraculum, nullo terræ fine inclusum, neq; vna certa fixum sede, sed quod vsquequaque inter homines visis somniisq; vagetur. Hinc enim somnia, vt vides, temperata, & fallaci ac vario simplex verumque adsciscentes disseminantur. Apollinis autem neque vidisti, neque videre potes. altius enim se non effert neq; cōcedit animæ terrestris portio, sed deorsum tēdit à corpore dependens. Simulque conatus est adducto Thespesio ostēdere lumen, quod (vt narrabat) è tripode per sinus Themidis enititur in Parnassum. sed cum id is videre cuperet, pr̨ splendore non conspexit. audiuit tamen præteriens vocem acutam mulieris carmine edentis cum alia quædam, tum tempus etiam quo ipse extremū esset vitæ diem confecturus. Dicebat autem genius, vocem hanc esse Sibyllæ, quæ in facie Lunæ circumuehens futura caneret. Cum autem plura vel-

ra vel-

ra vellet audire,impetu Lunæ veluti fluctu in diuersam partem compulsus, pauca percepit: è quibus fuit etiam vaticinium de monte Vesuuio,& Dicæarcheæ conflagratione, ac de principe eius temporis incisum hoc,Bonus cum sit,morbo tyrannidem finiet. Secundum hæc ad spectanda supplicia se conuerterunt. Atque initio quidem tantum difficilia & miserabilia visa ipsis sunt oblata.post in amicos etiam,familiares,& socios præter omnem suam exspectationem incidit Thespesius, qui graues cruciatus, ac fœda supplicia durissimaque perferentes ipsum cum lamentatione & ploratu compellarent. denique etiam patrem suum conspexit è voragine quadam emergentem,plenum puncturarum atque cicatricum,manus aduersus se intendentem, ac silere non passum, sed coactum à præfectis suppliciorum fateri, nefarie se hospites quosdam auro præditos veneno sustulisse,& cũ isthic latuisset,hic sceleris cõuictum partim dedisse pœnas,& iam duci vt reliqua patiatur. Deprecari ibi aut intercedere pro patre non ausus præ metu & terrore Thespesius,cum referre pedem & fugere vellet,nõ iam amplius benignum illum & familiarem vidit ductorem: sed ab aliis quibusdam adspectu terribilibus propulsus, reliqua spectauit.Eorum qui aperte mali fuerant,aut in vita pœnas dederant, animaduertit vmbram non ita iam difficilem esse neque atteri similiter imperfectam, aut laborare de bruta & adfectibus obnoxia parte.Qui vero sub prætextu & opinione virtutis vitam latente improbitate exegissent, hos alii * adstantes cogebant magno cum labore & dolore interiora animæ foras obuertere, contra naturam torquentes sese & flectentes,quomodo marinæ scolopendræ hamo vorato sese voluentes inuertunt. quosdam cute derepta explicantes, ostendebãt intus vitiosos,& qui nequiciam in ratione animæ partis principe tectam gessissent. Alias quoque se vidisse animas perhibebat,quæ viperarum instar binæ,ternę,aut etiam plures complicatæ, inuicem se manderent, ob memoriam iniuriarum & mœsticiam de rebus in vita actis aut toleratis. Esse etiam lacus iuxta se positos, vnum feruentis auri, alium frigidissimi plumbi,tertium asperi ferri,his adstare quosdam genios, qui fabrorum ærariorum in morem instrumentis suis animas eorum qui ob auariciam & habẽdi inexpletam cupiditatem malefici fuissent lacubus quademit-

Supplicia mortuorum.

demitterent, qua extraherent. nam in aureo lacu cum candentes ac vi ignis perſpicuæ eſſent redditæ, plumbeo iniectæ congelabant: & grandinis ritu duratæ, in ferreo nigerrimæ fiebant ac cõfringebantur contereban turque ob duriciem, formaque mutata rurſum ad aureum lacum reiiciebantur, atroces (vt aiebat) hiſce in mutationibus cruciatus perferentes. Omnium autem miſerrime excruciari eas, quæ iam miſſæ factæ cum viderentur, ad ſupplicium retrahebantur. hæ autem erant, quarũ pœna in poſteros redundaret. cum enim harum aliqua eodem peruenit, irata incidit, & clamore obtundit, ſigna oſtendens eorum quæ paſſa eſt, exprobratque & inſequitur fugere & ſe ſubducere fruſtra conantem. celeriter enim tortores accurrunt ad ſupplicium, & denuo compellunt eiulantes ob prænotionem pœnæ. nonnullas quoque & multas poſterorum animas ferebat à ſe inuicem pendere, & apum aut veſpertilionum modo maiorum animam inſectari ac ſtridere ob memoriam eorum, quæ ipſis propter eos eueniunt. Extremo loco vidit animas quæ ad ſecundum ortum conuerſæ in varia animalia vi flecterentur atque transformarentur inſtrumentis ac verberibus, ab iis quibus illud opificium commiſſum eſt, qui integra membra aut contundunt, aut auertunt, aut etiam omnino dedolant atq; abolent, vt alii vitæ congruere poſſint. In his conſpexit etiam Neronis animam, male iam cum alias affectam, tum clauis confixam aureis. Hic cum iam opifices formam viperę Pindaricæ præberent, in qua geſtata in vtero & matre pereſa viueret, ſubito (vt narrabat) magnum effulſit lumen, & vox ex eo edita iuſſit in aliud manſuetius animal mutari, quod circum paludes & lacus caneret. dediſſe enim pœnas flagitiorum, & aliquod ei à diis deberi beneficium, quod ſubditorum optimam piiſſimamque gentem Græcos liberaſſet. Atque hactenus fuit ſpectator. Reuerſurus autem præ metu in extremum mali venit. quædam enim mulier mirabili forma ac magnitudine eum arripiens, Huc, ait, ades, vt ſingula rectius memoria complectaris, & bacillum quoddam, quali pictores vtuntur, candens ingeſſit. alia autem prohibuit. Ipſe autem tanquam à fiſtula ſubito vento vehementi impulſus in corpus incidit & oculos aperuit, tantum non iam in ſepulcrum conditus.

PLV-

PLVTARCHI, VIRTVTEM doceri posse.

DE virtute consultamus ac disputamus, docerinè possit prudentia, iusticia, vitæ rectitudo. Ergo rhetorum præclara opera, & gubernatorum, & architectorum, & rusticorum admiramur: (sunt enim sexcenta) viri autem boni nominantur tantum eo pacto, quo hippocentauri, gigantes, & cyclopes: opus autem reprehensioni non obnoxium virtutis atque sincerum nullum est, neque mores malarum perturbationum vacui? sed si quid sponte sua natura producit boni, id multo alieno obscuratur, tanquam fructus syluestri & immunda permixtus materia? Fidibus canere discunt homines, & saltare, & legere literas, & agros colere, & equitare: calceis se & vestibus induere discunt, vinum infundere, cibos parare: atque hæc omnia nisi discantur, recte non fiunt; bene autem viuere, cuius rei gratia isthæc sunt omnia, disciplina, ratione atq; arte caret, & fortuitum est, ô mortales? Cur virtutem non doceri dum affirmamus, virtutem esse vllam negamus? Si enim discendo ea nascitur, qui disci eam vetat, is ne exsistat ea impedit. Atqui, vt est apud Platonē, ob pedis ad lyram inconcinnitatem neq; frater fratri bellum facit, neque amicus cum amico litigat, neque ciuitates ciuitatibus orta contentione extrema mala vicissim inferunt. neque seditionem ortam dicere possis in ciuitate propter accentum & quomodo pronunciandum sit Telchines: neque in familia iurgium inter maritum & vxorem de stamine aut subtegmine. Et tamen telam, librum, aut lyram nō tractabit qui non didicit, quāquam nullum inde magnum damnum accepturus: sed ridiculus fieri veretur. nam, vt Heraclitus ait, præstat inscitiam celare. Domum autem, coniugium, rempublicam, magistratum putat recte tractari* Pueri obsonijs edendis dediti pædagogo Diogenes pugnum incussit, recte non ei qui non didicisset, sed qui non docuisset, culpam imputans. Iam participare patinam aut calicem dextre non potest qui non statim à puero didicerit, vt Aristophanes ait.

Non obsonia, non turdos auere, non pedet Nebu.
Alternos ponere, &c: ——

fami-

familiæ autem, ciuitatis, coniugij, vitæ, magistratus societas iniri inculpata potest ab his, qui non didicerunt quomodo se inuicem gerere homines debeant? Aristippus interrogatus à quodam, Ergo vbiq; tu es? ridens, Nonne, inquit, ego naulum perdo, si vbique sum? Cur ego non ipse quoque dicis, si homines discendo non fiunt meliores, perit merces pædagogis data? Hi enim primum accipientes ab ipso lacte puerum, sicut nutrices corpus manibus formant, ita ipsi animum fingunt, consuetudine ad prima virtutis vestigia adducentes. Et Laco interrogatus quid vtilitatis adferret pueris quos instituebat: Facio, respondit, vt honesta eis fiant suauia. Atque ipsi pædagogi docent in via ambulare capite demisso, vno digito salsamentum, duobus tangere piscem, panem, carnem, sic scabere, sic vestem gerere. Quid, dicens vitiliginis esse & reduuiæ medicinam, non esse pleuritidis, febris, phrenitidis, differtne ab eo qui rerum puerilium affirmet recte scholas esse, doctrinam, præcepta, magnarum & perfectarum vsum rationis expertem atque fortuitum? Sicut enim ridiculus est qui remum agitari ait ab eo qui didicerit, ita qui aliarum artium disciplinam ponens, virtutis tollens, contrarium videtur eius facere quod Scythæ solent. Hi enim, vt Herodotus ait, seruis oculos eruunt, vt ipsis adsistant. hic ancillis & inseruientibus artibus rationem veluti oculum tribuens, virtuti eum adimit. Atqui Iphicrates Imperator Calliæ Chabriæ F. interroganti, Quid es, sagittarius, cetratus, eques, grauis armaturæ miles? nihil, inquit, horum, sed qui his omnibus præcipio. Ridiculus proinde sit, qui dicat artem sagittandi, arma tractandi, funda iaciendi, equitandi posse doceri, ducendi exercitus rationem esse fortuitam. Nonne magis etiam ridiculus ille, qui solam prudentiam doceri posse neget, sine qua reliquarum artium vsus est nullus, nullum emolumentum. Quod si ea princeps est, ornatusque & ordo omnium, quoduis ad vtilitatem componens: iamprimum quæ gratia est cœnæ, pueris ita institutis vt coquere, assare, & vinum infundere possint, si nulla sit dispositio, nulla ordinatio administrantium?

Initio Melpom.

PLV.

PLVTARCHI LIBELLVS, DOcens, *Qua quis ratione seipsum citra inuidiam laudare possit.*

NEMO est, Herculane, qui non dicat molestum atque illiberale esse, de seipso ad alios loquendo aliquam sibi dignitatem aut potentiam vindicare. sed re ipsa pauci, eorum etiam qui rem istam vituperant, ingratam eius importunitatem euitauerunt. Euripides quidem insolentissima vsus est iactantia, hæc canens:

Venalis oratio si esset mortalibus,
Laudes nemo sui ipsius vellet dicere.
Nunc (ex profundo nanque gratis aere
Sumere licet) nemo non gaudet dicere
Tam falsa quam vera: hoc impune quia licet.

Adde, quod orationem de seipso inseruit casibus & rebus in tragœdia propositis, nihil ad eas pertinentem. Similiter Pindarus quoque, qui intempestiuam iactantiam insaniæ succinere dixit, nullum facit finem magnifice loquendi de sua facultate. digna quidem laude: quis hoc negaret? Sed tamen & eorum qui in certaminibus coronantur, alij victoriam proclamant, vt molestam de seipso loquendi ansam præcidant. & Timotheo in victoriam de Phrynide partam scribenti, Beatus eras Timothee, quando præco dixit, Vincit Timotheus Milesius Carbonis filium Ionocamptam: non iniuria succensemus, qui indocte & iniuste suam ipsius prædicauerit victoriam. Vnicuique enim, vt ait Xenophon, laus ab alijs profecta suauissima est auditu: alijs autem ea molestissima, quam sibi quis ipse tribuit. Primum enim impudentes eos arbitramur, qui seipsos laudant: quia decebat eos pudor, etiam si ab alijs laudarentur. Secundo iniustos: sibi sumentes scilicet, quod tribui ab alijs debuit. Tertio, aut silentes videbimur moleste ferre & inuidere: aut hoc dum vitamus, cogemur præter animi nostri sententiam ipsi quoque nos ad laudandum conferre, & ipsos testimonium dicendo in faciem laudare: hoc est, rem in nos recipere, quæ magis illiberali adulationi, quam honoris exhibitioni conuenit.

Olymp. oda. 8.

Propria laus cur sordeat.

uenit. Verum enimuero quanquam hæc ita habent, vsu venire tamen potest, vt audendum sit viro ciuili aliquid de seipso dicere, non gloriæ vllius aut gratiæ captandæ causa: sed quia occasio & res ita postulent, vt sicut alia vera, ita de seipso etiam proferat: maxime cum ad præsens institutum commode cadit, vt liberaliter profiteatur tale aliquid abs se fuisse gestum aut confectum. Huiusmodi enim laus bonum producit fructum, ex ea tanquam semine pluribus & auctioribus pallulantibus laudibus. Quippe gloriam ciuilis vir nō vt præmium aut solatium virtutis exigit, aut amplectitur suis actionibus comitātem: sed quod credi & haberi pro probo, causam & occasionē ipsi plurium pulcriorumque parit facinorum. dicto enim audientibus & amātibus facilius & suauius licet prodesse: qui suspecti sunt aut calūnijs onerati, virtute sua nō possunt vti, & vim facere beneficium ipsorum fugientibus. Si vero alias etiam ob causas ciuilis vir seipsum laudare debeat, considerandum est quales eæ sint: vt vanitatem & importunitatem euitātes, quod vtile est, interim nō prętermittamus. Proinde vana est laus eorum qui se ipsos propterea videntur laudare, vt laudentur, ac maxime contemnitur, ab ambitione intempestiuæ gloriæ proficisci credita. Sicut enim qui cibi penuria laborant, contra naturā ex suis ipsorum corporibus ali coguntur, isque finis est famis: sic qui laudes esuriunt, nisi obtingant alij laudatores, decorū violant, dum ob arrogantiam ipsi sibi aliquid tribuere ac conferre videntur. Quando autem non simpliciter & pro se laudari cupiunt, sed certamine aduersus aliorum laudes suscepto, res suas gestas ijs opponunt, tanquam oblitteraturi: ad vanitatē facinus inuidum atque malignum adijciunt. Nam qui in alieno choro pedem ponat, cum prouerbio curiosum atq; ridiculum demonstrant. sed de seipso inter aliorum laudes in mediū ab inuidia & obtrectatione extrusum sermonem, cauere diligenter debemus: ac ne alios quidem ferre qui tum nos laudent, sed meritis laudē suā cōcedere. aut si eo honore indigni ac vitiosi videātur, nō nobis laudādis hunc ipsi adimere, sed palam arguere atq; ostendere, non competere in eos qui habetur honorem. Hæc cauenda esse, liquet. Seipsum autem absque culpa reprehensionis laudare aliquis potest, primum si calumniæ, aut accusationis depellendæ gratia hoc

Gloria.

Vana laudes sui.

I. Occasio se ipsum laudandi, defensio.

hoc faciat. vt Pericles: Ac mihi quidem vos irascimini, ei viro, qui nemini vestrûm cedo vel peritia rerum, vel elocutione intellectarum, vel amore patriæ, vel pecuniæ despicientia. Non enim crimen modo arrogantiæ, vanitatis, & ambitionis effugit tunc de se magnifice loquendo: sed & altitudinem animi, & virtutis declarauit magnitudinem, eo ipso inuidiam opprimentis, quod deijci se & frangi non est passa. Et non iam ferre de talibus suffragia volunt ciues: sed extolluntur, lætantur, & instinctu quodam animi prosequuntur talem iactantiam, si vera sit & constans. Testimonio sunt historiæ Pelopidam à principibus reipub. accusatum, quod exacto Bœotarchiæ tempore non statim domum redijsset, sed in Laconicam irrupisset, ac Messenam instaurauisset, submittentem se & deprecantem Thebani ægre absoluerunt. At contra Epaminondam, qui eius tum fuerat collega, multa de rebus suis gestis magnifice prædicantem, eumque orationi finem imponentem, vt diceret, Paratum se esse mori, si fateri velint ciues, ipsum ijs inuitis Laconicam vastasse, Messenem condidisse, & Arcades in vnum corpus conduxisse: non sustinuerunt ijdem ire in suffragia, sed admiratione viri gaudio simul risuque oborto discesserunt. Itaque ne Homericus quidem Sthenelus plane damnandus nobis est, cum diceret,

Nos nostris multo meliores patribus esse — *Iliad. Δ 405.*
Iactamus:———

siquidem horum meminimus etiam verborum,

Eheu Tydide, tam forti nate parente, — *Ibid. 370.*
Quid trepidas, timidusque acies circumspicis amplas?

ipse enim nullo impetitus maledicto, amicum ignominiose compellatum defendit, ipsa causa veniam de se dicenti conciliante. Et quidem Romani ægre tulerunt Ciceronem crebro res suas contra Catilinam gestas prædicantē. ijdem tamen Scipionem dicentem, Non debere eos sententiā de Scipione ferre, quib. ipse potestatem decernendi de omnibus hominibus parauisset, coronati in Capitoliū deduxerunt, sacrificioq; eius interfuerunt. ille enim nulla vrgente necessitate, tantum gloriæ cupiditate impulsus laudibus suis vtebatur: hunc periculum inuidia liberauit. Nō autem reis duntaxat, & in periculo constitutis, sed etiam ijs qui in aliquam inciderunt calamitatem iactantia & fastus con- *II. Aduersæ res sui laudationem excusant.*

uenit, magis quã cum rebus vtuntur secundis. hi enim veluti arripere gloriam, & ambitioni suæ indulgere videntur: illi procul ab arrogantia ob temporis rationem deiuncti, emergere aduersus opprimẽtem fortunam, ac magnitudinem animi fulcire, omninoq; fugere aduersarum rerũ miserationem deplorationemq; existimantur. Quemadmodum ergo eos qui inter ambulandũ sese erigũt, ceruicemque sublimem attollunt, stolidos vanosque putamus: qui in pugillatione vel pugna seipsos excitant, eos laudamus. sic vir fortuna iniqua vbi se rectum statuit atq; reluctatur.

Tanquam pugilque conferens manum

Soph. Trachin. — de abiecto & miserabili gloriositate sua elatum se & altum redigens: non molestus aut ferox, sed magnus esse videtur atque inuictus. Hoc scilicet modo Homerus Patroclum moderatum & inuidiæ expertem in re præclare gerenda, gloriosum in morte facit:

Si mihi viginti tales equidem occurrissent.

Iliad. π, 847. — Et Phocio, mansuetus alias, postquam damnatus fuit, cum multis alijs indicijs suã detexit magnanimitatem, tũ cuidam vna moriturorum eiulanti & grauiter casum suum ferenti, Quid? inquit, Non tibi gratum est cum Phocione mori. Non minor, sed maior etiam ciuili homini iniuria affecto licentia datur de se verba faciendi ad ingratos. Sic Achilles alias dijs gloriam cõcedens, & moderate loquens,

——— *Si Iupiter olim*

Iliad. α, 128. — *Concedet nobis euertere Pergama Troiæ,*

indigne adfectus contumelia & circumscriptus, iræ iactantiam permittit,

Iliad. ι, 328. — *Cepi bis senas comitatus nauibus vrbes.* Et:

Iliad. π, 70. — *Non etenim galeæ fulgorem cernere nostræ*

Comminus audebunt. ———

admittit enim libertas, quæ excusationis sui pars est, magniloquentiam. Sic nimirum etiam Themistocles, cum in actionibus suis nullum dictum aut factum molestum adhibuisset, ab Atheniẽsibus se ob satietatem fastidiri ac despici animaduertens, non abstinuit dicere, Quid ô felices, defatigamini sæpenumero beneficijs ab eodẽ accipiendis? & tempestate oborta sub arborem hanc confugitis, serenitate reddita inter digrediendum frõdes eius stringitis? Hi ergo iniurijs lacessiti, aduersum ingratos memoriam rerum abs

III. Defensio rei bene gestæ.

abs se præclare gestarum intulerunt. Iam cuius recte facta culpantur, is ea si laudat, omnino veniam meretur, & reprehensione vacat. videtur enim non exprobrare, sed defendere. Hæc res splendidã Demostheni parauit libertatem, laudemq; amolita est fastidiũ, quas fere per totã pro Corona orationem vsurpauit, iactans suas quæ culpabãtur de bello legationes, & decreta. His admodũ vicina est venustas oppositionum, cum quæ cui res vitio datur, eius contrarium turpe ostẽdit esse atq; vitiosum. Ita Lycurgus Athenis, cum ei exprobraretur, quod argento dato calumniatorem placasset, Et qualis tandem, inquit, vobis videor ciuis, qui apud vos tanto tempore rem gerens publicam, dare potius quam accipere iniuste deprehensus sim? Et Cicero Metello obijcienti, plures ipso testimonium contra eos dicente dãnatos, quam defendente absolutos esse, Quis vero-inquit, non hoc dicit, plus in me fidei esse quam eloquentiæ. Talia sunt etiam isthæc Demosthenis: Quis vero me non iure occidisset, si quid eorum quæ vrbi pulcra sunt, verbo saltem ausus fuissem dedecorare? Et: Quid existimatis dicturos fuisse impuros istos homines, si tunc me his de reb. subtiliter rationes subducente abiuissent ciuitates? Omnino autem oratio illa de Corona ingeniosissime oppositionib. & solutionibus causarũ laudes superinducit. Verum hoc quoque vtile est illa ex oratione discere, quod de se dictis accuratissime admiscens auditorum laudes, inuidiam & amorem sui à se remouit. vt cum refert quales se Eubœensibus præbuerint Athenienses, quales Thebanis, quæ in Byzantios & Cherronesitas beneficia contulerint: quorum se administrum duntaxat ait. Ita enim occulte proprijs laudibus auditori se insinuat, cum voluptate admittenti quæ dicuntur, & gaudenti suis pulcris facinoribus: cui gaudio statim comitatur admiratio & amor eius, cuius opera res ita bene gesta fuit. Eo respiciens Epaminondas Meneclida ipsum aliquando traducente, vt qui de se quam Agamemnone amplius sentiret: Facio, inquit, hoc propter vos Thebani, quorum solorum opera Lacedæmonium imperium vnica die euerti.

IV. Se per alium laudare.

Sed quoniam qui seipsos laudant, ijs plerique ad modum aduersantur & succensent, non item alios laudantibus, sed frequenter gaudent alacriterq; adstipulantur suis testimonijs: solent nonnulli ijs, quibus idem studium fuit, eædem

eædem actiones, ijdem denique mores, tempestiue laudandis conciliare sibi & in se conuertere auditorem: qui statim intelligit dicentem, etiamsi de alio loquatur, ob virtutis similitudinem dignũ eadem esse laude. Sicut enim qui alteri exprobrat ea quibus ipse obnoxius est, facile sentitur non tam alium quã sese vituperare: sic boni dum bonos honorant, sui ipsorum memoriam renouant apud eos qui virtutis ipsorum sunt conscij, vt statim acclament, Quasi vero tu non sis talis? Sic Alexander Herculem venerans, & rursus Alexandrum Androcottus, effecerunt vt ipsi quoq; a similibus honorarentur. Dionysius autem Gelonem subsannando, & gelota, id est, risum, Siciliæ nominando, imprudens per inuidiam suæ potentiæ magnitudinem auctoritatemq; infregit. Atq; hæc quidem etiam alias scire & obseruare ciuilem hominem conuenit. Qui vero coguntur sese laudare, eos tolerabiliores facit si non omnia sibi arrogent, sed gloriam molestam alijs sentientes, alia fortunæ, alia deo accepta ferant. Itaq; præclare Achilles:

V. Translatio suæ laudis in alium.

Ilia. χ. 379.

Hunc postquam superi nobis superare dederunt.

Præclare etiam Timoleo, qui Syracusis fanum Fortuitorũ casuum ob res à se gestas posuit, domumq; suam bono genio consecrauit. Optime Pytho Ænius, qui cum Cotyn interfecisset, ac deinde Athenas venisset, certatim oratoribus ipsum ad populũ laudantibus, cum inuidere sibi quosdam & indigne ferre hoc sentiret, progressus: Hæc, inquit, Athenienses deorũ aliquis fecit, nos manus ei vtendas præbuimus. Sylla quoq; inuidiam amolitus est, identidem Fortunæ mentionem faciens, & ad extremum Venusti cognomen sibi sumens. Malunt enim homines fortunę quã virtutis laudem alijs concedere: quod illius dona bonum alienũ huius defectum à seipsis proficisci existimãt. Quare Zaleucus maxime suas leges Locrẽsibus cõmendauit. Mineruam identidem sibi in conspectũ venire legesq; dictare & exponere dicens, nihil eorũ quæ promulgaret abs se excogitatũ aut consultatum esse. Verum hæc quidẽ remedia, hasq; excusationes fortassis necesse est aduersus plane morosos inuidosq; præparare. Apud moderatos non est absurdum etiã correctionibus laudũ vti. Verbi gratia, Laudauit aliquis te à doctrina, aut diuitijs, aut potentia. hunc tu iubebis non ista de te commemorare, verum hoc potius dicere, si bonus

VI. Correctio tributæ laudis.

sis, si

ſis, ſi innocuus, ſi vtilis. Hoc qui facit, nõ infert, ſed trãsfert laudem: neq; videtur gaudere laudatoribus, ſed ſuccenſere quod non conuenienter laudauerint, aut ob eas res quas oportuit, ac deteriora melioribus occultare: vt qui non velit laudari, ſed doceat laudare ita vt decet. Tale aliquid ſpectare videntur iſta Demoſthenis. "Non enim lapidib. ego, non "latere cocto vrbem muniui: ſed ſi meas munitiones cõſide- "rare velis, arma inuenies, equos, atq; ſocios." Ac multo magis illud Periclis. Cum enim iam morientem neceſſarii mœſti deplorarent, ac præturas cõmemorarent, potentiam, & quæ trophæa, quas victorias vrbeſq; Athenienſib. partas relinquerer: paululum ſeſe erigens, reprehendit eos, quod cõmunes multorum, & fortunæ magis quam virtuti debitas laudes retuliſſent, pulcerrima, & maxima, ipſique propria hac laude prætermiſſa, Quod propter ipſum nemo Athenienſium nigram veſtem vnquam ſumſiſſet. Hoc exemplũ & oratorem docet, ſi quidẽ vir bonus ſit, laudatum ob facundiam, laudem in vitam & mores auocare: & imperatorem, ſi ob peritiam rei militaris aut felicitatem ſit in admiratione, de manſuetudine ſua & iuſticia libere loqui. Et contra vbi nimiæ laudationes proferuntur, vt vulgo per adulationem ſolent inuidioſa tribuere, dicere:

Non deus ipſe ego ſum, quid me immortalibus æquas? Od.π.187.

ſi me recte noſti, integritatem meam lauda, aut temperantiam, aut æquanimitatem, aut humanitatem. Inuidia.n. citra moleſtiam ei qui maiora recuſat, minora concedit: veraq; laus iis non adimitur, qui falſas & vanas nõ admittunt. Itaq; reges quoq;, qui non deos ſe, aut deorum filios, ſed fratrum, aut matris amatores, aut beneficos, aut diis charos appellauerunt, haud grauate pulcris quidẽ iſtis, ſed humanis tamen cognomentis honorauerunt. Sicut rurſum de his qui ſcribunt aut docent, eos moleſte ferunt, qui ſapientum nomẽ ſibi adſcribunt, amplectuntur autem ſe philoſophiæ ſtudere, aut proficere, aliudve aliquid tale moderatum & inuidiæ expers dicentes. At oratores & ſophiſtæ dum declamantes patiuntur ſibi acclamari, Diuinitus, moderatorum & humanorum laudem amittunt. Porro ſicuti qui oculorum debilitate affectis cauent ne moleſtiam exhibeant, ij nimium ſplendidis vmbræ aliquid admiſcent: ita ſunt qui ſuas laudes non omnino ſplendidas ac puras proferunt: ſed defe-

VII. Vitiorũ inter laudes confeſſio.

defectus quosdam & errata aut leuia peccata iniiciendo, importunitatem & inuidiam declinant. Ita Epeus nō mediocriter se de pugillatione iactans atq; ferociens,

Comminus huic corpus rumpam : ---

Ili.ψ.670. simul & hoc dicit:

Non satis est aliis me pugnando esse minorem?

Quanquam hic quidem fortasse ridiculus est, athleticam arrogantiam timiditatis & ignauiæ confessione excusans. Is accuratus & elegans, qui obliuionem de se aliquam, aut ignorantiam, aut ambitionem, aut auditionem alicuius disciplinæ vel sermonis prodit. Sic Vlysses,

* *Ast ego Sirenum voces audire cupiui,*
Od.μ.192. *Soluere me socios nutuq; oculisq; iubebam.* Et:
Ody.ι.228. *Nec mihi persuasum est: (melius parere fuisset*
Multo equidem) volui lustrare, & munera ab illo
Sperabam. ---

atq; omnino quæcunq; non plane turpia & indecora peccata laudib. admixta, inuidiam auertunt. Multi paupertatem, imperitiam, atq; adeo ignobilitatem inter suas laudes dum confitentur, inuidiam retundunt. Sic Agathocles aurea pocula & cælata præbibens adolescentibus, iussit etiam fictilia proferri: & Talis, inquit, res est adsiduitas laboris ac tolerantia & fortitudo, nos olim lutea, nunc aurea facimus pocula. etenim Agathocles, qui ob obscuritatem generis & egestatem credebatur in figuli officina educatus, post modo regnum totius prope Siciliæ obtinuit. Atq; hæc

IIX. *Fiducia se laudantis.* quidem remedia extrinsecus adsciscuntur orationi quam de se quis habet. Quædam alia in ipsis quodammodo insunt, qui seipsos laudant. His Cato vsus est, Inuideri sibi dicens, quod suis rebus neglectis noctes patriæ causa vigilaret. tale & istud,

Iactone me? qui poteram sine negocio,
Numeratus in vulgari censu exercitus,
Fortuna eadem cum primo sapientia
Frui. --- Item:
Vereor laborum gratiam profundere
Quos pertuli: neque nunc hos detrecto nouos.

Vt enim domum aut prædium, ita gloriam quoq; & virtutis laudem vulgo, ijs qui gratis & nullo negocio, non qui redemerint multis laborib. & periculis, inuident. Quoniam

autem

autem non modo citra dolorem aliorum & inuidiam, sed etiam cum eorum vtilitate vsurpandæ nobis sunt nostræ laudes ne hoc agere, vt nos laudemur, sed eo ipso aliud aliquid moliri videamur: primum hoc considera, an excitãdi studii æmulationisq virtutum gratia apud auditores aliquis seipsum laudare possit. Hoc sane modo Nestor suas pugnas & præclara facinora narrando, & Patroclum ad pugnã instigauit, & nouẽ Græcos heroes ad singulare cũ Hectore prœlium excitauit. Exhortatio enim quæ factũ verbis coniunctum habet, exemplumque proprium ad imitationem inuitans, animata est & mouet atque exstimulat, & cum impetu ac proposito animi spem etiam consequendi & potiundi eius, ad quod impellimur, certam iniicit. Hinc est, quod Lacedæmone chorus senum cantat,

X. Laus propria ad vtilitatem auditoris referenda.

Ili. λ, 669.

Ilia. η, 132.

Nos fuimus olim iuuenes valde strenui: puerorum
Nos erimus olim fortiores plurimo: iuuenum,
Fortes sumus nos: fac, si vis, periculum.

legis latore præclare & ciuili rationi conuenienter vicina & domestica adolescẽtibus eorum qui rem gessissent proponente. Enimuero interdum etiam ad reprimendum, ac humiliandum & cicurandum hominem insolentem ac ferocem conducit de seipso aliquid tumidius iactare, vt rursum Nestor:

Certe, ego cum, quam vos sitis, melioribus olim
Consueui, vixique viris: neque me tamen illi
Spreuerunt.---

Ili. α, 260.

Sic etiam Alexnadro Aristoteles scripsit, Non his tantum, qui magnum tenerent imperium, permissum esse magnifice de se sentire: sed his etiã, qui recte de diis statuerent. Vtilia sunt etiam aduersus hostes & inimicos isthæc:

Occurrunt nati miserorum viribũ nostris

Ilia. ζ, 127.

Et de Persarum rege, qui Magnus vsurpabatur, Agesilaus: Qui, inquit, maior me est, si non etiam iustior? Et aduersum Lacedæmonios, cum ii Thebanos accusarent, Epaminondas: Sane, ait, nos breuiloquentiæ vestræ finem imposuimus. Atque hæc quidem in hostes & inimicos. De amicis porro & ciuibus, tempestiue nos iactando non modo ferocientes retundere possumus & humiliores reddere: sed & timidos atque attonitos animare. Sic & Cyrus in periculis & prœliis magnifice de se loquebatur, non alias. &

Antigonus secundus, cætera fastu vacuus & moderatus, in nauali ad Côn prœlio amicorũ quodã dicente, Non vides quanto plures sint hostium naues? Me vero ipsum, inquit, quod nauibus opponis: Apparet hoc perspectum fuisse Homero. Facit enim Vlyssem sociis ad fluctus & strepitum circa Charybdin animos despõdentibus, in memoriam iis redigentem calliditatem suam & fortitudinem:

Odyss. μ. 209.

Non tamen hocce malum nunc grandius ingruit illo,
Cum nos vi tenuit vasto Polyphemus in antro.
Et tamen hinc virtute mea nos consilique
Fugimus.----

Non est enim popularem captantis auram, aut sophisticæ ostentationis ista laudatio, neque strepitum & applausum quærentis, sed eius, qui confidendi pignus virtutem scientiamque suam amicis exhibeat. Nam in periculis ad salutẽ permultum conducit auctoritas & existimatio viri imperatoria peritia ac facultate prædití. Cæterũ supra docuimus, nequaquam ciuile esse laudi & gloriæ alienæ seipsum opponere. Tamen vbi falsæ laudes nocẽt ac corrumpunt, studiumque rerum malarum & prauum de rebus magnis cõsilium animi generant, non inutile est eas refutare, aut potius indicato discrimine auditorem ad meliorem auertere sententiam. Etenim quis non gratum habeat, si plerosq; vltro videat abstinere à vitio quod maledictis ac reprehensionibus sit exagitatum? Quod si autem malicia honestam opinionem nacta fuerit, eiusq; ad voluptatem auariciamve illecebris honor & gloria accedat: nulla iam ita felix, ita valida est natura, quæ his non vincatur. Itaque oportet nõ hominum laudibus, sed ipsarum rerum, si prauæ sint, aduersari ciuilem hominem. hæ enim laudes peruertunt, secumque trahunt imitationem turpium pro honestis habitorũ. Maxime autem refelluntur, veris iuxta oppositis. Hoc modo Theodorus actor tragœdiarum fertur aliquando ad Satyrum histrionem comicum dixisse, Non spectatoribus risum mouere, sed lacrymas elicere admirabilitatem habet. Quod si huic ipsi Theodoro philosophus aliquis diceret, Atqui, mi homo, non id præclarum est fletum mouere, sed fletu & mœsticia liberare: is seipsum prædicando auditorem iuuaret, eiusque iudicium corrigeret. Sic Zeno de multitudine discipulorum Theophrasti, Chorus, inquit,

X. *Quando aliorum laus impugnanda.*

eius maior, meus est concinnior. Et Phocio Leosthene adhuc rem feliciter gerente interrogatus ab oratoribus quidnam beneficii in Vrbem contulisset? Nihil, inquit, quam quod me prætore vos orationem funebrem nullã habuistis, sed quotquot mortui sunt, in sepulcris maiorum sunt humati. Admodum venuste etiam Crates his versibus,

Hæc habeo, quæ edi, quæq; exsaturata libido
Hausit:---- opposuit hos:
Hæc habeo, didici studio quæ pulcra, Camœna
Me quibus instruxere ----

Pulcra enim est hæc laus & vtilis, docens vtilia & commoda mirari atq; amplecti, vanis & ociosis rebus posthabitis. Itaq; hoc cum dictis ad quæstionem explicandam coniungatur. Restat vt ipsa iam disputatione hoc flagitante porro explicemus, qua quis ratione intempestiuam sui laudationem cauere possit. Etenim amorem sui arcem habens de seipso dicendi studiũ munitam, et his qui admodum mediocriter erga gloriam affecti videntur, deprehenditur sæpenumero insidians. Sicut enim de præceptis bonæ valetudinis tuendę vnũ est, omnino cauere sibi à locis insalubribus, aut maiori cura valetudinis vti in illis versantem: sic de seipso loquendi studiũ quasdam habet occasiones & rationes lubricas, & quouis prætextu propriã laudem elicientes. Primum vbi laudantur alii, ibi (vt diximus) ambitio sermonem de se ipso facile extrudit, animumq; morsum aliena laude ac titillatum pruritus instar occupat quædam gloriæ cupiditas & ad eam parandam incitatio: idque cum alias, tum adprime si alius æqualis aut inferior etiã nobis sit in ea re ob quam laudatur. Quemadmodum enim esurientium appetitio aliis coram edentibus magis acuitur & irritatur: ita laus in proximum collata intemperanter erga gloriam affectos quasi riualitate quadam accendit. Secundo loco narrationes rerum feliciter & ex animi sentẽtia gestarum, multos præ lætitia in iactantiam ampullasque verborum efferunt. incidentes enim in commemorationem victoriæ suæ alicuius, aut rei in repub. præclare gestæ, aut actiones vel orationes principibus probatas, non se tenent, neque modum seruant. quo genere sui prædicandi maxime videas homines nauticos & militares decipi. Accidit etiam his qui è prouinciis à se gubernatis, aut magnis negociis reuertun-

Quomodo vitanda sit importuna sui laudatio.

uertuntur hoc frequenter. mentione enim facta illustrium & regiorum hominum, annectunt collaudationes sui ab iis profectas: arbitrantes non se à seipsis laudari, sed aliorum laudes ipsis tributas referri. sunt qui plane rem ab auditoribus non animaduerti putant, cum regum aut imperatorum erga ipsos in dextra danda, alloquendo & amice tractando referunt comitatem, non vt suas hæc laudes, sed illorum humanitatis atque benignitatis documenta narrantes. Qua in re attendere se quisque diligenter debet, vt cum alios laudat, laudatio ea suspicione amoris sui ipsius, ac studii de se verba faciundi careat: ac ne videatur

Ilia. τ. 301. *Patroclum prætendendo ---*

seipsum laudandis aliis laudare. Proinde id dicendi genus quo alios vituperamus aut culpamus, periculosum est, & ambitiosis multas præbet ad excurrendum in sui laudationem occasiones. In hoc vitii cum primis incidunt senes, vbi ad castigandum alios & culpãdum malos mores ac male facta conuersi, eo progrediuntur, vt seipsos laudibus vehant, qui mirabilem in tali re virtutem ostenderint suam. His quidem, si non ætate tantum, sed gloria etiam & virtute sint præditi, danda est venia. tantum enim abest vt inutilis sit horum iactantia, vt qui hoc modo castigantur, magna simul virtutis æmulatione & pulcritudinis studio incendantur. Nos alii cauere diligenter & metuere etiam istas debemus digressiones. Nam cum alioqui molesta sit & pene intolerabilis proximi reprehensio, multamque requirat cautionem; qui alterius reprehensioni suam immiscet laudem sibique gloriam ex alterius dedecore venatur, molestissimus plane importunissimusque est: quippe qui ex aliorum culpa laudem sibi videatur velle quærere. Addamus hoc. Qui facile in risum soluuntur, ii maxime cauere debent & fugere titillationes atque contrectationes, in quibus læuissimæ corporis particulæ delabentes & cõfluentes, excitant impelluntq; eam adfectionem. Et qui effusius ad gloriæ cupiditatem feruntur, iis vel maxime hoc consulendum est, vt cum laudantur ab aliis, sese laudando abstineant. Eum enim qui laudatur, erubescere conuenit, abiicere verecundiam non conuenit: & inhibere eos, qui magnum aliquid de ipsis dixerint, non reprehendere tanquam

uam intra modum laudes ipſorum proſecutos. qua in re eccant multi, admonentes præterea de aliis quibuſdam iis actionibus & egregiis facinoribus, eaq; dictis inculcan- :s, donec ſimul & a ſe, & ab aliis tributam ipſis laudē cor- umpant. Nonnulli dum ſibiipſis blandiuntur, quaſi titil- ant ſe atq; inflant. Sunt qui aliquam laudem quaſi eſcam ıbmittentes maligne, prouocēt eos, qui ſuorum ipſorum rædicandorum vitio correpti ſunt. Alii percunctantur eo nodo quo illi apud Menandrum,

Vt rideant. Hoc *vulnus vnde tibi accidit?*
Sum læſus haſtili. quî proh deûm? gradus
Muris admotos conſcendens. prompte ſimul
Oſtendo vulnus. rurſum me ſannis premunt.

ı omnibus his quam poteſt fieri maxime cauendum eſt, ne udibus præcipites agi nos patiamur, neve interrogati oſmet prodamus. Ad quam rem perfectiſſima eſt hæc cau- o atq; cuſtodia, vt animaduertamus alios qui ſeipſos lau- ınt, quam ii rem omnibus ingratam moleſtamq; agant, :que nulla oratio ſit perinde inuiſa & grauis. Quippe vt ıllam aliam iniuriam in nos eorum qui ſeipſos laudant legare poſſimus: tamen tanquam naturæ inſtinctu mo- ſte ferentes eam rem & auerſantes, dimitti ab eis & reſpi- ıre properamus. Cum quidem adulatori & menſarum aſ- clæ atque indigenti intolerabilis ſit etiam tum cum eius t vſus, diues aliquis, aut ſatrapa, aut præbitor. atque has mbolas aiunt conuiuiorum ſe dare maximas. vt ille apud Ienandrum:

Hic me enecat, fio macer conuiuiis,
Sapientia audiens, & militaria
Dicteria iſta. glorioſus eſt nimis,
Nimiſq; impurus ac ſceleſtus.---

Iæc etenim non ad milites duntaxat, atq; recens ditatas, rætextatis illis & comtis ſuis narratiunculis alios detinen- :s, ſed & de ſophiſtis, philoſophis, imperatoribus ſua ni- niū extollentes atq; cum faſtu iactantes adſueuerimus di- ere: ſiquidem memoria teneamus propriis laudibus alio- um comitari vituperium, ac vanam hanc gloriæ cupidita- em deſinere in ignominiam: idq; ad extremum nos conſe- ui, (quod Demoſthenes dixit) vt offenſis auditorib. exiſti- memur

memur tales non esse, quales nos ipsi prædicauimus. his (inquam) consideratis, ipsi de nobis loqui omittemus, nisi magna id vel cum nostra, vel cum auditorum vtilitate futurum speremus.

PLVTARCHI DE COHIBENda ira dialogus.

SYLLA. Recte mihi, Fundane, facere videntur pictores, qui opera sua, priusquam ea absoluant, per interualla temporis contemplantur. ita enim abducto ab iis paulisper visu, sæpius iudicium reuocãtes, etiã exigua discrimina obseruãdo attingunt, quæ continenti inspectione cõsuetudine quotidiana occultarentur. Nobis autẽ quãdoquidẽ non licet, vt aliquandiu à nobis ipsi digrediamur, nostrive sentiendi faciamus aliquam intercapedinem: (quod ipsum efficit potissimum, vt sui quisque peior sit quam aliorum iudex) proximum est, vt interdum amicos conueniamus, iisque nos præbeamus considerandos. non an celeriter consenuerimus, aut corpus melius peiusve sit affectum: sed an moribus nostris tempus boni aliquid addiderit, aut vitii ademerit. Ego itaque anno reuersus Romam secundo, ac quintum hunc tecum degens mensem, felicitate naturæ tuæ reputata non admodum mirabile duxi tantum virtutum tuarum esse factum incrementum. sed mihi animaduertenti vehementiam illam tuam, & ad irascendum efferuescentiam ita placatam, & rationi obedientem atq; mansuetam redactam, subiit ad animum dicere:

Ilia. χ. 373. *Proh superi, vere quam multo mollior hic est?*

Atque hæc mollitudo nõ ignauiam, non dissolutionem, sed instar subactæ cultura terræ læuitatem quãdam & profunditatem ad agendum efficacem habet, loco pristinæ illius incitationis ac celeritatis. Vnde liquet, iracundiam non ob decedentem ętatis vigorem, neq; fortuito elanguisse, sed rationibus quibusdam bonis procuratam fuisse. Sane (vt verum tibi dicam) cum Eros socius nobis hæc nunciaret, suspicabar eum non quæ adessent, sed quæ decerent præclaros homines beneuolentia adductum suo testimonio tibi tribuere. tametsi, vt nosti, alias persuaderi sibi nequaquam fineret, vt in gratiam alicuius de sententia sua decederet.

Nunc

Nunc autem & illum crimine falso dicti testimonij absol-
ui: & tu, profectione ocium præbente, expone nobis tuam
quasi medicam curationem, qua vsus animum ita probe
frænatum, simplicem, rationiq; obtemperantem reddide-
ris. FUNDANUS. Caue amicissime Sylla, ne ipse quoque
more nostri in aliqua rerum nostratum allucineris. Eroti
enim, cui ipsi quoq; non raro animus suo loco non manet,
neq; Homericam illam seruat obedientiam, sed odio ma-
lorum asperius effertur, par est nos mansuetiores fuisse vi-
sos. quomodo in musicis descriptionibus quædam de infi-
mis fides aliarum respectu summæ habentur. SYL. Neutrũ
horum factum est Fundane. Sed age in gratiam nostram
fac quod petij. FUND. Equidem præclare dictorum Muso-
nij, quæ memoria tenemus, vnum hoc est Sylla, Eos qui sal-
ui esse velint, ita viuere debere vt perpetuo curentur. Non
enim, puto, ratio curationi morbi ita est adhibenda, vt v-
surpatur elleborus: sed animo percepta doctrina inhærere
debet, iudiciaque continere & custodire. Quippe vis ra-
tionis non medicamenti est, sed salubris alimenti similis,
quæ nobili indoli familiaris vsu facta probum inducit ha-
bitum. Cæterum admonitiones & castigationes, quæ vi-
gentibus animi turgentibusque accommodantur moti-
bus, ægre & vix efficiunt quicquam: nihilo vtiliores odo-
ratis rebus, quæ prostratos comitiali morbo excitant qui-
dem, non tamen morbo liberant. Quanquam aliæ quidem
animi perturbationes etiam quo tempore vigent, vtcunq;
concedunt, & admittunt rationem extrinsecus in animam
capitulandi causa venientem. Excandescentia non, vt ais
Melanthius,

Odyss. u. 23.

Aduersus iram habitu esse animum obfirmandum.

Migrare coacta ratione malas res agit:

sed eiecta prorsus, & exclusa. & perinde ac qui se vna cum
domo incendunt, omnia quæ intus sunt tumultus, fumi, &
strepitus plena facit, nihil vt eorum quæ conducunt videri
audirive possit. itaq; facilius in tempestate & alto mari na-
uis vacua aliunde gubernatorem recipiet, quam homo ira
feruens atq; fluctuãs alienam admittat orationem, si suam
intus rationem nõ habeat præparatam. Sed quemadmodũ
qui obsidionem expectant, desperatis externis auxilijs in-
tro necessaria congerunt atq; deponunt: ita maxime opor-
tet quæ aduersus iram faciunt eminus è philosophia de-
sumta

ſumta in animum comportare. Quippe non facile facultas dabitur ea inferendi cum eorum vſum tempus poſtulabit. Non enim audit ob tumultum tunc anima quæ foris ſunt, niſi intus ſuam rationem habeat quaſi moderatorem, quæ celeriter accipiat & intelligat ſingulas exhortationes ac ſi audiat etiam, placide dicta contemnit: aſperius ſi quis inſtet, iritatur. Etenim animus ſuperbus, contumax, omninoque ab alio difficulter ſe moueri ſinens, veluti munita tyrannis, neceſſe eſt vt in ſe habeat, domeſticumq; ſit id, quo debet opprimi. Proinde continentes iræ, & crebræ offenſæ, habitum animo ingenerant malum, qui iracundia dicitur, ac in leuitatem ſtomachandi, acerbitatem, moroſitatemq; deſinit: quando exulceratus animus minimas ob res dolorem concipit, & quæuis etiam vilia culpat, ab ijs ferri inſtar tenuis atq; mollis lancinatus. At iudiciũ illico iras inhibẽs atque reprimens, non in præſentia tantum medetur, ſed in poſterum quoq; firmum facit animum & affectionũ ſecurum. Mihi quidẽ bis terve irã continenti id vſu venit quod olim Thebanis: qui cum primum Lacedæmonios ante inuictos creditos pepuliſſent, nullo vnquã deinde ab ijs victi ſunt prœlio. Sic & ipſe fiduciam animo concepi, poſſe iram ratione ſuperari. Vidi autem non modo frigida affuſa iram ſedari, vt Ariſtoteles narrauit: ſed & metu oblato exſtinctam, & ſubito etiam mehercle gaudio delinitum (vt eſt apud Homerum) multis pacatumq; animum. Itaque in hãc veni ſententiam, ijs qui operam nauare velint, iram non eſſe incurabilem. Nam ne initia quidẽ ſemper habet magna ac valida cũ & dicteriũ, & iocus, & riſus, & nutus, & multa id genus alia multis iræ cauſa fuerint. vt Helena conſobrinam ſuam compellans

Iram poſſe cohiberi.

Ilia. ψ. 600.

Eurip. Oreſt.

Electra longo ſane virgo tempore,

ita iritauit, vt ea reſponderet:

Sero ſapis, olim turpiter ædes deſerens.

& Alexandrum Calliſthenes, cum diceret magno circumlato calice, Nolo poculo Alexandri hauſto Æſculapio opus habere. Sicut ergo flammam pilis leporis, ellychnio, aut paleis accenſam facile eſt inhibere: vbi vero ſolidas ac craſſas res corripuit, celeriter abſumit

Ira initio reſiſtendum.

Sublime fabrorum ſe ſubiiciens opus,

vt ait Æſchylus. ita qui iram ab initio animaduertit, ſenſimq;

simque intelligit eam à sermone aliquo aut promiscua scurrilitate incensam fumare, is non magno opus habet labore, sed plerunque ipso silentio & contemtu oppressit. vt enim ignem exstinguit qui materiam ei non suggerit: ita iram præcauet & arcet, qui eam initio non alit, neque sese inflat. Quare tametsi multa alia vtiliter dixerit atque docuerit Hieronymus, mihi tamen hoc eius dictum non probatur, quod iræ non nascentis, sed iam natę atque exsistentis ait ob celeritatem esse sensum. cum nulla animi perturbatio alia collecta & exagitata tam cōspicuum habeat ortum atq; incrementum. Atq; hoc perite docuit Homerus Achillem audito sermone subito corripi dolore faciens: *Ira nascens sentitur.*

Dixit. at hunc nubes circumdedit atra doloris.

lente autem irascentem Agamemnonem, ac multis verbis inflammatum. quæ si quis ab initio intercepisset, non in tantam magnitudinem excreuisset iurgium. Itaque Socrates quoties sentiret se vehementius commotum aduersus amicorum aliquem,

Ante fluctum subiens maritimum aliquod promontorium

vocem remittere solebat, vultu renidere, & mansuetius obtueri: vergendo in diuersam partem, & contrarios perturbationi motus instituendo inuictum erectumque seruans. Est enim, amice, prima quædam excandescentiæ, tanquam tyranni, opprimendæ ratio, non parere, neque obtemperare ei iubenti vociferari, toruum tueri, cædere seipsum: sed quiescere, neque affectum morbi in morem intentiorem iactatione & clamore facere. Nam amatoriæ quidem actiones, vt comesatum ire, cantare, sertis ianuam ornare, habent vtcunque alleuationem aliquam neque inelegantem neque rudem

Nil clamans quis vel cuius veniam, oscula amica
Fixi. nil licet hoc, flagitiosus ego.

& permissi in luctu fletus atq; eiulatus, multum doloris vna cum lacrymis educunt. Ira autem magis etiam accenditur ijs quæ irati agunt & dicunt. Ergo optimum est vt placide nos contineamus, aut fugiamus, occultemusve nos, & in quietem tanquam portum confugiamus, vbi iræ quasi morbi comitialis accessionē præsensimus: ne cadamus, aut in alios potius incidamus. Incidimus autem potissimum & sæpissime in amicos. Non enim omnes amamus, nō omnibus

Ira qualis affectus. bus inuidemus, non omnes metuimus. Soli iræ nihil intactum, nihil inaccessum est. irascimur & hostibus, & amicis, liberis, parentibus, atque adeo etiam dijs, bestijs, anima carentibus instrumentis, vt Thamyris

Auro illigatum cornu rumpens,
Rumpens harmoniam tendifidis lyræ.

& Pandarus sese exsecrans, nisi arcum combureret

Ilia. ε. 216. *Confractum manibus.*——Xerxes autem & mari stigmata ac verbera ingessit, & ad montem epistolam misit: » Atho diuine, cœlum tangens vertice, noli meis operibus la- » pides facere magnos & intractabiles: alioqui te excisum in » mare deturbabo. Sunt enim iræ multa terribilia, multa ridicula. itaque nullus animi motus perinde & in odio est & contenitur. Expedit autē ambo isthęc considerari. Ego itaque, nescio an recte, medicinæ aduersus id malū hoc initiū cepi, vt in alijs (quomodo Lacones in heilotibus ebrietatem) obseruarem iram, qualisnam ea res esset. Ac principio, *Coicis prænotionibus.* sicut Hippocrates eum morbū periculosissimum ait esse, in quo ægrotantis facies sui dissimilima fiat: ita sentiens iratos maxime mutare faciē, colorem, incessum, vocem, veluti imaginem quandā eius affectionis animo mihi cōformaui. admodū indignam rem existimans, si ita terribilis & abalienatus aliquando conspicerer ab amicis & vxore & filiabus, non visu modo ferus & insolens, sed & vocē edens immanē atq; asperam: sicut ipse in quosdam familiarium incidissem, qui præ ira neq; mores, neq; formā, neq; sermonis elegantiam, neq; in colloquio comitatem seruare poterant. C. quidem Graccho oratori, qui & moribus esset austerioribus, & in dicendo vehementior, fistula fuit concinnata, quali Musici vocem paulatim in vtranque partem per tonos deducunt. hanc eo orante seruus tenens à tergo adstabat, tonumque lenem suggerebat, itaque herum à vociferatione reuocabat, asperitatemque & iracundiam vocis auferebat, ita is iram dicentis demulcebat atq; sedabat:

Vt pastoralis cera iuncta fistula,
Quando soporiferos sonitu ciet modos.

At mihi si quis elegans & accuratus comitetur famulus, ægre non tulerim si mihi irascenti speculū offerret: sicut nōnullis vbi lauerint nulla vtilitate exhibetur. Etenim videre seipsum contra naturam affecto & conturbato vultu, non

parum

parum facit ad damnandam iram. Iocus fertur, Mineruam cum fistula caneret, Satyro his verbis castiganti

Non te decet forma isthæc, pone fistulas,
Et arma capesse componens recte genas,

non obtemperasse: cùm autem in flumine faciem suam esset contuita, indignatam fuisse, ac missas fecisse fistulas. quanquam ars deformitatem cantus suauitate hîc quidem compensabat. Et Marsyas, vt aiunt, capistro quodam atque orificio violentiam flatus intercepit, ac faciei inæqualitatem occultauit atque composuit:

Aurum tunc splendens malis circumdedit hirtis,
Os patulum loris strinxit retroque ligatis.

Ira vero fœde inflans atque intendens faciem, etiam turpiorem & ingratam vocem emittit

Mentis fides mouens immotas antea.

Mare quidem purgari tradunt, quando ventis exagitatum muscum algamque eijcit. Quæ vero excandescentia animo conturbato euomit impudica, amara, & futilia verba, ea primum dicentes conspurcant, infamiaque obruunt, quod semper eorum pleni, tum per iram detegere videntur. itaque irati sermonis (quod apud Platonem est) rei leuissimæ grauissimas dant pœnas, inimici, maledici, & maligni crediti esse. Hæc mihi videnti & obseruanti vsuuenit nimirum vt mecum sic cogitarem, & memoriæ mandarem, Bonum esse in febri, melius autem in ira, linguam habere teneram, atque læuem. Nam febricitantium lingua si non sit naturæ conuenienter affecta, signum est malum, non causa. at iratorum lingua exasperata & inquinata, cum in absurda dicta erumpit, inimicitiæ implacabilis effectricem iniuriam effert, & maleuolentiæ occultæ delatricem. Vinum sane nihil æque intemperans & inuisum, vt ira edit. & à vino quæ veniunt, risui & ioco debentur: hæc felle mixta sunt. Atque inter pocula qui tacet, molestus est compotoribus atque insolens. In ira nihil magis decet quam quies, vt Sappho præcipit: *Lingua.*

Ira cum pectus rapida occupauit,
Futiles lingua iubeo cauere
Vana latratus iaculantis.———

Non hæc duntaxat monēt vt ira capti nosmet attēdamus, sed & reliquam iræ naturam perspiciendā proponunt. scilicet *Ira natura.*

licet non esse eam ingenuam, non virilem, neque à magni elatione animi proficisci. Videntur quidem plerisque eius tumultus efficacitatem, comminationes, audaciam, cōtumacię vim habere. sicut & crudelitatem nonnulli magnificentiæ, implacabilitatem constantiæ, morositatem odij malorum nomine falso afficiunt. Sed facta, motus, formæ iratorum magnam pusillanimitatem imbecillitatemque declarant. non tum modo, cum pueros laniant, acerbe cum mulieribus expostulant, canesque, equos, & mulos putant puniendos, vt Ctesipho pancratiasta mulam calce referiendam sibi existimans: sed & in tyrannorum sceleratis homicidijs in sæuicia animi humilitas, & in actionibus perpessiones eorum conspectæ, morsus serpentum referunt, quæ inflammationis & doloris impatientia æstum in ea, à quibus læsa sunt, emittunt. * Sicut enim œdema nascitur in carne à magno ictu: sic in mollissimis animis ad lędendum facta inclinatio maiorem excandescētiam à maiore profert imbecillitate. Itaq; & mulieres magis iracundæ sunt quam viri, & ægroti quam sani, & senes iuuenibus, rebus aduersis vtentes prosperam habentibus fortunam. maxime irascitur auarus dispensatori, gulæ deditus coquo, zelotypus vxori, ambitiosus male dicenti omnium morosissimi sunt qui honores in ciuitatibus petunt, aut factionem, dolorem, (vt ait Pindarus) manifestum. Itaque ergo maxime passo aliquid & dolore affecto animo, ob eius imbecillitatem exsurgit ira non (quod quidam dixit) neruis animi similis, sed intentionibus & conuulsionibus in vlciscendi cupiditatibus vehementius se efferentis. Vitiosa porro exempla considerationem habent non iucundam, sed necessariam duntaxat. Nunc eorum qui placide & leniter se gesserunt aduersus iram, pulcerrimas voces, pulcerrima facta ad contemplandum proponam: spretis istis qui dicunt,

Dolor ira principium.

Virum læsisti, sunt toleranda isthæc viro. &,

Pedibus preme ceruicem, atque allide solo,

aliaque id genus ad irritandum facientia, quibus vsi nōnulli iram è muliebri conclaui perperam in virile traduxerunt. Enimuero fortitudo alijs in rebus optime cum iusticia cōgruens, de sola videtur mihi certare mansuetudine, eamq; sibi vindicare. Etenim imperium in homines, etiam deterioribus in meliores obtigit. at in animo trophæum de ira

statue-

statuere (cui pugnare difficile esse, Heraclitus dixit: quod quidquid concupiscit, id anima pro precio data emit) magnæ est victricisque potentiæ, quæ veluti neruis ac tendinibus motus animi rectis iudicijs dirigat. Quamobrem semper conor colligere & legere non philosophorum tantum ista facta, quos recte sentientes felle carere dicunt: sed magis ea, quæ regum sunt & tyrannorum. Quale est illud Antigoni, qui militibus ipsi prope suum tabernaculum tanquam non audienti maledicentibus, exserto scipione, Papæ, inquit, non longius hinc digressi nobis obloquemini? Arcadio Achiuus Philippum nunquam non insectabatur verbis, alijsque solebat dicere, fuge hinc

Exempla eorum qui irã continuerũt.

Donec ad hos venias qui non nouere Philippum.

Allusum ad Odyss. λ.121.

hunc aliquando in Macedonia conspectum cum amici nõ omittendum, sed supplicio afficiendum dicerent, Philippus humane compellatum donis muneribusque hospitalibus affecit. iussit deinde inquirere, quos de se ille apud Græcos spargeret sermones. omnibusque testantibus mirabilem eum Philippi laudatorem factum: Ego itaque, inquit, melior vobis sum medicus. Idem cum in festiuitate Olympica dictum in se esset aliquid, & essent, qui Græcos debere infortunium habere censerent, quod à Philippo beneficijs acceptis male ei dicerent: Quid ergo, ait, facient, si malo ipsis fecero? Præclare etiam Pisistratus se erga Thrasibulum, & Porsena aduersus Mucium gessit, Magas à Philemone publice in theatro comica scurrilitate exagitatus his verbis erat:

A rege litteræ veniunt tibi Maga.
Infortunate litteras Nescis Maga.

hunc Philemonem Magas tempestate ad Parætonium eiectum cum cepisset, militi mandauit vt eius ceruicem nudo gladio tantũ attingeret, ac comiter discederet. misit deinde pilam ei ac talos vt puerulo mẽtis inopi, ac dimisit. Ptolemæus Grammaticum ob inscitiã subsannans, interrogabat quis Pelei fuisset pater. respondit ille, Tu prius dic, quis Lagi fuerit pater. id dicterium obscuritatem generis regi exprobrabat, videbaturque indignantibus omnibus nõ esse impune ferendum. at Ptolemæus: si non regium est, inquit, salse in se dicta ferre, ne salse dicta quidẽ in alium iacere, regium est. Alexander in Callisthenem & Clitum fuit

sæuior. itaque & Porus captus, petijt vt ab ipso tractaretur regaliter: & interrogatus an præterea aliquid peteret, in regali tractatione omnia inesse respondit. Itaque etiam deorum regem Meilichium, quasi mitem & blandum Athenienses Mæmacten, puto, vocant. At supplicia exigendi vis non diuina, non cœlestis est, sed Furijs & genijs conuenit. Quo igitur modo de Philippo, cum is Olinthum excidisset, quidam dixit, At certe tantam is vrbem condere non posset: ita etiam iræ dicere liceat, Euertere potes, perdere, deijcere: at erigere, seruare, parcere, tolerare, mansuetudinis est, indulgentiæ, moderationis, & Camilli opus, Metelli, Aristidæ, Socratis. inhærere autem & mordere, formicarum est & muscarum. Verum enimuero re probe considerata, eam quæ ab ira dependet vlciscendi sui rationem inuenio plerunque inefficacem, vt quæ fere in morsum labiorum, frendendum dentibus, vanas incursiones, maledicta stultas habentia minas insumatur, ac deinde ridicule antequam ad finem ad quem festinabat perueniatur, vltro concidentem: sicut pueris in cursu ob virium exilitatem vsu venit. Itaque non inepte Rodius ille ad lectorem prætoris Romani clamantem & ferocientem, Non curo, inquit, tu quid clames, sed iste quid taceat. & Sophocles Neoptolemum Eurypylumque armans, ait eos sine conuicijs sese iactasse. Ferrum quidem nonnulli barbarorum veneno inficiunt. at fortitudini bile nihil opus est, rationem pro tinctura habenti. furiosi autem impetus iræ, putridi sunt ac facile retunduntur. Itaque Lacedæmonij tibiarum cantu pugnantium animos iracundia soluunt: & ante pugnam Musis sacrificant, vt ratio sibi constet: hostesque fusos non persequuntur, sed reuocant animum, instar pugionis modici facilem receptu. Ira innumeros peremit ante quam sese vlciscerentur. de quibus est etiam Cyrus, & Pelopidas Thebanus. Agathocles vero ab obsessis conuicijs impetitus, æquo animo tulit. & quodam dicente, Figule, vnde mercenarijs persolues stipendia? respondit, Vbi hanc vrbem cepero. Antigonus quoque de muro quibusdam ei deformitatem exprobrantibus, Atqui, inquit, videbar mihi facie esse honesta. capta deinde vrbe, irrisores istos vendidit, protestatus si denuo conuitiarentur, apud dominos ipsorum se acturum. Video autem & venatores & oratores per iram

Iram vltioni & fortitudini non conuenire.

*

ıram grauiter lapſos. Ariſtoteles ait Satyro amicos cauſam in iudicio dicturo, aures cera obthuraſſe, ne inimicorum iritatus maledictis ob animi feruorem à propoſito dilaberetur. Quid? nonne nobis ipſis ſæpe euenit, vt ſeruus delinquens non det pœnas? aufugiunt enim minarum & verborum ob metum. Quod ergo nutrices pueris dicunt, Si non plores, accipies: id non incommode animo efferueſcenti dicemus, Noli feſtinare, non clama, non vrge, eo magis & rectius fiet quod volebas. Etenim puerum pater videns aliquid ferro conantem diuidere aut ſcindere, ipſe ferro accepto id facit: & iræ vindictam aliquis adimens, ipſe tuto & ſine damno atque vtiliter ſupplicium digno intulit, non ſibiipſi, vt ira ſæpenumero facit. Iam cum omnes animi motus aſſuefactionem deſiderent, qua bruta & contumax animi facultas dometur, rationique ſubiiciatur: erga ſeruos nullus alius exercitationem requirit perinde atq; ira. Non enim inuidemus ſeruis, non metuimus eos, neque contentionem de honore cum iis ſuſcipimus: iræ, & quidem continẽtes oboriuntur, & multis delictis, atq; offenſis cauſam præbent, in poteſtate, tanquã lubrico loco, conſtitutis, ideoq; obſtante aut prohibente nemine facile labentib. Non enim libertas nulli cognitioni aut pœnæ ſubiecta abſtineri à peccando poteſt, niſi quis magna eam muniat manſuetudine, multasq; poſſit perferre voces mulieris & amicorum molliciem & ſocordiam vitio dantium: quibus ego etiam vocibus maxime iritatus aduerſum ſeruos fui, tanquam impunitate deteriores futuros. Sero tamen hoc primum perſpexi, quod præſtaret eos indulgentia peiores fieri quam ſæuicia & furore aliorum corrigendorum cauſa meipſum peruerti. Secundo hoc etiam videns, multos impunitate eo adduci, vt mali eſſe vereantur, & mutandorum morum initium veniam potius quam pœnam iis præbuiſſe: aliiſque eos tacite ad nutum promtius, quam aliis verberantibus & flagellantibus ſeruire: perſuaſi mihi, ad imperandum plus conducere rationem ira. Non enim, vt poeta dixit,

--- Vbi ſit pudor, heic pudor exſtat;

ſed contra verecundia affectus innaſcitur moleſtiæ magiſter metus. Tertio identidem memoria reuoluens atque cogitans, quod neque qui ſagittas iacere nos docuit, prohibuit iacere, ſed non aberrare: neque panitionem impedit

Serui vt puniendi.

doctrina recte id faciendi, & tempestiue, vtiliter atque conuenienter: eo maxime conor iram amoliri, quod defensione puniendos non priuo, sed audio. nam & tempus moram perturbationi animi iniicit, & cunctationem quæ motum mitiget: & iudicio inuenitur ratio conueniens, modusque pœnæ iustus. ad hæc ei qui plectitur non datur præscriptio correctioni sese opponendi, quando non ob iram, sed conuictus pœnas dat. &, quod turpius sit, non videbitur seruus iustiora quam dominus dicere. Itaque sicut Phocio Athenienses audita Alexandri morte non sinebat præmature insurgere, neque celeriter credere, sed aiebat: si hodie, Athenienses, mortuus est Alexander, etiam cras ac perendie erit mortuus. sic arbitror eum, qui ad capiendum supplicium properat iratus, debere sibi subiicere, si hodie iste meruit pœnam, etiam cras erit, & perendie in noxa: neque in eo mali quicquam est, si serius luit flagitium, sed si celeriter punitus perpetuo videatur insons. quod quidem sæpenumero accidit. Quis enim nostrûm ita sæuus est, vt cruciet aut flagellet seruum, propterea quod quinto ante aut decimo die adussit cibum, vel mensam euertit, vel tardius dicto fuit audiens. at ob hæc ipsa, statim atque fiunt & dum sunt recentia, turbamur, & implacabiles sæuiq; sumus. vt enim per nebulam corpora, sic per iram res videntur maiores. Itaque oportere illico similia in memoriam reuocare, & vbi animus perturbatione vacat, tum si factum rationi puræ ac sinceræ videatur pœna dignum, in id animaduertere, neque tum omittere vindictam: quo modo qui appetitu carent, cibum prætereunt. Nihil enim perinde in causa est quod ira correpti punimus, atque hoc ipsum, quod ira finita non punimus, sed languemus. cum quidem id nobis euenit, quod ignauis nautis, qui tranquillo tempore in statione tenent naues, vento orto nauigant cum periculo. etenim nos rationi in puniendo languorem & molliciem tribuentes, festinamus ad pœnam ira tanquam subito vento impellente. Qui esurit, is cibo secundum naturam vtitur. qui punit, is nulla ad hoc debet impelli cupiditate, neque ad eam rem ira veluti condimento indiget: sed quando lõgissime ab ea abest, tunc necessariam rem ratione adhibita peragit. Narrat Aristoteles suo tempore seruos in Etruria ad tibiæ cantum solitos flagris cædi. Non profecto item volupta-

voluptatis perfruendæ gratia exsaturare animum sumendis suppliciis debemus, eaque re gaudere, postmodo pœnitentia duci: quorum illud belluinum, hoc muliebre est. sed ita exercenda est punitio, vt absque vllo dolore, absque vlla voluptate pœnæ exigenda, nullaq; irę ansa reliqua fiat. Atque hæc quidem fortassis non iræ videbitur sanatio. sed amolitio & cautio qua euitētur quæ alias per iram peccantur. Sed tamen lienis tumor febris est accidens, qui quidem sedatus, etiam febrim facit leuiorem, vt ait Hieronymus. Cæterum ipsius iræ originem ego contēplans, animaduerti alios aliis de causis in iram incidere, quibus tamen fere omnibus opinio contemni ac negligi se adfuit. Quare qui iram deprecantur, iis hoc auxilio est, vt factum quam longissime à contemtu & ferocia auocantes, dementiæ, necessitati, perturbationi, infortunio ve alicui imputent. Tale est illud apud Sophoclem:

Contemtus iram parit.

Antigonæ.

O rex, prior mens, vegeta quantumuis siet,
Aduersis rebus haud manet, sed excidit.

Et Briseidis raptum Agamemno Atæ adscribens, ait deinde:

Te placare volo, & tibi maxima munera ferre.

Iliad. τ. 138.

Deprecari enim non est contemnentis: & qui iniuriam fecit, vbi humilem sese exhibet, opinionem fastus diluit. Quanquam irascenti hæc non sunt exspectanda. sed quod Diogenes dicētibus, Hi te rident, respondit, Ego autē non rideo: id sibi sumere, atque existimare debet, non se contemni, sed potius eum sibi contemnendum esse, à quo læsus est. quippe cuius peccatum ab imbecillitate, errore, temeritate, incuria, illiberalitate, ætate vel prouectiore iam, vel admodum tenera fuerit profectum. Famulis autem & amicis hoc omnino largiendum est. non enim vt impotentes aut ignaui, sed ob æquanimitatem nostram & beneuolentiam vel vt benigni, vel vt amantes spernimur. Nunc vero non modo aduersus vxorem, seruos, amicos, tanquam despecti ab iis, exasperamur: sed & cum cauponibus, & nautis, & agasonibus ebriis sæpe per iram nos committimus, contemni putātes: & canibus latrantibus, aut asinis occurrentibus indignamur, vt ille, qui cum agasonem vellet ferire, & is exclamasset Atheniensem se esse ad asinum conuersus, ac fatus, Tu vero Atheniensis non es, multis verbe-

ribus bestiam obruit. Equidem continentes,& crebras,ac
paulatim apud animum collectas iras, præcipue sui amor
& morositas cum luxu mollicieque iuncta nobis veluti a-
Luxuriosi iracundi. pum aut vesparum examen ingenerat. Itaque ad mansue-
tudinem & erga vxorem & amicos non est quicquam plus 5
emoluměti adferens,quam facilitas & simplicitas: si disca-
mus præsentibus esse contenti, neque multa & ociosa re-
quiramus: qualis ille apud Poetam:

Est laude dignus hic,quia nec assis nimis,
Neq; gaudet elixis: sus deq; fert,cibus 1
Quo condiatur pacto. --

Qui autem nisi niue presente nō bibit,neque panem in fo-
ro emtum edit,neque obsonium gustat vili aut figlina alla-
tum in patina,neque nisi turgenti instar maris è profundo
exagitati lecto indormit,qui baculis & verberibus famulos 1
ad mensam ministrãtes vrget cum clamore, cursu & sudo-
re vt accelerent,perinde ac si irent inflammato vlceri cata-
plasmata allatum: hic imbecillæ & morosæ atque ad cul-
panda quæuis inseruiens victus rationi, non sentit se tan-
quam tussi continěte aut crebris offensis,affectioně quan- 2
Facilitatis & frugalitatis laus. dam vlceribus & destillationibus obnoxiam,quibus iracũ-
dia augeatur,parare. Proinde corpus frugalitate ad facili-
tatem est adsuefaciendum, vt contentum quouis victu esse
possit. Nam qui pauca requirunt,nō multis excidunt. Neq;
ita ardua res est, facto ab alimětis initio. tacite iis quæ ob- 2
lata sunt vti: non stomachando & quiritando sibi amicisq;
obsonium longe inuisissimum inferre iram. nam

Dicere quid cœna posses ingratius ista,

vbi quia adustum sit aliquid,aut fumũ oleat, aut sal desit,
aut frigidior sit panis, serui cæduntur, & vxori fit conuici- 3
um? Arcesilaus cum peregrinos quosdam,cumq; his ami-
cos conuiuio accepisset,cibo apposito panes deerant,quod
eos emere pueri neglexissent. quis hîc nostrûm parietes vo-
ciferando non rupisset? at ille subridens: qualis, inquit, res
est, sapientem esse conuiuiis aptum? Socrates à palæstra se- 3
cum duxerat ad cœnam Euthydemum. ibi cum Xanthippe
irata accurrisset,ac factis conuiciis, mensam ad extremum
subuertisset: surgens Euthydemus magno concepto dolo-
re abitũ parabat. tum Socrates: nonne,inquit,nuper apud
te gallina quædam inuolans idem hoc fecit, nihil me indi-
gnante?

gnante? Amici enim cum facilitate quadam, risu, & blanditiis sunt excipiendi, non superciliis contractis, aut horrore ac tremore famulis incusso. Condocefaciamus etiam nos, vt vasis facile quibusuis, non vno aliquo præ reliquis vtamur. sicut nonnulli multis ad manum propositis, vnum deligentes cantharum, vt Marius, aut certæ formæ poculum, ex alio nolunt bibere. similiter etiam de trullis oleariis sentientes, & strigilibus, de omnibus vnam deligunt: ac confractum aut amissum vbi tale aliquid est, grauiter ferunt & plectunt. Procliui ergo ad iram cauendum etiã est à rebus raris & curiose elaboratis, qualia sunt pocula, sigilla, & preciosi lapides. hæc enim perdita, magis furorem cient quam partu facilia & quotidiana. Neronem, cum is octangulam scenam, ob sumtus magnitudinem pulcritudinemque spectaculum admirabile, confici curasset, Seneca reprehendit dicens: nunc te pauperem esse demonstrauisti: hac enim scena amissa, similem aliam nullam adipisceris. & quidem cõtigit, vt ea scena naui submersa periret. & Senecæ verborum recodatus Nero casum cum animo æquiore tulit. Facilitas porro quam rebus adhibemus, etiam erga seruos mansuetum facilemque reddit: ac proinde absq; dubio etiam aduersus amicos & subditos. Videmus etiã seruos nuper emtos, non quærere an superstitiosum vel inuidum, sed an iracundum nacti sint dominum. denique cernimus vbi iræ locus est, ibi neq; pudicitiam mulierum viris, neq; mulieribus maritorum amorem, neq; consuetudinem amicorum, neq; coniugium, neq; societatem esse tolerabilem. Atqui absq; ira sit, etiam ebrietas molesta non est. ferula enim dei istius sufficit ad puniendũ ebrium, nisi vbi ira accedente pro Lyæo & Choreo, id est animum laxante & choreas suadente, Crudelem & Furiosum Bacchum facimus. tum insaniam ipsa pro se sanat Anticyra: iræ coniuncta, tragœdias & fabulas exhibet. Proinde iræ neq; inter iocos dandus est locus: amicitiam enim in odium mutat neq; in disputatione: nam studium cognoscendi in libidinẽ contendendi vertit. neq; in iudicio: potestati enim insolentiã addit. neq; in institutione liberali: animo enim mœsticiã ingerit, odiumq; disciplinæ gignit. neq; in rebus secundis, quia inuidiam auget. neq; aduersis: nam misericordia se priuant, qui miserantibus infensi sunt & cum iis litigant, vt Priamus:

Ira vbiq; damnosa.

Iliad. ω. 239.

Ite malam hinc in rem probroſa & peſſima turba:
Nilne domi veſtræ quod deploretis habetis,
Quod noſtro vultis ſolatia promere luctu?

Facilitas contra quibuſdam rebus opitulatur, alias ornat, quibuſdam ſuauitatẽ conciliat: & mãſuetudine iram moroſitatemque omnem abolet. Sic Euclides fratri dicenti in quodã iurgio, Peream, niſi te vlciſcar, reſpondens, Ego vero peream, niſi te in meam traduxero ſententiam, confeſtim pudorem homini incuſſit, & mutauit. Polemo maledictis inceſſitus à quodam homine lapidum precioſorum ſtudioſo, & qui vitio conquirendi ſigilla magno emta laboraret, nihil reſpondit, ſed ſigillorum vni animum aduertit, idque perſpexit. quo facto delectatus ille, Nõ ſic, inquit. Polemo, ſed expoſitum luci contemplare: longe enim pulchrius tibi videbitur. Ariſtippus, ira aduerſus Æſchinem aliquando oborta, interrogatus à quodam, Vbi nunc veſtra illa Ariſtippe amicitia? dormire eam reſpondit, ſed ſe in eo eſſe, vt eam reſuſcitet: & Æſchinem conueniens, Itane, inquit, prorſum ego tibi infelix & inſanabilis videor, vt me caſtigatione indignum putes? Tum Æſchines, Nihil, ait, miri eſt, ſi in aliis rebus omnibus me ingenioſior, etiã hîc prior ſenſiſti quid facto opus eſſet,

Non tantum enim mulier caprum horrentem iuba,
Tenera puellus ſed quoq; pruriens manu
Quouis palæſtra facilius proſtrauerit.

At enim nos qui feras cicuramus, & luporum demulcemus, ac leonum catulos in vlnis circumgeſtamus: iidem iræ concedentes, liberis, amicis, familiaribuſque eiectis, ſeruis noſtris ciuibuſque excandeſcentiam animi noſtri quaſi feram immittimus. non profecto odii malorum nomine hoc vitium, vt molliori, probe velantes: ſed quia (niſi fallor) reliquis animi perturbationibus atq; vitiis huic prudẽtiæ, alii liberalitatis, alteri pietatis nomen affingentes, aliud in iſto numero inuenire non poſſumus. Et tamen, ſicut Zeno dicebat ſemẽ eſſe mixturam atq; temperaturam ab omnibus auulſam animæ facultatibus: ſic omnium animi perturbationum ſemina videntur in iram confluxiſſe. nam & doloris particulam ſibi ſumpſit, & voluptatis, & inſolentiæ. habet hoc ab inuidentia, quod aliorum è malis gaudium percipit: deterior eſt homicidii affectione. non enim in hoc

Ira mixtum ex omnibus malis affectionibus animi aliquid.

elabo-

elaborat, vt nihil patiatur ipse, sed cupit male sibi esse, dummodo alterum perdat: denique concupiscentiæ id quod est minime iucundum, in se habet ira. siquidem dicenda est appetitio, quando alteri quis vult ęgre facere. Hinc adeo fit, vt cum ad intemperantia diffluentium domos accedimus, tibicinam audiamus matutinam, & argillam (vt quidā aiebat) terra vino rigata factam, & diuulsorum fragmenta sertorum, & famulos in foribus ebrios: indicia autem amarulentorum & morosorum hominum possis conspicere in faciebus seruorum, stigmatis, compedibus:

Semperq; solus iracundi in ædibus
Auditur eiulatus cantor:---

dum intus dispensator flagellatur, torquentur ancillæ: ita quidem, vt qui isthæc tam tristia ab animi excandescentia profecta vident, etiam inter voluptates miseratione tangantur. Tamen quibus accidit vt malorum odio vero aliquoties ab ira vincantur, ij nimiam vehementiam simul, & persuasionem de fide eorum quibuscum degunt nimiam debent deponere: nō est enim alia causa, quæ vehementius animum inflammet, quam cum pro probo aliquis habitus, prauus esse deprehenditur, aut cum eo iurgium vel discordia incidit, qui amare videbatur. Meum quidem nosti ingenium, quantis momentis scilicet id impellatur ad complectendos beneuolentia homines, iisq; adhibendam fidem. ac mihi id vsu venit, quod descendentibus per inane. quanto magis innitor alicui, eum amando, tanto magis fallor, & deceptum me esse indignor. Et nimiam quidem ad amandum propensionem abiicere, iam nunc mihi non est amplius integrum. Nimiæ credulitati fortasse hoc iniiciam frænum, quo sibi Plato cauit. qui neq; Heliconem mathematicum abs se laudatum dicebat, vt natura mutabile animal: & metuere se ne qui in ciuitate essent bene educati, vtpote homines & semen hominum, alicubi naturæ imbecillitatem demonstrarent. Sophocles autem nimis videtur nobis insultare, nosq; premere, hæc dicens:

Credulitatis remedium. *

Mortalium res perscrutans, intelliges
Plerasq; turpes.---

Et tamen morosum hoc atq; conquerendi de omnibus nimio studio editū iudicium, facit vt leuius irascamur. Subita enim & improuisa facile de statu rationis deiiciunt. Oportet au-

tet autem, vt Panætius alicubi docuit, Anaxagoram imitari. vtq; is narrata filii morte respondit, Sciebam me genuisse mortalem: ita irritantibus identidem nos delictis hoc accinere, Sciebam me cum emerem seruum, non emisse sapientem: Sciebam me parasse amicum, cuius animus motibus esset obnoxius: Sciebam mulierem mihi esse, cum acciperem mulierem. Quod si quis Platonicum istud, Numnam & ego talis sum, subinde insusurrans intro rationē auertat, ac aliorum reprehensionibus de cauendo peccato cautionem sibi inferat: næ is non magno vitiorum in aliis odio indulserit, seipsum venia plurima indigere sentiens. Nunc quiuis nostrûm iratus & puniens Aristidis & Catonis voces ingerit, Noli furari, mentiri, socors esse: & quod est omnium turpissimum, iratos irati ipsi obiurgamus, & quæ per iram sunt peccata, in ea per iram vindicamus. non sicut medici, qui

Amaram amaro bilem pharmaco eluunt:

sed perturbationem animi augentes ac vehemētiorem reddentes. Ac quando in has peruentum à me est sententias, simul etiam de curiositate aliquid diminuere conabor. Accurate consectari & scrutari inquirendo omnia, atq; in medium protrahere omnia serui negocia, omnes amici actiones, omnia filii studia, omnes vxoris susurros: ea vero res iras gignit multas atq; continuas & quotidianas, quarum summa eo redit, vt morosi intractabilesque reddamur. Euripidis est, deum res magnas curare, exiguas fortunæ dimissas sinere. Ego hominem cordatum non censeo quicquam fortunæ mandare aut negligere debere: sed tamen quædam operæ vxoris, alia amicorum, nonnulla seruorum committere. ita vt his vtens procuratoribus, ratiocinatoribus, atque dispensatoribus, ipse principis instar rationis vsu maxima & præcipua quæq; conficiat. Sicut enim exiles litteræ visum, ita leuiusculæ res animū magis intendentes offendunt atq; turbant, malamq; consuetudinem ingenerāt etiam de maioribus procliuius irascendi. Præter hæc omnia, magnum & diuinum mihi illud Empedoclis visum est,

Curiositas iræ præbet materiam.

---Esse velis abstemius improbitatis.

Vota.

quin & ista pacta siue vota, vt non inelegantia, neq; aliena à philosopho probaui, cum per annum pollicebātur se velle re Venerea & vino abstinere, deumque continentia sua venerari.

nerari. itemque per certum tempus mendacio vacare, vt animaduertere possent, quomodo & in iocis, & in serijs omnibus veritatem tenerent. His ego animis meam comparans, pietate illis nihilo inferiorem, sacros quosdam initio dies, quibus ira vacarem, paucos institui, tanquam vini & ebrietatis vacuas, ac si Nephalia (id est, sobria) sacra & libationes mellis agerem. deinde mensem, mox duos eandem tenui rationem. atq; hoc pacto meipsum expertus, successu temporis magnos feci ad patientiam progressus, temperanter meipsum attendens, atque custodiens cum boni ominis comprecationibus, immunem iræ, & purum omnis praui sermonis, absurdæq; actionis, ac perturbationis, quæ propter voluptatem exiguam atque ingratam, turbas magnas, turpissimamq; adferret pœnitentiam. Atq; hinc, nisi fallor, deo etiam nonnihil adiuuante, comprobauit experientia iudicium hoc, Placidos, mansuetos, atque humanos mores, nemini eorum quibus cum viuitur ita gratos iucundosq; esse, vt ei ipsi, qui ijs est præditus.

PLVTARCHI DE CVRIOSITATE *commentariolus.*

DOMVM, quæ non perfletur, aut tenebricosa sit vel hyemi tempestatibusq; obnoxia, deserere fortassis optimum est. si quis tamen ob consuetudinem loco eo delectetur, potest ea fenestris trāspositis, scalis mutatis, ac ianuis aliquibus apertis, alijs clausis, splendidior, perspicabilior, ac salubrior redigi. quo genere mutationis quidam vrbibus magnam vtilitatē conciliauerunt. sicut meam patriam ad Fauonium ventum inclinatam, Solisque radios sub vesperam Parnaso incumbentis excipientem, versus ortum conuersam à Chærone ferūt. Empedocles vero physicus quodam montis hiatu, vnde grauis & insalubris in planiciem exhalabat auster, obthurato, creditus est pestem ea regione exclusisse. Quando igitur sunt affectiones quędam morbosæ ac damnosæ, & quæ tempestatem tenebrasq; animo inferant, optimum quidem fuerit eas expellere & solo prosternere, animoq; hac ratione serenitatem, lucem, purumq; spiritum parare. at si fieri hoc nequit, saltem circumagendo & vertendo ita mutandę sunt, vt cōmodiores nobis aptio-

Mutationes vrbium.

aptioresque fiant. Talis est, quæ se nobis offert, curiositas, cupiditas quædam cognoscendi aliorum mala, morbus neque inuidiæ, vt apparet, neq; malignitatis vacuus:

Aliena quorsum acute peruides mala,
In proprijs cæcus, hominum inuidissime?

transfer extrinsecus, & intro conuerte curiositatem, si quidem delectaris malorum tractanda historia, domi tibi copiosa est materia:

Quantum ad Alizona aqua est, folia aut quod germinat ilex:

tantam multitudinem inuenies peccatorum in vita, & perturbationum in animo, & delictorum in officio. Xenophõ ait ijs, qui familiam probe administrant, suum esse reponẽdis sacrificiorum vasis, suum cœnæ, suum rusticorum, suum bellicorum instrumentorum locum. tu quoq; itidem habes reposita mala quæ ab inuidia, quæ ab obtrectatione, quæ à timiditate, quæ à sordibus illiberalitatis proficiscãtur. hæc recense, hæc ordine considera, fenestras quibus in vicinam prospicis, & diuerticula curiositatis occlude: alia aperi quæ in conclaue tuum, quæ in gynæceum, quæ in familiæ ducant cellas. ibi negocium inueniet non inutile, non malignum, sed conducibile & salutare cupiditas ista sciscitandi & agendi, quouis se ita compellante,

Qua prætergressus, quid feci, quidve reliqui
Infectum, facto quod fuit?

Nũc quemadmodũ in fabulis est Lamiã domi dormire cæcam oculis in quodã vasculo repositis, foras autẽ egressam inserere oculos & videre: ita quisq; nostrũ foris & aduersum alios malignitati curiositatẽ quasi oculos aptat, in sua ipsi⁹ peccata & mala impingens sæpenumero ob ignorationem, visum ijs & lumen nõ adhibens. Quo fit vt inimicis quam sibi vtilior sit homo curiosus. eorum enim res arguit & in lucem protrahit, ostenditq; ipsis quid cauere, quid corrigere debeant: suas autem maiore ex parte præterit & non videt, attonitus studio aliena noscendi. Equidẽ Vlysses ne cũ matre quidẽ colloqui sustinuit ante, quã è vate audiuisset ea quorum gratia ad inferos venerat. his cognitis & ad matrẽ se conuertit, & in reliquas mulieres inquisiuit, quæ Tyro esset, quę formosa Chloris, & cur mortua fuerit Epicasta

Od.λ.277. *Sublimis funem tecti de culmine nectens.*

Sed nos cum nostrarum rerũ socordia, ignoratione, & neglectu summo, in aliorum natales inquirimus, scilicet vicini nostri auum fuisse Syrum, auiam Thressam. illum tria debere talenta, neq; persoluisse vsuras. quin & talia indagamus, vnde vxor huius redeat, quid iste & iste in angulo inter se sint locuti. At Socrates circumibat perscrutans, quibus dictis Pythagoras fidem sibi parasset. & Aristippus in Ischomachum ludis Olympicis incidens, quæsiuit quibusnam disputationibus Socrates ita animos adolescentũ afficeret: acceptisq; exiguis sermonum eius seminibus atque documentis, ita vehementem sensit animi ardorem, vt & corpus marcesceret, & plane pallidus gracilisq; redderetur. donec sitibundus & flagrans Athenas nauigauit, ac ipso de fonte hausit, Socratemque & doctrinam eius atque philosophiam cognouit: cuius philosophiæ finis est, perspicere sua mala, ijsque liberari. Verum quidam suam ipsorum vitam, tanquam iniucundissimum spectaculum, inspicere, ac rationem veluti lumen in sese reflectere non sustinent: quippe anima omnigenûm vitiorum plena horrens & metuens ea quæ intus sunt exsilit foras, & vagatur circum aliena, pascens & saginans suam vitiositatem. Sicut enim gallina proposito sępe alimento in angulum aliquem sese subducit, vbi vel in sterquilinio vnicum apparet hordei granum: ita curiosi in medio sitos sermones & historias, & de quibus nemo prohibet aut indignatur quęri prętereuntes, occultata & latentia cuiusque familiæ mala colligunt. Et quidẽ scitum est illud Ægyptij, qui interrogatus quidnam id esset, quod velatum gerebat, ideo, inquit, velatum est, vt ignoretur. Tu quoque, dicerem curioso, quid inquiris in rem absconditam? non celaretur, si non esset malum. Nisi pulsato prius ostio ingredi in alienam domum nõ est moris: & nunc eius rei gratia ianitores habentur. antiquitus mallei ianuis appensi signum dabãt. ne scilicet alienus matrem familiâs in medio offenderet, aut virginẽ, aut seruum vapulantem, aut vociferantes ancillas. Curiosus in hæc ipsa se insinuat, familiæ quidẽ bene constitutæ haud libenter, etiam si rogaretur, futurus spectator: quorũ vero causa clauis, vectis, & fores inuẽtæ sunt, ea detegens alijsq; enuncians. Ventorum, aiebat Aristo, molestissimi sunt ij, qui amictum nobis retegunt. Curiosus non vestes proximorum,

Philosophia finis.

non

non tunicas, sed ipsos parietes detrahit, fores pandit, atque adeo venti instar etiam teneram virginem peruadit, bacchationes, choreas, & per noctem ductas hilaritates examinans atque calumnians. & quemadmodum in comœdia exagitati Cleonis,

Aristoph.

Manus in Ætolis, animus in Clopidis

erant: ita curiosi animus simul & in diuitum ædibus est, & casis pauperum, in aulis regum, in cubilibus recens nuptijs iunctorum, omnes res indagat, peregrinorum, principum: has quidem non sine periculo. Nam sicut aconitum aliquis gustans qualitatem eius scrutandi causa prius perit quam saporem sentiat: ita qui maiorum mala rimantur, sæpe prius seipsos perdunt, quam cognouerint quod quærebant. nam & hos qui præterito copiosissimo hoc Solis, & omnibus circumfuso splendore radiorum, ipsum eius orbem libere intueri, introque penetrare suo visu conantur, luminibus capi videmus. Ideo præclare Philippides comicus poeta, cum ei Lysimachus rex quodam tempore dixisset, Quanam mearum rerum te impertiam? respondit, Modo ne arcano vllo. Quæ enim suauissima & pulcerrima habent reges, ea conspectui sunt exposita, cœnæ, opes, festiuitates solennes, beneficia. si vero arcani quid est, caue accesseris aut moueris. non occultantur gaudium regis fortuna vtentis secunda, non risus iocantis, non beneficij apparatus. terribile est quod celatur, tetricum, risu & accessu periculosum: iræ puta alicuius latentis reseruatio, aut supplicij atrocis meditatio, aut riualitas aduersus vxorem, aut sinistra de filio suspicio, aut de amico diffidentia. fuge atram illam, & se condensantem nubem: non latebit te id quod nunc occultatur, vbi cum tonitru & fulgure eruperit. Quomodo ergo fugiam, inquis? curiositatem auellendo, & auertendo, vt dixi: maxime animo ad meliora & iucundiora traducto. Considera quæ in cœlo, terra, mari, aere sunt. Aut enim magnarum, aut paruarum rerum contemplatione duceris. Si magnarum, de Sole inquire, quę eius ortuum & obituum sit ratio. examina Lunę tanquam hominis mutationes, quo tantum luminis insumserit, atque vnde id recuperet:

Arcana principum indagare periculosum.

Curiositas rerum cognitione saturanda.

Primum recens cur ex obscuro prodeat,
Fulgore pleno faciem collustrans suam:

Rur-

Rursumque, postquam visa fuit pulcerrima,
Spoliata sensim luce in nihilum diffluat.

Sunt quidem hæc naturæ arcana: sed ei molesta est eorum indagatio. At magnarum rerum de cognitione desperasti? minora scrutare. cur stirpiũ aliæ semper floreant, vireant, vigeant, suasq; opes omni tempore ostentent: aliç nunc his similes, paulo post, veluti rei familiatis administrãdæ ignarus homo, profusis confertim suis copijs, nudç atq; inopes relinquantur. cur aliæ oblongos, aliç angulos habẽtes, aliç teretes & rotundos edant fructus. Sed fortasse hçc tu noles perquirere, quia nihil ijs est mali. Proinde si omnino curiositas in malis, tanquã serpẽs in lethali materia versari, ijsq; pasci debet, eam in historias traducamus, malorumq; copiam immensam fruendam præbeamus. In historijs enim inueniuntur casus & subitæ mortes virorũ, mulierum corruptelæ, insidiæ seruorum, calumniæ amicorum, veneni apparatus, inuidiæ, obtrectationes, familiarum naufragia, principum de suo statu deturbatio. Implere his, & oblecta teipsum, nulli molestiam, nulli dolorẽ tuorũ exhibens. Sed apparet curiositatem non gaudere obsoletis, verum recentibus malis: & nouas tragœdias cũ voluptate spectare, comicis & lætis actionibus non admodum libenter interesse. itaq; ergo nuptias aliquo, aut sacrificiũ, aut solennẽ pompam narrante, socors est negligensq; auditor homo curiosus, & pleraq; se iã ante audiuisse ait, iubetq; ista præteriri, & orationem contrahi. si vero quis assidens vitium virgini oblatũ, matronæ adulteriũ, litis intentationẽ, discordiam fratrũ referat: nõ iã dormitat aut alijs occupatus est rebus: *Curiosi quibus malis delectentur.*

Verum aures præbet tum, verbaque plura requirit.

& profecto dictum illud, Heu, quod mala magis quam res prosperæ ad aures mortalium feruntur, verissime in curiosos competit. Sicut enim cucurbitulæ pessimum è carne humorem educunt, sic aures curiosorum pessimos sermones ad se trahunt. Immo, sicut quibusdam in vrbibus sunt portæ quædam nefastæ & tristes, per quas educuntur qui à carnifice necandi sunt, & sordes atque piacula, nihil autem castum & sacrum per eas intrat vel exit: sic etiam curiosorum aures bonum nihil aut elegans, sed tantum de cædibus sermones, ac piaculares & impuræ narrationes personant atque atterunt:

Semperque solus curiosi in ædibus
Auditur eiulatus.———

hæc est vnica id genus hominum Syren, hæc Musa, hæc illi omnium auditionum est suauissima. Quippe curiositas, studium est audiendi quæ occultata sunt & latent. at bonum nemo nactus celat. atque adeo etiam quæ non habent bona, solent sibi affingere homines. Ergo malorum cognitionem curiosus affectans, co-tenetur morbo, quod gaudium ex aliorum aduersis rebus captat. quod vitium est inuidentiæ germanum. inuidentia enim est dolor conceptus ob res alterius prosperas. gaudium seu voluptatem qua afficimur ob aliena mala, epichærecaciam vno verbo Græci dicunt. vtrunque horum nascitur è malignitate, sæuo & belluino animi affectu. Ita vero molesta vnicuiuis suorum malorum est patefactio, vt multi inuenti sint qui mori maluerunt, quam secretos morbos suos medicis ostendere. ac mihi finge Herophilum vel Erasistratum, vel ipsum (dum homo fuit) Æsculapium medicamentis & instrumentis suis præditum domos singulatim obire, & scitari, An aliquis fistulam habeat iuxta podicem, aut mulier cancrum in vtero: quanquam salutaris esset hæc artis curiositas, tamen quiuis (puto) medicum talem repelleret, quod is non exspectato dum ipsius imploraretur opera, vltro ad inquisitionem alienorum malorum se contulisset. Curiosi vero hęc ipsa, hisque adhuc peiora quærunt: neque hoc medendi, sed tantum patefaciendi causa. Iure itaque inuisi & exosi sunt. Nam & publicanis succensemus & ęgre ferimus, non quando merces apertas inspectant, sed cum abscondita vestigantes in alienis vasis atque sarcinis versantur. & tamen illis hoc lex concedit, & nisi faciant, damnum accipiunt. Curiosus autem sua perdens atque dimittens, circa aliena occupatur. Id genus homines raro rus abeunt, quod tranquillitatem & silentium solitudinis ferre non possunt. Quod si eo interdum accedunt, magis tum vicinorum quam suas inspiciunt vites, & interrogant quot boues vicino mors abstulerit, aut quantum vini acorem contraxerit. atq; his mox impleti, cursu se proripiunt. Etenim verus rusticus, ne casu quidem allatum ex vrbe rumorem lubens inaudit, sed in hanc loquitur sententiam:

Malorum patefactio nostrorum nobis molestissima.

Rus curiosis inuisum.

Nunc ille mi rastris exercenti solum

Fuerit

Fuerit quibus pax facta conditionibus
Narrabit. hæc enim scelestus obambulans
Nunc curiose quærit ille. ———

Sed curiosi rus, vt rem obsoletam, frigidam & tragœdijs carentem fugientes, in tribunal, forum, portusq; se intrudũt, quærentes Nouine aliquid? Atqui mane fueras in foro: aut putas trium horarum spacio vrbis statum esse immutatum? At enim si in aliquem incidit qui habet quod narret, huic ab equo dilapsus dextram inijcit, amplexusque hominem & exosculatus audit. Si vero occurrens aliquis dicat nihil esse noui, indignabundo similis, Quid ais, inquit? non fuisti in foro? non prætergressus es curiam? non compellasti eos qui ex Italia venere? Egregie Locrorum principes, qui peregre venientem, & quærentem ecquid noui, multauerunt. Nam sicuti coqui pecudum, piscatores piscium vberem prouentum, ita curiosi multorum malorum exoptant exortum, multorumq; negociorum, & res nouas ac mutationes: vt semper venari aliq̃d & mactare possint. Recte etiam Charondas, qui vetuit ne quis ciuium in comœdia traduceretur, præter adulteros & curiosos. videtur enim adulterium curiosa in alterius voluptatem esse inquisitio, eorumque indagatio quæ absconduntur & plerosque latent. & curiositas corruptela est ac denudatio arcanorum. Iam necesse est, vt multarum rerum cognitioni loquacitas comitetur. Itaq; Pythagoras etiam adolescentibus silentium quinquennium durans iniunxit, echemythian à sermone cohibendo dictum. Curiositatem autem non potest non subsequi maledicẽtia. quæ enim libenter audiunt, libenter etiam loquuntur: & quæ ab alijs studiose colligunt, apud alios cum gaudio efferunt. Quo fit, vt cum alijs malis hic morbus etiam cupiditati ipsorum sit impedimento. Omnes enim à curioso sibi cauent, & sua eum celant, & neq; agunt libenter curioso inspectante, neque loquuntur audiente: sed & consultationes in aliud tempus reijciunt, & deliberationes, donec is homo sese amoueat. quod si arcano alicui proposito, aut rei seriæ tractationi superueniat curiosus, veluti cibum accurrente fele tollunt è medio & occultãt id de quo agebatur. vt plerunq; ea quæ alijs dicẽda spectandaque committuntur, solis curiosis neque videre neque dicere contingat. Eadem de causa etiã omnis fides cu-

Curiosi sunt garruli.

rioso derogatur. nam seruis & peregrinis facilius credimus epistolas atque litteras & sigilla, quam amicis & familiaribus curiosis. At Bellerophontes ille litteras, quas in seipsum scriptas ferebat, non aperuit: sed sua vsus continentia, tam litteris quam vxore regis abstinuit. Incontinentiæ enim est curiositas, vt & adulterium: accedente ad incontinentiam atroci stulticia atque insania. Tot enim præteritis communibus & publicatis mulieribus impetu ferri ad inclusam vnam atque sumtuosam, sæpenumero etiam deformem, extremæ est dementiæ. Atqui eadem est ratio curiosorum. Omissis namque pulcris multis spectaculis, auditionibus, scholis, disputationibus, aliorum litteras resignant, aures parietibus vicinorum applicant, & cum seruis eorum atque mulierculis susurros miscent. plerunque id non sine periculo, semper cum turpitudine. Proinde vt quam fieri potest maxime à vitio suo abducantur curiosi, vtile erit ipsis, si præterita in memoriam sibi reuocent. Nam quo pacto Simonides dicebat se duas suas cistas temporis certi decursu aperientem, inuenire eam quæ præmiorum est semper plenam, quæ beneficiorum, semper vacuam reperire: ita si quis interposito temporis spacio penum suæ curiositatis inspiceret, inueniens eam multis inutilibus, vanis, atque iniucundis plenam rebus: nimirum ipsa re offensum iri arbitror, quæ se ita plane molestam futilemque declararet. Nonne enim si quis veterum scripta euoluens, pessima quæque ex ijs excerperet, librumque conderet, in quo capite carentes Homeri versus, tragicos solœcismos, & Archilochi in mulieres indecenter ac fœde dicta, quibus is sese ostentui prębuit, complecteretur: is dignus videretur tragica ista imprecatione,

Iliad. ζ.

Curiositatis remedium.

Pereas hominum calamitates male colligens?

ac exsecratione etiam demta turpis & inutilis esset iste alienorum peccatorum thesaurus: similisque eius vrbis, quam Philippus pessimis & contumacissimis à se frequentatam hominibus, Poneropolin, id est, vrbem malorum, nominauit. At vero curiosi non carminum, non poematum, sed vitarum lapsus, mendas & solœcismos colligentes Archiuum à Musis & Gratijs alienissimum, memoriam suam circumferunt. Sunt Romæ, qui picturis, statuis, pulcritudine adeo puerorum venalium & mulierum spreta, in foro monstrorum

rum

rum obuersantur, & quęrunt si qui sint vitiosis tibiis aut cubitis, tribus oculis, aut struthionis capite prædici, deniq; an sit aliquod natum è

Mixtis naturis monstrum abominabile.

quos tamen si frequenter ad hæc adducerentur spectacula, mox satietas & nausea inuaderet. Eodem modo qui vitæ infortunia, turpitudinesque gentium & corruptelas ac peccata alienarum familiarum curiose colligunt, recordentur primo loco obseruatorum, sentiantque nihil ea sibi gratiæ, nihil vtilitatis attulisse. Maximum ad huius vitii propulsationem momentum adfert adsuefactio, si eminus orsi condocefaciamus nos & paremus ad hanc continentiam. quando consuetudine etiam id morbi augetur, ac sensim vlterius progreditur. Modum huius adsuefactionis exponere placet. Ergo initium faciamus à vilissimis & minimis rebus. Quid enim mali est, in via non legere inscriptiones monumentorum, aut in ambulationibus litteras parietibus inscriptas visu prætercurrere? si nobiscum cogitemus nihil hinc ad nos commodi oblectationisq; rediturum, sed certos homines certorum hominum memoriam honorificam fecisse, ac scripsisse, Amicorum iste fuit optimus, ac quæ multæ aliæ istius generis sunt nugæ. quæ lectæ nihil videntur afferre damni, nocent tamen occulte, dum curam quærendi nihil ad nos pertinentia ingenerant. Et quemadmodum venatores non sinunt canes euagari aut quemuis odorem sectari, verum loris capita eorum sursum trahunt atq; cohibent eos, sensumq; ipsorum purum sincerumq; ad rem sibi destinatam seruant, nimirũ vt vestigiis possint eo acrius inhærere, quando

Adsuefactio aduersus curiositatem.

Naribus indagant miserarum lustra ferarum.

sic oportet curiosi ad quæuis spectacula & quasuis auditiones vagabundam excursionem inhibere, & ad vtilia caute retrahere. Sicut enim aquilæ & leones inter ambulandum vngues intro auertunt, ne eorum aciem atterant: ita curiositatis acumen, quod habere videtur in studio cognoscendi, non debemus in vilissimis rebus retundere & hebetare. Secundum est proinde, vt adsuescamus ianuam prætereuntes alienam non intro adspicere, neque ob curiositatem oculis, tanquam manu, quæ intus sunt apprehendere. habeamusq; potius in promtu illud Xenocratis dictum.

Nihil intereſſe, pedeſne quiſquam an oculos in aliena domo ponat. Nam neq; iuſta, neque honeſta, neq; ſuauis adeo eſt iſta inſpectio:

Sunt intus, hoſpes, ſane viſu turpia.

cernuntur quippe plerunq; vaſa iacentia, ancillæ ſedentes, nihil ſerium aut adſpectu iucundum. verum obtutus iſte & eiaculatio oculorum animum ſimul conuertens, turpis eſt, moriſque praui. Diogenes cum videret Dioxippum Olympico certamine victorem curru inuehentem, à muliercula formoſa, quæ pompam ſpectabat, oculos non poſſe auellere, ſed reiecto retro vultu eam intueri, Videte, inquit, athletam, cui puella ceruicem intorquet. At curioſorum videas collum quouis ſpectaculo circumagi, quando ob ſtudium & conſuetudinem vſquequaque eorum ſe oculi obuertunt.

Senſuum officium. Debet autem, puto, ſenſus non inſtar petulantis ancillæ foras euagari, ſed cum à mente emittitur ad res, celeriter eas percipere & renunciare, deinde rurſum modeſte intus cum ratione eſſe, eique parere. Nunc Sophocleum illud vſu venit:

Electra.
Hinc Aenianis effrænes pulli viri
Feruntur indomito ore.- - -

ſcilicet ſenſus non recte inſtituti atque condocefacti, frequenter excurrere occupant, animumq; vna trahunt in res nihil attinentes. Equidem falſum eſt, quod dicitur Democritum ſponte ſua oculos exſtinxiſſe, in ignitum ſpeculum eos defigentem luminiſque reflexionem accipientem: nimirum ne obturbarent, animum ſæpe foras euocando, ſed veluti feneſtræ proſpectus in viam obthuratæ, intus eum manere ſinerent, ac immorari rebus ſola mente cernendis. Id tamen veriſſimum eſt, qui mente plurimum vtuntur, eos ſenſuum motu perparco vti. Nam & Muſea longiſſime ab vrbibus ædificabant. & noctem Euphronam dixerunt Græci à bene intelligendo: ad conſiderationem & inuentionem eorum quæ quæruntur, admodum conducere quietem & interuentorum aut alio abſtrahentium vacuitatem rati. Porro nec hoc quoq; difficile aut arduum eſt. hominibus in foro mutuis conuicijs ſe proſcindentibus non accedere: aut vbi concurſus multorum aliquam ad rem fit, ſede ſe ſua continere, aut ſi hoc ob incontinentiam nequeas, ſurgere & domum abire. nihil enim boni conſequeris permi-

ſcendo te curioſis: magnam vero vtilitatem percipies, curioſitate per vim auerſa & compreſſa, rationique obtemperare adſuefacta. Exinde magis intendens exercitationem recte facies, ſi theatrum in quo aliquid cum applauſu auditur prætereas, & amicos ad ſaltatoris aut comœdi alicuius ſpectaculum trahentes ſubmoueas, ac vociferatione in ſtadio aut circo ſublata, non mouearis. Vt enim Socrates aiebat cauendos eſſe cibos, qui non eſurientes ad edendũ alliciunt, & potus qui faciunt vt non ſitiens bibas: ita nobis fugienda ſunt ſpectacula iſta & auditiones, quæ nullo vſu exigente nos ad ſe trahunt. Cyrus quidem Pantheam videre noluit. & Araſpe dicente mulieri formam eſſe ſpectatu dignam, reſpondit: Tanto magis ergo abſtinendum. ſi enim nunc tibi parens ad eam veniam, fortaſſis ipſa rurſum mihi perſuaſerit etiam cum ocioſus nõ ero ad ſe ventitare, ſpectare, & aſſidere, multis rebus ſeriis neglectis. At Alexander Darii vxorem, quia formoſiſſima dicebatur, noluit in ſuum venire cõſpectum: ſed ad matrem eius anum accedens, videre iuuenem & pulcram nõ ſuſtinuit. Nos lecticis mulierum oculos ſubiicientes, & eos à feneſtris ſuſpendentes, nihil peccare nobis videmur, adeo lubricam & ad omnia fluentem curioſitatem faciẽtes. Proinde etiam ad iuſticiæ exercitationem facit, aliquando capturam honeſtam omittere, vt longe abeſſe ab inhoneſtis adſueſcas. & ad tẽperantiam cõducit, interdum propria abſtinere vxore, ne vnquam in aliena commoueare. Hunc morem in curioſitatem introducẽs, conare etiam tuorũ quædam aliquando ſurda aure prætermittere ac clauſis oculis: & volentem aliquid de rebus domeſticis nunciare, differre, & quæ de te dicta videbuntur, non admittere. Etenim Oedipum quidem curioſitas in extremas coniecit calamitates. Quęrens enim ſeipſum, vt qui non Corinthius eſſet, ſed peregrinus Laio occurrit, eoq; necato, matrem cum dote regni vxorem duxit. cumq; videretur felix, rurſum ſeipſum quærebat, & prohibente vxore tanto magis examinauit ſenẽ totius rei cõſcium, omni neceſſitate vrgens, tandem re iam ei ſuſpicionem iniiciente, & ſehe exclamante *Damnoſa curioſitatis exemplum.*

Heu, reſtat hoc nunc, dicere quod grauiſſimum eſt: Sophocl. Oed. tyr.

tamen affectu inflammatus atq; tremiſcens ait,

Mihiq; dirum auditu. ſed tamen audiam.

Ita pruritus quidam est curiositatis dulcedini amarorem habens permixtum & effrænis, tanquam vulnus sibi ipsi sanguinem eliciens vbi sauciatur. Qui vero liberatus hoc morbo est, & natura placidus, is vbi aliquid mali ignorauit, dicet secum,

Eur. Orest. *Veneranda malorum obliuio, quantum sapis?*

Quare ad hoc etiam adsuescẽdum est, vt allatam epistolam non statim neq; festinanter soluas, quod multi faciũt, manibus cunctantibus dentes vinculis iniicientes, eaq; morsu rumpentes. nuncio alicunde veniente non accurras neque assurgas. amico aliquo dicente, Habeo noui aliquid quod tibi dicam, respondeas, Malim vtile aliquid & cõducibile. Ego cum aliquando Romę dissererem, Rustico (quem postea Domitianus inuidia gloriæ eius impulsus interfecit) me audienti interueniens miles epistolam à Cęsare missam tradidit. hic ego intermittere cum vellem orationem, ipsique spacium legendi litteras concedere, renuit ille, neque ante epistolam soluit, quã ego perorassem & missa esset schola: omnibus viri grauitatem admirantibus. At vero vbi aliquis potentia & licentia præditus vitium curiositatis alit, idque vires & violentiam acquisiuit: is iam non facile abstinere ab his, quibus ipsi interdictum est, potest. nam qui hoc modo sunt affecti, ii & epistolas resignant, & consiliis amicorum arcanis sese ingerunt, sacra quæ cerni ab ipsis est nefas intuentur, loca inaccessa calcant, res & sermones regũ scrutantur. Sane tyrannos, quibus omnia cognoscere est necesse, inuisissimos reddit hoc genus hominum, qui auscultatores & delatores appellantur. Primus Darius minor auscultatores vsurpauit, sibi ipsi non credens, omnesq; habens suspectos atq; metuens. Delatores, quos ipsi Prosagogidas nominabant, Dionysii inter Syracusanos sparserunt. quos quidem delatores conuersione rerum facta primos arripuere Syracusani, & exquisito tympani supplicio affecerunt. Calumniatorum enim genus, è tribu & curia curiosorum est. quãquam calumniatores tantum id scrutantur, an malum aliquis consilium ceperit, an aliquid flagitii perpetrauerit: curiosi etiam calamitates quæ nolentibus acciderunt, exquirunt inq; medium proferunt. Quin & aliterium, id est sceleroſum, à curiositate principio aiũt inuenisse. narrãt enim penuria frumenti Athenis oborta, ita vt quibus

esset

esset triticum, ii id non publicum promerent, sed domi suę per noctem molerent: quosdam obambulasse qui molarum obseruarent strepitum, atque inde hoc nomen reportarent, quasi molarios si diceres, est enim alein Græcis molere. Similis est origo vocabuli Sycophanta: quem Latini delatorem, puto, dicerent. Eos enim sic appellabant, qui, cum prohibitum esset ficus exteris vendere, indicium de iis deferebant, qui foras ficus vendidissent. Atque hoc non inutile est considerari à curiosis, vt studii sui pudore afficiantur, quod ipsis cum inuisissimis atque molestissimis hominibus ob similitudinem & cognationem rei est commune.

PLVTARCHI DE TRANquillitate animi, libellus.

PLVTARCHVS Paccio. S. Sero tuas accepi literas, in quibus me hortabaris, vt aliquid de animi tranquillitate tibi scriberem, & de his quæ in Timæo scripta accuratiorem desiderant interpretationem. Sub idem tempus Eroti sodali nostro incidit Romam nauigandi necessitas, accepta à Fundano optimo viro epistola, more suo festinare iubente. Ita cum neque tempus haberem iis quæ instirueram vacandi, neque pati vellem istum plane vacuis manibus ad te abs me venire: ex commentariis, quos mihi feceram isthæc de animi tranquillitate collegi, cum & te existimarem non auditionis elegantem venantis orationem gratia, sed ob vsum commodantem ea requirere. tibique gratuler, qui & principum vsus amicitiis, & gloriam, quantam in foro dicentium nemo, consecutus, non itidem vt Merops ille tragicus passus es vocibus te beatum prædicantium percelli, & vltra quam naturales animi motus sint attonitum reddi. quippe qui memoria teneas id quod sæpius audiuisti, neque calceum podagra, neque anulum preciosum reduuia, neque diadema dolore capitis liberare. Etenim, vnde ad vacuitatem molestiæ animo, vitæque constantiam parandam diuitiis, aut gloriæ, aut potentiæ aulicæ facultas sit, nisi eas res vel præsentes vsus venustus, vel absentes nullum desiderium perpetuo comitetur? hoc autem quid est aliud, quam ratio condocefacta

motibus obnoxiam & brutā & animæ partem sæpe de potestate exeuntem celeriter reprehendere, neque permittere vt præsentibus citata rebus diffluat atque inuertatur. Itaque sicut Xenophon præcipiebut, debere nos deorum maxime meminisse, iisque honorem habere, cùm secundæ essent res: vt vsu flagitante inuocare eos cum fiducia possemus, iam scilicet propicios atque amicos. ita eas quoque rationes, quæ aduersus animi perturbationes auxilio sunt, cordati ante quam perturbētur meditari debent, vt multo ante præparatæ tanto plus habeant virium. Quemadmodum enim feri canes cum ad omnem vocem exasperentur, sola ea cui adsueuere demulcentur: sic & animi motus sæuientes nemo facile deliniuerit, nisi rationes familiares & consuetæ animo perturbato præsto sint, eumq; inhibeant.

Animus aduersus perturbationes muniendus.

Cæterum is qui dixit, Animi tranquillitatem affectanti neque priuatim multa neque publice debere agere: primum magno nobis emendam facit rem, venalem nimirum inertia: tanquam vnicuiq; infirmo præcipiens,

Ocio animū non reddi tranquillū.
Euri. Orest.

Quietus in stratis mane tuis miser.

& quidem vacatio laboris aduersus sensuum stuporē malum est corpori remedium: neque melior est medicus animo socordia, & mollicies amicorum, familiarium, patriæq; neglectu perturbationes eius amoliens. Deinde id quoque falsum est, animo tranquillo esse eos qui non agant multa. Oportebat enim mulieres viris esse animo quietiore, plerunq; domi in re familiari curanda desidentes. Nunc Aquilo quidem

Oper. 517.

Virginis intactæ nunquam per membra penetrat,

vt ait Hesiodus: sed dolores, tumultus, ægritudines ob riualitatem, superstitionem, ambitionem, & vanas opiniones innumeræ in gynæceum confluunt. Et Laerta per viginti annos seorsim in agro degens

Odyss. α. 190.

Cum famula vetula, quæ mensam & pocula soli
Poneret, - - -

patriam quidem, & domum, regnumque fugit, dolorem autem cum ocio & mœsticia perpetuo secum habuit. Sunt quos ipsum otium in animi coniicit ægritudinem, qualis

Iliad. α. 488.

Ille sedens iuxta naues diuinus Achilles
Pascebat rabidas animis feruentibus iras.

Non ille aut sociùm cœtus veniebat in vllos,
Ad pugnam sumtus aut procedebat in armis.
Sed desiderio belli pugnæq; suum cor
Conficiebat, in inuisa scenaq; manebat.

tque ipse hoc de se grauissima affectus molestia dicit:

Nauibus assideo telluris inutile pondus. Ilia. ω. 104.

Hinc adeo etiam Epicurus cupidos honorũ & gloriæ non ult quiescere, sed obsequi naturæ suæ rempublicam tractando iubet: quod facilius ocio perturbatum iri eos & læi putaret, si non consequerentur quæ appetiissent. Veum absurde is non qui possint ad rempubl. gerendam adortatur, sed qui nequeant quiescere. Enimuero non multitudine aut paucitate actionum, sed pulcritudine ac turpiudine animi vel tranquillitas definienda est vel perturbaio. nam, vt dixi, nõ minus pulcrorum omissio, quam actio urpium molesta est. Eos enim, qui vnum aliquod certum itæ genus molestia putant vacare, vt agricolarum quidam, lii cœlibum, alii regum, eos Menander satis clare erroris ii admonet his verbis:

Existimabam diuites ego, Phania,
Fenore quibus non est sumenda pecunia,
Non gemere noctu, nec sus deq; voluer,
Eheu mihi dicentes: sed placidum magis
Carpere soporem suauiter.---

einde postquam narrando explicauit, animaduertisse se diitibus idem quod pauperibus euenire, inquit:

Est ergo vita consanguinea molestia.
Vita hac adest molli, clara vitaq; adest,
Inopiq; consenescit vita.---

ed veluti timidi inter nauigandum nausea correpti melius habituros putant si in lintrem è lembo, rursumque inde triremem conscendant, nihil agentes ij, quia bilem & etum secũ transferunt: ita vitæ mutationes non tollunt x animo id quod ægre facit ac perturbat. id autem est imeritia rerum, inopia iudicii, & impotentia atq; inscitia rete vtendi statu præsenti. Hæc sane tã diuites iactant quam auperes, tam cœlibes quam coniuges. ob hæc forum fugiur, & rursus molestum est ocium, ob hæc produci in aulis olunt, & producti statim ægre ferunt:

Ob inopiam morosi sunt quibus est male, Eur. Orest.

ægrotis

ægrotis & vxor molesta est, & medicum incusant, & lectulus displicet, & de amicis

Grauis est qui venit : abiens parit molestiam,

vt Ion ait. morbo autem fugato, aliaque facta temperie, sanitas redit omnia grata redigens atque iucunda. qui enim heri oua, amylum, panem è cribrata farina respuebat, hodie cibarium panem cum oliua & nasturtio comedit alacriter ac suauiter. Eodem modo recta ratio quoduis vitę genus, quamuis mutationem facit facilem. Alexander cum infinitos mundos esse ex Anaxarcho audiuisset, fleuit: ac rogantibus amicis quid accidisset, Non dignum, inquit, fletu vobis videtur, si cum sint infiniti mundi, nos ne vno quidē etiamnum potiti sumus? At Crates pera & palliolo instructus, vitam tanquam festiuitatem quandam per iocum & risum exigebat. Et quidem Agamemnoni molestiam attulit imperium in multos:

Recta ratio est fons trãquillitatis animi.

Atridem cernes Agamemnona, Iupiter vnum
Præ reliquis tot inexhaustos tolerare labores
Quem iubet assidue.---

Iliad. κ. 88.

Contra Diogenes cum venderetur sedens, surgere noluit subsannauitq; venditorem surgere iubentem, cum ioco & risu dicens: Quid faceres si piscē venderes? Socrates in carcere philosophans cum amicis colloquebatur. Phaethon cōscenso cœlo plorabat, quod nemo ei patris equos & currum traderet. Sicut igitur calceus vna cum pede, non in diuersam partē conuertitur: sic animi affectio vitam sibi conformem reddit. Non enim consuetudo, vt quidam dixit, vitæ optimum modum electum facit iucundum: sed prudentia simul & optimam & suauissimam parat vitæ rationem. Ergo fontem tranquillitatis animi in nobis insitum expurgemus: vt externa etiam tanquam familiaria non cum molestia nobis accidant atque vsurpentur.

Nihil est quod irascare rebus scilicet:
Non ira curæ illis tua est. bene huic erit,
Qui rebus obtingentibus recte vtitur.

Ludo enim tesserarum Plato vitam comparabat: vbi & iaciendum est quod sit commodum. & iactu quod cecidit recte vsurpandum. at iacere quidem in nostra non est potestate: si vero recte sapimus, penes nos est quod fortuna obtulit conuenienter accipere, & suo quodq; disponere loco:

vb

vbi & propria maxime conducant & quæ præter voluntatem eueniunt minime offendãt, Alioqui eos qui vitam nulla arte adhibita, nulla prudentia degũt, quo modo morbis obnoxios videmus, neque calorem ferre, neq; frigus posse, cum res secundæ supra suam extollunt sortem, tum aduersæ deijciunt. vtraque autem fortuna turbantur, aut potius ipsi vtroq; fortunę statu turbas sibi cient, magisq; adeo bono (vt vsurpatur) rerum successu. Theodorus, qui Atheos, quod deos esse videretur negare, dictus est, aiebat se suas rationes dextra manu porrigente, ab auditoribus eas sinistra excipi. Rudes autem homines, sępenumero fortuna ad dextram adsistente: turpiter manu sinistra excipiunt. Ab altera parte homines cordati, sicut apibus mel præbet thymus, acerrima & aridissima herba, ita è rebus aduersissimis sæpenumero conueniens aliquid & commodum decerpunt. Id ergo est primo omnium exercitatione perdiscendũ, vt quo pacto is qui canem lapide ferire cum voluisset, icta nouerca dixit, Ne sic quidẽ iactum lapidis male cecidisse: ita nos quoq; ea, quæ nolentibus nobis fortuna obtulit, alio transferre sciamus. Actus est in exsulium Diogenes. ne hoc quidem male: nam factus extorris, philosophari cœpit. Zeno Citiensis, audito naui oneraria, quam vnicam reliquam habebat, vna cum mercibus esse vi fluctuum obrutam atque emersam, Laudo, inquit, tuum factum ô Fortuna, quę nos in palliolum & porticum redigis. Quid obstat, quo minus ista imiteris? Obeundo aliquo magistratu impegisti? viues postmodo ruri, rerum tuarum satagens. Ambiens principis alicuius amicitiam, passus es repulsam? viues periculorum & negociorum liber. Rursum res gessisti curarum & occupationum plenas? atqui ne calida quidem aqua ita fouebit mollia membra, vt est apud Pindarũ, sicut gloria & honor coniuncta potentiæ alicui laborem facient dulcem, molestiamq; molestiæ expertem. Accidit per calumniam vel inuidiam exsibilatio aliqua & infelix successus? secundo vento ad Musas & Academiam nauigare licet. Quod fecit Plato, postquam naufragium amicitiæ cum Dionysio fecit. Ac profecto ad parandam animi trãquillitatem multum conducit, illustres viros considerare, qui eadem qua nos fortuna æquo sunt animo vsi. Molestum tibi est quod prole cares? at Romanorum vide Reges, quorum nullus filio regnũ reliquit.

Correctio fortuitorũ.

Exempla.

reliquit. Paupertas tibi grauis est? quis vero Bœotorum es
se malles quam Epaminondas, aut Romanorum quam Fa
bricius. Adulterata est mulier? nonne legisti inscriptionem
apud Delphos,

Agis me posuit terræ rex & maris idem?

& audiuisti vxorem eius Timæam fuisse ab Alcibiade vitia
tam, & ancillis insusurrasse, Alcibiadem esse quem peperi
infantem? Verum id Agidi non obstitit, quo minus Græco
rum fieret clarissimus atque maximus. Neque Stilponem
prohibuit iucundissime omnium suæ ætatis philosopho
rum viuere intemperãs filia. quin etiam Metrocli id expro
branti, Meumne, inquit, hoc est, peccatum, an filiæ? ac di
cente Metrocle, Filiæ peccatum est, tuum infortunium.
Quid ais? respõdit. nonne peccata etiam sunt lapsus? Omni
no aiebat Metrocles. Quid, inquit, nonne lapsus sunt eam
rerum lapsus, quibus assequendis excidimus? Assensit. Non
ne vero, inquit, istæ à rebus appetitis aberrationes eorum
sunt infortunia, qui eas non assequuntur? Sic ille placide
& philosophico sermone ostendit vanum latratum esse cy
nicam calumniam. At multos non amicorum modo & fa
miliarum, sed inimicorum etiam perturbant atque iritant
mala. Nam maledicta, iræ, inuidiæ, maleuolentiæ, obtre
ctationes cum malignitate coniunctæ, pestes sunt eorum
quibus insunt: stolidos autem turbant atque exasperant
sicut etiam vicinorum iurgia, familiarium morositas & ad
ministrorum rebus agendis adhibitorum improbitas. Qua
quidem re tu mihi non minimum videris iritatus, quema
modum apud Sophoclem medici

Amaro amaram pharmaco bilem eluunt,

ita eorum peccatis acerbum te sæuumque vicissim exhibe
re. nõ quidem hoc rationi conuenienter. Quas enim tu res
tibi demandatas agis, earum ministeria non simplicia ac
bona ingenia, tanquam commoda instrumẽta, sed pleru
que aspera & distorta obeunt. Quorum tu persequi delicta
non debes existimare muneris tui esse, aut rem confectu fa
cilem. Quod si ijs talibus vtens, sicut medicus forcipibus
ad euellendos dentes & hamulis ad constringenda vulnera
vtitur, placido animo mediocriter quæ contingunt feras
magis tua te affectione animi oblectabis, quam aliorum
prauitate & malicia perturbabit: neq; instar canis, qui vi

Aduersus morositatẽ.

allatra

allatrauerit, ſuo ſe defunctum officio putat, ſingula perſequendo imprudens eo rem deduces, vt multa moleſtiam afferentia in hanc animi tui paruitatem atque imbecillitatem, tanquam locum cauum & humilem confluentia contrahas, eamq; alienis oppleas malis. Quando enim philoſophorum nonnulli miſericordiam, qua afficimur ob aliorum calamitates, vituperant: (quod debere nos opitulari alijs, non vna dolere & animũ demittere ſtatuant) & quando, quod ſane maius eſt, delicta nos noſtra aut morbos animi vbi ſentimus, non ſinunt mœſtos eſſe & ægre ferre, ſed abſque dolore mederi vitio iubent: quî non ſit rationi aduerſum hoc in nos per negligentiam admittere, vt ægri indignabundique ſimus propterea, quod non omnes quibus cum nobis res eſt, probi ſunt atque ſciti? Verum hoc vide mi Pacci, ne, noſmetipſos non ſatis attendentes, non in vniuerſum improbitatem eorum quibus vtimur, ſed noſtram affectionem à ſui amore non malorum odio proficiſcentem, prætendamus atque metuamus. Nimiæ enim animi ad res incitationes, & vehementiores iuſto appetitiones, aut contra auerſationes & vituperationes, eæ ſuſpiciones & moroſitatẽ aduerſus homines nobis ingenerant, quorum culpa vel non adeptos quod cupiebamus, vel in ea quæ nollemus incidiſſe nos putamus. qui vero in rebus cũ facilitate animi & moderatione verſari adſueuit, is cum hominibus agere facilime ac manſuetiſſime poteſt. Itaque ſermonem de rebus cœptum repetamus. Febricitantibus, quidquid guſtent, amarum & inſuaue videtur. ſed tamen vbi alios videmus eadem citra moleſtiam guſtare, non iam cibum potumve, ſed morbũ & ægrotantes in cauſa eſſe dicimus. Eodem modo culpare res & inique ferre deſinemus, ſi videamus ijſdem alios abſque dolore & cum hilaritate vti. Iam id quoque multum ad animi tranquillitatem confert, ſi in his quæ nobis inuitis euenerunt, non negligamus in hæc intueri quæ nobis grata & venuſta adſunt: ſed mixtione vtrorumque inſtituta, meliorum momentis deteriora aboleamus. Sed nos, qui oculos nimio ſplendore offenſos ad florida & viridia auertentes reficimus: ijdem cogitationem rebus dolorem afferentibus intendimus, eamque recenſioni moleſtiarum immorari cogimus, tantum non vi abſtractam à melioribus, Atqui huc non ine-

Mala bonis compenſanda.

pte

pte transferri poteſt, quod ſcite dictum eſt in curioſum:

Aliena quorſum acute peruides mala,
In proprijs cæcus, hominum inuidiſſime?

Quid enim mala tua mi homo, nimis ſubtili viſu perſpiciens, ſemper conſpicua facis ac renouas? bonis autem præſentibus animum non adhibes? ſed quemadmodum cucurbitulæ deterrimum è carne ſanguinem eliciunt: ita de rebus tuis peſſima quæque aduerſum te colligis? nihil ſane Chio illi præſtans, qui multo boni vini alijs diuendito, acidum ſibi ad cœnam guſtando exquirebat: ſeruus autem quidam ab alio interrogatus, quidnam rei agẽtem herum reliquiſſet? Bonis, reſpondit, præſentibus mala quærentem. Plerique enim bonis & ſuauibus rebus præteritis, ad difficilia & grauia toleratu currunt. Ex horum numero nõ fuit Ariſtippus, gnarus quaſi in trutina meliorum rerum momentis aduerſus incommoda ſeſe ſubleuare atque efferre. itaq; prædio amiſſo quodam egregio, ex aliquo eorum qui maiorem in modum ſe caſum eius dolere & inique ferre ſimulabant, quæſiuit, Nonne tu vnicum poſſides agellum, mihi tres fundi ſunt reliqui? Aſſenſo, Cur itaque non tuam potius vicem doleam, inquit? eſt enim inſani, ob amiſſa dolore affici, non gaudere relictis, ac ſicut pueruli ſi quis ludicrarum rerum vnam ipſis auferat, reliquis etiam omnibus proiectis plorant ac vociferantur: ita vna aliqua in re fortuna nobis obturbãte, inique ferẽdo & lamẽtando cætera omnia nobis reddere inutilia. Diceres, quid habemus? Immo autem, quid non habemus? huic gloria, illi familia, alij coniugiũ, alij bonus amicus cõtigit. & Antipater Tarſenſis, cum iam moriturus bona quæ ipſi contigiſſent recenſeret, ne proſperã quidem nauigationem præterijt, qua è Cilicia Athenas vſus fuerat. Communia quoq; negligenda nõ ſunt, ſed eorum habenda ratio eſt, & gaudendũ quod viuimus, valemus. Solem videmus, bellum nullum, nulla eſt ſeditio, terra cultui, mare nauigationi libere proſtat, licet nobis loqui, tacere, res agere, ocio frui. Hæc præſentia maiorem nobis animi parabunt tranquillitatem, ſi abſentium imagines nobis fingamus, ſæpius nobiſcum memoria repetentes, quam deſiderabilis ſit ægrotanti ſanitas, in bello conſtitutis pax, gloriæ in tanta vrbe & amicorum copia peregrino & ignoto: & quam ſit moleſtum priuari par-

Bonorum noſtrorum conſideratio.

tis

tis ijs. Sic fiet, vt non tum demum magna ac præclara ſingula iſta deputemus, quando amittimus: ante autem, & dum potimur, pro nihilo ducamus. non enim precium rebus iſtis interitus addit, neque eas debemus, tanquam magnas comparare, ſemperque trepidare & metuere ne tantis rebus ſpoliemur, dum vero poſſidemus, tanquam nullius precij res contemnere & negligere: ſed ita maxime frui, vt voluptatem ex ijs gaudiumque capiamus: vt etiam amiſſionem eorum, ſicubi accidat, ęquiore animo feramus. Sed plerique poemata (vt aiebat Arceſilaus) aliena, & picturas, & ſtatuas putant ſibi exacte ſingulis partibus animo oculiſque perluſtratis contemplanda: vitam autem ſuam multa habentem conſideratu non iniucunda prętereunt, foras ſemper proſpicientes, aliorumque famam & fortunam admirantes: ſicut adulteri alienas ſpectant mulieres, ſuas deſpiciunt. Cæterum id quoque ad animi tranquillitatem magnopere conducit, maxime quidem ſe & ſuas res intueri: ſin vero id non poſſit locum habere, non cum præſtantioribus ſe comparare: quo vitio vulgo laboratur: nam, verbi gratia, qui vincti ſunt, ſolutorum laudant fortunam, ſoluti liberorum, liberi ciuium, ciues diuitum, diuites ſatraparum, ſatrapæ regum, reges deorum, tantum non tonare & fulgurare cupientes.

Comparatio cum infelicioribus.

Non res mihi ſunt cordi Gygæ diuitis,
Neque cepit æmulatio me, ſuperûm neque
Magna obſtupeſco facta, nec tyrannidem
Magnam appeto: procul ab oculis ſita eſt meis.

At vero Thaſius aliquis, Chius, Galata, vel Bithynus, non contentus ſe aliquo inter ſuos ciues loco, in honore & cum potentia eſſe, plorat ſe non geſtare veſtem patriciam: & ſi ferat, quod non ſit prætor Romanorum: & hoc adeptus, quod non conſul: & conſul, quod non prior, ſed poſterior fuerit renunciatus. Hoc autem quid eſt aliud, quam occaſiones ingrato animo fortunam accuſandi conquirentem, à ſeipſo ſumere ſupplicium? At qui ſana mente præditus ſalubriter ſapit, is Sole infinita millia hominum intuente,

Ampla quicunque fruuntur terræ frugibus,

non ſi quem de his gloria ſibi & opibus præſtare videt, ideo deplorans ſortẽ ſuam abiecto animo ſedet: ſed in publicum procedit, fortunam ſuam & vitam prædicans, quæ ſibi in

tanta multitudine alijs beatior obtigit, In Olympiaco quidem certamine non ita permittere vincere, vt ipse tibi quicum certes deligas. At in vita licet, ac res humanæ concedunt, vt cum multis præstes felicitate, magno sis animo alijsque potius æmulandus, quam aliorum admirator. siquidem te non cum Briareo aut Hercule componas. Ergo vbi magna te ceperit admiratio eius qui lectica gestatur, oculis paululum demissis etiam baiulos contemplare. & cum Xerxem illum rati mare transeuntem cum Hellespontio illo beatum prædicabis, inspice etiã eos, qui flagellis vrgentibus Atho montem perforãt, & quibus ob ruptum fluctibus pontem aures naresq; amputantur, simulq; eorũ sensum considera, quod vitam & res tuas ij felices existimant. Socrates quendam amicorum audiens dicere, Quam sumptuosa est Vrbs? mina venditur vinum Chium, purpura tribus, mellis hemina quinque denarijs: adduxit ad farinas, Heic, dicens, semisextarius venditur obolo: frugaliter in Vrbe viuitur. tum ad oliuas, Duobus æreis chœnix, deinde ad exomides, Hæc decẽ drachmis venditur vestis: viles sunt res in vrbe. Ita & nos, cum audiemus aliquem pronunciantem tenues res nostras esse & afflictas, qui cõsules aut procuratores nõ simus: esse nos in lauta atque splendida re dicemus, vt qui neq; mendicemus, neque oneribus baiulandis aut adulando viuamus. Enimuero quãdo ea est nostra stultitia, vt magis aliorum quam nostri respectu viuere adsuescamus, ingeniumque ita est obtrectatione ac inuidentia corruptum, vt non tam gaudeamus nostris, quam ob aliorum bona doleamus: eorum quos æmularis atq; admiraris, non tantum vide splendida illa & nobilia bona, sed aperiens ea, & glorię ac speciei tanquam florido aliquo conopeo reducto, intus penetra, cernes multa molesta & minime iucunda ijs inesse. Pittacus ille, cui magnam fortitudo, magnam sapientia & iustitia parauerunt gloriam, cum hospites conuiuio excepisset, vxorq; irata superuenisset, & mẽsam subuertisset, hospitibus perturbatis, Vnicuique, inquit, vestrũ est mali aliquid: felicissimus hic, cui hoc tantũ:

Mala bonis admixta alienis obseruanda.

Hic in foro beatus esse creditur,
Cum foribus apertis sit suis miserrimus:
Imperat mulier, iubet omnia, semper litigat.
Multa adferunt illi dolorem, nil mihi.

Talia

Talia multa opibus, gloriæ, regno inhærent, ignota vulgo. officit enim luminibus fastus.

O felix, fatisque Atrida beantibus orte: Ilia. γ. 182.

extrinsecus illa beatitatis laudatio ducta, ob circumfusam armorum, equorum, militum copiam. at intus voces perturbationum animi vanæ huic gloriæ reclamant:

Iuppiter implicuit noxa me prorsus acerba. Iliad. ζ. 111.

Item hæc:

Suspicio te ô senex, Eurip. Iphig. Aulid.
Et quicunque virorum
Sine periclo vitam exegit
Inglorius, ignotusque.

Ergo id genus ratiocinationes valent ad carpendum exhauriendumque hunc animi morbum, quo de fortuna nostra queruli, ob vicinorum admirationem res nostras extenuamus ac deprimimus. Id quoq; nõ leuiter tranquillitati mentis obest, quod non mediocribus & ad facultates nostras accommodatis appetitionibus, tanquam velis vtimur: sed spe maiorum rerum concepta, postmodo frustrante conatu genium fortunamque incusamus, non nostram (quod erat rectius) stultitiam. Etenim non is infortunatus est, qui iaculari aratro, aut boue leporem venari voluit: neque ei qui frustra verriculo aut funda captauit ceruum, vllus malus aduersatur genius: sed stulticia & peruersitas eum ad tentanda impossibilia adigunt. In culpa est sui amor, studium ingenerans primas sibi in omnibus rebus contentiose arrogandi, & inexsaturabili cupiditate omnia aggrediundi. non enim diuites modo simul, & docti, & robusti, & ad compotandum idonei, & comes esse atque amici regum & vrbium principes volunt: sed male secum agi putant, nisi canes etiam, & equos, & coturnices, & gallos alijs habeant præstantiores. Dionysius maior non contentus omnium ea tempestate tyrannorum quod esset maximus, irritato atque exasperato animo, quod Philoxenum poetam canendo, Platonem disserendo non superaret, alterum in lapicidinas coniecit, alterum in Æginam vendidit. Non hoc modo egit Alexander. qui cum Criso stadij cursor cum ipso de velocitate certans dedita opera visus fuisset succumbere, vehementer est indignatus. Probe etiam Homericus Achilles cum dixisset,

Mediocritas appetitionũ.

Ilia.γ.105. *Non me inter Danaos cum sit præstantior alter:*
subiecit,

Pugnando mea namque alijs facundia cedat.

Megabyzo Persæ cum in officinam Apellis pictoris descendisset, & nescio quid de arte dicere cœpisset, silentium imposuit Apelles his verbis: quamdiu tacebas, existimabare aliquid esse ob auri & purpuræ ornamenta: at nunc te nugantem etiam pueruli isti ochram terentes derident. Sed nonnulli Stoicos ludere putant, quando ab ijs audiunt sapientem non modo prudentem, iustum, fortem, sed rhetorem quoque, imperatorem, poetam, diuitem, regemq; cognominari. cũ interim hos sibi titulos ipsi arrogẽt omnes, & nisi obtinent, indignentur. Atqui deorum alius alia virtute præditus, hic bellicosus, ille fatidicus, rursum alius lucri præses nominatur. & Venerem Iupiter, quod ad eam res bellicæ nihil pertinerent, ad nuptias & cubilia ablegat. Et vero sunt quæ simul locum habere non possunt, sed inuicem pugnant studia. puta, ocio opus habet dicendi exercitatio, & mathematum tractatio, atque aliarum vacatione occupationum. facultas ciuilis, & amicitiæ regum, non sine negotijs & occupationibus parari possunt. dum vini & carnium vsus largior, corpus validum ac robustum facit animum imbecillum. assidua rei faciundæ cura & conseruatio diuitias auget, contemptus opum ad philosophiam est perquam vtile viaticum. Hinc equidem constat non omnia esse omnium: sed oportere Pythicę obtemperantem inscriptioni, Seipsum nosse: deinde vti suo ingenio ad ea, ad quæ natura factus est: neque id ad alius vitæ studium trahendo, huic vim facere.

(Ilia.ε.429.)

(*Non omnia possumus omnes.*)

Equus est ad currum idoneus,
Ad aratra bos, propter ratem
Delphin celerrime incitatur.
Apro si quis necem struit,
Canem inueniat laboriosum.

Qui autem indigne fert, quod non simul est

Robore confidens leo, montibus innutritus:

& catellus Melitæus in sinu viduæ mulieris educatus: stupidus est. neque eo melior, qui simul vult & Empedocles, Plato, aut Democritus esse de mũdo scribens, & cum vetula diuite dormire, vt Euphorion, aut cum comesatoribus

Alexan-

Alexandri potare, vt Medius. & qui iniquo animo toleret non simul & ob diuitias, vt Ismeniam, & ob virtutem, vt Epaminondam, se in admiratione haberi. Nã neq; cursores animo sunt ægro, quia non auferunt coronas luctatorum: sed suis gaudent atque exsultant. Spartam es nactus, hanc orna. sic & Solon,

At nos virtutis non permutabimus horum,
Pulchraq; virtutis munia diuitiis:
Cum stet virtutis stabilis possessio semper,
Incertæ varia sorte ferantur opes.

Et Strato physicus audito Menedemum multis modis plures habere discipulos, Quid mirum est, aiebat, si plures sunt qui lauare, quam qui vngi volunt? Aristoteles quoque ad Antipatrum scribens, Non solum Alexandrum debere multum sibi tribuere ob imperium in tot homines pronunciat: nihilominus id licere iis, qui recte de deo sentiant. Etenim eos qui hoc modo sua extollunt bona, minus aliorum perturbabunt. Nunc nos, qui à vite ficus, aut ab olea vuas non requirimus, nisi prerogatiuas simul omnes diuitum, doctorum, bellatorum, philosophantium, adulantium, libere dicentium, parcorum, sumptus facientium habeamus, calumniamur, ingratique aduersum nosmetipsos sumus, ac vitam nostram vt inopem mutilamque spernimus. Præter hæc vero, ab ipsa nos natura admoneri videmus. vt enim brutorum animalium aliis aliunde nutrimentum suggerit, neque omnibus carnem edendi, semina legendi, radices effodiendi facultatem indidit ea: sic homini quoque varias ad vitam tolerandam opportunitates præbuit. opilioni suas, suas aratori, aucupi, & quem mare alit. Quo æquius est nos id genus vitæ, quod nobis est commodum, amplexos, in eo elaborare, reliqua omittere, neq; ostendere Hesiodum intra modum substitisse, cum diceret:

Succenset figulo figulus, fabrum faber odit. *Operib. 26.*

non enim eandem modo artem, eandem vitæ rationem exercentes dum æmulantur, sed & doctos opulenti, & opulentos fama clari, & causidici sophistas, atque adeo comœdos in theatris pulchre stantes, histrionesque & seruos regum aulicos liberi homines ac patricii cum stupore admirantes beatosque dicentes, non mediocrem sibiipsis dolorem perturbationemq; afferunt. Iam quod hominum vnusquisque

Ilia.ω.527.

quiſque penum vel tranquillitatis animi, vel ægritudinis in ſeſe habeat, & dolia bonorum ac malorum non in Iouis limine, ſed in animo ſuo repoſita, affectionum diuerſitates demonſtrant. Stolidi enim bona etiam præſentia non cernunt, neque curant: quod cogitationes ſuas ſemper futuris habent intentas. prudentes ea quoq;, quæ eſſe deſierunt, memoriæ perſpicacitate ſibi præſentia faciunt. Quippe ſtultis id quod præſens eſt, & exiguiſſimo temporis puncto ſe tangendum præbens, deinde ſenſum effugit, non iam amplius ad ipſos pertinere videtur. ſed quemadmodum apud Manes pingitur quidam funem torquens, & id quod contexuit aſino vorandum permittens: ita multorum ſtupida quædam & ingrata obliuio omnem actionem, omnes res præclare geſtas, omne iucundum ocium, omnem cõuiuiorum & voluptatum fruitionem abolens, nõ ſinit vitam eſſe continuam, præſentibus ad præterita adiunctis: ſed heſternam ab hodierna, hanc à craſtina diuidens, quidquid euenit obterens tanquam nõ factum redigit. Nam qui in ſcholis incrementa corporum negant, ob cõtinuatam ſubſtantiæ fluxionem: ij verbo faciunt nos ſubinde alios. qui autem priora non complectuntur memoria, neq; reuocant, ſed effluere ſinunt, ij re ipſa faciunt ſe quotidie indigos inaneſq; & à craſtino pendentes: tanquam ea quæ ſuperiore anno, dudum adeoque heri obtigerunt, plane ad ipſos nihil pertineant, neque omnino ipſis euenerint. quæ res animi tranquillitatem non leuiter impedit. Grauius etiam huic officitur, quando homines muſcarum in morem in ſpeculis de læui ſuperficie delabentium, ac aſperitatibus & fiſſuris inhærentium, à iucundarum rerum memoria defluentes recordationi moleſtarum implicantur. immo, ſicut Olynthi cantharos ferunt in locum quendam qui ab exitio eius infecti Cantharolethrum dicitur iniectos, quod exire inde nequeant, perpetua circumuerſione enecari: ita ipſi quoq; in malorum commemorationem vbi incidere, inde ſe reuocare & recreare nolunt. Oportet autem ſicut in tabula colorum, ita in animo rerum eas quæ maxime nitent ac ſplendent proponere, iisque tetrica obſcurare & opprimere. quandoquidem omnino deleri & amoueri non poſſunt.

Memoria bonorum.

Rerum humanarum varietas.

Vt enim lyræ aut arcus nerui, ita mundi quoque concentus viciſſitudine quadam intenditur ac remittitur: & in rebus humanis

humanis nihil ſynceri, nihil puri eſt. Sed quemadmodum in muſica ſoni ſunt & graues & acuti, & in grammatica literæ cum vocales, tum mutæ; muſicus autem & grammaticus eſt non qui alterum genus moleſte fert atque fugit, ſed qui omnia vſurpare & permiſcere arte ſua poteſt. ita in rebus quoque humanis cum ſint oppoſiti inuicem ordines (quando, vt eſt apud Euripidem:

Seiungier non poſſunt à bonis mala:
Sed eſt eorum, vt res habeant ſatis bene,
Commixtio quædam)

non debemus in altero animum ob dolorem deſpondere: verum harmonicos imitari, & melioribus deteriora obſcurando, ac mala bonis occupando, concinnum vitæ, nobiſque conueniens temperamentum conficere. Non enim verum eſt quod dixit Menander:

Vnicuique in lucem cum primo editur,
Genius bonus vitæ magiſter totius
Adſiſtit.--- ſed Empedoclis probanda potius eſt ſententia, qui vnumquemq; noſtrûm, poſtquam eſt natus, arripi gubernariq; à duplicibus fatis geniiſq; docet.

Hic inerant Chthonia, & cernens procul Heliopea,
Et vario Harmonie vultu, Deriſq; cruenta,
Turpis Calliſtoq; Thooſaq; Deineaq;,
Nemertes & amœna, nigro fructuq; Aſapheia.

quorum geniorum nominibus variæ animi perturbationes exprimûtur, quarum omnium ſemina cum ortus noſter ſecum tulerit, ideoq; vitę magna ſit inęqualitas: meliora quidem optat, qui ſana eſt mente, ſed tamen altera quoque exſpectat, & vtriſq; vtitur ita, Vt ne quid nimis. Nō enim tātum qui minime deſiderat craſtinum diem, ſicut Epicurus aiebat, ſuauiſſime procedit in craſtinam diem: ſed & diuitiæ, & gloria, potentia honores eos maxime delectant, qui cōtraria horum minime metuunt. Nam nimia iſtarum rerum appetitio, acerrimum amittendi metum ingenerans, gratiam earum fruendarum infirmam reddit atq; inſtabilem, inſtar flammæ vento agitatæ. Cui vero ratio hoc parauit, vt ad fortunam intrepide dicere poſſit,

Suaue eſt, ſi quid das: paruus dolor, hoc vbi tollis:

hunc fiducia & vacuitas metus amiſſionis, tanquam intolerabilis docent ſuauiſſime vti rebus præſentibus. Ac licet

Animi ad res aduersas præparatio.

Anaxagoræ affectum animi, à quo profectum est vt de morte filii hãc vocem ederet, Sciebam mortalem esse quem genueram, non admirantes modo, sed & imitantes, ad singulos fortunæ casus dicere: noueram diuitias me possidere in diem durantes & instabiles. noueram magistratũ ab iis adimi posse, qui eo me ornauerant. noueram mihi esse probã mulierem, sed tamen mulierem. noueram amicum esse hominem, facile (vt ait Plato) mutabile animal. Huiusmodi enim præparatio animiq; informatio, si quid eorum quæ nollemus quidem, posse tamen euenire cogitabamus, accidat non admittentes voces istas, Non putaram, Multa speraui, Hæc non exspectabam, saltum cordis & trepidationem auertunt, ac celeriter furiosam & perturbatam facultatem sedant. Carneades de magnis rebus admonebat omnem dolorem mœroremq; ab hac vna causa nasci, quod inexspectato nobis accidit quippiam. Equidem Macedonum regnum cum Romano comparatum imperio, vix aliquanta huius pars erat. & tamen Perseus amissa Macedonia, cum ipse suam deplorabat fortunam, tum ab omnibus miserrimus infelicissimusq; homo iudicabatur. at qui hunc deuicerat Æmilius, tradito alteri terrę marisq; imperio coronabatur ac sacrificabat, nõ iniuria beatus habitus. norat enim se magistratũ occepisse, quem esset depositurus: Perseus aũt suo regno pręter exspectationem suã erat exutus. Pulchre etiã Poeta docuit, quid rei sit id, quod inexspectato
Od. ρ. 304. contingit. Vlysses enim cane mortuo cum non cõtinuisset
Od. τ. 210. lachrymas, vxori adsidens flenti nihil tale passus est. huc enim venerat, animo ratione iam ante cõfirmato, & aduersus motum munito: in illum autem fletum subita res & inexspectata eum coniecerat. In vniuersum vero quæ nolentibus nobis accidunt, partim suapte natura molestiã ea afferunt, partim opinio nos adsuefacit vt ægre feramus. & [illegible]uersum hæc vtile est in promptu habere isthuc Menandri:

Nisi ipse feras pra te, nihil es passus mali.
Quid enim, inquit, ad te pertinet id,
Quo neque animus, neque corpus tangitur tuum?

cuius generis sunt ignobilitas patris, adulterium vxoris, coronę aut primarii in cõsessu loci priuatio: quibus etiam absentibus nihil obstat, quin & animo & corpore optime valeas. Ad ea aũt, quæ natura suapte dolorẽ videtur excitare,

vt sunt

vt sunt morbi, ærumnæ, obitus amicorum & liberorum, accommodari debet Euripideum illud:

Heu mihi. qui heu mihi? more hominum sane accidit.

Non est enim alia ratio quæ facultatem animi affectionib. obnoxiam labascentem magis reuocet & confirmet, quam quæ communis naturæ & necessitatis memoriam renouat: cui necessitati homo propter corpus expositus, heic tãtum fortunæ ansam prębet, in potissimis maximisq; rebus tutus ac securus. Demetrius cũ Megara cepisset, quæsiuit è Stilpone, Ecquid in ista direptione ipsi periisset? cui Stilpo, Neminem, respondit, vidi, qui meas res ferret. Proinde fortuna vbi reliqua deprædatur omnia, atque adimit, habemus aliquid in nobismetipsis tale,

Quod ferre aut agere immitis non possit Achiuus. Iliad. ϑ. 484.

Itaq; consequens est, non ita plane extenuare aut deprimere naturam, ac si nihil ea supra fortunam posset, nihil stabile aut proprium haberet. sed hoc cognitũ habere, quod exigua est pars hominis putrida illa & morbosa, quæ fortunã admittit. meliorem in partem esse penes nos dominium, in qua bonorum maxima collocata sunt: bonæ, inquam, opiniones, disciplinæ, rationes in virtutem desinentes, quæ aboleri & corrumpi nequeunt. proinde inuicti quod ad futura attinet atq; animosi, fortunæ his verbis responsabimus, quæ Socrates visus in Anytum & Melitum dicere, in ipsos Pla. apolo. torsit iudices: Interficere me Anytus & Melitus possunt, nocere mihi non possunt. Potest enim fortuna me morbo aliquo grauare, opus auferre, in odium populi aut tyrãni vocare. malum, timidum, animi abiecti, degenerem, inuidum, nõ potest eum efficere, qui sit bonus, fortis, magnanimus, neq; animi habitum auferre eum, cuius ad vitam recte degendam vsus maior est, perpetuo in promptu siti, quam gubernatoris aduersus mare. Quippe gubernator neq; fluctus demitigare potest asperos, & violentũ ventum, neq; in portum subire quoties opus est, neq; audacter & intrepide tẽpestatem sistere. sed quamdiu arte sua vtitur, rebus nondum desperatis fugit, Magnum (vt poetæ verbis vtar) velũ demittẽs, dum malus inferior supra tartareum mare emergat, tremẽs ipse & titubans. At enim affectio animi pruden- *
tis, cum ipsi corpori plerunque tranquillitatem conciliat, morborum occasiones cõtinentia, victu moderato, ac me-

diocribus laboribus auertens: tum si quod extrinsecus mali principium ostenditur, veluti cum præter cautes aliquas in mari latentes est nauigandum, contractis facile antennis præteruehitur, vt ait Asclepiades. quod si vero inopinata aliqua & vehementior procella occupet, in propinquo est portus, licetq; enatare è corpore, tanquam scapha aquam admittente. Insipientem enim mortis metus, non vitę desiderium iubet à corpore depēdere, id amplexum, quomodo Vlysses caprificum tenuit metu subiectæ Charybdis:

Mortis contemtus.

Odyss. μ. 432.

Manere vbi ventus, nauigare & vbi vetat,

& hoc inique ferentem, & illud metuentem. At qui animæ naturam vtcunq; didicit, reputatq; eam morte vel in meliorem, vel saltem nihilo peiorem statum abire: is vacuitatem metus aduersus mortem, non exiguum habet ad tranquillitatem animi in vita viaticū. Nam cui licet virtute ac præstantiore parte sui prævalente suauiter viuere, alienis autem & naturæ aduersa quæ sint superantibus intrepide abire, fato hæc,

Eurip. Bacchis.

Ipse Deus, simul atq; volam, me soluet:---

quid excogitari potest quæso, quod huic graue, molestum, aut tumultum adferens possit accidere? Certe qui dixit, Anteuerti te ô fortuna, omnesque tibi ad me aditus obstruxi: non is vectibus, clauibus, aut muris fidens hoc dixit, sed doctrinæ & rationibus. quarum sane qui volunt, participes fieri possunt. Neque de vllo talium dictorum desperandū aut diffidendum est: sed admiratione horum atq; æmulatione, & quasi diuini cuiusdam instinctus societate impulsi periculum de nobis facere in minorib. rebus demum, quomodo simus ad maiora affecti: non fugere aut auersari hāc animi accurationem. Mihi quidem videtur hoc studium non vsque adeo difficile. Etenim animi oblectatio subducens se à rerum aduersarum cogitatione, & circa facillima & suauissima identidem versans, fatuitatem quādam & imperitam molliciem ingenerat. qui vero morbi etiam, doloris, exsulii speciem meditatur, ac rationis imperio se ad ista sustinenda componit animus, multa is inueniet falsa, inania, & putrida esse in his, quæ grauia vulgo ac terribilia videntur. id quod de singulis initæ rationes demonstrant. At multi etiam ad hoc Menandreum expauescunt:

Dicere haud viuus potest quisquam, Hoc *non obtinget mihi.*

scilicet

ſcilicet ignorantes quantum ſit ad vacuitatem doloris bonum, meditari ac poſſe aduerſus fortunã apertis oculis reſpicere, neque in ſeipſo imaginationes concipere delicatas, neq; in vmbra educatum imbibere ſpes multas ſubinde cedentes, nulliq; reluctantes aduerſitati. Menandro quidem ſic poſſumus reſpondere:

Dicere haud viuus poteſt quiſquam, Hoc non obtinget mihi:

atqui hoc licet dicere, Viuus nunquam in me iſthuc admittam, non mentiar, non agam ſubdole, non defraudabo, non inſidiabor. Hoc enim in noſtra ſitum eſt poteſtate, non paruum, ſed ingens ad animi tranquillitatem adiumentũ. Contra male factorum conſcientia, veluti vlcus in carne, in animo pœnitentiam relinquit, pungentem ſubinde atq; ſauciantem. Alios enim dolores ratio tollens, pœnitentiam ſolã effecit, à ſeſe ob pudorem morſibus crebris vexatam & pœnas dantem. Ac quemadmodum qui rigent, aut epialis febribusve æſtuant, grauiorem ſentiunt moleſtiam, ac deterius afficiuntur: quam quib. eadem extrinſecus ab æſtu aut gelu accidunt: ita fortuita leuiores inferunt dolores, tanquam ab externis illatos. at vero hoc, **Conſcientia. Pœnitentia.**

Horum non alius, mihi ſum cauſa ipſe, malorum.

qui ſuis delictis intus cum luctu accinit, is dolorem turpitudine aggrauat. Quo fit, vt neque precioſa domus, neque auri copia, neq; generis dignitas, neq; magiſtratus amplitudo, neq; facundia aut eloquentia tantã vitæ ſerenitatem tranquillitatemq; præſter, quantam animus actionum conſiliorumque prauorum purus, ingeniumq; (vitæ actionum hic eſt fons) perturbationis expers, intaminatumque. vnde promanant honeſtæ actiones, efficacitatéque quaſi diuino inſtinctu exagitatam hilaremque, & cum animi honeſta elatione coniunctam habent, memoriamque dulciorem & ſtabiliorem Pindarica illa ſpe, quam is alumnam ſenum dixit. Non enim roris quidem marini frutices (vt Carneades teſtatur) etiam exciſi diu fragrantiam ſuam ſeruant: in anima autem viri prudentis actiones pulcræ nõ ſemper gratam recentemque ſui relinquunt memoriam: quibus lætitia rigatur, floretque, & contemnit eos qui deplorant vituperantque hanc vitã veluti quandam malorum regionem, aut locum exſulii animis in hoc mundo deſignatum. Perquam mihi placet illud Diogenis dictum. qui hoſpitem Lacedæ-

cedæmone videns parare se magno studio ad quandam festiuitatem, Quid, aiebat? an non vir probus quemuis diem festum censet? Et quidem, si sobrie viuimus, admodum illustrem. Est enim sanctissimum templum ac diuinissimum hic mundus. in hunc inducitur homo cum nascitur, non manufactorum & immobilium spectator futurus simulacrorum, sed earum, quas mens diuina sensiles mente sola cernendorum effigies, in se insitam vitæ motusque habentes facultatem fabricata est. Solem, inquam, Lunam, sidera, fluuios nouam subinde aquam edentes, terram stirpibus animalibusque alimenta submittentem. quorum sacrorum initiatio atq; institutio perfectissima cum sit vita, profecto par est eã tranquillitatis animi ac lætitiæ esse plenam. Nam vulgus hominum imitari minime debemus, qui Saturnalia, Liberalia, ac Panathenæa aliasq; harum similes præstolantur festiuitates, vt ibi oblectentur, seque emptitio risu recreent, persoluta mimis & histrionibus mercede. Quid? Sedemus ibi silentes & compositi (nemo enim lamentatur dum sacris initiatur, neq; spectans Pythia luget, aut Saturnalibus potans) quas vero nobis deus ferias suppeditat, & ad quæ nos sacra deducit, fœdant homines vulgo, maiorem vitæ partẽ in lamentis, mœrore, ac laboriosis solicitudinibus exigẽtes. Delectantur instrumentis sonitum belle ac suauiter reddẽtibus, cantu auicularum itidem, & non sine voluptate spectant bestias ludentes atq; exsultantes: contra rugitibus earum, fremitibus ac adspectu tetrico offenduntur. Suam vero ipsorum vitam risus expertẽ, mœstam, iniucundissimisq; affectibus, rebus & curis nullum exitum habentibus atteri atque elidi videntes, non ipsi tantum nullam sibi respirationem aut alleuationem alicunde quærere negligunt: sed ne sociorum quidem admonentium orationes admittunt. quas nisi repudiarent, & præsentia citra vituperationem ferre possent vtiq;, & præterita grato animo recolere, & in posterum spe bona ac benigna vsi, absq; metu & sinistra de vitæ suæ conditionibus suspicione viuere.

Bonorum perpetua feria.

PLV-

PLVTARCHI DE VITIOSO pudore, Commentariolus.

QVÆDAM eorum quæ è terra enaſcũtur, cum ſint ipſa per ſe ſylueſtria, ſterilia, & incremẽto ſuo noceant hortenſibus ſeminibus atq; ſtirpibus, agricolæ tamen pro certo indicio ſoli non mali, ſed egregij atq; pinguis habẽt. Eodem modo animi etiam quædam ſunt affectiones non bonæ, ſed quaſi germina è bono pullulantia ingenio, & quod culturæ ſe ſatis exhibiturum ſit tractabile. In his etiam vitioſum cenſeo pudorem. qui vt ſignum eſt nõ malum, ita cauſam prauitati præbet. Etenim ſæpenumero in eadem cum impudentibus peccata incidũt verecundi: niſi quod his ſua errata dolorem incutiunt, non, vt illis, voluptatem afferunt. nullo enim ob turpitudinem dolore impudens afficitur: in quem facile etiam ſpecie tantum turpitudinis oblata prolabitur is qui inepte verecundus eſt. Hoc vitij dyſopiam Græci dixerunt, in quo pudoris modus exceditur: quod vultus quodammodo cum animo deijciatur. Sicut enim Katepheian (hoc eſt, mœſticiam) vocant dolorem oculos in terrã deijciẽtem: ſic verecundiam, præ qua intueri in alios non audemus, dyſopiam dixerunt. Orator quidem impudentem in oculis non koras, (quæ vox & virgines ſignificat, & luminũ pupillas) ſed meretrices habere pronunciauit. At qui ad nimium propenſus eſt pudorem, animum nimis effœminatum ac delicatum ipſo prodit viſu, verecundiæ honeſto nomine prætexens molliciem ſuam, qua impudentibus ſuccumbit. Sane Cato dicebat adoleſcentes ſe eos magis probare qui erubeſcerent quã qui palleſcerent: recte condocefaciens probrum magis quam reprehenſionem timere, & ſuſpicionem, quam periculum. Veruntamen & nimius vituperationis metus, ac ad quemuis ſtrepitũ trepidatio, coerceri debet: quando ſæpe nõ minore male audiendi, quam mala patiendi metu ducti, honeſtatem prodiderunt nonnulli ob impatientiam infamiæ. Ergo neq; horum negligenda eſt imbecillitas: & nequaquã laudanda animi pertinax illa & rigida affectio.

Qualis Anaxarchi vis, quo ſe cunque canina
Verteret indomita, & pertendens prorſus, & audax.

ſed concinna quædam vtrinque temperanda eſt ratio, quæ

&nimiæ pertinaciæ impudentiam, & modum excedenti le nitati imbecillitatem auferat. quæ quidem correctio diffi cilis est, neq; periculo vacat huiusmodi excessuum coerci tio. Sicut enim colonus syluestrem plantam & inutilem ex scindens, ligone viribus adacto nihil parcens radicitus e iam protuit, aut igne adhibito cremat: ad vitẽ autem, ma lum, vel oleam putandi gratia accedens, caute manum ad mouet, metuens ne quid vtile lædat. sic philosophus ex ani mo adolescentis inuidiam tollens, degener germen & in tractabile, aut auaritiam intempestiuam aut studium volu ptatis intemperans sauciat, premit, vulnus alte redigit, ci catricemq; ducit magnam. quãdo autem delicatæ ac tene ræ parti animæ orationem correctricem applicat, qualis e quę nimio pudore subuertitur, summo studio cauet, ne im prudens simul cum vitio verecũdiam eijciat. nam nutric etiam puerorum sordes dum detergunt, interdum carne sauciant atq; adfligunt. Itaq; oportet adolescentibus nõ i penitus vitiosum pudorem eximere, vt securi fiant nimis inuerecundi. Sed sicut qui domos demoliũtur templis vici nas, ij saltem continuas his partes sinunt atq; suffulciun sic nimius pudor subruendus est, vt tamen caueamus ne si mul cum eo confinia verecundiæ, æquanimitatis, & man suetudinis eijciantur: quibus rebus se insinuat ille in anim ad hoc vitij propensum, eumq; occupat, dum sibi is huma nus, ciuilis, communi sensu præditus, non durus aut obst natus videtur. Itaq; iam inde a principio Stoici ipsis verb pudorem à verecundia distinxerunt, ne ambiguitas voca buli occasionem vitij habens relinqueretur. Ij tamẽ nob hoc relinquant, vt vocabulis citra calumniam vtamur, at adeo Homeri imitatione. Is enim dicit,

Iliad.ω. 45. *Sæpe verecundis sua fert affectio damnum*
Grande, verecundis sua sæpe affectio prodest.

& non male priore loco eam dixit nocere. vtilis enim ratio ne demum fit verecundia, quæ sublato excessũ mediocrita tem relinquit. Primo omnium persuasum esse debet ei, qu nimius pudor vrget, affectu se damnoso teneri. nihil auten eorum quæ damnosa sunt, pulcrum est. neq; debet laudibu delinitus gaudere, vbi comis & hilaris loco grauis, magna nimi, & iusti dicitur: neq; sicut Euripideus Pegasus,

Pauens, magis quam ille, subdidit

se Bellerophonti, ita ipse ijs qui volunt se dedere ac submittere, metuentem ne durus & immitis audiat. Ægyptio Bocchoridi, homini ingenio intractabili, ferunt ab Iside aspidem missam, quæ superne capiti circumuoluta obumbraret, & iudicaret iuste. At pudor vitiosus lãguidis & mollib. incumbens, & nihil renuere, nihil dicendo refellere sinens, cũ disceptatores à iuste dicenda sententia abigit, tum consulentium ora occludit: multaque cogit præter animi sententiam dicere atq; facere & quanto quisque est animo iniquiore, tanto is crebrius in talem hominem imperium obtinet, impudẽtia sua eum ad pudorem cogens. Vnde fit, vt dysopia tanquam locus humilis & mollis, quia nullum congressum auersari, aut detrectare potest, turpissimis quibusq; rebus & vitijs occupandam se præbeat. Pessima sane custos ea puerilis ętatis: sicut & Brutus dicebat male sibi videri eum florem ætatis collocasse, qui nihil negare auderet. eadem pessima thalami est & gynæcei administra: sicut apud Sophoclem adultero quædam corrupta áb eo dicit,

Tu blandiendo persuasisti mihi. ———

hoc adeo vitium intemperans ingenium corrumpere occupans, insidiantibus omnia expugnatu facilia, reclusa, atque prona reddit. dando eas capiunt, quę impurissima sunt indole, persuadendo & pudorem ineptum inijciendo sæpe etiam probas subigunt. Mitto quæ damna is pudor adfert. quando eo ducti mutuum damus quorum suspecta est fides: spondemus inuiti, ac laudantes illud, Sponde, præsto noxa est, vti eo in rebus nequimus. Quam multis exitio fuerit hoc vitium, non est enumeratu facile. Etenim Creo hæc ad Medeam dicens,

Præstat iam nunc inuisum me fieri tibi, Eurip.
Ob mollitiem quam postmodo gemere meam, Med.

alijs præclaram subiecit sententiam: ipse vitioso victus pudore, vnicam diem petenti dum assentitur, familiam suam perdidit. Nõnullos etiam cædem sibi aut venenum parari suspicantes, pudor ineptus à tuẽda salute deterruit. Sic perijt Dio, nõ ignorans sibi abs Calippo strui insidias, sed ab amico & hospite sibi cauere pudori ducens. Sic Antipater Casandri F. cum cœna excepisset Demetriũ, vocatus postridie ab eo, quod puderet fidem non habere sibi habitam, iuit & à cœna est interfectus. Herculem Alexandri Magni è

Bar-

Barsina F. Casandro Polysperchon promisit acceptis c. talentis se interfecturum, atque ad cœnam inuitauit. adolescens, cui suspecta res metum inijciebat, minus integra se valetudine præscripta excusauit. vt autem Polysperchon venit, & ô adolescentule, dixit, primo omnium facilitatem patris, atque erga amicos comitatem imitare, nisi me hercle nos vt insidiatores times: ductus pudore vna ad cœnam iuit, estque ab accumbentibus strangulatus. Non ergo ridiculum est, vt nonnulli esse dixerunt, neque stolidum, sed sapiens Hesiodi præceptum,

Operibus 340. *Qui te amat, hic conuiua inimico sit tibi omisso.*

noli eius qui te odit pudore moueri, neque ideo, quod tibi is videtur fidē habere, cauere ab eo desine. nam vocaberis si vocaueris, & cœna præbenti præbebitur, incredulitatem tāquam aciem cautionis pudore emollitam vbi dimiseris. Enimuero hoc vitium, vtpote multorū causam malorum, primū conabimur amoliri ab adsuefactione petito, ad res (vt solemus in alijs quæ meditamur) exiguas initio, & non admodū difficulter in quib. huic malo resistatur. Verbi gratia, In cœna tibi saturo aliquis præbibit: noli verecūdia inepta ductus vim tibi facere, sed depone poculū. Alius inter pocula poscit vt tesseris secū ludas: abijce inanē pudorem, neq; metue dicteria: & Xenophanem imitare, qui timidus dictus à Laso Hermionense, quod ludere cum eo tesseris nollet, fassus est ad res inhonestas se timidissimū etiā esse. Incidisti in garrulū qui tibi inhæret ac te detinet: noli vereri, sed præciso colloquio propera & age quod cœpisti. Huiusmodi fugæ & repulsiones, quibus vili reprehensione comitante fatui pudoris vacuitatē meditamur, ad maiora nos præparāt. Atq; hoc loco tēpestiuum est Demosthenicū illud commemorare. is cum Athenienses ad ferēdam Harpalo opem se, & aduersus Alexandrum arma capessenda incitarēt, ac subito adueniente Philoxeno copiarum Alexandri maritimarum præfecto populus perterritus metu conticuisset: Quid, inquit, facient Sole conspecto, qui aduersus lucernam oculos attollere non audent? Quid enim facies in magnis rebus, rege aut populo pudorem tibi incutiēte, si non audes poculum præbibente familiari repudiare, aut garruli prehensionem effugere? Sed nugatorem tibi insultare pateris, nō tantum animi habens, vt dicas, Alias te videbo,

debo, nunc nõ vacat? Vtilis est etiam in paruis & vilibus rebus exercitatio vacuitatis pudoris inepti, quod ad laudandum attinet. Puta, In conuiuio citharœdus amici male canit, aut magno emtus histrio Menandrũ agendo flagellat, plerisq; laudantibus & applaudentibus: nõ est equidem ita arduum, audire cum silentio, neq; illiberaliter contra animi sententiam laudare. nam in hoc genus re si compos tui nõ sis, quid facies amico poema ineptum recitante, aut orationem ostẽdente ridicule fatueq; scriptam? scilicet laudabis, & adulatorum obturbantium cateruæ te socium addes. quomodo ergo in rebus eum gerẽdis peccantem inhibebis? quomodo in magistratu, cõiugio, aut republica delinquẽtem castigabis? Ego enim ne Periclem quidem probo, qui amico postulanti vt falsum pro ipso testimonium, idque iuratus, diceret, respondit, Se vsque ad aras amicum esse. nimis enim prope accesserat. At qui eminus se adsuefecit, vt neque dicentem laudet diuersum sentiens, neque canenti applaudat, neq; scurrilibus dictis arrideat: is rem eousque deduci nõ patietur, vt ipsi istis in rebus inepti pudoris vacuo dicat aliquis, Iura pro me, falsum perhibe testimoniũ, pronuncia iniuste. Eodem modo adsuescere debemus, vt pecuniam petentibus reluctemur in rebus neque magnis neq; recusatu difficilibus. Etenim Archelaus Macedonum rex in cœna aureum poculum poscẽte quodam, cui nihil pulcrum videbatur nisi accipere, puerum id Euripidi dari iussit: & in alterum illum intuens, Tu quidem, inquit, ad petendum idoneus es, non ad accipiendum: ille autem ad accipiendum, etiam nõ petens. rectissime dandi ac donandi arbitrium iudicio, non inepto pudori deferens. At vero nos sæpenumero hominibus probis, familiaribus, & indigentibus præteritis, alijs continenter ac proterue petentibus damus: non studio dandi, sed quiá negare nõ possumus. Ita Antigonus senex à Biante crebro interpellatus, Date, dixit, Bianti & necessitati talentum. quanquam is quidem alias ita vt quisquam regum in huiusmodi petitoribus repellendis accuratus fuit atq; argutus. cynico enim cuidam drachmam postulanti, Non est, ait, hoc donum regium. & subijciente illo, Da ergo talentum, respondit, Hoc accipere nõ est cynicum. Sane Diogenes in Ceramico statuas circumibat, ab ijsq; stipem exigebat, mirantibusq; hoc

dicebat, Meditari se repulsas. Nobis autē primum in vilib. adsuescendū est & paruis rebus, vt denegare possimus quæ petuntur incōuenienter: vt maioribus in rebus nobis non desit copia opitulandi ijs, quibus recusatio adhiberi nō debet. Recte enim Demosthenes, Nemo, inquit, præsentibus in quæ non debuit insumtis, absentium copiam ad vsus necessarios consequetur. multiplicatur autem nobis turpitudo, si abundantes in ociosis rebus, inopes sumus in pulcris. Enimuero vitiosus pudor non in pecunia modo dispensanda prauos nos & iniquos, sed etiam in maioribus rebus facit vt respuamus quod recta ratio vtiliter suggerebat. quippe ægrotantes, non peritum accersimus medicum, pudore nobis familiaris moti: & liberis magistros loco bonorum præficimus eos qui nobis operā suam obtrudūt: & litis nostræ patrocinium non vtili & in foro versato committimus alicui, sed gratificandi studio amici alicuius aut cognati filio eam ostentandi sui materiā offerimus: deniq; inuenias, qui philosophantium nomē gerentes, Epicurei aut Stoici fiunt non iudicio aliquo, sed ob pudorem ineptum vrgentibus familiarib. & amicis se addētes. Quæ cū sint, agedum in vilib. ac quotidianis rebus eminus nos cōdocefaciamus, vt neq; tōsore neq; pictore pudore inepto impulsi vtamur, neq; in diuersorio incōmodo diuertamus, omisso cōmodiore quod ad manū est, quia caupo nos sæpe salutauerit: sed adsuescendi gratia vtamur eo quod melius est, etiam si leue sit discrimē. quomodo Pythagorei obseruabāt, ne vnquam dextro femori sinistrum imponerent, neve parē numerum pro impari acciperent, cū reliqua æqualiter haberent. Adsuescendum est etiā, vt ad sacrificium, nuptias aut conuiuium inuitemus non eū potius qui nos salutauit aut accurrit, quam beneuolum & vtilē. Qui enim sic fuerit exercitatus, is in maiorib. nō modo non capietur, sed ne tentabitur quidē à vitio. Atq; hæc de exercitatione dicta sufficiant. De ratiocinationibus autē vtilibus prima hæc est, qua docemur & admonemur: Cum omnibus alijs affectib. ac morbis animi ea comitari ipsa mala, quæ illorum opera euitare volueramus: vt ambitioni infamiam, cupiditati voluptatum dolores, molliciei labores, cōtendendi studio damnationes & partes inferiores: tū vero inepto pudori hoc plane vsuuenire, vt qui eum secuti fumū fugiunt, in ignem inci-

Quæ ineptum pudorem comitentur mala.

incidant. dum enim verentur contradicere inique vrgentibus, postmodo pudore turpi afficiuntur in iustas illapsi accusationes, & ob metum exiguæ reprehensionis, plerunque apertum dedecus sustinent. Etenim amico pecuniam flagitanti denegare ob ineptum pudorem non ausi, carentes ea ipsi, paulo post turpiter stant re patefacta. eodemque modo polliciti se patrocinaturos alicui in iudicio, pudore alterius partis ducti vadimonium deserunt. Multos etiam pudor vitiosus in stipulationem nuptiarum filiæ sororisve inutilem coniectos, mentiri mutata sententia coegit. Dixit quidam, non serio tamen, sed iocans, omnes Asiæ incolas vni seruire homini, ideo quod vnicam syllabam NON pronunciare nequirent. at qui improbe vrgentur ad peccandum pudoris metu, ij etiam si nihil dicant, saltem sublato supercilio, oculisve in terram defixis, multa possunt aduersa ipsis & absurda euitare ministeria. Etenim silentium Euripides sapientibus esse dixit responsum. videmur autem magis eo aduersus iniquos opus habere. Nam verbis quidem possumus placare vrbanos homines. ad quam rem in promptu sunt habēda multa illustrium ac bonorum virorum dicta. quale est Phocionis ad Antipatrum, Non potes me simul & amicum habere & adulatorem: & Atheniēsibus quadam in festiuitate iubētibus eum stipem conferre ac plaudentibus, Pudeat vero me, inquit, si vobis contribuam, huic non retribuā, Callicle creditore suo monstrato. paupertatē enim nō fateri turpe est, vt ait Thucydides, sed turpius re ipsa nō effugere. At qui ob fatuitatem & molliciem passus sibi incuti pudorem, petenti dicere metuens,

Non est in antris argentum, hospes, candidum,

ac quasi pignus deinde promissionem emittit:

Non ære fabricatis hunc pudor illigat
Compedibus. ———

Persæus cuidam sociorum argentum mutuo dans, in foro & apud mensarium contractum confecit, scilicet memor Hesiodei præcepti:

Quin etiam fratri testem ridens adhibeto, *Operib. 368.*

cumq; alter admiraretur, ac diceret, Adeone Persæe omnia secundum ius? Omnino, respondit, vt amice recipiam, neq; iure experiar in repetendo. Multi enim initio ob pudorem vitiosum omissa cautione, deinde lege agere susceptā inimicitia

micitia opus habuerunt. Rursum Plato Heliconi Cyziceno epistolam ad Dionysium tradens, à probitate hominem & moderatione animi laudauit: sed epistolam his verbis clausit: Hæc ad te scribo de homine, quod animal natura est mutabile. Xenocratem vero, quamuis austeris hominem moribus, pudor tamen ineptus flexit, vt Polysperchonti commendaret hominem, vt res docuit, non probum comiter enim exceptus à Macedone, & interrogatus ecqua re opus haberet, talentum petijt. dedit hoc Polysperchon: sed Xenocratem monuit per litteras, vt accuratius posthac examinaret quos commendare vellet. Atq; hoc quidem Xenocrati ignoratione vsu venit. Nos autem sæpe cum optime nouimus malos, litteras tamen & pecuniam largimur, nobisque ipsis nocemus. neq; id cum voluptate aliqua, vt qui scortis adulatoribusve donant: sed indigne interim molesteq; ferentes impudentiam hominum, nostram rationemquę vi facta subuertat. Quod si alias, maxime ad eos qui nobis pudorem incutere volunt, dicere licet:

Intelligo bene quid facturus sim mali.

falsum dicturus testimonium, iniuste iudicaturus, inutilem legem probaturus, alienum æs contrahens eius causa qui non reddet. Neque vero vllus est animi morbus, vbi pœnitentia non iam consequatur, sed statim in ipsa actione pręsto sit. vt fit cum inepto pudori indulgemus. nam dantes molestiam percipimus, & testimonium ferentes pudore suffundimur, & adiuuamus cum infamia, & promissa non implentes conuincimur. Quod enim ad contradicendum sumus imbecilli, fit vt multa recipiamus ijs quibus cum viuimus, quæ præstare non possumus, vt commendationes in aulam & ad principes: quia scilicet nolumus & non audemus etiam dicere, Non nouit nos rex, alios magis respicit. Lysander quidem, cum à se animum Agesilai abalienasset, & ob gloriam tamen putaretur apud eum plurimum posse, nō veritus est commendationem à se petentes ad illum reijcere, iubēs ad alios ire, ac per eos rem tentare, qui largius ipso apud regem possent. Non enim turpe est non omnia posse: sed quod non possis, & ad quod factus nō sis, id in te recipere & vi velle consequi, præter quam quod turpe, etiam molestissimum est. Rursum ab alio principio ordiamur. Oportet mediocria & conuenientia officia petentibus

bus præstare alacriter, non victos incusso ab ijs pudore, sed vltro concedentes. in damnosis autem & absurdis semper Zenonis illud habere in promptu, qui cum obuiam esset factus adolescenti cuidam familiari suo iuxta murum sensim ambulanti, & audiret eum fuga se subducere amico postulanti vt falsum pro ipso diceret testimonium: Quid ais, inquit, stulte. iste improbe iniusteq; agens te non fugit, neque veretur: tu eum in iusta re subsistere non audes? Qui enim dixit nequitiam aduersus hominem nequam non esse malam armaturam, is male adsuefacere voluit nos vt imitando vlcisceremur malitiam. At impudenter nobis molestos, & ad vitiosum vrgentes pudorem, vacuitate pudoris amoliri, neque ob verecundiam hominibus perfrictæ frontis gratificari, opus est iustum ac rectum, & quidem hominis cordati. Iam obscuris, abiectis, & nullius precii hominibus, cum ii nos improbe incessunt, resistere non est magni laboris: sed quidā cum risu & sanna tales reiiciunt. vt Theocritus: qui cum in balneo duo strigilem ab ipso vtendā peterent, alter peregrinus, alter notus furtorum, iocose vtrunque remouit, dicens, Te non noui, te vero noui. Et Lysimache Athenis Mineruæ Poliadis antistita, cum agasones sacra adportantes infundere iuberent: Vereor, inquit, ne hoc quoque in consuetudinem trahatur. Et Antigonus adolescenti cuidam egregii centurionis filio timido atque molli, cum is ornari & produci ad honores postularet: Apud me, inquit, ô adolescens, propriæ, non patriæ virtutis sunt præmia. Verum vbi is qui instat nobis, in honore est, & cum potentia (quod genus hominum difficilime possunt auerti & excusationibus flecti, cum in iudiciis aut comitiis sententias nostras expetunt) fortassis neque facile, neque necessarium facto videatur id, quod egit Cato iuuenis etiamnum aduersus Catulū. Is Catulus inter Romanos dignitate princeps, quo tempore censuram gerebat, ad Catonem accessit, tunc quæstorem, deprecaturus pro quodam, cui Cato multam dixerat. cumque vrgeret precando, tandem impatientia impulsus Cato: Turpe est, inquit, Catule te censorem hinc discedere nolentem a lictoribus trahi. ita Catulus pudore perfusus, iratus abiit. Moderationis & æquitatis plus habent dicta Agesilai & Themistoclis. Agesilaus in quodam iudicio iussus à patre sententiam à legibus alienam

ferre: à te, inquit, mi pater iam inde ab initio edoctus sum legibus parere. itaque etiam nunc tibi obtemperabo, nihil in leges peccando. Themistocles Simonidi postulanti rem iniustam, Neque tu, inquit, poeta esses bonus, si contra carminis legem caneres: neque ego bonus magistratus, si iudicarem secus quam est iustum. Et vero non ob pedis ad lyram inconcinnitatem, vt Plato dicebat, vrbes vrbibus, amici amicis infesti redditi extrema inferunt accipiuntque damna: sed ob iuris & legum violationem. & tamen sunt qui cum accuratam in cantilenis, literis, versibusq; seruent rationem, alios volunt in magistratu, iudicijs, actionibusque id quod rectum est negligere. quib. maxime hoc modo occurrendum est. Flagitat aliquid à te ius dicente orator, aut consulente in publicum? dic te morem ei gesturum, si in exordio solœcismum, aut in narratione barbarismum admittere velit. nolet enim, ob turpitudinis speciem: cum videamus quosdam etiam vocalem cum vocali concurrentem in dicendo non ferre. Rursum aliquem illustrium virorum improbi aliquid abs te contendentem, iube saltãdo per forum exire, aut peruerso vultu. si neget hoc, iam tuum est quærere, Vtrum sit turpius solœcismum facere, & vultum peruertere, an legem violare, periurii se obligare, iniuste malo quam bono plus tribuere? Nicostratus Archiuus, Archidamum petentem vt Cromnum sibi traderet, ac promittentem eo nomine magnam vim pecuniæ, & Lacænæ mulieris quamcunque vellet matrimonium, negauit ab Hercule genus ducere. nam Herculem circumiuisse terras, vt malos interficeret: Archidamum conari de bonis malos facere. Ita nos quoque homini, qui vir bonus atque præclarus haberi velit, postulanti aliquid improbius & vim facienti dicemus, Indigna eum sua nobilitate & virtute agere. In vitiosis autem hoc considerabis, an auarus tua importunitate possit eo adigi, vt talentum det mutuum absque syngrapha, aut ambitiosus, vt primo loco cedat, aut magistratus gerendi cupidus, vt petitionem dignitatis omittat spe proposita potiundi. Indignum quippe fuerit reuera, cum videamus hos in vitiosis istis affectionibus rigidos, inuictos, immutabilesque pertendere: nos, qui profitemur honesti & iustitiæ studium, non esse nostrûm ipsorum compotes, sed subuerti & prodere virtutem. Etenim si qui poscendo pudorem

dorem nobis volunt incutere, id faciunt gloriæ ac potentiæ parandæ gratia: absurdum est nos ornandis augendisque aliis, nobis ipsis dedecus & infamiam conficere. sicut qui in certaminibus præmia iniuste tribuunt, & in designandis magistratibus suffragia ad gratiam ferunt: ii dum aliis perperam honores, coronas, & gloriam conciliant, seipsos bona opinione & honestate spoliant. Sin id pecuniæ causa faciunt, quî non videatur flagitium, nostram nos gloriam & virtutem prodigere, vt crumena alterius fiat onustior? Atqui hæc plerisque ad animum accidunt, neque fallit ipsos peccare se. sicut qui magna pocula ebibere coguntur, ægre & gementes vultumque distorquentes perficiunt mandatum. Sed imbecillitas ista animi similis est temperamento corporis quod neque calorem possit ferre, neque frigus. Nam & laudati ab iis, qui petendo pudorem denegandi incutere volunt, protinus franguntur atq; emolliuntur: & ad omnem reprehensionis strepitum, omnemque suspicionem repulsam petentium tremunt atque expauescunt. Oportet autem animo aduersus vtrunq; obfirmato, neque terrentibus neque adulantibus cedere. Equidem Thucydides docet, quandoquidem necessario potentiam sequatur inuidia, recte eum sibi consulere, qui ob maximas res inuidiam subeat. Nos autem inuidiam haud difficulter vitari putantes, in reprehensiones autem vt non incidamus eorum, quibus cum viuimus, vtque nunquam eos offendamus, fieri non posse vidētes: ita bene rem instituemus, si iniquorum potius odia in nos suscipiamus, quam accusationes iustas, vbi illis iniuste operā nauauerimus. Enimuero à laudibus, quas importuni isti in nos cōferunt, prorsum adulterinas, cauēdum est summo studio, ne porcorum in morem pruritu & titillatione deliniti patiamur nos tractari ex istorum animi sententia, deiicique vltro inclinantes. Nihil enim differunt ab his qui crura prosternere volentibus porrigunt, qui aures adulatoribus præbent. nisi quod turpius subuertuntur atque cadunt, vel inimicitias ac malorum supplicia hominū dimittentes, vt misericordes, humanique videantur: vel cōtra inimicitias & accusationes non necessarias non sine periculo in se recipientes suasu laudantiū, ac solos eos viros, solos adulationis vacuos, adeoq; solos qui vocem & ora habeāt appellantiū.

Laudes suspecta.

Tales Bio similes esse dicebat amphorarum, quæ auribus apprehensæ facile circumferuntur. Quo modo Alexinum ferunt sophistam inter deambulandum multa mala dixisse de Stilpone Megarensi: cumq; eorum qui aderant quidam diceret, Atqui Stilpo te nuper laudauit: intulisse, Optimus namq; vir est & generosissimus. Contra Menedemus, audito se ab Alexino sæpe laudari, Ego autem, inquit, semper vitupero Alexinum. malus proinde homo est, vel qui malum laudat, vel quem bonus vituperat. Adeo is talibus rebus se mutari aut capi non sinebat: tenens nimirum Antisthenea illius Herculis pręceptū, qui pueros iubebat nemini ipsos laudāti gratiam habere, quod nihil aliud erat, quam ne inepta verecundia capti, laudantibus vicissim adularentur. Ac sufficit, puto, illud Pindari, qui dicenti, Ego te vbiq; & apud omnes laudo, Respondit: & ego tibi gratiam refero: facio enim vt verax sis. Quod itaq; aduersus omnes animi prauas affectiones vtile est, eo maxime indigent, qui facile sibi vitiosum pudorem incuti patiuntur. vt quando victi eo vitio præter animi propositum peccauerunt atque subuersi sunt, arcte memoria complectantur, eique penitus infigāt signa morsus atq; pœnitentiæ, ac plurimum temporis iis recordandis & obseruandis tribuant. Sicut enim viatores vbi in saxum impegerunt, & nautæ apud promontorium aliquod nauim sicubi alliserunt, memores sui casus non ista modo ad quæ offenderunt, sed & similia horum perpetuo horrent atq; vitant: ita qui vitiosi pudoris turpitudinem & damna continenter pœnitentiæ morsum sentiente animo reuoluunt, in simili re cohibebunt se ipsos, neque facile rursus in peccatum prolabentur.

PLVTARCHI DE FRATERNO amore, libellus.

VETVSTA Castorum simulacra Spartani Dokana, quasi trabalia, appellant. sunt autem duo ligna æqualiter inuicem distantia, duobus aliis transuersis coniuncta. ac videtur communitas indiuidua eius sigilli admodum conuenire fraterno deorum istorum inter se amori. Horum ego imitatione vobis, Nigrine & Quinte, scriptum hoc dedico, dignum vobis donum. nam

nam ad quæ libellus cohortatur, ea vos iam agentes, testimonio potius ornari, quā officii admoneri videbimini. gaudiumq; è rectis perceptum actionibus iudicio permansionem faciet stabiliorem, cū probare vos facta vestra bonis & honesti studiosis spectatoribus cernatis.

Aristarchus Theodectæ pater in sophistarum multitudinem illudens, olim ægre septem sophistas inuentos dicebat, nunt autem vix totidem reperiri, qui se non profiteantur litteratos. Ego autem nostra ætate non minus raram fratrum amicitiam video esse, quam fuerunt quondam odia fratrum. quorum exempla ob absurditatem tragœdiis ac theatris sunt publicata. omnes adeo homines hodie si in fratres incidant probos, haud aliter eos admirantur, atque Molionidas illos, quorum corpora in vnum coaluisse existimatum fuit. vsumque communem opum, amicorum, & seruorum à parentibus acceptorum non minus incredibilem & monstrosum putant, quam si vna anima duorum corporum manus, pedes, oculosque regeret. Atqui exemplum vsus fraterni natura non longe à conspectu remouit: sed in ipso corpore pleraque necessaria fecit duplicia, germana, & gemella, manus, pedes, oculos, aures, nares. eo significans, omnia hæc salutis & mutui auxilii, non dissidii causa & pugnæ sic esse diuisa, ipsasque manus in multos atque inæquales scissas digitos omnium instrumentorū accuratissime & artificiosissime parauit. adeo vt Anaxagoras ille priscus humanæ sapientiæ causam manibus imputauerit. falso quidem hoc. Non enim propter manus homo est sapientissimus: sed quia natura eū ratione & arte prædiderat, instrumenta quoque talia est nactus. Id vero omnibus est manifestum, naturam ex vno semine ac principio duos, tres, aut etiam plures fratres gignere, non discordiæ ac repugnantiæ causa, sed vt separati facilius sese mutuo adiuuarēt. Quippe tricorpores illi & centimani, si quidem exstiterunt omnibus inter se membris concreti, nihil foris aut seorsim agere potuerunt. cum fratres & manere, & peregrinari, & simul rempub. gerere, atque agros colere mutuis operis possint: siquidem principium beneuolentiæ ac concordiæ a natura inditum conseruent. quod si non faciunt, nihil differunt à pedibus inuicem se supplantantibus, opinor, aut digitis contra naturam mutuo se implicātibus ac distor-

Fraternum amorem naturæ conuenire.

diſtorquentibus.Immo ſicut in vno eodemque corpore vnius communicatione naturæ atque alimenti humida & ſicca,frigida & calida, concentu conſenſuque ſuo temperiem corpori optimam ſuauiſſimamq; conciliant, ſine qua neq; diuitiæ(vt dicitur) neque regnum quod homines diis æquat, vllam habet gratiam aut vtilitatem : ſi autem inter iſta oboriatur ſeditio,altero alterum opprimente, fœdiſſime animal corrumpitur atq; perditur. ſic ob fratrum concordiam,& genus floret,& viget familia, & amici familiareſque inſtar chori ſcite inſtituti, nihil neque dicunt, neq; ſentiunt aut faciunt.

At per diſſidium vel peſſimus eſt in honore,

ſcilicet obrepente aut calumniatore, ſeruo aut adulatore extrinſeco,aut ciue inuido. Sicut enim morbi corporibus ſuum auerſantibus alimentum multorum abſurdorum ac damnoſorum ingenerant appetitionem : ſic ſiniſtræ de cognatis ſuſpiciones, conſuetudinem malorum hominũ adſciſcunt, extrinſecus in locum eius quod deeſt affluentem. Sane Arcadicus ille apud Herodotum vates, ſuo pede ſpoliatus neceſſe habuit ligneum aſſumere. frater autem ob diſſidium cum fratre alienum è foro aut palæſtra ſibi ſocium accerſens nihil videtur agere aliud,quam carneam & ſecum natam partem corporis vltro amputans alienam apponere ſibi.Ipſe enim vſus amicitiam conſuetudinemq; admittens ac deſiderans,docet cognatos eſſe honorãdos,colendos,atq; conſeruandos cum neq; poſſimus, neq; natura nos noſtra ſinat viuere ſine amicis, atque commerciis ſolitarios.Itaque recte ille apud Menandrum :

Non pocula & quotidianus luxus pater,
Noſtras parant queis res poſſimus credere.
Ingens profecto ſe inueniſſe putat bonum,
Adeptus vmbram amici noſtrûm quiſquis eſt.

Re vera enim pleræq; amicitiæ nihil aliud ſunt quam vmbræ & imagines illius primæ, quam natura liberis erga parẽtes fratribuſq; aduerſum fratres ingenuit, quam qui non veneratur & colit,an is fidem facit vllam ſe aliis eſſe beneuolum? aut qualis tibi videtur, qui ſocio in ſalutatione ac literis nomen fratris tribuens, ne eadem quidem via cum fratre ſibi ambulandum putat? vt enim furioſum eſt,ſimulacrum ornare fratris, corpus eius pulſare & mutilare : ſic

nomen

nomen fratris in alijs venerari & colere, ipsum fratrem odisse & fugere, parum sani est, ac eius qui nondum in animum induxerit naturam sanctissimum esse ac maximum sacrum. Memini me cum Romæ essem, arbitrium inter duos fratres suscepisse, quorum alter videbatur sapientiæ studio operam nauare. erat autem, vt res docuit, non fratris modo, sed etiã philosophi falso titulo ornatus. me enim petente, vt cum fratre & indocto ita ageret, sicuti philosophũ deceret: hæc, aiebat, tu vere ad rudem literatum hominem diceres: ego autem nihil pũto præclari esse in eo, quod eodem ex vtero nati sumus. Tu vero, dicebam ego, satis ostendis, ne id quidem magni abs te fieri, quod ex genitalibus natus es. At vero reliqui omnes, etiam si secus sentiant, tamen hoc dicunt atque canunt, primum secundum deos honorem ac præcipuum parentib. naturam, & legem naturæ destinasse: neq; diis quicquam gratius homines facere, quam si parentibus alumnisq; suis veteres super nouis feneratas gratias benigne & alacriter persoluant. neque contra maius est argumentum impietatis, quam parentum despicatus & in eos iniuriæ. Itaque interdictum est nobis, ne aliis male faciamus: matri autem & patri non ita se dare, vt semper ea dicas atq; agas quibus lætentur, etiam si molestiam præterea nullam afferas, impium iniustumq; habetur. Quæ autem liberorum actio, quod officium, quæ affectio maiorem parentibus afferat lætitiam, quam constans fratrum inter se beneuolentia atq; amor? Quid? nonne id facile è contrario potest perspici? vbi enim vernam pater & mater à se in honore habitum filiis ignominia afficientibus, aut plantas & agros quibus ipsi gaudebant aliquando negligentibus molestiam capiunt, domiq; natus canis aliquis aut equus non curatus sæuum humanorũ atq; liberalium animos tãgit, & ægre ferũt à liberis cãtus, spectacula, aut athletas quos probauerãt ipsi, despici aut exsibilari: æquone ij dẽ ferre animo possint filios inter se discordias alere, odia gerere, maledictis mutuis incessere, in omnibus rebus & actionibus inuicem se opponere, deniq; vnum ab altero euerti? non, puto, quisquam hoc dixerit. Ergo contra amantes ac diligentes mutuo fratres, & quantum natura corporib. deiunxit eos, tantum animi affectionib. & actionibus in vnum coeuntes, & studia, orationes, deniq; seria & ioca omnia inter se communia

Pietas in parentes.

munia

munia habentes, suauem & beatum senectutis parentum s[a]lumnum mutuum amorem parant. Nemo vnquam pate[r] ita dicendi, honorum, pecuniæ studiosus fuit, vt liberorum itaque neque discentes, neque magistratum gerentes, neq[ue] rem augẽtes filios tam suauiter vident, quam mutuo amã[n]tes. Apollonidem Cyzicenam, Eumenis regis matrem a[c] trium præterea filiorum, Attali, Philetæri, & Athenæi, præ[di]dicasse subinde se beatam, diisque egisse aiunt gratias, no[n] propter diuitias vel imperium: sed quod tres filios videre[t] natu maximi esse satellites, eumque in medio ipsorum gla[-]dios hastasque ferentium absque metu versari. Contra Xer[-]xes Ochum filium insidias fratribus struxisse cum compe[-]risset, mœrore est exstinctus. Inimicitiæ enim fratrum cum sint, vt dixit Euripides, graues, parentibus ipsis sunt grauis[-]simæ. quippe qui fratrem suum odit, eumque fert moleste non potest non & patrem eius & matrem incusare. Equi[-]dem Pisistratus filiis iam adultis aliam ducens vxorem, di[-]cebat quia hos bonos præclarosq; esse putaret, velle se plu[-]rium his similium patrem fieri. Boni autem & iusti filij, no[n] modo gratia parentum magis se inuicem diligent: sed pa[-]rentes quoque ipsos vnus propter alterum: itaque & sen[-]tient & dicent, se his cum ob multa alia bona debere gra[-]tiam, tum maxime ob fratres: scilicet hos à parentibus con[-]secutos, rem omnium quæ habẽtur preciosissimam ac sua[-]uissimam. Pulchre etiam Homerus facit Telemachum ca[-]lamitatis loco deputare, quod fratre careret:

Ody.ω.117. *Vsque adeo nostram gentem Saturnius orbam*
Reddidit, vt me stirps dependeat omnis ab vno.

Oper.374. Hesiodus autem non bene præcipit, vnicum filium debere paternorum esse hæredem bonorum: & quidem Musarum discipulus, quæ quia ob beneuolentiam & amorem soro[-]rium simul semper degerent, Musæ quasi homũ vsæ dicun[-]tur? Ergo parentum respectu fraternus amor talis res est, vt qui fratrem diligit, is simul demonstret parentes quoque à se amari. Liberis autem eadem res exemplum mutuo aman[-]di præbet, quo efficacius nullum inueniri possit. sicut ab al[-]tera parte pessimum mutuo odia gerendi studium ijdẽ spe[-]cimen parentum secuti suscipiunt. Qui enim filios ad con[-]cordiam cohortatur, cum ipse in litibus, rixis, & certamini[-]bus fraternis consenuerit, is

Aliis

Alijs mederi vult ipse vlceribus scatens:

factisque suis orationi vires adimit. Quis vero non despiceret Eteoclem illum Thebanum, si hæc aduersus fratrem fatus,

Ad solis ortum sita sidera scandere velim, & Eurip. Phœn.
Subire terras, hoc si possim consequi,
Deorum maxima vt potiar tyrannide:

suis liberis præciperet

Æqualitatem colere, quæ vrbes vrbibus,
Sociosq; socijs, iunctos iunctis fœdere
Deuincit obligatque, soliq; omnium
In rebus humanis huic est permansio?

Aut quis tibi videretur Atreus, si tali prandio fratri exhibito, filios suos hac sententia instituerer?

Vsus equidem cognato iunctis sanguine
In rebus aduersis opem fert vnicus.

Expurgãdum est ergo odium fratrum quod & parentum senectutẽ male alit, & pessime liberos educat. Adde quod etiam apud ciues criminibus obijcit. existimant enim ex tanta necessitudine, conuictu, & familiaritate fratres ad inimicitias delabi nunquam potuisse, nisi multorum & atrocium sibi inuicem essent flagitiorum conscij. quippe magnas oportet esse causas, quæ magnam beneuolentiam amicitiamque dissipent: vnde fit, vt non facile locus sit reconciliationi. Nam sicut quæ compacta sunt, etiam glutine soluto rursus colligari ac coire possunt: corpus autem quod natura viuit si rumpatur aut scindatur, difficulter glutinari aut rursum potest coalescere. ita quas vsus contraxit amicitias, eę discidio accidente nullo negocio redintegrantur. fratres vbi naturali amore exciderunt, neque in gratiam facile redeunt, & reconciliatio semper cicatricem sordidam ac latente malo infectam retinet. Enimuero omnis homini aduersus hominem inimicitia cum maxime molestis animi subiens affectionibus, studio inquam contendendi ira, inuidia, memoria iniuriarum, dolorem animo perturbationemq; adfert. Sed aduersus fratrem suscepta, cum quo sacrificia sunt, & sacra parentum, sepulcrumque communia, communis etiam, aut saltẽ vicina domus, ante oculos expositam habet molestiam: quotidie in memoriam redigens vęcordiam, qua factum est vt iucundissimus

Odium fratrum quale.

mus vultus adſpectu iam ſit inuiſiſſimus, & terrori ſummo vox à puero grata ac familiaris. multos quoq; alios fratres videntes eadem domo ac menſa & non diuiſis inter ſe prædijs ac mancipijs vti, ipſi amicos etiam hoſpiteſque diuerſos habent, inimica omnia ducentes quæ fratri ſint accepta. cum quidem omnibus hoc facillimum ſit ratiocinari, Amicos & compotores, affines & familiares parari alios poſſe, prioribus armorum inſtar aut inſtrumentorum perditis: fratrem recuperari non magis poſſe quam manum abſciſſam, aut erutum oculum. Præclare etenim mulier illa Perſica dixit, cum fratris ſalutem ſaluti liberûm antetuliſſet, Poſſe aliam ſe prolem nanciſci, fratrem autem, amiſſis parentibus, nullum. Quid ergo agendum eſt, diceres, ſi cui malus obtigerit frater? Primo omnium tenendum hoc eſt, vitium omni amicitiæ generi ſe inſinuare: &, vt eſt apud Sophoclem,

Malus frater vt tractandus.

Mortalium res ſi cunctas examines,
Inuenies in pleriſq; turpitudinem.

nam neque cognatorum, neque ſodalium, neque venereus amor ſincerus, purus, nulloque vitio ſuffuſus reperietur. Equidem Laco quidam cum puſillam duxiſſet vxorem, dicebat de malis minimum eſſe deligendum. Fratribus autem modeſte hoc ſuaſeris, vt familiariſſima potius ſuſtineãt mala, quam aliena experiantur. illud enim quia neceſſitas imponit, culpa & crimine vacat: hoc quia ſponte ſuſcipitur, reprehẽſioni eſt obnoxium. Non enim compotori nos, non æquali, non hoſpiti

Sine ære factis compedibus pudor obligat:

ſed conſanguineo, ſimul educato, eundem patrem, eandem matrem habenti. huius & peccatis quibuſdam ignoſcendum eſt, & dicendum fratri aliquando,

Odyſ. v. 331.

Non ego deſerere, aut miſerum te linquere poſſum,

vitioſumque vel inſipientem, ne imprudens odio in te meo vitiũ aliquod à paterno maternove ſemine tibi ingenitum in te acerbius puniã. Etenim alienos, vt aiebat Theophraſtus, non amando iudicare debemus, ſed iudicium amori præmittere. vbi autem natura iudicio ad contrahendam beneuolentiam non concedit prærogatiuam, neque præſtolari ſinit ſermone tritum illum ſalis modium, ſed amicitiæ principium inſeuit: ibi non moroſi, neq; accurati debemus

mus esse delictorum censores. Nunc quid his faceres, qui peregrinorum & alienorum hominum, cum quibus vitiosam amicitiam in conuiuio, lusus, aut palæstra coiuerunt, facile tolerantes peccata, & cum voluptate, fratribus se acerbos & implacabiles exhibent? cumque & canes iracundos, & equos, quinetiam lynces, feles, simias, leones alant atque ament, iras fratrum, aut inscitias, aut ambitiones non sustinent? alij cum pellicibus aut scortis domos agrosque perscripserunt, de area domus atque angulo cum fratre duello decertant: deinde malorum odium suo in fratrem odio præscribentes, obambulant fratri malitiam objicientes, quam in alijs etiam magnam tolerant eaque vtuntur. Atque hoc quidem sit totius exordium disputationis. Principium autem doctrinæ sumemus non, vt alij à diuisione bonorum paternorum, sed à vitando vitioso demerendorum adhuc viuentium parentum certamine atque obtrectatione. Agesilaum Ephori multauerunt, quod is vnicuilibet senum designato bouem præmium virtutis dono mitteret, eamque attulerunt rationem facti: quod publicos largiendo priuatim sibi conciliaret suosque faceret. Filio autem recte hoc suaseris, vt parentibus colendis non sibi soli eorum beneuolentiam captet, inque se vnum eam deriuet. quomodo multi fratres astu supplantãt, iniustitiæ huius specioso, sed iniusto vsi prætextu. maximum enim & præstantissimum bonorum paternorum, beneuolentiam parentum ijs adimunt, illiberaliter & veteratorie capta occasione ipsis occupatis occurrentes, & ignorationibus germanorum insidiantes, inque his maxime compositos se, dictoque parentum audientes, ac modestos gerentes, in quibus peccare fratres, aut delicti suspectos vident. Atqui contra fratris est opus vbi irascuntur fratri parentes, partem iræ subire atq; in se recipere, eamq; veluti labore adiuuando faciliorem reddere. ministerij & captatæ gratiæ in societatem quocunque modo eundem admittere atq; adoptare: & vbi is occasionẽ aliquam neglexit, eum excusare vel aliam occupationem eius præscribendo, vel naturam ad alias res aptiorem. Recte etiam Agamemnon de fratre:

Fratrum officium viuis parentibus.

Non hunc desidia, aut vacordia vana moratur, *Iliad. κ. 122.*
In me respiciens sed enim, nostrosque subinde
Expectans cessat conatus, ———

sibi

sibi hoc muneris à Menelao relictum dicens. Libenter etiam nominum permutationem admittunt parentes, fidemque adhibent filijs, cum socordiam fratris simplicitatis, prauitatem dexteritatis, pertinaciam animi contemptum non ferentis nomine velant. vt qui sic fratrem in gratiam reponit, simul & iram aduersus eum conceptam minuat, & patris erga se augeat beneuolentiam. Purgato ad hunc modum fratre, iam is ipse arripiendus est, ob peccatumque serio obiurgandus, & libere ostendendum vbi officium prodiderit. Nam neque negligendus est frater peccans, neque insultandum peccanti: quorum hoc est gaudium ex alterius malo capientis, illud peccandi societatem ineuntis: sed curam se fratris gerere, & dolorem ex ipsius incommodo sentire ostendet qui castigat. Vehementissime autem fratrem coram incusare potest is, qui ei studiosissime apud parentes fuit patrocinatus. Quod si frater iniuria culpetur, in alijs quidem rebus iras parentum ferre atque indignationes, ijsque in omnibus ministerijs, operam nauare æquum est: patrocinium autem & excusatio fratris absque culpa male audientis apud parentes, res sunt nullam merentes reprehensionem, atque pulchræ. neque in hoc genere metuendum est illud Sophocleum,

O pessime fili, cum patre disceptans tuo:

cum tu libera voce vtaris pro fratre quem iniquius tractari arbitraris. ipsis enim parentibus, vbi conuincuntur iniuriæ, in hoc litis genere cadere causa quam vincere est iucundius. Cæterum vbi mortuus est pater, rectum est fratres magis etiam quam prius beneuolétiæ mutuæ esse tenaces. ita vt primum in deplorando ac mœrendo societas quædam cernatur: deinde suspiciones ac calumniæ seruorum atque aliorum quorum alij huic fratrum, alij alij sese accommodant, repellantur. credantque fratres cum alia esse vera, quæ de Castorum fraterno amore fabulis sunt prodita, tum quod Pollux quendam de fratre nescio quid rumusculi sibi insusurranté pugno impacto trucidauit. Deinde ad herciscundam familiam nó ita se conferent, vt prius bellum sibi inuicem indicant. sicut vulgo solét exclamare,

Fratrum officium, mortuis parentibus.

O tumultuatio, belli filia,——

& parati ad fraudem rixamque adire. Sed illi diei maxime est adhibenda cautio, quę aut discordię inimicitiæque impla-

placa-

placabilis, aut concordiæ amicitiæque erit principium. Itaque pro se maxime, si vero id fieri non possit, communi amico & omnibus fauente adhibito teste, iustitiæ suffragijs, vt Plato ait, quæ amice ac conuenienter possunt dantes accipientesque, ita sentient, curam rerum ac dispensationem inter ipsos esse diuisam, vsum & possessionem in medio positam omnibus integramque relinqui. Qui vero nutrices, puerosque vna educatos & familiares in auctione superato fratri auellunt, discedunt mancipio vno re aucta, cum interim id vendiderint, quod de bonis paternis maximum est atque honoratissimum: amicitiam fratris inquam, & fidem. Nouimus porro quosdam nullo proposito lucro, contendendi tantum studio hæreditatem à parentibus relictam nihilo creuisse æquiore animo, quam si ad spolia ex hoste diripienda venissent. quorum è numero Charicles erant & Antiochus Opuntij: qui argenteo poculo in duas discisso partes, itemque veste, ita discesserunt, ac si imprecatione aliqua tragica coacti fuissent

Hæreditatem acuto ferro herciscere. *Eurip. Phœniss.*

Sunt qui etiam iactanter alijs prædicēt, quod in diuisione versutia, vehementia, & impostura vsi plus fratribus abstulerint. cum eo se deberēt iactare, si æquitate, gratia, & concedendo superiores fuissent. Proinde dignum est memoria factum Athenodori: quod quidem omnes nostrates commemorant. Habuit hic fratrem Xenonem natu maiorem: qui in tutelæ administratione cum multa prodegisset, tandem ob raptum mulieris damnatus est in iudicio, bonaque ipsius in fiscum Cæsaris sunt redacta. Erat tum adolescens Athenodorus, imberbis etiamnū. cui cum esset pars opum reddita, non neglexit fratrem, sed omnib. in medium expositis, denuo cum eo partitus est: cumque inter diuidendū multis à Xenone afficeretur iniurijs, neque indignatus est, neq; mutauit factū: sed mansueto hilariq; animo tulit fratris sui væcordiam, in tota Gręcia nobilitatam. Solon quidem effatus de republica, Ab æqualitate nullam proficisci seditionem, visus fuit nimis gratificari vulgo, & arithmeticam proportionem, qua populo ciuitatis gubernatio traderetur, loco pulchræ istius geometricæ introducere. Qui autem in re familiari fratres hortatur, maxime quidem vt quod ciuib. præcipiebat Plato, Meum & tuū exterminent:

si vero id fieri nequeat, saltem vt æqualitatem colant atque teneant: is egregium concordiæ & pacis fundamentum iaciens, identidem etiam illustribus hoc exemplis confirmet. Quale est Pittaci, qui à rege Lydorum interrogatus an pecunias possideret: Duplas respondit se potuisse habere, si quidē voluisset fratre mortuo. Sed quoniam nō tantum in pecuniæ possessione ac defectu id quod minus est, inimicum exstat ei quod habet amplius: sed in vniuersum, vt Plato ait, inæqualitatem motus, æqualitatem status ac permansio sequitur: fit vt omnis quidem inæqualitas cum periculo discordiarum inter fratres sit coniuncta: & tamē ijdem in omnibus pares esse non possint rebus. quædā enim ipsa statim natura inæqualiter distribuit, alia fortuna vitæ insequentis. discordiæ porro inuidiam ingenerant, & obtrectationē, turpissimos morbos, ac non familiarium modo, sed & vrbium pestes. Huic itaq; etiam incommodo est quantum res patitur obuiam eundum. Ergo ei qui fratres præstat hoc consuluerim, primum vt quibus rebus videtur excellere, eas cōmunicet cum fratribus, amiceq; eos in suæ gloriæ partem adoptet. (eloquentia, verbi gratia, antecedis fratrem: vtendam ei tuam facultatē, tanquam cum ipso communem, præbe.) Deinde non fastum aut superbiam vsurpando, sed demittendo se placide, pręstantiam suam inuidię securam reddat, ac fortunę inæqualitatem compenset quantū eius fieri potest moderatione animi. Sic Lucullus noluit prior fratre minore natu magistratū gerere, sed suo anno prætermisso, fratris annū præstolatus est. Pollux ne deus quidem solus, sed semideus vna cum fratre esse voluit, ac in partē mortalitatis venire, vt immortalitate eum sua impertiret. Tibi vero, dixerit aliquis, mi homo licet nihil tuorum bonorum deminuenti æquare vnaque exornare fratrē tuum, concedenti tanquam vsumfructum ei gloriæ virtutisque tuæ, aut prosperitatis. sicut Plato fratribus suis celebritatem nominis parauit, cum eos in pulcherrimos suorum librorum inseruit, Glauconē & Adimantum in Rempublicam, Antiphontem natu minimū in Parmenidem. Pręterea sicut ingenijs & fortunis fratrum inęqualitates insunt, ita fieri nequit vt alter in omnibus omnino rebus altero potiores ferat. Elementa quidem aiunt ex vna eademque materia orta esse, cum diuersissimæ tamen

Inæqualitatis fratrum vt medendum.

eorum

eorum ſint facultates. Nemo autem vnquam vidit duos fratres eodem patre ac eadem matre natos, quorum alter eſſet Stoicus, ſimul ſapiens, pulcher, gratioſus, liberalis, honoratus, diues, facundus, diſciplinis honeſtis deditus, humanus: alter turpis, inuenuſtus, ignobilis, illiberalis, pauper, infans, illiteratus, inhumanus: ſed ineſt etiam obſcurioribus & abiectioribus quædam tamen vtcunque portio gratiæ, aut facultatis, aut ad præclarum aliquid aptitudinis à natura inſita.

Inter echinopodes velut, aſperam & inter ononin
Naſcuntur paſſim mollia leucoia.

Ergo iſthæc, qui in alijs præſtare videtur ſi non deprimat neque occultet, neque tanquam in certamine omnem palmam præripere fratri laboret, ſed concedat ei, inque multis rebus eum quam ſe plus valere fateatur, identidem inuidiam occaſione, velut materia igni ſubtracta exſtinguet, immo ne exſiſtere quidem & conflari inuidiam ſinet. Qui autem his ipſis in rebus, quibus ſe anteire nouit, fratris operam conſiliumq; adſciſcit, vt rhetoricæ peritus in agenda cauſa, ciuilis rationis gnarus in rep. gerenda aut actionibus ad amicitiam pertinentibus, denique, vt verbo dicam, qui nulla in re memorabili & honorem conciliante fratrem ſuum omittit, ſed omnium pulchrorum eum ſocium facit, præſenti vtitur, abſentem exſpectat, planeq; id ſignificat, ſe non minus illo ad agendum idoneum, gloria tamen & facultate concedenda vincere: is nihil ſibi adimens, fratri magna addit ornamenta. Atque hæc præcepta ſunto præſtantiori. Rurſum qui inferior eſt, cogitet non vnum ac ſolum fratrem ipſo locupletiorem, aut doctiorem, aut gloria ſplendidiorem eſſe: ſed in multis ſe à multis ſuperari atque adeo innumeris,

Telluris ampla qui fruuntur frugibus.

Quod ſi aut omnibus inuidēs obambulat, aut de tam multis beatis ſolus eum vrit is, qui vt ſanguine proximus, eſſe debuit cariſſimus: certe hoc infelicior nemo quiſpiam alius poſſit dici. Proinde ſicut Metellus cenſebat debere Romanos dijs gratias agere, quod Scipio, cum talis eſſet, non alia in vrbe exſtitiſſet: ita vnuſquiſque in votis habere hoc præcipue debet, vt ipſe alijs poſſit felicitate anteire, ſin vero, fratri id optare excellentiæ, quod ipſe expetebat.

Inuenias autem ita infelices in rebus pulchris æstimandis quosdam, vt cum ob amicos illustres gaudio efferantur, multumque sibi tribuant quod hospitio virorum principum ac diuitum vtantur: splendore fratrum suis offici luminibus ijdem opinentur. cumque ob parentum res bene gestas, proauorumve præturas, vnde ad ipsos nullus redit fructus, sese iactent, propter fratrum hæreditates, magistratus, illustres nuptias animo concidant & sint in mœstitia. Atqui conueniebat omni prorsum vacare inuidentia: aut si hoc fieri non posset, foras eam conuertere & in alios deriuare, imitarique eos, qui seditionem è ciuitate in hostes transferunt.

Ilia. ζ. 227. *Nam mihi sunt multi Troes, socijque vocati,*
Inque vicem multi tibi sunt de gente Pelasga,

quibus inuideas, cum quibus æmulationem exerceas. Non debent autem fratres lancium instar in trutina alter altero elato deprimi, humiliato extolli. sed alter alterius bonis vna augeri ac vicissim ad crescendum aliquid momenti adferre. quo pacto exigui numeri magnis vltro citroq; multiplicando simul excrescunt. Quippe etiam inter digitos is 1
qui scribere aut psallere nescit, id sciente non est deteriore conditione, sed mouetur vna, & omnes quodammodo mutuas tradunt operas: tanquam dedita opera facti inæquales, itaque oppositi, vt parui maioribus adiumento essent. Sic Craterus Antigono fratre regnante, & Cassandro Peri- 2
laus, ad munera legati obeunda, & administrationem rei familiaris sese contulerunt. Contra Antiochi, Seleuci, Grypi, Cyziceni, cum non didicissent secundo à fratribus esse loco, sed purpuras ac diademata appeterent, seipsos inuicem, ipsamq; adeo Græciam multis calamitatibus reple- 3
uerunt. Cæterum quandoquidem ambitiosis præsertim ingenijs inuidia atque obtrectatio incidit aduersus honore aut gloria præstantes, vtilissimum hoc loco fratribus est, ne ab ijsdem honores dignitatesq; petant, sed alij ab alijs. nam feræ quoq; inter se pugnant, quæ alimentum ijsdem ex re- 3
bus captant: & aduersarij inuicem sunt athletæ, qui eidem certamini studēt, cum interim pugiles pancratiastis, & stadium currentes luctatoribus faueant, studioq; & opera adsint. Ita etiā Tyndaridarum alter Pollux pugillatione, Castor alter cursu vincebat. Recte etiam Homerus Teucrum

fecit

fecit arte sagittandi inclytum, Aiace fratre inter grauis armaturæ pedites principe,

Illum qui clypeo splendente subinde tegebat. Ilia.θ.272

Sic & in repub. prætores oratoribus popularibus raro inuident, & de oratoriam artem tractantibus causidici sophistis, & de medicis ij qui victus rationem præscribunt chirurgis: sed mutuo se adiuuant atque commendant. At gloriam velle & admirationem captare eadem ex arte aut facultate, inter prauos perinde est, ac si duo aliqui eandem amantes mulierem, vterq; plus altero placere laboret. Sane qui diuersis incedunt itineribus, nihil sibi mutuo prosunt. Qui autem vitæ genera sectantur diuersa, ij & inuidiam declinant, & facilius alter alteri est adiumento. quales fuerunt Demosthenes & Chares, rursumque Æschines & Eubulus, item Hyperides & Leosthenes: cum alteri ad populum orarent & referrent, alteri exercitum ducerent ac res gererent. Itaque fratres, vbi citra inuidiam communicare gloriam & potentiam nequeunt, quam longissime debent alter ab alterius studiis & ambitione animū diuertere: vt decore parto exhilarare mutuo, non molestia afficere possint. Enimuero præter hæc omnia cauendum est ab affinium, domesticorum, mulierumque prauis sermonibus, qui nonnunquam ambitioni nostræ succēturiati feruntur: Frater tuus, aiunt, omnia est, omnes eum admirantur & colunt, ad te nemo accedit, nullo es in honore. Ego vero, diceret homo sanæ mentis, fratrem habeo laude florentem, cuius ad me gloriæ maxima pars pertinet. Dixit quidem Socrates, malle se Darium habere amicum, quam Daricum. Sed fratri recte sentienti non minori bono cedit frater magistratum gerens, diues, aut facundia clarus, quam si hæc ipsi obtigissent. Atque hoc potissimum modo istæ inæqualitates debent excusari. Verum ætatis ratione aliæ inter non recte institutos fratres incidunt statim discordiæ. Etenim natu maiores iunioribus dum volunt imperare ac præesse, omnique in re eos gloria & potentia anteire, molesti sunt & iniucundi. cōtraq; minores frænum auersando & ferociēdo ad despectum & cōtemptum maiorem se adsuefaciunt. hinc fit, vt & iuniores fugiant, ægreq; ferant admonitiones maiorum, inuideri sibi, seq; opprimi ab ijs putātes: & natu maiores excellentiam vndiquaq; affectantes, minorum incre-

Aetatis discrimina, & decorum.

menta timeant, tanquam ipsos deiectura. Enimuero sicut in beneficio volunt gratiam ab hoc qui eam init minorem, ab eo in quem confertur maiorem æstimari: ita si quis præcipiat maiori vt ne magnum aliquid putet esse ætatem, minori vt ne paruum, vtrumque despectu, neglectu, contemptuque alterius liberauerit. Et quoniam maiori curam gerere, præire, castigare cōuenit: minori honorare, imitari, sequi: procuratio socialis magis esto quam paterna, plusque persuadendo quam imperando agat, multoq; & alacrior & humanior sit in gratulatione & collaudatione recte factorū, quam in culpādis plectendisq; delictis. & minoris æmulationi adesto nō cōcertatio, sed imitatio. hæc enim est admirantis, illa inuidentis. vnde est, quod amātur, qui similes fieri student: ægre tolerātur & reprimūtur, qui æquari contendunt. Inter multa, quæ honoris gratia deferre minores natu maioribus debent, maxime laudatur obedientia: quæ cum reuerentia validā gignit beneuolētiam, gratiamq; vicissim obsequentem. Hac ratione Cato Capionem ætate priorem à puero demerens obedientia, mansuetudine, & silentio, tandem in virili ætate ita suum fecit, tantamq; sui in eius animo excitauit reuerentiā, vt ipso ignorāte nihil egerit Capio, nihil dixerit. Memoriæ mandatum est, cū tabellas testimonii quodam tempore obsignasset Capio, Catonem qui postea superuenisset, addere suum sigillū noluisse. tum Capionem repetiisse tabellas, ac sigillū abstulisse suum, priusquam intelligeret qua de causa frater non credidisset, & testimonium suspectum habuisset. Conspicua est etiam magna fratrum erga Epicurum reuerentia, ipsius procuratione & beneuolentia parta, cum aliis in rebus, tum quod philosophandi rationem eius quasi diuino quodam perciti furore sectati sunt. nam tametsi opinionis errore decepti sunt, statim à teneris vnguiculis pro certo hoc habentes & profitentes, Neminem exstitisse Epicuro sapientiorem: tamē dignum est mirari & eum qui ipsos sic animauit, & ipsos ita affectos. Sed & de recentiorib. philosophis Apollonius peripateticus refutauit eum, qui gloriam communicari posse negauerat, cum Sotioni fratri suo natu minori decus honoremque conciliasset. Mihi quidem ipsi ad reliqua, ob quæ Fortunæ gratias agere debeo, accessisse Timonis fratris & constare beneuolentiam, nemo eorum ignorat, qui

quouis

quouis modo mecum rem habuit: minime omnium vos familiares mei. Sunt porro fratribus ætate propinquis etiam alia quædam cauenda, exigua quidem hæc, sed continentia & crebra, prauumque inuicem offendendi irritandique studium ingenerantia, quod in immedicabile odium, extremamque abit maleuolentiam. Orsi enim à contentionibus de rebus ludicris, puta de alendis animalibus, & eorum pugnis, vt coturnicum & gallorum, deinde certaminibus puerorũ in palæstra, canum in venatione & equorum cõtinere se in maioribus rebus postmodo, & cupiditatem cõtendendi ambitiosam reprimere non possunt. Ita Græcorum nostra ætate potentissimi studiis histrionum, mox citharœdorum diuersis in discordiam prolapsi, deinde de lauacris Ædepsiis cœnaculis, ac conclauib. altercantes identidem atq; de locis pugnantes, & aquæductus incidentes atque alio auertentes, ita ad extremum efferati sunt atque perditi, vt omnibus bonis à tyrãno spoliati, ac pauperes & exsules, adeoque tantum non alii quam fuerant ante facti, pristina duntaxat inuicem odia retinuerint. Ergo æmulationi & contentioni cum fratribus in rebus vilibus & primo occurrentibus se insinuanti, non leui opera est resistendum, meditandumque est vt concedere & vinci discamus, gaudeamusque gratificando iis potius, quam superando: non enim Cadmeam victoriam prisci aliam quam fratrum apud Thebas, vt turpissimam & pessimam appellauerunt. Quid? inquies, nonne etiam his qui placido & moderato sunt animo, ipsæ res sæpenumero ansam præbent dissensionis & contradicendi? Omnino quidem. Sed hîc quoq; curandũ est, vt contentio sit causarum, neq; ab ira aut cõtendendi studio iis quidã veluti vncus inseratur. Ius veluti pro bilance adhibendum est, & communi cura eius momẽtum considerandum: ac controuersia iudicio statim arbitrisque permissa, ex animo eluenda prius est, quam næuũ aliquem aut maculam inhærentem & expurgatu difficilem imprimat. Imitandiq; sunt hoc loco Pythagorei, qui nõ generis, sed doctrinæ duntaxat societate iuncti, si quando per irã ad maledicta prorupissent, ante Solis occubitum dextris mutuo datis & salutatione facta gratiã redintegrauerũt. Nam sicut buboni febris superueniens nihil habet mali: bubone autem sublato remanens, morbus videtur esse, & pro-

Offensa leues vitanda.

fundius habere principium. sic discordia fratrum re confecta desinens, ipsius est rei: post rem manentis tantum præscriptio fuit res ipsa, alia praua & occulta causa. Operæ est precium in præsentia disceptationem audire barbarorum fratrum, non de particula eam agelli, aut mancipiis, vel pecore, sed de regno Persiæ. Mortuo Dario, alii regnum Ariameni, vt de filiis eius natu maximo deferebant, alii Xerxi, qui ex Atossa filia Cyri, Dario iam regnũ gerẽte natus erat. Descendit itaq; Ariamenes è Media, non bellico apparatu, sed placide ad iudicium. Xerxes, qui præsens ea agebat quæ erant regis, veniente fratre, deposito diademate, & deiecta tiara quam erectam ferunt reges, occurrit fratri, eumque salutauit, ac dona mittens, dicere eos qui portabant iussit: His te nunc honorat Xerxes frater tuus, qui si rex iudicio & suffragio Persarum declarabitur, proximum tibi à se locum tribuit. Respondit Ariamenes: Ego dona quidem accipio, regnum autem in Persas mihi censeo deberi, honorem tamen fratribus meis minoribus seruabo suum, & primo inter fratres Xerxi. Instante porro iudicii die, Persæ communi sententia Artabanum iudicem designauerunt. Hic Xerxi, quod multitudini fideret, iudicem recusanti Atossa obiurgans, Quid fugis, inquit, Artabanum patruum & Persarum optimum, fili? idque certamen metuis, in quo præclarum est, si vincare, fratrem regis Persarum secundo te loco vocari? Xerxe obtemperante, & causa cognita Artabanus pronunciauit Xerxi regnum conuenire. Ariamenes autem statim prosiliens fratrem adorauit, dextraque apprehensum in solium regium collocauit. Exinde primo apud eum loco habitus, beneuolum se prębuit: ita quidem, vt pro gloria fratris nauali apud Salaminam prœlio præclare pugnans ceciderit. Atque hoc tanquam purum & inculpabile exemplar beneuolentiæ & magnanimitatis propositum esto. Antiochi vero vt cupiditatem regnandi iure vituperaueris, ita amorem erga fratrem non plane ea obrutum mirari decet. Bellum Antiochus regni causa faciebat Seleuco fratri, minor ipse ætate, matre auxilium ferente. Vigente eo bello, pugna cum Galatis congressus Seleucus & victus, nusquam apparebat, credebaturque periisse, toto exercitu à barbaris occidione occiso. Antiochus hoc nuncio allato, purpuram deposuit, pullaque sumpta veste, & clau-

Pulcherrima exempla fraternæ beneuolentiæ.

& clausa regia fratrem luxit. paulo post audito eum viuere & aliũ exercitum colligere, progressus diis sacrificauit, vrbibusq; sibi subiectis imperauit vt sacrificarent & serta gererent. Athenienses, quanquam fabulam de deorum contentione absurde finxerunt, inseruerunt tamẽ istius absurditatis correctionem minime ineptam. secundam enim diem mensis Boedromionis semper eximũt: quod ea die cũ Minerua Neptuno fuerit contentio. Quid ergo obstat, quo minus & nos aliquando cum domesticis, cognatisque altercati, istum diem obliuioni consecremus, ac pro atro censeamus? nisi si malumus multorum ac lætorũ dierum, quibus vna educati sumus & viximus, memoriam abiicere? Nam aut frustra & nullius rei gratia nobis largita est natura mansuetudinem, & moderationis animi progeniem tolerantiã malorum: aut maxime his vtendum est aduersus cognatos & familiares. Iam petere gratiã delicti non minorem demonstrat beneuolentiam atq; amorem, quam eam facere peccanti. ergo neque negligere debemus ira cõmotos, & deprecantibus nequaquam repugnare: sed & ipsi vbi quid offendimus, anteuertere deprecatione iram: & ipsam, vbi nos sumus læsi, deprecationem danda venia: Celebris est in scholis fama Euclidis Socratici, quod audita iniqua & belluina voce fratris, qui diceret, Peream nisi te vlciscar: respondit, Ego vero peream, nisi tibi persuasero, vt posita ira nos ames sicut olim. At regis Eumenis non dictum, sed factum, tale est quo nullũ inueniri possit magis mãsuetum. Huic Eumeni Perseus Macedoniæ rex inimicus, submiserat qui interficerẽt. hi cum sentirent à mari terra proficiscentẽ Eumenem ad oraculum, ex insidiis retro hominem adorti, ingentes lapides in caput & collum coniecerunt, ita vt vertigine circumactus corrueret, mortuusq; putaretur. atq; fama hæc late sparsa fuit, ita vt amici quidã & famuli Pergamum venientes, nuncium rei abs se visę adferre crederẽtur. Proinde Attalus fratrum Eumenis natu maximus, moderatus homo, & qui erga fratrem se gessisset optime, nõ modo rex creatus, & diademate ornatus fuit: sed & vxorẽ fratris Stratonicam duxit, cumq; ea concubuit. Sed postquã narratum est viuere Eumenem, & aduẽtare, posito Attalus diademate, sumpto hastili pro more ei obuiam cũ reliquis iuit stipatoribus. Quẽ Eumenes & amice amplexus est, & regi-

nam honorifice ac ſplendide ſalutauit. cumque non mu
tum temporis ſuperuixiſſet, abſque vlla reprehenſione au
ſuſpicione extremum vitæ diem morte confecit, Attalo
regnum & vxorem ſuam cũ legaſſet. Quid autem Attalu
multis ex vxore ſibi natis liberis, nullũ ſuſtulit: ſed Eume
nis filium educauit, eiq; virilem ætatem adepto viuus dia
dema impoſuit, regiſq; nomẽ detulit. At Cambyſes ſomni
territus, fratrem ſuum, quem regẽ Aſię futurum erat ima
ginatus, nulla interpoſita quæſtione, nulla demõſtratione
interfecit. quo factum eſt vt ipſo mortuo regnũ à ſtirpe Cy
ri in Darium transferretur eiuſq; poſteritatem, qui nõ fra
tres modo, ſed amicos etiam admittere in ſocietatem rer
& potentiæ nouerat. Præterea memoria eſt hoc etiam te
nendum in fraternis diſſidiis, vt tunc maxime amicos fra
tris accedas, inimicoſq; vites, neque admittas. eaque in r
par eſt imitari Cretenſes, qui crebris ſeditionibus belliſqu
ciuilibus exagitati, extrinſecus aduentantibus hoſtibus pa
cem ac ſocietatẽ coiuerunt. Is enim erat, quem ipſi appe
labant Syncretiſmum. Nam ſunt, qui aquæ inſtar rebus lu
xatis & hiantib. affluentes, familiaritates & amicitias euer
tunt, vtriſque inimici, & ei inſidiantes, quem ob imbecilli
tatem vident magis expoſitum iniuriæ. quippe amãtem a
iuuant recentes & ſimpliciores amici: irato autem & cum
fratre diffidenti apparet maligniſſimos inimicorum ſe in
dignationis iræque ſocium præbere. Quare ſicut gallina il
la apud Æſopum feli percontanti ficta beneuolentia ex æ-
grotante ipſa, Quomodo valeret, reſpondit: Bene, ſi tu diſ-
cedas. ita tali homini ſermonem iniicienti de diſcordia, &
arcana eruere molienti quædam dicendum eſt: Nihil mih
cum fratre eſt litis, ſi vterque noſtrûm calumniatoribus au
res non præbeamus. Nunc neſcio quî fit, vt oculis vitio ali-
quo laborantibus arbitremur viſum auertendum eſſe à co-
loribus & corporibus radium recellentibus: tamen ira, re-
prehenſione, aut ſuſpicione aduerſus fratrẽ obota, iis gau-
deamus ac nos implicemus, qui magis nos exagitant. quo
quidem tempore oportebat nos euitatis inimicis, maxime
cum affinibus & familiaribus amiciſq; eorum verſari, & ad
vxores eorum intrare, ac libero ore conqueri: Atqui fratres
aiunt vna ambulantes nõ debere lapidem in medio admit-
tere: quin & canẽ per medios diſcurrere ominis ſiniſtri ha-

betur,

betur, ac multa talia metuunt, quorum tamen nihil fraternam discindit concordiam. cæcutiunt interim, homines caninos & calumniatores in medium adhibentes, & in vitium ab his compulsi. Proinde (ipsa disputatione id quod continuo subsequitur suggerente) quod recte dixit Theophrastus, si omnia amicorum sint communia, maxime debere amicorum communes esse amicos: id non vltimo loco fratrib. est præcipiendum. Dum enim seorsim ac pro se alii cum alijs consuetudinem vitæ societatemq; colunt, ipsi inuicem diuelluntur: quia dum amant diuersos, sequitur vt gaudeat etiam diuersis, diuersos æmulentur, à diuersis ducantur. Etenim amicitiis mores finguntur: & nullum est diuersitatis ingeniorum certius argumentum, quam vbi amici diuersi deliguntur. Ergo cibi, potus, ludorum, contubernij societas non perinde continet fratrum concordiam, atq; eorundem hominum amor & odium, vt eorundem consuetudinem & gratam habeant, & eorundem fugiant atq; abominentur. Neq; vero communes amicitiæ admittunt calumnias, aut offensiones. sed etiam si quid iræ aut obiurgationis inciderit, eluunt id in medio interpositi amici, atq; exceptum dissipant: siquidem ambobus ex æquo faueant. Nam quo modo stanno æs ruptum cōmittitur atq; ferruminatur, vtranque tangente extremitatem, & ad naturam vtriusq; contēperato. sic amicum decet aptum & accommodatum esse vtriq; fratrum, suaq; communitate eorum stipare beneuolētiam mutuam. inæquales, & non attemperati, instar inconcinnorum in modis musicis sonorum, nō coniunctionem, sed disiunctionem efficiunt. Idcirco dubitari potest, rectene an contra Hesiodus dixerit:

Aequalem fratri caueas fecisse sodalem. Operi l. 703.

Equidem æquo præditus animo amicus, & ambobus communis fratribus, vinculum quoddam est mutui inter eos amoris. Hesiodum vero apparet respexisse ad plerosque, & quidem malos: à quibus ob sinistrum sui ipsorum amorem & procliuitatē ad riualitatem fratrib. metueret. Hoc mali vbi caueris, nihil impedit, quin amicum eadē qua fratrē cōplectare beneuolentia: dum modo huic primæ partes semper deferantur in magistratib. & rep. gerendis, in inuitationibus ad conuiuia, in contrahenda cum principib. viris notitia. deniq; si quæ in vulgus videntur ad gloriā, dignitatem-

que conducere & illuſtrare, in iis ætati cõuenientem honorem cõcedas. neq; enim adeo amicum hac in parte iſta prærogatiua ornat, quam de exiſtimatione fratris poſthabiti ignominia detrahit. Sed de hac quidem ſentẽtia plures perſcripſerunt, quid ſentirent. Tamen illud Menandri verum eſt:

Nemo ſui contemptum æquo animo fert amans.

quæ vox monet vt curam fratrum geramus, neq; naturæ fiducia eos negligamus. Nam & equus natura hominum, & canis domini amans animal eſt: ſed niſi probe curentur atq; tractentur, infenſa fiunt & aliena. & corpus animæ cognatiſſimum, ſi ab ea nõ colatur, aut neglectim habeatur, adiuuare actiones ipſius recuſat, iiſq; officit & deſerit. Ratio autem curandi cum ipſis fratribus admodũ conueniens, tum eorum ſoceros atq; affines maxime decens eſt, vt in omnibus rebus ſemper beneuolos ſe alacresq; prębeãt, ſeruos dominorum ſtudioſos ſalutent comiterq; demereantur, medicis gratias agant qui fratri ſanitatem reſtituerunt, itemq; fidelibus amicis, atq; promtam in vna conficienda expeditione & peregrinatione operam nauent. Vxorem porro fratris, vt omnium ſacrorum ſanctiſſimum, frater ſuſpiciat atque veneretur, itaq; fratrem honoret eiq; gratuletur, neglectæ rationem habeat, iritatam demitiget. ſi mediocre aliquid peccauit, in placando & deprecando viro adſit. ſi quid cum fratre ſibi ſeorſim extiterit iurgij, apud eam hunc accuſet & litem componat. Maxime autem cœlibatum & orbitatem fratris ægre ferat frater, eumq; hortando & exprobrando quouis modo ad matrimonium cõtrahendum adigat, legitimisque includat nuptiis. Vbi is liberos fuerit nactus, euidentius porro ſua in eum beneuolentia, & aduerſum vxorem eius reuerentia vtatur. Liberis ſe tanquam ſuis beneuolum, ſed benigniorem tamen & indulgentiorem exhibeat: ne pro ætate aliquid delinquentes, ob metum patris & matris profugiãt, ac cum vitioſis & ſocordib. hominibus conſueſcant: ſed habeant quo ſe conuertentes caſtigentur officiiq; admoneantur. Sic Plato ſororis ſuæ filium Speuſippum è magna negligentia & intemperantia reuocauit, nulla voce, nullo facto ei moleſtus. nam fugienti parentes criminum eum conuincentes & maledictis inceſſentes, placidum ſe & iræ vacuum dans, magnũ homini pudorem, ſuiq;

e philosophiæ admirationẽ incussit. cumq; à multis ami-
orum reprehenderetur, quod non castigaret adolescentẽ:
go vero, inquit, castigo, vitæ meæ ratione ipsi demonstrãs
uod sit honestorum & turpium discrimen. Aleuam Thes-
lum pater, vt ferocem hominem & iniuriosum, deprime-
at, eratq; ei infensus: patruus ad se recipiebat & amplecte-
atur. Mittentibus autem Thessalis fabas ad oraculũ Del-
hicum, quibus deum de rege futuro consulebãt, clam pa-
e patruus his vnam de Aleua quærentem inseruit. Cumq;
thias Aleuam regem designasset, & ipse pater professus est
nullam de hoc fabam misisse, & omnes existimauerunt
rorem aliquem in nominum descriptione commissum
e. itaque denuo missi sunt scitatum. Pythia autem veluti
nfirmans primam designationem, respondit:

Archedice peperit quem rufum, nomine dico.

q; hoc modo Aleuas ab Apolline rex studio patrui crea-
s, cum ipse priores longo post se reliquit interuallo, tum
ntem ad gloriam potentiamque magnam euexit. Enim-
ro fratris filios frater, eorum recte factis, honoribus ac
gnitatibus gaudendo gratulandoq; debet augere, & im-
ctus ad res honestas eorum promouere, ac largiter lauda-
vbi rem præclare gerũt. suum enim filium laudare, odio-
n videtur: fratris, pulcrum est, & non sui, sed honestatis
uino cuidam plane amori adscribendum. Atq; ipsum no-
n fratris adelphus videtur recte commonere de beneuo-
tia & dilectione. Quin & eos imitari decet, qui humana
stantiores natura fuerunt. Hercules cum duo de septua-
ita filios genuisset, nullo eorum parcius amauit fra-
i filium. atq; etiamnum multis in locis eadem cum Her-
e ara colitur Iolaus, atque vna ei vota nuncupantur, &
tes Herculis nominatur. Iphiclo autem fratre in pugna
d Lacedæmonem interfecto Hercules ingenti dolore
culsus, totam deseruit Peloponnesum. Et Leucothea in-
tem defunctæ vita sororis educauit, secumq; inter deos
etulit. Hinc matronæ Romanæ in ferijs Leucotheæ,
quam Matutam nominant, non suos sed sororum
filios in vlnas accipiunt & honorem
ijs habent.

PLVTARCHI DE GARRV-
litate, libellus.

SANE difficilem curatu morbum philosophia garrulitatem suscipit mederiq; ei conatur. nam oratio, qua aduersus eum morbum valet, medicina audientium est: garruli vero neminem audiunt, semper loquuntur idque adeo primum mali ijs qui tacere nesciunt adest, quod nihil audiunt. Est enim ista impotẽtia quasi vltro accita quædam surditas, hominum vt apparet, vitiũ naturam culpantium, quod vnicã ea linguam, duas aures dedit. Ergo si Euripides recte dixit in auditorem stupidum,

Implere te nequeo capientem ego nihil,
Sapientia dicta infundens in fatuum virum:

meliori iure hoc in garrulum, aut potius de garrulo dixerit aliquis:

Implere te nihil admittentem ego nequeo,
Sapientia dicta infundens in fatuum virum:

aut verius circumfundẽs sermones homini loquenti ad nõ audientes, non audienti loquentes. quippe vt exiguum aliquid inaudiuerit, id arreptum garrulitas veluti æstus affluẽtis maris illico multiplicatum reddit. Porticum Olympiæ, quæ vnam vocem multis reflexionibus resonat, Heptaphonum vocant, id est, Septiuocem. at garrulitas vel minima voce si tangitur, statim sonitus reddit varios,

Immotas ante mentis commouens fides.

Proinde in eam venire possis cogitationem, auditus foramina garrulis nõ in animum, sed in linguam desinere. cum alijs perdurent auditæ voces, garrulis autem effluant, ac vasa tanquam mente vacua, sono plena obambulent. Si tamẽ videbitur nihil intentatum esse relinquendum, hoc dicamus ad garrulum,

Sile puer, bona multa habet silentium:

duo autem hæc & prima & maxima, Audire & Audiri: quorum neutrum contingit garrulis, sed & eo ipso quod appetunt, infeliciter, ac cum animi molestia excidunt. Nam reliqua quidem animi morbis, auaritiæ puta, ambitioni, voluptatum nimio studio, hoc saltem contingit, vt potiantur ijs quæ appetiuerunt. garrulis hoc molestissimum accidit, quod auditores ab ijs frustra expetuntur. quippe nemo non

nos effuse fugit. ac siue in semicirculo sedentes, siue vna ambulantes vbi vident garrulum accedere, illicò migrationem sibi ipsis indicunt. Et quemadmodum orto silentio in collocutione aliqua, Mercurium aiunt subintrasse: ita cum in consessum aut conuiuium notorum garrulus aliquis se infert, omnes obticent, quia ansam præbere loquendi ei nolunt. & si ipse vltro hiscit, illicò vniuersi digrediuntur, æstum & nauseam veluti Borea circa maritimum promontorium fremente præuidentes. Quo fit, vt neque in conuiuio vna adesse quisquam velit, neque nisi coactus contubernio eorum comitatuque in itinere aut nauigatione vtatur. adeo vsquequaq; vrgent vestes prehendendo, & barbam, ac manu latus fodiendo. Qua in re summus honor pedibus debetur. secundum Archilochum: immo autem de sapientissimi Aristotelis sentētia. Hic enim à garrulo quodam vexatus & absurdis quibusdam narrationibus exagitatus, subinde dicenti, Nonne hoc mirum est Aristoteles? respondit: Non profectò hoc est mirum, sed si quis pedibus præditus te sustinet. Alijque cuidam id genus homini post multa verba dicēti, Molestus tibi mea loquacitate fui philosophe: Non me hercle, inquit. nō enim aduerti animum. Etenim garrulis cum vi obtinuerunt vt dicant, natura hoc concessit, vt alienas aures extra circumfundant vocibus. animus interim audiētis alias intus secum explicat atq; persequitur curas. vt neq; attentorum, neq; credulorum auditorum copia loquacibus fiat. Qui in Venerem sunt procliues, eorū semē aiunt esse sterile. ita & garrulorū sermo imperfectus est atq; inutilis. At vero nullum nostrorum membrorum natura perinde atque linguam vallo coercuit, positis ante eam præsidij loco dentibus: vt si ratione intus

——Resonantia fræna premente

obedire nolens prosiliret, morsibus eam lancinantes, eius compesceremus intemperantiam. Non enim serta obijcibusve carentium penuum aut cōclauium, sed oris effrænis finem esse calamitatē dixit Euripides. Qui vero existimant ædes foribus carentes, & crumenam quæ claudi non possit, nullo vsui esse: ore interim semper aperto semper foras diffluentes, quo modo Pontus per suum ostiū semper in Propontidem effluit, ij videtur sermonem pro re omnium abiectissima ducere. Vnde est, quod fides ijs nō habetur: quam qui- Bacchis

quidem omnis oratio expetit. Est enim suus orationis finis, fidem facere audientibus: loquacibus, ne si vera quidem dicant, fides habetur. Nam sicut triticum vasi inclusum, mensura amplius reperitur, vsu deterius: sic loquacis hominis sermo additamentum mendacij largum habet, *Ebrietas.* quod fidem vero derogat. Iam ebrietatem verecundus quisque & modestus vitat. nam, quod fert quorundam opinio, insaniæ comes est ira, contubernalis ebrietas, immo vt insaniæ cedit duratione, ita eam hoc superat, quod vltro adsciscitur. At nullo tantopere culpatur nomine ebrietas, atque intemperantia & infinitate loquendi.

Nam vinum vel prudentem cantare coegit,
Odyss. ξ. 465. *Et tenerum ridere, pedesque inferre choreis,*
Atque tacenda loqui, nec idonea dicere dictu.

de his vero postremum demū noxium est & cum periculo: cantus, risus, saltatio nō eo vsq; se proferunt. Quid autem, si hoc sit à poeta propositū ad id quod apud philosophos quæritur soluēdum de vinolentiæ & ebrietatis discrimine? vt vinolentiæ animi quandam remissionem & leuitatem, ebrietati futilitatem tribuerit. Quod enim est in corde sobrij, id est in lingua ebrij, vt prouerbio fertur. hinc Bias in quodā conuiuio cū sibi tacenti à garrulo quodam stoliditas obijceretur, Quis vero, dixit, stultus inter pocula posset tacere? Athenis autem quidam conuiuiū regijs legatis præbens, operam dedit vt ijs hoc cupientibus philosophos eodem cōduceret. ibi cū reliqui colloquio instituto vltro citroq; pro sua quisque persona disseruissent, Zenonem, qui tacitus se continebat, comiter allocuti hospites cum salutassent poculo, De te vero, aiebant, quid dicemus regi? Respōdit Zeno: aliud nihil, quam esse senem Athenis, qui inter pocula silere sciat. adeo profundum quiddam, & arcani sacri simile, ac sobrium est silentium. at ebrietas loquax est. mente enim & prudentia vacat, ideoq; vocalis est. Philosophi porro ebrietatem definientes, vaniloquentiam in vino aiunt esse. ita potatio non culpatur, si coniunctum ei sit silentiū. sed stulta loquela de vinolentia redigit ebrietatem. Enimuero ebrius in vino nugatur: garrulus vbiq;, in foro, in theatro, in ambulatione, interdiu, noctu. ægrotū curans ipso morbo molestior est, vna nauigans, quam nausea, laudans reprehendente. Malunt etiam colloqui cum prauis homi-

homi-

hominibus linguæ potentibus, quam cum bonis garrulis. Nestor Sophocleus Aiacem exasperatum verbis demitigans, morate hoc dixit:

Non culpo te: maledicis enim, faciens bene.

Aduersus garrulum vero non sic sumus affecti: sed omnem factis initam gratiam dictorum importunitas corrumpit atque disperdit. Reo cuidam Lysias orationem à se conscriptam dederat. eam cum ille sæpius relegisset, venit ad Lysiam, mœstusque significauit, sibi primum eam cognoscenti mirabilem visam fuisse: cum autem denuo atque tertium repetijsset, prorsum eneruatam & languidam. Lysias vero ridens: Quid, inquit? Nonne semel tantum apud iudices eras recitaturus. Ac mihi Lysiæ vim ad persuadendum venustatemque considera. nam & hunc ego affirmo

A Musis quæ violis caput
Rediminunt probe ornatum fuisse.

Inter ea autem quæ de Homero dicta sunt, hoc omnium est verissimum, solum hunc poetam fastidia hominum euitasse, nouum semper & ad captandum gratiam florentem. & tamen hoc de sese pronuncians,

———— Scilicet odi
Res clare dictas, verbosa iterare loquela: *Odyss. μ. fine.*

fugit atque auersatur insidiantem cuinis sermoni satietatem, auditorem ad alias ex alijs narrationes trahens, ac nouitate fastidium amoliens. At garruli aures palimpsestorum in morem iterationibus molestis eorundem sermonum obtundunt. Primum ergo id eius in mentem reuocemus, quod sicut nonnulli vinum voluptatis blandæque consuetudinis gratia inuentum nimium alios & merum bibere cogentes quosdam in tristitiam ac temulentiam conijciunt: ita sermonem, cuius suauissimum est & humanissimum commercium, qui male eo ac temere vtuntur, inhumanum ac insociabilem reddunt: molestiaq; afficiunt eos quibus se putant gratificari, & deridentur ab ijs quibus se miros videri volũt, inuisiq; eorum causa fiunt ob quæ se amari cupiũt. Itaq; sicut à Venere alienus sit, qui cesto auertat atq; abigat cõsuescentes: ita Musarũ expers inscitusque est, qui verbis molestiam exhibet ac se inuisum reddit. Iam reliquorum vitia quædam cum periculo coniuncta sint, alia odiosa, partim ridicula: omnia hæc garrulita- *Mala comitantia garrulitati.*

litati congruunt. subsannantur enim cum narrant cōmu-nia: in odium incurrunt mala annunciantes: in periculum veniunt arcanorum incontinentes. Non abs re Anacharsis à Solone conuiuio exceptus, cum postea obdormiuisset, conspectus est læua manu pudendis, dextra ori imposita. censuit namq;, recteq; censuit linguam validiori coercendam fræno. Non enim facile tot viros numerare possis qui ob Veneream libidinem perierint, quot vrbes & imperia secretum proditum euertit. Obsidebat Athenas Sylla, neq; ei vacabat trahere obsidionem, alio vrgente negocio: cum & Asiā subito cepisset Mithridates, & Mariana factio rursum Romæ obtineret. Sed cum senes quidam in tonstrina disputarent, Heptachalcum non teneri pręsidio, ac periculum esse ne ea parte vrbs caperetur: exploratores eum sermonem exceptum ad Syllam retulerunt. Sylla statim exercitum adduxit, ac circa mediam noctem in vrbem perduxit. ac parum sane abfuit, quin Athenas solo ęquaret: cędibus quidem & cadaueribus ita oppleuit, vt Ceramicus sanguine fluxerit. Iratus autem Atheniensibus Sylla magis ob dicta quā ob facta erat: maledictis enim impetebāt ipsum & Metellam, exsilientes in muros, & conuicia iactantes,

Morum farina conspersum Syllas sonat.

& multa alia id genus nugantes, rei, vt Plato ait, leuissimæ sermonis pœnam grauissimam sibi acciuerunt. Ne Roma Nerone exonerata libertatem consequeretur, vnius factum est hominis futilitate. Vnica restabat nox, post quam pereundum fuerat tyranno, omnibus iam ad hoc instructis rebus. Qui autem eum erat interfecturus, in theatrum vadens, conspicatus in foribus quendam vinctum qui ad Neronem ducendus suam lamentabatur fortunam, prope accedens in aurem homini insusurrauit: Precare tantum vt hæc dies abeat, cras mihi ages gratias. Is vero hoc oblique dictum arripuit, ac nimirum intelligens esse

Stultum qui quærit certis incerta relictis:

certiorem salutem iustiori prætulit, Neroniq; vocem istam renūciauit. Ille ergo statim arreptus est, & tormēta homini, ignes, ac flagella adhibita: neganti necessitate imposita dicendi, quę ante nulla re cogēte prodiderat. At Zeno philosophus, ne corpus necessitate expugnatum arcanum animi vllum posset efferre, linguam dentibus abscissam in tyran-

Taciturnitas.

tannum exſpuit. Præclarum etiã Leæna habet ſuæ taciturnitatis præmium, amica Harmodij & Ariſtogitonis, &, vt mulier, in partem ſpei coiuratione in tyrannos conceptæ venerat. nam & ipſa pulcro illo Amoris cratere, ebria bacchabatur, & propter deum illum arcanis his orgijs erat initiata. Poſtquam ergo illi fruſtrãte ipſos conatu ſunt interfecti, quæſtioni ſubiecta, ac iuſſa indicium facere de adhuc ignoratis ſocijs, nihil dixit, ſed tormenta continenter pertulit: demonſtrãs nihil illos viros ſeipſis indignũ admiſiſſe, qui talem amaſſent mulierem. Athenienſes autem æneam Leænam lingua carentem fecerunt, inq; foribus arcis dedicauerunt: iracundia animalis peruicacitatem feminæ linguæ abſentia taciturnitatem & arcani continentiã ſignificantes. Etenim nulla vna ita oratio dicta profuit, vt multæ ſilentio preſſæ. quippe quod tacitum eſt, aliquando tamen dici poteſt: nõ item quod dictum eſt, taceri, cum iam effuſum ac diditum ſit. Vnde, puto, eſt, quod loquẽdi magiſtros habemus homines, tacendi deos: adhibito ad ſacrificia & arcanos ritus ſilentio. Homerus porro Vlyſſi facundiſſimo homini ſummam adſcripſit taciturnitatem: itemque filio eius, & vxori & nutrici. Audis enim dicentem hanc,

Hæc tacita vt ferrum vel quercus dura tenebo. Od.τ.494.

Ipſe autem Penelopæ adſidens,

Vxoris lacrymas miſeratus mente pudica, Ibid.210.
Intra palpebras ceu cornu immota tenebat
Lumina, vel ferrum.———

adeo totum corpus plenum gerens continentiæ, omniaq; rationi habens parentia & ſubiecta, oculis imperauit fletu, linguæ verbis, cordi tremore, & latratu abſtinere.

Paruit extemplo menti cor plurima paſſum. Odyſ.υ.23.

vſq; ad brutos motus penetrãte ratione, ſpiritumq; & ſanguinem ſibi obedientem domando adepto. Tales etiã pleriq; ſociorum Vlyſſis fuerunt. quot enim raptati, ſoloq; alliſi à Cyclope Vlyſſem non prodiderunt, neque ignitum illud, & ad oculum eruendum adornatum inſtrumẽtum indicauerunt, ſed crudi vorari quã arcanum quicquã efferre maluerũt: maioris fuit quã quæ excedi poſſet continentiæ ac fidei. Proinde Pittacus recte, cum ei hoſtiam miſiſſet rex Ægypti, iuſſiſſetque optimam & peſſimam carnem eximere, exemptam linguam ei miſit: vt cum bonorum, tum ma-

lorum maximorum instrumentum. Ino autem Euripidea libere sese prædicans, ait se scire

Tacereque in loco: & cum tutum est, eloqui:

qui enim generose, & re vera regio more instituuntur, primum tacere, deinde loqui discunt. Antigonus ille rex, filio quærenti quando castra essent moturi: Quid, inquit? metuis ne solus tu nõ audias tubam? Ergo vocem ei arcanam non credidit, quẽ erat regni hæredem habiturus? immo autem docuit eum in talibus rebus continẽter se & caute gerere. Metellus senex militiæ simile aliquid interrogatus: Si, inquit, scirem tunicam meam arcani mihi consciã, exutam profecto in ignem abijcerẽ. Eumenes cum audiuisset Craterum aduersus se cum copijs venire, nemini amicorũ rem aperuit, sed Neoptolemũ esse finxit. hunc enim milites Eumenis contemnebant: illius & gloriã admirabantur & virtutem diligebãt, rem ipsam excepto Eumene norat nemo. Commissa igitur pugna vicerunt, Craterumq; ignari interfecerunt, mortuumq; demum agnouerunt. Ita taciturnitas callide certamen hoc gessit, tantumq; aduersarium occultauit. atque adeo amici magis admirati sunt Eumenem qui nõ prædixisset, quam reprehenderunt. Tametsi vt maxime culpetis in tali casu, præstat saluis rebus ob non habitam fidem incusari, quam eos accusare, quorum fidem secutus perieris. Omnino autem quo ore obiurgabis eum qui non tacuit id, quod tu ei dixisti? Si enim tacitum & ignoratum oportuit, male alteri fuit indicatum. si vero rem arcanam ex te dimittens in alio cõtinere vis, iam tua prodita in alius confugisti fidẽ. qui si tui similis est, iure peris: si melior, præter rationem seruaris, inuento qui tibi sit quã tu ipse fidelior. Inquies, At meus est amicus iste. Sane. Sed & hic amicũ habuerit, cui tantundem credat, isq; rursum alij. ita deinceps incrementum facit multiplicaturq; continuata incõtinentia oratio. Quemadmodũ enim vnitas non egreditur suũ terminum, sed (quod & nominis ratio docet) simpliciter vnum manet: binarius autem principium infinitum est diuersitatis, qui statim duplicando suam mutat naturam, & ad multitudinem vergit. sic sermo in primo manẽs, vere arcanus est: si ad alterum efferatur, iam famæ locum obtinet. Ody.α.122. verba enim alata vocat Homerus. Nam neque auem è manibus dimissam facile est denuo comprehendere, neq; potest

test sermo ex ore emissus rursum capi & teneri: sed ab aliis ad alios diditus,

Fertur rotans volucres alas impete.

Quippe nauim à vento correptam funib. & anchoris inhibent, eiusq; velocitatem frangunt. orationi tanquā è portu semel egressæ nulla statio, nullus anchoræ iactus est reliquus: sed magno cum sonitu & fragore vecta autorem in graue magnumq; aliquod coniicit ac demergit periculum.

Namq; exigua de lampade Idaum nemus
Succendere possis, atq; vni quod dixeris,
Facile hoc per ciuium aures iuerit omnium.

Romanus senatus occultum quoddā consilium per aliquot dies intra se agitauerat. cumq; res ea multum obscuritatis haberet, variasq; excitaret suspiciones, quędam senatorum vxor, mulier alias pudica, sed tamē mulier, maiorem in modum precibus instando vrgebat, vt arcanum sibi aperiret: deierans interim se silentio rem tecturam, & ni faceret, diris sese deuouens exsecrationibus, flensque & quiritans fidem sibi non haberi. Ille vt stultitiæ eam suæ coargueret, Vincis, ait, mea vxor: proinde audi terribilem rem atq; prodigiosam. relatum ad nos est à sacerdotibus, cassitam visam esse volantē cum galea aurea & hasta. de eo ostento vna cū augurib. deliberamus, ac anxie disquirimus, bonine an mali aliquid denunciet. tu vero tace. hæc locutus in forum processit. At vero mulier ancillam, quæ primum intrauerat, arripiens, pectus suum plangens & crines scindens, Eheu, inquit, mi vir, mea patria, quid nobis fiet? volens docensque ancillam quærere, Quidnam igitur euenit? Ancilla, postquam interroganti mulier rem narrauit, addiditq; cōmunem omnis loquacitatis clausulam, Caue ne cui hęc dixeris, & tace: vix dum à domina vt est digressa, vna seruienti alteri, quam maxime videbat ociosam, narrationem iniicit. illa amatori suo ad se venienti exponit. Hoc modo fabula in forum deuoluta, ita vt præcurreret autorem, quidam ad eum notus accurrit, & an recens domo adueniat quærit. Ait ille. Nihil ergo, inquit, noui inaudiuisti? Quid, ait ille? an noui aliquid euenit? Tum alter: Casita, inquit, conspecta est volans, hastata, aurea casside: ac de eo principes senatum habebunt ostento. Ibi ridens iste, Laudo, ait mulier celeritatem tuam, qua factum est, vt me in forum euntem

sermo hic anteuerteret. Proinde ad magistratus accessit, eosque trepidatione liberauit. Vt autem mulierem vlcisceretur, domum reuersus, Perdidisti me, inquit, mulier: compertum est enim è domo mea in publicum elatum esse arcanum: itaque ob tuam incontinentiam solum mutare cogor. Euntique inficias, & dicenti, Quasi vero tu non trecétesimus ipse hæc audiueris? Quomodo, inquit, trecentesimus, qui te vrgente vt periculum facerem, possesne audita reticere isthuc confinxerim? Atque hic quidem mulieris suæ continentiam tuto & caute probauit, veluti in vas fathiscés non vinum aut oleum, sed aquam infundens. Fuluius autem amicus Augusti Cæsaris, cum hunc deplorare audiuisset domus suæ solitudinem, cum & duo e filia nepotes morte sublati essent, & qui restabat vnicus Postumius propter calumniam in exsulio viueret, cogereturq; priuignum imperii successorem relinquere, quanquam miseraretur, cuperetq; ex exsulio nepotem reuocare. hęc cum audiuisset Fuluius, narrauit vxori: vxor porro Liuiæ indicauit: Liuia acerbe cum Augusto expostulauit, quod iampridem hoc decreto, nepotem nõ reuocaret, sed ipsam inuisam imperii successori redderet. Mane cum pro more ad Augustum venisset Fuluius, eumque salutasset, Augustus contra: Sanam mentem Fului. Sensit rem Fuluius, rectaque domum reuersus vxorem acciuit, &: Animaduertit, inquit, Augustus arcanum me non reticuisse, ideoque statui mortem mihi consciscere. merito, respondit vxor, qui cum tandiu mecum vixeris, non senseris neq; vitaueris meam futilitatem. sed me sine tibi præcedere. simulq; arrepto gladio se ante maritum occidit. Recte itaq; Philippides comœdiarum scriptor, amice eum cõpellanti Lysimacho regi, ac quæréti, Quanam mearum rerum vis te impertiam? respondit, Quacunq; volueris, ô rex, dum modo nullo arcano. Præterea garrulitati malum hoc ipso non minus malo adest curiositas. Multa enim audire volũt garruli, vt multa habeant quæ dicant. ac maxime arcana & abscondita scrutantur atq; inuestigant, futilitati tanquam materiem quandam obsoletam sarcinarum apponétes. Deinde sunt instar puerorum, qui glaciem neq; tenere volunt neq; dimittere: immo veluti serpentibus in sinum collectis, non continent, sed ab ijs perroduntur. Belonas pisces, & viperas partu rumpi aiunt. Arcana autem eos qui non continent,

Curiositatis mala.

nent, foras elapsa perdūt. Seleucus Callinicus in pugna aduersus Galatas omni exercitu, omnibus copiis amissis, abiecto diademate eques tribus vel quatuot comitātibus profugit. & per auia longum iter vagatus, ac iam animum ob inopiam despondens, ad casam quandam peruenit, ac cum forte fortuna in dominum eius incidisset, panem & aquā petiit. is non ista modo, sed & quæ alia ruri aderant liberaliter comiterq; præbuit, cumq; faciem regis agnouisset, nō continuit se præ gaudio istius casus, neque cupientis latere regis dissimulationem adiuuit: sed cum ad viam vsq; deduxisset, & iam discederet, Salue, dixit, ô rex Seleuce. Tum rex porrecta dextra, eum ad se trahēs veluti osculaturus, vni comitum innuit vt ceruicem homini præcideret:

Sic caput estq; loquentis adhuc cum puluere mistum. Ilia.n.457.

qui si tacuisset, & se aliquantulum repressisset, paulo post à rege rursum florente & opibus aucto maiorem puto pro silentio quam pro hospitalitate gratiam retulisset. Quanquā hic quidem vtcunq; suæ incontinentiæ excusationem habuit spem & exhibitum officium. Pleriq; autem garrulorū etiam sine causa seipsos perdunt. In tonstrina quadam (vt exemplis res patefiat) orto sermone de tyrannide Dionysii quod ea adamantina & inexpugnabilis esset: tōsor ridens, Hæccine, inquit, vos de Dionysio dicere? cuius ego ceruici paucis itidē interpositis diebus nouaculam adhibeo. Hęc cum ad Dionysium essent allata, hominem in crucem sustulit. Non autem est abs re tonsores esse loquaces. nam loquacissimi ad eos confluunt iisque adsident: ita vt consuetudinem garriendi inde parent. Itaque eleganter Archelaus rex garrulo tonsori, qui iam tectis linteo humeris quærebat, Quomodo te tondebo rex? respondit, Tacens. Sed & Atheniensium magnam in Sicilia acceptam cladem tonsor primus annunciauit qui cum de ea inaudiuisset in Peiræeo ex inde fuga elapsorum cuiusdam seruo, statim officina relicta contento cursu in Astu se proripuit, Tonsores.

Ne quis praeriperet decus hoc,--- Iliad. χ.

famam in vrbem apportans, 207.

---post ipse veniret. Ibi orto, vt solet, tumultu, populus in concionem collectus, autorem rumoris quæsiuit. adducitur ergo tonsor ille, examinatur: qui sane etiam nomē indicis ignorabat, & principium rumoris sparsi in ignotā ac

nomine carentem perſonam referebat. Exinde fremitus & clamor in theatro, Torque & excrucia ſceleſtum, qui iſthęc finxit atq; cōpoſuit: quis enim alius audiuit, quis credidit? Adfertur rota, intenditur tonſor. ſub hoc ipſum adſunt nūcii calamitatis, qui ex ipſa clade profugerant. itaq; omnes diſſipati ſinguli ad ſuos ſunt luctus, miſerum tonſorē rotæ illigatum relinquentes. Atq; is ſero & iam ſub veſperā ſolutus, è lictore quæſiuit, Audiuiſſentne etiam de Nicia duce exercitus, quo is modo perierit. Adeo inexpugnabile & inemendabile malum fit conſuetudine garrulitas. Et vero ſicut qui amara & male olentia medicamēta biberunt, ipſa etiam oderunt pocula: ſic qui mala annunciant, auditoribus inuiſi ſunt. Sane Sophocles venuſte iſtam dubitationem propoſuit:

In mente numnam, vel morderis in auribus?
Cur tu dolorem mi imputas, vbi tua
Facti autor ægre menti facit, ego auribus?

nam moleſtia afficiunt vt ii qui lædunt, ita etiam qui factū narrant. Sed tamen nulla eſt linguæ fluentis inhibitio, nulla coercitio. Lacedæmone Mineruæ Chalciœci templū repertum eſt compilatum, intuſque iacens inanis lagena. ea de re cum inter multos qui accurrerant diſquireretur: quidam è corona hominum, Si vultis audire, inquit, ego vobis exponam quid mihi in mentē venerit de hac lagena. exiſtimo ſacrilegos rem aggreſſos ita periculoſam, prius cicutā bibiſſe, ac vinū ſecum attuliſſe: vt ſi fallerent, epoto mero vim veneni diluerent, incolumeſq; diſcederent: ſi vero deprehenderentur, ante tormēta facili & doloris vacua morte decederent. Hæc illo fato, res tam intricata ac perplexa, viſa fuit non ſuſpicātis aliquid tale, ſed ſciētis. Itaq; circumfuſi homini, alius aliunde cœperunt interrogare, quiſnā eſſet, cuive notus, & vnde iſta haberet cognita. deniq; hoc modo examinatus, confeſſus eſt ſe vnum de iſtis eſſe ſacrilegis.

Suo indicio pereuntes.

Quid? qui Ibycum interfecerant, nonne eodem modo ſunt deprehenſi? Hi cum ſederent in theatro, ac forte tum grues eſſent conſpectæ, cum riſu inuicem ſibi inſuſurrauerunt, Ibyci vindices adeſſe. Hanc vocem qui propius aſſidebant, quod iam multo tempore nuſquam apparens Ibycus deſideraretur, exceperunt, indiciumque de ea ad magiſtratum detulerunt. ita illi facinoris cōperti, ad ſupplicium abducti

ducti sunt, non à gruibus eo iniuncto, sed à sua ipsorum linguæ impotentia tanquam Erinny quadam & vltrice Dira coacti cædem prodere. Sicut enim in corpore ad male affectas & dolere correptas partes feruntur atque vergunt quæ sunt in vicinia: sic loquacium lingua perpetuo inflammatione laborans atque palpitatione, trahit & adducit ad se aliquid arcanorum & absconditorum. Oportet igitur eam obthuratam habere: & ratione veluti obiice linguæ opposito identidem fluxum eius lapsusq; cohibere. ne stultiores anseribus videamur esse, quos aiunt cum è Cilicia transuolant Taurum montem aquilarum plenum, singulos recepto in os iustæ magnitudinis lapide, quo tanquam fræno aut claustro vocem compescant, ita noctu latentes tacite traiicere. Iã si quis quęrat quisnam hominũ pessimus atq; perditissimus sit, nemo vtiq; proditore omisso alium quenquam responderet. At enim Euthycrates domui suæ è Macedonicis lignis fastigium imposuit, vt ait Demosthenes: Philocrates multo accepto argento scorta piscesque emit: Euphorbo & Philagro, qui Eretriam prodiderunt, agrum rex adsignauit. Garrulus autem proditor est nullo conductus precio, vltroque suam offert operam, non equos prodens, aut munitiones; sed arcana publicans dicta in iudiciis, in seditionibus, in certaminibus de republica: nemine ipsi agente gratias, quas ipse vltro debet si audiatur. Ergo quod dictum est in eum qui temere & absq; iudicio sua profundebat ac donando prodigebat: *Garruli proditores.*

Non tu humanus es, vitio laboras, nam gaudes dare.

id etiam in garrulum competit. non amicus es, non beneuolus qui ista indicas: morbo hoc laboras, quod gaudes loquendo & nugando. Verum hæc non accusandæ, sed curãdæ sanandæque garrulitatis gratia dici intelligendum est. Vitia enim iudicio & exercitatione cum vincãtur, iudicium præcedat oportet. nemo enim se adsuefacit ad vitandum & ex animo euellendum ea, quæ molesta ei non sunt. inuisa autem nobis fiunt vitia, cum ratione perspicimus quæ damna ea dent, quam adferant turpitudinem. Quomodo nũc cernimus, garrulos dum volunt amari, in odia incurrere: dum gratificari, molestiã adferre: dum in admiratione esse, rideri: nullo cum lucro sumptus facere: iniuria amicos afficere, inimicis prodesse, semetipsos pessundare. Itaq; primũ *Vitia vt tenentur.*

huius morbi remedium eſt, ratiocinatio turpium atq; noxiarum quæ ab eo proficiſcuntur. Secundo loco rationes ſunt ſubducendæ eorum, quæ à contraria virtute veniunt, bonorum. ſemperque audiendæ, memoriterque tenendæ, & in promptu habendæ ſunt taciturnitatis ac ſilentii laudes, eorumq; maieſtas, ſanctimonia, ac cum ſacris arcanis ſimilitudo: & quod maiori ſunt in admiratione, magis cari ſapienteſque habentur quam effrænes iſti & cõcitati, ii qui rotundi ſunt ac breuiloquẽtes, & quorum in exigua dictione multus ineſt ſenſus. Nã & Plato hos laudat, ſimiles eſſe dicens peritorum iaculatorum, dum criſpa, ac denſa, inter ſeque conuoluta verba emittunt. Et Lycurgus ciues ſtatim à puero ſuos ſilentio compeſcens, ad huiuſmodi contracte ac preſſe loquendi peritiam cõdocefecit. Etenim ſicut Celtiberi ferro aciem ſoliditatemque parant, eo in terram defoſſo craſſas terreſtreſq; partes expurgando: ita Laconica oratio cortice carebat, & ſuperuacaneorũ remotione in efficacitatem coacta acuebatur. quippe illa ſcite dicendi breuitas, & verſatile in reſponſionibus acumen, multi erat ſilentii fructus. Atque id genus dicta maxime ſunt loquacibus obiicienda, vt ſentiant quantum ea gratiæ habeant atque virium. Quale eſt, quod Philippo Lacedæmonii dixerunt: Dionyſius Corinthi. & rurſum cum Philippus ſcripſiſſet, Si in Laconicam impreſsionem fecero, extorres vos agam: reſcripſerunt, Si. Demetrio regi indignanti & clamitanti, Vnum ad me legatũ miſere Spartani? nihil territus legatus reſpondit, Vnum ad vnum. In admiratione etiã de priſcis ſunt breuiloquentes. & templo Apollinis Pythii non Iliadem aut Vlyſſeam, neq; Pindari Pæanes inſcripſere Amphictyones: ſed Noſce teipſum, Ne quid nimis, Sponde, præſto noxa: admirati grauitatem tenuis ſermonis, in tãta breuitate ſenſum quaſi malleo ductum concludentis. An non ipſe ille deus in oraculis breuitati ac compendio ſtudet? & Loxias ideo vocatur, quod loquacitatem magis fugit quam obſcuritatem? Nonne qui abſque verbis aliquid per teſſeram quandam ſignificãt, in admiratione ſunt, magniſque vehuntur laudibus? vt Heracletus. qui ciuibus poſtulantibus vt aliquam de concordia ſententiam diceret, conſcenſo ſuggeſtu calicem aqua plenum ſumpſit, farinamque ei inſperſam cum pulegio agitaſſet, ea epota abiit.

Silentii & breuiloquentiæ laus.

In Protagora.

cum

eum demonstrasset ciuibus, in pace & concordia conser-
uari ciuitates, si contenti esse quibusuis, & non requirere **Frugalitas.**
sumptuosa ciues nossent. Scilurus Scytharum rex octogin-
ta filios iam moriturus adferre fasciculum hastilium iussit,
eumque singulis ita vt erat colligatus confringendum de-
dit. cum autem quisque pro se id se præstare posse negaret:
ipse vno post alterum extracto hastili, omnia nullo nego-
tio confregit; ostendens concordiam ipsos firmos & insu- **Concordia.**
perabiles conseruaturam: dissidio imbecilles & instabiles
eorum res redditum iri. Si quis ergo hæc & similia horum
continenter recitet atque repetat, opinor nugis gaudendi
finem eum facturum. Mihi quidem etiam seruus, de quo
dicam, pudorem admodum incutit, consideranti quid rei
sit rationi animum aduertere, & institutum animi tenere.
P. Piso orator, ne interturbaretur, seruis mādauerat vt tan-
tum ad interrogata responderent, nihil præterea dicerent.
Euenit, vt Clodium, qui tum magistratum gerebat, amici-
tiæ gratia ad conuiuium, quod (vt moris erat) splendidum
instruxerat, vocari iuberet. Vt hora cœnæ appetiit, cum iam
adessent reliqui conuiuæ, expectabatur Clodius: ac seruum
qui solebat conuiuas inuitare, aliquoties misit Piso visum
an veniret. vespere iam facto, cum aduentus eius desperare-
tur, Quid, inquit Piso seruo, an non inuitauisti Clodium?
Etiam respondit. Cur ergo non venit? quia venturum se ne-
gauit. Cur id non statim dixisti? quia de eo abs te non fui
interrogatus. Hic est seruus Romanus. at Atticus domino
fodiens interim narrabit quibus conditionibus pax sit fa-
cta. Tanta est in omnibus rebus vis consuetudinis. Ac de
hac quidem iam nunc dicemus. Non enim fræno inie-
cto cohiberi garrulitas: sed adsuefaciendo morbo illo ob-
stari potest. Primum itaque vbi ex ijs qui vna sunt aliquid
quæritur, tacere adsuescito, donec omnes respondere ab-
nuerint. ***Adsuefactione garrulitas vitanda.***

Cursus enim non finis idem, & consili,

ait Sophocles: neq; vocis & responsi. quippe in cursu victo-
ria est alios anteuertentis. hîc, si recte respondit aliquis, sa-
tis est collaudando & adstipulādo candidi hominis opinio-
nem reportasse: sin vero, tum & docere quod fuit ignoratū,
& implere quod deerat citra inuidiam & importunitatē li-
cet. Maxime autē attendamus nosmetipsos, ne alio quodam
interro-

interrogato,ipsi occupemus respondere. Fortasse enim ne alias quidem conuenit, vbi quid ab alio petitur,nos illo dimoto à nobis hoc promittere. vtrique enim videbimur exprobrare,alteri quod non possit præstare quod poscitur,alteri quod nesciat postulare inde,vnde possit accipere. Maxime autem in responsionib. huiusmodi temeritas & audacia cum iniuria cōiuncta est. Nam qui respondendo præcurrit eum qui fuit interrogatus,simul isthæc innuit: Quid attinebat ex isto quæri? Quid ille nouit? Me præsente nō debet alius de hisce rebus interrogari. Atqui sæpenumero interrogamus, non quod responso nobis sit opus, sed quod vocem aliquam, & comitatem elicere, & ad colloquiū adducere interrogatum volumus. vt Socrates Theætetū & Charmidem. Ergo quale est accurrere & osculari eum, qui volebat osculū alius, & intuentis in alium oculos in se auertere: tale est occupare responsionem, auresq; & cogitationes ab alio in se traducere. vbi etiā si is qui interrogatus est, respōdere detrectet,pulchrum est se cōtinere, & ad voluntatē interrogantis accōmodato,tanquam in prouocatione aliena, responso modeste atq; verecunde occurrere. Etenim interrogatus aliquis si non satis cōmode respōdeat, veniam meretur ac consequitur. qui vltro in se respondendi munus alteri præreptum suscipit,is cum bene se gerēs molestiam exhibet,tum aberrans gaudio & risu omniū excipitur. Proxima condocefactio est,quæ ad nostras vbi interrogati sumus pertinet respōsiones: vbi maxime cauere debemus futilitatem. primum quidem,ne per imprudentiam serio respōdeamus iis qui risus aut contumeliæ causa nos ad dicēdum prouocant. Quidā enim nullo vsu exigente, ioci tantum & fallendi temporis gratia cōpositas ab sese quæstiones ad garrulitatem procliuibus proponunt,vt eos ad nugādum pertrahant. Adhibēda est hic cautio, ne celeriter ad dicendum, ac veluti gratiam agētes ob oblatam verba faciendi ansam prosiliamus. sed & mores interrogantis consideremus, & vsum loquendi. Quod si videatur re vera voluisse aliquid cognoscere, tum continere nos discamus, & inter interrogationem atque responsionem aliquid interiicere interualli: vt & adijcere, si quid libeat, possit is qui interrogat: & interrogatus quid respondendum sit dispicere, ne raptim anteuertat interrogantem etiamnum ac (vt sæpe fit) festinando

diuersum ab eo quod quærebatur respondeat. Sane Pythia etiam priusquam interrogaretur aliquando, oracula edebat. deus enim cui inseruit,

Mente videt muti sensa, exauditque tacentem.

Qui vero concinne responderi vult, ei accurate sententia & institutum interrogantis est percipiendum: ne id eueniat, quod est in prouerbio:

Ego postulabam rutra, sarcula hi negant.

Alioquin etiam effusa illa ad dicendum tanquam ab acri fame proficiscens festinatio inhibenda est: ne videatur interrogatione quasi fluxus quidam linguam occupans nobis volentibus eductus. Etenim Socrates ita sitim reprimebat, non permittens sibi ipsi vti à gymnasio biberet ante, quam primam vrnam haustam effudisset: vt cōdocefaceret brutam animæ partem ad exspectandam loquendi opportunitatem. Proinde tria sunt genera respondendi ad interrogata: necessariū, come superfluum. Ponamus exemplum. Interrogatus aliquis, intusne Socrates? tanquam inuitus & nihil quicquam alacris respondebit, Non est intus. aut si placuerit Spartanos imitari, tātum hoc referet, Non. quomodo illi Philippo per epistolam sciscitanti an se in vrbem admitterent, epistolam NON literis magnis inscriptis miserunt. Alius humanius respondebit, Non est intus, sed in mensa additamenti quoque, si videbitur, loco adijciet, Ad mensas eum esse, & ibi hospites quosdam præstolari. Superuacaneus aūt ille & loquax, siquidem etiam forte Antimachum legerit Colophonium, sic respondebit: Non est intus, sed ad mensas, hospites exspectans Iones, pro quibus ad ipsum scripsit Alcibiades, apud Miletum degens cum Tisapherne satrapam regis Persiæ, qui ante Lacedæmonijs, nūc propter Alcibiadem Atheniensibus opitulatur. nam Alcibiades conficiendi in patriam reditus gratia Tisaphernem suis conciliat. Deniq; contenta oratione totū octauū Thucydidis librū recitabit, eoq; auditorē proluet, donec & Miletus capiatur, & Alcibiades denuo in exsuliū agatur. Hoc loco maxime inhibenda est garrulitas, vt interrogationis veluti vestigia respondendo sequaris, respōsionemq; interrogantis vsu tanquam cētro & circino circumscribas. Carneadem, cum in gymnasio dissereret, neq; dum magnā sibi parasset gloriā præfectus gymnasij, misso qui id nunciaret iussit

Respondendi genera.

iussit de vocis magnitudine (erat autẽ vocalissimus) aliquid remittere. cumq; is peteret, vt sibi modus vocis ab eo daretur, non inepte subiecit præfectus, Do tibi modi loco eum qui cum disputas. Respondenti itidem modus sit voluntas interrogantis. Porro aũt sicut Socrates maxime ab ijs abstinendum cibis aiebat, qui non esuriẽtes ad edendum, & potibus, qui non sitientes ad bibendum pelliciunt: sic & eos sermones ad garrulitatem procliuis maxime vitet, ad quos cum voluptate aliqua fertur, inq; ijs solet esse nimius: eosq; occurrentes sibi auersetur. Puta, bellicosi multi sunt in bellis narrandis: talemque facit Homerus Nestorem, sæpenumero sua preclara recensentem facinora eodemq; modo ij qui in iudicio causas obtinuerunt, aut præter exspectationem apud reges vel principes viros gratiosi fuerunt, velut morbus quidam incidit atq; comitatur, quod sæpenumero memorant narrantq; quomodo ingressi, adducti sint, certauerint, disseruerint, actores aut aduersarios aliquos redarguerint, laudem retulerint. Est enim gaudium longe comica illa vigilia loquacius, subinde seipsum exsuscitans, & narrando innouans. itaq; procliues ad huiusmodi sermones quauis data ansa feruntur. Non enim tantummodo

Iliad. a. n. λ. ψ. &c.

Vbi dolor vrget aliquem, ibi manum tenet.

sed & delectatio vocem in se habet, secumque linguam circumducit, semper cupiens memoriam ea fulcire. Ita & amantes plerunque in eo occupatos videas, vt sermone aliquo memoriam eorum quæ amant repræsentent. de quibus si non cum hominibus, saltem cum rebus animæ expertibus colloquuntur, vt,

O sponda mi carissima. ——— Et,
Lucerna beata, Bacchis te deum putat,
Eique si videre, deorum es maximus.

Nimirum autẽ garrulus est vbi ad verba venitur alba (quod dicitur prouerbio) amussis. & tamen alius ad aliud sermonis genus cum sit propensior, idipsum potissimũ vitare, ab eoque se abstinere & reuellere debet: quia hoc eum quam longissime prouehere, & ob voluptatem prolixum in loquendo facere possit. Eodem modo affici solent sermonibus de eo rerum genere, in quo ob peritiam habitumve aliquem alijs se præstare censent, sui enim, & gloriæ studiosi tales homines, quisque

Partem diei tribuit maximam huic rei,
In qua præſtare nouit ipſus ſe ſibi.

ſic qui multæ lectionis eſt, hiſtorias, grammaticus artificia ſermonis, peregrinas res qui multum terræ peruagatus eſt, ſolent inculcare. Itaque hîc quoque adhibenda eſt cautio. ineſcata enim garrulitas ijs rebus tanquam animal ad vſitata ſibi paſcua fertur. Dignus admiratione Cyrus, qui cum æqualibus contentiones ſuſceperit, non earum rerum in quibus præſtabat, ſed quarum erat imperitior: ad has prouocans, vt neque contriſtaret eos vincens, & diſcendo vtilitatem perciperet. Contra garrulus, ſi ſermo incidat de re aliqua, vnde diſcere & cognoſcere aliquid ſibi ignotum queat: eum profligat, neſcius tacendo ei exiguam dare mercedem. orationem vero in obſoletos iam & vſu protritos centones in orbem redigit. Ita quidam apud nos, cum forte fortuna duos aut tres legiſſet Ephori libros, omnes obtundebat homines, & omnia conuiuia deuaſtabat, ſemper Leuctricam pugnam & quæ ſequuntur narrans. vnde Epaminondæ cognomentum ei factum fuit. Enimuero hoc quidem omnium eſt malorum minimum, eoque auertenda eſt loquacitas. minus enim eſt moleſta, quando rerum ad humanitatem pertinẽtium commemoratione nimia peccat. Quin & adſuefaciendi ſunt qui vitio huic ſunt obnoxij, vt ſcribant aliquid, & ſeorſim diſſerant. Stoicus quidem Antipater, vt fertur, cum neque poſſet neque vellet congredi cum Carneade, magno cum impetu in Stoicos inuehente, interim ſcribens libroſque implens contradictionibus aduerſus eum, Calamoboas appellatus eſt, quod calamo ſcilicet vociferaretur. garrulum autem vmbratilis illa ſcribendi concertatio & vociferatio à multitudine abducens, fortaſſis paulatim tolerabiliorem conſueſcentibus præbuerit. ſicut canes vbi in ligna aut lapides deſæuierunt, minus aduerſùm homines ferociunt. Congruet illis etiam admodum perpetua cum præſtantioribus & ſenioribus conſuetudo. vt verecundia illorum exiſtimationis ducti ad tacendum adſueſcant. Atque his quidem adſuefactionibus ſemper debet adhiberi & implicari hæc obſeruatio & ratiocinatio, vbi aliquid ſumus dicturi, & verba ad os procurrunt: Quiſnam eſt hic ſermo qui inſtat & vrget? quorſum tendit lingua? quid

boni dicendo, quid mali tacendo sum consecuturus? Neque enim oratio vrgens deponenda est oneris in morem, cum etiam emissa permaneat nihilominus. Sed aut suæ alicuius necessitatis causa loquuntur homines, aut vt prosint auditoribus, aut gratiæ inuicem alicuius conciliandæ causa conuersationem actionemve susceptam sermone tanquam sale condiunt. vbi vero neque dicenti vtile, neque audienti necessarium est quod dicitur, neque voluptatem aut gratiam parit: quorsum dicitur? vanitas enim & frustra esse, non minus in verbis quam in rebus locum habet. Præter hæc omnia postremo loco in promptu habeatur & memoriæ inhæreat Simonidis illud, qui dixit sæpe pœnitentia se ductum quod locutus esset, nunquam quod tacuisset. Tum hoc, adsuefactionis magnam esse in omnibus rebus vim. quando singultum etiam & tussim homines attendendo profligantes, cum labore & dolore expulerunt. Silentium autem non siti modo, vt Hippocrates ait, sed molestia etiam ac dolore vacat.

PLVTARCHI DE CVPIDITATE diuitiarum, libellus.

HIPPOMACHVS alipta, quibusdam hominem procerum longisque manibus præditum laudantibus, tanquam ad pugillationem aptum: Sane, inquit, si corona in sublimi suspensa foret detrahenda. Idē hoc vsurpare licet, qui pulchros fundos, & amplas domos, argentique copiam cum stupore admirantur, inque his felicitatem ponunt: recte scilicet iudicare eos, siquidem vænalem beatitatem emere oporteret. Et vero multos videas, qui diuites iuxtaque miseri esse malint, quam pecunia impensa felices fieri. Atqui non est vænalis argento vacuitas doloris, magnanimitas, constantia, confidentia, vita tota ex sese apta. diuitiæ in se non habent contemptum opum, neque superuacanearum possessio rerum hoc præstat, vt eas non requiras. Quo autem alio malo diuitiæ liberent, si ne cupiditatem quidem diuitiarum tollunt? Sane potu bibendi appetitus exstinguitur, & cibus cibi desiderio medetur: & is qui dicit,

Da pallium Hipponacti, nam valde algeo,

si quis

si quis plures ingerat vestes, non ferat, sed reijciat. At auariciam neque argentum neque aurum exsaturat, neque auctis opibus aboletur. sed dici potest de diuitijs, id quod in medicum gloriosum dictum est,

Tuum remedium morbum grauiorem facit.

quippe nos qui pane opus habebamus, domoque & operculo modico, ac qualicunque obsonio nactus, impleuit concupiscentia auri, argenti, eboris, smaragdorum, canum, equorum: appetitu à rebus necessarijs ad difficilia, rara, magno labore paranda, & inutilia auerso. Etenim rerum ad vitam tolerandam sufficientium nemo est pauper, neque vnquam fenore argentum sumsit homo vt emeret caseum, panem, oliuas. sed alium sumtuosa domus debitorem fecit, alium oliuetum finitimum, alium granaria, vineæ, alium mulæ Galaticæ, alios iugales equi

Pulsantes vanos currus. ——— Ilia. o. 453.

præcipitauerunt in voraginem contractuum, fenorum, pignorum. post, sicut qui post extinctam sitim bibunt, & edunt postquam fames sublata fuit, vna euomunt quæ esurientes & sitientes ingesserant: ita qui inutilia appetunt atque ociosa, ne necessaria quidem retinent. Hi quidem tales sunt. Qui vero nihil amittunt, sed cum habeant multa, plura semper desiderant, eos magis adhuc miretur aliquis, Aristippi memor. Solebat enim is dicere, Si quis multa edens, multa bibens, nunquam saturaretur, eum ad medicos iturum, & interrogaturum, qualis hic morbus, quæ affectio, quis sanandi modus esset. Si quis autem quinque habens culcitras, decem requireret, & decem mensas possidens, alias totidem coemeret, multisque prædijs, multo argento parto non expleretur, sed ad alia paranda se intenderet, vigilaret, neque vllis rebus ei satisfieret: eum non putare sibi medico opus esse, qui causam huius affectionis ostenderet. Atqui sitientem qui nondum biberit, spes est potu sitim aboliturum: qui vero continenter bibens sitire non desinat, non impletione, sed purgatione censemus opus habere: & vomere iubemus, quia non indigentia eum vexet, sed acrimonia aut calor aliquis contra naturam inhærens. Eodem ergo modo de his qui in rebus comparandis sunt, pauperem & indigum apparet finem facturum, si domum nactus fuerit, aut thesaurum inuenerit, aut amico

opitulante debitum perſoluerit creditorique ſatisfecerit. Qui vero plura neceſſarijs poſſidens plura expetit, eum non aurum & argentum, non equi, oues, boues ſanare poſſunt, ſed iactura opus habet ac purgatione. non enim paupërie laborat, ſed inexplebili auaricia, ob prauam & rationis expertem opinionem inhærentem animo. quam niſi quis euellat, tanquam obliquum nodum, nunquam deſinet appetere ſuperuacanea: hoc eſt, concupiſcere quæ nihil attinent. Medicus ſi intret ad hominem in grabato iacentem, gementem, & cibum auerſantem, ſi tetigerit ac inquiſiuerit omnia, & febre eum vacare deprehenderit, fatus animi eſſe morbum diſcedet. Nos quoque cum videbimus hominem rei faciendæ prorſus deditum, gementem cum ſumptus facit, nulla re turpi, nulla moleſta abſtinentem quæ ad lucrum conducat, poſſidentem domos, prædia, greges, ſeruos, veſtes: quo alio morbo laborare dicemus, quam paupertate animi? Nam pecuniariam paupertatem, vt ait Menander, vnus aliquis amicus beneficus ſanauerit: animo inhærentem illam non exſaturauerint omnes & viui & mortui. Recte adeo in hos Solon dixit:

Diuitiarum homini finis non vlla ſtatuta eſt.

quippe qui ſana ſunt mēte, ijs naturę diuitiæ definitę ſunt, terminuſq; adeſt vſu tanquam cētro & circino circumſcriptus. Peculiare hoc eſt amori diuitiarum, quod hæc cupiditas pugnat contra ſui impletionē, ad quam reliquæ momentum afferunt. nemo enim obſoniorum cupidus, propterea obſonio abſtinet, neque vino quia vinoſus: pecunia auari ob amorem pecunię abſtinent. At quî non ſit hęc inſana & miſerabilis animi affectio, propter frigus veſte, propter famem pane, propter auariciam pecunia non vti? Eſt
* hoc de Thraſonidæ malis. Apud me (inquit) intus eſt, licet vti, & volo vt qui inſaniſſime amant: non facio autem. Ergo cum concluſerim omnia, & obſignauerim, & numerauerim feneratoribus ac negociatoribus, alia colligo, & ſector, & certo cum ſeruis, cū colonis, cum debitorib. Apollo, an vnquam vidiſti hominem infeliciorem, aut qui miſerius amaret? Sophocles interrogatus vtereturne rebus venereis, Bona verba, inquit, homo. libenter vero iſthinc à furioſo & agreſti domino profugi. Eſt enim ſcitum ſimul

cum

cum voluptatibus etiam concupiſcentias dimittere, quas Alceus ait neq; virum ſubterfugere neq; mulierem. Hoc vero in auaricia locum non habet. quæ veluti moleſta & moroſa herba parare cogit, frui prohibet: & concupiſcentiam cum excitet, voluptatem adimit. Stratonicus Rodiorum luxum ſubſannans, ædificare eos aiebat tanquam immortales & obſonari vt breue tempus victuros. Auari autem in parandis rebus ſumtuoſorum ſimiles, partis vtuntur vt ſordidi. ac labores quidem ſuſtinent, voluptates autem non percipiunt. Demades cum aliquando prandenti Phocioni ſuperueniſſet, videretq; menſam eius tetricam & parcam, Miror, inquit, te, qui ſic prandere poſſis, remp. tractare. Ipſe enim ventrem ſuis actionibus in rep. procurabat ſuum: &, quod Athenas exiguum putaret ſuæ luxuriæ viaticũ, è Macedonia præterea commeatum petebat. Itaque Antipater cum eum vidiſſet iam ſenem, dicebat Demadis tanquam confectæ victimæ nihil ſupereſſe præter ventrem & linguã. Te vero, ô miſer, quis non miretur? qui cum poſſis viuere tam illiberaliter, inhumaniter, qui neminem vlla re impertias, & erga amicos tam ſis durus, neque vllam in ciuitatem exerceas munificentiam: tamen te afflictes, vigiles, conducas opera, hæreditates cernas, omnibus te rebus ſubmittas, tantam habens ad viuendum abſq; negocijs occaſionem, illiberalitatem. Byzantium ferunt, cum adulterum cum vxore ſua deformi deprehendiſſet, dixiſſe: ô miſer, quæ neceſſitas te huc adegit? * tu quæ conturbas ſuccendis *. Heus improbe, reges neceſſe habent opes parare, & regij procuratores, ac qui in ciuitatibus principem tenere locum atque imperare volunt. his opus eſt parto, dum ambitione, iactantia, & inani oſtentatione impulſi conuiuia præbent ſplendida, largiuntur, ſtipant, dona mittunt, milites alunt, gladiatores emunt. Tu vero, tot tantaque poſſidens, angis verſaſque teipſum cochleæ vitam ob ſordes viuens ac difficilia omnia perferens, nunquam conſequeris vt bene ſit tibi. & plane aſinum balneatoris refers, qui ligna & malleolos identidem adportans, fumo ſemper & fauilla oppletus, in nullã lauacri, caloris, mundiciæq; partẽ venit. Atq; hæc dicta mihi ſunt in aſinam iſtam & fornicariam diuitiarum cupiditatem. Alia porro eſt beluina ac fera, quæ calumnias ſtruit, hæreditates inuadit, in fraudẽ in- *Belluina auaricia*

ducit, folicite inquirit ac numerat amicorum quot adhuc
viuant: deinde ad nullam rem vtitur bonis vndiq; conqui-
fitis. Ergo ficut viperas, cantharides, & phalangia magis vi-
tuperamus atq; odimus quam leones & vrfos: quod illæ be-
ftiæ homines interficiunt, neque interfectorum vllus ijs eft
vfus. ita maiore digni funt odio qui propter illiberalitatem
& fordes mali funt, quam qui propter intemperantiam. au-
ferunt enim alijs ea illi, quibus vtendi nullam habent fa-
cultatem. Itaq; hi quidem copia rerum parta ferias agunt,
fuppeditante luxuriæ materia. quomodo Demofthenes ijs
dixit, qui Demadem improbitati finem feciffe putabant,
Nunc eum plenum videri inftar leonis. Qui vero nulla vo-
luptate, nullo vfu propofito opibus inhiant, eorum auari-
cia nullas admittit inducias, nullum ocium, cum femper
inanes fint & omnia defiderent. Dicat fortaffis aliquis, li- 1
beris eos & hæredibus thefauros congerere. Quî vero? qui-
bus viuentes nihil dant? vt fimiles fint muribus qui in me-
tallis chryfitidem (ea eft terra glebulas auri permixtas ha-
bens) vorantes aurum non reddunt nifi mortui & diffecti.
Cur ergo liberis & hæredibus volunt multum pecuniæ & 2
rem auctam relinquere? fcilicet vt hi quoq; alijs hæc, rur-
fumq; ij alijs feruent, inftar figlinorum canalium, qui nihil
in fe retinêt aquæ, fed vnufquifq; proximo à fe eam tradit.
nempe donec extrinfecus fycophanta aliquis aut tyrannus
cuftode fublato, fractoq; tubulo alio deriuet auertatq; di- 2
uitias. aut, quod dici folet, vnus in ea ftirpe peffimus exfi-
ftat, qui bona reliquorum omnia deuoret. Non enim fer-
uorum modo, quod Euripides aiebat, fed & auarorum filij
fiunt intemperantes. indicauit hoc falfe Diogenes præfta-
re inquiens arietem effe Megarenfis viri quam filium. Ete- 3
nim auari dum hæredes fuos inftituere & informare mori-
bus volunt, peruertunt eos atq; perdunt, auariciam eis &
fordes implantantes, eamque quafi arcem & caftellum tu-
tandæ hæreditati aptum in animis eorum exædificantes.
Hæc enim funt quæ docent ac præcipiunt: Lucrare & par- 35
ce, ac tanti te crede effe, quantum eft quod poffides. Hoc
vero non eft erudire, fed ftipare & confuere tanquam cru-
menam, vt continere ac feruare poffit quod ijcitur. quan-
quam crumena quidem iniecto demum argento fit fordi-
da & fœtida: auarorum filij ante quam accipiant diuitias,

Auarorum filij.

implen-

implentur paterna auaritia. Et quidem dignam disciplinæ suæ mercedem hi parentib. persoluunt, non amantes quod multa sint accepturi, sed infensi iis, quod non iam nunc accipiunt. Cum enim didicerint nihil aliud admirari quam diuitias, neque alium finem propositum vitæ habere quam multa possidere: parentum vitam suæ impedimento esse existimant, & quatum iis accedit temporis, tantum sibi decedere. Itaq; viuis etiamnum parentibus vtcunque occulte aliquid voluptatis & fruitionis suffurantur, tanquam de alieno amicis aliquid largientes, & in suas cupiditates insumentes, si quid furtim potuerunt auferre. Vbi vero mortuis parentibus claues sunt & sigilla adepti, ibi iam aliud vitæ initur genus, vultusq; tristis & austerus, & non affabilis. non iam Colophon, non pila, non lucta, non Academia, non Lyceum: sed seruorum examen, tabularum consideratio, cũ dispensatoribus aut debitoribus collocutio, occupatio, solicitudo prandium subtrahens, & noctu in balneum agens. exercitationes autẽ à puero familiares, Dircesq; aqua prætereuntur. quod si quis dicat, Non audies philosophum? Quî possim? dicet: non mihi vacat à morte patris. ô te miserum. quid tantum tibi ille reliquit, quantum est quod tibi abstulit? ocium, inquam, & libertatem. immo autem nõ ille hæc ademit, sed diuitiæ circumfusæ & imperium in te nactæ, veluti Hesiodea illa mulier,

Vrunt absq; face, in crudam trudunt q; senectam. Oper. 704.

tanquam rugas intempestiuas, & canos animo inducentes solicitudines, cupiditates, occupationes, ob quæ elatio animi, eiusq; liberales conatus & humanitatis studium concidunt atque tabescunt. Quid ergo? diceret aliquis. nonne vides quosdam suis opibus largiter vti? Tu autem, respondebimus, non audis quid dicat Aristoteles? alios ijs non vti, alios abuti, neutros recte. nam neq; illis sua vsui ornamẽtove sunt, & his damnum præterea ac dedecus adferunt. Agedum prius illud consideremus. Vsus ille, ob quem diuitias admirantur, quarum tandem est rerum? an sufficientium ad vitam tolerandam? At hoc modo nihil amplius habent diuites, quam mediocris fortunæ homines. & cæcæ re vera sunt, vt aiebat Theophrastus, inq; nulla admiratione diuitiæ, si Callias Atheniensium, & Ismenias Thebanorum ditissimi iisdem vtebantur rebus, quibus Socrates

 & Epa-

& Epaminondas. Sicut enim Agatho fistulam è conuiuio ad mulieres emisit, sufficere ratus sermones conuiuarum: ita repudiauerim etiam stragula purpurea, mensas sumtuosas, & superuacanea omnia, videns diuites ijsdem vti rebus quibus pauperes. neque vero sic

Hesiod. 45. *Ilicet & temo iam suspendetur ad ignem,*
Iamq; boum labor & mulorum cura peribit:

sed præclaro ac sobrio instituto profligatis rebus inutilibus, aurificum, tornatorum, vnguentariorum, cocorum opera cessabit. Quod si res necessariæ diuiti sunt cum pauperibus cōmunes, iactant se autem diuites possessione rerum superuacanearum: & probatur ibi Scopa Thessalus, qui petenti aliquid de eius supellectile, quod id diceret superuacaneum ac proinde inutile esse, respondit: At his reb. nos sumus beati & felices, superuacaneis, non necessariis istis. vide sis, ne pompam potius aliquam & solennem apparatum, quam vitā laudaueris. Accepta à maioribus Bacchanalium festiuitas antiquitus plebeio more & hilari agebatur, amphora vini, & palmitis sarmentum, tum aliquis caprum trahebat, sequebatur alius calathum ficis plenum gestans, vltimo loco phallus. nunc ea negliguntur & obsoleta sunt, dum interim gestantur aurea pocula, vestes preciosæ, bigæ agitantur, personatiq; incedunt. Si quæ necessaria & vtilia habent diuitiæ, ea superuacaneis & inutilib. obruuntur.

Odyss. γ. Plerisq; autem id accidit, quod Telemacho. Is enim ob imperitiam, aut ruditatem potius, cum vidisset domū Nestoris culcitris, mensis, stragulis, vestibus, vinoq; dulci instructam, non laudauit fortunam necessariarum vtiliumq; rerum copia præditi. apud Menelaum autem conspicatus ebur, aurum, & electrum, attonitus dixit:

Ody. δ. 74. *Talem intus Iupiter, ni fallor, Olympius aulam*
Possidet. vt multis hæc ornatissima rebus
Resplendet: me cernentem veneratio tentat.

Socrates vero aut etiam Diogenes dixisset,

- - - Vt miseris, vanis oppletaq; rebus

hæc est, & inutilibus:

- - - Mihi cernenti ridere subibat.

Quid ais fatue? cum adimere deberes vxori purpuram & mundum muliebrem, vt luxuriandi & hospites depereundi finem faceret: tu interim domum exornas vt theatrum aut thy-

thymela intrantibus videatur? Talem habent diuitiæ felicitatem, à spectatoribus & testibus pendentem, quibus omnibus tanquam ad pompam adornatus ostentare se opus habet diues: alioquin ea felicitas, nulla est. Non ita temperantia, philosophia, deorum recta noticia. nam hæc vt omnes homines lateant, in animo suum habent proprium splendorem, suam lucem magnam: animusq; bonum summum amplectens gaudium sibi contubernale adsciscit: siue videatur virtus, siue sit diis hominibusq; ignota. Talis res est virtus, veritas mathematum, pulcritudo rerum geometricarum & astrologicarum. cui indignum est istas diuitiarum phaleras, & bullas ac puellaria spectacula comparari. Quippe hæc si nemo videat, nemo spectet, vere cæcæ fiunt & obscuræ diuitiæ. Nam si solus aut cum familiaribus cœnat diues, non ille magnificis mensis aut aureis poculis negocium facessit, sed quibusuis vtitur, mulierq; ei sine auro & purpura habitu simplici adest. vbi vero conuiuium, hoc est, pompa & spectaculum, paratur, & fabula diuitiarum agitur: ibi demum

Nauibus exportant tripodes simul atq; lebetes,

tum lychni curantur, tum occupantur circa calices, mutãt pincernas, omnia vestiunt, omne aurum, omne argentum, omnia gemmata promunt, simplices diuitias suas profitentes. At vero temperantia diuiti & animi hilaritate opus est, etiam si solus cœnet.

PLVTARCHI, ANIMINE AN CORporis affectiones sint peiores.

HOMERVS mortalia animalium genera contemplatus, facta vitæ institutorum atque rationum comparatione exclamauit:

N*il homine in terra spirat miserum magis alma,* Iliad. ρ.

N*il repit.---* primas homini minime felices tribuens, 445.

dum mala omnium maxima ei asignat. Nos autem hominem, vt iam infelicitate superantem, omniumq; animaliũ miserrimũ proclamatum, ipsum secum cõparabimus, instituta peculiariũ corporis cum peculiaribus animi malis cõtentione. quæ distributio inutilis nõ est, sed admodũ cõ-

ueniens : vt diſcamus propter animumne,an propter noſmetipſos plus miſeriæ nobis eueniat. Morbus quidem in corpore exſiſtit à natura:prauitas autem & malicia quæ in animo eſt,primo eius opus,deinde etiam morbus eſt. Non paruum autem ad animi tranquillitatem momentum adfert, ſi ſanabile ſit malum, alleuarique & aboleri tandem poſſit.Apud Æſopũ vulpes de varietate cum pãthera diſceptans, cum hæc ſuperficiẽ corporis variegatam maculiſq; nitentibus cõpunctam oſtentaſſet, ipſa aũt rufum colorẽ ſqualidum gereret & ingratum aſpectu, Quin tu,inquit,ô iudex, mea quæ intus ſunt inſpiciens,magis me quam eſt panthera variam cernes. ingenii oſtendens volubilitatem, varie prout vſus incideret verſatilis. Ita nobis quoq; dicamus.Multos tibi,ô homo,morbos,multos affectus corpus cum ex ſe ob naturã effert,tum extrinſecus recipit.quod ſi vero intus teipſum aperias,varium aliquod & multis affectũ modis penu malorũ inuenies: atq;,vt ait Democritus, theſaurum:non extrinſecus affluentium, ſed inſitos & idigenas fontes habentium,quos prauitas aperit copioſe largiterq; varias fundẽs affectiones. Quod ſi corporis morbi pulſibus & rubore cutis, calore,ac ſubitis doloribus indicantur:animi aut morbi pleroſq; fallunt nõ animaduertẽtes ſe in malo eſſe: hi tãto ſunt deteriores, ꝙ ſic affecto ſui ſenſum auferunt.nam ratio ſana morbos corporis ſentit: de animi morbis,ſimul ipſa laborans, iudiciũ ferre no poteſt,affecto eo ipſo,cuius erat iudicare:Proinde inter morbos animi primus maximuſq; eſt cenſendus dementia:quę facit vt multis prauitas inſanabilis per omnẽ vitam inhęreat atq; commoriatur.Principium enim profligãdi morbi eſt ſenſus eius: qui male affectum ducit ad vſum eius quod opitulatur.qui ægrotare ſe non credit,ideoq; neſcit qua re indigeat,is remedium etiam ſi adſit,repudiat. Nam & corporis morbi ii ſunt peiores,qui ſtuporem ſenſuum habent adiunctum,vt veternus,vt dolor capitis, vt morbus comitialis,vt febres.ipſæq; illæ febres,quæ vehemẽti inflammatione animum abalienant,ſenſum tanquam in inſtrumento quodam conturbantes

Non ante motas mentis commouent fides.

Itaq; medici hoc volunt,vt ne ægrotet homo : ſi ægrotet, ne hoc neſciat. At ignoratio fere omnibus animi morbis

acci-

accidit. nam neq; insanientes, neq; libidinose, neq; iniuste agentes peccare se putant: quidam etiam rem à se præclare tum geri censent. Nemo quidem febrim sanitatis, aut tabẽ firmæ corporis affectionis, aut podagram velocitatis pedũ, aut pallorem ruboris nomine afficit. animi excandescentiã multi fortitudinis, amorẽ amicitiæ, inuidiam certaminis, metum cautionis tutæ titulo donant. Inde fit, quod corpore male affecto medicos vocant, sentientes quo remedio aduersus quem morbum indigeant. Animo vitiato fugiunt philosophos: quod quibus in rebus peccant, eas se recte gerere opinantur. Quam nos secuti rationem dicimus: lippitudinem insania leuius esse malum, & podagram phrenitide. Corpore enim ægrotans, sentit, & medicum inuocat, eique oculum inungendum, venam secandam, caput curandum præbet. At insanientem Agauen audis ob animi morbum etiam carissima non agnoscere:

Ferimus è monte capreolum *Eurip. Bacchis.*
Recens laniatum,
Prædam felicem.

Etenim qui morbo corporis infestatur, is statim concedit seque in lectulum demittit, ibique quiete curationes sustinet. & sicubi inflammatione accidente nonnihil corpus se commoueat & exsiliat, aliquis eorum qui adsident, placide fatus,

Mane tuis in stratis tranquille miser, *Idem Orest.*

inhibuerit atq; detinuerit. Qui vero in morbis animi sunt, tunc maxime agunt, tunc minime quiescunt, incitationes enim animi, principia sunt agẽdi. morbi autem animi, sunt vehementiores eius incitationes. itaq; quiescere eum non sinunt, sed quando maxime patientia, silentio, & quiete opus est homini, tunc eum sub dium protrahunt & detegũt iræ, studium contendendi, amores, offensæ: coguntque pro re nata multa facere inique & loqui inconuenienter. Sicut ergo periculosior est tempestas quæ nauim ad portũ appellere non sinit, quã quæ nauigare prohibet: ita difficiliores sunt animi tempestates, cohibere se hominẽ, & perturbatam rationem placare ac sedare non sinentes. itaque gubernatore & retinaculis carens homo per tumultum vagumq; errorẽ cursibus perniciosis & incertis quasi obtorto collo raptus, tandem in terribilem aliquem scopulum

impingens naufragium facit, vitamq; ſuam diſperdit. Quapropter eo quoq; præſtat corpore quam animo ægrotare: ꝙ corpus tantū afficitur male: animus & afficitur male & afficit. Et quid attinet multos animi morbos recēſere. ipſū tēporis punctū nos de re admonet. Videtis ingentem iſtam & promiſcuam turbam hominum, quæ huc in forum & ad tribunal confluxit? Non hi conuenerunt vt diis more maiorum colēdis rem ſacram facerēt, non vt gentilibus ſacrificiis communicarent, non vt Ioui Aſcræo Lydiorum fructuum primitias offerrent, non vt Baccho communibus per ſacras noctes orgiis atq; bacchationibus & comeſationibus conſecrarent libum. ſed tanquam anniuerſariis circuitionibus vigor morbi exaſperans Aſiam huc eos coegit, vt iudicia & contentiones, quibus certus dies eſt conſtitutus, hic peragant. multitudo autē cauſarum tanquam fluminum magnorum confertim in vnum incidit forum, feruetq; res, & commiſſa ſunt certamina perdentium & pereuntium. Quæ febres, qui epiali tale aliquid efficiant, quæ inſtantia aut illapſus aut mala temperies caloris, quæ abundantia humoris? Si vt homines, ita cauſam quoque & litem vnamquamq; examines, vnde orta, vnde profecta ſit: inuenies aliam à contumaci ira, aliam à furioſo cōtendendi ſtudio, aliam ab iniuſta cupiditate originem traxiſſe.

PLVTARCHI DE FORTVNA Romanorum, commentariolus.

VIRTVTI & Fortunæ, quæ multa ſæpenumero & magna inuicem certamina ſuſtinuerunt, maximum in præſentia certamen eſt de Romanorum imperio, vtra eius autor fuerit, vtra tantā ei imperio potentiam pepererit. Vtra vicerit, ea magnū ſuę præſtantiæ teſtimonium, atq; adeo magnum depellēdi criminis, quod ei intentatur, argumentum reportabit. Accuſatur enim virtus, vt pulcra quidem, cæterum inutilis quæ ſit: fortuna, vt bona quidem, ſed inſtabilis. & illius labores fructu, huius dona fide carere aiunt. Quis vero neget virtutem, ſi ei res Romana addicatur, longe vtiliſſimam eſſe, quę bonis tot bona parauerit? vel fortunam, ſi penes hanc victoria

ctoria ſtet, ſtabiliſſimam, cum quæ dedit, tanto iam tempore conſeruauerit? Ion poeta in his quæ ſoluta oratione ſcripſit, Fortunam ait, & ſapientiam, cum ſint inter ſe diſſimilimæ, ſimilimarum rerum effectrices eſſe. augent ambæ & ornant viros, ad gloriam, potentiam, imperium euehunt. Quorſum attinet longam enumerationem inſtituere? ipſam quæ nobis omnia gignit, atque proferat naturam alij Fortunam eſſe arbitrantur, alij ſapientiam. Itaque præſens diſputatio Romæ magnam ſuſpiciendamque conciliabit dignitatem, ſi de ea id quod de terra, mari, cœlo, ſideribus ſolet fieri, diſquirimus Fortunamne an prouidentiam autorem habeat. Equidem hoc recte opinor cenſere, Fortunã & Virtutem, tametſi maxima & continentia inter ſe gerunt bella, tamen ad tanti compagem imperij atque potentiæ tantæ ſtructuram pace compoſita coiuiſſe, humanorumq; operum pulcerrimum communicatis operis abſoluiſſe. Plato affirmat ex igni & terra, vt neceſſarijs primiſque, vniuerſum mundum coaluiſſe, ita vt & videri poſſet & tangi. terra grauitatem & ſtabilitatem conferente, igni autẽ colorem, formam, motum: reliquis in medio interpoſitis naturis aqua & aere mollientibus & reſtinguentibus, itaq; extremorum diſſimilitudinem compingentibus, atque materiam temperantibus. Sic vtique quod fundamenta Romæ iecit Tempus cum Deo, Fortunam & Virtutem coniunxit atque cõmiſcuit, vt vtriuſque proprias facultates adhibens, omnibus hominibus conficeret Veſtam re vera ſacram & beneficam, ac ſtabile retinaculum, & elementum ſempiternum, & quod rebus fluctuantibus atq; ſublabentib. anchora eſſet, vt cum Democrito loquar. Sicut enim phyſici tradunt, mũdum non fuiſſe mundum, neque corpora voluiſſe coeuntia & commixta cõmunem ex omnib. formam naturæ præbere: ſed aliis paruis etiamnum ac ſparſim agitatis, ſubterlabentibuſq; & comprehenſionem nexumque effugientibus, grandioribus autem & compactis iam atrocia inuicem certamina exercentibus, turbaſque dantibus, cum fragore fluctuaſſe omnia: ante quam terra ſuam nacta ex compactis & agitatis magnitudinem ac ſtabilita eſſet: eam firmatam, etiam reliquis in ipſa aut circum ipſam ſubſiſtendi opportunitatem exhibuiſſe. ita maximis hominum potentiis atq; imperijs fortuitis caſib. iactatis & inter ſe colliſis, quod

Virtutis & fortunæ conſenſus.

nemo

nemo vnus imperaret reliquis, vellent omnes, inexplicabilis fuit clades & error ac mutatio continua omnium: donec Roma vires nacta & aucta, & in se constringente cum gentes & populos, tum peregrina etiam atque transmarina regna & dominia, maximæ res fundamentum cui inniterentur & firmitatem adeptæ sunt, imperio in pacatum statum, circulumq; immobilem redacto. quem qui machinati sunt, eos & omni virtute instructos, & à fortuna plurimis in reb. adiutos fuisse, progressu orationis licebit demonstrare. Iam vero tanquam è specula quæstionis positæ prospicere mihi videor & cernere ad collationem accedentes Virtutem & Fortunam. Sed Virtutis quidem placidus est ingressus, & vultus constans, & in facie ruboris nonnihil ob vincendi in hoc certamine & honoris studium concepti apparet. Longo hâc post se interuallo relinquit Fortuna. Ducunt autem Virtutem ac stipant

Virtutis pictura.

Arma caterua gerens conspersa cruore virorum
Magnanimûm, sæua quos strauit cæde Gradiuus:

hi aduersorum vulnerum pleni, stillantes sanguine permixtum sudorem, semifractis innituntur spoliis hostium. Libet ne scitari qui sint? Fabricii sumus, aiunt, & Camilli, & Lucii, & Cincinnati, & Maximi Fabii, & Claudii Marcelli, & Scipiones. C. quoq; Marium conspicio Fortunæ iratum, & Mucius ibi Scæuola ardentem ostentat manum vociferans, Num & hanc Fortunæ largiris? & M. Horatius qui rem pulcerrime ad flumen gessit, Etruscis grauatus telis, & pedem claudum trahens è profundo gurgite obloquitur, Num & ego fortuito casu mutilatus sum? Talis est Virtutis chorus ad contentionem proficiscens,

Terror casuris hostibus armipotens.

Fortunæ descriptio.

Fortunæ autem incitatus est gressus, ferox gestus, spes arrogans, & post se relicta Virtute prope adest, Non ea vel leuibus alis sese librans, neque qualis vestigiis summis globo impositus præceps & ambigua fertur accedere, & abitu mox euanescere suo. sed sicut Spartani Venerem perhibent vbi Eurotam transiit, speculis, ornatu, cestoque depositis, in Lycurgi gratiam sumta hasta & scuto se ornare: ita Fortuna Persis & Assyriis desertis, cum leuiter peruolasset Macedoniam, celeriterque abiecisset Alexandrum, Aegyptumq; deinde & Syriam peragrando regna distulisset, & sæpe conuersa

uersa Carthaginenses tulisset, postquam transmisso Tiberi ad Palatium appropinquauit, alas deposuit, talaria exuit, ac infideli & versatili illo globo misso facto, ita Romam intrauit, vt mansura, ac talis iam adest ad iudicium, non enim incerta est, qualis apud Pindarum, neque geminum versat gubernaculum. sed rectius dicitur Iusticiæ & Suadæ soror, ac Prouidentiæ (siquidem ea est Prometheia) filia: quomodo genus eius Alcman describit. Illud vero omnium sermonibus celebratum copiæ cornu in manu habet, non frugibus semper florentibus refertum: sed largissime omnia profundens, quæ omnis terra, omne mare, omnia flumina, metalla, portusque ferunt. Illustres autem & præclari viri haud pauci eam comitantes videntur. Pompilius Numa à Sabinis, & Priscus à Tarquinijs, quos Fortuna aduenas & peregrinos in solio Romuli collocauit. item Æmilius Paulus a Perseo & Macedonibus exercitum nullo vulnere læsum, victoriamque nullo partam fletu reportans, triumphum ducens Fortunam magnopere prædicat. Idem & Cæcilius Metellus facit, Macedonicus ille senex, à quatuor filijs consularibus elatus: Q. Balearico, L. Diademato, seu Vittato, M. Metello, & C. Caprario: nec non duobus generis consularibus, & nepotibus, qui rebus gestis, ac magistratibus in republica obitis erant illustres. Tum Æmilius Scaurus, qui ex abiecta vita & ignobili familia nouus homo eleuatus à Fortuna eo est, vt princeps Senatus legeretur. Eadem Cornelium Syllam è gremio Nicopolis scorti sublatum, supra Cimbricos Marij triumphos & septem eius consulatus extollens, vnius in rempublicam potestate ac dictaturis affecit. qui sane palam se & res à se gestas Fortunæ in adoptionem dedit, clamans cum Oedipo Sophocleo,

Ego meipsum puto Fortunæ filium.

& Romana quidem voce Felix appellabatur. ad Græcos autem sic scribebat: L. CORNELIVS SYLLA VENVSTVS. ac trophæa cum quæ apud nos sunt Chæroneæ, tũ Mithridatica, sic inscripta sunt. Neque id abs re. nam Veneris maximam partem non, vt visum Menandro, nox, sed Fortuna capit. Proinde ab hoc orsurus aliquis initio patrocinium Fortunæ opportunum, ipsos in testimoniũ vocauerit Romanos: vt qui plus Fortunæ quam Virtuti detulerint. Virtutis

tutis enim apud eos sero, & longo ab vrbe condita tempore fanum posuit Scipio Numātinus. deinde Marcellus Virtutis & Honoris. ac Mētis dedicauit Æmilius Scaurus, qui belli Cimbrici tempore vixit: cum iam Sophistis & oratorū argutijs in vrbem illapsis istas res magnis ferre laudib. cœpissent. Sapientiæ in hunc vsque diem templum nō est, neque Temperantiæ, aut Tolerantiæ, aut Magnanimitatis, aut Continentiæ. Fortunæ vero templa sunt splendida & antiqua, ac tantum non cum primis Romæ fundamentis posita. Primus Fortunæ templū dedicauit Ancus Marcius sorore Numæ natus, quartus à Romulo rex. videturq; Fortunam cognominem fecisse fortitudini, cui ad obtinendā victoriam fortuna plurimum confert. Muliebris Fortunæ templum ante Camillum Romani fecerunt, quo tempore Marcium Coriolanum Volscos aduersus vrbem adducentem mulierum opera auertunt. nam mulieres vna cum matre eius & vxore legationem obeuntes, exorauerunt hominem, impetrauerūtq; vt vrbi parceret, & exercitū barbarorum abduceret. Ferunt simulacrum Fortunæ, dum dedicaretur, hanc vocem emisisse: Pie me ô matronæ ciues lege vrbis dedicauistis. Quin & Furius Camillus, postquam Gallicum exstinxit ignem, Romamq; ad auri pondus in trutina examinatā de lance & libra detraxit, neq; Prudentiæ neq; Fortitudinis, sed Famę & Ominis templum locauit, ad Nouam viā eo in loco, vbi aiunt ante bellum M. Cædicio ambulanti noctu vocem oblatam, quæ iuberet breui post tempore bellum Gallicum exspectare. Quæ vero ad Tiberim dedicata est Fortuna Fortis, scilicet vi omnia vincendi prædita, & generosa, ei fanum in hortis populo à Cæsare legatis ædificauerunt, quod hunc quoque fauore Fortunæ ad summam potentiam euectum iudicarent. quod & ipse testatus est. (alioquin enim puduisset me isthuc de eo pronunciare.) Nam cum à Brundusio Pompeij persequendi causa soluisset pridie Nonas Ianuarij, hyeme iam vertente: tuto traiecit pelagus, Fortuna tempestatem superante. Pompeiū autem cum reperisset omnibus cum copijs ibi desidentem, ac terræ marisq; potentem, ipse vix parti alicui earum par, quod exercitus quem Antonius & Sabinus ducebant moraretur, ausus est paruo lembo conscenso, cum neque à domino nauis neq; à gubernatore agnosceretur, pro seruo alicuius

Fortuna templa.

licuius habitus,auehi. cum autem ad ostium fluminis acriter repugnantibus nauigationi fluctibus consilium mutare gubernatorẽ videret,detracto à capite tegmine,seipsum ostendit,inquiens:Perge vir fortis,aude, neque quicquam metue, sed vela Fortunæ da, ventumque excipe confidens, quia Cæsarem vehis & Cæsaris fortunam. adeo certus animi erat Cæsar, Fortunam sibi nauiganti,peregrinanti,belligeranti, aciem instruenti adesse: cuius essent partes mari tranquillitatem imponere, ęstatem hyemi,celeritatem tardissimis,vires segnissimis, & (quod his est incredibilius) fugam Pompeio, Ptolemæo cædem hospitis: vt & caderet Pompeius, neque pollueretur Cæsar. Quid? filius huius, is qui primus Augusti cognomentum tulit, & annos LIV. imperauit, nonne cum nepotem ad gerendum bellum emittens fortitudinem ei Scipionis,gratiam Pompeij,suam fortunam optaret,sui tãquam insignis operis, opificẽ Fortunã professus est?hæc scilicet eũ Ciceroni, Lepido,Pansæ, Hirtio,Marco Antonio imposuit,eorumque victorijs,manibus,rebus præclare gestis, classibus, bellis, exercitibus in sublime extulit, istisque deiectis vnum ijs superstitem fecit eum qui opera eorum ad hoc fastigium conscenderat. Augusto enim & Cicero remp. consilijs gubernauit, & Lepidus militauit,& Pansa vicit,& Hirtius cecidit, & Antonius libidines exercuit.ipsamque ego Cleopatram Cæsaris fortunæ imputo, ad quam veluti ad crepidinem tantus imperator naufragium fecit atque elisus est,vt solus esset Cęsar. Memoria proditum est, cum inter se familiarissime viuerent,adsiduaque vterentur consuetudine Antonius & Cęsar, qui deinde Augustus fuit, & per ocium sæpenumero certamen pilæ,tesserarum, atque etiam animalium, vt coturnicum vel gallorum, institueret, semper victum Antoniũ discessisse. & quendã amicorũ, qui vaticinãdi arte gloriaretur,libere dixisse Antonio, & monuisse: Quid tibi, mi homo,rei est cum isto adolescente? quin tu eum fugis?gloria ei anteis,maior es natu,plurib. imperas, certamina bellica obiuisti,præstas experiẽtia. sed tuus genius geniũ istius metuit: & tua fortuna seorsim magna,eius fortunæ adulatur,ad eumque,nisi procul te subdicis,transibit. Atque his quidem hominum testimonijs Fortunæ causa nititur. Alia nũc ab ipsis rebus petemus, sumto initio ab ipso Vrbis pri-

Romuli fortuna.

mordio. Iam primum negari non poteſt Romuli partum, ſalutem, educationem, incrementa, ſummæ virtutis fundamenta fuiſſe iacta, ſed exſtructa tamē à Fortuna. Principio generatio autoris vrbis Romæ, admirandæ cuiuſdam felicitatis fuit. mater enim eorum cum deo corpus miſcuiſſe perhibetur. Et quemadmodum Herculem ferunt in longa nocte ſatum, die præter naturā inhibita, & Sole morante: ita quo tempore Romulus eſt creatus, narrant Solē defeciſſe, cū quidē vere cum Luna coiret, ſicut Mars deus cum mortali Syluia. Idemq; eueniſſe etiam ſub finē vitæ Romulo. nam eum Nonis Capratinis (quē diem hodieq; feſtiuitate inſigni celebrant) Sole deficiente inter mortales haberi deſijſſe. Deinde cum in lucem editos Romulum & Remum tyrannus interfici vellet, Fortunæ ductu traditi ſunt non barbaro aut ſæuo, ſed miſericordi humanoq; ſeruo: qui eos non interfecit, ſed in ripa fluuij, vbi is viride pratum alluebat, locuſq; humilibus obumbrabatur arboribus, depoſuit pone caprificum, cui Ruminali poſtea nomen eſt factum. Exin lupa, quę recēs pepererat catuloſq; amiſerat, turgentibus lacte vberib. grauata, leuationiſq; indigna, ſuperueniens infantes fouit, & vbera præbuit, quaſi alterū partum lac deponens. Marti autem ſacra auis picus ſubinde ad eos ventitans, ſummiſq; inſidens vnguibus alternis infantium ora roſtro ſuo aperuit, ſuiq; alimenti bolos inſeruit. Ac ficū quidem Ruminalem appellant à ruma, id eſt vbere, quam lupa ibi ſeſe demittens infantibus præbuit. Diu autem loci iſtius accolæ hunc morem tenuerunt, vt nihil natum exponerent, ſed omnia tollerent atq; educarent, Romuli caſum & ſimilitudinem venerantes. Enimuero quod tum fefellerunt occulte Gabijs educati, ignoratumq; eſt eos Syluię filios, Numitoris regiſq; nepotes eſſe, aſtu & furto Fortunę videtur eueniſſe: ne ante rem gerendam generis cauſa perirent, ſed in ipſis præclaris agnoſcerentur facinoribus, virtute indicium nobilitatis præbente. Hoc loco mihi occurrit dictum magni & prudētis imperatoris Themiſtoclis in quoſdam Atheniēſium duces, qui ipſum ſecuti & rebus vſi ſecundis præferri ei cupiebāt, aiebat enim diem, qui feſtum ſubſequitur, feſto diei dixiſſe in quadam cōtentione, Tu tumultus multos habes & occupationes: ego quæ parata ſunt fruendi quietē exhibeo. ac feſtum diē reſpondiſſe:

Vera dicis. sed ego nisi fuissem, vbi tu esses? Et ego, dicebat Themistocles, si Medico bello non fuissem, quis nunc vestrum esset vsus? Eodē mihi modo Fortuna videtur Romuli virtutē compellare: Illustria sunt sane & magna tua facta, & re vera docuisti te sanguinem & genus deorum esse, sed viden' quanto me subsequaris spacio? nam nisi ego tum benignitate & humanitate mea adfuissem, sed deseruissem ac prodidissem infantes, quî tu exsistere & elucescere potuisses? si tum non femina bestia superuenisset, inflammata lactis copia & impetu, magisque requirens quod aleret ipsa, quam quo aleretur, sed fera aliqua plane fera & esuriens: non iam pulcræ istæ essent regiæ, templa, theatra, ambulationes, fora, archiua: pastores essent, casæ, stabula, Albanū, aut Etruscum, aut Latinum virum dominum agnoscentia. Sane principium vt in omnib. rebus maximi est momenti, ita præsertim in condenda vrbe. atqui id præbuit Fortuna, quæ conditorem vrbis salute donauit & conseruauit. nam virtus Romulum magnum fecit. Fortuna eo vsque custodiuit, dum magnus fieret. Enimuero ipsum quoq; Numę regnum, quod durauit diutissime, constat admirabili gubernatū fuisse Fortunæ prosperitate. Quod enim Egeria, vna de Dryadibus nymphis, dea docta, ob amorem cum Numa consueuerit, eumq; in instituenda & conformanda rep. adiuuerit, fabulosius fortassis est. nam & alij qui deas habuisse vxores, ab ijsve dilecti fuisse dicuntur, Peleus, Anchises, Orion, Emathion, vitam nō admodum ex animi sententia & citra molestiam exegerūt. Sed Numa videtur reuera bonam fortunam habuisse contubernalem, & collegam, quæ tanquam in turbulento æstu, conturbatoque mari, in vicinorum ac finitimorum odijs atque inimicitijs vrbem exagitatam & inflammatam innumeris laboribus ac dissidijs amplexa, iras & inuidias aduersariorum tāquam ventos sedauit, & sicut mare dicitur alcyonum partus in tempestate excipere, conseruare, ac fouere: ita rerum tranquillitatem Romæ circumdans, statumque bellorum, morborum, periculorum, & terrorum expertem, recens collecto populo & varie concusso occasionem præbuit radices agendi, ciuitatemq; constituendi per ocium tuto atque citra impedimentum. Quemadmodum enim nauis oneraria aut triremis ictibus & vi multa compingitur: malleis, clauis, cuneis,

Numæ regnum.

serra, securibus adhibitis: compactam autem stare ad certum tempus necesse est, & coalescere, dum vincula roborentur, & claui firmentur: quod si recenti adhuc & lubrica compage in mare deduceres, omnia concussu fathiscerent, & aquam admissura essēnt. ita Romam primus conditor & opifex ex agrestibus hominibus & pastoribus componens tanquam ex validis roboribus, haud exiguos tolerauit labores, neq; leuia bella & pericula sustinuit, necessitate cōpulsus obsistētes origini ac institutioni eius propulsare. Secundus autē tempus nactus, benignitate Fortunę, spacium 1
Vrbi coalescendi & se cōfirmandi largitus est, multum pacis adeptus, multum ocij. Si vero tum tēporis Porsena aliquis Etrusca castra exercitumq; muris admouisset, aut bellicosus aliquis defectione facta Marsus, inuidusve & contentiosus Lucanus, quales posteriorib. temporibus exstite- 1
runt Mulius, aut ferox ille Silo, aut vltima Syllæ ærumna Telesinus. qui quasi vna data tessera totam armauit Italiam, philosophum Numam tubis circumsonasset immolantem & deos comprecātem: nullo modo principia vrbis resistere tanto potuissent ęstui atque motui, neque ad tan- 2
tam hominum multitudinem ac virtutem incrementa facere. nunc istius temporis pax videtur Romanis quasi commeatus fuisse ad bella quæ postmodo inciderunt sustinenda: & athletæ instar populus è certaminib. sub Romulo obitis in pace XLIII. annorum corpore exercitato, vires suf- 2
ficientes aduersus hostes futuros parauisse. Nam neque famem, neque pestem, neque sterilitatem terræ, neque alienam æstate hyemeve tempestatem illis annis Romę ferunt incubuisse: nimirum non humana prudentia, sed diuina

Iani templum. fortuna illud tempus gubernante. Ergo tunc Iani quoque 3
bifores portę, quam Belli portam vocant, clausæ sunt. aperiebantur enim cum esset bellum, pace facta claudebantur. Numa mortuo apertæ sunt, bello cum Albanis commisso. sexcentis deinde alijs bellis continenter subsecutis, quadringentis post & octoginta annis iterum clausus est Ia- 3
nus, post Punicum primum bellum pace parta, C. Atilio, & T. Manlio Coss. Ab illo anno rursum apertus fuit, duraueruntque bella vsque ad victoriam Augusti Actiacam, tunc arma Romanorum exiguo tempore conquieuerunt, Cantabricis tumultibus bellisq; Gallicis & Germanicis irruen-

ruentibus pacemque conturbantibus. Atque hæc adiecta sunt fortunati Numæ testimonium exponentia. Sed & qui eum secuti sunt reges, Fortunam admirati sunt, vt principem alumnamque Romæ, & (quod Pindarus dixit) reuera vrbem ferret. Id sic considerare licet. Templum Virtutis est Romæ, sed sero conditum multis ab Vrbis initio annis, à Marcello qui Syracusas cepit. Est etiam Mentis: sed id dedicauit Scaurus Æmilij qui bello Cimbrico vixit: cum iam oratoria ars, & argutiæ sophistarum in vrbem se insinuassent. Sapientiæ in hunc vsque diem templum non habent, neque Temperantiæ, neque Tolerantiæ, neque Magnanimitatis. Fortunæ vero templa permulta antiqua & splendida omnis generis fere honoribus posita sunt, & permixta partibus ac locis Romæ potissimis. Virilis Fortunæ templum ab Anco Marcio quarto rege est ædificatum: nomenque inde petitum, quod ad victoriam parandam fortitudini fortuna plurimum adfert adiumenti. Muliebris Fortunæ templum dedicauerunt matronæ, cum Marcium Coriolanum hostes aduersus Romam ducentem auertissent: quod nemo ignorat. Ser. porro Tullius, qui omnium regum maxime & potentiam auxit populi, & remp. ornauit, ordinemque census, ordinem militię instituit, primusq; censor & inspector vitę ac modestię ciuium fuit, creditusq; est vir fuisse fortissimus ac prudentissimus: ipse seipsum ad fortunā reiecit, eique regnum suum acceptum tulit: ita vt etiam cum eo consuescere Fortuna putaretur, per fenestellam in domum eius descendens. Is ergo Fortunæ templa posuit, Primigeniæ in Capitolio, & Obsequentis. Est & Priuatæ Fortunę templum in Capitolio, & Viscosæ. quod etsi ridiculum est cognomē, tamen translatione contemplandā Fortunæ naturā exhibet, eminus ad se trahentis, & tangentia retinētis ad fontem, qui Muscosus dicitur, Virginis adhuc Fortunæ fanum est, in Abescimis versantis. In Longo angiportu Fortunæ bonæ Spei est ara. Est & sacellum Masculæ Fortunæ sacellum apud aram Veneris Epitalariæ. aliæq; sexcentæ appellationes & honores Veneris sunt, quorū pleraq; Seruius instituit, gnarus magnū momētum, immo summā in reb. humanis vim esse penes Fortunā: maxime cū ipse esset fortunæ fauore de captiuo & hostili gente nato rex factus. Nam Corniculo à Romanis capto, Ocresia virgo captiua,

Fortunæ templa.

*

Ser. Tullij regnum.

cuius neq; formam neq; mores obscurauit Fortuna, Tanaquilidi Tarquinij regis vxoris data seruiuit, nupta cuidam clientum. ex his natus fuit Seruius. Alij rē sic narrant. Ocresiam virginem identidem primitias & libationes à regia mensa accipere, & ea ad focum perferre consueuisse, quæ cū aliquando pro more ea in ignem inijceret, subito collapsa flamma, genitale viri membrum è foco exstitisse. virginem perterritam eo ostēto rem Tanaquilidi exposuisse. hanc, vt erat cordata ac sapiens mulier, diuinam eam rem censuisse virginemq; sponsæ in morem ornatā cum spectro illo conclusisse. amorem hunc alij Lari, alij Vulcano adscribunt. inde ergo natum Seruium: & infantis etiamnū caput fulgorem fulguris æmulum edidisse. Antias, non ita, sed Seruio vxorem Geganiam morte fuisse sublatam, ipsumq; præsente matre præ mœrore in somnum prolapsum, ac caput dormiētis visum fuisse mulieribus igni circum illustrari. quod erat testimonium, ipsum ex igni natum, bonumq; indiciū insperati regni, quod à morte Tarquinij studio Tanaquilidis obtinuit. Nam omnium alioqui regum hic ad imperiū absq; vllo collega gerendum fuit ingenio ineptissimo, animoq; minime alacri. qui etiam deponere volens regnum, prohibitus est. moritura enim, vt apparet, Tanaquil iureiurandum ab eo exegit, non dimissurum se esse formā reip. à maioribus acceptam, regemque permansurum. Ita Seruij regnum plane Fortunæ debetur, quod ille & præter exspectationem suam occepit, & præter suam voluntatem retinuit. Sed ne videamur ex illustribus & euidentib. argumētis ad prisca tempora, tanquā obscurum in locū confugere & recedere: agedum omissis regibus ad notissimas actiones & celebratissima bella oratio nostra se conuertat. Quis vero non fateatur ad bellum requiri multum audaciæ ac * fortitudinis, quæ virtuti hastiferæ, vt Timotheus ait, auxilium & opem ferat? & tamen qui recte ratiocinari volet, is secundam rerum prosperarum affluentiam, impetumq; ad tantam potentiam & incrementa, nō hominum manibus aut consilijs, sed diuina quadam incitatione & accelerantis Fortunæ vento ad tantam Romani imperij molem peruenisse intelliget. Etenim trophæa alia super alia eriguntur, triumphi triumphis occurrunt, priorque in armis sanguis adhuc calidus secundo occupatus eluitur, victorias autem

Fortuna Romani imperij.

tem non interfectorum & spoliorum multitudine numerant: sed captis regnis, subactis gentibus insulisque & continentibus ad magnitudinem imperii accedentib. Vna pugna Philippus Macedoniam amisit. vna accepta plaga Antiochus Asia excessit. semel victi Carthaginienses Libyā perdiderunt. vnus vir, vnius expeditionis impetu, in potestatem P.R. redegit Armeniam, Pontum, Syriam, Arabiam, Albanos, Iberos, & quæ vsq; ad Caucasum sunt atq; Hyrcanos, terque eum orbi terrarum circumfusus Oceanus victorem vidit. nam & Numidas in Africa vsq; ad meridionalia litora repressit: & Hispaniam, quæ Sertorii à partib. steterat, vsque ad Atlanticum subegit mare: & Albanorum reges insequens ad Caspium constitit mare. Hæc ille omnia cōfecit, publica adiutus fortuna: deinde à suo subuersus est fato. Nimirum magnus ille Romanorum genius, non ad diem vnū spirans, aut exiguo tempore vigens, vt Macedonum: neque in terra tantum potens, vt Laconum: aut mari, vt Atheniē-sium: neq; sero commotus, vt Persarum: neque subito sopitus, vt Colophoniorum: sed iam inde à principio cum Vrbe adolescens, vnaq; crescens & augens rempublicam, constā-ter adfuit terra marique, in bellis & pace, aduersus barbaros & Græcos. Is genius Annibalem Carthaginiensem, cum ob inuidiam & ciuiles concertationes populus ei nulla mitteret subsidia, torrentis instar effudit & consumsit circa Italiam. Is Cimbrorum & Teutonum exercitus magnis locorum temporumque interuallis disiunxit, vt sufficere Marius posset cum vtrisq; seorsim confligens: ne inter se coniuncta ter centum millia hominum inuictorum & insuperabilium confertim quasi proluuie Italiam inundarent. Eadem causa fuit, quod & Antiochus cum Philippus bello peteretur occupationib. fuit distentus: & Philippus Antiocho in discrimine versante iam ante protestatus iacuit. Et Mithridatē Marsico bello Romam vrgente, Sarmatica & Bastarnica bella detinuerunt. Tigranem à Mithridate, cū hic reb. prosperis clareret, suspicio & inuidia auellerunt: victo socium fortuna fecit, vt communi ruina periret. Quid vero? an non extrema mala passam Vrbem restituit Fortuna? Gallis castra circa Capitolium metatis & arcem oppugnantibus

Immisit castrisq; luem, multosq; necauit. *Ilia. α. init.*

& nocturnam ipsorum aggressionem, quæ omnes homines fefel-

fefellerat, Fortuna & Casus prodiderunt. Qua de re fortassi intempestiuum non est paulo prolixius disserere. Victis ac Aliam maximaq; clade affectis Romanis, alij superstitũ Romã præcipiti fuga perlati, populum terrore & tumultu ex agitauerunt, cum quidem pauci conuasatis rebus in Capitolium se cõtulerunt, ibiq; euentũ præstolari sustinuerunt: alij recta à clade Veios confluentes, dictatorẽ dixerunt Furium Camillum. & quem ante rebus vtens secundis atq; cristas erigens populus abiecerat atque oppresserat peculatu reum factum: eum consternatus & fractus à clade repetijt, tradens magistratum nullis obnoxium legibus. Cæterum Camillus ne tẽporis gratia, sed legitime sibi is delatus magistratus videri posset, neve tanquam Vrbe deplorata armis dissipati & vagi exercitus comitia conficeret, oportuit senatores qui in Capitolio erãt militum sententiã, certiores de ea factos, approbare. Erat tum C. quidam Pontius in exercitu, vir strenuus: qui in se recipiens nuncium se decreti ijs qui in Capitolio erant allaturum, ingens adijt periculum: cum eundum esset per hostes, qui in orbem excubijs & vallo arcem cinxerant. Vt ergo noctu ad amnem peruenit, iniectos se suberibus latis pectore, & corpore vehiculi leuitati cõmisso, secundo Tiberi defluxit, atq; ab eo leni lente deuectus, tuto in vlteriorẽ ripam traiecit, indeq; per loca hominum vacua (è tenebris autem & silentio solitudinem colligebat) ad rupem Capitolinam peruenit: curuaturisque se & asperis processibus eius, quæ conscendi & teneri se patiebantur committens, ac sursum enitens ad Capitolium euasit: vbi receptus ab excubitoribus ijs qui intus erant sententiam suorum renunciauit, decretoque accepto rursus ad Camillum contendit. Postridie quidam barbarorum temere locum illum circumiens, vt vidit partim vestigia pedum summis impressa digitis, ac lapsus, partim detritas ac confractas herbas quæ terrestribus innasci solent partibus, tum corporis tractus & obliquos nisus: cæteris significauit. Ij vero viam sibi ab hostibus ipsis commonstratam putantes, conati sunt cõtendere: obseruataq; ea noctis parte, sub quam maxima est solitudo, euaserunt ad arcem, non vigilibus modo non animaduertentibus, sed ne canibus quidem vigilum socijs & excubitoribus. ita omnes sopor oppresserat. Neque tamen defuit Romanorum fortunæ vox, quæ tantum malum

Galli Roma potiti, profligantur.

malum indicare & prodere posset. Anseres sacri circa fanum Iunonis alebantur ad cultum deæ. Id animal & natura ea est facile vt perturbetur, atq; ad omnem strepitum expauescat: & tum ob magnam in arce difficultatem rerum quia negligebantur, leui & famelico somno iacebant. itaque statim sensum perceperunt hostium iam supra muros apparentium, editaq; alta voce proterue aduolauerũt, magisq; deinde armorũ conspectu territi, clangoré sonorũ admodũ & asperum ediderunt. quo excitati Romani, re intellecta repulerunt & per præcipitia hostes deiecerunt. Etiamnum solenni in põpa gestatur canis in crucem actus, & anser splendide admodum in lectica & veste stragula preciosa sedens. Quis non vere obstupescat, animoq; commoto miretur, cõplexus animo & quæ tum erat Vrbis miseria, & quæ hodie cernitur eiusdem felicitas, splendorem intuens donariorum ac diuitias, artium certamina, vrbium largiciones, missas à regibus coronas, atq; omnium quæ terra, mare, insulæ, continentes, fluuii, arbores animalia, campi, mõtes, metalla ferunt primitias certatim pulcritudine & elegantia ornantes istum locum: tã parum abfuisse quin neque fierent ista omnia, neq; essent? igni autem, & tenebris horrendis, caligine, gladiis barbaricis, ac cædem spirantib. animis cum omnia opplerentur, viles & brutas timidasque altiles principium salutis attulisse: magnosq; illos duces & factis præstantissimos viros Manlios inquam, Seruios, Postumios, Papirios, qui familias postmodo illustres propagauerũt, in extremo iã de salute periculo cõstitutos, ab anserib. fuisse excitatos, vt pro diis patriis patriaq; propugnarẽt? Quod si verum est, quod Polybius libro secundo de Gallis qui tum occupauerãt Romam scribit, eos accepto nuncio suas res agi ferriq; à finitimis barbaris, qui ipsorum ditionem facta impressione occupassent, pacta cum Camillo pace discessisse: iam ne controuersia quidem Fortunæ moueri potest, quin ea salutis causam prębuerit, alio hostes trahẽs, aut potius à Roma pręter omnium exspectationẽ auellẽs. Sed quid in his refert immorari, quæ certi nihil habẽt, nihil definiti? cum & res Romanorum perierint, & confusi sint commentarii: vt Liuius narrat. Quæ enim posterioribus tẽporibus euenerunt, magis aperta & conspicua, Fortunæ demonstrant benignitatem. Ego vero etiã Alexandri

Anseres Romam seruant.

Initio sexti.

Magni mortem in parte felicitatis Romanæ pono, viri magnis succeſſib. & rebus clariſſime geſtis inſuperabili confidentia & elatione animi, qui ſtellæ inſtar ab ortu Solis in occaſum tranſiliebat: ac iam in Italiam fulgorem amorū iaciebat. Erat ei præſcriptio expeditionis ſuſcipiendæ Alexander Moloſſus, apud Pandoſiam à Brutiis & Lucanis occiſus: re autem ipſa gloriæ amor eum (qui aduerſus omnes homines inſtigabat) & æmulatio de imperio ſtimulabat, cupientem expeditione vltra terminos Bacchi & Herculis progredi. Porro autem Italiæ audiuerat Romanam potentiam atque robur tanquam aciem præpoſitam eſſe. nam Romanorum nomen & gloriam clariſſimorum ad eum fama pertulerat tanquam athletarum innumeris bellis exercitatorum.

Non equidem poterat dirimi ſine ſanguine pugna,

ſi conflixiſſent inter ſe armis inuicti, & animis nullo metui obnoxiis præditi. Quippe hi erant numero CXXX. millibus non inferiores, bellicoſi omnes, forteſque, &

Gnari cornipedes agitare in prœlia duros,
Et gnari pugna quoq; decertare pedeſtri.

PLVTARCHI DE ALEXANDRI *Magni ſiue Fortuna, ſiue virtute, oratio prior.*

HÆc ergo Fortunæ oratio eſt, Alexandrum ſibi ſoli totum vindicantis. Contra autem pro philoſophia diſſerendum eſt. aut pro ipſo potius Alexandro indignante & ægre ferente, ſi imperium gratis & à fortuna accepiſſe videatur, quod multo ſanguine vænale aſſiduis conſecutus vulneribus,

Ilia. i. 325. *Inſomnes noctes permultas peruigil egit,*
Atque dies, dum bella gerit, pugnatque cruenta

aduerſus inuictos exercitus, & innumeras gētes, & flumina nūquam tranſmiſſa, & ſaxa ſagittis inacceſſa: conſilio, tolerantia, fortitudine, ac temperantia ſtipantibus. Arbitror aūt ipſum Fortunæ res ab eo geſtas ſibi adſcribentē dicturum: Noli meæ virtuti detrahere, noli meā gloriam deprimere: tuum opus eſt Darius, quem ex ſeruo & aſtanda re-

Alexandri ad Fortunā.

gis do-

gis dominum Persarum fecisti; tuū Sardanapalus, cui purpuram pectenti diadema regium circumposuisti. Ego autem victor ab Arbelis ad Susa perrexi, & Cilicia mihi latam aperuit Ægyptum, Ciliciam Granicus, quem cadaueribus Mithridatis & Spithridatis pro ponte vsus transiui. Orna teipsam & iacta regibus vulnerum & cruorum expertibus. illi enim fortunati erant, Ochi & Artaxerxæ quos statim à partu in solio Cyri collocasti. Meum quidem corpus multa signa, certaq; ea fert, Fortunę nō adiuuantis, sed repugnātis. Primum apud Illyrios caput mihi saxo, ceruix vecte est contusa. deinde ad Granicum caput mihi gladio barbarico est comminutum, femur ad Issum ense. ad Gazam malleolum sagitta sum ictus, graui autem de sella lapsu luxaui humerum. ad Maracatarda os tibiæ mihi sagittis est perruptum. subsecuta sunt ab Indis vulnera, & vbiq; violētia, vbi sagitta mihi ictus fuit humerus. apud Gandridas crus vulneratum. apud Maliotas arcu actum telum pectori meo infixum ferrum reliquit, & vecte sunt ceruices verberatæ cum quidem appositæ muris scalæ ruptæ sunt, & Fortuna me vnicum inclusit, ne illustribus quidem aduersariis, sed ignotis barbaris tantam rem gratificata. quod nisi Ptolomæus parma texisset me, & Limnæus ante me innumeris occurrens telis cecidisset, ac animis efferuescentibus vim adhibentes Macedones muros subuertissent: oportebat Alexandri sepulcrum fieri barbarum illum & nullius nominis pagum. Atq; hæc quidem ipsius sunt expeditionis, tempestates, siccitates fluminum profunditates, altitudines saxorum ad quæ euolare aues nequeant (Aorna saxa) ferarum conspectus naturam excedentium agrestis & inhumana victus ratio, mutationes regulorum, rursumq; proditiones. Ante illam vero expeditionē à Philippicis bellis recalcitrabat Græcia, & Thebæ Chæronensem puluerem ab armis decutiebant, è ruina resurgentes: adiuuantibus auxiliaresque porrigentibus manus Atheniensibus. adhæc tota nouas occulte res meditabatur Macedonia, ad Amyntam & Aeropi filios animis inclinās. erumpebant Illyrii, & Scythicæ res fluctuabant vicinis turbas molientibus. aurum quoque Persicum per omnium locorum oratores diffusum, exagitabat Peloponnesum. ad hæc exhausti erant Philippi thesauri, & debebat rex pręterea, vt autor est One-

ſicritus, ducenta talenta. In tanta inopia, ac rerum perturbatione, auſus eſt adoleſcens, qui vix dum ex ephebis exceſſerat. Babylonem ſperare & Suſa, immo vel imperium in vniuerſos homines animo concipere? fretus (putatis) xxx. peditum, & quatuor equitũ millibus? tot enim fuiſſe Ariſtobulus affirmat. rex Ptolemæus equitum quinque millia ponit: Anaximenes XLIII. millia peditum, equites ꟾↃↃꟾↃ. Præclarum vero, quod ei Fortuna parauerat, viaticũ, LXX. erant talenta, ſi Ariſtobulo credimus: ſi Duris audiendus eſt, xxx. duntaxat dierum commeatus. Inconſultus igitur fuit & temerarius Alexander, qui ita tenui cum re aduerſus tantam potẽtiam auſus eſt bellum ſuſcipere? Nequaquam vero. Quis enim vnquam maioribus pulcrioribuſve inſtructus rei gerendę occaſionibus ad bellum profectus eſt? magnanimitate inquam, prudentia, temperantia, fortitudine. quibus eum viaticis philoſophia ad expeditionem inſtruxit, vt maiorem à præceptore Ariſtotele, quam Philippo patre commeatum ad rem gerendam conſecutus, in Perſas mouerit. Nos autem credimus iis, qui ſcribunt Alexandrũ aliquando dixiſſe Iliadem ſe & Vlyſſeam habuiſſe ſecum expeditionis ſuæ viaticum: atq; Homerum eo nomine prędicamus. Si quis vero affirmet eum libros iſtos animi reficiendi, laboriſq; conſolandi, & ocio ſuauitatem conciliandi gratia ſecum tuliſſe: viaticum re vera ei fuiſſe doctrinam è philoſophia perceptam, ac commentationes de vacuitate metus, fortitudine, temperantia, magnanimitate: cõtemnimus. ſcilicet quia nihil de ſyllogiſmis aut pronunciatis ſcripſit, neq; ambulationem in Lyceo occupauit, neque de propoſitis in Academia diſputauit. His enim rebus philoſophiam definiunt, qui eam verba, non res putant. Atqui neq; Pythagoras quicquam ſcripſit, neq; Socrates, neque Arceſilaus, neq; Carneades, nobiliſſimi philoſophi. neq; illos tanta occupabant bella, neq; barbaros reges cicurando, & Græcanicas vrbes in feris condendo nationibus, & iniuſtas contumaceſque gentes pacem legeſque docendo terras peragrabant: ſed quantumuis in ocio vitam agentes, ſcribendi munus ſophiſtis relinquebant. Vnde ergo creditum eſt eos philoſophari? è dictis, è factis, ex iis quæ docuerunt. Ex his itaque de Alexandro iudicetur. quę dixit, quæ egit, quæ docuit, philoſophum fuiſſe oſtendent. Ac

Alexandrũ fuiſſe philoſophum.

primo

primo id, quod ab opinione vulgi eſt alieniſſimum, conſidera, comparationem diſcipulorum Alexandri cum diſcipulis Platonis & Socratis. Iugenioſos hi, & eadem lingua vtentes inſtituerunt, ſi nihil aliud, ſaltem Græci ſermonis intelligentes. & multis horum ſua non perſuaſerunt: cum Critiæ, Alcibiades, Clitophontes præcepta tanquã frænum exſpuentes alio deflecterent. Alexandri doctrinam ſi inſpicias, Hyrcanos docuit coniugijs vti, Arachoſios agriculturam: Sogdianis perſuaſit vt alerent, nõ interficerent patres, Perſas vt venerarentur, non vxorum loco haberent matres. O admirabilem Philoſophiam, quæ fecit vt Indi deos Græcorum colerent, & Scythæ mortuos humarent, non (vt ante) comederent. Admiramur Carneadis vim, qui Clitomachum domo Carthaginienſem prius Aſdrubalem vocatum, Græcos mores inſtitutaque amplecti docuit. & Zenonis, quod Diogeni Babylonio perſuaſit, vt operam philoſophiæ daret. At vero Aſia ab Alexandro pacata Homerum paſſim legebat: & Perſarum, Suſianorum, Gedroſiorumque filij Euripidis ac Sophoclis cantabant tragœdias. Et Socrates quidem nouos introducens genios, pœnas Athenienſibus calumniatoribus dedit: Alexandri opera factum eſt, vt Bactra & Caucaſus Græcorum deos adorarent. Plato vnicam reipubl. formam ſcripſit, neque cuiquam perſuaſit vt ea vteretur, quod erat auſtera: Alexander amplius LXX. vrbibus in barbaris condidit gentibus, diſſeminatiſque per Aſiam Græcis inſtitutis, à fera & belluina vitæ ratione homines detraxit. Ac Platonis ſane leges pauci legimus: Alexandri legibus multa hominum millia vſa ſunt & vtuntur: victique ab eo feliciores ijs ſunt qui ipſum ſubterfugerunt: cum his nemo miſere viuendi finem impoſuerit, illos victor coegerit feliciter viuere. Itaque quod Themiſtocles dixit, quo tempore à patria profugum rex Perſiæ magnis affecit donis, treſque ei vrbes ſtipendiarias fecit, vnam ad frumentum, alteram ad vinum, tertiam ad obſonium ſuppeditandum: ô pueri, perieramus niſi perijſſemus. id rectius de his dici poteſt, quos Alexander ſubegit. Nunquam enim manſueuiſſent, ſi domiti non fuiſſent. non haberet Alexandream Ægyptus, neq; Seleuciã Meſopotamia, neq; Sogdiani Prophthaſiam, neque Bucephaleam Indi, neque Caucaſus circumpoſitas Græcanicas vrbes. quibus barbara feritas

feritas repreſſa paulatim eſt, moreſq; de malis in bonos cõſuetudine redacti. Proinde ſi rectè maximam ſibi laudem philoſophi inde petunt, quod dura & inculta ingenia emolliunt atque componunt: merito pro ſummo philoſopho Alexander habendus eſt, qui innumeras efferas gentes atq; indoles cicurauerit. Iam illa reip. forma à Zenone Stoicæ ſectæ autore tradita, quæ tantopere laudatur, ad vnum hoc caput tendit, vt non per vrbes ac pagos habitemus, ſinguli proprio nobis iure ab aliis diſtincti: ſed vniuerſos homines populares ciueſq; noſtros cenſeamus eſſe, vna omnium vitæ ratio, vnus ordo ſit, tanquam gregis alicuius quæ communibus vtitur æquali lege paſcuis. Atque hoc quidem ſcriptum reliquit Zeno, tanquam ſomnium aut imaginem æquitatis & reip. philoſophicæ informans. Alexander re ipſa doctrinam eam expreſſit. Neque enim ſecutus eſt Ariſtotelis conſilium, qui eum iubebat Græcis ſe tãquam principem, barbaris vt dominum præbere: & illorum quidem vt amicorum & domeſticorum curam gerere, his tanquam brutis aut ſtirpibus vti. quod ſi feciſſet, regnum ſuum bellis, exiliis, ſeditionibus, ſimultatibuſque impleuiſſet.

Alexander omnes gentes in vnam remp. conduxit.

Sed ita ſtatuens, diuinitus ſe communem omnium nationum moderatorem atque arbitrum eſſe miſſum, quos verbis non poterat, armis ad communitatem adigens, omnes vndique gentes in vnum corpus conduxit, tanquam in amicitiæ cratera commiſcens vitas, mores, nuptias, victus rationes: mandauitq; vt vniuerſi mundum pro patria agnoſcerent, caſtra pro arce & præſidio, bonos pro cognatis, malos pro peregrinis. inter Græcum & barbaricum non chlamyde, pelta, acinace, candya diſtinguerent: ſed Græcum virtute, barbaricum vitioſitate æſtimarẽt, communes autem ducerent veſtes, menſas, coniugia, victus rationes, cum hæc omnia ſanguine & prole inuicem eſſent contemperata. Demaratus Corinthius, vnus de hoſpitibus & amicis Philippi, cum Alexandrum Suſis videret, magno correptus gaudio, effuſis lacrymis, Magno dixit gaudio priuatos eſſe Græcos ante id tẽpus vita defunctos, quod Alexandrum non vidiſſent in ſolio Darii ſedentem. Ego autem me hercle eos, quibus id ſpectare contigit, iſto nomine beatos non cenſeo: cum Fortunæ id fuerit munus, & multorum commune regum. Illam vero videre voluiſſem præclaram ſacram

eramque ſponſalium procurationem, cum Alexander vno tentorio, quod auro erat ornatum, complexus centum Perſidas ſponſas, totidemque Macedones & Græcos ſponſos, communibus penatibus menſæq; eidem adhibuit: primuſque ipſe ſerto redimitus hymenæum orſus, tanquam cantilenam amoris mutui teſtem accinens, maximas & potentiſſimas gentes in communitatem conduxit centum copulatis coniugio paribus, vnius ipſe ſponſus, reliquis omnibus auſpex ſimul, & pater & moderator. Cum voluptate enim aliqua dixiſſem: O barbare & fatue Xerxa, & fruſtra tanto conatu pontem Helleſpontium molite: ſic prudentes reges Aſiam Europæ coniungunt. non lignis, nõ ratibus, non animæ & conſenſionis expertibus vinculis: ſed legitimo amore, caſtiſque nuptijs, & prolis communione gentes vniendo. Ad hunc reſpiciens ornatum Alexander, non Medicum adſciuit veſtitũ, ſed Perſicum, multo quam eſt Medicus viliorem. nam aliena iſta & inuſitata & tragica barbarici ornatus recuſans, vt tiaram & candyn & anaxyrides, veſtem geſtauit ex habitu Macedonico & Perſico compoſitam, vt Eratoſthenes narrat. vt philoſophus, indifferentibus vtens: vt autem princeps communis, & rex humanus, veſtis honore ſuperatorum ſibi parans beneuolentiam, vt conſtantes permanerent, Macedoneſq; non vt hoſtes odio, ſed vt principes amore proſequerentur. Contra enim inſipientis erat & inflati animi, chlamydem vnicolorem admirari, tunicam punica prætextam odiſſe. vel à diuerſa parte iſta contemnere, ad hæc obſtupeſcere: ac in morem infantis eum conſeruare veſtitum, quem maiorum vſus tanquam nutrix circumdediſſet. Qui feras venantur homines, ij pellibus ceruorum ſe amiciunt: & alatis tuniculis vtuntur, qui aucupantur volucres. cauentq; tauris ſe oſtentare in punicea veſte, aut in alba elephantis: quia his coloribus iſta animalia efferantur & in rabiem aguntur. Si autem rex magnus gentes intractabiles & imperio reluctantes, tanquam beſtias cicurans, veſtitu ijs conſueto demitigauit, victuſque vſitata ratione compeſcuit, mœrorem animi eorum & triſticiam deliniens: id reprehendunt? ac non potius admirantur ſapientiam eius? qui leui admodum habitus mutatione Aſiam demulſerit? vtque corpora armis debellauit, ita veſte animos ſibi deuinxerit? Enimuero

Macedonum & Perſidum coniugia.

Veſtitus Alexandri.

vero Aristippum Socraticum admirantur, qui & vili pallio,& læna Milesia ita vsus est,vt vtrobique decorum seruauerit. Alexandro autem vitio dant, quod patrio habitu exornato non contemsit vestem bello domitorum : cum quidem ille magnarum iaceret rerum fundamenta Non enim latrocinio Asiam incursare, aut insperatæ fortunæ dono prædas & spolia rapere meditatus: (quomodo postea temporis Italiā Annibal, & priscis temporibus Treres Ioniam, & Scythæ Mediam populati sunt) sed omnes terræ populos vni subijcere imperio ac reip. formæ omnes homines in vnum populum conducere cupiens, hoc modo sese composuit.ac nisi tam celeriter genius qui animum Alexandri huc demiserat,eundem ad se reuocasset: vna vtiq; lex omnibus hominibus proposita fuisset: mortalesq; vniuersi ad vnicū ius tanquam communem lucem respexissent. nunc ea pars terræ quasi Solis radiorum expers mansit, quæ Alexādrum non vidit. Ergo primum ipse expeditionis scopus hominem à philosophia commendat: vt qui non sibi luxum & opes ac splendorem, sed omnibus hominibus concordiam, pacem, mutuamq; communicationem parare instituerit.

Dicta, ingenij argumenta. Secundo loco dicta eius consideremus: quando aliorum etiam regum atque principum mores & ingenia vocibus potissimum animi patefaciunt. Antigonus senex sophistæ cuidam, libros ei de iustitia scriptos occinenti: Stultus es, inquit, qui mihi, quem vides alienas vrbes vexare,de iustitia loquaris. Dionysius tyrannus dicebat pueros talis,viros iureiurando esse fallendos. Sardanapali monimento inscriptum fuit:

Hæc habeo, quæ edi,quæque exsaturata libido
Hausit.———

Quis ex his dictis non pronunciet primo iniustitiam & alienorum appetentiam, secundo impietatem,tertio luxuriam tribui. Alexandri autē dicta, si diadema ijs, & Ammonem, & nobilitatem generis adimas, Socratis tibi,aut Platonis, vel Pythagoræ videbuntur. Non enim consideremus eas voces,quas poetæ imaginibus & statuis eius magniloquentes subscripserunt,non ad moderationem animi,sed ad potentiam Alexandri respicientes.

Æreus inspiciens diuosque hominesque regentem
Velle mihi est visus talia verba loqui

Magn-

Magne tene Iupiter, neque enim prohibemus, Olympum,
Dum tellus toto pareat orbe mihi.

Et, Alexander ego Iouis quidem F. Hæc, vt dixi, poetarum sunt fortunam eius adulantium. De genuinis autem Alexandri dictis primum perpendamus puerilia. Adolescens cum æquales velocitate pedum superaret, & socij ad Olympicum cursus certamen incitarent, quæsiuit, Regesne cursu essent certaturi. negantibus, Inique comparatum fore certamen dixit, vbi priuatos victurus esset, victus autem rex priuatis palmam cessurus. Patri Philippo hasta femur in Triballis transfixo, cum is euitato mortis periculo claudicationem iniquius ferret, Bono animo es pater mi, inquit, ac palam progredere, vt ad singulos gressus virtutis tuę recorderis. Nonne hæc animi sunt philosophici, & qui ob diuinum instinctum quo ad honesta fertur, aduersus corporis vitia se erigat? Quomodo putas eum exsultasse propria vulnera commemorantem, ad singula gentem domitam aliquam, aut victoriam partam, vrbemve captam, aut regem se dedentem dum referret: neque tegeret cicatrices, sed velut impressas virtutis & fortitudinis suæ notas circumferret? Porro si quando in scholis Homeri versuum instituebatur comparatio, aut in conuiuijs, alio alium præferente, ipse hunc omnibus alijs præstare dixit:

Rex idem bonus, & fortis bellator in armis, Iliad. γ. 179.

quam alius laudem tempore præceperat: eam sibi legem positam existimans. vt dicere liceat, Homerum vno versu & ornasse præstantiam Agamemnonis, & de Achillis virtute oraculum edidisse. Cum in Hellespontum traiecisset, Troiam est contemplatus, & formam heroicarum actionum cum animo suo commentatus. ibi cum quidam se Paridis lyram ei daturũ, si vellet, polliceretur: Nihil, inquit, ea mihi opus est: habeo enim Achillis, qua is animum solatus est,

Magnorum cantans illustria facta virorum. Iliad. ι. 189.

nam Paridis omnino mollem ac muliebrem cantum edidit amatorijs cantilenis. Animi est philosophici sapientiã amare, & sapientes apprime admirari. qua in re Alexandrum nemo regum æquauit. Dictum est quomodo erga Aristotelem fuerit adfecto animo. Idem Anaxarchum musicum inter amicos in summo habuit honore. Pyrrhoni Eleo ad primum congressum CCIↃↃ. aureos dono dedit.

Xeno-

Xenocrati Platonis familiari quinquaginta talenta don misit. Onesicritum Diogenis Cynici discipulum ab eo fui se magistrum gubernatorum factum multi memoriæ prodiderunt. Cum ipso Diogene apud Corinthum collocutus, ita obstupuit & attonitus est viri vita & grauitate, v sæpenumero eius mẽtionem faciens dixerit, Nisi essem Alexander, Diogenes vellem esse. hoc est, operam dedissem & ocium impendissem disputationibus, nisi rebus gerendi philosopharer. Non hoc dixit, Nisi rex essem, Diogenes e se vellem: neque si non diues, etiam Argeades. non enim fortunam sapientiæ præferebat, neque purpuram & diadema pallio ac peræ. sed hoc dicebat, Nisi Alexãder essem Diogenes esse vellem. hoc est, Nisi instituissem gentes barbaricas cum Græcis commiscere, omnesque terras obeundo cicurare, scrutatusque continentis fines Macedonian ad Oceanum propagare, Græciamque serere, & omnis generis iusticiam atque pacem disseminare: non equidem i ocio desidens potentiam meam ad luxuriandum contulissem, sed frugalitatem Diogenis æmulatus fuissem. Nunc ignosce nobis Diogenes, Herculem imitor, Perseum æmulor, Bacchique qui deus autor mei est generis, inhærens vestigijs, rursus in India vincentium Græcorum chorum volo ponere, & apud montanas agrestesque trans Caucasum gentes Bacchi comesationum memoriam renouare. sunt & ibi quidam duræ philosophiæ nudato corpore adsueti viri sancti & suo iure viuẽtes, deo operam dantes, Diogenẽ vilitate rerum suarum superantes, nulla pera indigentes. non enim recondunt alimentum, quod ijs terra subinde recens suggerit, potum fluuij, folia ab arboribus defluentia, & herba è terra enascens lectum. per me & hi Diogenem cognoscent & ipsos Diogenes. oportet etiam me nomisma cudere. & barbarica è materia factum Græcanicæ forma reip. signare. Agedum actiones Alexandrinũ fortuitum casum, & vim bellicam ac manuũ robur prę se ferunt? an vero multum fortitudinis & iusticiæ, multum tẽperantiæ ac mansuetudinis, cũ decoro & prudentia, sobria ac sapienti ratione omnia agentis? Non enim me hercle distinguere inter facta eius, & hoc fortitudini, illud humanitati, aliud continẽtię adscribere possum. sed quoduis ex omnib. videtur contẽperatum virtutibus: confirmante Alexandro

Stoi-

Stoicorum illud decretum, Quicquid agit ſapiens, omnibus eum virtutibus agere, Vnamque virtutem aliquam primas obire partes, reliquas autem omnes ſocias ſibi perficiendæ rei adſciſcere. Ita in Alexandro videre licet bellicam virtutem humanitate temperatam, manſuetudinem fortem, liberalitatem in donando rei familiaris rationibus accommodatam, iram placatu facilem, amorem temperantem, remiſſionem non ocioſam, tolerantiam laborum non vacantem ſolatio. Quis miſcuit bello feſtiuitates, quis comeſationibus expeditiones, quis obſidionibus & rebus difficilibus gerendis bacchationes, nuptias, hymenæos? quis peccantibus ſe magis infenſum, aduerſas res paſſis humaniorem præbuit? quis pugnantibus grauior, veniam petentibus benignior fuit? Subit mihi hîc Pori dictum referre. Is enim vt captiuus eſt ad Alexandrum perductus, interrogatuſque ab eo quomodo ſe tractari vellet, Regio more ô Alexander, reſpondit. rurſumque interrogatus, an aliquid præterea aliud vellet, reſpondit, Nihil. nam in regio more inſunt omnia. Et mihi lubet ſingulis Alexandri actionibus acclamare, Philoſophice. nam in hoc quoque omnia inſunt. Captus amore Roxanes, Oxyathris filiæ, quæ in cœtu captiuarum erat, non libidinoſe eam violauit, ſed vxorem philoſophice duxit. Darium videns iaculis confixum, non ſacrificauit, non pæanem cecinit, vt qui ad finem longi belli perueniſſet: ſed chlamydem corpori ſuo detractam cadaueri iniecit, philoſophice hoc exemplum regiæ fortunæ tegens. Cum aliquando epiſtolam à matre miſſam arcanam legeret, & Hephæſtio, vt tum forte aſſidebat, ſimpliciter vna eam percurreret, non prohibuit. ſed annulum ori eius impoſuit, ſilentium amica fide philoſophice obſignans. Hæc enim ſi non ſunt philoſophica, quænam ſunt alia? Apponamus eorum exempla, quos philoſophos fuiſſe eſt in confeſſo. Socrates ſecum cubare Alcibiadem paſſus eſt. Alexander Philoxenum oræ maritimæ præfectum, cum is ſcripſiſſet Alexandro, eſſe in Ionia puerum ætate florentem, pulchritudine ſumma, quæreretque per epiſtolam an hunc emi & ad ſe mitti vellet: acerbe increpauit, in hanc ſententiam reſcribens: Peſſime hominum, cuius mihi talis flagitij conſcius es, vt huiuſmodi voluptates mihi obijciendo blandiaris? Xenocratem

laudamus, quod dono missa ab Alexandro sibi quinquaginta talenta non accepit: dantem non laudamus? an quia non tam à largiente quam à non accipiente contemni pecuniam credimus? Philosophia fecit ne pecunia opus haberet Xenocrates. atqui eadem fecit vt ea opus haberet Alexander, vt largiri talibus posset. Hoc quoties dixit Alexander ictus, vi pulsus? Et sane iudicia recta omnibus hominibus putamus inesse: quod natura vltro ad honestatem ducat. Philosophi autem in eo præstant vulgo, quod iudicia habent rebus aduersis incidentibus firma & roborata. non enim tum his vtuntur anticipatis sententijs.

Est hoc augurium cunctis præstantius vnum:

Iliad. μ. 234. &: Finis omnibus hominibus est mors. Sed rationes periculo imminente franguntur, ac imaginationibus iudicium expellitur, vbi prope adsunt res terribiles. Metus enim non solam memoriam consternat: vt ait Thucydides: sed & institutum animi omne, & laudabilem conatum atque incitationē.*Funiculos philosophia circumposuit.* *

PLVTARCHI DE FORTVNA, VEL virtute Alexandri, oratio posterior.

IN hesterna disputatione obliti sumus, vt apparet, dicere, bona quadam fortuna factum fuisse, vt ætas Alexandri multas etiam artes, multa præclara ingenia produceret. quanquam id fortasse non tam Alexandri fortunę imputandum, quam istorum felicitati adscribendum est, cum suæ præstantiæ spectatorem testemque nactis, qui & optime iudicare egregia opera, & liberalissime compensare posset. Sane posterioribus temporibus perhibent Archestrato poetę eleganti, sed qui in paupertate inglorius viueret, quendam dixisse: Si tu Alexandri ætate vixisses, is tibi pro quouis versu Cyprum aut Phœnicen dedisset. Existimo autem eos quoque, qui tum fuerunt, artifices primos, non tam ætate Alexandri, quam propter Alexandrum extitisse. Vt enim frugum copiam bona tēperies ac tenuitas aeris gignit: ita artium & bonorū ingeniorum incrementa benignitas, honor & humanitas regis efficit. & cōtra principum inuidia, sordes, aut studium contendendi omnia ista exstin-

exstinguit atq; perdit. Dionysius tyrannus, vt fertur, citharœdum quendam egregium audiens, pollicitus est se talẽtum ei dono daturum. cumque homo postridie promissum flagitaret. Heri, inquit, exhilaratus abs te eo quo cecinisti tempore, te quoq; spe iniecta exhilaraui: habes ergo mercedem, pro eo quod me delectauisti vicissim delectatus. Alexãder Phæreorum tyrannus (tyrannum duntaxat appellari par erat, neque Alexandri nomen ab eo pollui) is ergo tyrannus cum spectaret tragœdiam; præ voluptate animi vehementiore motu est ad misericordiam prolapsus. exsiliens itaque è theatro concitatiore gressu discessit. Rem indignam fore inquiens, si qui tot interficeret ciues conspiceretur Hecubæ & Polyxenæ calamitatibus illacrymans, parumque adeo abfuit, quin pœnas à tragœdo exigeret, quod is ferreum ipsius animum emolliuisset. Archelaum, quod in donando restrictior videbatur, Timotheus canens sæpe hoc pupugit cauillo:

Tu terrigena argento faues.

& Archelaus non inconcinne hoc ei reposuit:

Tu terra genitum argentum aues.

Scytharum rex Atheas captiuum adeptus Ismeniam tibicinem iussit inter pocula canere, cumque cantum eius reliqui plausu & admiratione prosequerentur, iurauit se suauius audire hinnitũ equi. adeo procul is aures suas à Musis abduxerat animumque in præsepibus habebat nõ equos, sed asinos qui audiret dignum. Quid putas apud tales reges incrementi aut honoris artibus & Musicæ futurum? Quin etiam non ferunt, si quis aliqua arte superet, ideoque veros artifices per inuidentiam infenso animo deijciunt. qualis rursum fuit Dionysius, qui Philoxenum poetam in lapicidinas iniecit, quod scriptam à tyranno tragœdiam corrigere iussus, ab initio totam vsque ad coronidem deleuerat. Sed & Philippus, quia serius ad discendum se contulerat, fuit in hoc genere seipso inferior, & adolescentuli in morem arrogans. itaque psalten quendam, cum rex de sonis quibusdam disputaret, ac coargui à se musicum putaret, hunc leni voce subridentemque aiunt dixisse, Absit vero, rex, istuc abs te miseriæ, vt hæc tu quam ego melius intelligas. Sed Alexander gnarus cum quæ spectanda ipsi & audienda essent, tum in quibus sibi esset elaborandum

atque certandum, in armis sese adsiduo exercebat, vt fieret secundum Æschylum

Terror casuris hostibus armipotens.

hanc enim artem à maioribus suis Æacidis & Hercule ac se transmissam colebat, reliquis autem artibus honorē absque æmulatione tribuebat, gloriam que & elegantiam: sed delectatione ad imitandum se duci non sinebat. Fuerunt ætate Alexandri Thessalus & Athenodorus tragœdi, quibus inter se certantibus sumtus scenicos fecerunt Cypriorum reges, iudicium tulerunt ducum laudatissimi. cum autem victor esset renunciatus Athenodorus, dixit Alexander, se maluisse partem regni amittere, quam videre Thessalum vinci. neq; tamen vel intercessit apud iudices, vel iudicium reprehendit: sentiens debere se omnibus alijs superiorem, iusticię tamen subditum esse. Comicus tum fuit Lyco Scarphensis. Huic cum in quandam comœdiam versum inseruisset quo donum petebat, ridens decem talenta dedit. Citharœdi cum alij, tum Aristonicus, qui in pugna quadam cum ad auxilium ferendum accurrisset, strenue prœliatus cecidit. Huic æream statuam fieri & Pythijs collocari iussit Alexander, cithara & hasta proiecta conspicuam. non virum modo honorans, sed musicam etiam, vt quæ fortes faciat, ac recte educatos apprime impleat diuino quodā instinctu & impetu. Etenim ipse aliquando Antigenida modum qui Harmateios dicitur canente tibia, ita fuit cantū illo concitatus atque inflammatus animum, vt dato impetu arma, quæ prope iacebant, corriperet testimoniumque ferret Spartanis cantantibus

Ferrum capessere instigat citharæ melos.

Vixere tunc etiam Apelles pictor, & Lysippus fictor. horum Apelles fulminigerum Alexandrum pinxit ita perspicue & attemperate, vt diceret duos esse Alexandros, vnum Philippi F. insuperabilem: alterū Apellis inimitabilem. Lysippus autem cum finxisset primum Alexandrū facie sursum conuersa in cœlū intuentem, sicut solebat suspicere Alexāder leuiter inflexo collo: subscripsit quidam non absurde:

Æreus inspiciens diuosque hominesque regentem,
Velle mihi est visus talia verba loqui:
Magne tene Iupiter, neque enim prohibemus Olympum,
Dum toto tellus pareat orbe mihi.

Itaq;

itaq; etiam solum Lysippum Alexander fabricari suas iussit imagines. quod nimirum is solus ære ingeniũ ipsius exprimeret, simulq; cum forma etiam virtutem proponeret. reliqui inclinationem ceruicis, oculorumq; renidẽtem volubilitatem imitari volentes, masculum eius leoninumque vultum non seruabant. Inter alios artifices fuit tunc etiam Stasicrates architectus. nullum opus moliens quod varium iucundũq; adspectu esset, sed & manu magnifica, & dispositione operum vtens quæ sumtus à rege suppeditari opus haberet. Is cum adscendisset ad Alexandrum, pictas eius & sculptas atq; fictas imagines culpauit, vt timidorum & humilium opera artificum. Ego, aiebat, statui corporis ô rex tui similitudinem in viuam & interitus expertem æternisq; firmatam radicib. materiam, & immota præditã grauitate introducere. Thraciæ enim mõs Athos, vbi maximus & plane cõspicuus assurgit, latitudines & altitudines habẽs proportione toti cõgruentes, tũ mẽbra & artus atq; interstitia quæ cõformari queant, potest artificio ita tractari, vt imago Alexandri & sit & dicatur: fundamentis suis mare attingens, manuum autem altera gestans vrbem CCIↃↃ. ciuium capacem, dextra perennem fluuium è patera in mare libãs. proinde aurũ, æs, ebur, ligna, tincturas, simulacra exigua, venalia, & furtis exposita abijciamus. Hoc vt audiuit Alexander, audaciam sane artificis & fiduciam admiratus laudauit. Tu tamen, dixit, Atho montem intactum relinque. satis est eum esse monimentum petulantiæ quam vnus in eũ rex exercuerit. me Caucasus monstrabit, & Emodi montes, & Tanais & Caspium mare. hæ sunt meorum factorum imagines. Enimuero ponamus obsecro, fuisse confectum istud opus: eratne futurus aliquis qui illud videns, fortuito hanc formam, figuram, dispositionemque obtigisse putaret? non equidem arbitror. Idem de fulminigero, de hastato eius simulacro sentiendum. Iam statuæ magnitudo absque arte à fortuna effici non potest: vtcunque multum auri, æris, eboris, aliusque preciosæ materiæ suggerente. vir autem magnus, immo omnium qui vnquam exstiterunt maximus absolui potuit absque virtute opera Fortunæ, arma, opes, vrbes, equos ei largientis? quæ ipsa vti his nescienti, non potentia sunt, non ornatus, sed periculum, imbecillitatisque & impotentiæ suæ argumentum. Recte enim

Alexandrũ non fuisse Fortunæ opus.

Antifthenes dixit, hoftibus omnia bona nos optare debe re excepta fortitudine, ea enim fic fiunt non poffidentium fed vincentium. Atque hanc ob caufam creditur naturam ceruo ignauiffimo animali cornua mirandæ magnitudini atq; afperitatis ad fui defenfionem dediffe: docentem nihil vires & arma prodeffe ijs, qui fubfiftere non audent: Sic etiam Fortuna fæpenumero timidis & ftultis potentiam & imperia tribuens, in quibus turpiter fe gerant, ornat atque commendat virtutem, vt quæ fola virum magnum præclarumque reddat. Probe dictum eft ab Epicharmo, Mentem videre, mentem audire, reliqua cæca & furda, rationis indigere, nam fenfus fuas habét proprias opportunitates. Mentem autem prodeffe, mentem ornare, hanc effe quæ vincat superet, regnet, reliqua omnia cæca, furda, exanima poffeffores deijcere, grauare, & dedecorare vbi virtus abeft, licet ex ipfis rebus difcere. Nam eadem potentia, eodem regno propofito, Semiramis cum effet mulier, claffes inftruebat, legiones armabat, Babylonas condebat, rubrum mare circumuecta Æthiopes & Arabes fubigebat. Sardanapalus virili natus fexu, domi purpuram carpebat, inter pellices defidens furfum erectis pedibus, cui mortuo lapideum pofuerunt fimulacrum, barbarico more fibi faltantis, digitifque fupra caput complofis crepitum edentis: infcripferuntque Ede, bibe, Veneri da operam, reliqua nihil funt. Equidem Crates cum videret auream imaginem Phrynes meretricis apud Delphos ftantem, exclamauit Effe eam trophæum de Græcorum intéperantia erectum. at Sardanapali fiue vitam, fiue fepulcrum (nihil enim puto intereffe) infpiciens, diceres trophæum effe de Fortunæ bonis pofitum. Ergone patiemur eam poft Sardanapalum etiam Alexandrú attingere, eiufque magnitudinem & potentiam fibi vindicare? Quid vero huic amplius dedit quam alijs etiam regibus? arma, equos, iacula, pecuniam, fatellites? His Fortuna magnum, fi poteft, faciat Arridæum, Amafin, Ochum, Oarfen, Tigranem Armenium, aut Nicomedem Bithynum. quorum ille diademate pedibus Pompeii fubiecto turpiter regnum amifit, prædæ id cedens: hic rafo capite & fumto pileo, libertum fe populi Romani eft profeffus. Dicamus potius, Fortunam paruos, timidos, abiectos facere. iniuftum vero effe, qui vel vitium infortunio, vel fortitudinem & pruden-

prudentiam prosperæ fortunæ accepta ferat. Multum vero Fortuna debet imperio Alexandri. in eo enim conspecta est illustris, inuicta, magnanima, modesta, humana. Statim autem mortuo Alexandro exercitũ eius vagantẽ, & in seipsum impingentem Leosthenes similem dixit Cyclopi esse qui amisso oculo vsquequaque manus intendebat nullum ad certum scopum directas. ita sublato duce magnitudo exercitus incertis motibus agitabatur. Atque adeo sicut anima deserente cadauera non consistunt, non cohærent, sed dissipantur & dissoluuntur: ita exercitus Alexandro amoto palpitabat, concutiebatur, atque æstuabat, Perdiccis, Meleagris, Seleucis & Antigonis tanquam spiritibus etiamnũ calidis ac pulsibus in corpore discurrentibus: tandem plane flaccescens & putrescens, vermium instar ex sese pullulauit degeneres reges atque principes semianimes. Hocque ipse etiam Alexander indicauit, cum Hephæstionem, qui cum Cratero in rixam inciderat, obiurgans dixit: Quæ vero tua res gesta est, si quis tibi Alexandrum auferat? Quod ego intrepide ad eius temporis Fortunam dixero: Quæ tua magnitudo, quæ gloria, quæ potentia, vbi vis illa est insuperabilis, si quis Alexandrum tibi detrahat? id est, si quis tibi adimat armorum peritiam, diuitiarum magnificum vsum, continentiam in tanta luxus materia, audaciam in certaminibus, mansuetudinem erga subditos. Alium fac, si potes, magnum, qui pecuniam non elargiatur, non ante exercitum periculis se offerat, non honoret amicos, non misereatur captiuos, voluptates non sobrie percipiat, non in tempore excubias agat, victor non placabilis & humanus sit. Quis magnus est in potentia constitutus, prauitate & stulticia eum tenentibus? aufer virtutem à fortunato, prorsum humilem cernes: in gratia paranda ob illiberalitatem, in laboribus ob molliciem, erga deos ob superstitionem, erga bonos ob inuidiam, inter viros ob timiditatem, inter mulieres ob libidinem. Sicut enim inepti opifices dũ magnas bases paruis donariis supponunt, eorum prauitatem hoc ipso arguũt: sic Fortuna cum ingenium vile magnis ac splendidis rebus extollit, ideo magis demonstrat atque infamiæ exponit, cum præ leuitate labascit atque impingit. Non ergo in possessione, sed in vsu bonorum id inuenies, quod laudem meretur quando etiam

infantes regna & imperia paterna hæreditatis iure consequuntur: vt Charilaus, quem Lycurgus cum ipsis incunabulis in phiditium attulit, ac suo loco regem Spartanorum renũciauit. & sane nihil laudis infans merebatur, Lycurgus plurimum, qui infanti paternam dignitatem redderet, nõ ad se eam traheret. Quis vero magni fecit Arridæum? quem nihil infanti præstantem, tantum purpura veluti cunabulis inuoluens Meleager in Aelxandri solio collocauit. recte is, vt conspicuum fieret intra paucos dies, quomodo virtute homines, quomodo fortuna regerentur. Nam post imperii 1 verum administratorem, histrionẽ introduxit: aut potius tanquam in scena diadema orbis terrarum imperii tacitum traduxit.

Imponente viro molem mulier quoq; perfert,

inquit ille. Contra vero hoc rectius est dicere: potentiam, 1 diuitias, imperium vel mulier, vel puer potest alicui imponere. Oarsæ & Dario Bagoas diadema arrreptum, cumq; eo regnum Persicum imposuit. Vt autem is, qui magnam est adeptus potentiam, tolerare eam, & administrare possit, neque mole rerum conteratur aut subuertatur, viri est 2 virtute, mente, altoque animo præditi. qualis fuit Alexander, cui à nonnullis ebrietas & temulentia obiiciuntur. Ille vero magnus fuit vir, sobriusque in tanta rerum mole, neque passus à potentia & imperio se inebriari aut ad bacchandum incitari. cuius gustum alii exiguum cum percepissent, sui compotes esse nequiuerunt. 2

Etenim mali, saturati vel pecunia,
In ciuitate vel potiti honoribus,
Luxuriant insperatam ob fortunam domus.

Superbe dicta & facta quorundam.

Clitus, cum apud Amorgum tres vel quatuor Græcas triremes subuertisset, Neptuni cognomen accepit, & tridentem gestauit. Demetrius, cui Alexandreæ potentiæ paruam Fortuna portiunculam contulerat, passus est se Catæbatem (tãquam deum qui in terras descendisset) appellari, & ab vrbibus ad eũ non legati, sed cõsultores numinis mittebantur, responsaq; ipsius oracula dicebantur. Lysimachus Thraciam, quasi extremos regni Alexãdrei fines, adeptus, eo superbiæ & ferociæ processit, vt diceret: Nunc ad me veniunt Byzantii, cum hasta cœlum tango. cum quidem Pasiades Byzantius, tunc præsens, Abeamus hinc, inquit,

quit, ne cuspide cœlum perforet. Et quid de iis dicam, quibus licuit propter Alexandrum altos ducere spiritus? quando Clearchus etiam occupata Heracleæ tyrãnide sceptrũ gessit, & filiorum vnum Cerauni (quæ vox fulmen significat) nomine affecit. Dionysius vero iunior Apollinis se filium prædicauit hac inscriptione:

Dorica quem genuit Phœbeo semine mater.

Pater huius, cum ciuium CCIↃↃ. aut amplius interfecisset, fratrem ob inuidiam hostibus prodidisset, matrẽ vetulam, paucis post diebus morituræ exitum præstolari non sustinens, suffocasset, atque in tragœdia ipse scripsisset,

Tyrannis iniustitiæ mater est enim:

tamen filiabus Virtutis, Pudicitiæ, Iustitiæ nomina imposuit. Alii Euergetas, id est benefactores, alii Callinicos, id est pulcras victorias consecutos, alii Soteres hoc est seruatores, alii Magnos se denominauerũt. Alias autem supra alias eorum nuptias equorum instar in armentis mulierũ promiscue versantium, filiorum cædes, exoletorum excarnificationes, ludos tesserarum quotidianos, tibiæ cantus in theatris, noctes in cœnis, dies in prandiis consumtos, enarrare nemo queat. At enim Alexander prima luce sedẽs prandebat, tenebris noctis iam ingruentibus cœnabat, bibebat diis sacrificans, cum Medio tesseris certabat febricitans, ludebat iter faciens interimq; arcu iaculari discens, & de curru descendere. Roxanem sibi soli duxit, amore eius captus, Darii autem Statiram regno & rebus: proderat enim gentium commixtio. Reliquis Persidibus tantum superior fuit pudicitia, quantum fortitudine Persis. nullam enim inuitam vidit, & quas vidit, magis præteriit quam non visas. vt cum alias fuerit humanissimus, aduersus pulchritudinem formæ duntaxat superbe se gesserit. De vxore Darii longe formosissima, ne vocem quidem audire voluit formæ eius commendatricem. mortuam vero ita regie ornauit, itaque misericorditer defleuit, vt pudicitia eius in tanta humanitate fidem non inuenerit, iniuriæq; crimen ei bonitas conflauerit. Sinistram enim de eo suspicionem Darius concepit, ad potentiam & ætatem respiciens: quod ipse quoque erat eorũ è numero, qui putabãt à Fortuna Alexandri esse victoriam. Postquam autẽ veritatem diligentissima inquisitione comperit, Proinde, dixit, nõ plane res Persica periit:

neq; nos quisquã prorsum ignauos mollesq; dixerit, à tali victos hoste. Equidem deos bonum successum, victoriamq; belli huius flagito, vt beneficiis Alexandrum possim superare: ac me studium quoddam æmulatioq; tenet benignitate eum vincendi. Sin actum est de rebus meis, patriæ Persarum Iupiter, diique regii, nemo precor alius quam Alexander in Cyri solio sedeat. Ita diis testibus vocatis ille Alexandrum adoptauit, si vincitur virtute. Si lubet, Fortunæ accepta fer Arbela, & Ciliciam, & alia vi gesta ac peracta. Fortunæ beneficio bellicæ quassata fuerit Tyrus, & aperta Ægyptus. huius opera ceciderit Halicarnassus, & capta sit Miletus, & Euphratem vacuũ reliquerit Mazæus, ac Babylonius campus cadaueribus fuerit oppletus. Non quidẽ temperantem eum Fortuna reddidit, neq; continentem, neque inuictum à voluptate, & nulla cupiditate violabilẽ animũ conseruauit. Atqui ea sunt quibus Darium vicit Alexander: reliqua, armorum erant & equorum clades, pugnæ, cædes, fugæque vitorum. illa priora sunt quibus magnam & in confesso positam victoriam ille de Dario reportauit, concedente, virtuti, magnanimitati iusticiæq; eius, mirantiq; eius in voluptate, laboribus, & officiis inuictum animum. Quippe inter scuta, sarissas, conclamationem acierum, & armorum conflictus Tarrias quoq; Dinomenis F. & Antigenes Pellenæus, & Philotas Parmenionis F. inuicti erant, iidem vero ad voluptates, mulieres, aurumque & argentũ nihilo melius affecti quam quiuis captiuorum. Nam Tarrias, cum Alexander Macedonas ære alieno exsolueret, creditoribusque pro omnibus satisfaceret, mentitus se debere quendam, qui se ei credidisse simularet, ad mensam adduxit. deinde facinoris compertus, erat seipsum interfecturus, nisi Alexander eum absoluisset crimine & argẽtum habere siuisset: recordatus eum Philippo Perinthum oppugnante iaculo oculum ictum, non passum ante sibi fuisse telum extrahi, quam hostes fudisset. Antigenes iis qui ob morbum aut mutilationem in Macedoniam remittebantur se immiscuit. inq; eorum numerum adscriptus, cum deprehẽderetur nihil habere mali, sed finxisse morbũ vir bellicosus & cicatricũ corpus plenum habẽs, molestiã Alexandro exhibuit. interrogatusq; ab eo causam, cõfessus est Telesippę amore se teneri, & quod ab ea diuelli nõ pateretur,

ideo

Ideo comitem ad mare ei ſe præbuiſſe. quæſiuit Alexander, cuius ea mulier eſſet, & quis eius gratia compellandus: liberamq; eſſe Antigeni reſpõdenti, Muneribus ergo, inquit, & pollicitis ei perſuadeamus vt nobiſcum maneat. Adeo cuiuis amanti Alexander facilius quam ſibi ignouit. Philotas Parmenionis F. vitio incontinentiæ laborauit. Antigona fuit Pellæa muliercula inter eas quæ apud Damaſcum captæ erant, quondam capta ab Autophradate, cum ipſa in Samothraciam traijceret, forma ſatis egregia. Hæc Philotam, cũ amare eam cepiſſet, plane tenebat ſibi deuinctum. Et vero ferreus ille emollitus, in voluptate cogitationes ſuas non continuit, ſed aperuit, & multa arcana mulierculæ enunciauit. Quid enim, dicebat, erat Philippus iſte ſine Parmenione? quid eſſet, ſi Philotam non haberet, Alexander? vbi Ammon, vbi angues, ſi nos nolimus? Ea verba ad quandam familiarium mulierum extulit Antigona, hęc Cratero indicauit: Craterus Antigonam occulte ad Alexandrum adduxit. Is corpore quidem mulieris abſtinuit, ſed opera eius Craterum totum excuſſit, taciteque omnia conſilia eius expiſcatus eſt. Et quidem annis amplius ſeptem exinde elapſis, neque in vino vnquam ſimultatem Alexander ebrius vllam indicauit, neque per iram iracundus, neque amico vlli aperuit rem, omnia ſolitus Hephæſtioni credere atq; communicare. Ferunt enim Alexandro epiſtolam matris arcanam tacire ſecum legente, Hephæſtionem leniter admoto capite vna eam pellegiſſe: neque Alexandrum prohibere ſuſtinuiſſe, ſed detracto annulo ſigillum ori eius admouiſſe. Enimuero defatigari dicendo oporteret, qui omnia ea vellet cõmemorare, quibus demonſtratur pulcerrime & vt regem maxime decebat ſua vſum fuiſſe Alexandrũ potentia. vt ſi Fortuna magnum eum fecerit, maius hoc ſit quod ea recte vſus eſt: & quanto magis fortunam eius laudes, tanto magis virtutẽ ipſius extollas, quæ dignum fortuna ſua eum fecit. Sed iam nunc ad principia incrementorum, ac initia potentiæ Alexandri venio, conſideraturus quodnam Fortunæ opus in ijs ſit, propter quod Alexander à Fortuna euectus & auctus dicatur. Quid ni enim, dij boni? Scilicet illæſum, incruentatum, nulla obita expeditione, equi hinnitu eum in ſolium Cyri extulit, vt ante Darium Hyſtaſpis F? aut muliebri adulatione inductus vir hoc ei

contu-

contulit? quomodo Darius Atoſſa impellente Xerxi ad fores diadema regni attulit? aut ſicut Paryſatis filio per Bagoam? vt ſtolam exuens aſtandæ, regiam erectamque tiaram ſibi circumpoſuit? aut ſubito & præter exſpectationem ſorte electus imperium orbis terrarum ſuſcepit? ſicut Athenis theſmothetæ & archontes ſorte leguntur. Diſcere vis, quomodo homines Fortunę fauore reges creentur. Apud Argiuos aliquando defecit Heraclidarum genus, è quo regem eos deligere patria conſuetudo iubebat. quærentibus ac ſciſcitantibus oraculum datum eſt, regem ab aquila demonſtratum iri. ac poſt paucos dies aquila in domum Ægonis deuolare conſpecta fecit, vt Ægon rex deſignaretur. Rurſum in Papho cum rex improbe iniuſteque ſe gereret, Alexander eo eiecto alium quærebat è ſtirpe natum Cinyræ: cum ea gens iam deficere & perire putaretur. vnum ergo dicebant inde ſupereſſe hominem pauperem & obſcurum, qui in horto quodam neglectus ab aliis aleretur. ad hunc miſsi à rege venerunt. eſtque inuentus aquam areolis olerum in horto infundens, ac perturbatus eſt, cum milites eum arriperent, & ire iuberent. cæterum adductus ad Alexandrum in vili ſindone, rex eſt factus, purpuraq; ornatus, & in numerum eorũ receptus qui Socii appellabantur. nomen ei fuit Alynomus. Hoc modo fortuita euenta reges faciunt, veſtitum mutantes, ac celeri mutatione alia nomina imponentes nihil tale exſpectantibus aut ſperantibus. Alexandro autem quid præclari obtigit præter meritum, quid ſine ſudore, ſine ſanguine, quid gratis, quid abſque labore? Sanguine mixtos fluuios bibit, per cadauera veluti pontem amnes tranſijt, herbam edit fame vrgente quam primam conſpexit, gentes altis niuibus obrutas, & vrbes infra terram deſidentes penetrauit, mare hoſtile nauigauit, tumulosque arenarum in Gedroſiis & Arachoſijs peruadens, ante in mari quam in terra vidit ſtirpem. Quod ſi libero ore aduerſus Fortunam tanquam contra hominem loqui liceret pro Alexandro, equidem eam ſic compellarem. Quando tandem, ô Fortuna, Alexandri actionibus tu, & vbi viam aperuiſti? quodnam ſaxum tua ope adiutus cepit ſine ſanguine? quam vrbem ei præſidio nudatam tradidiſti? quem exercitum inermem? in quem regem incidit ſocordem? in quem ducem negligentem? in quem ianitorem dormientem?

Fortunam Alexandro fuiſſe aduerſam.

tem? quem fluuium traiectu facilem, quam hyemem temperatam, quam æstatem molestiæ expertem præbuisti? Ad Antiochum Seleuci F. Artaxerxem Cyri fratrem, ad Ptolemæum Philadelphum abi. eos viui etiamnum patres regio titulo dignati sunt: ij prœlia nullis lacrymis constantia vicerunt, ij inter festos dies ac pompas & spectacula vitam exegerunt, ij ob felicitatem in regia dignitate consenuerunt. Alexandri si nihil aliud, saltem totum corpus considera à summo capite vsque ad imos pedes hostilibus vulneribus contusum atque dissecatum,

Hastis, & gladijs, saxisq́; ingentibus ictum. Ilia. λ. 185.

Ad Granicum galea eius gladio fuit dissecata, ictu vsque ad capillos penetrante. Gazæ iaculo humerum est vulneratus. in Maragandis sagitta crus, ita vt os radij fractum eo ictu eminuerit. apud Hyrcaniam lapide ceruicem ictus est. qua ex plaga visus ita fuit hebetatus, vt per non paucos dies in periculo amittendi vsus oculorum fuerit. Ad Assacana Indico telo sauciatus talum est. quo quidem tempore adulatoribus subridens dixit: Hic quidem sanguis est,

Non Ichor, qualis stillat de sanguine diuûm. Ilia. ε. 340.

Apud Issum gladio femur ei vulneratum est à Dario manu cum ipso conserente, vt Chares scribit. ipse simpliciter & verissime scribens ad Antipatrum, "Mihi quoque, inquit, vsu venit vt pugione femur sauciarer: sed neque tum, neq; postmodo quicquam mali ex eo vulnere euenit. In Mallis sagitta bicubitalis per thoracem in pectus & sursum vsq; ad ceruicem fuit adacta. autor Aristobulus. Tanaim transgressus Scythas fudit, & equo ad CL. stadia insecutus est, cum quidē alui profluuio vexaretur. Euge Fortuna, Alexandrum auges scilicet atque magnum facis, vndique perfodiens, vndique cædens, omnia corporis membra vulneribus aperiens: non quo modo Minerua sagittam in Menelaum coniectam in Iliad. δ. 134. validissima armorum auertit, ac thorace, mitra, & cingulo ictus vim ita retudit, vt leuiter perstricto corpore duntaxat sanguis flueret: sed nuda membra vulneribus exponens periculosis ictusque per ossa dirigens, corpusq; in orbem ambiens, oculosq; & pedes oppugnans, impediens persequentem hostes, victorias subtrahens, spes subruens. Mihi profecto nullus rex videtur Fortunam expertus iniquiorem. In multos quidem ea incidit grauis atq; inuida. sed alios ful-

minis in morem succidit atque perdidit: ira eius & odium in Alexandrum pertinax fuit, & cum inuicto contendendi studio coniunctum, quale aduersus Herculem. Quos enim Typhones aut vastissimos Gigantes non in eum excitauit? quos hostes non muniuit armorum multitudine aut fluminum profunditate, aut rupium asperitate, aut peregrinarum belluarum robore? Quod nisi magna fuisset Alexandri altitudo animi, & à magna virtute suscepti conatus cõtra virtutem eniti pertendissent: quomodo non despondisset animum, toties signa conferens, exercitum armans, oppugnans, persequens? innumeras defectiones, auersiones, insultus gẽtium perferens? quid reges iugũ abijcientes, Bactra, Maracãda, Sogdiani? deniq; inter gentes infidas & insidiosas hydram secans semper nouis stellis pullulantem? Absurdum videbitur quod dicam: sed dicã tamen quia verum est. Parum abfuit quin Fortunæ culpa Alexander desineret Ammonis filius haberi. Quis enim diuina stirpe natus tot laboriosas exantlauit ęrumnas, Hercule demto? Verum huic vnus vir improbus iniũxit vt leones caperet, apros insequeretur, aues abigeret, ne maiores res obeũdi, Antæũq; puniendi, & Busiridis homicidijs finem imponendi ocium haberet. Alexandro autem virtus imposuit regium ac diuinum certamen, cuius finis esset non aurum ab innumeris circumferendũ camelis, nõ luxus Medicus, mensæ & mulieres, neque vinum Calydonium aut Hyrcanici pisces: sed vt omnes homines in vnam reipublicæ constitutionem redigẽs, omnes vni principatui subditos, vni vitæ rationi adsuefaceret. Hunc amorem à puero gerens insitum, vnaque cum corpore auctum & adultum, vt legati venerunt à rege Persarum ad Philippum, qui tum peregre aberat, ipse eos comiter hospitio exceptos, nihil puerile (vt alij) interrogauit, de aurea illa arbori maritata vite, aut hortis pensilibus, aut ornatu regis. sed totus in ijs erat, quæ imperij summam & vim continebant: sciscitans quantus esset Persarum exercitus, quo loco rex in prœlijs pugnaret. exemplo nimirum Vlyssis, rogantis:

Il. κ. 407. *Arma vbi sunt illi, stabulum quod quadrupedantum?*

quæ itinera breuissima sursum à mari tendentibus? ita vt attoniti hospites dixerint: Iste puer magnus est rex, noster autẽ diues. Postea quam vero mortuo Philippo ad traijciẽ-

dum

um in Asiam appulit animum, iamque & spe & apparatu otus ea fuit in expeditione: iniecit manum Fortuna, auertitque eum & retro abstraxit, innumerasque occupationes ei & moras circumdedit. Initio vicinis barbaris conturbatis, Illyricum & Triballicum bellum ei immisit. quibus ab Asiatica re vsque ad Scythiam Istro adiacentem auulso, & circumcursitando magnisque periculis ac certaminibus obeundis defuncto, cum debellatis hostibus rursum expeditioni incumberet, eadem denuo Thebas incussit, Græcumque bellum, & atrocem aduersus cognatos & populares per cædes, ferrum, ignemque vindictam, cuius uit tristissimus finis. His peractis rebus traiecit in Asiam, iatico instructus, vt Phylarchus prodidit, xxx. dierum. Aristobulus scripsit, lxx. eum habuisse talenta. Interim rem familiarẽ & reditus regios maxima ex parte inter amicos diuisit. Solus Perdiccas nihil accepit, quanquã offerẽte rege: ed interrogauit, Tibi vero, Alexander, quid facis reliquũ? q; vbi respondit, Spes. nos ergo etiam, inquit, in earũ partẽ acquiescemus. rectum quippe est nos Darij potius exspectare opes, quã tuas accipere. Et quænam tandem erant illæ spes, quibus fretus Alexander in Asiam transmisit? non opiæ ex vrbibus, quarum quanuis multa ciuium millia inhabitarent, certo numero conductæ: non classis quæ per montes nauigaret: non flagella, non compedes, barbaricæ insaniæ supplicia mari imponenda. Verum extra ipsum in exiguo exercitu vigebat magnũ laudis studium, & æmulatio ætate æqualium, certamenque de gloria & virtute cum socijs susceptum. Ipse autem magnas in se spes continebat. pietatẽ aduersum deos, fidem erga amicos, frugalitatem, continentiam, peritiam, mortis contemtum, magnanimitatem, humanitatẽ, comitatem, candorem, constantiam in consilijs, celeritatem in actionibus, principatum in gloria, institutum animi in rebus gerendis efficax. Nam Homerus quidem neque conuenienter neq; probabiliter, Agamemnonis pulcritudinem è tribus compegit similitudinibus:

Alexandri cum alijs imperatoribus comparatio.

Ille caput magno similis, oculosque Tonanti,
Neptuno pectusque, truci zonamque Gradiuo.

Iliad. ß. 478.

Alexandri autem naturam si genitor deus ex multis cõcinnauit composuitq; virtutibus, quid obstat quominus dicamus fuisse in eo magnanimitatẽ Cyri, modestiã Agesilai, pru-

prudentiam Themistoclis, peritiā Philippi, audaciam Brasidæ, vim & reipublicæ gerendæ calliditatē Periclis? Quin immo si eum velis cum vetustioribus componere, temperantior fuit Agamemnone. hic enim captiuā prætulit vxori quam primam virginē duxerat: Alexander etiamnum coniugij exsors captiuis abstinuit. Maiore etiam fuit quam Achilles animo. hic enim Hectoris cadauer exiguo precio redemtum reddidit: noster grandi sumtu funus Dario fecit. atq; ille cum amicis in gratiam rediens, veniam donis ac præmio vēdidit: Alexander victor hostes ditauit. Pietate porro Diomedem superauit. is enim paratus fuit aduersum deos pugnare: noster omnem successum prosperum dijs acceptum tulit. Acceptior quoq; necessarijs fuit quam Vlysses. huius enim mater ob luctū & desiderium vita excessit: mortem Alexandri mater hostis ob beneuolentiam est comitata. Deniq;, vt verbo dicam, si Solon rempublicam fortuito constituit, si Miltiades fortunæ munere exercitum duxit, si Aristides casu fuit iustus: nullum iam virtutis erit opus. sed nomen hoc & oratio esto, quæ aliqua cum gloria homines peruagetur, ficta à sophistis & legum latoribus. Sin autem eorum, quos recensui, virorum, vnusquisq; pauper quidē aut diues, imbecillis vel robustus, deformis siue pulcer fuit, ac vel in senectute felici mortem obijt, vel præpropere vitam reliquit, Fortunæ nutu: magnum vero imperatorem, magnum legum conditorem, magnum reipublicę & magistratus administratorem virtute seipsum quiuis & doctrina adiutus præstitit: agedum cum singulis Alexandrum comparemus. Solon Athenis nouas tabulas cōfecit, eamque rem blando nomine Seisachtheiam, id est oneris excussionem, appellauit. Alexander nominum loco pecuniam debitam creditoribus de suo dissoluit. Pericles tributo à Græcis exacto, templis ea è pecunia exstructis arcem ornauit: Alexāder barbarica potitus pecunia, in Græciam CCIↃↃ. talenta misit, mandans vt ædes dijs inde ædificarentur. Magnam nominis celebritatem per Græciam Brasidæ peperit, quod hostiū ad Methonam castra percurrit ad mare posita. Alexādri autem in Oxydracis saltum illum atrocem, incredibilem audientibus, & spectantibus terribilē, cum de muro seipsum in hostes demisit hastis, & iaculis, & strictis ensibus eum excipientes, cui nam alij rei simi-

Iliad. α. *Iliad. ω.* *Iliad. τ.* *Iliad. ε.* *Odyss. λ. 201.*

similem dicas, quam fulminis igni cum impetu prorumpientis se & vẽto? tale tum spectrum in terras se deiecit ille, ardentibus circum fulgẽs armis. Et barbari initio perterriti, nõ sine horrore dissipati recesserunt. deinde cum viderent vnum hominem in multos irruere, restiterunt. Enimuero ibi loci Fortuna suæ erga Alexandrum beneuolentiæ præclara & euidentia opera edidit, quando ipso in locũ obscurum & barbarũ abiecto, murisq; incluso, eos qui auxilium ferre summo studio contendebant, murosq; foris inuadebant, cõfractis scalis prostrauit atq; præcipitauit. de tribus vero, qui soli in muros euaserant ac seipsos demiserant, vt iuxta regẽ consisterent, vnum statim rapuit atq; interfecit, alter multis confixus iaculis tantum abfuit à morte, quod sentire adhuc & quid ageretur cernere potuit. interim foris inanes incursiones atq; cõclamationes erãt Macedonũ, cum machina ad oppugnandum nulla, nullum in promtu esset instrumentum: sed muros præ opitulandi studio gladijs percuterent, nudisq; manibus rumpere ac tantum non mordicus comminuere niterentur. At enim fortunatus ille rex, vtpote quẽ perpetuo stiparet custodiretque Fortuna, feræ in modũ cassibus implicatæ, desertus & auxilij inops agebat: non eo redactus, vt Susis, Babylone, vel Bactris potiretur, aut pręclaram de Poro illam victoriam reportaret. nam qui arduas ac gloriosas res gerendas suscipiunt, ab illorum infortunio, si quod habent, saltẽ dedecus abest. Sed ita pertinax & inuidiosa fuit Fortuna, ita barbaris fauit, Alexandro male voluit: vt (quantum in ipsa quidem fuit) non corpus modo tunc eius atq; vitam, sed & gloriam decusq; aboleuerit. Neq; enim adeo indignũ erat vel turpe Alexandrũ ad Euphraten vel Hydaspen occũbere, aut manu cum Dario cõserta equis, gladijs, & securibus Persarum pro rege suo propugnantium interfici, aut conscensis Babylonis mœnibus, ruere & à magna spe decidere. Sic Pelopidas & Epaminondas exstincti sunt: quorum in tantis conatibus mors virtuti, non calamitati est imputanda. Sed quodnam fuit facinus Fortunæ, in quam nunc inquirimus? Vt in extremo angulo barbaricæ fluuij ripæ, intra muros ignobilis oppiduli inclusus atq; occultatus orbis terrarum rex atque dominus periret, armis inhonestis & instrumentis temere oblatis percussus atq; cõtusus. Nã securi per galeam caput

vulneratũ eius est, & sagitta aliquis arcu emissa thoracem
perrupit, cuius ad mammam infixæ ossibus & inhærentis,
colis eminuit aggrauans, cuspis autem ferrea IV. digitos
fuit lata, lõgitudo quinque. Extremum mali hoc fuit. dum
ipse aduersos hostes defendit, & eum qui coniecerat telum,
ac gladio armatus accedere audebat, pugione præuentum
deijcit atque necat: interea quidam è pistrino accurrens à
tergo ictum ceruicibus Alexandri ingerit, quo in vertigi-
nem acti sensus sunt hebetati. Veruntamen præsto adfuit
virtus, fiduciam ipsi, socijs robur festinationemq; inferens.
Limnęus enim, Ptolemæus, Leonnatus, atq; alij, qui vel su-
perato vel perrupto muro ante regem constiterant, murus
erant virtutis, ob beneuolentiã & amicitiam, qua Alexan-
dro erant iuncti, corpora, facies, animasq; suas pro eo op-
ponentes. Non enim Fortunæ casu fit, quod alij vltro pe-
ricula pro regibus adeunt, & mortem oppetunt: sed ob vir-
tutis amorem, sicut ob illex aliquod medicamentum apes
solent, principi se adiungunt & adhærent. Quis autem qui
tunc extra periculum constitutus spectator adfuisset, non
hoc erat dicturus? Conspicere se magnum Fortunæ aduer-
sus virtutem certamen: & barbaros indigne superiore esse
loco, Fortuna fauente. Græcos autem resistere vltra vires,
virtutis præsidio. ac si barbari vincant, Fortunæ hoc & in-
uidi genij ac Nemesis fore opus: si Græci, victoriã virtuti,
audacię, amicitiæ, ac fidelitati deberi. Etenim hęc sola ad- 2
erant tum Alexandro: reliquis copijs, apparatui, classibus,
exercitibus, equitatui murum obiecerat. Tamen barbaros
fuderunt Macedones, eosq; stratos ruinis oppidi texerunt.
Verum hoc Alexandro nihil tulit opis. Raptus enim inde
est vt erat telo onustus, & bellum in visceribus continebat, 3
tanquam vinculo aut clauo thoracem sagitta corpori ad-
stringente. Quam cum vi euellere è vulnere tanquam è ra-
dice essent aggressi, ferramentum manus non est secutum,
pectoris ossa quæ cor muniunt pro firmamento nactum.
Neque calami prominentem partem serra abscindere sunt 3
ausi: metuentes ne vehementiore agitatione fissum os, ni-
mios excitaret dolores, & sanguinis è profundo proruptio-
ni causam præberet. Ipse Alexander cum magnam videret
perplexitatem difficultatemque & moram rei, sagittam co-
natus est ad ipsam thoracis superficiem pugione abscinde-
re:

re: sed manus torpens præ inflammatione vulneris, conatum non pertulit. Iussit ergo eos rem tentare, ac nihil metuere, vltro animos addens non vulneratis. alijsque exprobrauit lacrymas & nimium mœrorem, alios desertores appellauit, qui opem ipsi ferre non auderent. altaque voce testatus est ad socios, Neminem pro ipso debere timidum esse. nam si vos, aiebat, pro me trepidatis, non credetur me nullo mortis metu teneri.

PLVTARCHI DE ESV CARNIVM, *oratio prior.*

TV vero quæris, qua ratione inductus Pythagoras esu carnium abstinuerit. At ego miror quomodo affectus, quo animo, qua ratione impulsus homo ille fuerit, qui primus ore suo tangere cadauer, & mortui animalis carnes gustare aggressus, mortuorum corporum ac simulacrorum mensas proposuit, ac pro obsonio & alimento habuit membra, quæ modo mugiebant, vocem edebant, mouebantur, & videbant. Quomodo oculi sustinuere conspectum cædis, cum animal iugularetur, pelle spoliaretur, in frusta secaretur? quomodo odorem nares tulerunt? quî gustatum non auertit inquinatio aliena tangentem vlcera, lethaliumque vulnerum succos & saniem haurientem? Figmentum est hoc & fabula,

Vellera repebant: carnes verubus quoq; in ipsis Ody.μ.395.
Mugitum edebant assa, crudaq; boabant.

Atqui cœna hæc vere est monstrosa. esurire aliquem adhuc mugientia animalia, & docere ijs vesci, quæ viuunt adhuc, & vocem edunt, ac disponere condiendi, assandi, apponendiq; modos. Is quærendus fuit, qui primus ista cepisset, non qui sero tandem ab ijs destitisset. Enimuero primi isti, qui carnibus vesci sunt aggressi, omnem fortasse culpā in inopiam reiecerint. nō enim cupiditatibus iniustis capti, & inter copiā omnium rerum libidine elati ad voluptates quæ à natura & societate animantium essent alienæ prouecti eo se contulerunt. Quibus si in præsentia sensus & sermo daretur, haud dubie sic nos compellarent: O beati, qui hodie viuitis, & dijs cari, quale vobis contigit æuum, qui omnium rerum abundantia sorte oblata perfruimini? quam multa

Primorum hominum victus.

vobis nascuntur, quam locuples rerum vobis vindemia? quantum è campis diuitiarum, quātas è stirpibus voluptates percipitis? ita quidem vt potiri illis & luxuriare vobis absq; vlla pollutione detur? Nos autē tristissima excepit & apprime terribilis ætas, cum in immensam atq; difficilimā primi ortus incidissemus inopiam. Adhuc cœlum occultabat aer ac stellas, turbido & penetratu difficili humore cōfusas, ignique, & ventorū æstibus. nondum suo loco Sol fixus hæserat, nondum certum conficiebat cursum, nondum ortus eius occasusq; definitis distinguebātur limitibus: neque suis statis conuersionibus frugifera tempestatum anni interualla discernebātur. Tum terra fluminum in cōpositis eluuijs vastata erat: multa ob paludes informia, cœno alto, saltubus infrugiferis & syluis erant inculta. Immo ad producendos mites fructus, ad artem culturæ nullū suppetebat instrumentum, nulla sapientiæ machina. neq; fames moram patiebatur, neq; anniuersarium tempus semens facta exspectabat. Quid ergo mirum, si animalium carnib. vsi sumus præter naturam eo tempore, quo cœnum edebatur, & cortex vorabatur ligni, & gramen inuenire virens, aut radicem alicuius herbæ fortunatū putabatur? qui vero glandem gustassent atq; comedissent, prę voluptate choros circa quercum aliquam aut fagum duxerunt, vitæ datricem eam, matrem, nutricemque appellantes? hanc enim eius sæculi festiuitatem vnicam nouerant homines, reliqua omnia perturbationis ac tristitiæ plena erant. Vos aūt quomodo nunc rabies quædam & œstrus agit ad cædes sceleratas, in tanta rerum necessariarum abundantia? Cur terram mendacio grauatis, tanquam alere vos quæ nequeat? cur legiferam Cererem impie offenditis, cur Mansuetū & Comem hac contumelia afficitis, vt non satis vos ab illis accipere præ vobis geratis? Non pudet mites fructus cū sanguine & cæde miscere? Dracones, pantheras, leones, dum sæuiciæ accusatis, ipsi interim improbis cædibus eorum feritati nihil ceditis. quippe ijs ea animalia alimētum, vos obsonium vobis paratis. Non enim leones & lupos, eorum vlti iniurias, voramus: sed his omissis, innocua, mansueta, & stimulis dentibusq; ad lædendum carentia interficimus. quæ me Hercle pulchritudinis, venustatisque gratia videtur natura produxisse. Ac perinde facimus, ac si quis exundantem cernens

cernens Nilum, à quo terra impleatur genitabili ac frugifero fluore, non admiretur eius vim, fecundam mitissimarum ac vitæ vtilissimarum frugum. sed sicubi crocodilum innatare, aut aspidem deuolui, muscarumque videat feram & impuram nationem: has vituperationis causas proferat. Aut si quis solum hoc tellurẽq; cernens mansuetis frugibus refertam, fetamq; spicis, dispiciens deinde in segete ista lolii aristam aut orobanches, frugum omissa lectione, isthæc incuset. Quid, si quis orationem rhetoris in iudicio ac patrocinio sentiat ferri ad depulsionem periculi, aut demonstrationem & coargutionem facinorum, quę non simpliciter, neq; tenuiter incitata fluat, multis simul motibus variorum animorum instructa, & ingeniorum, quæ diuersis sunt auditoribus, aut iudicibus, aut excitandis aut mutãdis, aut etiam placandis atq; sedandis: omissis istis, neque reputans aut metiens operam impensam, atq; cõtentionis magnitudinem, aliqua vocabula non recte prolata excerpat, quæ inter orationis impetum elapsa sunt: eoq; nomine oratorem ipsum vituperet? * Sed nihil nobis verecundiam incutit, non color floribus certans, non vocis concinna suauitas, non solertia, non puritas in victu, nõ summa prudentia miserorum animalium: exiguæ carunculæ gratia spoliamus ea Sole, luce, & vitæ tempore ijs dum nascerentur destinato. Deinde quas emittunt ea voces, putamus indistinctas esse, non deprecationes singulorum, non obtestationes, quouis eorum dicente: Non deprecor si necessitas te cogit, iniuriam deprecor: interfice vt cibum habeas, noli interficere vt suauius edas. Proh crudelitatem. Atrox quidem est res, videre appositam homini diuiti mensam, qui coquis vtatur sua obsonia de cadaueribus qui conficiant. Atrocior, videre sublatam. plura enim reliqua sunt quam quæ sint vorata. ergo reliqua frustra sunt interfecta. & cum appositis abstinuerint, non sinunt alios carnes recusatas scindere, cum non pepercerint viuis. Verum enimuero accepimus istos homines hoc dicere, esum carnium habere à natura initium. At non à natura hominem hoc habere vt carnes edat, primum ipsa corporis humani demonstrat constitutio. Non oris vncus, non vnguis acumen adest, non dentium asperitas, non ventris robur, non calor spiritus, quo subigere & mutare possit carneam molem. Sed iam tum ipsa

Contra naturam esse carnium esum.

dentium læuitate, oris exiguitate, linguæ mollicie, & spiritus ad concoctionem imbecillitate, esum carnium eiurat. Quod si contendis te natum esse ad hoc cibi genus sumendum, primum id quod vis edere, ipse interfice, idq; tua solius opera, non scecespita vtens, non malleo, non securi. sed sicut lupi, vrsi, & leones ipsi necant quæ vorare volunt, ita tu morsu bouem, aut ore suem neca, ouemque aut leporem irruens in viuum etiamnum diripe, sicut istæ feræ. Sin expectas dum moriatur, vererisq; præsentem animam e carne expellere: cur contra naturam edis id quod anima est præditum? Immo nemo anima cassum & mortuum animal ita edit sicut est. elixant, assant, ignis & condimentorum ope mutant, cædemque medicamentis innumeris amoliuntur, vt gustatus deceptus alienum alimentum admittat. Et vero scitum est illud Laconis, qui cum in caupona emisset pisciculum, eũque cauponi coquendum tradidisset, atque caseum, & acetum, oleumque ab eo postularetur: Quid, inquit? an si isthæc haberem, piscem emissem? Nos autem ita flagitiosas inter cædes istas luxuriamus, vt carnem obsonij nomine dignemur. deinde obsonijs indigemus ad ipsam condiendam carnem, admiscentes oleum, mel, vinum, garum, acetum, aromata Syriaca & Arabica, haud aliter, ac si re vera cadauer humi condendum conderemus. Etenim carnes, quas edimus, hoc modo diffluentes, emollitas, ac quodam modo putrefactas difficile est à concoctione subigi. Quin etiam superatæ vi concoctionis carnes, cruditates tamen molestas gignunt. Diogenes vero crudum polypum vorare sustinuit, vt amoliretur confectionem, qua ignis obsonia conficit. & sacerdotibus multisq; alijs circumstantibus, caput pallio velans, polypumq; ori admouens, Pro vobis, inquit, ego me periculo obijcio. præclarum me hercle periculum, scilicet vt Pelopidas pro Thebanorum Aristogiton pro Atheniensium libertate, ita philosophus aduersus crudum polypum decertauit, vt vitam humanam efferaret. Porro carnis esus non modo præter naturam corporibus nostris accidunt, sed satietatem etiam crassiciemque ingenerant. Vinum enim & carnium esus, corpus quidem robustum validumq; faciunt, animos autem hebetant. Ac ne athletas adducendo offendam, vtar cognatis exemplis. Bœotos nos Attici crassos, stupidos, stolidos

Damna ex esu carniũ.

lidos

lidos maxime ob voracitatem appellauerunt, atque adeo sues, & Menander

--- *mandibulas habent.*

& Pindarus. Notum vero est, secundũ Heracletum animam siccam esse optimam atq; sapientissimam. Id quoq; cõstat, vasa vacua cum pulsantur sonitum reddere, impleta obmutescere. ærea vasa icta vocem in orbem didunt, nisi quis iniecta manum obthuret atq; inhibeat. Oculus etiam humore occupatus abundante hebescit, & officium suum facere nequit. Solem per aerem humidum, vaporumq; multitudinem crudorum intuentes, non purum aut splendidum, sed obscurum & caliginosum dubioque lumine conspicimus. Ita profecto etiam in corpore repleto & turbido, alienisq; cibis grauato, omnino necesse est splẽdorem animi lucemque retundi, atq; conturbari, vagariq; & ad viles res cernendas se conferre, cum ad consideranda ea quæ aliquid habent difficultatis, nihil ei sit acuminis atq; virium. Iam absque hæc essent, quis non maximi faciat adsuefactionem ad humanitatem? quis enim lædere vellet hominem, ita benigne & humaniter affectum animo ad aliena & nõ cognatorum sibi mala? Nudiustertius disserens, mentionem feci Xenocratis: & quod Athenienses pœnam ab eo exegerunt, qui viuo arieti pellem detraxerunt. non est autem, puto, viuum torquens deterior eo qui interficit. Sed nimirũ magis ea sentimus quæ cõsuetudini, quam quæ naturæ repugnant. Initium autem nostræ opinionis, magnum illud & sacri mysterii germanum, ignauisq; (vt ait Plato) & mortalia sapiẽtibus incredibile, equidẽ vix audeo verbis attingere: tãquam cũ nauim in tempestate gubernator torquet, aut in theatro scena labãte, machinam tollit poeta. Tamẽ nihil obstat quo minus Empedocleam sententiam procœmii loco præcinam. Quod enim nostræ animæ mortalibus corporibus sunt illigatæ, id ita interpretatur, quod pœnas ex cædium & esus carnium pendant. Quanquam hæc quidem oratio videtur esse antiquior. Quæ enim fabulæ ferũtur de Baccho membratim discerpto, & quæ aduersus eum conati sint Titanes, vtque gustauerint cæsi cadauer, punitiq; & fulminibus icti perierint: sermo est qui ad nouos refertur natales, secundumq; ortum. Brutam enim in nobis animæ facultatem, incompositam eam & violentam, non

diuinam,sed à genio profectam, veteres Titanas appellauerunt.eaq; est quæ dat pœnas.

PLVTARCHI DE CARNIVM ESV, oratio posterior.

RATIO nos hortatur,vt recentibus alacribusq; cogitationibus ad disputationem de carnium esu pridianam reuertamur.Est vero,vt aiebat Cato, difficile verba facere ad ventres auribus carentes: haustusq; est à plerisq; consuetudinis ille è variis mixtus ac cõfusus potus,Circæi cyceonis instar pariens

Iliad.κ.235. *Fraudes,& gemitus,cruciatus,atq; dolores.*

neq; facile hamus eximi potest esus carniũ, voluptatis cupiditate occupatis ac tanquam transfixis.Equidem conueniebat,vt quo more hominis mortui ventrem exsecant,atque aduerso Sole conscissum abiiciunt,eũ innuentes fuisse causam omniũ quæ in vita peccauit homo:ita nos gulę cędisq; studio euulso,reliquũ vitæ tempus caste exigere.quãdo ipse vẽter nõ ad cædes impellit, sed intemperantię nostræ culpa iis polluitur. Veruntamẽ si fieri nequit vt plane vitemus esum carnium, & consuetudo facit vt nos pudeat isto peccato abstinere:saltem cum ratione peccemus.Edamus,inquam,carnes,sed fame,non luxuria impulsi: interficiamus animal, sed miserantes & dolentes,non insultantes & excruciantes.qualia nunc multi multa perpetrãt.alii verubus ignitis porcos iugulãt,vt ferri tinctura sanguis extinctus atque diffusus carnem molliat delicatamq; reddat. alii vberibus suum fetarum instante iam partu insiliunt eaque calcant, vt sanguinem & lac & tabum fetus simul interfecti inter matris dolores eximẽtes(proh piacularis Iupiter)maxime inflammatam animalis partem vorent.alii grues & olores oculis consutis inclusos in tenebris saginant,alienis temperamentis atq; condimentis gustum nouum obsonio suo conciliantes.Vnde apprime manifestum fit,non alimenti aut vsus necessitatisve gratia,sed ob satietatem,luxum & prodigalitatem nefas hoc ad voluptatẽ parandam fuisse cõuersum.Proinde sicut libidinem in mulieribus suis non explentes,omnia tentando ac incestis cupiditatibus vagando tandem ad infanda prolabuntur: sic

Variæ deliciæ.

circa

circa nutrimentum intemperantia naturalem & neceſſarium tranſgreſſa finem crudelitate ac flagitio cupiditatem variauit. Etenim ſenſus contagio quodam vitiantur, vnuſque alterius vitio & libidini ſocium ſe præbet, vbi modum à natura præſcriptum excedunt. Sic auditus vitio laborans, Muſicam corrupit, vt molles quidam effeminatique modi turpes palpationes, muliebresque titillationes ederent. Ita viſus didicit non pyrrichio ſaltu gaudere, non geſticulationibus manuum, non ſaltationibus elegātibus videndis: ſed cædes & mortes hominum, vulneraque & pugnas ſpectaculum ſumtuoſiſſimum ſibi parare. Ita iniuſtæ menſę comitatur coitus intemperans, coitui turpi auditiones à muſica alienæ, cantibus & auditionibus impudentibus theatra abſurda, ſpectaculis inhumanis immanitas & aduerſum homines crudelitas. Itaque diuinus ille Lycurgus in tribus ſuis legum tabulis, quas rhetras appellāt, ſerra & ſecuri ſolis ianuas domorum ac faſtigia fabricari iuſſit, nullo alio inſtrumento adhibito. non profecto quod aſciis, terebris, aliiſque ad ſubtile opus faciendum vtilibus bellū indixiſſet: ſed ſciens, de talibus ædificiis non illaturū lecticam auro ornatam, mēſas argenteas, purpureos tapetes, lapides precioſos: ac domū talem, culcitram, menſam, calicem trahere ſecum cœnam tenuem, prandiumque vulgare. Initio vero prauæ viuendi rationis ſuccedit

(*Lactens equam propter ceu pullus curſitat*)

omnis luxuria & profuſio. Quæ enim nō eſt ſumtuoſa cœna, ad quam aliquod necatur animal? an paruum impendiū videtur nobis anima? nondū dicam, fortaſſe patris, matris, filii aut amici anima, vt Empedocles: ſed tamen ſenſu, viſu, auditu, vi imaginandi, intelligendique prædita? quam ad ſui appetitum & conſecutionem, alienique fugā vnumquodque animal à natura accepit. Iam hoc conſidera, vtri nos melius cicures humanoſque faciant philoſophorum: iine qui liberos, amicos, parentes, vxores à nobis manducari volunt, vt morte vere exſtinctos: an Pythagoras & Empedocles, qui nos condocefaciunt etiam erga alius generis animalia iuſtitiam exercere? Tu quidem rides eum, qui ab ouis eſu abſtinet. Is tamen dicet: cum vos videmus mortui patris aut matris portiones abſcindere, amiciſque eas abſentibus mittere, præſentes vero inuitare, carneſque

illis larga manu apponere, non rideam? Quãquam nos fortasse peccamus, qui libros istos attingimus, manibus, oculis, pedibus, & auribus non prius lustratis nisi profecto hęc ipsa lustratio est, cum de hisce disserentes oratione liquida (vt ait Plato) salsum auditum proluimus. Tamen si quis librorum disputationumque instituat comparationem: deprehendet istorum philosophiam ad Scythas pertinere, Sogdianos & Melanchlænos, de quibus scribenti Herodoto non habetur fides: Pythagoræ autem & Empedoclis decreta, leges fuisse priscorum Græcorum hosque eorum * institutis in vita degenda stetisse, neque eos vllam in bruta vim fecisse. Qui ergo sunt, qui postea temporis decreuerũt cædes animalium?

Qui primum gladios duxere ex ære malignos,
Primi & aratoris gustarunt viscera tauri.

Hoc sane modo etiam tyrãni homicidiorum initia iaciũt. * vt Athenis principio interfecerunt pessimum sycophantam, qui Epitedeius appellabatur: itemq; secundum & tertium. deinde cædibus adsueti Niceratum Niciæ F. interfici viderunt, & imperatorem Theramenem, atque Polemarchũ philosophum. Sic ab initio ferum aliquod & noxium animal deuoratũ fuit: deinde auis aliqua aut piscis. donec his condocefacta & gustui adsueta libido ad bouem operarium progressa est, & ouem quæ nos ornat custodemq; domus gallum. itaque paulatim inexpletam roborantes auiditatem, in cædes hominum & bella sunt delapsi. Verum nisi quis præterea demonstret, animas dum renascuntur, promiscue vti corporibus hominum & brutorum, & quod nunc est brutum, post fieri hominem, ac per vices ferum, ac mansuetum, naturãq; omnia mutare & transferre alieno carnis velantem amictu: hæc non auertũt eum qui gulæ sededidit: quod gulæ studium & corpori morbos grauedinemq; ingenerat, & animam ad bellũ traductam iniustius vitiat. vbi nos adsuefecimus, vt absq; cæde & sanguine neque hospitem excipere, neq; nuptias celebrare, neque cum amicis viuere velimus. Quod si illa quæ de animarum per vicissitudinem quandã in corpora illapsu disputantur, non faciunt fidem: at tamẽ dubitatio ipsa magnam nos cautionem, magnum iubet adhibere metũ. Verbi gratia si in nocturno aliquis prælio in virum, qui collapsus armis corpus coope-

cooperiat, irruat stricto gladio, audiatque interim quendam dicere, Non certo sibi constare, putare tamen eum qui iacet imminentis esse filium, fratrem, patrem, aut contubernalem: præstatne opinioni ei falsæ subscribentem dimittere hostem amici loco: aut contemta ea, quod ad fidem faciendam firma satis non sit, domesticum pro hoste interficere? hoc sane omnes dicetis indignum fore facinus. Considera mihi etiã Meropen illam, quæ sublata securi filium, quem percussorem filii putat esse, ferire iam volens dicit,

Penetrabili te mactabo ictu nunc ego hoc:

quantum in theatro excitat motum intentorum cædi ac metuentium ne senem anteuertat inhibentem, adolescentemq; feriat. At enim si tum alius aliquis senex adstitisset, dixissetq;, Feri, hostis est: alius, Ne ferias, filius est, quæro vtrum sit flagitium maius, Filij gratia hostem impunitum dimittere, an ob iram aduersus inimicum, incidere in cædem filij? Quapropter, quandoquidẽ non odium nos, non ira, non vlciscendi cupiditas in brutorum cædem agit, sed ad partem aliquam voluptatis parandam adstat reducta ceruice victima, neci destinata. si iam philosophorum alius dicat, Perime, brutũ est animal: alius, Inhibe necem. quid enim, si in hoc corpus cognati alicuius aut dei anima cõcesserit? pro deûm fidem, in eodemne versor periculo, siue hoc credens abstineo carnis esu: siue fidem derogans interficio filium aut aliquem alium necessariorum? Impar vero huic disputationi est Stoicorum pro esu carnium decertatio? Quis enim est iste, cui tam multa in ventrem & culinam ora patent? Cnt voluptatem effeminatam dicentes, & neque inter bona, neque inter ea, quæ præcipua vocant, neque inter naturæ conuenientia numerantes, tanto studio pro ijs laborant, quæ ad voluptatem conducunt? Certe consequeus hoc erat, vt cum è conuiuijs vnguentum & placentas exegissent, multo magis carnem & sanguinem auersarentur. Nunc veluti si suam philosophandi rationem ad diarias redituum instituissent annotationes, sumtum in res inutiles atque ociosas faciendum amputant: inhumanitatem luxus atq; crudelitatem nõ auersantur. Quid tum postea? dicent. nulla nobis cum brutis est familiaritas. Ne cum vnguentis quidem, inquam, & exoticis condimentis. & tamen hæc, tanquam inutilia & superuacanea, solique

volupta-

voluptati inferuientia, vndique expellitis. Verum enimuero hoc ipsum iam nunc dispiciamus, an nullo nobis iure natura brutum animantium genus deuinxerit: non artificiose hoc aut sophistarum more disputantes: sed in ipsas nostrorum animorum affectiones intuiti, humaniterq; nobiscum ista meditantes atque perpendentes. * * *

PLVTARCHI LIBELLVS, MAXIME CVM *principibus viris philosopho esse disputandum.*

QVod instituisti te in amicitiam Sorani insinuare, eamque amplecti & colere, quæ multis priuatim, multis etiam publice sit vtilis atque frugifera futura: rem facis honestatis, reipubl. humanitatisque studioso homini conuenientem: non, vt nonnulli opinantur, ambitioso. Etenim hoc potius verum est, ambitiosum esse, & meticulosum eum, qui fugit vereturque dici adhærere iis qui in aliqua potestate sunt constituti, & eos demereri. Nonne enim homo ingenii culturæ patiens, & philosophiæ indigens diceret: vtinam Simo fierem cerdo, aut Dionysius litterator de Pericle vel Catone, vt mihi sicut illis accideret ac colloqueretur Socrates? Aristo sane Chius à sophistis impetitus maledictis, quod cum omnibus qui hoc vellent dissereret: Optare se dixit, vt etiam bruta animalia intelligere possent verba ad virtutem incitantia. Nos vero potentum & principum virorum consuetudinem, tanquam agrestium & ferorum animalium, vitabimus? Non statuarii morem seruat philosophiæ oratio, vt simulacra (quod est apud Pindarum) faciat in sua perpetuo hærentia basi. Sed quicquid attingit, id industriũ vult reddere, efficax atque animatum, impetusque ingenerat, & iudicia quibus id ad vtilia incitetur, consilia honestatem respicientia, altitudinemq; animi cum mansuetudine & cautione coniunctam. Atque hæc causa est, cur libentius cum eminentibus ac potentia præstantibus consuescant viri ciuiles. Quippe & medicus honestatis studiosus malit oculum sanare qui pro multis videat, multosque custodiat: & philosophus promtior erit ad curandum animum quem pro multis procurare videt, & qui debeat multis sapere,

philoſophari, ac iuſticiam colere. Nam qui peritus eſſet aquę inueniendæ & conducendæ, (quod de Hercule & multis veteribus narratur) is profectò non oblectaret ſe in aliqua agri extremitate aperiendo fonte; qualis illa ſubulci eſt ad Corui ſaxum Arethuſa: ſed fluminis alicuius perennes fontes propagãdo ad vrbes, caſtra, agros regum cultos atque lucos. Homerum audimus, qui Minoem Iouis oariſtã appellat: hoc eſt, Platone interprete, familiarem atq; diſcipulum. non enim priuatos homines, aut domi deſidentes, ocioſoſve deorum eſſe voluerunt diſcipulos: ſed reges, qui prudentiam, iuſticiam, bonitatem ac magnanimitatem conſecuti, ea ad omniũ eſſent vtilitatem conuerſuri. Eryngium herbam aiunt ſi vna capella in os ſumat, ipſam primum, mox totum gregem ſubſiſtere, donec accedens paſtor ori eam eximat, tantam vim celeritatis odor eius habet, qui ignis in morem in proxima quæque diſſipetur atque ea occupet. At enim philoſophica doctrina, ſi in priuatum aliquem incidat, qui ocio gaudens, & corporis ſui vſibus ſe tanquam circulo ducto circumſcribat, non propagatur ad alios, ſed in eo ſolo tranquillitate ac quiete facta euaneſcit. Si vero in principem virum ac in republ. verſantem rebuſque gerendis deditum illabatur, eumque ſtudio virtutis impleat: multis per vnũ prodeſt. Tales fuerunt Pericles Anaxagora & Platone Dio præceptore vſus ac Pythagora principes Italorum. Cato quidem ipſe ab expeditione ad Athenodorum nauigauit. & Scipio Panætium accerſiuit, cum eſſet legatus à Senatu, vt quemadmodum Poſſidonius ait, Od. γ. 405. Ody. τ. 179.

Inſpiceret mores hominum prauoſque bonoſque.

Quid, putas, fuit dicendum Panætio? ſi eſſes Cato, aut Pollux, aut alius quidam idiota, qui è medio vrbis te ſubducẽs per ocium in aliquo angulo ſyllogiſmos reſolueret, ac de elenchis philoſopharetur, libenter me tibi darem, tecumq; eſſem: nunc quia Æmilij Pauli filius es, eius qui duos geſſit conſulatus, nepos Scipionis Africani à quo Annibal Carthaginenſis victus eſt, nolo tecum philoſophari. Quod autem dicitur, orationem eſſe duplicem, vnam intus contentam, Mercurij munus principis, alteram quæ enunciatur, Diactoro, hoc eſt, adminiſtram & inſtrumenti vices gerentem; friuolum eſt, ac ſubijciatur huic dicto, Noueram hoc ante-

antequam Theognis existeret.Id autem nihil molestiæ adferat, quod & intus insitæ orationis, & enunciatæ finem esse amicitiam,illius cum seipso,huius cum alio. Quem enim philosophia ad virtutem perducit, is homo redditur sibi ipsi concinens,nunquàm seipsum culpans, paceque secum & amore perpetuo fruens,

Non est seditio in membris, contentio nulla est:

non rationi refragans animi motus, non cupiditatum inter se concertatio,non cogitanti contraria cogitatio. non tanquam in confinio concupiscentiæ & pœnitentiæ asperum ac tumultuosum gaudium. Sed pacata omnia & amica, ac plurimorum bonorum fertilia, efficientiaq; vt seipso quis gaudeat. Musam vero enunciatiuæ orationis præsidem neq; ante Pindarus dixit lucri cupidam esse atq; operariam, neq; (puto) nunc diceret: sed ob inscitiam atque imperitiam honesti communem Mercurium factum fuisse mercenarium atque vænalem. Non enim Venus quidem administri sui filiabus succensuit,

Quod prima iuuenes in fraudem inducere turpi

Instituere dolo: — Vrania autem, Calliope, & Cleio gaudeant ijs, qui pecuniæ gratia doctrinam profiterentur. Sed mihi videntur Musarum opera & dona magis etiam quam Veneris philotesia, id est, amicitiæ ergo data ac gratuita esse. Etenim gloria quem nõnulli finem orationis faciunt, tanquam semen & initium amicitiæ in precio fuit. immo autem omnino plerique gloriam pro beneuolentia tribuunt: putantes eos duntaxat à nobis laudari, quos diligimus. Verum hi quidem, quomodo Ixion Iunonem persequens in nubem delapsus est, ita loco amicitiæ simulacrum fallax, & ad pompam compositum, atque instabile amplectuntur. Sana mente præditus autem, si in rep. ac rebus gerendis versetur, tantam captabit existimationem, quanta ob fidem quæ ei habetur, potentiam ipsius actionibus conciliet. Nam neque iucundum est neque facile nolentibus prodesse: vt velint, fides faciet. Sicut enim lumen melius est videntibus: ita gloria magis conducit sentientibus quam neglectis. Qui vero omissa reipubl. tractatione secum viuit, felicitatem in ocio & quiete ponẽs, is eam quidem gloriam, quæ in hominum turba, theatrisque publica prostat, ita vt Hippolytus Venerem eminus, ipse castus, saluta-

salutabit: bonorum tamen ac celebrium virorum de se opinionem nequaquam negliget. diuitias autem, & principe dignam gloriam ac potentiam in amicitijs neque sectabitur neque si modice affluant, auersabitur. Nam neque formosos adolescentes sectatur, sed modestos, compositos, & discendi cupidos, neque quibus forma, flos ætatisque & venustas adest, reformidat: neque culturæ dignos ob pulcritudinem reijcit. Ita dignitate & potentia principe digna præditus homo ciuilis ac moderatus, non abstinebit amando & diligendo: nec verebitur aulicus appellari & qui principem colat.

Nam qui Venerem fugiunt nimis mortalium,
Ægrotant. ———

& qui bona sectantur, itidem erant gloriam & gratiam apud principes fugiendo. Philosophus ergo rebus gerendis abstinens tales non fugiet. Ciuilis etiam amplectetur eos, auideque audiet, nihil obturbans, neque aures intempestiuis atque sophisticis collocutionibus interpellans: sed volentibus illis disserere gaudens, colloquens, vacans, & conuersans.

Bis sex dierum consero viam, solum
Berecynthiam regionem. ———

Is si non tantum agriculturæ studiosus, sed etiam humanitatis fuisset, maluisset profecto cōserere agrum tot alendis sufficientem, quam Antisthenes illum agellum, quem ęgre ipsi rursus exemisti. quod si te interrogarem, orbem terrarum obire totum recuso. At vero Epicurus bonum in altissima quiete, tāquam in portu ab vndis tuto ac silente collocans, beneficium dare non modo pulcrius, sed etiam iucundius esse ait quā accipere. Nil enim tam est ferax gaudij, atque gratia. & sapuit, qui Gratijs nomina imposuit, Aglaiæ, Euphrosynes, & Thaliæ. Maior enim & purior est lętitia dantis. Itaq; sæpe pudet accipere beneficium: semper cum gaudio gratificamur alijs. Bene autē multis faciunt, qui eos bonos reddunt, quorum opera multi indigent. sicut contra qui principes, reges, tyrannosque solent corrumpere sycophantæ, calumniatores, atque adulatores, ab omnibus profligantur atque puniuntur: vt qui lethale venenum non in vnum aliquem iniecerint calicem, sed in fontem publicum, & qui vniuersos vti norint. Sicut igitur

tur Calliæ illos in comœdia traductos adulatores Eupoli ait, non igni, non ære, non ferro arceri posse ne ad cœnam commeent: Apollodori autē tyranni, & Phalaridis, & Dionysij amicos atque familiares exquisitis supplicijs peremerunt, dirisque deuouerunt: quod illis vnum iniuria afficientibus, hi per vnum principem multos læderent. ita qui cum priuato consuescit philosophus, efficit vt is seipsum nulla molestia, nullo dāno afficiat, placideq; viuat: qui vero principis alicuius malos mores corrigit, animumque ad officium dirigit, is quodammodo publice philosophatur, optimumq; publicum emendat quo omnes gubernantur. Sacerdotibus ciuitates honorem habent, eosque venerantur, quod bona ij à dijs non sibi tantum, suisque amicis & familiarib. sed in cōmune omnib. ciuib. precantur. & vero ij deos non faciunt bonorum largitores: sed cum tales sua pte sint natura, eos obsecrant. Principes philosophi cum ijs versantes iustiores faciunt, moderatiores, & ad beneficentiam propensiores: vt par sit eos etiam magis gaudere. Mihi quidem faber lyram quoque eo libentius videtur alacriusque fabricaturus, si sciret eum, qui habiturus eam esset, canendo Thebas muris circundaturum, vt fecit Amphion: aut Lacedæmoniorum seditionem pacaturum, vt fecit Thales, itemque gubernaculum conficiens, si gubernatorem eo intelligeret vsurum ad regendā Themistoclis prætoriam nauim propugnantem pro Græcia, Pompeij ve prædones maritimos exscindentis. Nonne hoc etiā de sua doctrina statuet philosophus: ea imbutum ciuilem atq; principem virum, in publicum vtilem futurum, ius dicendo, leges condendo, malos puniendo, bonos augendo? Equidem nauium opificem bonum aliqua cum voluptate arbitror clauum fabricaturum, si audiat eo gubernandam Argo nauim illam ab omnibus celebratam: neque tam alacriter carpentarius aratrum currumve construet, vt axones in quos Solon suas sit leges inscripturus. Et quidem doctrina philosophica vbi in animum principis ac ciuilis viri inscripta hæsit, vim legis adipiscitur. atque eo nomine in Siciliam nauigauit Plato, sperans se id consecuturum, vt Dionysius in agendo decretis philosophiæ tanquam legibus vteretur, eaque factis repræsentaret: sed Dionysium inuenit instar libri, in quo quę scripta sunt, rursum expungi solent,

Odyss. μ. 70.

iam

iam sordibus & maculis refertum, neque tyrannidis tincturam dimittentem, quam temporis longinquitas penetrabilem iam & indelebilem reddiderat. Oportet autem tales, dum in cursu adhuc & motu sunt vitia, bonas amplecti disputationes.

PLVTARCHI, AD PRINCIPEM *ineruditum.*

PLATO à Cyrenæis rogatus, vt leges ipsis scriptas relinqueret, rempublicamque constitueret, recusauit: quod diceret difficulter Cyrenæis leges posse poni, rebus eorum ita lætis: ac nihil ita esse petulans, ferox, atque imperio reluctans, atque est homo rebus, vt videtur, secundis fruens. Itaque difficile est imperantibus consilium de imperio dare. verentur enim doctrinam, vtpote imperaturam ipsis, admittere, ne potentiæ ipsorum præstantiam ea rationibus officij subiugans minuat. Quippe ignorant isti Theopompi Spartanorum regis consilium, qui cum primus Spartæ regibus ephoros adiunxisset, exprobranti vxori quod filijs regnum minus quam accepisset ipse relicturus esset: respondit, Tanto id maius esse relicturum, quanto firmius. nimia enim vehementia ac immoderata regni potentia remissa, simul cum inuidia periculum declinauit. Et tamen Theopompus imperio tanquam magno fluuio ad alios deriuato, quantum ijs dedit, tantum sibi ipse ademit. Doctrina autem philosophica in principe habitans, eiusque custos & tanquam consiliarius, potentiæ veluti nimis habiti corporis maiorem iusto vim detrahens, id relinquit quod est sanum. Sed plerique principum atque regum ob amentiam imitantur imperitos statuarios, qui putant magnos ac validos visum iri colossos, si eos admodum diuaricatis cruribus, distentosque & hiantes fingant. Sic enim & ipsi vocis grauitate, & vultus toruitate, morumque importunitate, & auersatione conuictus videntur maiestatem imperij præ se ferre: nihilominus differentes à colossicis istis statuis, quæ foris heroica aut diuina ornatę forma, intus terra, lapidibus, & plumbo sunt repletæ. Hoc interest, quod statuarum istarum moles rectitudinem seruat perpetuam absque inclinatione, incruditi autem principes ab interna sua inscitia sæpe-

numero labefactantur atque subuertuntur. basi enim non sitæ ad lineam & angulos rectos potestatem superstruentes excelsam, vna vergunt. Enimuero sicut necesse est primo omnium ipsam regulam rectam & firmam esse, atque ita deinde ea quibus applicatur, ipsa quoque sui similia facere atque ad rectitudinem perducere: ita oportet principem prius in se ipso imperium moresque recte constituere atque dirigere, postea ei subditos accommodare. nam neque cadentis est erigere, neque componere incompositi, neque ordinare inordinati, neque imperare nulli imperio subditi. Sed plerique inepta decepti sententia primum hoc putant esse in imperio bonum, nulli subesse imperio. atque adeo rex Persarum omnes pro seruis habuit, excepta sua vxore: cuius maxime debuit esse dominus. Quis ergo imperabit principi? Lex, omnium rex mortalium atque immortalium, vt ait Pindarus. non ea foris scripta in libris, aut lignis insculpta: sed viua in ipsius corde ratio, semper vna habitans atque excubans, & animum nunquam sinens esse principatus vacuum. Sane Persarum rex vnum de cubicularijs ad hoc habebat constitutum, vt mane ad regem ingrediens diceret: Surge ô rex, & curam rerum gere, quas te curare Oromasdes voluit. eruditus & cordatus princeps intus habet qui hoc identidem occinat, & admoneat. Etenim Polemo deorum administrum esse dicebat Amorem, ad adolescentium procurationem destinatum. Verius autem hoc dixeris, principes dei esse administros ad tutandam hominum salutem: vt quæ dij bona hominibus largiuntur, ea partim distribuant, partim conseruent.

Vides sublime fusum immoderatum ætherem,
Qui tenero terram circumuectu amplectitur?

Is quidem principia demittit seminum cõuenientium, terra autem ea vegetat: augentur alia imbribus, alia ventis, alia calore siderum lunæq; fouente. omnia autem ea Sol ornat, & illum quem ferunt amoris illicem indit. & tamẽ istis tot tantisque donis quæ dij largiuntur, absque lege, iustitia, & principe frui non est permissum. Etenim iustitia legis est finis, lex principis opus: princeps dei imago omnia digerentis. neque is opus habet Pheidia qui fingat, aut Polycleto, vel Myrone: sed virtutis opera seipsum deo quam simillimum facit, iucundissimumque spectatu opus, & dijs charissi-

charissimum. Quale vero elegantissimum in cœlo simulachrum sui deus Solem atq; Lunam infixit: tale in ciuitatibus eius exemplum est atque lumen princeps,

Iura dei similis qui dat mortalibus æqua. Odyss. τ. 111.

scilicet recta præditus ratione, idque habens diuinum, non sceptrum, non fulmen, non tridentem. quomodo nonnulli se pingi ac fingi iubentes, stultitiam suam inuidiæ exposuerunt, dum affectant ea quæ consequi nequeunt. Succenset enim deus tonitrua & fulmina radiorumq; proiectus imitantibus. qui vero virtutem ipsius æmulantur, & honestate humanitateque ipsum referre conantur, hos studio eorum delectatus auget, suaque eos æquitate, iustitia, veritate, ac mansuetudine impertit. quibus nihil est diuinius: nō ignis, non lumen, non Solis cursus, non syderum ortus atq; obitus, non ipsa perpetuitas atq; æternitas. non enim ob tempus vitæ beatus est deus, sed virtutis principatu. id enim diuinum est: & pulchrum idipsum, quod ab ea regitur. Sane Anaxarchus Alexandrum consolans ob Cliti cædem animi se angentem, An ignoras, aiebat, Ius & Fas Ioui assidere, vt quicquid rex agat, id fas iustumque putetur? non recte ille pœnitentiam delicti animo ad alia audendum similia exhortando eius amoliens. Quod si coniecturis hæc sunt examinanda, non profecto Ioui Iustitia adsidet, sed ipse ius & fas est omnium legum antiquissima & perfectissima. atque propterea veteres isthæc finxerunt docueruntque, vt ostenderent sine iustitia ne Iouem quidem recte potuisse imperare. Illa autem virgo est, vt ait Hesiodus, incorrupta, Oper. 249. verecundiæ, pudicitiæ, & veritatis contubernalis. Atque hinc reges venerandi vocantur. maxime enim venerationem merentur, qui minime metuunt. Debet autem princeps magis metuere, ne quid faciat mali quam ne quid patiatur: illud enim huius est causa. Atque hic metus humanus est principis, & non degener, timere subditis, ne quod imprudentibus accidat malum.

Qualis propter oues canibus metus acris in aula Iliad. κ. 183.
Incidit, audita est vbi fors fera. ———

non pro se, sed pro custodiæ suæ commissis. Epaminondas quidem, cum festo quodā die Thebani effusius se compotationi dedissent, solus circumiens arma & muros lustrabat, sobrium se esse ac vigilare dicens, vt alijs ebrijs esse ac

dormire liceret. Et Cato Vticæ cum reliquos à clade vniuersos per præconem ad mare conuocasset,inq; naues impofuisset,felicem ijs precatus nauigationem,seipsum interfecit, docens, pro quibus princeps metum gerere, quæ debeat contemnere. At Clearchus Ponticus tyrannus, in cistam irrepẽs anguis in morem dormiebat. Et Aristodemus Argiuorum tyrannus sponda in sublimi conclaui posita,supra ianuam pensilem,cum amica dormiebat:& amicæ mater vbi adscendissent,scalas remouebat,rursumque luce facta apponebat. Quomodo,putas,hic archiuum, theatrum curiam, conuiuium metuebat, qui de cubili suo carcerem redegerat? Re enim vera principes subditis, tyranni subditos metuunt.itaque horum cum potentia crescit metus,& quo pluribus imperant,eo plures timent.Non enim probabile est,neq; conuenit,(quod nonnulli philosophorum putant)deum permixtum esse materiæ omnia sustinenti,& infinitas rerum necessitates, casus, mutationesq; perpetienti. sed nobis supra alicubi apud naturam sempiternam, eodemq; semper modo affectam collocatus supra sacra (vt ait Plato) fundamenta, recta secundum naturam proficiscens ad finem pergit. Sicut autem in cœlo pulcherrimum sui documentum posuit, in quo tanquam speculo gnaris se cernendum præbet: ita in ciuitatibus iustitiæ splendor quandam diuinæ sapientię imaginem reddit,quam beati & prudentes è philosophia describunt,ad rem pulcherrimam studium suum adiungentes. Cęterum hanc animi affectionem nihil aliud efficit quam doctrina philosophica:ne idem nobis vsuueniat,quod Alexãdro.qui cum esset Diogenem Corinthi contemplatus, miratus amplexusque hominis ingenium magnanimitatemq; dixit,Nisi Alexander essem,Diogenes esse vellem.tantum non oneratus felicitate,splendore ac potẽtia sua tanquam impedimentis virtutis atq; ocij, æmulansq; pallium & peram:quibus inuictum se præstabat Diogenes,vt armis Alexander,& equis ac sarissis. Atqui licebat ei philosophanti & animo fieri Diogenem,& fortuna manere Alexandrum, eoque magis fieri poterat Diogenes, quia erat Alexander, cui ad magnam fortunam multisque ventis & fluctibus agitatam opus erat validum firmamentum atque gubernator.Apud humiles enim & plebeios imbecillitati admixta stultitia peccandi occasione destituitur: & stul-

& stultitia tanquam somnijs vitiosis animus exagitatur, cũ non habeat tantum virium vt cupiditatibus obsequatur. At potentiæ vbi prauitas accessit, dementia motibus animi additur. & verum est illud Dionysij, qui tum maxime se frui imperio aiebat, cum celeriter faceret quæ vellet. Valde autem magnum periculum est, ne cui licet facere quod vult, is velit, quod non debet.

Nam simul ac dictum verbum est, factum ilicet exstat. Iliad. τ. 242.

Prauitas à potentia celerẽ nacta cursum, omnes animi motus in facta expellit. de ira cædem, de amore adulterium, de auaritia publicationem alienorum bonorum facit.

Nam simul ac dictum est,---

periit qui offenderat: simul ac suspicio incidit, interficitur qui delatus fuit. Ac sicut physici dicunt fulgur tonitru posterius erumpere, vt sanguis vulnus sequitur, prius tamen videri, auditu sonum expectante, visu lumini occurrente: sic in imperijs supplicia accusationib. anteuertunt, & damnatio criminis demonstrationem

Impellit, ira namq; statim, resistere
Vt curuus fluctibus vncus anchoræ haud valet:

nisi grauitate præpedita ratio cõpescat reprimatq; potentiam, vt scilicet Solẽ imitetur princeps, qui ad summam euectus altitudinem in partibus septentrionalibus, lentissime mouetur, tarditate cursum tutum reddens. Nam ne latere quidem vitia potentum possunt. Sed sicut morbo comitiali laborantes si in frigore versentur, vertigine corripiuntur & agitatione morbum eorum arguente: ita Fortuna vbi ineruditos ac ineptos homines aliquantulum opibus, gloria aut principatu extulit, statim eorum ruinam demonstrat. Atque adeo sicut inter vacua vasa non facile discernere posis, quod eorum integrum, quod sit vitiosum: vbi aliquid infuderis, statim apparet quod perfluat. ita animæ rimis fathiscentes infusam potentiam non continent, sed foras diffluunt cupiditatibus, iris, arrogantijs, ineptijs. Et quid attinet isthæc dicere? quando etiam minima vitia illustrium ac celebrium virorum calumnijs impetuntur. Cimoni vinum vitio dabatur. Scipioni somnus. Lucullus male audiebat, quod cœnaret sumptuosius.

PLVTARCHI DE VIRTVTE MORALI, commentarius.

De virtute, quæ cum appellatur tum videtur ad mores pertinere, eoque præcipue à contemplatiua differt, quia pro materia animi motus, pro forma rationem rectam habet, propositum nobis est differere: quænam sit eius natura, quomodo subsistat, an quæ eius capax est animi pars peculiari sit ratione ornata, an alienæ particeps: mixtane ea pars cum meliore sit, aut potius ea tanquam magistra & principe vtens, particeps dicatur imperantis facultatis. Quod enim possit virtus etiam exsistere atque permanere omnis materiæ expers, omnisq; mixtionis, existimo manifestum esse. Expedit autem breuiter aliorum sententias percurrere, non tam recensionis gratia, quam vt iis prius expositis nostra & euidentię plus habeant & firmitatis. Menedemus, cui patria fuit Eretria, virtutum & multitudinem sustulit, & differentias: quod vnam esse arbitraretur, quę diuersis vteretur nominibus. Idem enim dici temperantiam, fortitudinem, iustitiam, quomodo idem sunt gladius & ensis. Aristo autem Chius, vnicam & ipse quod ad substantiam attinet virtutem fecit, ac sanitatem appellauit: certarum autem respectu rerum, plures, vt si quis vellet visum nostrum, quando res albas intuetur, leucotheam, id est alborum, quando nigra, melantheam, id est nigrorum spectatorem, aut alia simili ratione appellare. Etenim virtus dum considerat quid agendum sit aut non agendum, prudentiæ nomen gerit: dum moderatur cupiditatibus, modumque & legitimum voluptatibus tempus definit, temperantiæ: dum commercia contractusque hominum inuicem temperat, iustitiæ. sicut culter vnus quidem est, alias autem aliud scindit. & ignis vnica sua natura vtens in varias agit materias. Sublabi in hanc sententiam Zeno etiam quodammodo videtur Citieus, qui prudentiã definiens in tribuendis rebus iustitiam, in sequendis aut fugiendis temperantiam, in sustinendis fortitudinem nuncupat. Tamen qui id negant, volunt prudentiæ vocem à Zenone pro scientia fuisse vsurpatam. Chrysippus autem dum secundum qualitatem, quamuis peculiarem aliquam virtutem putat debere cõstitui, imprudens totum (vt est apud Plato-

Varia de virtute sententia.

Platonem) examen virtutum excitauit incognitum atque inſolens. nam ſicut à forti fortitudinem à manſueto manſuetudinem, à iuſto iuſtitiam: ſic à gratioſo gratioſitatem, à bono bonitudinem, à magno magnitatem, ab honeſto honeſtitudinem, aliaſque id genus dexteritates, compellabilitates, verſabilitates virtutum in numero cenſens, multis & abſurdis nominibus nihil tale deſiderantem impleuit philoſophiam. In eo omnes conueniunt, quod virtutem partis animæ principis affectionem quandam & facultatem ratione partam, aut ipſam potius eſſe rationem ſibi conſentientem, firmam atq; inexpugnabilem ponunt. ſentiuntque partem animi motibus obnoxiam ſubitis atque brutam, non differentia naturæ quadam à ratione diſcretam eſſe: ſed ipſam illam animi partem, quam rationē & principem vocant, totam prorſus conuerſam ac mutatam ſub motus animi ſubitos, mutationeſque habitum aut affectionem efficientes aliquam, fieri vitium vel virtutem, nihilque habere in ſe brutum; ſed brutum dici, quando vi incitatæ appetitionis præualente & obtinēte, ad abſurdum aliquid contra rationis conſilium effertur. motum enim illum rationem eſſe prauam & intemperantem, à vitioſo & falſo iudicio vehementiam vireſque conſecutam.

Hominis quomodo duplex anima.

Cæterum omnes hos videtur latuiſſe quo modo vnuſquiſque noſtrûm reuera duplex ſit atque compoſitus. Non enim perſpexerunt vtranque duplicitatem noſtri: ſed eam duntaxat, quę euidētior eſt, ex anima & corpore compoſitionem. Atqui ipſam animā è duabus ac diſſimilibus iis naturis eſſe cōflatam, bruta parte inſtar alterius corporis cum ratione naturæ quadam neceſſitate cōmixta atq; concinnata, ne Pythagoram quidem (puto) fefellit: idque cōiicio ex eius ſtudio muſicæ, quam ille animæ demulcendæ atque pacandæ cauſa induxit, vt quæ non omnia haberet doctrinæ ac diſciplinis obedientia, aut quæ de vitio ad virtutem oratione traduci poſſent: ſed quippiam alîus generis ſuadelam, formationem, atque cicurationem pręterea deſiderans, ne plane philoſophiæ intractabile ſe atque refractarium præbeat. Plato quidem aperte, firmiter, atque citra vllam cōtrouerſiam ſenſit huius mundi animam non eſſe ſimplicē, non cōpoſitionis expertem, non vniformem: ſed quæ ex Eiuſdem & Diuerſi vi contemperata, alias vno

ordine vi prædito vtens eodem modo semper regatur atq; obuersetur: alias in motus scissa, orbesq; vagos & inuicem contrarios, rerum differentiis atq; ortibus principiū exhibeat. Tum hominis animam, quæ animæ Vniuersi portio rationibus ac numeris huic congruentibus sit cōcinnata, non simplicem esse aut eodem per omnia modo affectam: sed aliam eius partem intelligētem esse ac ratiocinatricē, qua hominem regi naturæ sit cōueniens: aliā quæ variis motibus obnoxia, bruta, vaga & incomposita suapte natura, gubernante opus habeat. atq; hanc rursum in duas scindi partes: quarum altera semper appelletur & sit corporea: altera nonnunquā huic se accommodet, aliquando rationi obtemperare. quam vim atq; facultatē Thymoides appellat ipse, quod in ea irarum exsistat ardor. discrimen autē maxime demonstrat mentis ac rationis aduersus concupiscentiam & iracundiam pugna, quæ ostendit multa alia esse, quæ optimæ aduersentur parti. His principiis plurimum vsus est Aristoteles, quod ex eius scriptis est manifestum. Postea tamen irascentem partem concupiscenti adiunxit, quod excandescentia animi appetitus quidam sit vicissim lædendi. tamen partem brutam & subitis affectionibus obnoxiam semper & ad extremum vsq; ita vt diuersam à ratiocinatrice vsurpauit. non quod ea prorsum bruta sit sicut ea animæ vis qua sentimus, alimur, vegetamur: sed cum hæc rationi nihil quicquam omnino obedientia, ac surda quodammodo è carne edita sit, omninoque corpori inhærescat: illa altera motuum subitorum capax proprie expers rationis, ea tamen est natura, vt mentem ac rationem audire, ad eam se conuertere, parere, & confirmari ab ea possit, nisi inscita voluptate & intemperante vitæ ratione plane sit pessundata. Qui vero non assequuntur, quomodo brutum quod est, rationi obtemperare possit: ii mihi non videntur vim rationis perspicere, quanta sit ea, quo penetret imperando ac ducendo: non duris hoc & refractariis ductibus, sed conformantibus & obedientia ac concedendo plus quauis necessitate ac vi conficientibus. Etenim spiritus, nerui & ossa, reliquæque corporis partes vtrique rationis vacua sunt. tamen dato impetu, vbi ratio quasi concussit habenas, omnia suum ordinem seruant, congruunt, & parent. ac pedes, vbi visum fuerit

animo

animo vt curratur, intendunt se cursui, manus operi, si quid iacere aut apprehendere voluit. Optime autem poeta his verbis expressit, quomodo cum ratione consentiant, ad eamq; se accomodent brutæ partes.

Huius per teneras lacrymarum flumina malas Odyss.τ.
Manabant, socium thalami deflentis. Vlysses 208.
Vxoris fletum miseratus mente pudica,
Intra palpebras ceu cornu immota tenebat
Lumina, vel ferrum: lacrymas astuq; premebat,

ita spiritum, sanguinem, & lacrymas habuit rationis dicto audientes. Hoc etiam demonstrãt apud formosos aut formosas, vbi tangere ratio & lex vetat, pudendorum recessio, se demittentium ac quiescentium: quod maxime vsu venit amore correptis, qui simul atq; audiuerunt se per errorẽ sororis aut filiæ amore captos fuisse, statim cõcupiscentia ratione eam tangẽte subsidet, & corpus membra iudicio honeste conformata prębet. Sępe etiam cibos & obsonia cum magna voluptate edẽtes, vbi sentiũt aut discunt se aliquid impurum aut illicitum sumsisse, non tantum iudicio assentientes animi morsus & molestiam percipiunt, sed & ipsum corpus opinione ista exagitatum vomitus & alterationes cum nausea coniunctæ inuadunt. Ac vereor ne plane ad alliciendum in hanc sententiam composita, audaciusque adscita orationi videar inserere, si barbita commemorem, lyras, fistulas, tibias, & quæ alia canendi ars ad animorum humanorum motus accommodata excogitauit instrumenta: quæ animæ exsortia, tamen se animorum nostrorum iudiciis, vtentiumq; voluntatibus applicant, vna lugentia, cantantia, lasciuientia. Et tamen ipsum Zenonem ferunt, cum cithara caneret alternis cãtare solitus musicus adscendisse ad theatrum, ac dixisse discipulis: Eamus, vt discamus qualẽ viscera, nerui, ligna, & ossa numero atq; ordine instituta vocem ac subtilitatem habeant. Verum istis omissis, audire ex ipsis velim, An cum videant canes & equos atq; aues domi educata animalia, adsuefactione, alimento, & doctrina eo redigi, vt voces edant sensum aliquem habentes, motibusque, gestibus, & actionibus se rationis iussui parentes exhibeant, nostrisq; vsibus applicent: cumq; Homeri Achillem Ilia.τ.399.
audiãt ad pugnã equos virosq; instruere: adhuc mirẽtur & dubitent, si facultas animi nostri qua irascimur, appetimus,

gaudemus, dolemus, ea sit natura, vt obedire mēti, affici ab ea, eiq; consentire possit cum quidem ista facultas non alibi habitet, non extra limites circumscripta sit, non foris vagetur, neq; necessitate aut verberibus subigatur: sed ab eadē dependeat natura, vna versetur, vna educetur, impleaturq; mentis consuetudine. Itaq; morib. Græci nomen ethos fecerunt percōmode. sunt enim, vt descriptionem informē, mores (de quibus nobis sermo est) qualitas quædam in bruta animi parte, ac nomen inde habent, quod hanc siue differentiam siue qualitatem effictā à ratione pars bruta in se recipit cōsuetudinis (quę illis est ethos) interuentu. Nō enim ratio omnem prorsus euellere perturbationem animi conatur: cum neq; fieri id possit, neq; expediat: sed finē ei, quendam que imponit ordinem, ingeneratq; virtutes morales, quæ non sint vacuitates motuum seu affectuum animi, sed eorum mediocritates & cōcinnitates. ingenerat autem, prudentiæ opera facultatem istā mobilem in habitu probo constituens. Tria enim hæc aiunt esse in animo hominis, facultatem, perturbationem seu mobilem affectionem, habitum. Est autem facultas principiū & materies talis qualem dixi perturbationis. vt sunt iracundia, ad pudorem, ad confidentiā propensio. Ipsa perturbatio isthæc, motus iam est facultatis, vt ira, vt confidentia, vt pudor. Habitus robur iam est & conformatio brutæ facultati consuetudine parta: isq; aut vitium, vbi male, aut virtus est siquidem probe condocefacti fuerint motus. Porro autem, quādo nō omnem virtutem mediocritatē faciunt, moralemve appellant: altius repetita re differendum hoc de discrimine videtur. Rerum alię pro se ipsæ sunt, alię certa ratione ad nos referuntur, Pro se ipsæ sunt, terra, cœlum, sidera, mare. Ad nos certo modo respiciunt siue referuntur, bonum, malum, expetendum, fugiendum, iucundū, molestum. Horum vtrunque cum cōsideret doctrina, ea quæ rebus dūtaxat suo modo habentibus intenta est, contemplatiua dicitur ac scientiis comprehenditur: quæ in certa conditione ad nos affectis consultatrix est & actionib. destinata. huius virtus prudentia, illius sapientia dicitur. Inter prudentiam ac sapientiam hoc interest, quod vbi contemplatrix philosophia ad actiuam & motus animi temperantem comparatur, rationi consentaneum est ei prudentiam cedere, Nam prudētiæ

Ethicæ & comtemplatricis philosophiæ discrimen.

Fortu-

Fortuna opus est: quam, vt & consultationem, ad suum finē sapientia non desiderat. versatur enim in ijs considerandis, quæ semper eodem sunt modo. Atq; vt geometra non deliberat de triangulo, an tres eius anguli duos rectos æquent necne, quippe qui certus sit rem ita habere: (consilia enim ineuntur de rebus alias aliter habentibus, non de perpetuis & immutabilibus) ita contemplatrix veri mens, prima, stabilia, vnamque semper naturam seruantia, nullā admittentia mutationem tractans, vacationem habet deliberandi. Prudentiam autem quæ se in res dimittit plenas erroris atque tumultus, necesse est sæpenumero cum fortuitis casib. rem habere, & deliberatione vti de rebus incertioribus atque obscurioribus: ac deinde consilium agendo exequi, bruta etiam parte præsente & vna ad iudicandum tracta. Impetu enim appetitionis actiones indigent, quem mores motu aliquo & affectione animi non perpetuā incitant, rationis opus habētem opera, modum describentis, ne vel nimius sit, vel occasionem & officium prodat. nam subitis affectionibus obnoxia & bruta, isthæc animi facultas motib. cietur, nonnullis vehementioribus ac celerioribus, quibusdam etiam remissioribus & quam conueniat segnioribus. Itaque ergo eorum quæ agimus vnumquodque vnico tantum modo recte consit: multipliciter errari in eo potest. sicut scopum attingere, vnicum est & simplex: ab eo autem varie excedendo deficiendoque aberratur. Proinde hoc rationis actiones ad præscriptum naturæ dirigentis opus est, affectus animi vbi vltra citrave modum se incitando ij peccant, ad mediocritatem reuocare. Vbi enim ob imbecillitatem, molliciem, metum, aut trepidationem appetitionis impetus remittit, ac antequam perueniatur ad bonum propositum desinit: ibi ratio adest excitās atq; resuscitans. Idem si quando nimius fertur atq; incompositus, vehementiam eius ratio reprimit & cohibet. Ad hunc modum itaq; ratio motus appetitionis definiens, morales in homine virtutes gignit, quæ sunt mediocritates inter nimiū & parum à bruta animi parte proficiscens. Neq; enim dicēdum est quamuis virtutem in mediocritate consistere: cùm sapientia, nihil indigens brutæ partis, inque sincera mente & perturbationum vacua locum habens rationis quędā sit excellentia in se ipsa perfectionem habens: qua vi scientiā cōsequimur,

rem

rem diuiniſſimam atque beatiſsimam. Ea autem virtus, quæ propter corporis neceſſaria nobis eſt, eiusq; gratia appetitus tanquam inſtrumenti miniſterio opus habet, non internecio brutæ partis animi, ſed ordinatio ac moderatio facultate quidem qualitatis ſuæ ratione excellētia ipſa quoq; eſt: quantitate autem mediocritas fit, quod nimium eſt auferens, & quod deeſt implens. Iam cum multis modis mediū intelligatur: nam & contemperatum inter ſincera eſt medium, vt pullus color inter album & nigrum: & inter continens ac contentum, id quod & continet & continetur, vt IIX. inter XII. & IV. & quod neutrius extremorum eſt particeps, vt inter bonum & malum ea quæ vocantur indifferentia: nullo horum modo virtus eſt medium. Nam neque mixtum aliquid è vitijs eſt: neq; id quod non ſatis eſt cōtinens, ab eo quod nimium eſt continetur: neq; omnino vacat perturbationibus & impetibus concupiſcentiæ, in quibus plus minusve æquo locum habet. ſed eſt diciturq; mediocritas, maxime quomodo in ſonis harmonica ſpectatur. Sicut enim ibi concinna eſt vox, quæ meſe (id eſt media) dicitur, netes & hypates, hoc eſt, imæ & ſummæ, illius acumini nimio, huius grauitati interiecta: ita virtus cum ſit motus & facultas circa brutā verſans animæ partem, remiſſiones & intentiones, atque adeo id quod vltra vel citra modum eſt appetitionis auferens, vnumquemq; animi motum ad mediocritatem rectitudinemq; perducit. Iam primum fortitudinem medium faciunt inter timiditatem & audaciam: quarum in hac exſuperat, in illa deficit ea animi vis, ob quam animoſi dicimur. ita liberalitatem inter ſordidam parcitatē ac prodigalitatem: manſuetudinem inter indolentiam & ſæuiciā. ipſamq; adeo temperantiam & iuſtitiam, hanc quidem quæ in contractibus neq; plus iuſto tribuat, neque minus: illam quæ appetitus ſubinde in medium inter ſtuporē animi nullo ſenſu voluptatum affecti, & luxuriam profuſam dirigit. Atque hac quidem in re, quam vltimo loco dixi, maxime ſe præbet ſentiendam differentia quæ inter brutam animi facultatem eſt & rationem, euidensq; fit plane diuerſam à ratione eſſe rem perturbationes iſtas affectionesque animi vagas. Non enim à temperantia diſcerneremus continentiam, & ab intemperantia incontinentiam circa voluptates & cupiditates, ſi eadē eſſet animi vis qua appetimus, & qua iudica-

Medium multiplex.

Continentiæ & temperātiæ diſcrimē.

iudicamus. Nunc, ea dicitur temperantia vbi concupiſcentem partem veluti placidum & obſequens pecus ratio gubernat atq; tractat, ſibi in appetendo parentem. continentia autem ea eſt, vbi obtinet quidem & imperat ratio concupiſcentiæ, non tamen ſine moleſtia, aut vltro obtemperanti: ſed reluctantem & oblique incedentem verbere quaſi & fræno cogit atq; compeſcit, animo certaminum ac turbarum pleno, quod ſimilitudine explicans Plato, iumenta animi ait inter ſe contendere, cum deterius meliori renitatur ſimul & aurigam perturbet, coactum ſumma ope habenas premere & ea inhibere, ne (quod eſt apud Simonidem) punicea de manibus ei excidant lora. Itaque etiam continētiam non dignantur perfectæ virtutis nomine, ſed minus aliquid virtute ſtatuunt eſſe. non enim facta eſt mediocritas conſenſu inferioris partis cum præſtantiore, neque amputatum eſt quod erat nimium affectionis, neq; paret conſentitve rationi appetitus: ſed moleſtiam afferens, viciſſimque moleſtiam percipiens, ac neceſſitate cohibitus veluti in ſeditione, infenſus atq; hoſtis intus habitat. deniq; continentis animus ob inæqualitatem & diſſidium eſt velut vrbs illa,

Simul frequens referta quæ ſuffitibus, Sophoc. tyr.
Pæanibus ſimulq; gemitibuſq; ſit.

Eandem ſecuti rationem incontinentiam quoq; minus aliquid vitio eſſe cenſent. perfectum autem vitium intemperantiam, in qua & affectus animi prauus eſt, & vitiata ratio: quorum ille appetitum ad turpia ducit, hæc male iudicando turpibus cupiditatibus adſentitur, ſenſumq; peccati perdit. At vero incontinentia rectum rationis iudicium ſeruat: ſed perturbationibus contra iudicium mouetur, maiore quam ſit ratio vi præditis. itaq; eo differt ab intemperantia, quod incontinentis vincitur ratio à perturbatione, intemperantis ne pugnat quidem: ille cupiditates ſequitur, interim ijs contradicens, hic eas ducit conſentiēs: hic gaudet ſuis peccatis, ille ægre fert: hic volens ac ſponte ad turpia fertur, ille inuitus honeſtatem prodit. vt & in verbis, & in factis manifeſta eorum appareant diſcrimina. Intemperantium enim hæ ſunt voces:

Gratia quænam ſit ſine Cypride, quæve voluptas?
Hæc mihi cum cura non erit, emoriar.

Item;

Item:

Vesci cibis, potareque, & Venere frui:
Namque additamenta omnia sunt mihi catera.

quippe hominis toto animo ad voluptates vergentis atq; prolabentis, neque minus ille etiam qui dicit

Sine me perire, namque id est in rem meam:

tam iudicio male affecto, quam vitiosa perturbatione. Alia sunt incontinentium dicta.

At enim mihi natura, sentienti recte, vim facit.

& alius:

Eheu, diuinitus hoc malum mortalibus
Accidit, bonum ut videns, non vtaris tamen.

& alius:

Impellit ira: nec porro resistere
Litoreus vt vncus anchora queo fluctibus:

hamum anchoræ litoreum non inepte appellans rationem non peruicacem neq; constantem, sed quæ ob vanitatem animi ac molliciem iudicium deserit. neq; ab hac similitudine abludit isthuc:

Nam nostra nauis à terra rudentibus
Suspensa perstat: spirat aura, sed tamen
Hæremus nostris firmiter retinaculis.

retinacula vocat iudicium turpitudini repugnans: quæ aliquando à perturbatione, tanquam valido vento, rumpuntur. Reuera enim plenis cupiditatum velis ad voluptates incitatur intemperans, deditq; seipsum eo & dirigit. incontinens oblique, dum eniti conatur aduersus motum vitiosum, sublabitur & in turpitudinem decidit. quomodo Anaxarchum in Sillis traducit Timo:

Hic & Anaxarchi vis illa canina videtur,
Se quocunque dedisset, eo pertendere sueta.
Is tamen, vt perhibent, misere prudensque sciensque
Vixit: namque voluptates amplexa stupensque
Natura (haud paucis ea formidata sophistis)
Retrorsum ad vitium recto de tramite agebat.

Nam neque sapiens qui sit, continens est: sed temperās. neque stultus incontinens est, sed intemperans. & alter honestis delectatur, alteri turpia non sunt molesta. Est itaque incontinentia animæ sophisticæ, tali rationi præditæ quæ in recte decretis perstare non possit. Exposuimus incontinen-

tiæ

tiæ & intemperantiæ diſcrimen. At continentia à temperantia differt rationibus proportione iam dictis & ab altera parte reſpondentibus. Morſus enim animi, & moleſtia, & indignatio nondum deſerit continentiam. At ſi in temperantis animo vndiquaque æquabili quietem & ſanitatem, qua bruta pars deuincitur rationi ac contemperatur, mirabili exornata obedientia ac tranquillitate, intueri poſſes: vtique diceres,

Tum venti poſuere, quies tranquilla per alta *Odyſſ. ε. 391.*
Incubuit late, ſopiuit cœrula numen:

ita vehementes, furioſos, rabidoſque motus ratio exſtinxit. quæ vero à natura neceſſario requiruntur, hæc conſentientia, patentia, amica, & operam nauantia redegit conſilijs propoſitiſque ad agendum ſuſceptis: ita vt nunquam rationem præcurrant, nunquam eam deſerant, nunquam inordinate ſe gerant, nunquam imperium detrectent: ita vt omnis appetitio dicto rationis audiens, eā ſubſequatur:

Lactens equum propter ceu pullus curſitat.

Atque hoc pacto Xenocratis illud confirmatur dictum, qui pronunciauit de vere philoſophantibus, Solos eos vltro facere ea, quæ legibus coacti alij faciunt, tanquam canis morſu aut felis metu à voluptatibus deterriti, & ad periculum reſpicientes. Obſcurū vero nō eſt, in animo huiuſmodi roboris & aduerſus cupiditates quaſi concertationis atque cōtradictionis ſenſum percipi. Non deſunt tamen qui rationem, & eam quæ perturbationibus cietur partem negent eſſe res diuerſas: neq; in animo duarū facultatum exſiſtere ſeditionē aut diſcordiam. ſed vnius eiuſdemq; rationis conuerſionem in vtranq; partem, quæ nos mutationis celeritate fallat, non animaduertentes quod eadem animi facultas à natura facta eſt ad cōcupiſcendum, iraſcendum & metuendū, voluptatis cauſa ad turpitudinem inclinandum, & rurſus iſtam incitationem inhibendū. nam & cupiditatem, & metum, & quæ id genus reliqua ſunt omnia, opiniones eſſe & ſententias prauas, nō in vna aliqua animę parte obortas: ſed motus ac momenta totius principis animæ partis, aſſenſiones, atque impetus, denique actus quoſdam qui facillime alio recidant: ſicut puerorum impetus vehementiam imbecillitatis cauſa lubricam habent & inconſtantē. Horum ſententia primū euidentiæ ſenſuiq; nō

In Stoicos, an affectus ſint opiniones.

congruit.Nemo enim vnquam ſenſit cupiditatem ſuam in iudicium,aut iudicium in cupiditatem commutari. neque deſinit amare is, qui iudicat reprimendum eſſe amorem, eique reluctandum: aut à ratiocinando & iudicando tunc deſiſtit, cum victus mollicie cupiditati herbã porrigit. Sed & tunc,cum ratione affectui it obuiam,perturbatio ipſum tentat: & rurſum ab hac ſuperatus, ratione peccatum diſpicit. & neq; perturbationibus obnoxiam partem abolet, neque ratiocinando ab ea liberatur: ſed in vtranq; partem agitatus,medius communiſq; amborum eſt. Qui autẽ modo principem partem in cupiditatem, modo cupiditatem in rationem conuerti opinantur: perinde faciunt, ac ſi venatorem & feram non duo,ſed vnum putarent eſſe corpus, quod ſui mutatione iam venator, mox fera fieret. nam & ſic in re manifeſta cæcutirent: & iſthic cõtra ſenſum ferunt teſtimonium,cum non vnius alicuius mutationẽ,ſed diſſidium ac pugnam in ſeipſis ſentiãt. Obijciunt,Ipſam etiam noſtri animi eam vim quæ conſultat,ſępenumero in diuerſas trahi ſententias de eo quod expediat, & momenta opinandi in vtranque facere partem: cum quidem & ipſa ſit vnica.Fatemur ſane.ſed ſimilitudo non congruit.Non enim ratio ſibi ipſi repugnat: ſed vna eademque vtens facultate, diuerſas tractat cogitationes. immo, vna eſt ratio, diuerſis in rebus tanquam materijs occupata. Itaq; neq; dolor ratiocinationibus quæ ſine affectu inſtituũtur vllus comitatur,neq; tanquam vi cõpulſi contra animi ſententiam, deflectimus in alteram partem.niſi ſicubi,tanquã in trutina, in altera lance affectio aliqua aduerſus rationem appenſa examinetur.Hoc enim ſępenumero cõtingit,vt rationi nõ ratio,ſed ambitio,vel contendendi,gratiæ,obtrectationiſve ſtudiũ aut metus aliquis aduerſetur: ac tum duæ ſibi inuicem repugnare videãtur rationes.cuius generis iſta ſunt:

Conſultatio.

Iliad. η.93.

Turpe recuſatu hæc fuit illis: & metuebant
Accipere oblatam interea quoque conditionem. Item:
Miſerum trucidari eſt, ſed iunctum gloriæ:
Subterfugere mortem timidi eſt, ſuaue eſt tamen.

Sed & in diſceptãdis contractibus animo motum adferentes affectus,plurimum inijciunt moræ.Et qui regibus conſulentes gratiã captant,non de duabus ſententijs alteri patrocinantur: ſed affectui alicui ſe accommodant cõtra vtilita-

lita-

litatis rationem: itaq; optimatibus remp. administrātibus, non permittitur oratoribus vt in animis motus excitent. Quippe recto momento vacua perturbationis ratio ad iustū inclinat: perturbatione oborta, pugna ac dissidiū inter partem voluptatis aut doloris capacem, & inter cōsultantem iudicantemq; exsistit. Nā aliâs quî fit, vt in philosophicis cōmentationibus absque vllo dolore nos ab alijs patiamur duci, & à sententia discedamus nostra? sicut cū ipse Aristoteles, tū Democritus & Chrysippus nōnulla prius sibi probata decreta, absq; tumultu, doloreq;, & quidem libenter dimiserunt? nimirum quia parti animi quæ in contemplando ac scientijs tractandis versatur, nullus obnititur affectus: atque in hoc genere sese cōtinet, neque curiosius se effert bruta facultas. quo fit, vt ratio verum conspiciens, ad id omisso falso perquam libenter se conferat: eo quod in se ipsa vim eam habet, quæ & assentiri, & sententiam mutare facit. At quę actionum gratia suscipiuntur consultationes, & iudicia, & arbitria, quia perturbationes his admiscentur, rationi quandā adferunt discrepantiā atque difficultatem: cui rationi nimirum in tali re obstat atque obturbat bruta pars, voluptatem ei aliquam obijciens, aut metum, aut dolorem, aut cupiditatem. Iudicium hac in disputatione est penes sensum, qui vtranque attingit partem. altera enim vincens, alteram non perimit: sed affectatur vim moliens & renitens. Scilicet qui seipsum amore captū castigat, is ita ratione aduersus affectum vtitur, vt vtrunque in animo habens insitū: duo inter se pugnare sentiens, & eorum alterum tanquam inflammatione exagitatum iniecta manu comprimens. Contra in illis deliberationibus, ad quas motus brutæ partis isti non pertingunt, & quales omnino sunt contemplatricis philosophię: vbi ęqualia in vtranque partem sentiendi sunt momenta, ibi nō iudicium interponitur, sed dubitatio relinquitur: quasi institio quædam cogitationis aduersus vtranque partem affectæ. quod si in alteram partem aliquid decernatur, superior inferiorem iam sustulerit, ita vt sententię conceptæ nihil aduersetur: neque molesta porro sit. Vt autem vniuerse dicam, quoties ratio rationi videtur opponi, sensus non duarum diuersarum rerum repugnantiā arguit, sed vnius cuiusdam in diuersis visis quod versetur examinādis. Quando autē bruta pars cō-

De affectibus.

tra rationem contendit, vbi ita natura comparatum est, vt neque vincere, neq; vinci citra molestiã possit: statim animus quasi in duas partes dirimitur, & manifesta fit discordia. Cæterum non tantum è pugna, sed & ab ijs quæ subsequuntur non minus expeditum est videre principium affectuum aliud esse à ratione. Cum enim fieri possit, vt amet aliquis ingeniosum & bona ad virtutem indole puerũ, possit etiam malũ & impudicũ: itemq; vti ira improbe in liberos & parẽtes suos, iuste pro ijsdẽ aduersus tyrannos & hostes: sicut ibi sentitur pugna perturbationis contra rationẽ & discordia: ita heic obsequij & tanquam affluentis atque adiuuantis motus accursus. Equidem vir probus, vbi legib. cõuenienter vxorem duxit, in eam cogitationẽ incumbit, quomodo possit cum ea recte & pudice viuere. tẽporis autem successu vbi consuetudo amorẽ ingenerauit, sentit ratione dilectionem augescere. Et adolescẽtes vbi scitis præceptoribus se dederunt, principio eos vsus gratia sectantur atq; æmulantur, postmodo autem eos diligunt, ac de familiaribus discipulisq; amatores & fiunt & dicuntur. Idemq; in ciuitatib. vsu venit hominibus erga magistratũ, vicinos, necessarios. postquã enim cœperunt necessitatis causa inuicem pro officij ratione consuescere, paulatim deinde in amorẽ delabuntur, ratione secũ trahente & parere sibi docente eam partem, quæ affectuum est sedes. Qui vero dixit:

Et verecundia duplex est ista. quadam non mala est:
Altera autem familiarium onus est, labesque: ———

nonne præ se fert, quod sentiat sibi affectũ istum sæpe contra rationẽ cunctando tergiuersandoq; occasionem rerum gerendarũ perdidisse? Deniq; ipsi nobis euidentia conuicti hoc largimur, vt pudorem verecundiæ nomine afficiamus, voluptatẽ gaudij, metũ cautionis: nemine profecto hanc honestorum pro odiosis vocabulorum vsurpationem culpaturo, siquidẽ easdem affectiones rationi se dedentes honestis, ei repugnantes & vim facientes odiosis appellemus nominibus. Quando autem lacrymis conuicti, & tremoribus, colorisq; mutationibus, loco doloris aut metus morsus quosdam & conturbationes nominant, cupiditatesque studij voce velant: videntur nõ philosophicis, sed sophisticis effugijs vti, dum moliuntur nominum ope res ipsas euitare. Et sane rursum ipsi dum gaudia ista, & voluntates, & cau-

cautiones, non vacationes affectionum, sed bonas affectiones appellant: vocabulis recte vtuntur. Bona enim affectio fit, cum ratio non abolet affectum, sed componit atq; constituit in animo temperantis. Quid vitiosi & incontinẽtes? Vbi decreuerũt se patrem ac matrem loco amasij aut amasiæ diligere velle, nequeunt hoc præstare: si amicã aut adulatorem statuerunt amare, illico etiam amãt. At si idem essent iudicium & affectus, oportuit decreto amandi aut odiendi statim amorem aut odium comitari. nunc contrarium euenit, affectu quibusdam iudicijs obsequente, quibusdam refragante. Hinc est quod ipsi rebus eogentib. pronunciant, non omne iudicium esse perturbationem, sed id demum quod excitet appetitum violentum atq; nimium: fatẽtes scilicet aliud esse in nobis quod iudicat, aliud quod afficitur: sicut aliud est quod mouet, aliud quod mouetur. Ac ipse Chrysippus multis locis definiens tolerantiã & cõtinentiam habitus qui obsequantur rationi deligenti: prodit se rebus ipsis eo adactum fuisse, vt fateretur aliud in nobis esse id quod obsequitur, ab eo cui vel obsequitur dicto audiens, vel repugnat non parens. Porro cum omnia peccata paria, omnia delicta æqualia faciunt, an etiam alias à veritate discrepent, arguere in præsentia non est tempestiuum. certe in plerisq; videntur admodum contra euidẽtiam ratiocinari. Sunt enim ex ipsorũ sententia omnes perturbationes siue affectus, peccata: & quicunque dolet, metuit, concupiscit, is peccat. At vero magna sunt affectuum, pro eo atque magis minusve afficimur, discrimina. Quis enim dixerit metui Dolonis parem fuisse Aiacis metum, retro pedem referẽtis, & pedetentim ex hostibus recedentis, sensimq; genu genui præponẽtis? Aut dolorem quem morte Socratis cepit Plato ei quem Alexander, vbi propter Cliti necem manus sibi ipsi inferre est aggressus? Intenduntur enim dolores non mediocriter eo quod nec opinantibus contingit: insperatiq; casus acerbiores ijs sunt, quos suspicari aliquis euenturos potuit. verbi gratia, si quis eum, quẽ lætis rebus florentem ac in admiratione hominum viuentem sperabat se visurum, excarnificatũ esse audiat, vt Philotam Parmenio. Quis autẽ affirmet eadem ira in Philemonẽ à Maga, qua in Anaxarchum à Nicocreonte desæuitum fuisse, eadem quidem in causa, quod essent ab ijs conuicio

Affectuum inæqualitas
Ilia. κ. 375.
Ilia. λ. 543.

proscissi? nam Anaxarchum pistillis ferreis contudit Nicocreon: Magas Philemonis ceruicibus nudum imponi à lictore gladium iussit, deinde eum dimitti. Itaque iram Plato neruos animi cognominauit: qui & intenderentur acerbitate, & laxarentur mansuetudine. Hæc & alia id genus illi vt amoliantur, contentiones & vehementiam affectuum negãt fieri secundum iudicium, quod errori sit obnoxium: exitus, & contractiones, & diffusiones aiunt esse, quæ ratione maiores minoresve fiant. Enimuero differentiæ iudiciorum satis apparent. Paupertatem enim alij malum non esse censent, alij magnum: sunt qui maximum, vt eius euitandæ gratia de saxis & in mare se præcipitare homo debeat. Et mortem alij bonorum duntaxat amissione, quidam æternis porro infra terram pœnis horrendisq; supplicijs malum esse arguunt. Bonam valetudinem corporis sunt qui vt naturæ conuenientem vtilemque rem amplectuntur: alijs omnium rerum optima videtur, vtpote sine qua nihil iuuent diuitiæ, nihil liberi, nihil regia, quæ dijs (vt ille ait) æquat potestas. ad extremam ipsam quoq; virtutem ea absente inutilem esse pronunciant. vt appareat in iudicãdo alios magis, alios minus peccare. Sed de hoc nunc non est locus disserendi. Hoc autem sumendum est, ipsos etiam concedere aliud quam iudicium esse brutum illud, quo affectus fiat vehementior ac maior: ac dum de vocabulo litigant, rem ipsam dare ijs qui affectibus obnoxiam ac rationis expertem partem differre affirmant à ratiocinante & iudicante. Iam Chrysippus in ijs quæ de * Anomologia scripsit, postquam iram esse cæcam pronunciauit, quæ sæpenumero res conspicuas videre non sinat, sæpe ea quæ iam apprehendimus obscuret: paulo post: Oborti enim, inquit, affectus rationes explodunt, & ea quæ iudicium ab ijs diuersa statuit, viq; ad contrarias his actiones propellunt. Deinde Menandri vtitur testimonio sic loquentis:

Theog. 175.

* dissensione partium animi puto.

Me miserum, vbi mea mens in nostro corpore
Fuit isto tempore? non equidem hoc decreueram,
Sed ab hoc aliud longe diuersum. ———

Progressusq; longius, Ea, inquit, natura est animalis ratione præditi, vt in singulis rebus ratione vti, ab eaq; gubernari possit: sæpe tamen eam aspernatur, alio motione violenta impellente. nimirum fatens id, quod fit ex dissensione affe-

ctus cum ratione. Etenim ridiculum fuerit quod Plato ait, vnumquenq; seipso alias meliorem, alias deteriorem esse, & modo vincere seipsum, modo à seipso vinci: quomodo enim fieri hoc potest, nisi vnusquisq; duplex quodammodo sit, & in sese aliquid præstantius, aliquid deterius habeat? ita *I. de legib.* enim sui potens ac præstantior seipso erit, si deteriorem partem meliori habeat obedientem. qui vero intemperanti ac brutæ parti patitur obsequi & inseruire principem facultatem, is seipso inferior, incōtinens, & secus quam natura postulat affectus dicitur. Natura enim vult, vt ratio, quæ diuina est, imperet brutæ parti, quæ ex ipso corpore ortum habet, ideoq; in illud demersa & contemperata similis eius fit, corporeisq; referta affectibus. Demonstrant hoc impetus concupiscentiæ, qui pro modo corporis incitantur, ac secundum eius mutationes vel cōcitatiores vel languidiores fiunt. & hæc est causa quod adolescētum cupiditates ob copiam & calorem sanguinis celeres, feroces, ardentes, atque rabidæ sunt. senibus quia principium concupiscentiæ circa iecur restinctum est ac debilitatum, magis viget ratio, elanguescente vna cum corpore affectuum capace parte. Hoc ipsum scilicet est, quod brutorum animalium mores & affectus format. Non enim opinionum alia bonitate, alia prauitate robur & audaciam, vel cōtra metum trepidationemque ingentem sortiuntur: sed facultates sanguinis, spiritus, & corporis, discrimina faciunt affectuum: quia pars eorum capax è carne tāquam radice enascens, qualitatem propensionemque talem secum effert. Hominis autem impetibus ab affectu ortis etiam corpus vna affici atque cieri, conuincunt pallores, rubores, tremores, saltatio cordis, rursumq; diffusio in expectatione voluptatū. At vero cum ipsa per se mens absque vllo affectu mouetur, tum corpus quiescit ac consistit placide: nihil commune nimirum cum ea mentis actione habens. quæ si mathematicam considerationem suscipit, non adsciscit brutam partem sibi. Quo ipso ostenditur duas animi partes esse facultatibus differentes. In vniuersum autem quidquid est, id cōstat, ac ne ipsi quidem negant, vel habitu aliquo gubernari, vel natura, vel bruta anima, vel rationem habente. quorum simul omnium particeps est homo, omnibusque istis subiectus est differentijs. nam & habitu cōtinetur, & natura nutritur, & ratione vtitur.

tur. itaque etiam brutum aliquid in se, & principium innatum habet perturbationum, nō extrinsecus subiens, sed necessarium: & quod non exscindendum omnino sit, sed cultura atque disciplina indigeat. Itaq; non Thracico aut Lycurgeo modo agit ratio, vt affectuū vtilia simul cum damnosis exscindat: sed vt Pythalmius & Hemerides, id est, prosper frugū atq; de syluestribus satiua redigens deus, tantum immoderatam auferat feritatem: ac deinde quod reliquum est cicurare & ad vitę commoda conuertere. Quo enim pacto ij qui ab ebrietate sibi metuunt, non effundunt vinum, sed diluunt: ita affectus non abolent qui perturbationes timent, sed iis moderantur. Ita boum etiam, equorumq; non motus, non opera, sed petulantiores saltus fræniq; reiectionem auferunt. & affectibus subactis ac cicuribus vtitur ratio, non plane eneruans aut euellens ex animo partem ministerijs eius destinatā. Pindari est, sub curru equum, ad aratrum bouem prodesse: aprum autem qui velit venari, ei laboris tolerantem canem esse inueniendū. Multo autem his vtiliores sunt affectuum fetus, rationi præsto vbi sunt, eiq; ad virtutem enitēti opem ferunt. Sic moderata ira fortitudini adiumento est, odiū in malos iustitiæ, ac iusta indignatio aduersus nullo suo merito rebus secundis elatos, quando hi dementia simul atq; petulantia inflammatis animis coercitione opus habēt. iam ab amicitia naturalem ad diligendū propensionē, ab humanitate misericordiā, à vera beneuolētia gaudere vna atq; dolere, ne si velis quidem, auellere vllo possis modo. Præterea si peccāt qui vna cum insano amore omnem tollunt amorem: equidem non recte agunt, qui propter auariciam omnes etiā alias damnant appetitiones. sed perinde agunt ac si quis currendum, quod aliquando impingatur, aut iaciendum neget, quia nonnunquam à scopo aberretur, aut canendum, quod interdum inscite canatur. Enimuero sicut musica in sonis concentum non acutorum ac grauium vocum exstirpatione, in corporibus medicina sanitatem non internecione caloris aut frigoris, sed proportione contemperationis quærunt atq; cōficiunt. ita in animo etiam rationi victoria paratur, cum ea perturbationibus modum mediocritatemq; imposuit. Animus enim nimio dolore aut gaudio correptus, similis est corpori affluxu humoris alicuius superuacanei tumenti at-

Ilia ζ. 130.

que inflammato:non ipsum gaudium aut dolor. Et pręclare Homerus his verbis,

Semper at est forti color idem : nec grauis illum Ilia. v,284
Pertentat metus:---

non metum ademit,sed nimium metum:vt fortitudo nō in væcordiam,aut fiducia in temeritatem abeat. Sic etiā circa voluptatem nimiæ cupiditates, & in vindicādis flagitiis nimium in malos odium tollantur:& habebis temperantē, qui tamen non omnis sensus voluptatum sit expers, iustūque citra sæuiciam & acerbitatem. Adde,quod si omnino euelli ex animis affectus possint multorum:eorum ratio hebetior fieret atque ociosior.sicut gubernator vento cessante non admodum habet quod agat.Atque hæc,vt apparet, obseruantes legum conditores,in ciuitate ambitionem æmulationemque excitant:aduersus hostes autem tubis etiā ac tibiis instigant augentque irarum ardores & pugnandi cupiditatem. Nō enim in poesi duntaxat,sicut est apud Platonem,artifex & accuratissime formatus, ridiculus esse ostenditur ab eo qui fuit diuino Musarum instinctu impulsus:sed in prœliis etiam animo concitati ac furore correpti subsisti superarique nequeunt,qualem instinctum Homerus ait a diis homini inseri.

Sic ait, atq; duci permagnas flamine vires
Inseruit.--- & rursum
Non absq; instinctu furit hic ita numinis.--

nimirum quod dii quasi incitamētum & vehiculum quoddam rationi affectū apponant.Ipsos adeo illos,cōtra quos nobis est sermo, videmus in eo esse, vt sæpenumero & laudando adolescentes excitent atque propellant, & castigando coerceant: quorum alterum delectatio , alterum dolor subsequitur.correctio enim & reprehēsio pœnitentiam pudoremque incutit:quorum prius dolorem , posterius metum genus habet : iisque maxime ad castigandum vtuntur. Vnde etiam Diogenes Platonem laudantibus quibusdam dixit: Et quidnam ille habet tantopere prædicandum,qui tāto philosophatus tempore, neminem dolore affecit? Nō enim tam recte cum Xenocrate dixeris, mathematicas disciplinas esse ansas philosophiæ : quam hoc, affectus istos verecundiam,cupiditatem,pœnitentiam,voluptatem,dolorem ansas esse adolescētium:quas salutari atq; concinna

opportunitate ratio & lex apprehendentes, eos cum profectu in rectam perducant viam, vt non male professus fuerit Laco ille pædagogus, effecturum se, vt puer gaudeat honestis, ac moleste ferat turpia. quo liberalis institutionis fine neque maior potest vllus, neque pulchrior nuncupari.

PLVTARCHI COMMENTARIVS, *An seni gerenda sit respublica.*

NOVIMVS te, mi Euphanes, Pindari, cuius laudator es, dictum illud tanquam probabiliter ac recte enunciatum in ore frequenter habere:

Instituto certamine
Prætextus aliquis virtutem
In altas tenebras deiecerit.

Quando autem cunctatio & mollicies à certaminib. nos auocans ciuilib. cum plurimas alias præscriptiones vsurpant, tum vltimam hanc quasi à sacra (quod dicitur) linea adducunt senectutis excusationē, eaq; cumprimis honestos nostros conatus retūdere atq; deterrere nitūtur, dum persuadere volunt quædam esse conuenientem nō athletici tantum, sed etiā ciuilis decursus terminum atq; conclusionē: quę mecū identidem den senili reipub. administratione ratiocinor, ea tecum quoq; mihi communicāda sum arbitratus. vt neuter nostrûm quem hactenus vna longum tenuimus cursum deserat: neve ciuilem vitam, quasi æqualem & cōsuetudine nobis deuinctū amicum, omittat, ad aliamq; transeat inusitatam, & cuius consuetudini ac familiaritati parandæ tempus nō suppetat: sed in eo persistamus quod à principio instituerámus, eundemq; viuendi & honeste viuendi finem facimus: nisi velimus in exiguo quod superest vitæ spacio ostendere, longam, quam exegimus, ætatē a nobis fuisse nulla præclara in re consumptā. Non recte is, qui Dionysio dixit tyrranndem pulcrum esse sepulcrū. sed hæc illi tanto perfectiorem parauit miseriam. & Diogenes melius, qui cum postea temporis filium eius Corinthi videret priuatum de tyranno factum: Quam indignam, aiebat, teipso vitā agis. nō enim hîc te libere ac tuto viuere cōueniebat, sed in patria arci tyrannicæ inclusum exēplo patris tui

conſeneſcere. At reſpublica popularis ac legitima viro, qui ita eam gerit, vt non minus pareat vtiliter quam imperet, pulchrum re vera oramentum gloriam viuendo partam morti ac funeri parit. Ea enim, vt Simonides ait, vltima ſubit terræ. niſi ſi qui ſunt quorum ante corpus emoritur humanitatis honeſtatiſq; ſtudium, priuſque elangueſcit pulchri æmulatio, quam neceſſariarum rerum appetitio, quorum animi facultatem ad agendum deſtinatam ac diuinam corporea & affectibus obnoxia habent imbecilliorem. Neque vero nobis audiendi ſunt, qui omnibus aliis rebus, ſolo lucro faciundo nos non defatigari aiunt. ſed & Thucydidis ſententia in meliorem partem accipienda eſt: itaque ſtatuendum, non modo honoris ſtudium non conſeneſcere, ſed multo minus communitatis atque reipublicæ: quod apes etiam & formicæ conſeruant vſq; ad finem. Nemo enim vnquam vidit apem ſenectute in fucum degeneraſſe: quod à ciuilibus quidam viris exigũt, vt vigore ætatis præterlapſo domi deſideant, cibumque conquirant & reponant, ocioque patiantur virtutem agendi, tanquam rubigine ferrum abſumi. Cato quidem dicebat, ſenectuti, quæ ex ſeſe multa haberet incommoda, non debere turpitudinem vitiis ſuperaddi. Atqui cum multa ſint vitia, nullo minus eſt ocium, ignauia, & mollities, quæ viro ſeni dedecus adferunt, è curia ſe in muliebrem domus curationem includenti, aut in agro meſſores & lectrices ſtipularum inſpicienti:

Aſt Oedipus vbi, nobiliaq; ænigmata?

Etenim qui in ſenectute ad rempublicam ſe conferat, nunquam ante in ea verſatus, (ſicut Epimenidem dicunt, cum adoleſcens obdormiuiſſet, poſt 50. annos euigilaſſe iam ſenem) & tam longinquo ſecumque aucto ocio relicto, in certamina ſe ac occupationes coniiciat inſuetum atq; inexercitatum, & neque in rebus ciuilibus neque inter homines verſatum, reprehenſurus aliquis Pythię illud obiicere poſſit: Sero ad me veniſti, magiſtratum & populi gubernationem quęrens: intempeſtiue pulſas prætorii ianuam (velut inſcitior aliquis noctu per comeſationem accedens aut hoſpes) non locum aut regionem mutare, ſed vitam cuius es imperitus, inire cupiens. Quod enim Simonides dixit, Ciuitas virum docet, verum eſt de his, quibus adhuc tem-

pus est dediscendi sua, & addiscendi scientiam, quæ multis certaminibus atque rebus ægre elaboratur, vbi tempestiue ingenium apprehēdit, quod labores difficultatesque facile ferre possit. Hæc videntur non male in eum dici, qui in senectute incipiat remp. gerere. At qui cōtra videmus a prudentibus adolescentes & iuuenes à tractandis publicis negociis arceri: testanturque hoc leges, vbi præco in concione non Alcibiadas aut Pytheas ad suggestū progredi iubet, sed qui annum ætatis quinquagesimum excesserint, ad dicendum & consulendum exhortatur. Non enim insolentia audaciæ & imperitia & impulsio vnicuique militum ** At Cato octogenario maior cum diceret causam, Difficile, inquit, est eum qui cum aliis vixisset, aliorum subire iudicia. Cęsaris vero Augusti actiones sub finē vitæ, nihilo reliquis minus imperatore dignas, aut in publicū vtiles fuisse in confesso est. & ipse cum iuuenes moribus legibusque austeris corrigeret, iique tumultuarentur: Audite, aiebat, iuuenes senem, quem senes iuuenem audiuerūt. Per clis quoque administratio reipublicæ plurimum in senectute virium habuit, cum & bellū vt susciperēt persuasit Atheniensibus: & cum alieno tempore confligere cum 60. millibus armaturæ grauis militum vellēt, obstitit ac prohibuit, tantum non arma populi & claues portarum sigillo suo muniens. Quæ autem Xenophon de Agesilao scripsit, par est ipsius verbis referri. Qua, inquit, iuuentute non fuit præstantior eius senectus? Quis enim ætate vigens tanto terrori hostibus fuit, quanto Agesilaus prope finem vitæ? Quo sublato magis gauisi sunt hostes, quam Agesilao, quanquam grauis annis decessit? Quis sociis animos addidit, nisi Agesilaus, quanquā ei iam mors immineret? Quem iuuenem amici maiore sunt prosecuti desiderio, quam Agesilaum senem mortuum? Ergo illos à tantis rebus gerendis ætas non abstinuit: nos in republica luxuriātes, nullam tyrannidem, nullum bellum, nullam obsidionem sustinentes, certamina duntaxat & contentiones quæ legibus plerunq;, orationibus ac iudicio finiātur, ob ignauiā actiones subterfugimus: scilicet nō prætoribus modo & oratoribus priscis, sed & poetis, & sophistis, & histrionibus fatētes nos esse deteriores. Siquidē senex Simonides choris victoriam reportauit: idq; inscriptio testatur his extremis versibus:

Exempla senilium actionum.

In fine libri de Agesilao.

Octogin-

Octoginta annos Simonida iam tibi nato
Gloria doctrina est parta Leoprepida.

Sophocles fertur, cum vt desipiens esset à filiis in iudicium vocatus, recitasse de Oedipo Coloneo chori in scenam progredientis carmen, quod incipit:

Equorum feracis huius, hospes, regionis
Venisti ad optimum agrum
Albicantem Colonum
Vbi frequens philomela suaue cantillat virentibus in vallibus.

quod cum perplacuisset, è foro tanquam è theatro cũ plausu & clamore eorum qui aderant deductus est. Hanc quidem constat Sophoclis esse inscriptionem.

Carmen hoc Herodoto composuit Sophocles annos natus LV.

Philemonem quoq; comicum, & Alexidẽ in scena certantes mors occupauit. Paulum tragœdũ Eratosthenes & Philochorus scripserunt annos xxc. natum, octo tragœdias quatriduo decertasse paucis ante obitũ diebus. Nonne autem turpe est senibus scenicis concionales senes videri turpiores, & desertores sacrorum re vera certaminum, deposita ciuili persona, nescio quam eius loco induere? nam de rege agricolã fieri, nimis est humile. Quando enim Demosthenes ait iniuriã Paralo naui fieri (quæ sacra erat triremis) quod ligna, vallos, & pecudes cogeretur Meidiæ vehere: nonne vir ciuilis post pręmiorum in certaminibus tribuendorũ, & Bœotarchiæ, ac, inter Amphictyones primi in consessu loci obitam functionem, si his relictis videatur occupatus farinarum aut fracium dimensione, vel lanæ ouillæ negociatione, videbitur plane id quod prouerbio iactatur equi senium sibi nulla coactus necessitate inducere? Equidem illiberale opificium & forum sectari ab administratione reipublicæ, nõ est aliud, quam si matronæ liberali & pudicæ vestibus suis detractis cincturã illiberalem circundes, eamque in caupona colloces. eodem quippe modo ciuilis virtutis maiestas atque dignitas pessundatur, vbi ad rei familiaris procurationem, & quæstum faciendum pertrahitur. Quod si (id quod restat) oblectationes & saginationes istas, nomine quietis atq; fruitionis cõmodorum velantes, in his paulatim tabescentẽ cõsenescere iubent ciuilẽ virum: nescio de duabus turpib. imaginibus vtri similior sit futura

eius

* eius vita. Voluntne eum Veneris sacra per omnẽ vitã cole-
& nauim nondum portui subeuntem, sed adhuc in alto v-
hentem deserere? Aut quemadmodum nonnulli ioci cau
Herculem inepte pingunt apud Omphalem in veste cr
cota sedentem, seque verberandum & comendum anci
præbentem: ita ciuilem virum, posito leonis exuuio ad me
sam reclinabimus, vt semper epuletur, ac tibias barbitaq
audiat? Nec pudorẽ nobis vox ista Põpeij Magni incutie
qui à Lucullo ob intempestiuam tanto natu ambition
honorum ac magistratus gerendi reprehensus, post rem d
mi militiæq; gestã balneis, cœnis, ac quotidianis conuiui
ocio dissoluto, ac splendidissimis ædificijs dedito, respõd
Magis esse intempestiuum luxuriare senem, quam remp
blicam gubernare. Idem Pompeius, cum ægrotanti sibi m
dicus turdi esum mandasset, & tunc is per anni tempus h
beri vix posset, ac quidam multos turdos apud Lucullum
significaret: non misit petitum, Quid, inquiens? nisi Lucu
lus luxuriaret, non viueret Pompeius? Nam vt maxime n
tura voluptatem, & delectationem desideret: tamen senu
corpora fere ad omnes voluptates, paucis iisque necessari
exceptis, facta iam sunt inepta. Non modo enim

Voluptatum studium dedecet senes.

AEtate prouectos, auersatur Venus,

vt ait Euripides: sed etiam ciborum ac potus suauitas i
hebes & quasi edentula est, exiguumq; sui gustum exhibe
In animo itaq; parare sibi voluptates debent, non indign
eas ipsis aut illiberales, vt Simonides, qui cũ ob auaritian
culpantibus respondit, se per senectutem reliquis spoliatur
voluptatibus, vnica lucrandi oblectatione grauem recrea
re ætatem. Sed reipublicæ administratio pulcherrimas ha
bet maximasque voluptates, quibus aut solis aut præcipu
frui deos probabile est. eæ autem sunt quæ à bonis action
bus, honestisq; factis proficiscuntur. Si enim Nicias picto
ita artis suæ operibus gauisus est, vt sæpenumero è serui
quæsiuerit, Lauine, pransusne sum? & Archimedem vi à ta
bula cui inhærebat auellentes atque vestibus exuentes vn-
xerunt famuli, ille autem in vncto corpore figuras geome
tricas pinxit. Canus quoq; tibicen quem tu etiam nosti, di
cebat, Nescire quanto seipsum magis quam alios delecta
ret canens, alioquin audire volentes mercedem non datu
ros ipsi, sed exacturos: non intelligimus quantas virtus ho
nestis

Voluptates animi ob Virtutem.

eſtis, & ad ſocietatem humanitatemque facientibus a-
ionibus voluptates ea vtentibus conciliet? non titillan-
s illas aut emollientes, ſicut in carne faciunt lenes ac ſua-
es motiones, quæ pruritum habent furioſum & inſtabi-
m ac magna cum exagitatione coniunctum: ſed præcla-
facta, quorum quaſi opifex eſt qui recte rempublicam
actat, non aureis Euripidis, ſed Platonicis ac diuinis alis
nimum elatione & gaudio præditum euehunt. In memo-
am tibi redige, quæ ſæpe audiuiſti. Epaminondas interro-
atus quid ipſi iucundiſſimum accidiſſet, reſpondit: Quod
atre ac matre viuentibus Leuctricam victoriam reportaſ-
t. Sylla cum liberata ciuilibus bellis Italia Romam perue-
it, prima nocte ne tãtillum quidem dormiuit, præ lætitia
ngentique gaudio, tanquam vento animum incitante. at-
ue hoc ipſe de ſe in commentarijs ſcripſit. Eſto enim, vt
enophon ait, nulla ſuauior auditio laude. ſpectaculum
uidem & recordatio atq; conſideratio nullius rei tam eſt
rata, quam propriarum actionum in magiſtratu & repu-
lica tanquam illuſtribus & publicis locis contemplatio.
nimuero gratia benigna, factis teſtimonium perhibens,
: laus cum virtute certans, dux & autor iuſtæ beneuolen-
æ, tanquam lumen & nitorem aliquem gaudio de virtute
oncepto adijciunt. Neque eſt gloria, veluti corona athle-
ica, negligenda, committendumve vt in ſenectute exare-
at: ſed ſemper noui aliquid ac recens proferendum, quo
eterum gratia excitetur, augeatur, ſtabiliatur. quomodo
)eliacam nauim, lignis quæ vitium concepiſſent identidẽ
ubmotis alijſq; eorum loco inſertis, crediti ſunt homines
b antiquiſſimo tempore in hanc vſq; ætatem pertuliſſe, &
uaſi æternitati aſſeruiſſe. Cæterũ vt flamma, ita etiã glo-
ia nõ difficulter conſeruatur, ſed alimentum ſeu fomitem
aud magnum requirit. exſtinctam neutram facile & ſine
abore rurſum incenderis atq; excitaueris. Lampis nauicu-
arius interrogatus, quomodo diuitias conſecutus eſſet, re-
pondit: Magnas nõ difficulter, paruas cum ærumna & tar-
le. Sic ab initio gloriam in republica & potentiam ſibi pa-
are, non eſt facile: augere partam & conſeruare quibuſuis
creſcentem actionibus in promptu eſt. Nam neq; qui ami-
us factus eſt, multa aut magna deſiderat miniſteria vt re-
ineatur: ſed aſſiduitas etiam exiguorũ ſignorum beneuo-
lentiam

lentiam conseruat. & populi amicitia ac fides non semper requirit sumptus publice facientem : * sed ipsius magistratum gerentis alacritate retinetur, dum is reipublicæ curam non deserit neq; defatigatur. quãdo ne bellum quidẽ semper cõflictus, prœlia, & obsidiones habet: sed sacrificia nõ nunquam intercedunt, & induciæ, & ioci ac ludi. Vnde autem sit, quod reip. administratio pro tristi & tetrica, laboriosa, ac difficili debeat haberi? cum & theatra, & põpæ, & diribitiones, & chori, & musica, & lætitia semper honor aliquis alicui deo habitus frontem exporrigãt in archiuis & consessibus, multoq; ampliorẽ molestijs delectationem & gratiam adferant. Iam inuidia, ꝙ maximum habet reipublicæ administratio malũ, minime in senes incumbit.

Inuidia in repub.

Canes quidem, vt aiebat Heracletus, quem nõ agnoscunt, latratu excipiũt obscuro, & subditi etiam quodãmodo tanquam præ foribus accessuro ad suggestum repugnant, aditumq; negant. consuetam autẽ & familiarem gloriam non ægre ferunt, sed placide tolerant. Ideo inuidiam nonnulli fumo cõparauerunt. qui cum initio adeuntibus ad rempublicam quasi incensis largus efferatur, postquam hi effulsere, euanescit. Ac reliquis quidem excellentijs, vt virtutis nobilitatis, ambitionis, solẽt repugnare ac de ijs litem mouere: quod quãtum in his concedimus alijs, tantum nobi videmur detrahere. Sed honor senectutis, quod presbeion Græci ab ea ætate deflexo verbo dicunt, obtrectationis securus est & conceditur vltro. nullus enim alius honor ita ei qui habet magis quã cui habetur cohonestatus, vt qui senibus defertur. Ad hæc, honorem diuitijs, eloquentia, au sapientia partum non quiuis se quoq; sperat consecuturũ ad quam autem senectus producit reuerentiam & gloriam eam quilibet in republica agentium exspectat. Plane igitu similis est nautæ, qui vbi aduerso fluctu & vento periculos nauigauit, tranquillitate & bona aeris constitutione oborta nauim in stationem velit subducere: qui cum diu aduersus inuidiam depugnauerit, ea desinẽte & pacata se è republica recipiat, simulq; cum actionibus communitates societatesque deserat. Quanto enim diutius in republica aliquis fuit versatus, tanto plures etiam amicos ac conatuum & certaminum socios sibi parauerit: quos neq; educere secum omnes vt chorum magister potest, & relinquere iniu

stun

ſtum eſt. Sed ſicut vetuſtæ arbores, ita antiqua reipublicæ
tractatio difficulter euelli poteſt, cum multas egerit radi-
ces, ſitque negocijs implicata, quæ abeuntibus quam ma-
nentibus plus exhibeant turbarum ac occupationum.
Tum ſi quæ omnino reliquiæ ſuperſunt inuidiæ in ſenes
ob ciuilia certamina ſuſceptæ: magis eæ opprimendæ po-
tentia parta ſunt quam dandum tergum, ſi nudi inermeſ-
que diſcedamus, non enim tam certantibus inuidi inſtant,
quam ob contemptum inſultant animum deſpondenti-
bus. Teſtatur hoc illud magni Epaminondæ ad Thebanos
dictum, cum hyeme Arcades ab ipſis peterent, vt vrbem
ipſorum ingreſſi in ædibus vna habitarent prohibuit enim
ac dixit: Nunc Arcadibus nos ſumus admirationi, cum nos
ſpectant in armis corpora exercentes atque luctantes: ſi
autem videant nos ad ignem deſidere & fabas tundere, ni-
hilo ipſis præſtantiores nos putabunt. Ita præclarum ſane
eſt ſpectaculum ſenex orans, agens aliquid rei, & honore af-
fectus. qui vero dies ad menſam exigit, aut in angulo por-
ticus deſidens nugatur, is facile contemnitur. Nimirum
autem Homerus hoc quoque docet eos, qui ipſum recte
intelligunt. Etenim Neſtor in bello verſans Troiano, ſu-
ſcipiebatur, inq; ſummo erat honore. Peleus autem & La-
ertes domi deſidentes, abiecti erant ac ſpreti. Neque enim
habitus prudentiæ qualis fuerat manet in ijs, qui ſeſe ocio
dederunt: ſed ignauia eum paulatim diſſipat. cum ad hoc *
requiratur ſubinde cura aliqua & meditatio, quæ ratioci- *
natricem & actiones gubernãtem animi facultatem exci-
tet atque repurget. etenim vſu ratio ſplendeſcit, quo pacto

Æs vſibus niteſcit.———

Cæterum imbecillitas corporis non tantum adfert incom-
modi ijs qui confecta iam prope ætate ad tribunal & præ-
torium ſe cõferunt, quantum vtilitatis eorum ipſorũ cau- *
tio atq; prudentia ſecum trahit. Vſu enim rerum inſtructi,
non vana ambitione impulſi rempublicam capeſſunt, ne-
que populum vi ſecum rapiunt tanquã mare ventis exagi-
tatum: ſed placide ac moderate cum ijs agunt, cum quibus
res eſt. Itaq; ciuitates vbi aliqua aduerſitas aut metus inci-
dit, gubernari à ſenibus cupiunt: & ſæpe ex agro ſenem ali-
quem nihil tale deſiderantem inuitumq; ad clauum reip.
pertrahunt, eique reipublicæ conſtituendæ munus dant:
repu-

repudiatis prętoribus & oratoribus qui magnum clamare & vno spiritu perorare, immo etiam per medios hostes penetrare pulchre pugnando calleant. In locum Timothei & Iphicratis oratores Athenienses Charetem Theochari F. subornantes, valido & vigenti viribus corpore virum, talem autumabant debere esse ducem Atheniensium. Ibi Timotheus, Non me hercle, inquit, ducem talem oportet esse: sed eum, qui ducis stragula sit portaturus. imperatorem autem eum esse necesse est, qui rem antegressa & consecutura animo videns, nulla perturbatione sibi rationes eorum quę sint in rem futura excuti sinat. Sophocles quidem dixit, lubenter se à re Venerea profugisse tanquam à fero & rabioso domino. At in republica non vnus tantum dominus fugiendus est amor mulierum aut puerorum, sed hoc multo insaniores, studium contemptionis, ambitio primi loci appetentia, qui morbus inuidiæ est & obtrectationis ac dissidiorum feracissimus. Horum vitiorum alia senectus retundit atque deminuit, alio omnino abolet atque restinguit: non tantum de incitationibus animi ad agendum detrahens, quantum ab impotentibus ac feruidis reuellens motibus, vt sobria ac composita ratione cogitationes possint suscipi. Veruntamen habeat, videaturque habere momentum hæc oratio ad mouendum cohibendumque eum, qui iam canescens ad rempublicam se iuuenili conatu conferre incipit, inhibeatque à longa rei domesticæ procuratione veluti diuturno morbo exsurgentem senem, & ad prętura se aut negociationem efferētem

Miser, tuis te in stratis placide contine.

ea quidem certe iniqua est, nihilque cum illa simile habet, quæ eum qui in administratione reipublicæ ac certaminibus ciuilibus vitam exegerit, non sinit ad facem ac coronidem vitæ progredi, sed reuocat, iubetque tanquam è longo itinere alio se conuertere. Sicut enim qui senem nuptias meditantem, coronatumque & vnctum dehortans, & ea occinens quæ in Philoctetam dicta sunt,

Quæ te puella, quæ virgo iuuencula
Te recipiet? quas nuptias paras miser?

nihil facit absurdi: (quando ipsi quoque in scipsos multa ludunt talia,

Duco vxorem, probe scio, vicinis quoque.)

qui

qui vero per longum tempus cum vxore vixerit commode, cum iubens hac dimissa propter senectutem solum viuere, aut pellice adscita in vxoris locum, nihil is ad extremam peruersitatem sibi fecerit reliquum. sic ratione non caret, si quis accedentem ad populi gubernationem senem, aut Chlidonem agricolam, aut Lamponem nauicularium, aut aliquem ex Horto philosophum redhibeat, inque ocio vsitato contineat. Phocionem autem vel Periclem vel Catonem ita compellans, Heus hospes Atheniensis aut Romane, arida confecte senectute, missam iam nunc rempublicam fac, ac versari circa tribunal & procurare prætorium desinens rus propera, ibi cum vetula ancilla agriculturæ vacaturus, aut in rei familiaris administratione reliquum vitæ consumturus, is iniqua suadet, & iniuria virum ciuilem afficit. Quid vero? dices. nonne audimus militem in comœdia dicentem? Odyss. 190.

Albus capillus iam me donauit rude.

Omnino, amice. nam famulos Martis vigere viribus ætateque conuenit, vtpote qui tractent

Bella manu, bellique opera ardua.———

in quibus vt etiam canos senis galea occultet,

Robore membra tamen paulatim destituuntur,

alacritatemque vires produnt. At à Consiliarij Forensis, Vrbanique Iouis administris, non pedum manuumve opera exigimus, sed consilij, prouidentię, rationis: non tumultum & strepitum in turba excitantis, sed prudenter ac tuto consulentis: vnde elucescat canicies & ruga rideri solita, testis peritiæ, auxilium ad persuadendum adferens, gloriamque ingenij concilians. Nam ad parendum iuuenilis, ad imperandum senilis ętas accommodata est. ac maxime salua est ciuitas, vbi consilia senum, & iuuenum arma obtinent. laudaturque maiorem in modum isthuc:

Primum ætate graues, & forti pectore claros Iliad. β. 53

Nestoream ad nauim conductos dicere iussit,

Consiliumque dare.———

atque ideo optimatum magistratum Spartanæ ciuitatis regibus adiunctum Apollo presbygeneas, id est, magno natu præditos, Lycurgus diserte Gerontes, id est, senes nominauit. Et Romanorum Senatus in hunc vsque diem à senio nomen gerit. atque vt lex coronam ac diadema, ita canos

natura venerabile dignitatis & principatus signum fecit. Et geras, quod eximium honorem, ac geræreín, quod venerari significat, à senectute eiusque præstantia Græcis retinentur. quæ sane non in eo consistit, quod calida lauantur, & mollius dormiunt: sed quod ob prudentiam in ciuitatibus regio sunt in honore, quæ instar sero fructum reddentis plantæ suum & perfectum bonum in senectute demum, ita natura comparante, profert. Certe regem illum regum à dijs hoc petentem,

Ilia. β. 372. *O consultores mihi sint bis quinque Pelasgi,*

Iliad. γ. 8. *Tales consilio, qualis Nelida senex es:*

nemo de bellicosis istis, & robur spirantibus Achiuis reprehendit, sed concesserunt hoc vniuersi, non in pace modo, sed in bello etiam magnum esse senectutis momentum.

Sapiens enim consilium plurimas manus

Superat vel vnum:— & vnica sententia ad persuadendum apta atque ratione nitens, pulcerrima ac summa reip. negocia potest cöficere. Enimuero regium imperium, quę est perfectissima & amplissima reip. forma, plurimis curis, laboribus, occupationibus distinetur. Seleucum quidem perhibent identidem dixisse, si plerique hoc saltem scirent quantum haberet molestiæ, tot scribere & legere epistolas, abiectum diadema nö esse accepturos. Et Philippum, cum castra opportuno positurus loco audiuisset pabulum ibi iumentis defuturum: Qualis, dij boni, vita nostra est, qui cogimur eam vel asinorum cömoditatibus adaptare. Tempus ergo est, vt regi quoq; grandęuo suadeamus, vt deposito diademate ac purpura, tunicam pedumq; sumat, & ruri degat, ne canus regnans, res superuacaneas & intempestiuas videatur agere. Quod si hoc indignum est Agesilaum, Numam, aut Darium iuberi: ex Areopagitico concilio Solonem, è Senatu Catonem itidem non expellemus: neque Pericli suadebimus, vt popularem reip. formā deserat. nam alias quoq; absurdum est, vt qui iuuenis ad tribunal per lasciuiam prosiluerit, is postquam furiosas suas ambitiones atque impetus in publicum profuderit, vbi ætas peritiam ac prudentiam attulit, remp. omittat atque destituat, quasi mulierculā qua ad suam libidinē explendam fuerit abusus. Equidem Æsopi illa vulpecula à vicinis infestata, abigere eos volentem echinum non sinebat, quod diceret his qui iam

Regni molestia.

iam essent saturi remotis, alios esurientes successuros. Ita rempublicam quoque quæ subinde senes dimittat, necesse est occupari à iuuenibus gloriæ & potentiæ cupidis, prudentiæque ciuilis imperitis. vnde enim parauerint, qui nullius senis rempub. gerentis discipuli ac spectatores fuerint? Nisi forte nauis rectorem de arte gubernandi scriptus liber facere non potest eum, qui non sæpe in pupi spectauerit certamina aduersus tempestatem, fluctus & ventos ac noctem, *Iuuenes a senioribus docendi.*

Quando in profundo Tyndaridas mari
Votis nauta vocat. ———

ciuitatem autem regere, populumq; aut senatum suadendo ducere poterit iuuenis, lecto libro aut schola in Liceo de republ. scripta, qui non sæpenumero fræna moderantibus clauumq; tenentibus adstiterit oratoribus atque ducibus peritia simul fortunaque certantibus adiutrice, & cum ijs in vtranque partem inclinando, non sine periculis & negocijs gerere didicerit rempublicam? Nequaquã hoc concessero. Immo si nulla alia seni sit causa, docendorum formandorumque iuuenum causa gerere rempublicam debet. Sicut enim qui literas & Musicam docent, ipsi prælegunt ac præeunt canendo discipulis: ita vir ciuilis non dicens modo dictansve foris, sed agens ac publica administrans iuuenem instituit, simul & verbis & factis animum eius intus formans atq; fingens. Et qui hoc modo fuerit exercitatus, non in palæstra aut ceromate sine periculo inter artifices versabitur: sed re vera in quasi Olympicis & Pythicis certaminibus

Lactens equum ceu pullus propter cursitat,

vt ait Simonides. Ita sectatus est Clisthenem Aristides, hũc Cimon, Chabriam Phocio, Cato Fabium Maximũ, Syllam Pompeius, Philopœmenem Polybius. qui cum adolescentes se senibus adiunxissent, deinceps tanquam efflorescentes & crescentes eorum reip. administratione atque factis, peritiam reip. gerendæ cum gloria & potentia sibi parauerunt. Æschines Academicus sophistis quibusdam dicentibus eum fingere se Carneadis fuisse cum non fuerit discipulum: Ego vero, inquit, Carneadem tunc audiui, cum oratio ipsius contentione & strepitu ob senectutem omissis in vtilia & communicationi idonea se contraxit. Senilis

autem reip.administratio non verbis duntaxat, sed ipsis etiam iam ab ambitione & ostentatione abstinens (sicut Ibin aiunt cum vetus est facta, exhalatis virosis & turbidis partibus odoratiorem habere aromaticã virtutem) nullum iam senile decretum, nullum tumultuosum habet consilium, sed grauia omnia & firma. Quapropter, vt diximus, iuuenum gratia senibus est in rep. versandum. vt quomodo Plato de vino aqua diluto ait insanum deum alio sobrio coerceri atq; temperari: ita cautio senilis cum feruente in populo iuuenum ac bacchante gloriæ & honorum studio commixta, insaniam & nimiam vehementiam eorum reprimat.

Actiones sine fine. Iam præter hæc peccant, qui vt nauigandi & militandi, ita etiam remp. tractandi finem aliquem statuunt, ad quem vbi peruentum sit, actio ipsa desinat, ad aliud relata. non enim reip. tractatio ministerium est aliquod, cuius terminus 1
& finis sit vtilitas: sed vita est mansueti, ciuilis, & ad societatem facti animalis, quod à natura habet, vt omne tempus vitæ ciuiliter, honestatisque & humanitatis studiose viuat. Itaq; conuenit non gessisse, sed gerere rempublicam: sicut esse, non fuisse veracem: colere, non coluisse iusticiam: non 2
amauisse, sed amare patriam ac ciues. Huc enim natura ducit, ac tales suggerit voces ijs, qui non plane ignauia mollicieq; sunt corrupti.

Magno æstimandum te pater mortalibus
Creauit. ——— &,
Nec desinamus benefacere mortalibus.

Senex validus. Qui vero imbecillitatem corporis excusationi prætendũt, ij non tam senectutem, quam morbum & mutilationem corporis accusant. Quippe multi valetudinarij adolescentes, multi robusti senes inueniuntur. vt par sit à rep. non se- 3
nes, sed viribus destitutos arcere: ad eamq; capessendã non iuuenes cohortari, sed qui præesse valeant. Etenim adolescens fuit Arridæus, senex Antigonus. & tamen hic vniuersam pene Asiam subegit: ille velut in scena stipatus mutam regis personam gerebat, semper eorum qui plus valerent 35
expositus ludibrijs. Ergo sicut stultus sit, qui Prodicum sophistam, aut Philetam poetam iubeat rempub. gubernare, integra quidem ætate, verum graciles & ob infirmitatem valetudinis crebro decumbentes: ita is quoque, qui magistratum bellumve gerere vetet tales senes, quales fuerunt Pho-

Phocio, Masinissa Afer, Cato Romanus. De his Phocio, cum Athenienses intempestiue ad bellum suscipiendum ruerent, ad sexagenarios vsq; arma capere omnes ciues iussit, & se sequi. cumq; rem indignam putarent: Nihil, inquit, est iniuriæ, cum ego imperator sim vobiscum futurus, octogenario maior. Masinissam vero Polybius scribit è vita discessisse annos natum XC. relicto quem ipse genuerat quatuor annorum filiolo. pauloque ante obitum, cum prœlio vicisset Carthaginienses, postridie conspectum fuisse pane vescentem sordido: idque mirantibus dixisse, Facere se hoc*

Namq; as velut decorum splendet vsibus:
Cum non habitata tempore concidat domus.

vt ait Sophocles. quod nos recte dicimus de luce & splendore animi, eiusq; vi ratiocinante, memoria, ac mente. Itaque reges etiam meliores fuisse tradunt in bellis & expeditionibus, quam in ocio. Attalum sane Eumenis fratrē longo ocio & pace dissolutum Philopœmen amicorum vnus saginabat pinguem ignauia redditum. ita vt Romani subinde per iocum quærerent ex his qui ex Asia nauigabant, Rexne apud Philopœmenem aliquid posset. Inter Romanos non inuenies multos Lucullo meliores imperatores, dum is rebus gerendis curam impendit. vbi vero sese in vitam ociosam domi delitescens & curis vacuus demisit, spongiæ instar tranquillitate enecatus & contabescens, ac Callistheni libertorum vni se alendum, suamq; senectutem circurandam tradens, creditus fuit ab eo veneficijs & amatorijs poculis corruptus: donec Marcus frater hoc remoto, ipse reliquam fratris vitam (non multam illam) pædagogi in morem curauit. At vero Darius Xerxis pater dicebat se sibijpsi in rebus arduis prudentia præstare. Et Atheas Scytha, se nihilo equisonibus meliorem si ociaretur. Dionysius maior interroganti an esset ociosus, respondit: Absit vt hoc mihi vnquam contingat. Nimirum arcus, vt fertur, nimiū si intendatur, rumpitur: anima laxando perit. Etenim musici si concentus audiendi, Geometræ demonstrationes resoluendi, arithmetici ratiocinandi adsiduitatem si omittant, vna cum exercitatione etiam ipsos habitus progressu ætatis deminuunt, quanquam non in agendo, sed in considerando positos. At ciuilium habitus virorum, consilij,

 ferent.

facultas, prudētia, & iustitia, tum peritia coniecturam faciendi, & ad persuadendum apte dicendi, semper aliquid loquendo, agendo, ratiocināDo, ac iudicando continetur: vt indignum sit facinus, eum hæc subterfugiendo committere, vt tot tantæq; virtutes ex animo effluant, simul etiam humanitatis, societatis, & beneficentiæ studio elanguescentibus, quarum nullus finis, nullus terminus debuit esse. Quod si pater tibi esset Tithonus, immortalis quidem, sed qui tamen senectutis causa multa identidem indigeret curatione: non puto te detrectaturum aut grauate subiturum esse laborem eius curandi, compellandi, & adiuuandi, qui tam longo tibi inseruiuisset tempore. At enim patria & (Cretensium more vt loquar) matria plus in te quàm parētes tui ius habet, diuturna quidem, non tamen à senectute immunis aut sibi ipsa sufficiens. itaq; semper procurationis & opitulationis indiga ad se trahit & reuocat ciuilem virum,

Iliad. π. 9. *Iniectaque manu vesti tenet, ire volentem.*

Equidem nouisti me Apollini Pythio multis iam Pythicis solennitatibus operam nauasse. neq; tamen hoc mihi diceres, satis abs te, ô Plutarche, sacrificatum est, & pompæ choreæq; ductæ: iam tempus est vt prouectæ ætatis rationem habens coronam deponas, atq; oraculum relinquas. Proinde tu quoq; existimare noli tibi sacrorum ciuilium principi atq; interpreti deserendos esse forensis atque Vrbium protectoris Iouis honores, quibus curandis iam pridem es consecratus. Sed, si ita videtur, repudiata ea disputatione, quæ à publicis munerum functionibus senem abstrahit, id nunc deliberemus, quo modo nullum indecorum aut graue senectuti iniungamus certamen: cum quidem respublica multas habeat partes senibus cōuenientes. Nam quemadmodum si decuisset nos ad extremum vsq; vitæ diem canere, cum multæ sint vocis contentiones, modi multi in promtu, quas musici vocant harmonias, oportebat iam ætate ingrauescente non acutum nos & arduum consectari tonum, sed eum qui decoram haberet facilitatem. Ita cum hominis naturæ magis consentaneum sit vt ad mortem vsque agat & dicat, quam oloris vt canat: non actiones lyræ in morem contentæ semper debent tractari, sed remittēdæ sunt, & ad faciliora, moderata, senibusq; congruentia reip.

Senum officia in republica.

argu-

argumenta accommodandæ. Neq; enim patimur corpora omni prorsus motu atq; exercitatione vacare, propterea quod non possumus ligonibus aut ponderum librationibus vti, vel discum iacere, & in armis depugnare, vt quôdam: sed gestationibus & ambulationibus, nonnulli pilæ lusu aut disserendo spiritum mouemus, caloremq; refocillamus. Itaq; neq; refrigerari omnino nos atq; congelare sinamus: neq; omni magistratu, omni publico negocio capessendo, cogamus senium imbecillitatis conuictum in huiusmodi delabi voces:

O dextra quam gestis tenere hastam manus:
Sed imbecillitas desiderium opprimit.

quando ne vigens quidem ætate & viribus probatur vir, qui omnia in vniuersum publica in se recipit munia, & nihil aliis volens relinquere, omnibus se rebus (quod Iouem facere Stoici autumant) ingerens, siue inexsaturabili gloriæ cupiditate actus, siue inuidia aduersum eos, qui vtcunque in ciuitate in partem gloriæ aut potentiæ venerunt. Atqui seni, vt absit infamia rei, vsquequaq; laboriosa & misera est ad quæuis comitia prænsatio ob principatus appetentiam & omnibus insidians tribunalis occasionibus ambitio, curiosa in omne consilium insinuatio, omnem legationem, omne patrocinium ad se rapiens arrogantia. Hæc enim agere fauentibus aliis aliena iam ætate, difficile est. quin contra in iuuenum odia incurrũt, vtpote quibus nullas relinquant rem gerendi occasiones, neq; eos in mediũ progredi sinant. & apud alios nõ minus male audit eorum primi loci ac principatus, quam aliorum senum diuitiarũ & voluptatum appetitio. Ergo sicut Alexander bucephalum iam annis grauiorem nolens premere, ante pugnam aliis vehebatur equis, obiens exercitum & ordines instruens: deinde illum data tessera conscendebat, in hostes ducebat, ac decertabat. ita vir ciuilis, si quidẽ sapit, senectutẽ assecutus moderabitur sibi ipsi, ac non necessariis negociis abstinebit, iunioribusq; vti ciuitatem in rebus minoribus sinẽs, ipse in grauioribus alacriter elaborabit. Athletæ quidem corpora sua à laboribus necessariis immunia atq; integra seruant, vt inutiles sustineant. nos contra exiguis & leuibus negociis omissis, seriis nosmet seruemus. Fortasse enim iuueni, vt est apud Homerum, decent omnia: ciuesq;

eum probant vbiq; & amplectuntur,ob exiguas & crebras actiones popularem ac ad labores impigrum,ob splēdidas & magnificas generosum & alto animo præditum appellātes interdum etiam contentio & temeritas eorum tempestiua & grata videtur. Senex autem in repu.ministri officia sustinens,vt vectigalium locationes, portuum procurationes,ac fori,item legationes & profectiones ad principes & regulos obiens, in quibus necessarium aut splendidum inest nihil,tantum ministerium & captatio gratiæ:mihi quidem,mi Euphanes,miser & ęmulatione indignus,aliis fortassis etiā insolens importunusq; videtur. Senem enim ne eum magistratu quidem esse tempestiuum est,nisi qui amplitudine & dignitate præstet.qualis est quam tu nunc geris Areopagitici consilii præfecturam,& me hercle Amphictyonici muneris excellentia, quod tibi patria per totam 1
vitam administrandum tribuit, cum grato & felici labore coniunctum. Sed & hos honores non affectare debet senex,verum recusans suscipere,non petens,neq; eos tam sumere sibi,quam seipsum isti officio largiri.Nō recteTi.Cęsar dixit turpe esse ei qui sexagesimum ætatis annū excesse- 2
rit,manum medico porrigere. immo hoc eum magis dedecet,manum ad populum intendere in comitiis suffragium petentē.Est enim hoc animi degeneris & abiecti:sicut contra decus maiestatemq; aliquam conciliat, patria deligente, vocante, & exspectante descendere cum honore & gra- 2
tia,grauemq; ætatem re vera grauem & suspiciendam,salutandā amplectendamq; præbere.Hoc modo etiam in concione senex oratione vtetur, non identidem ad suggestum prosiliens,neq; galli in morem loquentibus reclamans,neque colluctando & irritando verecundiam ipsi à iunioribus 3
debitam effrænans, neq; iis studium ingenerans & consuetudinem refragandi: sed nōnunquam iis suam sententiam impugnandi facultatem concedens, absens ipse & nihil curiose inquirens,vbi id de quo disputatur non habet magnūm momentum ad communem salutem vel honesta- 3
tem & decorum. Sin vero,iam etiam nemine vocante præter vires cursu in publicum se proripere,aut manu se eo ducendum vel humeris gestandum præbere debet. quale est quod de Appio narratur Claudio.Is cum audiuisset senatū, quod Romani à Pyrrho magna erant pugna victi,de con-

Oratio senum in repub.

ditio-

ditionibus pacis ineundæ consultare, impatientia compulsus, quanquam vtrumq; amiserat oculum, per forum in curiam delatus venit, ingressusq; & in medio adsistens, Ante se ægre tulisse dixit, quod captus esset luminibus: nunc optare, vt audire etiam nequiret senatum tam turpia & indigna consultare & agere. porro autem qua reprendendis patribus, qua docẽdis & excitandis, persuasit vt recta arma caperent, & de Italia cum Pyrrho decertarent. Et Solõ, vbi deprehensum fuit Pisistratum gratiam popularem captando tyrãnidem moliri, nemine resistere, nemine libertatem defendere audente, ipse sua arma extulit, & ante domum proposuit, auxiliumque ciues poposcit. cumq; ad eum mitteret Pisistratus qui interrogarent, Cuiusnã fiducia rei ista faceret, respondit Senectute se esse fretum. Verum tantæ necessitates etiam confectos plane senio viros, modo spiritus supersit, accẽdunt & erigunt. Aliis autem in rebus, interdum (vt dixi) eam adhibebit accurationem, vt recuset vilia & seruilia munera, quæ obeunti plus molestiarum, quam iis quorum gratia fiunt vtilitatis atque commodi afferunt. aliquando exspectãdo dum desideratus ad ea vocetur, è domo deinde ad ciues descendet rogatus, eoq; fidem sibi augebit. Sed pleraque etiam præsens iunioribus dicenda relinquet, tanquam arbiter ciuilis de honore certaminis. & vbi aliquid vltra modum fuerit actum, benigne reprehendet, ac comiter contentiones, maledicta, & iras auferet: si quid in sentẽtia erratum fuerit, corriget absque vituperatione, & docebit: bene autẽ dicentem laudabit libere: quin & victoriam interdum vltro cõcedet ac se in diuersam perduci sententiam sinet, vt animos iuuenibus addat. quibusdam etiam cum collaudatione implebit id, in quo defecerant. vt Nestor Diomedi.

Sane hunc sermonem nemo culpabit Achiuûm, Iliad. 1, 55.
Nec dicet contra: sed non oratio fine
Est abs te conclusa suo, non omnia dixti,
Es iuuenis tamen, & posses mihi filius esse.

Illud vero adhuc ciuilius est, non modo aperte & publice reprehendere absque morsu qui animos nimium reprimat atque deiiciat: sed multo magis priuatim iis qui ad remp. gerendam apto sunt ingenio subiicere comiter bona præ-

cepta & cōſilia:& excitare ad res pulcras, animiſq; eorū alacritatem addere, ac (quod ſolent facere qui docent equitare) populum illis ita parare, vt ad primum acceſſum eorum manſuetum is ſe facilemq; præbeat. tum ſi quis iuuenum initio impegerit, non pati vt animo is concidat, ſed conſolari & erigere. Sic Ariſtides Cimonem, & Mneſiphilus Themiſtoclem initio à ciuibus male exceptos, & proteruitatis atq; intemperantiæ nomine eorum ſermonibus vapulantes, confirmauerunt. Demoſthenem quoque cum exactus à populo in graui eſſet mœrore, acceſſiſſe dicitur quidam ſenex, qui Periclem olim audiuerat, & monuiſſe, Iniuſte ipſum agere, qui indole Pericli ſimilis, ita de ſe ipſo deſperaret. Sic etiam Timotheum exſibilatum ob nouitatem artificii, & peccaſſe in leges muſicæ creditum, bono eſſe animo iuſſit, vt qui paulo poſt ſub ſe habiturus eſſet theatra. Denique, ſicut Romæ Veſtalibus tempus diſtinctum fuit, ita vt prima eius parte ſacra diſcerent, ſecunda facerent, tertia alias docerent: vtque ſacerdotes Dianæ apud Epheſum primum Mellieren, id eſt futuram ſacerdotem, deinde Hieren vt iam ſacerdotem, poſtremo Parieren vocāt, quaſi defunctam ſacerdotio. ſic vir perfecte ciuilis primum initiabitur reipubl. eamque gerere diſcet: deinde geret: vltimo loco alios initiabit atque docebit. Equidem qui præeſt aliis certantibus, is ipſe interim certare non poteſt. Qui vero iuuenem in negociis communibus & certaminibus publicis inſtituit, patriæque eum ita format, vt poſſit

Iliad. 443. *Ore loqui docto, & rebus clarere gerendis:*

is ad non exiguam aut vilem reip. partem conducit: ſed ad eam, ad quam potiſſimum Lycurgus contendens, adſuefecit adoleſcentes, vt cuiuis ſeni tanquam legiſlatori conſtanter obtemperarent. Nam quo putas Lyſandrum reſpexiſſe, cum diceret homines Spartę pulcerrime ſeneſcere? an quia ſenibus ibi maxime licet agros colere, fenerari, talis ludere, potare vna? non profecto. ſed quia quiuis ſenex quodammodo vices magiſtratus alicuius, aut tutoris, aut pædagogi gerens, non rempub. modo inſpectant, ſed ſingula etiam ſingulorum adoleſcentum facta, exercitationes, ludos, victum. idque non obiter, ſed ita vt & peccantibus ſint terrori, & probi eos uereantur ac deſiderent: colunt enim eos & ſectantur adoleſcentes, quorum

elegantia & generosa indoles ab iis prouehitur & alacritate imbuitur absque vlla inuidia. Hoc enim vitium quanquam nulli ætati conuenit, tamen apud adolescentes speciosis nominibus certaminis, æmulationis, & honorum studii velatur. sed in sene omnino est intempestiuum, ferum, & indecorum. Oportet itaque ciuilem senem quam longissime ab inuidentia abesse. neque instar veterum truncorum fascino quodam iuxta virentia & succrescentia succo priuare, eorumque impedire incrementa: sed benigne recipere ad se eos qui se adiungunt atque sectantur, eosque dirigere, manu ducere, & educare, non præceptis modo & consiliis bonis: sed & concedenda iis facultate res ad publicum pertinentes gerendi, vnde honor aliquis & gloria ad eos possit redire: aut ministeriorum obeundorum, quæ nullo cum reipub. damno, gratæ multitudini sint futuræ, ipsisque gratiam conciliaturæ. Quæ vero aduersarios habent causæ, & sunt arduæ, ac medicamentorum instar morsum principio molestiamque inferunt, bonum & vtilitatem postmodo suo tempore allaturæ: ad has iuuenem tractandas nequaquam producet, neque eum rerum imperitum in turbas hominum coniiciet male sentientium, vt ex euentu in ipsum odia redundent. Hoc pacto iuuenum erga se beneuolentiam augebit, eosque ad alia ministeria reddet alacriores. Præter hæc, quæ diximus

Inuidia.

5 omnia, illud memoria tenendum est, reipub. administrationem non in hoc solo consistere vt imperes, legationes obeas, in concione vehementer vocifereris, & ad suggestum baccheris, dicendoque & scribendo grasseris. quibus rebus nonnulli reip. administrationem definiunt: sicut & philosophari hos duntaxat putant, qui in exhedra disserūt, aut libris conscriptis scholas suas complectuntur. Interim eos non fallit, quæ quotidie in factis actionibusq; continuatur atq; cōspicua est philosophia, atque ciuilis ratio. nam, sicut Dicæarchus refert, eos aiebant ambulare, qui in porti-

5 cibus spacia sursum deorsumq; conficerent, non qui in agrum aut ad amicos irent. At enim eadem est philosophandi ratio, quæ rempu. tractandi. Nam Socrates, cum neque posuisset subsellia, neque cathedram conscendisset, neque discipulis scholæ aut deambulationis vllam certam cōstituisset horam, cum aliis ludens, cum aliis (vt res dabat) bibens,

bibens, militans, in foro versans, ad extremum etiam vna in carcere vinctus & venenum bibens, philosophabatur. primusq; ostendit vitæ omne tempus, partem, casum, negocium omnino aptum esse studio sapientiæ. Quod cogitandum mehercle est etiam de gubernatione ciuitatis, Scilicet stolidos, siue ij prætores sint, siue scribæ, siue oratores, nunquam gerere rempublicam: sed vel popularem captare laudem, vel sese conuentui ostentare, vel moliri dissidia, vel necessitati in obeundo aliquo ministerio inseruire. Eum vero qui ciuilis societatis, humanitatis, reipublicæque serio sit studiosus, ac vere horum curam gerat, etiamsi nunquam chlamydem induat, semper tamē remp. gerere, dum eos excitat qui duces autoresque ijs esse possunt, quibus opus est: dum consultantibus adest, pudorem incutit male agentib. confirmat eos qui recte sentiunt. vt constet eum non obiter animum reip. aduertere, aut tum demum, cum hoc agitur vel requiritur, vt principe loco in theatrum curiamve ambulet, alioquin animi gratia tanquam ad spectaculum, aut auditionem solitus vbi ita libuerit in senatum venire: sed absentem etiā corpore, sua coram esse sententia: inaudiendoque alia eorum quę aguntur probare, alia improbare. Profecto enim neque apud Athenienses Aristides, neque apud Romanos Cato sæpe magistratum summum gessit. sed tota tamen eorum vita semper patriæ efficacitatem industriamque suam nauauit. Et Epaminondæ vbi exercitum duxit, multæ ac magnæ memorantur res præclaræ gestæ. id tamen eius facinus, quod absque omni prorsus cum esset magistratu, fecit, cuiuis earum potest æquari. Apud Thessaliam, cum duces exercitum in loca iniqua ac difficilia coniecissent & tumultuarentur, vrgentibus, ac telis impetentibus hostibus: ipse de grauis armaturæ militibus euocatus, primum verbis animos suorum confirmando perturbationem & metum depulit: deinde phalangem conturbatam in ordinem componens, non magno negocio è difficultate locorum eduxit, hostibusque aduersam constituit: ita quidem vt ij mutata sententia retro cederent. Cum Agis Spartanorum rex in Arcadia instructum iam ad pugnam exercitum in hostes duceret, quidam de senioribus Spartanis inclamauit, velle eum malo aliud malum remedij loco adhibere: quasi diceret, Agidem temeritatę ex Argis discessio-

ai, in præsentia alacritate ad pugnādum intempestiua mederi velle: vt ait Thucydides. Agis hoc audito, obtemperauit, & receptui cecinit. Vicit tamen, & quotidie ei sella ante archiui fores posita est. ac sæpenumero de concilio surgentes Ephori ad ipsum exiuerunt, de maximis rebus consilium eius sciscitantes. vir enim fuisse cordatus & prudens perhibetur. Itaque ille ipse Agis iam plane exhaustis corporis viribus, cum plerunq; in lecto decumberet, in forum ab Ephoris euocatus, conatus est lecto relicto ire, cumque ægre incederet, inque pueros in via incideret, quæsiuit ex is scirentne aliquid magis necessarium, quam obedientiam domino præstādam. qui vbi responderunt ab imbecillitate maiorem imponi necessitatem: hunc ratus sui ministerij finem esse, domum redijt. Voluntatem scilicet non oportet deponere viribus suppetentibus: viribus deficientibus vis non est inferenda corpori. Sane Scipio etiam in bello ac pace gerendis rebus consiliarium adhibuit C. Lælium. ita quidem vt non defuerint, qui poetam actionum eius Lælium, Scipionem actorem dicerent. Cicero autem ipse confessus est se in pulcerrimis ac maximis suis consilijs, quibus suo consulatu præclare fungens patriam seruauit, opera auxilioque P. Nigidij philosophi vsum concipiendis. Vsque adeo multis modis expeditum est senibus remp. adiuuare, optima vtentibus re: ratione, inquam, sententia, libertate dicendi, & prudentia. Non enim manus nostræ aut pedes aut robur corporis tantummodo à ciuitate posciuntur: sed ipse in primis animus, eiusque ornamenta, iustitia videlicet, temperantia, prudentia, quæ cum tarde seroque ita comparentur, vt suo respondeant nomini: absurdum est domo & agro reliquisque opibus & pecunia nos frui per ætatem: per eandem vero publice, patriæ, ciuibusq; nihil nos prodesse. cum quidem de facultate obeundorum ministrorum non tantum nobis detraxerit senectus, quantum ciuili & gubernatrici peritiæ adiecit. Eam ob causam etiam Mercurios seniores sine manibus & pedibus, rigente fascino fingunt. hoc ænigmate indicantes minime hoc à senibus requiri, vt corpore seruitia obeant: modo ijs ratio (vt conuenit) efficax sit & fecunda.

Lib. 5.

4. Famil. vlt.

PLVTARCHI PRAECEPTA GERENDÆ REIPUBLICÆ.

Q Vod apud Homerum ille dicit,

Iliad. 1. 55. *Sane hunc sermonem nemo culpabit Achiuûm,*
Nec dicet contra: sed non oratio fine
Est abs te conclusa suo, non omnia dixti.

id sicubi alias recte vsurpari, equidem commode in eos philosophos verti potest, qui adhortantur quidem, nihil tamẽ docent, neque præceptis instruunt. Similes videlicet eorũ, qui lucernas cum emungant, oleum non affundunt. Itaque te, mi Menemache, cernens doctrina ad capessendam rempublicam concitatum, cupere nobilitati tuæ conuenienter in patria

Ilia. 1. 443. *Ore loqui docto, & virtutem ostendere factis:*

quando tibi non vacat philosophi viri vitam sub dio versantis ex actionibus ciuilibus, publicisq; certaminibus perspicere, contemplariq; exempla factis non verbis repræsentata: petis autem præcepta tibi tradi ciuilia. detrectationẽ quidem plane me indignam iudico: quod autem sum aggressus, id vt & studio tuo & meæ animi promtitudini satisfaciat opto. Vsus sum autem, quod postulaueras, exemplorum varietate aliquãto maiore. Iam primũ administrationi reipublicæ soli instar firmi ac validi substratum sit institutũ animi, à iudicio & ratione profectum, non à leui quodam animi impulsu, vanæ gloriæ aut contendendi studio, vel aliarum actionum penuria excitati. Quemadmodum enim quibus domi nihil est boni, ij in foro maximam temporis partem nulla etiam de causa exigunt: ita nonnulli quia nihil habent quod agere sit operæ precium, in publica sese ingerunt negocia, ac reip. tractationem animi ludiq; gratia vsurpant. Multi cum forte fortuna rempub. attigissent: saturi earum rerum, discedere inde non facile possunt: quibus idem vsu venit quod ijs qui vectationis causa nauigium ingressi, deinde à terra auulsi in altum abripiuntur, ac foras prospiciunt nauseantes atque conturbati, interim necesse habentes manere ac præsentem ferre fortunam. H[...] maxime reipub. administrationem in odium adducunt su[...] pœnitentia, atque indignatione animi: cum vel gloriæ sp[...] inducti in ignominiam inciderunt, aut ob potentiam se a-

Voluntas reip. gerenda.

lijs

js terrori futuros rati, in res periculis ac turbis obnoxias
euenerunt. Qui vero, vt maxime se dignum est, rempubli-
am gerere (quod est præstantissimum facinus) ratione
onsilioque ductus aggreditur, eum nihil istorum percellit
ut de sententia deturbat. Nam neque capturæ quæstusve
ratia accedendum est ad rempublicam: quomodo Strato-
les & Dromoclidas ad auream messem (sic enim tribunal
er iocum nominabant) se inuicem sunt cohortati, neque
abito quodam animi motu perculsi ac quasi furore cor-
epti conferre nos eo debemus. quod C. Graccho contigit,
ui cum recente adhuc fratris exitio longissime à reipub.
ura vitæ suę institutum abduxisset, deinde iniuria ac con-
umelijs quorundam irritatus, coniecit sese in reipu. admi-
istrationem: moxque rerum gestarum & gloriæ satur,
esistere cupiens, mutationemque & ocium quærens, po-
entiam suam præ magnitudine quomodo deponeret non
eperit, sed suo eam interitu deleuit. Iam qui contentione
vel ambitione ducti se veluti histriones ad theatrum fin-
gunt, eos necesse est consilij pœnitere sui, cum vel serui-
unt his quibus volebant imperare, vel offendunt eos, qui-
bus placere studebant. Enimuero sic statuo, sicut qui in
puteum, ita etiam qui in rempublicam fortuito & de im-
prouiso incidunt, eos perturbari ac pœnitudine capi: qui
vero eo sensim descendunt præmeditati ac præparati, eos
& mediocriter ferre quæ eueniunt, & nulla re grauiter af-
fici. quippe quibus actionum finis præter ipsam honesta-
tem nullus sit propositus. Hoc pacto animi institutum vbi
firmatum fuerit, penitusque fixum ac immobile redditum,
conferendus est ad contemplandum ciuium ingenium,
quale ex tota multitudine maxime contemperatum appa-
ret atque præcellit. Qui enim ipsi statim conantur fingere *Populi ingenium.*
mores populi eiusque indolem mutare, rem ij tentant ne-
que facilem neque tutam, ad quam præterea & temporis
multum, & magna requiratur potentia. Sed quemadmo-
dum vinum initio bibentis ingenio obsequitur, dum sen-
sim calorem diffundens ac corporis temperiem occupans
bibentem iam mutet, moresque eius fingat: ita qui ad rem-
publicam se contulit, is donec gloria sua fideque vim sibi
ad ducendos populi animos sufficientem concilier, inte-
rim se eorum quos subiectos habet morib. accommodare,

eosque sibi ad sequendum propositos habere debet, gnarum
eorum quibus ij gaudent, quibusque duci adsolent. Verbi
gratia: Athenienses ad iram facile prouocantur, & ad mise-
ricordiam non magno negocio traducuntur, maluntque
celeriter suspicari quippiam, quam per ocium de re doceri:
vtque promtius obscuris & humilibus viris subueniunt, ita
sermonis iocosum & facetum genus maxime amplectun-
tur: laudari se apprime gaudent, æquissimo animo salse in
ipsos dicta ferunt: metuendi ipsis etiam magistratib. ne ho-
stes quidem sua humanitate dedignantur. Diuersum Car-
thaginiensis populi ingenium morosum, tetricum, magi-
stratibus obsequens, subditis graue, abiectissimũ dum me-
tuit, sęuissimũ vbi irascitur, perstans in decretis, durum ad-
uersus iocos & blandicias. non illi Cleone concionem dif-
ferri petente quod sacrificasset ipse & excepturus conuiuio
esset hospites, risu sublato datoque plausu concionem sol-
uissent. neq; coturnicem, quæ Alcibiade concionante è ve-
ste eius auolarat, certatim venati reddidissent. quin immo
eos interfecissent vt lasciuientes ac insultantes. quãdo An-
noni exsulium ij indixerunt, affectari ab eo tyrannidẽ cau-
sati, quod militię impedimentorum baiulo vteretur leone.
Neq; vero (nisi fallor) Thebani ab hostilium litterarum, si
quæ in eorum peruenissent manus, lectione abstinuissent:
cum Athenienses captis Philippi tabellarijs epistolam O-
lympiadi inscriptam ferentibus, non soluerint eam, neque
patefecerint mariti peregre absentis vxori missam saluta-
tionem. Neque vicissim Athenienses fastum Epaminondæ
ęquo animo tolerassent, cũ is crimine oblato causam dice-
re nolens è theatro discessit, ac per mediam concionem in
gymnasium abijt. Nullo vero pacto arbitror Spartanos to-
leraturos fuisse Stratoclis scurrilem insultationem. qui suis
vt ob lætum partæ victoriæ nuncium acceptum sacrifica-
rent persuasit, cumq; ij de accepta clade vero allato nun-
cio succenserent, populũ interrogauit, ecquid iniuriæ pas-
si essent, qui ipsius opera triduum suauius vixissent. Enim-
uero adulatores aulici aucupũ more vocem suam ad imi-
tationem regum componunt, itaque eos subeunt & deci-
piunt. Rempub. autem gerendi nõ conuenit mores populi
imitari: nosse eos, eaq; se ijs ratione accõmodare, qua ca-
pi singulos posse cernit, operæ est. Morum enim ignoratio

non minus impedit irritaque facit conſilia in ciuilibus negocijs quam in amicitijs regum. Ergo ciuium mores potentia iam ac fide inſtructus formare conaberis, ſenſim eos ad meliora ſubducens, ac placide tractans. operoſa enim eſt multitudinis mutatio. Ipſe autem ita vt deinceps in aperto victurus theatro, mores tuos compone atque orna. quod ſi non facile ſit omnia arcere animo vitia, ea tamen amolire aut deminue, quæ maxime in promtu ac conſpectu ſunt. Audis enim Themiſtoclem, cum animum ad gerendam rempublicam appuliſſet, à potationibus ſe & comeſationibus abſtraxiſſe, vigilantemque iam & ſobrium ac ſerijs deditum curis dixiſſe ad amicos, trophæum Miltiadis ſibi ſomnum adimere, & Periclem corporis quoque geſtum, ac vitæ rationem mutaſſe, vt & incederet tardius, & placide colloqueretur, vultumque ſemper conſtantem gereret, & manum intra amiculum contineret, vnamque eam viam, qua ad tribunal & curiam itur, tereret. Non enim ita tractabilis eſt multitudo, vt cuiuſuis ſit ſalutare ei frænum inijcere: inque aliqua felicitatis parte ponendum, ſi vt eſt bellua ſuſpectioſa & inconſtans, nullo viſu auditu-ve conſternata rectorem admittat. Itaque ne hæc quidem negligenter obſeruanda ſunt, etſi minus forte de vita & moribus curæ videbitur gerendum, vt tamen iſta omnis ſint reprehenſionis & criminis expertia. Non enim qui rempub. gerunt, ijs tantum de publice dictis factiſque ratio eſt reddenda. ſed & in cœnam eorum inquiritur, & cubile, & matrimonium, & quidquid ſerij iociue agunt. Quid enim attinet Alcibiadem dicere? qui cum in republica gerenda eſſet ſumma prędıtus efficacitate, & imperator inuictus, vitæ ratione effræni atque ferocia ſua perijt, & vt nihil ex reliquis quæ in eo erant bonis vtilitatis percipere poſſet ciuitas, luxuria eius atque prodigalitas fecerunt: cum & vinum Cimonis Athenienſes, & ſomnum, quia aliud nihil inueniebant, Scipionis Romani culpauerint: & Pompeio Magno inimici vitio verterint, quod caput vno digito ſcaberet. Sicut enim in facie lens & verruca moleſtiores ſunt, quam reliquæ corporis maculæ, mutilationes, & cicatrices: ſic exigua peccata vbi in principis cernuntur vita, pro magnis habentur, propter opinionem eam, quam vulgo de principatu & repub. geſſerunt, rem eam eſſe ma-

gnam. & quæ vacare debeat omni errore atque vitio. Iccirco non iniuria celebri est laude Liuius Drusus tribunus plebis, qui cum domus ipsius multæ partes vicinis essent perspicuæ, ac faber quidam polliceretur se eas impendio quinque modo talentorum auersurum & mutaturum: immo ait, decem abs me aufer talenta lege hac, vt totam domum meam reddas omnium inspectui patentem, quo vniuersi ciues cernere possint qua vtar vitæ degendæ ratione. Erat enim vir temperans & modestus. Ac nihil quidem fortassis opus ei erat hac perspicuitate. Plerique enim mores ac consilia, actionesque & vitæ rationem rempublicam gerentium quæ vel maxime abdita putantur perspiciunt: neque minus ob priuata quam ob publica studia alios amant ac admirantur, alios oderunt atque despiciunt. Quid ergo, inquies, non etiam ijs, quorum impudica est & mollis vita, ciuitates vtuntur? Sane. quo modo grauidæ cum pica vexantur lapides, & qui nauseant salsuginem aliosque id genus cibos appetunt sæpenumero, paulo post exsputuri & auersaturi. Sic enim & populi ob luxuriam aut petulantiam, vel inopia meliorum ductorum, quibuscunque oblatis vtuntur, abominantes eos & contemnentes. deinde gratum ipsis est, cum in istos talia dicuntur, qualia Plato comicus ipsum populum dicere fingit.

Manu prehende me, prehende celeriter
Qui principem iam designabo Agyrrium:

rursumque peluim poscentem & pennam vt vomat, ac dicentem,

Hic ad tribunal mantile adsistit mihi. &:
Alit caput fœtens, lucem turpissimam.

Et populus Romanus Carbone aliquid promittente, ac deierante dirasq; deuotiones addente, cōtra vno ore iurauit se non crediturum. Spartæ cum Demosthenes quidam homo intemperans sententiam commodam dixisset, eam populus reiecit: ephori autē sorte lecto cuidam senum eam dicendam dederunt, tanquam ex sordido vase in sincerum eam diffundentes, vt grata fieret multitudini. Tantum in vtranque partem in repub. momenti habet persuasio de ingenio hominis concepta. Neque tamen propterea ita negligenda est orationis elegātia ac facultas, vt omnia virtuti adscribantur. sed vt nō opificem persuasionis censeamus

Ars dicendi.

esse

esse rhetoricam, adiutricem tamen sentiamus, corrigamusque illud Menandri,

Mores mouent dicentis, haud oratio.

Etenim & mores persuadent, & oratio. nisi quis ita intelligat, sicut nauim agit non clauus sed gubernator, equesque equum versat, non frænum: ita à ciuili virtute vrbem duci non oratione, sed moribus loco fræni aut gubernaculi adhibitis, eamque veluti a prora dirigere vrbem, animal (vt Plato ait) maxime versatile. At vero magni illi reges & à Ioue, vt Homerus ait, prognati purpuris, sceptris, stipatorib. deorumque oraculis seipsos extollentes, vbi maiestate sua tanquam pręstantioris ipsi naturæ vulgus sibi subiecerunt, voluerunt tamen oratores esse, neque dicendi elegantiam neglexerunt, sed curæ fuit eis

Concio, qua decus eximium facundia gignit:

neque solum Iouem consiliarium, Martemve homicidam, & militarem Mineruam coluerunt, sed & Calliopen inuocauerunt,

Quæ comes vsque solet venerandis regibus esse,

facundia sua demulcens & ad verecundiã redigens contumaciam violentiamque populi. Quod cum ita sit, quonam pacto priuatus aliquis à toga & habitu plebeio ad regendam vrbem se conferens multitudinem in sua potestate habere queat, nisi oratione instructus in persuadendo & alliciendo administra. Qui naues gubernãt, ij quidem munus remigum regendorum alijs mandant. at remp. qui gerit, non gubernatrice modo mente præditus esse: sed in seipso habere debet facultatem orationis, qua imperia tradat, ne aliena opus habeat voce, neve id ei vsu veniat ꝙ Iphicrati, qui cum Aristophon eum oratione premeret, aduersarium histrionem meliorem, suam autem causam potiorem esse dixit, neve sæpius vti cogatur Euripideis istis:

Vtinam esset expers vocis humanum genus.

&:

Cur non, malum, data vox rebus mortalium est,
Nullo diserti vt essent in precio viri.

Hæc enim fortassis Alcameni, insulari, Ictino, alijsque illiberalibus & manu victum quærentibus, facundiamque eiurantibus concedantur effugia. cuius generis est quod Athenis aliquando contigit, cum duo architecti de condu-

cendo publico opere contenderent, alter differendi copia & elegantia instructus cum de apparatu operis oratione vsus meditata populum mouisset, alter arte præstantior, sed dicendi ignarus, in medium progressus, Viri, inquit, Athenienses, quemadmodum iste dixit, ego efficiam. Nam Erganam, id est, opificem, hi tantum colunt Mineruam, vt ait Sophocles, qui ad incudem graui malleo & ictibus obedientem materiam inanimam fabricantur. At Mineruæ quæ quod vrbibus præsit Polias dicitur, & consiliariæ Themidis (cui à iure nomen, & quæ

Conuentus hominum cogitque, eademque resoluit)

interpres, vnico vtens orationis instrumento, atq; alia fingens & concinnans, alia quæ operi impedimento sunt velut nodos quosdam in ligno, aut abscessus in ferro molliens atque læuigans, vrbem exornat. Itaque administratio reipub. qua vsus fuit Pericles, verbo quidem (teste Thucydide) populi fuit, reipsa autem principis viri potestas. Nam & Cimon bonus erat, & Ephialtes, & Thucydides. verum interrogatur hic ab Archidamo Spartæ rege, ipsene an Pericles melius luctaretur: incertum est, respondit. cum enim ego eum deijcio, negando se cecidisse vincit, idq; spectatoribus persuadet. Atq; ea quidem res non gloriam tantum Pericli, sed & vrbi salutem attulit. dum enim ei paruit, felicitatem iam partam seruauit, abstinuitq; ab exteris negocijs. Sed Nicias cum idem sequeretur propositũ, neq; tantũ haberet ad persuadendum virium, atq; oratione veluti fræno laxo vteretur in dehortãdo populum. non obtinuit neque peruicit: sed in Siciliam abijt vi actus, & obtorto quasi collo multitudinis impetu eo abreptus. Lupum quidem auribus teneri posse negant. Populum autem & ciuitatem vel maxime aurib. ducere oportet. neq; sequi eos, qui exercitatione dicendi destituti, multitudinis ducendæ ansas quærunt elegantiæ artisq; vacuas: & aut ventre trahunt epulis præbendis, vel marsupio largientes, aut saltationes aut gladiatorum spectacula crebra exhibentes populi fauorem captant aut potius vim ei afferunt. Captãt enim fauorem populi eumq; ducunt, qui dicendo persuadent: at istiusmodi cicurationes, nihil à brutorum illectatione & captura habent diuersi. Sit autem versantis in republ. viri oratio non iuuenilis aut ad theatrum conformata, veluti corollam ex delica-

delicatis ac floridis vocabulis vndequaq; colligentis: neque rursum qualem Demosthenis dicebat Pytheas lucernam redolere & sophisticam diligentiæ abundantiam, argumẽtis constantem acribus, & circuitionibus ad normam ac circinum accuratissime exactis. Sed quemadmodum musici neruos pulsari volunt leniter, non impetu quodam concuti: ita oratio rempub. gerentis, consulentis, ac regentis præ se ferre non debet vim dicendi aut calliditatem, neque laudi sibi ducat si existimetur dixisse ex habitu, secundũ artem, & scientiam diuidendi: sed plena esse debet ingenuitatis, & veræ animi magnitudinis, & paternæ libertatis, ac prouidentiæ & sapientiæ suorum curam gerentis, in bono proposito gratiosam adhibens & ad persuadendum aptam rationem, ex verborũ maiestate, & sententiarũ proprietate ac probabilitate. Admittit autem ciuilis oratio facilius quã iuridicialis sententias communes, historias, fabulas, & trãslationes, quibus maxime mouentur animi hominum, modice & opportune vsurpatis. quale fuit eius, qui dixit, Nolite Græciam altero oculo priuare. & Demadis, qui se naufragia reipublicæ aiebat tractare. & Archilochi istuc,

Neve Tantali lapis
Huic immineat insula,

sic & Pericles lemam Peiræei auferri iussit: & de Leosthenis victoria pronunciauit Phocio, Stadium decursum sibi probari, sed metuere quomodo eius belli dolichus absoluatur. In vniuersum autem maiestas quædam ciuili orationi magis congruit. exemplo sunt Philippicæ, & apud Thucydidẽ conciones Sthenelaidæ Ephori, Archidami regis ad Platæas & Periclis post pestem habita. Sed de Ephori, Theopompi, & Anaximenis oratiunculis ac comprehensionibus sententiarum, quibus vtuntur in armandis & in aciem educendis exercitibus, licet effari:

Quis inter arma locus sit his ineptiis?

Veruntamen & salse dicta, & ridicula nonnunquam in partem orationis ciuilis admittuntur: cum non petulanter aut scurriliter, sed ab eo qui vtiliter increpet aut subsãnet proferuntur. Maxime autem probantur ista in responsionibus & obiectionibus. nam subsannare de industria, idque non prouocatus qui volet, risum captare putabitur, neque sine suspicione malignitatis. quod vitium turpauit Cicero-

nis, Catonis maioris: Euxitheiq; sales, eius qui Aristotelis fuit familiaris. ij enim sæpenumero verbis mordebãt, nulla lacessiti aliorum dicacitate. Qui se salib. defendit aut vlciscitur, ei opportunitas & veniam conciliat, & gratiam. quale est responsum Demosthenis, ei datum qui furti suspectus lucubrationes ipsius exagitabat: Noui me ægre tibi facere, qui lucernã vram. & Demadi ab eodem, vociferanti, Corrigere me vult Demosthenes, sus Mineruam: illa quidem Minerua superiore anno est in adulterio deprehẽsa. Illud quoque Xenœneti venustũ, qui ciuib. ei fugam tum factã ab ipso cũ ductor esset exercitus exprobrantib. Fugi, respondit, sed vobiscum, ô suauissimi homines. Verum in ridiculis cauendum est, ne quid vltra modum fit. tum ne quid excidat, quod vel audientes offendat alieno tempore, vel dicti autorem ostẽdat esse ignobili aut abiecto animo. Exemplo sunt Democratis dicta. Nã is in cõcione dixit, Seiridẽ vt ipsam ciuitatẽ parum posse, & magnos edere flatus. Et clade Chęronensi accepta ad populum progressus: Nollem (inqnit) hac fortuna vsam esse ciuitatem, vt ego quoq; consiliarius vobis essem audiendus. quorum dictorũ hoc abiecti animi fuit, illud insani: ciuili homini neutrũ conueniens. Breuitas autem dictorum Phocionis ipsa quoq; admirationi fuit. eã ob rem Polyeuctus pronunciauit maximum oratorem esse Demosthenem, Phocionem autem dicendi vi omnib. aliis antecellere, quod huius oratio breuissimis verbis plurimũ sentẽtiæ cõplecteretur. Et Demosthenes reliquorum contemtor, dicere solebat Phocione vt diceret surgente, Meorum dictorum securis surgit. In primis autẽ danda est tibi opera, vt ad multitudinẽ oratione vtaris meditata caute, nõ inani: cum scias etiam magnum illum Periclem antequam in publico verba faceret optare solitum ne vel vllũ sibi verbum à re alienum incideret. Interim tamen oportet rationẽ ad ea quæ occurrunt versatilem exercitatãq; habere. pręcipites .n. sunt occasiones, multaq; feruntur in negociis publicis repentina. Itaque & Demosthenes multis fuit inferior vt aiunt, cum vrgente occasione tergiuersaretur: & Alcibiadem narrat Theophrastus cum non tantũ quæ, sed & quo modo dicenda erant cuperet differere, sæpe inter orandum verba cõquirentem atque cõponentem hæsisse atq; excidisse. Qui vero ab ipsis reb. & oblatis occasionib. excitatur ad dicendum,

Salsè dicta.

dum, is maxime percellit multitudinem atq; permouet. Sic Leo Byzantius, cum ad Athenienses seditione exagitatos verba facturus processisset, & ob staturæ breuitatē risu exciperetur: Quid, inquit, si meam videretis vxorem, quæ vix genu mihi attingit? maiore oborto risu, Atqui, inquit, nos ita paruos, vbi inuicem dissentimus, Byzantium non capit. Et Pytheas rhetor, cum cōtra honores Alexandro decretos dissereret, dicente quodam, Tune, cum adeo sis iuuenis, tātis de reb. audes dicere? & vero, respondit, Alexander, quem vos decreto vestro in deorum refertis numerum, me natu minor est. Oportet etiam bono vocis habitu ac robore spiritus exercitatam atq; firmatā orationem adferre ad reipublicæ non vilia, sed acerrima certamina: ne aliquando defatigatum dicendo atq; exstinctum superet aliquis

Rapax clamator, Cyclobori vocem gerens.

Cato, cū se gratia ac studiis præoccupato senatu populoue obtinere causam non posse videret, totam diē dicendo exegit, itaq; occasionē aduersariis præripuit. Ac de orationis quidem apparatu vsuq; dicta hæc sufficiunt ei, qui porro id, quod horum est consequens inueniendo addere potest. Cæterum ad rempublicā duo sunt aditus & quasi viæ. altera breuis & ad gloriæ splendorem expedita, non tamen periculi expers: altera vt magis pedestris ac tardior, ita tutior. Sunt enim qui à splendido aliquo & magno facinore, quod non fiat sine audacia, veluti à promontorio quodā in altum procurrente soluentes, in remp. dant vela, existimantes recte dictum à Pindaro:

Aditus ad rempublicā.

Incipiente opere, primordium
In fronte ponendum est late fulgens. *Olymp. 6.*

sic enim ordientem & plerique consuetorum satietate ac tædio promtius excipiunt, quemadmodū spectatores certatorem, inuidiamq; absterret splendido ac celeri incremēto constans potentia. Nam, vt ait Aristo, neque fumū ignis gignit, neque inuidiam gloria, si subito ac celeriter effulgeat. qui paulatim extolluntur & tarde, iis alii aliunde manus iniiciunt: vnde factum vt multi circa tribunal ante florem emarcuerint. Vbi autem (quemadmodum Ladam ferunt carcerum funiculo adhuc in auribus à laxatione sonante decurso stadio coronam reportasse) subito aliquis legatione obita, triumpho ducto, aut summo potitus magi-

ſtratu effloreſcit: in eum neque inuidia, neque contemtus quicquam facile poſſunt. Hac via Aratus ad gloriam contendit, initium gerendæ reipublicæ à Nicoclis tyranni excidio faciens. Sic Alcibiades, Mantinenſe contra Lacedæmonios bellum conflando. Pompeius etiam triumphum poſtulauit, nondum ſenator factus: & Sylla negante, Plures eſſe dixit qui orientem, quam qui occidentem Solem adorent. quo audito conceſſit Sylla. Cornelium quoque Scipionem, cum ædilitatem peteret, ſubito conſulem præter leges deſignauit populus Romanus, non ſane leuia ſecutus principia: ſed quod & victoriam eius quam adoleſcens etiamnum in Hiſpania ſingulari prœlio obtinuerat, & paulo poſt res ab eo tribuno militum ad Carthaginem geſtas admirabatur. de quibus etiam Cato maior exclamauit:

Odyſſ. κ. 495. *Tanquam vmbræ volitant alii, ſolus ſapit iſte.*

Noſtra vero tempeſtate, cum ciuitates bellicis imperiis, tyrannorum excidiis, aut confœderatis actionibus careant, quodnam principium illuſtris in repub. verſationis poſſit ſumi? Reſtant vtiq; iudicia publica, & ad Imperatorem legationes, quæ virum acrem, atq; audacia ſimul & conſilio inſtructum flagitãt. Multa etiam in vrbib. præclara negligũtur, quibus reſtituendis multa cum dedecore damnove vrbium ex praua conſuetudine introducta ſunt, quib. corrigendis animos multitudinis in te conuertas. Quin & nonnullis magna in iudicio recte diſceptata controuerſia, aut fideli patrocinio impotentis contra aduerſarium potentẽ, & libera iuſticiæ aduerſus principem iniuſtũ defenſio, primum in repub. locum cum ſplendore parauerunt. Alios inimicitæ extulerunt, qui homines dominationem inuiſam atque formidoloſam gerentes adorti ſunt. ſtatim enim potentia deiecti, cum meliore exiſtimatione in eum qui deiecit, tranſit. Sane ob inuidiam ſe opponere viro bono & quẽ ſua virtus ad ſumma euexit (qualis fuit in Periclem Simmias, in Themiſtoclem Alcmæo, Clodius in Pompeium, Meneclides rhetor in Epaminondam) neque ad gloriam facit, neque omnino vtile eſt. cum enim populus aliquid in bonum virum commiſit culpę, vbi primum (quod celeriter fit) iræ pœnituit, eam quæ iuſtiſſima eſt, expeditiſſimam ſui excuſandi delicti rationem arripit, vt autorem iniuriæ bono viro factæ ac ſuaſorem peſſundet. Qui vero contra impro-

improbum hominem, ac qui sua audacia & calliditate ciuitatem subegit (quales erant Athenis Cleo & Clitophon) insurgens, eum opprimit, is progressum tanquam in fabulis in scenam, in rempublicam splendidũ sibi conficit. Non sum nescius quosdam senatu molesto & paucis imperium vindicante deiecto potẽtiam & gloriam adeptos: vt Athenis Ephialten, apud Eleos Phormionem, verum in hoc magnum est ei qui iam tum primum se ad rempublicam confert, periculum. & meliore vsus est principio Solon, qui ciuitate in tres diuisa partes, Diacriorum, Pedieorum, Paralorum, nulli harum se immiscens, sed cõmunem omnibus præbens, omniaq; dicta ac facta sua ad concordiam dirigens, legum lator ad tollenda dissidia delectus rempub. constituit. Hæc tot ac talia sunt principia splendidioris ad capessendam rempublicam aditus. Tutum aũt & tardum illum multi nobiles viri secuti sunt, Aristides, Phocio, Pammenes Thebanus, Lucullus, Cato, Agesilaus Spartanus. horum vnusquisq; imitatus hederam quæ validam amplexa arborem simul attollitur, seni alicui iuuenis, & illustri obscurus se applicuit, eiusq; potentia paulatim sese subiiciens atq; vna augescens, radices in rempublicam egit. Nam Aristidem auxit Clisthenes, Phocionem Chabrias, Lucullum Sylla, Catonem Maximus, Epaminondam Pammenes, Lysander Agesilaum. Verum hic intempestiuo contentionis studio & opinione æmulationis irritatus, cõtumeliose suum agendi præceptorem abiecit. reliqui præclare, & ciuiliter, ac ad finem vsque coluerunt suos & exornarunt, quemadmodum solent obiecta Soli corpora, ipsos vicissim augentes & illustrantes. Certe qui Scipioni inuidebant histrionem eum vocabant, actionum autorem esse Lælium ipsius socium. neq; Lælium tamen quicquam istorum inflauit, sed perrexit suo studio virtutem & gloriam Scipionis amplificare. Afranius autem Pompeii amicus, quanquam plane humili loco ortus, tamẽ cum se consulem designatũ iri certo crederet, vbi intellexit Pompeium aliis cupere, petitione destitit: quod diceret, consulatum adepto sibi non tantum accessurum splendoris, quantum molestię ac difficultatis, si Pompeio neq; volente neque adiuuante consul crearetur. itaq; vno tantum anno cum supersedisset, deinde neq; repulsam est passus, & amicitiam cõseruauit. Porro

qui hoc modo quasi manu ducuntur ab aliis ad gloriam, ii simul & vni & multitudini gratificãtur, minusq; sunt in odio si quid incommodi accidit. Itaq; & Philippus Alexandrum hortabatur, vt dum liceret alio regnante amicos sibi obsequiis ac officiis suis pararet. Deligendus autem est dux ad rempub. non simpliciter gloriosus & potens, sed & qui ob virtutem talis sit. Nam sicut non quæuis arbor patitur educitq; circumplicatam sibi vitem, sed quædam suffocãt, & incrementis eius officiunt: ita in rebus publicis qui non sunt studiosi bonorum, sed tantum honorum & potentiæ cupidi, nullas concedunt iuuenibus actionum occasiones, sed gloriam sibi eos quasi alimentum præripientes inuidia premunt. sic Marius cum in Africa, ac rursum in Galatia multa opera Syllæ feliciter gessisset, progressus ad gloriam eius ægre ferens, vti ipso desiit, planeq; abiecit, sigilli vsus præscriptione. Etenim Sylla cum esset Marii prætoris in Africa quæstor, missus ab eo ad Bocchum, adduxit Iugurthã captiuum, eumq; successum vtpote ambitiosus iuuenis, & qui recens gloriæ gustum percepisset, non tulit mediocriter: sed imaginem rei in annulo insculpens Iugurtham sibi traditum, pro sigillo gestauit. idq; ei vitio vertens Marius, hominem abiecit. at Sylla ad Catulum, Metellumq; viros bonos & Mario inimicos transiit, moxq; Mariũm exegit ac deiecit ciuili bello, cum is pene Romam euertisset. Sane Sylla Pompeium quoque iam inde ab adolescentia extulit, assurgens accedenti, caputque detegens: reliquisq; iuuenibus actionum principe dignarum subministrans occasiones, quosdam etiam inuitos instigans, gloriæ studio & æmulatione impleuit exercitus, omnesque sub se habuit, vt qui non solus, sed primus & maximus esse inter multos & magnos cuperet. Tales ergo viri tenendi sunt, iisque adhærendum. nec quomodo regulus Æsopi humeris aquilæ vectus subito euolauit & anteuertit, ita eorũ debemus suffurari gloriam: sed ab iis amice & cum beneuolentia accipere: quando qui non ante seruiuere, dominari recte non possunt, vt ait Plato. Sequitur de amicis iudicium, quo neque Themistoclis probamus, neque Cleonis sententiam. Cleo enim ad rempub. se collaturus, conductis in vnum amicis suis, amicitiæ eorũ renunciauit, quod ea in rep. persæpe a recta ac iusta voluntate animũ auerteret atq; emolliret.

Qualis ductor ad remp. deligendus.

De amicitia.

liret. Rectius hic diuitiarum & contendendi cupiditatem animo eiecisset, eumq; ab inuidia & peruersitate purgasset. nō enim hominibus amicorum & sodalium exsortibus, sed bonis indiget resp. ac temperātibus. Nunc ille amicos quidem repudiauit, centum autem in orbem capita violentorum adulatorum lambebant, vt aiunt Comici. & qui asperum se præberet ac molestum bonis, rursum multitudini gratiæ captandæ causa se submittebat,

Ductans senes, vtque pueros rursum educans,

plebisq; perditissimam ac vitiosissimam partem aduersus optimates sibi adsciscens. Contra Themistocles cuidam pronuncianti, Optime ipsum reipub. præfuturum, si se omnibus æqualem præberet, respondit: Absit vt ego tali insideam solio, vnde non plus à me ad amicos quam ad alios perueniat. ne hic quidem recte, qui ciuitatem amicitiæ addiceret, resque publicas priuato fauori ac studio submitteret. & quidem Simonidi abs se aliquid iniustum petenti idē respondit, Neq; poetam probum esse qui præter cantilenæ modum cantet, neq; magistratum probum, qui præter leges gratificetur. Indignum enim re vera est ac miserandum, cum nautas eligat gubernator, & gubernatorem nauis magister,

Qui recte in puppi norit defigere clauum,
Et recte antennas surgente intendere vento:

cumq; architectus ministros & operarios cōducat, non qui corrumpant opus, sed qui in eo quam rectissime absoluendo adiuuēt: ciuilem virū, qui optimę sit, vt Pindarus loquitur, artis magister, opifexq; iustitiæ & iuris, nō statim ab initio deligere amicos eodē modo affectos, & ministros eodē ad honestatem animi instinctu excitatos: sed eos adhibere, qui ad alios subinde atque alios vsus eum iniuste ac violenter detorqueant. Nihil profecto is differet ab opifice, q̄ per imperitiam & inscitiā normis vtatur regulisq; & libellis iis, ob quas prauū fieri opus necesse sit. Etenim ciuiliū virorū viua & intelligentia instrumenta sunt amici: neq; is peccātibus iis socium se lapsus præbere, immo operam dare debet, ne se inscio etiam ij delinquant. quæ res Soloni dedecus attulit, & calumniis ciuium fecit eum obnoxium. Cum enim in animum induxisset æris alieni deminutionem, & seisachteiæ (sic nouæ tabulæ mitiori voce ab oneribus excutien-

cutiendis ducta appellabantur) in republica institutionem, rem cum amicis communicauit. ij autem indignissimum fecerunt facinus. magnam enim præcepto tempore pecuniam sumserunt mutuam:ac paulo post prolata in lucem Solonis lege, apparuit eos mutuo sumta pecunia splendidas domos,multumq; agri coemisse: Solon autem insimulatus fuit, tanquam iniustum id facinus, quo quidem facto ipsi fiebat iniuria, aliqua ex parte ipsi esset imputandum. Agesilaus autem nulla in re impotentior atq; animi dimissioris fuit,quam in studijs erga amicos: ac veluti Euripidis Pegasus,

Mage quam volebat se submisit territus:

alacriusq; amicorum calamitatibus subueniens quam officium ferebat, creditus est eorum flagitijs esse similis. nam & Phœbidam seruauit(in iudicio accusatũ, quod sine mandato Cadmeiam occupasset) facit id genus negocia iniussu esse conficienda. & Sphodriam iniusti atrocisq; facinoris reum, quod in Atticam impressionem fecisset, socijs tum & confœderatis Spartanorum Atheniensibus, damnationi subtraxit, amatoriis filij mollitus precibus & fertur eius ad quendam potentem tale epistolium:Niciam, si insons est, dimitte:sin vero, mei causa dimitte: omnino autem dimitte. At vero Phocion ne genero quidem suo Charillo, cum is de Harpalea pecunia reus esset factus,in iudicio adfuit: sed hoc fatus,se eum sibi generum ad omnia iusta allegisse, discessit. Et Timoleo Corinthius cum fratrem suum monendo & deprecando à tyrannide non deduceret, cædem eius consilio suo adiuuit. Oportet enim non modo vsq; ad aram amicum esse, neque se periurii socium facere, vt aliquando Pericles dixit: sed & vsq; ad omnem legem, ius,atq; vtilitatem. quod neglectum, in magnum atq; publicum exit damnum, quo & pertinuit Sphodriæ & Phœbidæ impunitas, qui nó minima causa fuerunt Spartanis, cur in Leuctricum conijcerentur bellum. Alioqui mediocribus amicorum delictis grauiter insultare ciuilis ratio non cogit: sed concedit maxima reipub. parte in tuto collocata, ex eo quod superest opitulari amicis, ijsq; adstare, & pro ipsis elaborare. Gratificari etiam licet amicis citra inuidiam,eisque potissimum ad magistratum consequendum adiumento esse, administrationem aliquam splendidam ijs demandando,

aut plausibilem legationem, vt vbi legatus principis honore afficitur, aut cum aliqua republ. de pace & concordia agit. Cum vero difficilis aliqua, sed eadem illustris & magna impendet actio: eam ciuilis vir primum ipse suscipiet, tum ad eius societatem amicum adsciscet. quemadmodum Diomedes:

Quod si me socium mihi vos adsciscere vultis: Ilia. x. 242.
Diuini quonam pacto obliuiscar Vlyssis?

Vicissimque Vlysses ei conuenienter laudem facinoris attribuit:

Quæris equi, Nestor, modo quos adduximus, isti Ibid. 558.
Vnde sint? Thraces bello adduxere feroces.
Rex quorum, & bis sex, fortissima corpora, iuxta
Tydidæ manibus socij cecidere peremti.

Huius enim modi concessio qua amicis laudem deferimus, non minus laudantem exornat quam laudatum. quando seipsum duntaxat probare, vitium est, vt ait Plato, solitudini habitandæ conueniens. Præterea vero honestorum humaniterq; à nobis exhibitorum officiorum pars amicis est adscribenda, & quibus benefactum est, ij iubendi amicos nostros laudare atque diligere, vt qui causam ac consilium nostro officio in ipsos conferendo præbuerint. Quæ vero amicorum sunt ineptæ & absurdæ petitiones, eæ non acerbe, sed mansuete sunt reijciendæ, dehortādiq; sunt & ostēdendum istas virtute existimationeq; ipsorum non esse dignas. Optime omnium hominum Epaminondas, qui cum cauponem è carcere ad deprecationem Pelopidæ dimittere abnuisset, paulo post eundem amasia precibus intercedente missum fecit: huiusmodi, inquiens, beneficia accipere meretriculas par est, non prætores. Morose Cato & insolenter. qui cum Catulus censor summus eius amicus & familiaris deprecaretur pro quodam qui ab ipso tum quæsturam gerente iudicabatur: Turpe, ait, est te qui nobis adolescentes debes bene moratos reddere, à meis eijci famulis. licebat enim reipsa officium hoc denegātem, asperam dicti acerbitatem prætermittere: vt videretur facti quoq; amico molesti causa non voluntas ipsius, sed legum & iusticiæ necessitas fuisse. Sunt & ad adiuuandos in paranda pecunia amicos in administratione reipub. rationes nequaquam illiberales. vt Themistocles cum à pugna videret cadauer aureis

(margin: Epist. ad Dionem.)

reis torquibus & monili insigne, præterijt ipse, & ad amicũ conuersus, Aufer, inquit, hæc: non enim tu quoq; es Themistocles. Talia amicis præstandi res ipsæ versanti in rep. sæpenumero occasionem præbent. Non enim omnes sunt Menemachi: proinde huic patrocinium iustæ causæ cum præmio coniunctum demanda, alteri diuitem commenda procuratione & defensione indigentem, alium in conductione aliqua quæstuosa adiuua. Epaminondas quidem amico cuidam suo mandauit, vt diuitem quempiam accederet, & ab eo talentum posceret, ita se imperasse dicens. cumque diues accessisset causam sciscitans: Quia, inquit, hic vir bonus eget, tu diues es, qui multa ciuitatis bona in rem tuam vertisti. Et Agesilaum Xenophon scribit lætatum fuisse, quoties amicum ditaret, cum quidem ipse diuitias despiceret. Cæterum quoniam omnibus, vt ait Simonides, cassitis necesse est cristam innasci, itaque nulla reipublicæ administratio non fert inimicitias aliquas & dissensiones: non minimum refert etiam hanc rem præmeditatum esse eum qui in republica gerenda versari instituit. Laudant plerique Themistoclem & Aristidam, qui quoties ad obeundam legationem, ad ducendum exercitum proficiscerentur, inimicitiã in finibus patriæ deposuerunt, reuersique domum eam resumserunt. Nonnullis factum Cratinæ Magnetis maiorem in modum placet. Is cum in reipub. tractatione aduersaretur Hermiæ viro non potenti quidem, sed honorum tamen percupido, animique elati, cernens sub initium belli Mithridatici ciuitatem in discrimine versari, optionem hanc Hermiæ detulit, vt vel is se in exsulium profecto vrbem gubernaret, vel (si ita videretur) ipse solum vertens sibi imperium relinqueret: ne sua contentione ciuitatem pessundarent. Placuit oblata conditio Hermiæ, fassusque bello gerendo præstare sibi Cratinam, cum liberis & vxore vrbe excessit. & Cratinas cum eum deduxit de suo largitus quæ exulantibus essent quam obsessis cõmodiora, tum re optime gesta vrbem contra omniũ spem à præsente exitio conseruauit. Si enim nobilis est magnique animi vox ista,

Inimicitiarũ regula.

Liberos amo meos, sed patriam magis meam:

cur nõ cuiuis promtius sit dicere, Odi hũc & cupio lædere, sed maiore patriæ amore detineor? nolle enim cum inimico in gra-

ı gratiā redire eā ob cauſam, ob quā vel amicus ſit dimit-
endus, nimis quam immane eſt & efferati animi. Veruntamen rectius Phocio & Cato, qui nullas prorſus inimicitias ū reip. adminiſtratione priuatim cōiunxerunt. ſed cum in ublicis certaminib. pro vtilitate reip. acres ſe & propoſiti enaciſſimos gererent, in rebus priuatis pacate & humaniter ijs vſi ſunt, qui in publica diſſentirēt. Nullus enim ciuis ro inimico habendus eſt, niſi quis eſt Ariſtionis inſtar, aut Nabidis, aut Catilinæ, morbus & vomica veluti reip. Qui ero alias diſcrepāt, eos inſtar muſici debet reip. moderaor vel relaxando placide vel intendendo ad cōcentum reucere: neque peccantes iracunde aut cōtumelioſe inceſſe-, ſed placide obiurgare. cuius generis ſunt Homerica iſta:

Nugator, te plus alijs ego mente valere
Credideram. ——— &:
Rectius his aliquid poteras depromere verbis. Ilia. n. 358.

urſumque vbi recte aliquid dixerint aut fecerint, neq; honori eorū inuidere, neq; fauſtis acclamationibus parcere. a fiet, vt & reprehēſioni ſua ſit in loco autoritas, & à vitio os auertamus, virtutem augendo, & probe facta ac dicta, nquam ipſis digniora, delictis comparādo. Ego vero verntem in repub. virum & inimicis iuſta in cauſa teſtimoium perhibere iubeo, & in iudicio eos contra calumniaorem tueri, alieniſque ab eorum animi inſtituto criminius fidem denegare. quemadmodum Nero ille paulo ante uam Thraſeam interficeret, quē maxime oderat ac meebat, quodā conquerente iniquam in ſua cauſa à Thraa latā fuiſſe ſententiam: Vtinam vero, inquit, ita me amat Thraſeas, vt optimus eſt iudex. Nō abs re eſt etiam, obirgandi cauſa eos qui vitio quodam naturæ ad peccanum ſunt procliuiores, proferre inimicum eorum meliorius præditum moribus, ac dicere? atqui hic non erat ita ocuturus ſiue acturus. Nonnullis peccantibus parentum ræclarorum eſt obijcienda mentio. ſic apud Homerum:

Haud ſimilem natum tibi Tydeu magne dediſti. Iliad. e. 800.

c Appius in comitijs cum Africano Scipione contendens, Quam, inquit, ingemiſceres Paule apud manes, ſi ſentires ilium tuum cenſuræ petendæ gratia in campum deſcenlentem à Philonico publicano ſtipari. Huiuſmodi enim licta & peccantes emendant, & correctores decent. Ci-

uili-

uiliter etiam Nestor apud Sophoclem respondit conuicianti Aiaci:

Non culpo te: bene enim meritus, dicis male.

Et Cato cum Pompeio restitisset, Cæsari in vi reip. facienda socium se præbenti, exorto inter hos bello, Pompeium summæ rerum iussit præfici, eiusdem esse inquiens, magna mala ciere & amoliri. Permixta enim laudationi reprehensio, non contumeliam, sed libertatem in se habens, neque iram, sed morsum & pœnitentiā excitans, benigna videtur & ad corrigendum apta. Conuicia ciuiles minime decent. Tuum enim facio iudicium, an quæ Æschines & Demosthenes alter in alterum scripserunt, aut quæ aduersus Demadem Hyperides: Solon, aut Pericles, aut Lycurgus Spartanus, aut Pittacus Lesbius fuissent vsurpaturi. quanquam Demosthenes in iuridiciali tantum oratione vsus est maledictis: Philippicæ omnis & dicacitatis & scurrilitatis sunt puræ. Nam id quidem genus dicteria dicentibus quam in quos dicuntur plus afferunt dedecoris: ac præterea confusionem secum trahunt negociorum, conturbantq; deliberationes & cōciones. Optime itaque Phocio, qui cum cessisset conuicianti ac dicere destitisset, postquam ille tandem conticuit, rursum in concionem progressus: Ergo, inquit, de equitibus & grauis armaturæ militibus audiuistis, reliquum mihi est de leuis armaturæ militibus & cetratis disserere. Verum quia plerique in hoc negocio continere se non possunt, ac sæpenumero non inutiliter maledicentium ora responsis obthurant: esto responsio breuis, neque iram præ se aut stomachum ferat, sed mansuetudinem cum ioco & gratia tamen vtrumq; mordentem. quales maxime sunt quæ dictum retorquent. Sicut enim tela in eum qui misit redeuntia, vi quadam & soliditate ijs impetiti retro auerti videntur: ita maledictum robore & calliditate eius in quem iactum fuit in autorem reuerti apparet. Quale est, quod Epaminondas Callistrato exprobrāti Thebanis Oedipi qui patrem, & Argiuis Orestis qui matrem interfecit, facinora, respondit: Atqui vos ipsos à nobis eiectos recepistis. Et Antalcidæ Spartani ad Atheniensem dicentem, Vos sæpe à nobis estis à Cephiso in fugam acti, responsum: At vos à nobis nunquam estis ab Eurota fugati. Eleganter etiam Phocio Demade vociferante, Athenienses te inter-

interficient vbi cœperint inſanire: Te vero, ait, vbi ſapere cœperint. Et Craſſus orator Domitio obijcienti, Nonne tu mortuam murænam, quam alueras in piſcina, defleuiſti? reddidit: nonne tu nullam lacrymam trium vxorum ſepulturæ impendiſti? Atque hæc quidem etiam in reliqua vita ſuam habent vtilitatem. Sunt porro qui nullam non partem publici muneris ſubeunt, vt Cato, exiſtimantes bono ciui nullam curam aut induſtriam omittendam quæ ad potentiam conciliandam conducat. Laudantque hi Epaminondam quod cum eum Thebani inuidia ducti & contumeliç faciendç cauſa Telearcham deſignaſſent, non detrectauit: ſed fatus, Non modo magiſtratu virum, ſed etiam viro magiſtratum qualis ſit demõſtrari, Telearchiam ad magnam dignitatem ac maieſtatem euexit: cum ante is magiſtratus non fuiſſet niſi ſtercorum ex angiportis eijciundorum ac aquarum deriuandarum procuratio quædam. Atque ipſe quoque nimirum peregre huc aduenientibus riſum moueo, cum talia videor frequenter in publico tractare. Sed tuetur me Antiſthenis dictum memoriæ proditum, qui miranti cuidam, quod ſalſamentum per forum geſtaret, reſpondit: Mihi quidem ipſi fero. Atque ego viciſſim incuſantibus quod dimenſioni teſtarum adſto, ac cæmenti & lapidum vecturæ; reſponderim, Non mihi me, ſed patriæ iſta adminiſtrare. Vt enim ſordidus haberi poteſt, qui multa id genus ſibi ipſi tractat, ſuiq; cauſa adminiſtrat: ita cum publice iſta, & commodo ciuitatis tractantur, nequaquam illiberalis eſt, ſed magna etiam ad exigua hæc ſe demittens procuratio & officij promtitudo. Alij Periclis inſtitutum magnificentius ac ſplendidius iudicant, in quorum numero eſt Critolaus quoque peripateticus. Volebat enim, quemadmodum Athenis Salaminia nauis & Paralus non cuiuſvis negocij, ſed neceſſariorum tantum ac magnorum deducerentur in mare: ita ſe quoque non niſi ad ſummam rerum continentes maximaſque adhiberi actiones. exẽplo regis Vniuerſi, qui (vt eſt ab Euripide ſcriptum)

Quæ munera obeunda.

—ſumma procurat modo
Deus, ad que fortunam minora reijcit.

Neque enim nimium honoris ac contendendi ſtudium in Theagene probamus, qui cum non ſolum conuerſionem viciſſet, ſed & multa certamina alia, nõ tantum pancratio,

fed & pugillatione, & longa decurfione, ad extremum cum funebribus quibufdam heroicis ludis cœnaret, propofita de more cuiuis portione profiluit, ac pancratio decertauit: perinde ac fi nemini liceret vincere fe præfente. vnde factũ eft, vt coronas congefferit c I ɔ c c. quarum plerafque pro quifquilijs haberes. Nihil ab hoc diuerfum faciunt, qui omnia fubeunt ciuilia munera: nam reprehenfionibus multorum fefe exponunt, molefti q; fiunt, & cum bene rem gerunt, inuidia, cum male, gaudio excipiuntur: denique quæ ab initio admirationi erat eorum induftria, in ludibrium & rifum excidit. Quale eft: Metiochus prætor eft, Metiochus viarum procurator, Metiochus panes, Metiochus farinam diftribuit, Metiochus omnibus præeft, Metiochus habebit infortunium. Fuit hic vnus de focijs Periclis, & (vt apparet) potentia, qua propter hunc erat præditus, odiofe & cum faftidio ciuium abufus. Oportet autem ciuilem virum ad populum amore ipfius captum accedere, fuique etiam abfentis defideriũ in animis ciuium relinquere. quod fecit Scipio Africanus, multum temporis ruri degens, vt & inuidiæ minueret onus, & refpirandi facultatem concederet ijs, qui gloria ipfius premi videbantur. Contra Timefias Clazomenius, vir alioqui de repub. bene meritus, non animaduertit fe propterea quod omnia folus ageret in inuidia effe & odio apud fuos, donec tale ei quippiam vfu venit. in via pueri talum è foffa excutiebant Timefia prætereunte. eorum alij dicebant non excuffum iri talum: qui vero eum excutiebat, Vtinam, inquit, ita Timefiæ cerebrum excutiam, vt hunc talum excuffero. hoc audito Timefias, intelligenfq; odium fui omniũ animos peruagari, domum reuertit, ac vxori re expofita mandauit, vt rebus conuafatis fe fequeretur, rectaq; à forib. digreffus vrbe exiuit. Apparet etiam Themiftocli aliquid fimile ab Athenienfib. euenifle, cũ diceret: Quid defatigamini, ô felices, crebra accipiendo beneficia? Horum autẽ quædam recte dicta funt, quædã fecus. Nam quod ad ftudium & procurationem attinet, nulla pars reip. ciuili viro deferenda, curandę cognofcendæque funt omnes: neque debet veluti in naui facra anchora, feipfum ad extremas ciuitatis neceffitates ac cafus referuare. Sed quemadmodum gubernator nauis alia fuis ipfe peragit manibus, alia inftrumẽtis ac manibus alio-

rum

Amor populi.

am eminus ipse sedens versat, vtiturque nautis, proretis, & remigum magistris, quorũ nonnullis interdum in puppim euocatis clauum tradit. sic ciuilis viri est officium, vt alijs quoque imperium concedat, eosq; benigne ad tribunal inuitet, neq; omnes ciuitatis res suis vnius orationibus, decretis atque actionibus administret, sed fidos habeat bonosque viros, quorum vnumquenque peculiari alicui negocio accommodet tractando. Sic Pericles Menippo visus est ad gerenda bella, Ephialtis opera concilium Areopagiticum depressit, per Charinum legem contra Megarenses tulit, Lamponem Thurios conditum emisit. Non enim tantum minus obnoxia est inuidiæ ob magnitudinem potentia, quæ in multos distributa videtur: sed & rectius negocia conficiuntur. Sicut enim manus in digitos diuisio, non imbecillũ eius reddidit, sed artificiosum & instrumentis expeditum vsum: ita qui in repub. alijs munera publica cõmittit, actiones efficit ob societatem efficaciores. At qui insatiabili gloriæ potentiæve studio totam sibi imponit remp. & ea quoque aggreditur ad quæ vel a natura vel ab exercitatione est imparatus, (vt cum Cleo ad ducendum exercitum, Philopœmen ad regendam classem, Annibal ad concionandum se contulit) eius vbi quid peccatum est, nõ habet locum excusatio, sed occinitur præterea ei Euripideum hoc:

Tractasti, qui faber esses, non fabrilia.

scilicet legationem obiuisti artis persuadendi rudis, annonam procurasti socors, quæsturam gessisti ignarus calculi, senex vel imbecillus exercitum duxisti. Pericles vero etiam cum Cimone potentiam diuisit, vt ipse in vrbe imperaret, Cimo classem in barbaros duceret: erat enim hic ad bellum, ad ciuiles res ille natura aptior. Laudatur etiã Eubulus Anaphlystius, qui cum fide esset summa atque potentia, nihil rerum Græcarum gessit, neque ad præturam bellicam se contulit, sed administrationem pecuniæ amplexus, publicos auxit reditus, magnoq; fuit patriæ emolumento. Iphicrates contra domi multis præsentibus declamans risui fuit. quia etsi fuisset, quod minime erat, orator bellus, tamen contentus bellica gloria, decedere schola sophistis debebat. Præterea quoniam omnes populi ea laborãt animorum peruersitate, vt de ijs maligne sentiant qui remp. Dissensionem

regunt, vtque ansas eos culpandi captent, multaque vtilia quæ citra dissidium aut altercationem aguntur in suspicionem vocent tanquam per coniurationem gesta, eaque res maxime sodalicia & amicitias calumnijs obijcit: non debe sane vir ciuilis veram inimicitiam vllam aut dissensionem sibi facere reliquam. quantumuis Onomademus Chiorum populi ductor cum in seditione victor exstitisset, non pas sus fuerit omnes eijci aduersarios, quod vereri se diceret ne inimicis omnino liberati cum amicis dissentire inciperent. hoc quidem fatuum est. Verum cum multitudini su specta est actio aliqua magna & salutaris, non expedit vni uersos tanquam ex composito ad vnam eandemque dicendam sententiam venire. sed duo vel tres facta discessione placide contra amicum dicant, ac tandem veluti conuicti sua sententia discedant. sic enim vna in sententiam propo sitā populus ab ijs perducitur, dū eos vtilitate moueri exi stimat. In exiguis quidem causis & ad nullam magnam rem perducentibus nihil impedit quin re etiam vera sinas ami cos dissentire, vnoquolibet suas secuto rationes: vt in ne gotijs principalibus atque maximis videantur optimi pu blici causa, nō dedita in hoc prius opera consentire. Enim uero ciuilis vir naturæ ratione semper princeps est ciuita tis, vt rex inter apes. idque cogitantem oportet reip. guber nacula in manibus habere. reliquos minores magistratu neq; admodum capessere, neque sæpe: (nam magistratuum gerendorum cupiditati neque cum maiestate, neque cum populari gratia conuenit) neque rursum auersari eos defe rente ac inuitante populo, sed tametsi inferiores gloria i psius sint, in ijs capessendis studium multitudinis compro bare. æquum enim est vt ex superioribus magistratibus or namenta adeptus, inferiores vicissim exornet: vtq; in maio ribus illis dignitatibus, qualis est Athenis prætura, Rhod prytaneia, & apud nos Bœotarchia ea moderatione versa tus, vt nonnihil de eorum maiestate vltro remiserit, mino ribus aliquid dignitatis atque amplitudinis conciliet: at que vt in his à contemtu se, sic in illis ab inuidia tutum pr stet. Porro qualemcunque magistratum occipienti, non e modo in promtu sunt habendæ rationes, quibus Pericl seipsum officij commonefaciebat, quoties chlamydem su meret, Animum aduerte Pericles, liberis Græcis præe

Minores magistratus.

præ

ræes ciuibus Athenienſibus:ſed & hæc ſecum commemo-
anda, Imperas ſubditus, vrbi præfectus quæ pro conſuli-
us,aut procuratoribus Cæſaris eſt ſubiecta. non hic lan-
eæ campi ſunt, nec priſcæ Sardes,neque Lydorum illa po-
entia,geſtanda eſt tibi chlamys vilior, & à pretorio oculi
n tribunal conuertendi, neque multum fiduciæ in corona
onendum,cum ſupra caput tuum calceos cernas. ſed imi-
andi ſunt hiſtriones, & ſuo modo actioni affectus, geſtuſ-
ue & ornamenta adhibenda,interim verba ſuggerẽti au-
es præbendo,neque extra modum & menſuram ab eo cu-
is ſumma eſt poteſtas preſcriptam muneri conceſſo egre-
iẽdo. Hoc enim loco error non ſibilos aut ſannas excitat:
ed multos arripuit.

Vindex atrox ſecuris ceruicem amputans:

uod euenit Pardale noſtro,finium oblito. alius in inſulam
elegatus,factus eſt iuxta illud Solonis,

---Pholegandrius, aut Sicinita
Extorris patriæ limine Cecropiæ.

tenim cum videmus puerulos parentum crepidas conari
bligare ſibi,aut coronas eorum capitibus ſuis imponere,
er iocum ridemus,at vrbani magiſtratus maiorum opera,
rduos conatus, & facta præſentibus temporibus ac rebus
on congruentia ſtulte iubentes imitari,multitudinẽ con-
itant; & cum ridicula ſunt moliti, non riſu iam digna pa-
iũtur,niſi planè ſint contemti. Sunt ſane multa priſcorum
Græcorum facta, quibus recenſendis noſtrorum poſſimus
ormare & corrigere mores. vt ſi quis Athenis non bello
eſtas res,ſed(verbi gratia) decretum de conterendis obli-
ione iniuriis factum poſt deiectos xxx. tyrannos referat:
& quod Phrynichum mulctauerunt qui tragœdiam de ca-
pto Mileto docuiſſet: quod Caſandro Thebas inſtaurante
coronas geſtauerunt: quod audito Argiuos ſcytaliſmo fa-
cto CIↃ. IↃ,ciues interfeciſſe, concionem luſtrare iuſſerũt:
quod ob Harpali pecunias domos perſcrutãtes, eam ſolam
eximiam habuerunt,in qua nouus maritus agebat. His e-
nim etiamnum imitandis licet maiorum ſimiles fieri. Ma-
rathon autẽ,Eurymedon,Platææ, & quæ alia exempla ani-
mos multitudinis inflant,inaniq; ferocia extollunt,in rhe-
torum ſcholis ſunt relinquẽda. Non modo autem ſe & pa- *Principũ*
triam ciuilis vir inculpatam apud principẽ præſtare debet, *amicitia.*

ſed præterea ſemper aliquem ex potentiſſimis habere amicum, veluti fulcrum reip. ſtabile. Eo enim ſunt Romani ingenio, vt in officiis ciuilibus promtiſſimos ſe amicis exhibeant. Eſtque vtile, exempla eorum proferre, qui magnas ex principum familiaritate vtilitates perceperũt. ſicut Polybius & Panætius Scipionis adiuti fauore, patriæ, vterque ſuæ magnum ad felicitatem attulit adiumentum. & Cæſar cum Alexandream cepiſſet, Areium manu tenens, cumque eo familiarium ſolo colloquẽs, in eam vrbem eſt inuectus, metuentibusq; extrema Alexandrinis ac deprecãtibus, Veniam ſe dare reſpondit, cum ob vrbis amplitudinẽ, tum ob conditorem eius Alexandrum, ac tertio in Areij amici ſui gratiam. Numnam huiuſmodi beneficio comparari merentur procurationes illæ & adminiſtrationes prouinciarũ pecunioſiſſimæ, quas plerique ſectantes, rebus domi relictis cõſeneſcunt ad alienas fores? aut potius Euripides corrigendus, itaque canendum & dicendum:

Nam ſi peruigilandum eſt, -- & aula alterius frequentanda, ſubmittendumque ſeſe principis familiaritati, patriæ cauſa hæc rectiſſime ſubeas, cæteroqui amicitiæ æquis & iuſtis conditionibus parandæ ſunt. Interim qui patriam principibus obſequentem reddit, non debet ei opprimendæ ſocium ſe præbere, neque ligato crure ſubiicere etiam ceruices ſicut nonnulli omnia & parua & magna ad principes dum deferunt, patriæ ſeruitutem exprobrant, immo totam potius rempub. abolent, pauidam eam & formidoloſam, nulliuſq; rei compotem reddentes. Quo enim pacto qui ſine medico neque cœnare neque lauare ſunt adſueti, ne tantum quidem quantum naturæ conceſſit, ſanitate fruuntur: eodem qui cuiuis decreto concilio, muneri, adminiſtrationi principis autoritatẽ inducũt, cogunt principes magis quam ii vellent ipſorum dominos eſſe. In cauſa eſt pręcipue procerum auaricia & contendendi ſtudium. nam aut in his quæ cum damno inferiorum agunt, operam dant vt ciuium iudicium ſubterfugiant: aut de quibus inter ſe altercantur, dum non ferunt ſe inter ciues poſteriores ferre, ea vt conſequãtur, potentiores introducunt. inde fit, vt & ſenatus, & populus, & iudicia, & magiſtratus omnis autoritatem ſuam amittat. Eſt autem ciuilis viri plebeios æqualitate, potentes mutuis obſequiis demulcere, & nego-

cia

gocia intra reipubl. fines hac ratione contenta transigere, iisque ciuilem quandam, tanquam morbis arcanis, medicinam facere. vt & ipse potius inter ciues cadere causa dignetur, quam cum contumelia & corruptela patriæ legum victoriam cõsequi. reliquosq; singulos ad idem precibus cohortabitur, docendo quantum in peruicacia sit mali. Nunc vero vt ne domi ciuib. ac tribulibus, vicinis, ac collegis cũ honore & gratia mutuo concedant: magno cum damno ac dedecore lites suas ad rhetorum fores & in causidicorum manus deferunt. Ac medici quidem morbos, quos plane abolere non possunt, foras in superficiem corporum auertunt. ac ciuilis vir, si non potest efficere, vt omnibus litibus careat ciuitas: at saltem in ipsa ciuitate conabitur id quod turbas dat ac dissidia excitat occultatum sanare ac componere, vt quam minimum externis medicis atq; medicamẽtis habeat opus. Esto enim viri ciuilis institutum animi tenax eorum quæ tuta sunt, fugiatq; inanis gloriæ tumultuatricem istam, de qua verba fecimus, ac furiosam affectationem: interim isti affectioni insit elatio quædam animi, & confidentia *Ciuilis viri animus.*

Intrepida, & qualis subeat fiducia ciuem *Iliad. ς.*

Pro patria - inimicis, ac rebus difficilibus, durisq; *157.* tempestatibus renitens atq; decertans. Non enim oportet ipsum causam præbere tempestatibus: sed incidentibus iis non est reip. nauis deserenda. neque exagitare vrbem periculose ipsius est, sed quassatæ ac periclitanti subuenire, ac tanquam sacram anchoram iacere suam in agendo libertatem, vbi res in summum fuerint discrimen adductæ, in quales difficultates incidit Pergamena ciuitas sub Nerone, & nuper Rhodii sub Domitiano, atque antea temporis Thessali sub Augusto, cum Petræum viuum cremassent.

N*on hic horrentem videas*, -- nec formidantem vere ciuilem virũ, neq; incusantem alios, dum ipse periculis sese eximat, sed & legationes obeuntem, & nauigantem, primumq; omnium dicentem, non hoc tantum: *Iliad. δ, 223.*

Auerte exitium Titan. namq; adsumus vltro

Interfectores -- sed etiam si culpæ multitudinis particeps non sit, tamen pro ea subeuntem pericula. Est enim hoc præclarum, acceditque ad honestatem, quod sæ-

penumero vnius viri virtus atque magnanimitas admirationi habita iram quæ concepta fuerat in vniuersos demitigauit, cõminationisque terrorem & acerbitatem dissipauit. Id videtur Persarum regi vsu venisse, Buli & Sperchi Spartanis oblatis ei: & Pompeio cum in Sthenonem incidisset. Cum enim Mamertinos ob defectionẽ afficere supplicio Pompeius statuisset, Iniuste, aiebat Stheno, agis qui ob vnum sontem multos innoxios decreuisti perdere. Ego enim ciuitati autor defectionis fui, amicis persuadendo, inimicis cogendo ad eam faciendam adactis. qua oratione ita fuit affectus Pompeius, vt & ciuitati veniam largiretur, & Sthenonem tractaret humaniter. At Syllæ hospes eadem virtute apud dissimilẽ vsus virum, nobili letho extremum diem vitæ confecit. Cum enim Præneste capta statuisset oppidanos omnes Sylla interficere, at soli isti ob hospitii vsum parcere, tantũ fatus, Nolle se patriæ suæ interfectori salutis datæ gratiam agere, permiscuit se popularibus, atq; vna cum illis est trucidatus. Atque huiusmodi quidẽ tempora abominari par est, & meliora sperare. Proinde summopere in honore habere oportet omnem cum magistratũ, tum qui eum gerit, rem quippe sacrosanctam & excellentem. Honor autem is est vt cum collegis vnanimitas atque amicicia colatur, longe magis congruens quam serta & vestis purpura oras prætexta. Qui vero pro amicitiæ initio habent vna militiæ esse, vna pubescere, iidemque vna magistratus gerere pro exordio inimiciciarum deputant: vnum ex his tribus malis non euitauerunt. aut enim collegas pro æqualibus habentes, ipsis obturbant: aut potiores iis partes sua opinione tribuẽtes, inuident: aut vt humiliores contemnunt. Atqui conuenit & præstantiores colere, & inferiores ornare, & æquales in honore habere, vniuersos autem amplecti atque amare: vt quos non mensa, aut poculum, vel conuiuium amicos conciliarit, sed respublica, quodammodo hæreditaria ob patriæ communitatem beneuolentia iunctos. Propterea male audiuit Romæ Scipio, quod in dedicatione Herculei fani conuiuium amicis præbens, Mummium collegam ei nõ adhibuisset. vt enim aliis in rebus amiciciam nõ colerent, in hoc tamen genere collegæ ob magistratum erat honor habendus. Quãdo igitur Scipionem, virum alioqui admirabilem, tam exiguę comi-

Amor collegarum.

tatis

ſtatis neglectio aliorum deſpicientiæ ſuſpectum reddidit: is qui de dignitate collegæ detrahat, aut ſplendidis actionibus malitioſe officiat, aut præ faſtu omnia ſibi vni arroget adempta ſocio, æquus haberi & moderatus numnam poterit? Memini me, cum iuuenis adhuc ad proconſulem eſſem legatus cum collega miſſus, hoc neſcio qua de cauſa in itinere ſubſiſtente, ſolum rem confeciſſe. cum autem reuerſus rationem obitæ legationis eſſem redditurus, ſeorſim mihi pater adſiſtens monuit, ne dicerem Profectus ſum, ſed Profecti ſumus, & Diximus, non Dixi, eodemq; modo reliqua omnia cum ſocio inter referendum communicarem. hoc enim non modo benignum humanumque, ſed & inuidiæ tutam gloriam præſtat. Quamobrem etiam magni viri rebus præclare geſtis genium & fortunam ſecum vt autores inſcribunt, ſicut Timoleon exciſis in Sicilia tyrannidibus, Caſui fanum dedicauit. & Pytho, cum Athenienſes eum ob Cotis necem admirarentur atque venerarentur, Deum dixit hæc egiſſe, ſua autem manu vſum. Cęterum Theopompus Lacedæmoniorum rex dicenti Spartam ſeruari regum imperandi peritia: reſpondit magis ideo hoc fieri, quod ciues imperio eſſent obſequentes. Atq; horum quidē duorum alterum ab altero proficiſcitur. plerique tamen dicunt & ſentiunt ciuilis inſtitutionis opus eſſe, efficere vt ciues bene pareant. plures enim in vnaquauis ciuitate ſunt qui regantur, quam qui regant: & præeſt quiuis exiguum temporis, totam ætatem in reipubl. forma populari regitur degens: itaque pulcerrima eſt & vtiliſſima diſciplina, parere magiſtratibus, etiam ſi minus inſtructi à potentia & gloria ſint. Abſurdum enim ſit principem in tragœdia actorem Theodorum vel Polum ſępenumero mercede cōducto hiſtrioni tertiario obſequi, & humiliter cum eo colloqui, nimirum diadema & ſceptrum gerenti: in rebus autem ſeriis ac publicis diuitē ac gloria inſignem parui facere plebeium aliquem & pauperē qui cū magiſtratu ſit. cum hac ratione diues ſuo ſplendore dignitatem vrbis contumelia afficiat atque deprimat: vbi potius magiſtratum exornare ſuæ gloriæ ac potentiæ accommodatione debeat, quomodo Spartæ reges Ephoris de via decedebant, & reliquorum vt quiſque vocatus erat, non lento gradu, ſed curſim per forum ſe proripiens obedientiam ſuam ciuibus oſtentabant, exultantes

Ciuilis obedientia.

tantes ob habitum magistratibus honorem. Nō ita honestatis rudes atq; barbari quidam, qui veluti comti suæ potentiæ abundātia, in certaminibus arbitros ac præmiorum collatores circumscribunt, choragis in Liberalibus conuiciantur, prætores ac gymnasiorum præsides derident: neq; scientes neq; discentes honorare esse interdum quam honorari gloriosius. Viro enim in rep. pariter potenti plus ornamenti adfert stipatus ab eo magistratus ac comitatus, quam stipans & deducēs, imo hoc inuidiam & molestiam, illud veram parat a beneuolentia profectam gloriam. cumque fores eius visere aliquando, salutatumque prior venire cernitur, mediumq; ei inter deambulandum cedere locum, nihil sibiipsi demens, ciuitati ornamentum confert. Populare est etiam interdum conuicium & iram magistratus ferre, vel Diomedis illud subiicientem :

Iliad. δ, 415.

Scilicet eius in hac re gloria vertitur:---

aut illud Demosthenis, non ipsum nunc esse Demosthenē duntaxat, sed & legum latorem & choragum, & coronam gestare. Defensionem autem tempori commendabimus. ita autem persequemur iniuriam nobis factam, vbi eius autor magistratu abierit, aut id lucri habebimus, quod expectando iram dimisimus. Omni quidem studio ac prouidētia in curandis reipub. commodis certandum est viro ciuili cum quouis magistratu, &, siquidem homo aptus est qui eum gerit, monere eum debet, & probe cōsultata recte perficiēdi occasiones suppeditare, & in reip. gloria ac vtilitate augenda adiuuare. vbi vero magistratum a re gerenda vel ignauia, vel cunctatio, vel malicia abstinet, ipse ad populum debet eo de negocio referre, neque rempu. eo nomine negligere aut destituere, quod alio reipubl. præfecto ipsum non conueniat curiosum esse & in alienam se ingerere administrationem. Lex enim semper ei qui iusta facit, & vtilia cognoscit, primum in repub. locū tribuit. Erat, inquit Xenophon, quidam in exercitu, neque imperator neque cohortis alicuius dux, sed qui quæ opus erat intelligendo audendoque seipsum reliquis ducem creasset, itaque Græcos seruaret. Atq; inter facinora Philopœmenis illustrissimum est illud, quod cum Agis Messenam occupasset, & Achæorum prætor subuenire nollet præ formidine, ipse absque decreto adscitis promtissimo quoque erupit, vrbemq; eam

Magistratus adiuuādus.

libera-

liberauit. Neque tamen nouæ res leuibus aut qualibuscunque de caussis tentandæ sunt: sed vel necessitate vrgente, vt Philopœmen fecit: vel præclaræ rei gratia, vt Epaminondas, qui prorogata sibi contra legem Bœotarchia in quatuor menses, eo tempore in Laconicam irrupit, & Messenam condidit. Ita fiet vt si propterea accusetur ac culpetur, necessitatis præscriptione crimen amoliri, aut consolationem periculi habere possit magnitudinem ac pulchritudinem facti. Memoratur Iasonis Thessalorum tyranni dictum hoc, ab eo cum multis vim faceret importuneq; molestus esset, pronunciatum, Necesse est vt in minutis rebus iniuste agant, qui in magnis iusticiam velint seruare. Quam quidem vocem nemo non statim agnoscat eius esse, qui sibi potestatem omnem vsurpet. Ad rem ciuilem magis congruit hæc præceptio, vt quæ leuia sunt, iis omittendis vulgo gratificere: in momenti alicuius rebus eidem te opponas, neque patiare eos delinquere. Qui enim omnibus in rebus nimis est accuratus & vehemens, nihilque concedit aut dissimulat, is dum se vbiq; asperum & implacabilem gerit, multitudinem ad certamen mutuæ contentionis ac morositatis adsuefacit. Itaq; interdum debet (vt est apud poetam) aliquantulum remittere clauum ob magnam fluctus vim: aliquando ipse veniam dans, ac ludendi se socium captandæ gratiæ caussa præbens, vt in sacrificiis, certaminibus, & spectaculis: nonnunquam veluti in familiis fit in puerorum peccatis, simulans se non obseruare quæ delinquuntur, ac surda aure prætermittens, vt facultas castigandi & libera oratione increpandi, tanquam medicamentum, non vsu iam debilitata & inefficax, sed viribus suis prędita atq; autoritate in maioribus negociis magis percellat atque mordeat multitudinem. Etenim Alexander cum esset certior factus sororem suam cum formoso quodam iuuene rem habuisse, non est indignatus: sed dandum hoc sorori esse dixit, vt regni aliquem & ipsa fructum perciperet, non recte ille, neque sibi cōuenienter talia permittens, neque.n. petulantiam & imperij subuersionem pro fructu eius duci par est. At ciuilis vir contumeliā in ciues nullam suis, neque publicationem alienorum, aut distributionem publicorum bonorum (quantum omnino præstare pōt) concedere debet: sed huiusmodi rerum affectationes, suadendo, docēdo, per-

Populo vt concedendum.

perterrendoque debellare, quas Cleo nutriens atque augens, multos (vt ait Plato) aculeatos fucos in rempu. introduxit. Si vero feſtiuitatem aliquam à maioribus inſtitutam populus, aut Dei venerationem pro occaſione arripiens ad ſpectaculum aut diuiſionem pecuniæ modicam animo ſe ratur, aliamue appetat aliquam rem quã largiri ſit humanitatis: hic ijs liceat & liberalitate & copia perfrui. Nam in Periclis & Demetrij adminiſtrationibus reipubl. multa inſunt talia. & Cimon exornauit forum platanorum conſitione ac deambulationibus. Cato etiã in Catilinaria actione populum videns à Cæſare conturbatum, ac ciuitatem in diſcrimen nouarum rerum adductam, ſenatui perſuaſit, vt in pauperes largitionem decerneret. eaque munificentia tumultum ſedauit, ac ſeditionem inhibuit. Sicut enim medicus multum corrupti ſanguinis vbi ſubduxit, modicum innoxij alimenti ſuggerit: ſic vir ciuilis magna aliqua re, quæ ad dedecus aut dãnum ſpectabat ſublata, viciſſim exiguo aliquo & accepto hominibus munere animos à reprehenſionibus & quiritationibus auertit. Expedit etiam id, cui populus ſtudet, ad vtilem aliquam rem traducere, ſicut fecit Demades, quo tempore vrbis reditus in ſua habuit poteſtate. Cum enim adieciſſent animum Athenië ſes ad mittendum triremes quæ auxilium his ferrent qui ab Alexandro defecerant, & ab ipſo pecuniam poſcerent: dixit in prõptu ipſis eſſe pecuniam, ſe enim ita eam ad Choas (ſacrificium id erat ſolenne) comparaſſe, vt ciuium quiuis acciperet dimidium minæ. quod ſi in claſſem id pecuniæ vellent impendi, ad Choas quiſque de ſuo conferret. Atque hoc módo illis, ne diuiſione iſta ſpoliarentur, claſſis miſſionem omittentibus, effecit ne Alexander haberet quo nomine populum iuſte culparet. Sunt enim multa inutilia, quæ recta non poſſis amoliri, ſed ad hoc requiritur aliquis vtcunque flexus & circumductio. Quali etiam Phocion eſt vſus, qui cum iuberetur in Bœotiam facere alieno tempore impreſſionem, ſtatim edixit vt omnes ſe à pubertate vſq; ad ſexagenarios ſequerentur: ac tumultuantibus ſenioribus, Nullam eſſe rei indignitatem dixit, ipſo præſente ac duce octogenario. Hoc pacto etiam intempeſtiuæ legationes ſunt diſijciendæ, allectis in numerum legatorum ijs qui ad eam rem non ſunt parati: & apparatus inutiles impedies, mandando

dando vt eorum autores pecuniam eo conferant: & iudicia indecora, iubens suasores vna adesse: & profectiones parum honestas, si imperes autoribus simul peregrinari. Maxime autem eos, qui primi talia suadent atq; vrgent, oportet in societatem rei agendæ trahere. ita enim aut ipsi tergiuersando irritam rem facere videbuntur: aut partem molestiarum vna perferent. Cæterum vbi res aliqua magna & vtilis conficienda est, sed quæ magnum certamen ac studium vehemens requirat: ibi conare aut optimos amicorum, aut optimorum placidissimos adsciscere. hi enim minime in diuersum nitētur, maxime adiutores negotij peragēdi erunt, absque contendendi cupiditate prudentia præditi. Veruntamen te naturæ tuæ peritum oportet ad ea, in quibus minus ipse à natura vales, non tui similes, sed qui præstare id quod tibi deest rectius possint, deligere. quemadmodum Diomedes ad speculandum fortibus præteritis prudentem sibi socium assumsit. Hoc enim modo & actionum magis æqualia diuiduntur inter socios momenta: & à diuersis virtutibus profecta gloriæ cupiditas contentionibus non est obnoxia. Ergo in obeundo iudicio aut legatione, si ipse non sis facundus, arte dicendi instructum tibi adiunge, vt Epaminondam Pelopidas: & si ad persuadendum multitudini ineptus sis, atque elatior (qualis fuit Callicratidas) gratiosum aliquem & demerendi populi gnarum: si corpus imbecillum & laboris impatiens sit, laborum tolerantem ac robustum aliquem, vt Nicias Lamachum. Sic enim in admiratione fuit Geryones, habens crura multa, & manus, & oculos quibus omnibus vnus præfuit animus. Datur autem ciuilibus hoc, vt non corpora tantum & pecunias, sed & fortunas, & potentiam, & virtutem (siquidem concordes ipsi sint) in communem vsum conferre, ac maiore quā vnus aliquis alius cum gloria rem gerere possint. quod contra Argonautis euenit, qui Hercule deserto coacti sunt ad gynæceum confugere, magicisq; incātationibus & veneficijs subditi vitam suam seruare, vellusq; furtim auferre. Aurum quidem, in quædam fana intrantes, foris relinquunt: ferrum autem, vt semel dicam, in nullū important templum. Quando igitur tribunal commune quoddam est templum Consultoris atq; Vrbitenentis Iouis, ac Themidis, & Iustitiæ: iam inde ab initio diuitiarum & pecuniæ cupiditatem, tanquam

Ilia. x. 243.

In auariciā.

tanquam ferrum, & morbum animi æruginis plenum exuens, in cauponum aut feneratorum fora abijce,

——*longeque auertere ab illis*:

atq; ſic habe, eum qui quæſtum è publico captat, furari de ſacris, de buſtis, de amicis, proditione, falſi teſtimonij dictione, lucrum quærere, infidum eſſe conſiliarium, periurum iudicem, magiſtratum dona captantem, deniq; nullo non genere iniuſtitiæ obſtrictum. vt hac de re nō ſit multis opus verbis. Ambitio autem, quāquam ſit cupiditate quæſtus nitidior, tamen nō pauciores in rep. gignit peſtes. Magis enim ei adeſt audacia, quippe non ignauis aut abiectis, ſed acribus maxime & præcipitibus animi inhærenti: eamque plerunq; popularis impetus euehens laudibus atq; incitans, effrænem reddit atq; intractabilem. Quemadmodū igitur Plato præcipit adoleſcentibus à tenera ſtatim ætate inculcandum, non eſſe eis fas foris aurum appoſitum geſtare, neq; omnino poſſidere, cum in animis ſuum aurum peculiare habeant admixtum: (innuens nimirum virtutē quæ à genere in ingenia eorū propagatur) ſic ab ambitione etiam nos animum abducemus, monendo habere nos in nobis aurum corruptelæ expers, ſincerum, & illæſum ab inuidia & reprehenſionibus honorē, qui ſimul cum ratiocinatione & contemplatione factorū & in rep. geſtorū à nobis augetur: ideoq; nihil opus eſſe honoribus pictis, fictis, aut ex ære ductis, in quibus etiam id quod præclarum habetur, alienum eſt. non enim cui, ſed is à quo factus eſt tubicē aut ſtipator, laudatur. Ac Cato, cū iam tū ſtatuis Roma oppleretur, nullam ſibi paſſus eſt poni, quod diceret malle quæri cur non, quam cur ipſi ſtatua eſſet collocata. Sunt enim id genus res inuidiæ expoſitæ, ac plerique cenſent gratiam ſe ijs debere, quibus tale dederint nihil: deberi autem ſibi ab his qui acceperint, eoſque moleſtos eſſe, qui veluti mercede ſuam locent operam. Ergo ſicut qui Syrti euitata nauim ad fretum ſubuertit, nihil præclarum aut memorabile præſtitit: ſic qui ærario & redemturis publicis cū abſtinuiſſet, vincitur prima in conſeſſu dignitate aut prytaneo, is ſublimi quidē impingit promontorio, nihilo tamē minus mergitur optime. itaque cum eo agitur, cui nihil cum vlla tali re eſt negotij, ſed fugit ac recuſat omnia. Quod ſi populi huc propendentis gratiam ac ſtudium non facile ſit repudiare:

Honores.

diare: quia in reipub. certaminibus non argentum aut munus præmij loco petitur, ſed ſacrum eſt reuera & coronarium certamen. inſcriptio aliqua ſufficiet, & tabella, & decretum, & germen, ſicut ex arte accepit Epimenides, cum vrbem luſtraſſet. & Anaxagoras honoribus qui offerebantur recuſatis, poſtulauit vt ea qua deceſſiſſet è viuis die, pueris vacatio ſcholarum & diſcendi concederetur. & ſeptem Perſis qui magos interfecerunt, eorumque poſteris conceſſum eſt, vt tiaram in anteriorem capitis partem obuerterent: apparet enim eos cum rem eam aggrederentur, hac fuiſſe vſos teſſera. Habet etiam Pittaci honor ciuile quippiã. iuſſus enim de agro quẽ ciuibus acquiſiuerat, ſumere ſibi quantã vellet portionẽ, tantum accepit, quãtum miſſo iaculo cõſequebatur: vt Cocles Romanus, quantum vna die claudus ipſe circumararet. Debet enim honor non merces facinoris eſſe, ſed ſignum: vt & diu perduret, ſicut illi durauerunt. At de c c c. ſtatuis Demetrij Phalerei, nullam corrupit ærugo aut ſitus, ſed omnes viuente ipſo euerſæ ſunt: Demadis ſtatuæ conflatæ ſunt in matulas. Multaque talia honoribus cõtigerunt, non tantũ ob eius cui decreti eſſent prauitatẽ, ſed etiam ob molem ſuam in odium adducti. Itaq; tenuitas ſumtuum optime ac firmiſſime ad honorarij cuſtodiam facit: magna & immodica, itidem vt ſtatuæ non reſpondentes proportioni, ſubuertuntur. Voco autem nunc honores, quos (vt Empedocleo loquar more)

Sic vulgo dicunt, tamen haud aſſentior ipſe.

Nam verum honorem, gratiamque fundatam in beneuolentia animique memorum affectione, nõ deſpiciet vir ciuilis, neque gloriam contemnet, fugiens proximis placere, vt volebat Democritus. Nam neque canum ſalutatio, neque equorum beneuolẽtia venatoribus & qui equos alunt videtur aſpernanda: immo vtile eſt ac iucundum in animalibus familiaribus & vna viuentibus huiuſmodi affectionem erga ſe generaſſe, qualem Lyſimachi canis demõſtrauit, & de Achillis equis erga Patroclum poeta refert. Exiſtimo etiam cũ apibus melius actũ iri, ſi eos à quibus nutriuntur & curãtur admittere potius & adblandiri, quã abigere & pungere velint. nunc eas fumo puniunt: equos autẽ petulantes, & infidos canes inuitos numellis agunt ac frænis. At hominem homini obſequentem vltro cicuremq; nihil *Iliad.* π.

aliud

aliud facit, quam fides beneuolentiæ, integritatisque & iusticiæ opinio. quo nomine Demosthenes recte pronunciauit, nullam ciuitatibus aduersus tyrannos meliorem esse diffidentia cautionem. maxime enim ea pars animi, qua fidem adhibemus, capi potest. Sicuti ergo Casandræ vaticinium ciuibus inutile erat, quod fides vati derogabatur;

(Voluit enim, inquit, Deus me fari incredita:
Et à suum iam nactis infortunium,
Sapiens vocer, furere cum dicerer antea.)

sic ciuium erga Archytam fides, & in Battum beneuolētia, ob existimationem eorum plurimum conduxit his, qui opera ipsorum vterentur. Atque hæc primus est & maximus ciuilium virorum existimationis vsus, quod autoritas ijs aditum ad res gerendas conficit. Altera est, quod multitudinis beneuolentia aduersus inuidos ac malignos teli instar est bonis viris:

Iliad. δ. 131. *Vt cum filioli, somno sua membra soluti,*
A cute mordacem pellit matercula muscam,

inuidiam arcens, & æqualem superioribus potētia reddens ignobilem patricijs, pauperem diuitibus, & priuatum magistratibus. deniq; accedentibus veritate & virtute, existimatio secundus est ad reipub. administrationem tendentibus ventus. Iam contrariā affectionem consideratis exemplis perpende. Dionysij liberos & vxorem, libidinose corporibus tractatis Itali necauerūt, ac crematis cadaueribus cinerem è naui in mare disperserunt. At Menandri cuiusdam, qui apud Bactra regnum moderate gesserat, in castris mortui ciuitates funus cū pro consuetudine procurassent, de reliquijs in certamen peruenerunt, ęgreq; pax hac conditione coijt, vt singulæ parte cinerum ablata æquali, monimentum ei viro apud se quæq; ponerēt. Rursus Agrigentini Phalaride exonerati, decreto sanxerunt ne quis glauca veste vteretur: quia tyranni glaucis subligaculis fuissent vsi. At Persæ quia Cyrus adunco fuisset naso, etiamnum tales amant, ac pro formosissimis habent. Adeo omniū amorum cum validissimus est tum diuinissimus is quem ciuitates & populi erga vnum aliquem ob virtutem eius concipiunt. Falso autē sic dicti honores, ac falsa testimonia, quæ propter spectacula, diribitiones ac ludos gladiatorios deferūtur à multitudine, similes sunt meretriciarū adulationum,

num, plebe ſubinde ei qui dat ac gratificatur aliquid arridente, vniuſque diei & inſtabilem gloriolam blandiendo tribuente. Equidem recte dixit, quicunque tandem dicti eius eſt autor, populum ab eo primum fuiſſe eneruatum, qui eum largitione ineſcaſſet primus. intellexit enim multitudinem robur ſuum amittere, dum accipiendo fit imbecillior. Sed & hoc ſentiendum eſt, largitores iſtos ſuam quoque ipſorum vim euertere, quando gloriam magnis impenſis mercati, validam ac ferocem reddunt plebem, quæ ſe magni alicuius & dandi & adimendi poteſtate præditam exiſtimat. Neque tamen interea ſordide agendum eſt in largitionibus ſecundum leges faciundis, vbi copia rerum ſuppeditat. etenim vulgo magis inuiſus eſt diues de ſuo nihil largiens, quam pauper publica depeculans: hoc enim neceſſitati, illud ſuperbiæ & contemtui ſui imputant. Primum ergo largitiones gratuitæ ſint. Sic enim eos qui accipiunt facilius permouent atque deuinciunt. Deinde per occaſionem fiant, quæ prætextum habeat elegantem atque honeſtum, coniunctum cum cultu dei omnino ad pietatem ducente. ſic enim ſimul in animis multorum excitatur & confirmatur opinio, numen eſſe magnum aliquid ac venerandum: cum quos ipſi colunt ac in magnis viris cenſent, eos ita liberaliter atque alacriter ſumptus in venerationem deorum facere cernunt. Quo igitur pacto ab adoleſcentibus qui liberali inſtituerentur doctrina prohibuit Plato Lydiam & Phrygiam harmoniam: quod altera animi facultatem ad lugendum & dolendum procliuem excitaret, altera propenſam ad voluptatem & libidines partem impelleret. ſic tu eas largitiones, quę belluinum & trucem, aut ſcurrilem ſeu intemperantem motum animorum efficiunt atque fouent, omnino ex ciuitate profliga: ſin vero, fuge & repugna multitudini huiuſmodi ſpectacula depoſcenti, bona autem ſemper & modeſta ſumtuum argumenta facito, quæ ad finem honeſtum aut neceſſarium ſpectent, aut eam ſaltem voluptatem ac gratiam, à qua damnum ac petulantia abſit. Quod ſi facultates ſint mediocres, & ad vſus vitæ quaſi circino circūſcriptæ, nequaquam indecorum eſt neq; abiecti animi confeſſum ſuam paupertatem eorum quibus res eſt liberalitati locum concedere, neque in publicis actionibus ſimul & miſerabilem fieri &

De largitionibus.

 ridi.

ridiculũ. nõ enim ignorãtur qui destituũtur, & vel amicis sunt molesti, vel feneratores demerẽtur adulando: vt plane huiusmodi impensis non gloriam aut potentiam, sed dedecus potius & contemtum sibi parent. Itaque vtile semper est in tali re exemplorum Lamachi ac Phocionis meminisse. quorum hic in sacrificio quodam poscentibus Atheniensibus aliquid vt contribueret, sæpiusque plausum dãtibus, At vero, inquit, pudeat me vobis dare, & huic Callicli (simul feneratorem cui debebat ostendens) non reddere. at Lamachus in præturæ suæ militaris rationibus semper adscripsit argentum quod pro se in calceos & vestem impendisset. Hermoni quoq; Thessalo magistratus administrationem paupertatis causa detrectanti, populares in mẽsem decreuerunt lagenã vini, & modiũ farinæ, in singula quatridua. Ita neque seruile est paupertatem suam præ se ferre, neque in ciuitatibus posteriores cœnas & ludos exhibentibus habentur pauperes, si sua sibi virtute libertatẽ dicendi fidemq; parauerint. Sane oportet quam maxime in talibus rebus seipsum cõtinere, vt ne pedester in campũ descendat contra equitẽ pugnaturus: hoc est, ne pauper gloriæ potentiæve causa cum diuitibus de stadijs, scenæ apparatu, aut epulis in contentionem sese det. sed vt conetur ijs se æquare, qui virtute, prudẽtia, ac facundia vrbem volunt temperare. quibus rebus non modo honestas atque maiestas, sed gratia etiam adest, & ad pelliciendum vis, Crœsi optabilior stateribus. Vir enim bonus non insolens, neque moleste odiosus est, neq; vir modestus sua tãtum probans,

Incedit inuiso omnibus ore ciuibus.

sed primum facilem se compellatu prębet omnibus, neminemque non admittit ad suum colloquium, domum suam tanquã portum perfugij identidem omnibus habens apertam. suamq; humanitatem & pro ciuibus procurationem, nõ operam nauando tantum & agendo, sed & aduersa patientibus socium se doloris exhibẽdo, & gratulando ijs qui successibus vtuntur bonis demonstrat. neq; vspiam molestus est multitudine famulorum in balneo, aut occupatione locorum in theatro, neq; ijs insignis quę inuidiæ ob luxum & sumtuum magnitudinem sunt obnoxia: sed ęqualis vestitu ac victus ratione & liberorũ educatione ac mulieb̃ri familia reliquis, vt qui simul cũ alijs vnã eandemq; popula-

pularē tenere rationem, vtq; alij homines degere velit. De-
inde consiliarium se & aduocatum nulla mercede condu-
ctum, benignumq; arbitrum præstat virorum vxoribus re-
conciliandorum, amicorumq; in gratiam reponendorum.
neque ita aliquam diei partem tribunali aut concioni dans
rempublicam tractat, vt non reliquo vitæ tempore veluti
Cæcias nubes, ad se itidem attrahat vndiquaq; vsus ciuium
& procurationes. sed curis semper suis publico est intentus,
& reip. administrationem vitam sibi opusq; non ocium aut
munus publicum (vt faciunt multi) deputans, his omnibus
eorumq; similibus in se conuertit sibiq; conciliat multitu-
dinem: quæ aliorum adulationes & illecebras cum huius
procuratione & prouidētia comparatas animaduertat ad-
ulterina esse & fucata irritamēta. Etenim Demetrij adula-
tores reliquos non dignabātur nomine regis, sed Seleucum
elephantorū magistrum, Lysimachum gazę custodem, Pto-
lemæum classis præfectum, Agathoclem insulæ præsidem
appellabant. At multitudo, etiamsi initio bonū ac pruden-
tem virū reijciat, tamen postea temporis eius deprehendēs
veritatem atq; ingeniū, hunc solum iudicat ciuilem, popu-
larem atq; principem esse: reliquos, alium choragum, alium
epuli præbitorem, aliū gymnasiarchā & putāt & nomināt.
Ad hęc, sicuti in conuiuijs Callia rege aut Alcibiade Socra-
tes tamen auditur, in eumq; sunt omnium oculi conuersi:
sic in recte habentibus reb. publicis sumtus facit Ismenias,
& Lichas cœnas præbet, chorum instruit Niceratus: Epa-
minondas autem, & Aristida, & Lysander imperant remp.
ac bella gerunt. In quæ intuentem conuenit non submitte-
re animum, neque terreri ea existimatione, quæ plebi ex
theatris, cauponis, ac cœtib. hominum frequentibus adest:
cum ea perexiguo duret tempore, simulq; cum gladiatorijs
& scenicis ludis dissipetur, honore aut veneratione dignum
habeat nihil. Qui apum curæ atq; educationis periti sunt,
cum alueum maxime sanas & feliciter agentes apes pu-
tant habere, ad quem strepitus est tumultique plurimum.
At vero is, cui deus ratione donati ac ciuilis examinis cu- *De seditioni-*
ram imposuit, tranquillitate præcipue & placiditate po- *bus & dissi-*
puli felicitatem æstimans, Solonis reliqua & probabit, & *dijs ciuium.*
pro viribus imitabitur: id tamen in dubium vocabit, ad-
mirabiturque, quid in mentem illi venerit, vt legem ferret,

 qua

qua qui ſeditione in ciuitate exorta neutri parti ſe adiunxiſſet, infamia notatur. Nam neq; in corpore è morbo ad ſanitatem redeundi initiũ fit ab vna correptis morbo mẽbris, ſed tum, cum recte valentium partium temperies præualens id quod naturæ repugnabat depellit: & in populo non atroci neque exitioſa ſeditione conturbato, ſed quæ componatur, ſub eius finem maxime neceſſe eſt, vt quod incorruptum ac ſanum manſit, multum cõtemperetur, adſit, atq; vna habitet. ad hoc enim confluit quidquid ſanorum hominum eſt idem ſentiens, eorumq; vis etiã per eos diffunditur qui vitiati fuerant. At ciuitates in vniuerſum ſeditionibus conturbatæ, funditus perierunt, niſi aliqua foris ingruente neceſſitate, maliſque caſtigatæ, vi ad ſanitatem redigerentur. Neque vero decet in ſeditione nullo mali ſenſu, nullo dolore perculſum ſedere, ac ſuam perturbationis vacuitatem, vitamq; ocioſam & beatam prædicare, interim aliorum erroribus delectari. Sed hîc maxime Theramenis inducendus eſt cothurnus, itaq; vtraq; cum parte conferendus ſermo, vt neutri te aggreges. Exiſtimaberis enim non eo, quod nullius faciundæ iniuriæ ſocium te geras, alienus à ciuibus, ſed ob auxilij lationem omnibus eſſe communis: neque inuidebitur tibi ſi non venias in partem calamitatis, cum videare omnium ex æquo ſortem dolere. Eſt autem præclariſſimum, in id operam dare nulla vt vnquam oriatur ſeditio: idq; artis quaſi ciuilis opus maximũ eſt & pulcherrimum exiſtimandum. Hoc enim conſidera cum maxima quę ciuitatibus contingere poſſunt bona ſint pax, libertas, vbertas, hominum copia, & concordia: ad pacem quidem in præſentia nihil eſt quod operam ciuilium virorum requirant populi, omni & Græcanico & barbarico bello penitus ſublato. libertatis quoque tantum eſt ciuitatibus, quantum imperatores concedunt: neque expediret fortaſſe amplius. tum ea eſt terræ vbertas, ac frugum copia abundans, annique temporum conſtitutio ſalubris:

Heſiod. *Nupta facit ſimilique virum nunc prole parentem:*

vt ſani hominis ſit, ijs qui naſcuntur ſuis ciuibus ſalutem à dijs optare. Ergo ex officio ciuilis viri ſubiectis rebus hoc vnũ ei reſtat, quod nulli alteri bono præſtantia cedit, vt ciues ſuos concordia, mutuaq; amicitia inter ſeſe vti doceat,

Concordia ciuium.

lites,

lites, discordias, inimiciasque omnes aboleat. Qua in re idem aget, quod in amicorum dissensionibus. cum ea parte, quæ iniuria affici videbitur, ita colloquetur, vt ipse quoque particeps iniuriȩ acceptæ indignationisq; videatur. deinde animum placare eius conabitur, ac docere eos qui iniurias dimittunt quibus sunt affecti, his qui contendere & vincere litigando instituerunt nõ æquitate modo & placiditate, sed & animi magnitudine potiores esse: & cum de suo iure paulum remiserint, in pulcerrimis maximisque rebus victoriam reportare. post & singulos & vniuersos de imbecillitate rerum Græcarum edocebit, qua perfrui cordatus quisque satius arbitretur, & in pace ac concordia inter suos vita defungi, quam certamen, cuius nullum fortuna præmium fecerit reliquum, obire. Quis enim principatus, quæ gloria victorem, quæ manet potentia, quam non leue aliquod proconsulis edictũ vel abolere possit, vel alio trãsferre? nihil studio dignum habituram, ne si quidem perduraret. Quoniam autem sicuti incendium non sæpe a sacris & publicis exoritur locis, sed plerunque neglecta in domo aliqua lucerna, aut inflammatæ quisquiliæ ingentem ediderunt ignem, ac publicam perniciem: sic non semper seditionem contentiones de publicis negociis excitant: sed sæpenumero ex rebus & offensis priuatis in publicũ propagatæ lites totã exagitant ciuitatem. ciuili viro in hoc non minor, quã vlla in alia re, ponẽda est industria, vt his occurrat medeaturq; vt aliȩ quidẽ lites omnino ne existant quidem, aliæ mox sopiantur, aliæ non faciant incrementum, neque ad remp. pertingant, sed penes ipsos maneant aduersarios. & cum ipse animum debet his rebus attendere, tum alios docere, priuata publicis, parua magnis causam præbere si negligantur, neque ab initio ijs medicina & correctio adhibeatur. Quo quidem modo Crates apud Delphos maximam periculosæ rerum mutationi occasionem suppeditauit. Erat filiam huius ducturus vxorem Orgilaus Phalidis F. cumq; in ipsis sponsalibus cratera media crepuisset, eo casu in omen tracto, derelicta sponsa cum patre discesserat. His paulo post sacrificantibus vas aureum eorum quæ sacra sunt subdidit, indictaque causa Orgilaum cum fratre de saxo præcipitauit: rursumq; amicorum familiarium quosdam supplicantes in fano Prouidentiæ interfecit. Cũ multa

talia essent perpetrata, Delphi Cratetem & seditionis socios necauerunt,,& è pecuniis, quas nefastas appellabant, templa exædificarunt inferiora. Syracusis de duobus familiaribus adolescentibus,alter amasium alterius suæ custodiæ à peregre proficiscente creditum absente illo vitiauit reuersus,vt vicem rependeret,adulterauit alterius vxorem. tum quidam seniorum in concilium progressus, consuluit esse vtrumq; eiiciendum, prius quam sua inimicitia vrbem corrumpentes exitio essent. neque tamen is persuasit, sed orta ex hac occasione seditio, maximis cum calamitatibus optimam reipubl. formam pessundedit. Habes nimirum & ipse domestica exempla,Pardali cum Tyrrheno inimicitiam, quæ parum abfuit quin Sardes perderet ab exiguis & priuatis initiis defectione & bello conflatis. Non itaque sunt negligēdæ ciuium veluti vno in corpore offensæ, quæ discursus habent celeres:sed inijcienda manus, opprimendæque sunt,& facienda medicina.nam (vt ait Cato) attentione & magna in parua, & parua in nihilum rediguntur. Ad hanc rem non alia maior est persuadendi efficacior machina,quam seipsum pręstare in proprijs dissidijs placidum pacificatorem, absque ira in primis caussis persistētem,nullique adhibentem contendendi vehementiam, aut iram, aut alium affectum aliquem, qui necessarijs disceptationibus asperitatem acerbitatemque ingerat. Etenim eorum qui in palæstra decertant manibus globos quosdam præligant,ne certamen in plagam aliquam atrociorem & lethalem desinat. At in disceptationibus causarū & iudiciis pręstat nudis purisque causæ fundamentis rem gerere, neque res tanquam iacula acuendo conuicijsque malignitate & minis veluti veneno,imbuendo, extreme perniciosas & in publicum erumpentes damnum redigere. Qui enim quo dixi modo eos quibus cum ipsi res est tractat, alios quoque sibi habebit obtemperantes. at contentiones de publicis negocijs, vbi priuatæ inimicitiæ fuerint detractæ,viles fiunt,neque magnum vllum aut atrox malum inferunt.

PLV-

PLVTARCHI DE VITANDO AERE alieno, commentariolus.

PLATO in Legibus vicinos alienæ aquæ participes fieri non ſinit, niſi vbi domi ſolo vſque ad terram ceramitidem (ita argillam vocat) exhauſto, aquæ id ſterile deprehenderint. argilla enim cum ſit pingui ac denſa natura, humorem acceptum continet, neque dimittit extra ſe. eos autem vult alienorum in partem venire, qui propria parare nequeunt, lege inopiæ opitulante. Nonne euidens eſt eam legem ad rem pecuniariam pertinere, ne ab aliis mutuum ſumant, alienoſque fontes adeant, non ante domi ſuis copiis examinatis, & quaſi guttatim collegerint quod vſibus & neceſsitati eorum ſuppeditet? Nunc luxu, mollicie, & prodigalitate adducti, non vtuntur ſuis, ſed magno fenore ab aliis accipiunt nulla neceſsitate compulſi. magnumque eſt huius rei argumentum, quod egeno pecuniam nemo credit, ſed iis qui ſibi copiam aliquam parare volunt, teſtemque & ſponſorem habent eſſe ſe quibus tuto mutuum committatur. cum debuerit cui res eſt mutuum nihil ſumere. Quid menſarium aut negociatorem demereris? quin tu à tua menſa petis mutuum? pocula habes & paropſides & pelues argentea: hæc vſibus tuis adhibe. menſam Aulis aut Tenedis viciſsim ornabunt figlinis, purioribus quam ſint argentea iſta. non enim exhalant grauem iſtum ac moleſtum fenoris odorem tanquam æruginis quotidie contaminantis luxum, neque Kalendarum & nouilunii admonebunt? quam ſacratiſsimam diem feneratores atram & abominandam faciunt. Equidem eos, qui potius quam vendant, pignori ſua opponunt, ne Iupiter quidem à poſsidendo Cteſius dictus ſeruare poſsit. pudet precium ſuarum rerum accipere, vſuras perſoluere non pudet. At enim Pericles mundum Mineruæ, appendentem auri excocti talenta XL. ita compoſuit, vt detrahi poſſet: hac de cauſa, vt aiebat, vt ſi eo auro Athenienſes aliquando ad bellum vterentur, æquale poſtmodo reſtituerent. Ergo & nos tanquam in obſidione vſibus noſtris inſeruientes, non patiamur nobis ab hoſte feneratore præſidium imponi, neque videre ſuſtineamus res noſtras mancipio duci: ſed à menſa auferendo quorũ vſus neceſſarius nõ eſt, à ſponda,

à vehiculis, de victus ratione detrahendo, libertatẽ nostri
tueamur: ociosa ista reparaturi vbi res secundæ affluxerint.
Sane Romanæ mulieres mundum suum Apollini Pythic
dederunt primitiarum loco: ex quo aureus crater cõfectu
Delphos venit. Carthaginenses autem mulieres capita to
tonderunt pro patria, vt crinibus earum machinę & instru-
menta intenderentur. Nos, dum cõtentos esse nostris rebu
pudet, dandis pignoribus contractibusq; subeundis in ser-
uitutem nosmet damus, vbi par erat contractis ad vtilia cu-
piditatibus inutilia nos & ociosa concidere aut diuendere
itaque nobis ac familiæ fanum libertatis exstruere. Dianæ
quæ Ephesi colitur, debitores qui ad ipsius templum con-
Frugalitas. fugiunt, tutos à creditoribus & intactos præstat. At frugali-
tatis asylum vbiq; patet temperantibus, cum multo ocio
amplitudinem parans hilarem atq; honorificam. Sicut
enim bello Medico Pythia Atheniensibus ligneum murum
diuinitus dari cum dixisset, illi regione, vrbe, opibus & do-
mibus relictis, libertatis seruandæ causa se in naues contu-
lerunt: ita nobis concedit deus ligneam mensam, peluim
figlinam, & vestem asperam, si liberi viuere volumus,

Non tu cornipedes exspecta, ---

non bigas cornutas atque argento ornatas, quæ celeribus
fenoribus anteuertuntur: sed quouis asino aut caballo v-
tens, fuge hostem & tyrannum feneratorem. qui nõ terram
& aquam Xerxis more poscit, sed libertatem inuadit tuam
& dignitatem tuam prostituit: si nihil des obturbat: si ha-
bes, non accipit: si quid vendis, precium diminuit: si nihil
vendis, vt vendas cogit: si iudicia exerces, compellat: si iu-
ras, imperat: si ad fores eius venis, excludit: si domi inclusus
es, ostium seruat atq; pulsitat. Nam quid profuit Athenien-
sibus Solon, lege lata ne corpora debitorum obligarentur?
Quasi vero non seruiant feneratoribus, qui debent iis? Imo
ne ipsis quidem seruiunt: quid enim mali esset? sed seruis
eorum contumeliosis, barbaris, sæuis, eorumq; similibus,
quos apud inferos Plato ait ignitos pœnarũ exactores sce-
leratis adsistere. Hi sunt qui miseris debitoribus de foro lo-
cum flagitiosorum pœnis destinatum redegerunt, vultu-
rum instar eos edentes & laniantes, &

Odyss. λ. *Altius inserto tundentes viscera rostro:*
578. aliis tanquam Tantalis adstant, vetantq; eorum quicquam

gustar

gustare quæ colligunt. Sicut autem Darius Athenas misit Datin & Artapherně cathenas & vincula manibus gestantes ad vinciendnm captiuos: ita hi syngrapharum & tabularum tanquam compedum plena vasa Græciæ importantes, circum vrbes ambulant easque transeunt, non vt Triptolemus, mitem frugem ferentes: sed debitorum radices laboriosas & fecundas atque inextricabiles: quæ circumquaq; succrescentes & germana proferẽtes, premunt atq; suffocant ciuitates. Lepores ferunt simul eodemq; tempore & parere, & alere, & alios concipere fetus. At verberonũ istorum & barbarorum debita, pariunt ante quam concipiant. Nam simul atque dederunt, reposcunt, ac ponendo tollunt, & in fenore collocant ipsum fenus. Fertur apud Messenios,

Est Pylus ante Pylum, Pylus atq; alius tamen exstat.

in feneratorem autem recte sic torseris:

Fenus præcedit fenus, superest quoq; fenus.

Et rident proinde isti physicos, qui ex eo quod non sit existere quicquam posse negant. nam apud ipsos ex eo quod neque est neque subsistit, nascitur fenus. Et cum publicanum esse pro dedecore ducant, quod tamen leges permittunt, ipsi contra leges fenerando sibi homines vectigales faciunt: aut potius, vt verum dicam, inter fenerandum defraudantes, qui enim minus accipit quam in tabulas accepti retulit, is circumscribitur. Enimuero Persæ secundum locum inter peccata adsignant mendacio, primum æri alieno. Nam plerique mendacium comitatur debito. Magis autem mentiũtur qui dant quam qui accipiunt. mala enim fraude in suis aduersariis solent plus scribere quam dederint. Cuius mendacii causam habent non necessitatem, nõ inopiam, sed insatiabilem auariciam, cuius finis ipsis non datur fruendus, neque quicquam vtilitatis eis adfert, pernicie interim stat eorũ quos illi premũt. Non enim agros eorum, quibus eos eximunt, colunt: neque debitoribus eiectis domos eorum inhabitant: neq; mensas spoliatorum apponunt, aut vestes vsurpant. Sed statim vno pessundato, alium venantur atq; inescant. Serpit enim ignis instar malum c um pernicie & exitio eorum quos arripit, vnum post alium consumens. Ignem autem hunc qui exsuscitauit atq; aluit fenerator, nihil amplius habet, quam vt interdũ suas

rationes relegens notet quam multos ad auctionem bonorum faciendam adegerit, quam multos domo exegerit, vnde ac vbi volutatum argentum creuerit. Neq; hoc me dicere putetis, quasi qui bellum feneratoribus indixerim:

Ilia.α.154.

Nam nemo illorum de nostris bobus equisq;
Auertit prædam.---

hoc specto, vt iis qui faciles sunt ad pecuniam fenore sumendum demõstrem, quantum ea res turpitudinis habeat quantum illiberalitatis: deniq; quam sit extremæ cum dementiæ tum molliciei. Habes? noli te ære alieno obstringere, cum non indigeas. Non habes? ne sumito mutuum non es enim soluendo. Verum hæc singulatim perpendamus. Cato cuidam seni male se gerenti, Heus homo, dixit: cur senectuti multis alioqui malis laboranti, maliciæ dedecus superimponis? Et tu, dicerem pauperi, noli paupertati multis alioquin onustę incommodis difficultates mutuum petendi & ære alieno te obligandi accumulare: neque id, quo vno diuitiis pręstat paupertas, ei aufer. vacuitatem inquam solicitudinum. Nam illud quidem ridiculũ est, quod prouerbio iactatur: Capram nõ possum portare imponitis mihi bouem, paupertatem sufferre non potes, & feneratorem in ceruices tuas imponis, onus cui ferẽdo difficulter etiam diues sufficiat. Dices, At quomodo alar? Hoccine inquam, te rogare æquum est, qui habeas manus, pedes, vocem? qui homo sis, qui & amare possis & amari, beneficium accipere, & agere gratias? ale te litteris docendis, pueros liberaliter formando, ianitoris munus obeundo, nauigando, propter nauim in lembo nauigando. nihil horum turpius est, nihil molestius, quam audire hanc vocem, Persolue quod debes. Rutilius ille Romę cum accessisset ad Musoniũ: Musoni, inquit: Iupiter Seruator quem tu imitare atque æmularis, non sumit pecuniam mutuam. respondit Musonius subridens: Idem neque mutuo dat. Nam Rutilius fenus mutua danda pecunia quærens, ei exprobrabat quod mutuam acciperet pecuniam. Insana me hercle fuit hæc Stoici fastus affectatio. Quid enim attinebat Iouem Seruatorem huc adduci, cum ex iis quæ semper ante oculos sunt licuerit ita monere: Hirundines, formicæque non mutuantur, quibus neque rationem, neque manus, neque artem natura dedit. Atqui homines abundantia quadam calliditatis,

Pauperi æs alienum cauendum.

iuxta

iuxta se alunt equos, canes, perdices, ceruos, graculos. Cur itaque animum ita despondisti? dicerem, an minus ad persuadendum habes graculo virium? an mutior es perdice? an cane minus generosus: ita vt à nullo homine speres posse te iuuari, si famuli, pędagogi, oblectatoris, custodis, propugnatoris munus obeas? Non vides quam multas terra, multas mare occasiones & materias tibi tui alendi suggerat? Audi Cratetem:

Micylon hic etiam vidi mala magna ferentem.
Vellera carpentem vxore adiutante misella,
Euitare famem vt possent ita tempore duro.

Alluditur ad Necya, 581.

Cleanthem Antigonus rex cum longo interposito tempore vidisset Athenis, interrogauit: Etiamnumve molis Cleanthe: Ego vero, (respondit ille) ô rex, idque vitæ tolerandæ gratia facio, facturus quiduis aliud, dum ne auellar à philosophia. En tibi ingentem viri animum, qui à pistrino & alueo pistorio digressus, ea ipsa manu, qua molam versauerat, aut farinam coquendo pani subegerat, de diis, Luna, Sole, sideribus scriberet? Atqui ista nobis videntur seruilia opera. Itaque ergo libertatis retinendæ causa æs alienum contrahentes, adulamur vernas, stipamus, cœnas præbemus, dona pensionesque damus: non hoc paupertate cogẽte, (nemo enim pauperi pecuniam credit) sed prodigalitate impellente. Nam si contenti voluissemus esse rebus ad vitam necessariis, tam non esset feneratorum genus, quam non est Centaurorũ aut Gorgonum. Cæterum luxus vt aurarios argentariosq; fabros, & vnguentarios ac preciosorũ colorum tinctores, ita feneratores etiam produxit. Non enim panis aut vini precium debemus: sed prædiorum, mancipiorum, mulorum, tricliniorum, mensarum, & ea quæ effuse in publicum faciendo sumtu, aut ambitiose inutiliterque magnificentiam affectando prodegimus. Iam qui semel inuolutus est debitis, is semper manet obæratus, alium ex alio sessorem frænati in modum equi suscipiens. Neque datur effugere in pascua illa & prata: sed vagantur sicut illi Empedoclei dæmones siue genij, deorum ira impulsi de cœlo deturbati:

Aetheris hos almi vis in maris abijcit vndas:
In terram eructat pontus: Titanis ad orbem
Subuectat tellus: in vasta volumina magni
Aetheris impellit Titan.

ita

ita alius ex alio excipit fenerator aut negociator: iam Corinthius, modo Patrēsis, mox Atheniensis: donec ab omnibus oppressus vt fenorum, tandem dissipetur, ac in minutias quasi discerpatur. Sicut enim qui in cœnum lapsus est aut surgere debet, aut manere: versans autem ac volutans se madefacto corpore maiorem in se contaminationem recipit. sic in versuris soluendis debitores alia super alia contrahentes debita, magis magisq; sensim grauantur, ac persimiles fiunt bile flaua laborantium: qui curationem nullam admittentes, tantummodo id quod erant iussi egerentes, deinceps amplius cholerae colligere pergunt. nam eodem modo hi quoque expurgare malum nolunt, sed singulis anni portionibus cū dolore & afflictione fenus pendentes statim imminente soluendi alterius tempore, rursum nausea & capitis grauedine vexantur, cum debuerint semel omnibus excussis id genus oneribus integros se ac liberos præstare. Iam enim ad locupletiores istos mea, & molliores se conuertit oratio, qui dicerent: Ergone seruis carebo: & ædibus domoque? quod perinde est, ac si infirmus & intercute aqua tumens medico diceret, Ergo gracilem me vis inanemq; fieri? responderit sane medicus, Quidni, vt sanitatem recuperes? Tu quoque, inquam, seruis care, ne seruias: & possessionibus, ne ab alio possidearis. Atque adeo fabulam de vulturibus audi. Vomente vno, & eiicere se intestina dicente, alter adstans, Quid, inquit, mali est? nō enim tua egeris viscera, sed cadaueris quod recens laniauimus. Ita etiam æs habentium alienum quilibet non suam villam, non domum vendit suam: sed creditoris, quem sibi dominum iuxta leges ipse fecit. At dices mehercle, Agrum hunc mihi pater hæreditario reliquit. Etiam libertatem is tibi & dignationem tradidit, quarum rerum maior est ducēda ratio. Idem pedem & manum tibi fecit: sed si quid horum computrescat, mercede conducit qui abscindat. Vlyssi vero Calypso circumdederat vestes fragrantes diuinum odorem, sui amoris monimentum. Verum vbi de rate in profundum præcipitatus ægre emersit veste madente ac graui facta: exuit eam atque abiecit, nudumque pectus vitæ cuidam insternens

Od.ε. 264.

In terram enauit -- seruatusque è mari, neque veste neque cibo deinde caruit. Quid? an non etiam debitoribus tempe-

Ibid. 439.

tempestas oboritur, cum interiecto temporis spacio fenerator inuadens, Persolue inquit:

Sic fatus, nimbos conduxit cœrula turbans. Ibid. 291.

Vna Eurusque Notusque ruunt Zephyrique tumultus:

fenora super fenora illuuie obruẽtibus. & qui sic obruitur, is reluctatur quidem aggrauantibus: sed cum non possit enatare, in fundum deprimitur, atque vna cum amicis qui suam pro eo obligauerunt fidem pessundatur. Cõtra Thebanus Crates, cũ nemo ab ipso exigeret, cum nemini quicquam deberet, ipsam rei familiaris dispensationem, curasque & occupationes auersatus, rem IIX. talentum deseruit, sumtisque palliolo & pera ad philosophiam & paupertatem confugit. Anaxagoras agrum ouibus pascendum reliquit. Sed quid necesse est hos commemorare? quando etiam Philoxenus odarum conditor in colonia Siciliensi hæreditatem, rem, domumq; adeptus, cum videret luxuriam, luxum, & inscitiã vulgo obtinere, Mehercle, inquiẽs, bona hæc me non perdent, sed ego ista: relicta alijs hæreditate ex insula soluit. At qui debent, dum exiguntur, tributum postulantur, seruiunt, adulterina moneta circumueniuntur, omnia ista perferunt, atque tolerãt: instar Phinei harpyias quasdam alatas nutrientes, diripientes suum victum alieno tempore, & frumentum ante messem vendentes, oleum ante quam oliuæ decutiantur, vinum ante vindemiam. Emptor ait tanti se habere, & notari precium iubet, interim adhuc pendente vua, & viti adhærente atque Arcturum expectante.

PLVTARCHI QVAESTIONES *Platonicæ.*

QVIDNAM rei hoc est, quod Socratem Deus alijs obstetricis ministerium præstare iussit, ipsum gignere prohibuit? Sic enim in Theæteto ipse loquitur, non vtique suo more ludens & iocans: neq; enim adhibuisset dei nomen dicto non serio. Et alioqui Plato eo in libro multa arroganter ac per iactantiam dicta Socrati tribuit. de quibus etiam hoc est. Multi enim, „ ô lepidum caput, eo sunt erga me animo, vt parati sint illi- „ co mordere, quoties aliquid delirij eis adimo: putantque „ ductum

Socratis ratio philosophandi.

» ductum beneuolentia hoc me facere. admodum quippe » ignorant neminem deum male velle hominibus, ac proin- » de me quoque nihil horum maleuolentiæ impulſu facere, » ſed quia nefas ducam mendacio aſſentiri, aut veritatem » obruere. Numnam igitur ſuam naturam, vt maiore iudicij » vi ac fecunditate præditam, dei nomine affecit? ſicut Me- nander:

Nam mens nobis Deus eſt. ———

& Heracletus: Ingenium hominis numen. Aut diuina ali- qua cauſa, geniuſque aliquis Socrati hunc philoſophandi morem præcepit? vt ſemper alios examinans, faſtu eos & errore atque arrogantia, quibus rebus primum ſibi ipſis, deinde etiam vna agentibus erant moleſti, liberaret. Ea e- nim tempeſtate quaſi fortuna quadam ſophiſtæ in Græcia proueniebant frequentes, quibus adoleſcentes multum pendentes pecuniæ, implebãtur doctrinæ ac ſapientiæ opi- nione, ſtudioque diſputandi certatim: quod genus diſputa- tionis inutilibus contentionibus ocium tempuſq; contere- bat, neq; pulcri aut vtilitatis quicquã habebat. Socrates aũt ratione diſſerendi ad redarguendũ appoſita inſtructus, eaq; tanquam purgante vtens medicamento, eo fidem ſibi au- toritatemque comparabat, quod alios refellens nihil ipſe affirmabat: & admittebatur facilius, quia vna quærere ve- ritatem, non ſuam opinionem defendere videbatur. Nam iudicium, res perutilis, impeditur familiaritate. amantem enim res amata cæcum facit: de his autem quæ noſtra ſunt, nihil perinde amamus atque opinionem & orationem à nobis fictam. Etenim quæ iuſtiſſima dicitur liberûm diui- ſio, hic fit iniuſtiſſima. iſthic enim ſuam quiſq; prolem de- bet accipere: hîc teneri debet quod eſt optimum, etiam ſi alienum ſit. quo fit, vt qui ipſe gignit opiniones, eo dete- rior ſit alienarum iudex. ac ſicut ſophiſta ille dicebat Eleos optimos fore Olympicorum certaminum arbitros, ſi ne- mo Eleus certaret: ita qui de diſputatione aliqua recte vo- let pronunciare, par eſt ipſum non ambire coronam, neque aduerſari ijs quæ ſunt dijudicanda. quippe & Græcorum duces ſuffragia ferentes de his qui rem optime geſſiſſent, ſeipſos ſinguli optimos pronunciarunt: neq; vllus eſt phi- loſophus qui non eodem egerit modo, extra eos qui So- cratis exemplo profeſſi ſunt nihil ſe de ſuo dicere. atque hi

Iudicium de philoſophia vt inſtituendum.

ſoli

soli puros se & incorruptos iudices veritatis prębent. Nam sicut aer in auribus contentus si non tranquillus sit propriæque vocis expers, sed sonitus ac fremitus plenus, non accurate excipit voces: sic in philosophia iudicium, si intus sit quo commoueatur & quod obstrepat, recte intelligere nequit ea quæ foris dicuntur. Domestica enim & nobiscum habitans opinio, si optime cum ea agatur, à philosophia regitur atque constituitur: reliquæ omnes à veritate aberrant. Præterea si comprehendere homo ac pernoscere nihil potest, haud iniuria deus Socrati interdixit procreatione falsorum ac instabilium sermonum, qui instar zephyriorum ouorum essent: alijs autem dicere eum coegit, vanis eos duci opinionibus. Nam haud exigua, sed maxima vtilitas erat eius orationis, quæ hominem maximo malorum vanitate opinionis liberaret.

Non Asclepiadis hocce deus dederat.

Nō enim corpori medicinā faciebat Socrates, sed animum occulto vitio expurgabat. Quod si veritatis aliqua est scientia, vnica autem est veritas: non minus fert eo qui eam inuenit is qui ex inuentore eam discit. is autem facilius assequitur veritatem, qui non persuadet sibi se habere: & ex omnib. optimum deligit, sicut is qui non genuit, optimum adoptat. Quin & hoc cōsidera, reliqua omnia nullius fuisse momenti, poemata, mathemata, orationes arte compositas, sophistarum decreta: quæ gignere Socratem numeri prohibuit, quam vero solam is existimabat sapientiā, & amatoriam appellabat, dei & mente percipiendę naturę nimirum cognitionem, eam non gigni ab hominibus, nō inueniri, sed in mentē reuocari. Quapropter nihil docuit Socrates, sed principia dubitādi tanquā dolores partū pręeuntes adolescentib. suggerēs, exsuscitauit atq; vna cōfirmauit insitas noticias idq; artē obstetricādi appellauit, quæ non (vt alij profitebantur) intelligentiam extrinsecus ingereret auditoribus, sed demonstraret eam in ipsis insitam, imperfectam tamen atq; confusam, & alumni egentem esse.

CVR supremum Deum omnium patrem & opificem appellauit? An deorum qui creati sunt & hominum pater est, vt Homerus vocat: brutorū autē & anima carētium opifex? Non enim agri pater, si Chrysippo credimus, is dicitur qui eum conseuit, quanquā è semine deinde fruges nascan- II. *Deus qualis è Plat. Timæo:*

scantur, * sed vsus est translatione more suo, & autoren mundi patrem eius nominauit: sicut in cõuiuio Phædrun patrem amatoriæ disputationis, quam is introduxerat: & in Phædro Lysiam, quo initium præbente multa ac præclara de philosophia erant disputata. Aut interest aliqui inter patrem & opificem, procreationem & ortum? sicut enim quod procreatũ est, id omnino etiam ortum est, non vicissim: ita qui genuit, is etiam fecit. ortus enim animati est procreatio. Tum opus ab opifice confectum, vt ædificatore, textore, lyræ fabro, aut statuario, prorsus ab autore suo abscedit. vis autem & principium procreantis, insita est progeniei, eiusque continet naturam. portiuncula quædam à genitore auulsa. Quando itaque mundus non effictis aut compactis operibus similis est, sed magna ei inest pars vitæ atq; diuinitatis, quam à se deus materiæ inseruit atque admiscuit: haud iniuria iuxta & pater mundi, qui viuens exstitit, & opifex appellatur. Hæc cũ maxime ad sententiam Platonis accedant, considera an & hęc probabiliter dici possint. Cum mundus constet è duabus partibus, corpore & anima: corpus quidẽ non genuit deus, sed à materia exhibitum conformauit ac cõcinnauit, suis terminis ac figuris deuinciens definiensque infinitum, anima autem mentis, rationis concentusque particeps, non opus modo, sed & pars dei est, neque ab ipso facta, sed de ipso & ex ipso exstitit. Itaque in republ. vniuerso comparato lineæ in partes inæquales duas sectæ, vtranque rursum in duas eadem proportione partes diuidit, & cum eorum quæ videntur, tum eorum quæ mente sola percipiuntur genera constituit. eorum quæ mente cernuntur prius genus quod complectitur primas formas, alterum mathematicum: eorum quæ sentiuntur prius quod continet solida corpora, secundum quod visa & imagines eorum. Vnicuique porro horum generum suam vim qua perciperetur atque iudicaretur adsignauit. primo mentem, mathematico intellectum, sensilibus fidẽ, simulacris & visis cõiecturam. Quid autem voluit sibi, cum vniuersum in partes inæquales diuideret? & vtra maior est, sensilis an menti exposita? ipse enim non explicauit hoc. statim autem apparet, quod sit maior portio sensilis. Nam diuisionem nõ admittens, eodemq; semper modo habens natura rerum sub mentis adspectum ca-

Fine libri sexti.

den-

dentium in arctum contracta eſt & pura. ea quæ diſſipari
circum corpora poteſt & hincinde vagari,ſenſilem partem
præbuit. Iam quod corpore vacat, ſuo cõtinetur termino.
corpus materiæ ratione infinitum eſt atq; immẽſum: cum
ſenſile fit,participanda mẽte definitur.Præterea ſicut ipſa-
rum rerum ſenſilium quęuis cõplures habet imagines,vm-
bras,& ſimulachra,& vniuerſe ab vno exemplari permulta
exempla fieri natura atque arte poſſunt:ita neceſſe eſt quæ
hîc ſunt, multitudine ijs quæ iſthic ſunt præſtare de Plato-
nis ſententia, qui ſenſilium rerum tanquam formarum in
materia expreſſarum ſpecies(ideas ipſe vocat)& exempla- *
ria eſſe notiones mente conceptas ſtatuit. Cæterum mens
vnum genus idearum quod omiſſa corporis conſideratio-
ne abſtrahitur à materia cõcipit:quod ad mathemata per- *Mathe-*
tinet, ab ea arithmetica ad geometriam, hinc ad aſtrolo- *mata.*
giam,denique ad muſicam ſeu harmonicam deducit. nam
geometricæ fiunt res magnitudine ad numerum acceden-
te,ſolidæ accedẽte magnitudini craſſitie, aſtrologicæ cum
mouentur ſolida, harmonicæ vbi motum ſequitur ſonus.
Quo fit vt ſi vocem motis, motũ ſolidis, craſſitiem ſuper-
ficiebus,magnitudinem quantis adimamus,iam in ipſis ſi-
mus menti expoſitis ideis, quæ inuicem nulla differentia
diſcernuntur ratione Vnius & Solius. Nõ enim numerum
vnitas efficit, niſi infinitum ſi attingat binarium. ſic facto
numero, ad puncta, tum lineas, deinde ſuperficies, craſſi-
ties mox corpora,& qualitates corporum affectorum pro-
gredimur.Porro autem quæ mente cernuntur, vnicum ha-
bent quo iudicentur, mentem. Intellectus enim mens eſt
in mathematicis, ſicut in ſpeculis ex apparentibus formis
ſola mente cernendis. Ad corporum vero cognitionem ob
multitudinem quinq; nobis ſenſus natura dedit qui de ijs
iudicent. neq; tamen hi omnia deprehendunt, multis ſen-
ſum ob ſui exilitatem ſubterfugientibus. At enim quan-
quam quiſque noſtrûm animo & corpore conſtat, tamen
vis princeps mentis exigua latet in magna corporis mole.
Eodemque modo in Vniuerſo res habet cum formis menti
& ſenſibus expoſitis.nam quas mẽs videt formas, eæ ſenſi-
libus præſunt. principio autẽ cuiuis plus in eo eſt,& maius
id,quod ex ſe habet. Cõtra autẽ aliquis dicet,primum nos *
ſenſilia mente percipiendis cõparando, quodãmodo mor-

talia diuinis exæquare. Deus enim est ex ijs quę mens con-
siderat Deinde vbique id quod continetur continente mi-
nus est. At Vniuersi natura eo quod mente videtur sensil-
continet. deus enim animam in medio positam per omn-
extendit, eique foris corpora circundedit. Videri autem
non potest anima, neque vllo alio sensu percipi, vt in Leg-
bus dictum est. itaque & vnusquisq; interitui obnoxius est
mundus nequaquam interibit. Nam quiuis nostrûm intu-
vitalē vim mortali ac dissolubili corpore continet. in mun-
do contra à principe parte & semper eodem modo se ha-
bente, corporea perpetuo conseruatur natura in medio si-
ta. Et vero diuersis modis sensile & sola mente perceptibil-
dicuntur indiuidua esse, nullamq; admittere partitionem
illud ob exiguitatē, hoc ob simplicitatem ac sinceritatem
& quod omnis priuationis expers est atq; differentię. Quin
& alioqui stolidum est corporeis rebus iudicare de incor-
poreis velle. Nam Nunc indiuiduū dicitur, & quod in par-
tes scindi nequeat, simul tamen vbique instat, neque eo vl-
la mundi pars vacat: sed & affectiones omnes, & actiones,
interitusque & ortus eo, quod Nunc dicitur, continentur.
Quod autē mente percipitur, de eo sola mens iudicat, sicut
solus visus de luce, ob simplicitatem & similitudinem. Cor-
pora autem cum varias habeant differentias & diuersita-
tes, alias alijs iudicandi instrumentis percipiuntur. Cæte-
rum ne hoc quidem recte, quod mentem cuius vis in no-
bis intelligit atque intelligitur, despiciunt: quę cum sit ma-
gna atque multa, complectitur omnia sensilia, & vsque ad
res diuinas pertingit. Id vero maximum est, quod ipse in
Conuiuio docens quo pacto amatorijs vti debeamus, ani-
mum à sensilibus bonis ad ea quæ sola mens cernit tradu-
cendo, hortatur nos, ne vllius corporis studij, aut scientiæ
pulchritudini addicti seruiamus: sed abiecta ista pusillani-
mitate ad vastum pulchritudinis mare nos conuertamus.

III. *Anima corporis principium Timæo & Legum X.*

Qua de causa Plato, cum semper animam dicat corpore
antiquiorem, eiq; ortus principium & causam, tamen, dicit
neq; animam exstitisse sine corpore, neque mentem sine a-
nima, sed animam in corpore, mentem in anima? sic enim
videbitur corpus & esse & non esse, quod & simul cum a-
nima exsistat, & ab anima gignatur. An verum est id quod
sæpe diximus? Scilicet mentis expers anima, & corpus in-
forme

forme ſemper ſimul fuerunt,neutrumq; eorum ortum habuit aut principium. Poſtquam autem anima mentem & harmoniam participauit,atq; ob concentum ſapiens facta mutationem materiæ intulit, ſuiſq; motibus ſuperior motiones eius ad ſe traxit atq; conuertit:ita corpus mundi ab anima principium duxit,eiq; conforme &ſimile eſt factum. Non enim ex ſeipſa naturam corporis eſt fabricata anima, neq; ex nihilo : ſed ex incompoſito & informi corpore cõditum atq; obtemperans redegit. Ergo ſicut is,qui diceret ſemper vim ſeminis eſſe cum corpore , tamen corpus ficus aut oleæ à ſemine factum , nihil diceret diſſonans : (ipſum quippe corpus motus & mutationis principio à ſemine indito ſic natum eſt atq; pullulauit)ita in formis &indefinita materia ab inſita anima cum formaretur, talem formam atq; diſpoſitionem accepit.

IV. De figuris & corporibus elemẽtorum. Timæo.

Cur, cum corpora & figuræ partim circulis, partim rectislineis contineantur,rectilineorum principia ſtatuit triangulum æquilaterum & inæqualium omnium laterũ (qui ſcalenus dicitur) quorum illud cubum confecerit,terræ elementum,hoc pyramidem, ac octo & viginti baſium corpora,ignis, aeris, & aquæ primordia : circularia autem omnino omiſit, quanquam globi mentionem feciſſet, vbi dictarum figurarum à quauis rotundum corpus ait poſſe in æqualia diuidi?An vera eſt eorum ſententia,qui eum dodecaedrum, id eſt, duodecim laterum corpus, globo adſcripſiſſe dicunt,cum ait deum eo vſum in expingenda Vniuerſi natura?Etenim corpus XII.baſium multitudine laterum, angulorumq; amplitudine recti naturã ſubterfugiens, flexile eſt, & circum extendendo, ſicut globi è duodecim pellibus compacti,circulum imitatur, ac multa complectitur. Habet enim XX. angulos ſolidos, quorũ quiuis tribus planis obtuſis continetur, ſingulis rectum & eius quintã partem continentibus. Compingitur autem atque concinnatur ex duodecim quiquangulis æquilateris atq; æquiangulis: quorum quoduis conſtat è triginta primis ſcalenis. itaque videtur ſimul & Zodiacum & annum repræſentare, quod inæquales cum illis numero portiones diuidatur. An quia ordine naturæ rectum circumferentiæ antecedit ? aut potius circumferentia accidens quodpiam recti eſt omnino.flecti enim dicitur rectum, & circulus de-

ſcribitur è centro, certa inter id & circumferentiam intercapedine, quæ rectam lineam capit, & ſui menſuram habet vndiquaq; enim circumferentia à medio æque diſtat. Tum conus quoq; (ſiue turbinem mauis dicere, ſiue metam, nihil moror) conus inquam & cylindrus à rectilineis propagantur. ille ſi fixo latere vno trianguli, reliqua in orbẽ circumagantur: hic, ſi idem parallelogrammo contingat. Et quando principio id eſt propius, quod eſt minus: minima vtique eſt omnium linearum recta, vtpote ſimplex. cum in circumferente aliud ſit concauum, aliud conuexum. Præterea numeri figuris ſunt priores, ſicut & vnitas prior puncto. quod eſt vnitas in poſitu conſiderata. At vero quæuis vnitas, triãgulus eſt. Nam omnis triangulus numerus, ſi octies ſumtus vnitatem adſciſcat, quadratum exhibet: eſtq; hoc ei cum vnitate commune. Prior ergo circulo eſt triangulus: ac proinde etiam recta circumferentem antecedit. Iam elementum nullũ in ea diuiditur, quæ ex ipſo ſunt compoſita: hæc in elementa reſoluuntur ſua. at triangulus non reſoluitur in vllam circumferentia comprehenſam figuram: circulum duæ diametri in quatuor diuidunt triangulos. ergo prius eſt rectilinium circulo, magiſq; elementi naturam habet. Sed & ipſe Plato oſtendit priori loco eſſe rectilineum, circulum eius quaſi appendicem quandam & accidens. Vbi enim terram ex cubis conſtituit, quorum quiuis rectilineis continetur ſuperficiebus: ait corpus eius globoſum fieri ac teres. Non itaque opus fuit peculiare elementum rotundis ponere: quando etiam certo modo inter ſe concinnata rectilinea hanc figuram præſtare poſſunt. Adde, quod rectæ lineæ ſiue magnæ ſint ſiue paruæ, eandem prorſus conſeruant rectitudinem: circulorum circumferentiæ quãto ſunt minores, tanto magis curuatæ atque arctatæ ſunt: quanto maiores, tanto laxiores. Inſiſtentes itaq; in ſuperficie conuexa, aliæ in puncto, aliæ in linea, attingunt ſubiectas planas ſuperficies: vt ſuſpicari non nemo poſſit, à rectis paulatim multis compoſitis circumferẽtem lineam abſolui. Hoc autem vide, ne eorum quæ in caduca ſunt natura circularium & globoſorum, fortaſſe nihil ſit ex omni parte ſuo reſpondens nomini: ſub inſiſtentia & extenſione rectilineorum, aut exiguitate particularum latente diſcrimine, vt id quod non eſt videatur rotundum atque teres. Itaque ergo cadu-

caducorum corporum nullum circulari motu circumagitatur, ſed ad rectam omnia lineam. Vere autem globoſum eſſe, non eſt ſenſilis corporis, ſed animæ & mentis elementum: quibus etiam circularem reuolutionem, vt naturæ conuenientem eorum, adſignat.

Quomodo in Phædro dicitur naturam alæ, qua id quod graue eſt ſurſum euehitur, maxime eorum fieri participem, quæ ſunt circum corpus dei? An quia de amore ſermo eſt: amor autem eſt pulchritudinis corpori inhærentis? pulchritudo autem ſimilitudinem rerum diuinarum mouet animum, eiq; res in memoriam redigit? Aut potius abſque vlla curioſa interpretatione, verba ſimpliciter ſunt accipienda: nempe quod multis animi facultatibus circa corpus occupatis, vis ratiocinandi & intelligendi maxime diuinã participet naturam: quam ille vim diuinarũ ac cœleſtium rerum capacem cum dixiſſet, non abs re alam appellauit, vt quæ animam ab humilibus & caducis rebus ſurſum euehat. *V.*

Qua tandem ratione ait Plato motus circũreſiſtentiam (hoc enim nobis ſit antiperiſtaſis) eo quod nuſquam quicquam ſit inane, cauſam eſſe eorum quæ eueniunt medicorum cucurbitulis, glutitioni, onerum iactationi, aquarum fluxui, fulminibus, ſuccino & Herculeo lapidi res ad ſe trahentibus, & ſonorum conſonantiæ: videtur enim abſurde tam multorum tamq; diuerſorum effectuum vna cauſa adferri. Nam quomodo ob circumreſiſtentiam aeris reſpiratio fiat, ipſe ſatis explicauit: reliqua omnia dicens mirabiliter effici, nihilq; eſſe, atque ipſa ſeſe inuicem contrudere, & viciſſim impellendo ſuas ſedes petere, ſingula nobis explicanda reliquit. *VI. Timæo.*

Primum de cucurbitula res ita habet. Aer carni proximus ab ea cum calore comprehenſus & inflammatus, rariorque quam ſint aeris meatus redditus, excidit non in vacuum ſpacium (quod nullum eſt) ſed in eum aerem qui foris ambit cucurbitulam, eumque impellit: is ante ſe ſitum. atque ita ſemper aerem aer impellit cedentem, appetens ſuccedere in locum vacuatum prioris ceſſione. ſic autem aer accidens ad carnem à cucurbitula comprehenſam, atque efferueſcens, ſimul humorem in cucurbitulam elidit. *Cucurbitula.*

Eadem eſt deglutiendi ratio. Cauitates enim quę circa os ſunt & ſtomachum, aeris ſunt plenæ. cum ergo cibus in eas deprimitur à lingua ſimul, & tonſillis intentis, eliſus *Glutitio.*

aer cedentem insequitur, vnaque cibum detrudit. Pondera autem iactata aerem scindunt, cum ictu incidentia, ac dissipant. is autem retro circumfluens, eo quod eius natura est hæc vt vacuatum sequatur impleatq; locum, subinde impulsum insequitur, motumq; accelerat. *Fulmen.* Fulminum autem casus ipsi quoque similis sunt iactationi. Ab ictu enim, qui in nube fit, ignea materia explosa in aerem exsilit, isq; contra ruptus cedit, ac rursum in sese concidens desuper, vi deorsum & contra naturam fulmen deprimit. *Electrum. Magnes.* Electrum vero nihil eorum attrahit quæ ei apposita sunt, vt neque Herculeus lapis, neque quicquam ad ea sponte sua adsilit. Sed lapis hic halitus emittit graues, quibus continens aer impulsus, eum qui ante se est trudit, isq; in orbem agitatus, ac ad vacuatum reuertens locum, vi vna trahit ferrum. Electro quippiam inest flammeum aut spiritus habens naturam. atque hoc attritione superficiei reclusis meatibus emissum, idem agit quod magnes. trahit quippe secum proximorum corporum leuissima atque siccissima, ob tenuitatem & imbecillitatem. non enim ita validum est, neque grauitate impetuve præditum, quo multum aeris impellere, & maioribus magnetis in morem vim facere possit. Cur vero neque lapidem aer, neque lignum, sed ferrum modo ad Herculeum promouet lapidem? hæc enim est quæstio communis & horum qui tractione lapidis, & eorum qui incitatione ferri existimant istorum corporum fieri coitionem. Ferrum neque adeo rarum est vt lignum, neque ita solidum omnino vt aurum vel lapis: sed meatus habet quosdam & trãsitus atque asperitates, quæ ob inæqualitatem aeri proportione respondent: quibus efficitur vt non elabatur aer, sed sedibus quibusdam receptus, & à ferro moderate reluctãte comprehensus, cum in id ad lapidem reuertens incidisset, vna secum rapiat atque perferat. Atque horum quidem hæc fere est ratio. *Fluuii.* Modus autem quo aquæ per terram fluentes contra aerem circumagunt, non perinde est euidens. Sed animaduertendum est lacuum ac paludum aquas immotas manere, quod eis circumfusus est vndiquaq; aer immobilis, & nullum vacuum præbens locum. Itaque ergo quæ in superficie est aqua lacuum & marium, turbatur atque fluctuat aere exagitato. sequitur enim statim eo locum mutante, atque ob inæqualitatem vna defluit. Nam

ictus

ctus qui inferne accidit, cauitatem fluctus efficit, qui superne, grauitatem: donec considat & cõquiescat humorem continens ambiensq; aer. Fluxus ergo aquarum, quæ ita feruntur vt subinde cedentem aerem insequantur, vicissimq; ab impulsu aduerso circumactis impellãtur, absq; fine continuantur. atq; hæc est causa, quod fluuii aucti aquis celerius currunt: iidem tenues & cauo alueo tardius meant ob imbecillitatem, non cedente aere, neque magnam circumresistentiam percipienté. Sic & fontium aquas necesse est effluere, aere extrinsecus in loca vacuata succedente in profundum, rursumq; aquam foras eiiciente. In domo etiã opaca & aerem ventumve continente solum aqua conspersum edit spiritum aut ventum: quod humori incidenti ictumque afferenti aer è suis sedibus cedit. Ita natura comparatum est, vt mutuo se pellant, vicissimq; cedant aer & aqua: quod nullum est vacuum in quo alterum subsistens ab altero non moueatur. De consonantia ipse modum aperuit, quo soni concinunt. Sonus enim celer, fit acutus, tardus autem grauis. itaque etiam sensum citius mouent acuti soni: quibus iam euanescentibus, vbi superueniunt graues, quod ex iis ob similem affectionem cõtemperatur, ad voluptatem auditui adfert, quæ concentus dicitur. Facile autem ex iis quę ante dicta sunt intelligitur, horum instrumentum esse aerem. Quippe vox est ictus audientis sensus per aures ab aere illatus. icit enim aer à mouẽte reictus: quod mouens si vehemens fuit, acute: si languidum, molliuscule. & quidem vehemens ictus ac contentus ad aures celerius accidit: deinde aer circumiens & ictum assumens tardiorem, assequitur, & secum ducit sensum. *Consonantia.*

VII. *Terra anima & motus.*

Quomodo ait Timæus animas in terram, Lunã, & quæ alia sunt instrumenta temporis dispersas esse? An hoc modo moueri statuebat terram, quo Solem, Lunam, & quinq; planetas, quos cõuersionum causa appellat instrumẽta tẽporis? & oportuit terram deuinctam circa axem Vniuersi, non ita fabricatam intelligi, vt vno contento loco maneret, sed quæ conuerteretur & circumageretur: vt postmodo Aristarchus & Seleucus ostẽderunt. Sane hoc ille ita poneret tantum, hic etiam pronuncians. Theophrastus porro etiam id narrat, Platonem iam natu grandem pœnitentia fuisse ductum, quod terrã in medio Vniuersi non suo loco

collocauiſſet. An vero his repugnant multæ aliæ haud di bic probatę Platoni ſententiæ? Mutata igitur ſcriptura, da tiuus chrono, pro genitiuo chronu legendus videtur: vt in telligas nō ſidera, ſed animalium corpora appellari inſtru menta. quo modo Ariſtoteles animam definiuit actū cor poris naturalis inſtrumentis præditi ac facultate vitæ. Ta lis ergo fuerit ſententia: animæ incongruentia ipſis & in ſtrumentis prędita corpora in tēpore ſunt diſperſæ. Sed a hæc aliena eſt opinio. Non enim ſemel, ſed ſępius ſtellas in ſtrumenta temporis appellauit: quando etiam ipſum So lem ait cum reliquis errantibus ſtellis factum ad definien dos & cuſtodiendos temporis numeros. Optimum igitu fuerit ſic accipere, dici terram inſtrumētum temporis, non quæ itidem vt ſtellæ moueatur: ſed quod ſuo ipſa ſemper in loco manens, iis motu cuique ſuo citatis ortuum & occa ſuum cauſa ſit: quibus primę temporū menſuræ dies & nox definiuntur. itaque cuſtodem eam, & veracem noctis diei que artificem dixit. Etenim horologiorum quoque gno mones non quia vna cum vmbris locum mutent, ſed quia ſuo in loco perſiſtant, inſtrumēta ſunt dimetiendi tempo ris: eoq; terram imitantur, quæ Solis infra ipſam delati lu men intercipit. Sicut ait Empedocles:

Noctem terra facit, dum lucem intercipit almam.

Hoc ergo hanc habet expoſitionem. Id vero magis adhuc ſuſpicetur nō nemo dictum eſſe præter probabilitatē atq adeo abſurde, Solem & Lunā ac planetas factos eſſe ad di ſtinctionem temporis. Nam cum alias magna eſt Solis di gnitas, tū ab ipſo Platone in Republica vocatur rex domi nuſq; omnis ſenſilis naturæ, ſicut Bonum naturæ ſola mē te cernendæ. nam Boni ſoboles dicitur, viſilibus rebus hoc dans vt & ſint & cōſpiciantur: ſicut res quæ mente vidētur ſola, id à Bono habent, vt ſint & intelligantur. Eum igitur deum, tali natura tantaq; potentia, inſtrumentum tempo ris, ac conſpicuam menſuram diſcriminis, quod ratione tarditatis ac celeritatis octo orbibus inter ſe intercedit, non admodum dictu decorum ac probabile videtur. Re ſpondendum eſt, eos qui his rationibus turbantur, ignora tione labi, quod putant tempus mēſuram eſſe motus & nu merum ſecundum prius ac poſterius, vt Ariſtoteles dixit: aut quantitatem in motu, vt Speuſippus: aut interuallum

Sol. lib. VI. pro pe finem.

Tempus quid.

motus,

motus, aliud nihil, vt Stoicorum nonnulli. ab accidente ſcilicet rem definientes, naturam autem eius & vim non perſpicientes. Quam quidem Pindarus non inepte videtur intellectam protuliſſe his verbis:

Ad tempus, quod omnibus præſtat cœlitibus.

Pythagoras quoq; interrogatus quid eſſet tempus, Animam Vniuerſi reſpondit. Non enim affectio aut accidens cuiuſuis motionis eſt tempus: ſed cauſa, vis, & principium omnia orta continentis concinnitatis atq; ordinis, quo natura Vniuerſi mouetur, animata ea: aut potius ipſa cùm ſit motus & ordo ac concinnitas, tempus dicitur. omnia enim mortalia iuſte temperat, viam abſque ſtrepitu ambulans ſuam. Etenim anima ſecundum antiquos, numerus eſt ſeipſum mouens. itaque etiam Plato ait tempus vna cum cœlo exſtitiſſe, motum ante cœli ortum fuiſſe, tempus non item. neque enim ordo tum erat, neque menſura, neq; definitio: ſed motus infinitus, tãquam informis & rudis materia temporis. quæ motio cum deinde figuris materiam, motum conuerſionibus ſeu circuitionibus informaſſet, ex altero mundum, ex altero tempus fecit. Haud iniuria autem ambo hæc deo tribuuntur: ſubſtantiæ mundus, æternitati tempus in motu: ſicut in ortu mundus eſt deus. Itaque ſimul orta cœlum & motum ſimul ait deſitura, ſiquidem eis interitus accidat. Fieri enim non poteſt, vt quod ortum eſt, abſq; tempore ſit, vt neque ſine æternitate id, quod mente ſola percipitur: quando id ſemper manere debet, illud ortum nunquã diſſolui. Adeo itaque neceſſariam cœlo habet complexionem & compagem tempus, nõ ſimpliciter motus, ſed (vt diximus) motus ordinatus, menſura ſua, finibus, & reuolutionibus contentus, quibus præfectus Sol cum ſit, eorumque inſpector, vt definiat, temperet, producatque in lucem mutationes & diſcrimina temporum, quæ, vt Heracletus dicebat, omnia ferunt: non vilibus aut exilibus, ſed maximis ac præcipuis ſummamque continentibus in rebus principi ac primo deo operam nauat.

VIII. *De animæ facultatibus. Ex fine quinti.*

Cum Plato in Republica de animæ facultatibus differẽs conſonantiam rationis, eius in qua irarum ardores exſiſtunt, & concupiſcentis optime cõparauerit concẽtui imæ, mediæ & ſupremæ chordæ: haud abs re dubitauerit aliquis rationemne an vero iracũdiæ capacem vim in medio col-

locauerit.neq; enim id ibi expreſſe ſignificauit. Sane facultatum ratione loci facta diſpoſitio, iraſcētem medię chordæ loco ponet, rationem ſummæ, quam Græci hypatē vocant. Antiquitus enim primum & ſupremum ii hypaton dicebant. ita etiam Xenocrates Iouem in rebus immutabilib. hypatum vocat, imum in iis quæ ſunt infra Lunam, & ante eum Homerus principum principē deum vocauit ὕπατον κρειόντων. Iuſte autem natura præſtātiſſimam partē ſummo ſtatuit loco, ratione gubernatoris inſtar in capite collocata: longe autem hinc, & vltimo atq; infimo loco poſuit cōcupiſcentem vim. vnus enim locus nete & neatos vocatur: quod ex mortuorum appellationibus patet, qui νέρτεροι & ἔνεροι dicuntur. quidam etiā ventum, qui ex imo & obſcuro loco ſpirat, indē Notū vocari autumant. Quo itaq; modo vltimum primo, imum ſummo opponitur: cum ſe concupiſcentia habeat eodem modo ad rationem: non poteſt ratio ſummum eſſe & primum, non etiam ſupremum, ſed aliud. Qui autem ei medium locum, vt principem, tribuunt, ignorant ſe ei præſtantiorem adimere. nēpe ſummum, qui neq; iraſcēti tribui, neq; cōcupiſcenti poteſt facultati: cum vtriuſq; ea ſit natura, vt regi & obſequi rationi poſſit, neutrius vt ei imperet. Magis etiam ita videbitur comparatum natura, vt iraſcendi vis in medio conſtituatur reliquarum. Nā rationis quidem ea eſt natura, vt imperet: iraſcendi facultatis, vt & regat & regatur. cum & pareat rationi, & cōpeſcat coerceatq; concupiſcentiam rationi non obedientem. Ac ſicut litteræ eæ quæ ſemiuocales dicuntur, mediæ ſunt inter mutas & vocales, ꝙ his minus, iis plus habent, ita in animo hominis iraſcendi facultas, non intemperate patiendi poteſtatem habet tantum, ſed ſæpe admixtā honeſti imaginem, cum ratione ad vlciſcēdum fertur. Ipſe Plato cum animam pari equorum cognato & aurigę contuliſſet, aurigam (quod neminem fallit) rationem facit. de equis eum qui cōcupiſcendi vim refert, omnino contumacem & refractarium, hirtum circa aures, ſurdum, & qui vix flagello ſtimuliſq; pareat. iraſcentem vero partem fræno facile obſequentem rationis, eiuſq; adiutricem. Sicut ergo in bigis non auriga eſt virtute & poteſtate medius, ſed equorum alter deterior rectore, idemq; iugali ſuo melior: ita in anima

Odyſſ. α. 45.

* In Phædro.

Plato

Plato non principi parti medium locum tribuit, sed ei facultati quæ minus rationis habet quam princeps pars, plus quam tertia. Hic ordo etiam consonantiarum proportionem conseruat. cum irascendi facultas mediæ chordæ vicē gerens ad rationem siue hypaten siue summam, referat diatessaron, (quartam vulgo dicunt) ad concupiscentiam vero, vtpote quæ neten seu imam chordam repræsentat, diapente conficiat, quæ Quinta vsurpatur. ratio autem ad cōcupiscentiam, tanquam hypate ad neten, diapason siue Octauam exhibet. At si medio loco rationem collocares, iam longius irascendi vim à vi appetendi dimoueres: cum nonnulli philosophorum similitudine harum moti, iram cum cupiditate idem statuerint esse. Quid, quod ridiculum videtur primum, medium & vltimum locis describere? cum videamus hypaten in lyra supremam, in tibia vltimam habere sedem. & quocunque loco mesen in lyra posueris eodem modo contētam, eam acutius hypata, grauius neta sonare. Sane oculus non in omnibus animalibus eundem obtinet locum: vbicunq; autem situs sit, hoc à natura habet vt videat. Pædagogus etiam non præcedens, sed à tergo sequens, ducere dicitur. & Troianorum ille ductor exercitus Iliad. λ. 64.

Nunc inter primos cernendus prœlia obibat,
Nunc acies inter postremas imperitabat.

Vtrobiq; tamen primus erat, & primaria potentia pollebat. Eodem pacto animæ facultates nō loci ratione in ordinem cogendæ sunt: sed vires & proportio examinandæ. Quod enim ratio in corpore hominis principe loco inest, id per accidens fit. Primā autem atq; primariam vim tanquā mesa ad hypatam, ad partem appetentem, & vt ad netam ad partem irascentem habet ratio: quatenus vtrāq; & laxat & intendit, omninoq; consonantiā eorum efficit, vel auferendo id quod est nimium, vel non sinendo eas plane luxari atque torpere. moderatum enim & concinnum quod sit atq; proportione respondens, mediocritate definitur. Immo autem hoc imperfectum est, rationis facultatis mediocritates in animi affectionibus facere, quas sacras vocant substātias, extremorum ad rationem, & inter se ratione temperaturā habentes. Non enim in bigis medio loco habetur iumentorū præstātius: neq; summo loco ponenda est aurigatio, sed mediocritas in inæqualitate celeritatis atque tarditatis equo-

rum

rum. quomodo rationis vis corripiens absurde concitatos affectus, & ad se accommodans inque modum redigens, mediocritatem inter nimium & parum constituit.

IX. *De partib. orationis.* Cur dixit Plato orationem è nominibus & verbis temperari? Omnes enim aliæ partes orationis præter has nihil fierent. Iuuenili quidem studio quodam Homerus omnes in hunc versum coniecit:

In Sophista.

Ilia. α. 185. Αὐτὸς ἰὼν κλισίηνδε τὸ σὸν γέρας, ὄφρ' εὖ εἰδῇς.

nam pronomen, participium, nomen, præpositio, articulus, coniunctio, & aduerbium ac verbum in eo sunt: particula δὲ loco pręposition is εἰς posita: cum κλισίηνδε tale sit, quale est Ἀθήναζε. Quid ergo ꝓ Platone afferemus? Nēpe ātiquos ab initio id orationē siue λόγον appellasse, quod enunciatum hodie, id est, protasis aut axioma Græcis dicitur: quod scilicet primum vbi effertur, veritas in eo vel falsitas inest. Eā vero oratio è nomine & verbo constat: hoc prædicatum, illud subiectum dialectici appellant. Cum enim hæc audimus, Socrates philosophatur, Socrates mutatur: nihil præterea desiderantes, alterum verum, alterum falsum esse dicimus. Apparet nempe homines ab initio ad hoc orationem & vocem articulis distinctam desiderasse, vt & actiones & qui eas agerent, itemque affectiones & qui iis afficerentur inuicem significare & explicare possent. Quoniam igitur actiones & affectiones verbo, qui agunt & afficiūtur nomine satis diserte exprimuntur, sicut ipse inquit: hęc significare ideo videntur. Reliqua autem dixerit aliquis non significare. Verbi gratia, gemitus, & vlulatus histrionū, atq; adeo arrisio & reticētia interdum, faciunt vt maiore vi sermo aliquid exprimat: non tamen ita vt nomē & verbum necessariam habent significandi vim: sed adscititiam quandam, quæ orationem variet: quo pacto litteras variant, qui spiritus & quantitates litteris annotant, non litteras, sed affectiones potius, & accidentia atq; differentias litterarum, quod manifestum fecerunt veteres, quibus XI. litteræ suffecerunt ad eloquēda & scribenda omnia. Porro vide ne non obseruemus Platonem dicere ex his, nō per hæc orationem misceri: ac proinde, vt si quis dicat medicamentum è cera & galbano misceri, aliquis id calumnians obijciat, ignem & vas omissa esse, sine quibus mixtio fieri non potuit: ita nos Plato-

'latonem culpemus, quod coniunctiones & præpositiones liaque id genus omiserit. Non enim ex his oratio, tamen orum opera, neque sine his confici videtur. Nam qui Ver-erare aut Verberari dicit, qui Socrates aut Pythagoras: is tcunq; aliquid intelligendum ac cogitandum præbet. non tem si quis Quidem, aut Enim, seorsim pronunciet, licet oncipere animo corporis aut rei alicuius notionē: sed nisi alia vocabula cum nominibus & verbis efferuntur, inani-us sonis ac strepitibus similia sunt. nam neq; seorsim, neq; nter se coniuncta illa quicquā notant rei: sed vtut coniun-as inter se ac in vnum confundas coniūctiones, articulos, præpositiones, conatus aliquid vnum ex ijs facere, vide-imur inanes sonos præcinere, non disserere. Nomine au-em cum verbo constructo quod componitur, illico iam o-tio est. Itaque non iniuria nonnulli has tantum partes o-tionis ponunt. Atque Homerus etiam fortassis hoc de-arare voluit subide dicens

——ἔπος τ' ἔφατ', ἔκ τ' ὀνόμαζεν. Ilia. α. 361.

erbum enim voce ἔπος solet innuere, vt in his:

Ὦ γύναι ἦ μάλα τοῦτο ἔπος θυμαλγὲς ἔειπες. &, Od. ψ. 193.
Χαῖρε πάτερ ὦ ξεῖνε, ἔπος δ' εἴπερ τι λέλεκται Od. θ. 408.
Δεινόν, ἄφαρ τὸ φέροιεν ἀναρπάξασαι ἄελλαι.

on enim coniunctio, aut præpositio, aut articulus cum citur, animo dolor adfertur, sed verbum hoc Efficitur, a-ionem designans turpem à motu animi inepto profectā. aque etiam poetas & scriptores laudantes aut vituperan-s, solemus dicere, aliquem vsum verbis Atticis, bonis, aut ntra pedestribus. at talibus vsum articulis Thucydidem t Demosthenem nemo diceret. Quid, inquies, nihilne re-quæ partes ad orationem conducunt? Respondeo sic cō-icere, vt salem ad obsoniū, aquā ad mazam. Euenus quo-ue ignem condimentorum optimum dixit * dicimus, ne-ue ignem neque salem rei elixæ aut cibi, quibus semper timur: non sicut oratio istis sæpe videtur nihil indigere. quod de Romana lingua dicere possum qua fere omnes odie homines vtūtur. Præpositiones enim paucis exceptis nnes sustulit, neque vllis omnino vtitur articulis, nisi sic-bi eos tanquā fimbrias nominum adhibet. Neque hoc est irum. quando etiam Hom erus heroici carminis ornatu omni- *

omnibus ſuperior, paucis nominibus articulos, tanquam poculis anſas: aut galeis criſtas adiecit. Itaq; etiam notati ſunt ij verſus in quibus articuli exprimuntur. vt

Αἴαντι δὲ μάλιστα δαΐφρονι θυμὸν ὄρινε
Τῷ Τελαμωνιάδῃ—— &,
Ποίησεν ὄφρα τὸ κῆτος ὑπεκπροφυγὼν ἀλέοιτο.

& pauca horum ſimilia. In alijs infinitus articulus omiſſus neq; perſpicuitati neq; elocutioni quicquam detraxit. Et vero neq; animal vllum, neq; inſtrumentum, neq; armorū genus, neq; vlla deniq; alia res partis ſuæ alicuius ſublatione fieri ſolet pulcrior, efficacior, gratior. Oratio coniunctionibus ademtis ſæpe maiorem ſortitur ad mouendum vim, vt in hoc

Ἄλλον ζωὸν ἔχουσα νεούταλον, ἄλλον ἄουτον,
Ἄλλον τεθνειῶτα κατὰ μόθον ἕλκε πόδοιιν.

In Meidiam. Et iſta Demoſthenis. Multa facere poteſt verberās, quorum
» aliqua percuſſus ne indicare quidem alij poſſit: figura, vul-
» tu, voce, quando contumelioſe agens, quando inimicus,
» quando pugnis, quādo in malam. hæc mouent, hæc de ſta-
» tu rationis deturbāt homines qui contumelijs nō ſunt ad-
» ſueti. Item. Quid? nōne Meidias ab hac ipſa die perorat, cri-
» minatur, clamitat? Si in ſuffragia mittitur populus, Mei-
» dias Anagyraſius obtruditur, Plutarchi publicus eſt hoſpes,
» arcana nouit, vrbs ipſum nō capit? Hinc eſt quod ea figura, qua coniunctiones omittuntur, valde ab ijs commendatur qui artis oratoriæ præcepta ſcribunt. ijdemq; eos, qui nimis adſtricti legib. aut conſuetudini nullam prætermittūt coniunctionem, incuſant vt ocioſam languidamq; moleſtamque, eo quod omni varietate careat orationem efficientes. Iam res ipſa oſtendit dialecticos, qui maxime coniunctionibus opus habent ad cōnexiones aut diſiunctiones enunciatorum, ita eas vſurpare, vt iugo auriga vtitur & viminib.

Od. ι. 427. Vlyſſes ad oues Cyclopis. non enim partem orationis aut compagem iſta vocabula, ſed colligandi inſtrumentum ſignificant, quod ipſa docet appellatio. neq; conſtringuntur ijs omnia, ſed ea tantum, quæ non dicuntur ſimpliciter. nisi velis etiam lorum oneris, & gluten libri partem eſſe, ac diuiſiones pecuniæ partem reip. gerēdæ. quomodo Demades dixit, pecuniā, quæ populo ex ærario dabatur ad ſpectacu-

lorum

lorum vſum, gluten eſſe popularis in republ. ſtatus. Quæ vero coniunctio ita ex multis vnum facit pronunciatum copulando atque connectendo, vt marmor colliquefactum igni ferrum conſtringit? neque tamen marmor ferri pars vel eſt vel dicitur. quanquam id quidem genus res, dum in liquata ſubeunt atque penetrant, & afficiunt & afficiuntur viciſſim. Coniunctiones ſunt qui cenſeant non vnum aliquod efficere, ſed eſſe recenſionem tanquam cum ordine aliquot enumerantur, qui deinceps magiſtratum geſſerint. Porro ad reliquas quod attinet orationis partes, pronomen manifeſto nominis eſt ſpecies. non tantum quia caſus habet eoſdem: ſed quod quædam prolata, proprijſſime id, quod ante definitum dicendo fuit, exprimunt. neque video quid amplius dicat qui Socratem, quam qui nominatim hunc hominem dicat. Quod participium appellatur, mixtum quippiam è nomine & verbo, ipſum pro ſe nihil eſt, vt neque communia fœmineorum & virilium nomina. conſtruitur ergo cum nomine & cum verbo, temporum ratione verba, caſuum cauſa nomina attingens. Dialectici talia vocant ἀνακλάστους, quaſi ſi refracta aut decerpta diceres: quia ſcilicet nominum & appellationum vim habent. vt cum militantem pro milite, amantem pro amatore diceres. Præpoſitiones galearum criſtis, & baſibus atque ſubijcibus licet comparare: quod non verba ſint, ſed circa orationem verſentur. Tu vide, ne fruſtis potius fragmentiſque vocabulorum ſimiles ſint: ſicut litterarum portiunculis & apicibus ſcribunt qui feſtinant. Nam ἐμβλῆναι & ἐκβλῆναι manifeſtũ eſt conciſa eſſe pro integris ἐντὸς βλῆναι, & ἐκτὸς βλῆναι. & προγενέας loco πρότερον γενέσθαι, & καθίζειν pro καταίζειν. ſicut haud dubie etiam λίθους βάλλειν & τοίχους ὀρύττειν feſtinantes orationemque coarctantes dixere λιθοβολεῖν & τοιχωρυχεῖν. Proinde vnumquodque horum vſum orationi aliquem præſtat, pars autem & elementum eius non eſt. hoc enim (vt docuimus) ſolis nomini & verbo debetur honoris, quæ primam iſtam conficiunt iuncturam, in qua verum falſumve locum habet. quam protaſin alij, alij axioma, Plato logon ſiue orationem appellat.

PLV-

PLVTARCHI DE PRIMO *frigido, libellus.*

ESTNE aliqua frigidi vis, Phauorine, princeps atque natura, ſicut calidi ignis, cuius præſentia quadam & participatione reliquorum vnumquodque fiat frigidum? aut potius frigiditas caloris priuatio eſt, vt tenebras lucis dicunt, & motus quietem? etenim frigiditas ſtatui ſeu quieti videtur accommodata, ſicut contra calor mouendi facultatem habere: & calidorum frigefactio nullius præſentia facultatis agentis fit, ſed diſceſſu caloris. ſimul enim hic confertim abijt, & friget id quod relinquitur. & vapor quem aqua feruens emittit, vna cum diſcedente calore elabitur. quo fit, vt frigefactio quantitati aliquid detrahat, calorem elidens, nihiloin eius locum ſuccedente. Quid ſi hoc primum nomine iſthæc ratiocinatio falſi ſuſpecta fit, quod multas illuſtres facultates perimit, eaſque non qualitates & habitus, ſed habituum & qualitatũ facit priuationes? grauitatem puta leuitatis, duriciem molliciei, nigredinem albedinis, amarorem dulcedinis, & quæ aliæ qualitates ob vim ſuam ſibi inuicem opponuntur, non vt habitui priuatio. Deinde, quod omnis priuatio ocioſum quippiam eſt & inefficax, vt cæcitas, ſurditas, ſilentium, mors, formarum enim diſceſſus ſunt, & naturarum abolitiones, nõ naturę & ſubſtãtiæ per ſe. At vero frigus in corporibus obortum non minores quam calor affectiones motuſque efficit ſuapte natura. Coguntur enim multa frigore, ſtipantur, atque denſantur, & quies ſtabilitaſve eius non ocioſa eſt, ſed grauis atque conſtans, ob vim eius ſubfulciendi, atq; continendi robore prę ditam. Itaque priuatio quidem defectus eſt & diſceſſio oppoſitę facultatis: at frigeſcunt multa multo intus calore inhærẽte: multa etiam frigus, quo magis ea calida ſunt, tanto magis cogit atq; denſat, vt cum candens ferrum in aquam intingitur. Stoici quoq; ſpiritum aiunt in corporibus infantium refrigeratione acui, mutataq; natura in animam verti. verum hoc controuerſia nõ caret. Sed cum frigus appareat opificem eſſe multarũ rerum aliarum, haud par eſt id pro priuatione haberi. Præterea, nulla priuatio cõparationẽ ſecundũ plus aut minus admittit, neq; eorũ quę viſu orbata ſunt, aliud alio magis minuſve cęcum dici-

Frigus non eſſe priuationem.

dicitur, nec quæ loqui non possunt, aliud aliò magis tacere, neq; quæ vitam amiserunt, aliud alio magis mortuum. At inter frigida non minus quam calida gradus isti sunt, vt aliud alio magis minusve, hoc admodum, illud non adeo, vnũ remissius, aliud intentius dicatur frigidum: quod materia alias vehemẽtius, alias lãguidius affecta à cõtrarijs facultatibus, alia alijs magis calida frigidave ex sese exhibet. Etenim habitus cũ priuatione misceri nõ potest, neq; admittit vlla vis priuationẽ sibi aduersam, aut sociã in subiecto adsciscit, sed ea subeunte cedit. Calida tamen aliquousque manent frigido admixto, vt nigra albis, grauib. acuta, dulcibus austera. quę quidem cõmunicatio & concinnitas colorum, sonorum, medicamentorũ, ciborum gratos multos amicosq; ortus præstat. Nã quæ est priuationis aduersus habitũ oppositio, hostilis est & pacti exsors: cum vnius natura alterã perimat. Ea vero, qua aduersæ facultates opponuntur, tempestiue si fiat, cum multæ artes vtuntur, tum vero natura plurimum & in alijs gignendis rebus, & maxime in aeris mutationibus, ijsq; effectis, quę quia temperat atq; dispẽsat deus, musicus appellatur. nõ sane quod grauia acutis, aut nigris alba accõmodet, interq; ea cõsonantiam efficiat: sed quod caloris & frigoris in mundo societatẽ dissidiumq; ita gubernet, vt & coeant & discessionem faciant moderate, & nimia vtriq; vehemẽtia ademta, in rectũ modum componat. Iam frigus perinde atq; calor sentitur. Priuatio autem non visu, non auditu, non tactu, deniq; nullo plane sensu percipitur. Sentiri enim est substantiæ. vbi substãtia nulla apparet, ibi priuatio intelligitur, quæ substãtiæ est negatio, vt cæcitas, visus, vocis silentiũ, corporis inane. nam neq; inane tangendo sentimus: sed vbi nullum corpus tactui occurrit, vacuum animo cõcipitur. neq; silentiũ audimus: sed quando nihil audimus, silentiũ intelligimus. eodemq; modo cæcorum, nudorũ, & inermium nõ est sensio, sed sensus negatione noscuntur. Ergo frigus, si quidẽ caloris esset priuatio, nõ sentiri oportebat: sed ea intelligi frigida, vbi calor abesset. Sin vt calor corporis tepore & laxitate, ita frigus eiusdẽ cõcretione atq; dẽsatione sentitur: huius iam quoq; cõstat vt & caloris suum esse peculiare principium atq; fontem. Proinde vniuscuiusq; formæ priuatio vnica est & simplex: substantiæ ipsi plura discrimina, com-

plures facultates sunt. Vnius modi est silentium: vox res varia, modo offendens sensum, alias oblectans. ac tales sunt etiam colorum figurarumque differentiæ, alias aliter afficientes sentientem. quod autem tangi non potest, & quod colore, denique quod qualitate caret, nullo discrimine est præditum, sed sui simile. Videturne ergo frigus priuationum istarum de genere esse, nulloque discrimine afficere? Immo contra magnæ vtilesq; voluptates corpori à frigore offeruntur: ac vicissim vehementia damna, dolores, ac pręgrauationes, quando non semper cedit ac corpus deserit calor, sed sæpe intus inclusus reluctatur atque pugnat. (cui pugnæ nomen est horror atque tremor) & victo calore cõgelatio & torpor succedunt: calore frigus superante corpus intepescit ac relaxatur, quod ἰαίνεσθαι vocat Homerus. Verum hæc omnibus sunt manifesta, hisque maxime affectionibus ostenditur frigus calori vt substantiam substantiæ, vel qualitatem qualitati repugnare, nõ vt negationem aut priuationem: neq; interitum esse caloris, sed naturam vi eius perimendi præditam. Alioquin & hyemem tempestatibus anni, & Aquilonẽ ventorum numero eximemus, vt æstatis & Austri priuationes, quæ proprium nullum habeant principium. At enim cum in Vniuerso sint quatuor prima corpora, quæ ob numerum, simplicitatẽ & vim plerique reliquorum elementa & principia statuunt, ignis inquã, aqua, aer, & terra: necesse est etiam totidẽ esse primas ac simplices qualitates. quæ vero sint, nisi calor, frigus, siccitas, humiditas, quib. elementorum omnes motiones absoluuntur? Vt autẽ in Grammatica elementorum sunt breuitates & longitudines, in musica graue & acutũ, nõ vnum alterius priuatio: ita in naturalib. quoq; rebus pro elementis accipere debemus calida frigidis, & humida siccis opposita corpora, siquidem & rationi & ijs q̃ in natura visuntur effecta consentire volumus. Nisi si placet sequi Anaximenẽ illum antiquũ, & neq; frigidum in substantia, neq; calidum relinquere, sed ea facere communes affectiones quę materiæ mutationibus comitentur. Is enim materiæ cõtractionem atq; densationem appellabat frigus: laxationem eius & raritatem, calorem. ideoque non inepte dici, calida hominem ex ore & frigida emittere. halitum enim compressum labijs atque densatum, fieri frigidum: emissum aperto ore,

Ilia. θ. 103. alibi.

ore, ob raritatem calescere. Quem quidem eius errorem refellit Aristoteles. aperto enim ore è nobis ipsis calidum efflari docet: cum vero flamus compressis labijs, nō nos è nobis exspirare aerem, sed eum qui ante os est impelli & rebus incidere. Enimuero si substantiam caloris frigorisq; esse concedimus progrediamur disputando, & quæ substantia, quod principium, quæ natura sit frigoris, inuestigemus. Ij qui scalenis ac triangularibus figuris in corporibus sitis, rigere nos, tremere, horrere, aliaq; id genus pati ob asperitatem eorum dicunt: quanquā in particularibus errant, principium tamen inde sumunt vnde petendum fuit. Oportet enim tanquam à Vesta, à substātia Vniuersi quæstionem inchoare. Qua in re maxime apparet quo philosophus à medico, rustico, tibicine differat. His enim sufficit extremarū causarum consideratio. Si enim proximam causam perspexerint, vt febris est causa intentio aut humoris in locum alienū illapsus, rubiginis frugum ardores Solis post imbrem, grauis soni fistularū inter se inclinatio: satis hoc artifici est ad suum opus. Physico autem, qui veritatem contemplatur, vltimorum cognitio non finis est, sed initium ad prima supremaq; proficiscēdi. Itaq; recte Plato & Democritus causam caloris & grauitatis quærentes, disputationem non ad mentionem ignis & terræ finiuerunt, sed sensibilib. ad mēte sola cernenda principia reuocandis, vsq; ad minima tanquam seminā progressi sunt. Veruntamen prius etiam hæc sensibilia tractare expedit, in quibus Empedocles, Strato & Stoici substantias facultatum ponebant: Stoici primū frigidum aeri adscribentes, Empedocles & Strato aquæ. Fortasse etiam fuerit qui terrā substantiæ frigidi subijciat. Verum prius illorum sententias consideremus. Quoniā ignis & calidus & splendidus, oportet naturam ei oppositam frigidam esse & tenebrosam. vt enim splendido tenebrosum, sic calido frigidum opponitur: quia sicut tenebræ visum, ita frigus tactum confundit: & calor sensum tangēdi, vt splendor videndi diffundit. Ergo quod primum in natura tenebrosum est, primum etiam frigidum erit. Aerem autem primum esse tenebrosum, ne poetas quidem fefellit. tenebras enim aeris nomine afficiunt.

Aer an primum frigidum.

Aer crassus apud naues erat haud quoq; Luna
Effulsit cælo. —— & iterum:

Ilia.5.649. *Aere disiecto, & pulsa caligine Solem*
Reddidit, vt pugnam posset iam quisque videre.

aerem quoq; luminis experté cnephas dicunt, quasi kenon phaus, id est, inané lucis: & nephos, nubes aer coactus densatusq; appellatur. achlys etiam & homichla, quæ caliginé & nubeculã notant, & quæ alia luminis sensum impediunt, aeris sunt differentiæ: cuius id quod videri non potest & colore vacat, Ades, i. Pluto & Acheron nominabatur. Sicut ergo splendore deficiéte tenebrosus fit aer: ita calore deferéte quod restat, nihil aliud est quam aer frigidus. itaq; etiam Theog.119. tartarus dicitur à frigore: quod etiã Hesiodus docuit, tartarum appellans aerosum. & qui horrore tremunt ac quassantur, tartarizein dicuntur. Horum ergo hęc est ratio. Iam quoniam interitus rei, mutatio eius est in contrarium, videamus rectene hoc dictum sit, ignis morté esse ortum aeris. Ignis enim moritur ipse etiam sicut animal, vel vi exstinctus, vel sua sponte emarcescens. Exstinctio autem illustriorem facit eius in aerem transmutationem. nam fumus aeris est species, & nidor (vt est apud Pindarum) aeris recalcitrans Aer ex igne. fumo. Veruntamen etiam flamma ob inopiam tabescente, vt in lucernis cernere licet, summũ eius in caliginosum ac tenebrosum aerem abire. Vapor quoq; qui à balneo vel cũ ad igné calefacti sumus, affusa frigida effertur, satis demõstrat calorem pereuntem in aerem mutari, vt naturæ ordine oppositum igni: vnde sequebatur, aerem primum tenebrosum esse & frigidum. Porro omniũ quæ à frigore in corporibus efficiuntur vehementissima & violentissima res cõgelatio in aqua à frigore efficitur. Ipsa enim suapte natura aqua facilime diffunditur, instabilisq; est & à concretione aliena: ab aere autem propter eius frigiditatem constricta crassescit & cogitur. Ideo dictum est:

Continuo ninget, Boream si prouocet Auster.

austro enim tanquã materiam præparante humorem, eum succedens Aquilo adstringit. & maxime hoc niues docent: aerem enim edentes & ante se spirantes tenuem atque frigidum, ita defluunt. Aristoteles etiã cotes plumbi colliquari scribit ac fluere præ gelu & hyeme, sola aqua accedente. aer autem, vt apparet cogit corpora frigore, itaque dissipat & rumpit. Præterea aqua à fonte auulsa facilius concrescit. magis enim aer obtinet vi sua aduersus minoré rem. Quod si quis

si quis frigidam ex puteo aquam in vase rursum in puteum demittat, ita vt aquam vas non attingat, sed in aere pẽdeat: paulo post temporis spacio eam quam ante frigidiorem sentiet. Quod quidem maximo est argumento, primam frigoris causam non esse adscribendam aquæ, sed aeri. Equidem magnorum fluuiorum nullus profunde gelu coit. non enim ad imum penetrat aer, sed ea tãtum adstringit frigore suo, quę amplectitur propius pertinens. itaq; barbari pedites eos trãseunt, præmissis vulpib. nam nisi crassa sit glacies, sed tantum superficiem durauerit, animaduertentes eę hoc è strepitu infra profluentis aquæ, retro abeunt. Sunt etiam qui pisces tum captant partem glaciei aqua soluentes calida, aqua tunc funiculum hami demitti sinẽte. Adeo nihil in profundo agit frigus. At vero quæ in summo sunt, ita à concretione ista mutantur, vt aqua in se coacta atq; compressa naues collidat atq; perfringat. vt testantur qui nunc cum Cæsare ad Istrum in hybernis fuerunt. Quanquam id ipsum quod nobis vsu venit, satis locuples testimoniũ perhibet. Nam postquam loti sumus & desudauimus, tunc magis refrigeramur: corporibus laxatis multum frigoris vna cum aere recipientes. Idem hoc aquæ accidit. nam facilius frigescit, si calefiat prius: quod sic facilius ab aere potest affici. quando etiam qui feruentes aquas sursum exhauriunt inque sublimi collocant, nihil nimirum agunt aliud, quam quod eas multo permisceri volunt aere. Atque his quidem, Fauorine, probabilitatib. nititur ea oratio, quæ principem frigidi facultatem aeri vindicat. Quæ vero eã aquæ defert, non dissimilibus vtitur principijs: nempe hoc ipsum quoque fato Empedocle: *An aqua sit primũ frigidum.*

Splendentem, & calidum cernes equidem vndiq; Solem:
Ast imbrem prorsus tenebrosumq; horribilemq;.

Cum enim calido frigidum ita, vt splendido nigrum opposuerit, hoc nobis colligendum dedit, ita eiusdem substantiæ esse nigredinem & frigus, vt eiusdem sunt splendor & calor. Nigredinem vero non ad aerem, sed ad aquam pertinere sensus testatur. Nulla enim res ab aere nigra, ab aqua omnes nigræ redduntur. si enim candidissimam lanam vel vestem in aquam inijcies, nigra inde eximetur, colorque is manebit tãtisper: dum vel calor liquorem exsiccet, vel prælum aut pondus superimpositum elidat. Et cum terra con-

ſpergitur aqua, nigricant loca guttis occupata, reliquis priſtinum colorem conſeruantibus. Ipſiuſq; adeo aquæ, ſi copioſa ſit, quod imum eſt, obſcuriſſimum eſt: cum partes aeri propinquæ pelluceant atque niteant. Ad hæc de reliquis humoribus maxime pellucidum eſt oleum, quia plurimum in ſe habet aeris. cui rei certo id eſt argumento leuitas, ob quam omnibus innatat humoribus, ab aere ſurſum elatum. Quin & in fluctus marinos ſi inuergatur, tranquillitatem facit: non ventis ob leuitatem eius inde delabentibus (quod Ariſtoteles putauit) ſed quia fluctus quouis humore ictus ſubſidat. Hoc oleo peculiare eſt, quod ſplendorem & perſpicuitatem in fundo aquæ præſtat, aere humorem diſſipante. nõ enim duntaxat in ſuperficie ijs qui noctu ſpongias captant, ſed etiam vrinãdo eas in profundo maris conſectantibus ex ore efflatum lumen præbet. Non plus igitur nigredinis aeri quam oleo, minus etiam frigidi ineſt. Nam oleum, quo nullus humorum plus in ſe habet aerei, minime frigidum eſt, molliterq; coit. quia aer in eius temperie contentus, non patitur id duriter adſtringi. Acus quoque & fibulas ferreas, aliaque horum affinia opera non aqua tingunt, ſed oleo: veriti ne aqua ob nimiam ſuam frigiditatem ea peruertat. Nimirum enim ab his æquius eſt iudicium peti, quam à coloribus. quandoquidem nix, grando, glacies ſimul & nitidiſſima ſunt & frigidiſſima. & rurſum pix cum opacior eſt, tum calidior melle. Cæterum hoc etiam miror eos qui aerem propterea quod ſit tenebroſus, frigidum ſtatuunt, non animaduertere eum ab alijs propterea calidum aſſeri, quia ſit leuis. Nam tenebroſum iſthuc nõ tam familiariter congruit frigido, quam graue & in ſtatu perſiſtens. Multa quippe caloris inania, ſplendorem tamen habent. leue, & quod ſponte ſurſum efferatur, nihil eſt eorum, quæ ſint frigida. Ipſæ quidem nubes, dum aeream ſeruant naturam, in ſublime feruntur. deinde in humidum mutatæ, ſtatim deorſum labuntur: & frigore recepto non minus leuitatem quam calorẽ amittunt. ac vice verſa calore in eas incidente, rurſum ſurſum feruntur, ſimul & aereã recuperantes naturam, & ſurſum enitentes. Id quoque argumentum quod de interitu afferebatur, vanum eſt. Non enim in contrarium abit quidquid interit, ſed à contrario corrumpitur. Sic ignis vel aqua dum perimitur, in aerem mutatur.

Nam

Nam Æſchylus non tam tragice quam vere dixit:

Compeſce aquam, ignis ſupplicium.

& Homerus fluuio Vulcanum, Neptuno Apollinem in pugna *Iliad. φ.* phyſice magis quam fabuloſe oppoſuit. ac Archilochus de contraria ſentiente non male dixit,

Illa dolos nectens, aquam ferebat altera
Manu, alteraq; ignem. ---

Apud Perſas vero ſupplicãdi genus erat acerrimum & repulſæ ſecurum, ſi ſupplex cum igne in fluuium deſcẽdens, minaretur ignem ſe in eum abiecturum niſi impetraret q̃ petebat. fiebat enim compos voti, ſed puniebatur propter cõminationem, vtpote iniuſtam & naturę contrariam. Illud quoq; tritum, Ignem aquę miſces, vſurpatum in eos qui vi conantur efficere quod fieri eſt nefas, teſtari videtur igni aquam eſſe hoſtem, ab eaque illum perimi & exſtinguendo multari: non ab aere, in quem ſuo interitu mutatur. Si enim id, in quod quiduis mutatur, contrarium eſt: magis aduer- *** ſabitur aeri ignis quam aqua. Mutatur enim in aquã, dum coit: in ignem, cum diſſipatur. ſicut rurſum aqua diſſipãdo in aerem, coeundo in terram abit: vt ego arbitror, ob familiaritatem & cognationem cum vtroq;, nõ quod alteri eorum cõtraria ſit atq; inimica. Illi vtro modo dixerint, argumentum corrumpunt. *Cauſa congelationis.* Abſurdiſſimum vero dictu eſt, ab aere aquam cogi, cum ipſum aerem nuſquam videamus cõcreſcere. Nubes enim, nebulæ, & nubeculę, congelatio non ſunt, ſed coitio quædam & craſſicies humidi ac vaporibus repleti aeris: cum ſiccus aer ne ad eam quidem vſque mutationem refrigeretur. Sunt enim certi quidam mõtes qui neque nubem, neque rorem, neque nubeculam admittunt, verticibus eorum in aerem purum humoriſque expertem penetrãtibus. vndi liquet vel in primis inferioris aeris coitionem & denſationem aeri ob humoris & frigoris admixtionem contingere. Rationi autem cõſentaneum eſt, quod magnorum fluminum ima non conſtringuntur gelu. Superiora enim congelata, exhalationem non tranſmittunt: eaq; intus contenta atque relíſa calorem præbet humori, qui in profundo eſt. quod eo demonſtratur, quia glacie ſoluta multum vaporem aquæ emittunt. Hinc & animalium corpora per hyemem ſunt calidiora, quod calorem à foris circumſtante frigore intro compulſum intus cohibent. Il-

læ vero sursum exhaustiones aquæ & in sublime elationes, non tantum calorem aquis auferunt, sed & frigiditatem. itaque minime niuem aut ex hac expressum humorem mouent, qui valde frigidam requirunt. motus enim vtrunque amolitur. Hanc autem vim nõ aeris esse sed aquæ, sic licet de integro ratiocinari. Principio probabile non est aerem, qui ætheri appropinquat, superficiemq; eius contingens, ab ignea tangitur substantia, vi esse præditum contraria. nã neque alias id fieri potest, cum tangatur & extremis continuetur ei suis: & rationi non conuenit, naturam deinceps ã corrumpente posuisse, eiq; contiguum fecisse id quod corrumpatur, tanquam ea non communicationis & consonãtiæ, sed pugnæ esset effectrix. Vtitur vero natura rebus non sinceris, neq; repugnantibus: sed alternatim positum quendam rerum ordinemque, non perimẽdis, sed communicãdis naturis aptum mediis insertis instituit. Talis est aeris natura, qui inter ignem & aquam interiectus, & vtrumq; eorum contingens, neque calidus ipse est, neque frigidus, sed temperie ex vtroque extremorum leui innoxiaque mixtus. Porro aer vbique est æqualis: non tamen omnibus in locis æque hyems & frigus sunt. nam aliæ partes orbis terrarum frigidæ sunt & humidæ, aliæ siccæ & calidæ, non fortuito quidem hoc, sed quod vna est frigoris & humidi natura. Africæ enim maior pars calida est & aquarum expers. Scythiam, Thraciam, & Pontum qui peruagati sunt, lacus habere magnos aiunt, ac fluminibus permeari magnis. & quæ in medio sunt palustria & lacuum similia, maxime frigent ob exhalationes humorum. Posidonius dum frigoris causam facit, quod aer palustris recens sit & humidus, nostram opinionem magis etiam probabilem facit, tantum abest vt fidem ei deroget. non enim aer vt recentior quisq; est, ita videretur frigidior, nisi in humidis origo inesset frigoris. Rectius ergo Homerus fontem eius indicans dixit:

Aerem non esse frigidũ.

Odyss. ε. 469.

Frigida de lymphis spirabat fluminis aura.

Præterea vero sensus nos sæpenumero fallit, vt vestem aut lanam tangẽtes frigidam, humidam nos tangere putemus: quod scilicet vtriusq; est qualitatis communis substantia, naturæq; vicinæ & familiares. In gelidis porro regionibus multa rumpit frigus vasa ęrea & figlina: nullũ tamẽ inane, sed plena omnia, frigore vim aquæ faciente. Sane ait Theophrastus

phrastus aerem vasa rumpere, vsum tumore tanquanm clauo. Sed vide ne elegantius quam verius hoc ille dixerit. nã hac ratione ea oportuit magis ab aere rũpi, quæ pice aut lacte essent repleta. Sed videtur aqua suapte natura & primo esse frigida. opponitur enim ratione frigoris calori ignis, vt siccitati humiditatis, & grauitatis leuitati. denique ignis naturam habet dissipandi & diuidẽdi: aqua glutinandi & continendi, frigore constringens & cogens. quod etiam innuens Empedocles, subinde ignem Litem perniciosam, aquam Amicitiam vehementem appellauit. Etenim ignis quidem alimentum est id quod mutari in ignem potest: mutatur autem, quod familiare ei est: sicut mutari id nequit, quod eius est contrarium, vt aqua. nam & hæc, vt simpliciter dicam, neque vri potest, & facit vt materia, herba, lignum humida difficulter vrantur, & ob virorẽ flammam edant languidam ac caliginosam, humore calori ob naturalem inimicitiam repugnante. Atque hæc tu cum illorum argumentis comparando perpende. Cęterum Chrysippus censens aerem primo frigidum esse, eo quod tenebrosus est, mentionem fecit duntaxat eorum, qui longius distare aquam ab æthere quam aerem dicerent: & cõtra eos aliquid dicturus, Hoc pacto (inquit) etiam terram diceremus primo esse frigidam, quia longissime abest ab aere. itaque hãc rationem tanquam plane absurdam repudiat atq; reiicit. Ego autem pro terra quoq; adferri posse puto probabilia argumenta, quibus eam primo frigidam esse fides fiat. Idq; primum ponam, quo Chrysippus pro aere vsus est præcipuo. quodnam? quia is primum sit tenebrosus. Nam si ille duas sumens facultatum oppositiones, ex vna alterã necessario sequi arbitratur: sexcẽtæ nimirum iam terræ aduersus aerem oppositiones & aduersationes possunt proferri, quibus etiam hanc, de qua agimus esse cõsequentem asseramus. Non enim opponitur tantum terra aeri vt grauis leui, deorsum vergens sursum se efferenti, aut vt densa raro, tarda & stabilis velocibus prædito momentis: sed vt grauissima leuissimo, densissima rarissimo, denique vt immobilis omnino suapte natura, ei qui spõte sua citatur motibus, & medium obtinens locum ei qui semper in orbem circumuoluitur. Nõ est itaq; absurdum, his tot ac tãtis oppositionibus etiam calidi ac frigidi contentionem comi-

Terra an primo frigida.

tari: Non sane. Splendidus vero est ignis, terra tenebrosa. immo autem tenebrosissima omnium rerum, luminisque vacuissima. Aer quidem primum particeps est luminis, mutaturque celerrime, impletusq; splendore, eum vsquequaque differt, seipsumque corpus lucis præbet. Sol enim surgens, vt quidam scriptor dithyramborum cecinit, statim implet magnam ventorum per aerem ingredientium domum. ex hoc lacui marique portio luminis immittitur, renidentque flumina quatenus aer ea attingit. Sola omnium corporum terra semper luminis expers est, neque radiis Solis & Lunæ illuminantibus percellitur. fouetur quidem ab iis, & exiguam sui partem à calore subeunte patitur tepefieri: sed ob soliditatem suam lumen non admittens, tantum in superficie circum illustratur: interiora tenebrę, chaos, & inferi nominantur, & erebus nihil est aliud, quam tenebræ in terræ corpore. Porro noctem poetæ terra natam fabulantur: mathematici ostendunt vmbram esse terrã aduerso Sole lumini officientem. aer enim tenebris impletur à terra vt lumine à Sole: & quæ non illuminatur pars aeris, noctis est ea quantitate, quantã vmbra obtinet. Itaq; exteriore aere etiam per noctem homines ac bruta animalia vtuntur, ambulantq; in eo per tenebras, in quibus vtcunq; vestigia quædam lucis atq; reliquiæ dispersæ sunt. intra domos aũt & tectis parietibusq; inclusus, omnino cæcus est & luminis expers, terra scilicet circumquaque ambiente. Quin & tergora & cornua integra ob soliditatem lumen non transmittunt, dissecta autem & polita aeris participatione fiunt pellucida. Existimo terram quoque à poetis identidem nigram appellari, ob tenebras & luminis vacuitatem. vt preciosa illa tenebrosi cum splendido contentio, terræ magis quam aeri congruat. Verum ea ad propositam quæstionem nihil facit, cum ostenderimus, multa frigida esse splendida, multa calida obscura & tenebricosa. Illæ vero frigoris magis cognatæ sunt facultates, graue esse, permanens, densum, immobile: quarum aeri nulla, terræ omnes magis quam aquæ insunt. Et quidem præcipue frigidum sensu iudice durum est, ac duritiei efficax, & resistens. nam Theophrastus narrat, pisces gelu concretos, si in terram demittantur, frangi ac conteri vitrorũ instar aut fictilium vasorum. Apud Delphos ipse audiuisti eorum, qui Parnasum conscen-

Frigoris adiuncta.

conſcenderant opitulatum. Thyadibus à vehementi vento & niue circumuentis, ita gelu duratas ligni in morem diriguiſſe chlamydes, vt diſtentæ etiam rumperentur ac confringerentur. Quin & neruis & linguæ motum eripit, duritiemque infert nimium frigus, cōgelans humidas & molles partes corporis. Quæ cum ſint in conſpectu, rem nūc ſic conſideremus. Omnis nimirum facultas quando præualet, ea eſt natura vt mutet ſibiq; ſimile faciat id quod ab ipſa eſt victum. ita quod ab igne vincitur, incendi, quod à ſpiritu, in aerem verti, quod in aquam incidit, niſi effugiat, videmus penitus humectari. Eſt ergo neceſſe vt quæ valde frigore afficiuntur, mutentur in id quod primo eſt frigidum. frigefactionis vero exſuperantia, eſt congelatio, quæ ad extremum rem in lapidem conuertit, vbi frigore prorſus obtinente humor congelauit eliſo calore. Itaque terra in profundo concretum aliquid frigore, & (vt ſic dicam) glacies eſt. frigus enim merum & nulla alia qualitate emollitum ibi habitat, longiſſime ab æthere repulſum. Iſta autem conſpicua, præcipitia, ſcopulus, ſaxa, Empedocles cenſet ab igni qui medio terræ ardeat edita ſuſtentari. magis tamen apparet, ea quorum calor eliſus eſt prorſuſque abiit calor, hæc omnino à frigore conſtringi & indurari: vnde & pagi Græcis dicuntur. multorumque extrema denigrata, qua ignis excidit, igni aduſta videntur intuentibus. Frigus enim alia magis, alia minus congelat, maxime ea quibus primo ineſt. Sicut enim quando caloris eſt leue reddere, quod calidiſſimum, idem & leuiſſimum eſt: & quia humiditas mollit, quod humidiſſimum, ſimul etiam molliſſimum eſt. ita ſi frigoris eſt cogere, frigidiſſimum quod eſt, erit etiam concretiſſimum, videlicet terra. Quod autem natura eſt frigidiſſimum, id vtique etiam primò erit frigidum. vnde conficitur, terram primo & natura eſſe frigidam. Idq; nimirum etiam ſenſu deprehenditur. Nam & lutū aqua eſt frigidius: & ignem terra ingeſta exſtinguunt. Fabri quoq; ferro candenti & emollito marmorum ſcobem ſeu ramenta inſpergunt, nimium fluxum inhibentes ac refrigerantes. Puluis etiam athletarum corpora refrigerat, ſudoreſq; exſtinguit. Quid vero ſibi vult noſtra quotannis migratio, dum hyeme longiſsime à terra nos in ſublimia ſubducimus ædificia, ęſtate aūt rurſum ad inferiora & humilia confugiētes,

ſuauem

ſuauem in vlnis terræ habitationem quærimus: nonne id facimus, quia frigus petentes ſenſu ad terram deducimur, eamq; primum natura frigidum agnoſcimus. certe ad mare per hyemem victus, fuga quodãmodo terræ eſt, relinquentium ob gelu eam quantum omnimo fieri poteſt, aeremq; maritimum, vtpote calidum, amicientium. at æſtate terrigenam rurſum & mediterraneum aerem aduerſus ardores deſideramus: qui non frigidus ipſe eſt, ſed ex eo quod primum & natura frigidum eſt editus, terræ virtute imbutus eſt, tanquam ferri quadam tinctura. Nam fluentium quoque aquarum eæ ſunt frigidiſſimæ, quæ de montibus aut ſaxis manant, & putealium aquarum quę in profundiſſimis ſunt puteis. his enim ob profunditatem non amplius admiſcetur exterior aer: illæ è ſincera terra erumpunt. qualis eſt apud Tænarum, quam Stygis aquam appellant, è ſaxo parcis ſcaturiginibus confluens, ita frigida, vt omnia vaſa rumpat, ſolaque aſini vngula poſſit contineri. Atq; etiam medicos audimus omni vniuerſæ terræ facultatem refrigerandi ac adſtringendi naturalem tribuere, multaque ab iis foſsilia recenſeri, quibus in medicina vis inſit obthurandi atque cohibendi. Quippe elementum terræ non ad ſecandum, aut mouẽdum natura aptum eſt, neque acumina habet, neque molliri aut facile circumfundi poteſt. ſed cubi * in morem firma eſt ac ſtabilis. itaq; & grauitate prædita eſt, & frigore: ſi quidem ea vis eius eſt vt denſet, compingat, elidat humorem, horrores & tremores in corporibus efficit ob inæqualitatem: quod ſi ſuperet omnino calore fugiente aut exſtincto, habitum conſtituit omnino congelatum atque exanimem. Itaque terra prorſum non ardeſcit, aut lente admodum atq; ægre vritur. Nam aer ſæpe ex ſeipſo flammam edit, fluitque & fulgurat accenſus: humore autem alimenti loco vtitur calor. non enim ſolidæ, ſed humidæ ligni partes cremando ſunt idoneæ: quo exſiccato, ſolidum & ſiccum relinquitur, in cinerem redactum. Neque ij quicquam agunt, qui hunc quoq; mutari & conſumi cõtendentes, ſæpe oleo aut adipe humectantes incẽdunt: cum rurſus ac denuo pinguedine exuſta, omnino tamẽ ſuperet ac permaneat quod eſt terreum. Itaq; terram, quod non tantum locum ſuum ſeruet, ſed etiam ſubſtantia ſit immutabili, ac * ſemper in deorum maneat domicilio, à ſtando Heſtiam ſeu

Veſtam

Veſtam nominauerunt priſci ob ſtatum & concretionem: cuius vinculum eſt frigus, vt Archelaus phyſicus aiebat, nulla eam re laxante, nullo molliente, vt quæ calefieri aut tepeſcere neſciret. Ij autem qui aerem & aquam frigida ſe cognouiſſe aiunt, terram negant: reſpiciunt ad proximã terram, aere, ſpiritibus, aqua: & calore plenam mixturam atque congeriem. Nihil vero differunt ab ijs, qui non ætherem primo & natura calidum, ſed aquam feruentem aut candens ferrum pronunciant: quod hæc tangunt & cõtrectant, primum purum cœleſtemq; ignem non ſentiunt: vt hi quoq; terram in imo latentem non vident, quæ maxime terra intelligenda eſt, ab omnibus alijs ſecreta. Cuius tamẽ indicium etiam heic ſunt ſaxa, quæ è profundo magnum & toleratu difficile frigus emittunt. Qui autem potum frigidiorem facere volunt, ij ſilices in aquam inijciunt. fit enim ſpiſſior, & vis eius intenditur frigore quod à lapidibus recens & ſincerum in eam emittitur. Veteres ergo ſapientes ac doctos cenſendum eſt ſtatuiſſe cœleſtia terreſtribus non permiſceri: non quod velut in trutina ad inferiora loco & ſuperiora reſpexerint, ſed ad facultatum differentiã. quippe calida, ſplendida, velocia, leuia, immortali ac ſempiternæ naturæ adſcripſerunt: tenebroſa, frigida, tarda, mortalium & inferorum ſortẽ parum beatam arbitrantes. Quãdo corpus etiam animalis dum ſpirat, &(vt poeta ait) viret, tantiſper etiam calore vitaq; fruitur: his priuatum, & iam ſolis terreſtribus reſtantibus partibus, ſtatim frigore & gelu corripitur, ſcilicet quod in quauis potius quam terrena re ſecundum naturam calor inſit. Hæc tu, Phauorine, cum ijs compone, quæ ab alijs ſunt dicta. quæ ſi non multum vincant vincanturque probabilitate, valere iube opiniones, & exiſtima, Philoſophi magis eſſe in rebus dubijs aſſenſionem cohibere, quam aliquid tanquam certum probare.

PLVTARCHI COMMENTARIOLVS, BELLONE AN PACE CLARIORES FUERINT ATHENIENSES.

* * *

ATQVE hoc quidem recte reſpondit ipſum ſubſecutis ducibus Themiſtocles, quib. ille aditum ad res geren-

Historici res gerentibus posthabentur.

das patefecit, barbaro profligato, & liberata Græcia. Recte autem dicetur in eos idipsum, qui propter libros à se scriptos multum sibi tribuunt. Si enim desint qui res gerant, nullus erit historiæ scriptor. Aufer Periclis administrationem reip. & de naualis prœlij victoria ad Rium à Phormione erectũ trophæum, tum Niciæ apud Cythera, Megara & Corinthũ egregia facinora, Pylum Demosthenis, Cleonis captiuos cccc. & Tolmidã qui circum Peloponnesum nauiget, ac Myronidem qui Bœotos vincat apud Oenophyta seu Vineta: iam deleueris Thucydidem. Tolle Alcibiadis conatus audaces apud Hellespontũ, Thrasylli ad Lesbum, & euersam à Theramene paucorũ in rep. potestatẽ Thrasybulũ & Archippum, ac LXX. istos qui à Phyla profecti cõtra principatum Spartanorum insurrexerunt & Cononem res Athenienses rursum in mare deducẽtem: sustuleris Cratippum. Ipse vero Xenophon suæ sibi historiæ fuit argumentum, scribens quomodo exercitum duxerit, & quid præclare gesserit rei, ac de ijs compositã historiam esse à Themistogene Syracusio, gloriã hanc alij deferens scriptionis, vt de seipso tanquã alio scribens facilius fidem inueniret. Reliqui omnes historici, Clinodemi, Diylli, Philochori, Phylarchi, alienorum amorum tanquã fabularum fuerunt histriones, imperatorum & regum res gestas disponentes, ac sub eorum memoriam subeuntes, vt ab ea in partem aliquã splendoris ac lucis collocarentur. Quippe ab autore factorum recellitur in scriptorem, atq; in eo refulget imago gloriæ: vbi tanquam in speculo apparet in oratione effigies alieni facinoris. Profecto vrbs hæc multarum etiam aliarum mater, nutrixque benigna fuit artium: quarum alias prima reperit inq; lucem protulit, alijs honorem, vim, incrementa contulit. non minimam vero ei debet & inuentionis & exornationis partem ars pingendi. Nam Apollodorus pictor, qui primus hominum inuenit colorum temperationem diuersorum, & vmbræ coloribus exprimendæ rationẽ, Athenis natus fuit, cuius operibus inscriptum fuit,

Pingendi ars.

Facilius hæc culpabit quis, quam imitabitur.

Tum Euphranor, Nicias, Asclepiodorus, Pleistenætus frater Pheidiæ: quorum alij ducum victorias pinxerunt, alij pugnas, alij heroas, vt Euphranor, qui Theseum à se pictum Parrhasij Theseo comparans, hunc dixit rosas edisse, suum autem

autem bubulas carnes. Reuera enim Parrhasij pictus effictusque fuit nitide: & similis nonnihil alterius est. sed Euphranoris videns aliquis, non inscite diceret:

Ad ciues ingenti pectore præditi Erechthei,
Quem Ioue nata Minerua aluit. ——— *Ilia. 6. 547.*

Pinxit etiam equestre aduersus Epaminōdam prœlium ad Mantineam pugnatum Euphranor non sine diuino quodā instinctu. *Pugna ad Mantineam expictio.* Res ita habuit. Epaminōdas Thebanus Leuctrica victoria elatus, cum insultare Spartæ ruenti, fastumque & dignitatem ciuitatis conculcare in animo haberet, principio cum LXX. millium exercitu facta impressione ditionem Laconicam vastauit, finitimosque ad defectionem à Spartanis faciendam pertraxit. Deinde apud Mantineam cum ij aciem opposuissent, ad pugnam prouocauit. cumq; recusarent, & congredi non auderent, sed ab Athenis suppetias exspectarent: noctu castra mouit, hostibusque deceptis in Laconicam descendit: parumque abfuit quin ipso aduentu suo Spartam desertam caperet. tamē socijs Lacedæmoniorum id sentientibus, & celeriter ad tutandam vrbem auxilia ferentibus, præ se tulit, rursum se ire agros populatum: itaque deceptis & sopitis hostibus noctu è Laconica mouit, continentique itinere Mantinensibus nihil tale exspectantibus superuenit: cumque ij tum maxime de mittendis Spartam suppetijs deliberarent, statim Thebanos se armare iussit. Ergo Thebani, vt qui in armis sibi multū tribuerent, statim accurrere, & vrbē in orbem cingere. Mantinenses vero trepidare, promiscue vociferari, discursare, vt qui neque tantas copias subito fluctus in morem irruentes propulsare possent, neque spem auxilij vllam viderent. Ecce autem hoc ipso temporis & fortunæ in articulo Athenienses è superioribus locis in Mantinensem agrum descendunt, ignari momentorum, & quantam præsens periculum festinationē requireret, sed lēto gradu iter institutum peragentes. Verum vbi quidam excurrens quo res loco esset exposuit: tametsi & pauci erāt, si quis cum hostium numero compararet, & ex itinere defessi, aliorum etiam sociorū præsentia destituti, statim tamē aciem instruxerunt. equitesque instructi & prouecti vsq; sub ipsas portas murosque Mantineæ, acre prœlium equestre commiserunt, victoriaq; potiti eam vrbem è manib. Epaminondę

eripuerunt. Hanc rem Euphranor pinxit, videreq; est in pugnæ eius imagine, quanta vi ac feruore animorum pugna fuerit commissa atq; peracta. sed non puto vos pictoris artificium ducis virtuti cōparaturos, aut passuros si quis tabulam trophæo, & imitationem ipsi rei vellet præferre. Dixit quidem Simonides picturam esse poesin tacentem, poesin picturam loquentem. Nam quas res tanquam si coram agerentur pictores repræsentant, hæ vt præteritæ orationis enarrantur atq; conscribuntur. ac cum pictores idem coloribus & figuris exprimant, quod scriptores verbis & dictionibus: tantum hi materia & modo imitationis differunt: vtrisq; idem est finis propositus, isq; optimus historiæ scriptor habetur, qui narrationem personis animoq; mouendo aptatis figuris ita cōformat, vt picturā referat. Ad hanc quidē Thucydides euidentiam semper enititur, vt auditorem tanquam spectatorē faciat: & quæ animorum perturbationes atq; consternationes spectantibus accidissent, in easdem lectorem cōijciat. Nam ad ipsius Pyli asperum littus Atheniensium aciem instruens Demosthenes, Brasidaque gubernatorem vt foras nauim impelleret instigans, & ad transtra vadens, ac sauciatus & animo deficiens, & in locum remigibus vacuum declinans: tum è mari pedestre certamen Spartani, nauale è terra Athenienses obeuntes: rursumque bello Siciliensi terrestre prœlium, nauali æquali Marte. hæc inquam omnia ita sunt descripta, itaque euidenter quasi ob oculos posita, vt nō minores fere quam in re præsente factum fuisset motus perturbationesq; animi legentis persentiat. Tamen si pictores non cōparamus imperatoribus, ne historicos quidem ijs æquabimus. De Marathonia autē pugna nuncium attulit Thersippus Erœensis, si Heraclidæ Pontico credimus. Plerique ferunt Euclem cum armis à pugna adhuc calentem in fores principum incidisse: idq; vnum fatum, Saluete, salui sumus, illico exspirasse. Verum hic quidem nuncius venit rei quam coram vidisset, interq; alios pugnasset. Agedum si quis de colle aut quo aut specula caprarū ouiumve pastor eminus pulcherrimi istius certaminis, omnemque orationē superantis spectator, in vrbem nuncium rei attulisset, ipse sine vulnere & incruentus, ac præmij loco eos posceret honores, qui Cynægiro, & Callimacho, Polyzeloq; habiti sunt, propter quod

Pictura & poesis.

* *

quod eorum res gestas, facinora, vulnera, interitus ipse renunciasset: nonne videretur tibi omnem excessisse impudentię magnitudinem? quando Lacedęmonios aiunt nuncio victoriæ ad Mantineam partæ, quam descripsit Thucydides, carnem è phiditio muneris loco misisse. Scriptores quidem rerum gestarum, nuncij quidam sunt vocales, resque ipsas orationis vi atque pulcritudine æquant. debentque ijs gratiam, qui primi eos legunt atque cognoscunt, sed & laudatur eorum memoria propter eos, quorum præclara facinora literis commendauerunt. Non enim oratio, quantumuis eam dignemur auditione, res efficit. quando etiam poesis gratiam honoremque inuenit, factis similia narrans, vt ait Homerus:

Plurima narrabat conficta, simillima veris. Odyss. τ. 203.

Ferunt etiam Menandro familiarium quendam dixisse: instant Liberalia, & tu comœdiam nondum composuisti? atque eum respondisse: Ego me hercle comœdiam feci, argumento iam materiaque dispositis: restat tantum vt ei versus accinam. Nam ipsi quoque poetæ existimant res magis esse quam verba necessarias atque præcipuas. Corinna etiam Pindarum iuuenē adhuc, & audacius eloquentia vtentem monuit, esse eum artis musicæ rudem, quod nullas fabulas scriptis insereret, quod poetę esset officium: cum elocutio, & figurę, ornatusque, & cantilena ac carminis modus tantum eo afferantur, vt rebus propositis suauitatē concilient. Huic admonitioni Pindarus, cum animum perattente aduertisset, carmen scripsit, cuius est initium:

Ismenumve, an aureis vtentem fusis Meliam,
Aut Cadmum, aut Spartorum genus virorum,
Aut Herculis omnia superantis vim canam?

cumq; id Corinnæ exhibuisset, ridens ea, Manu, inquit, serendum est, non toto sacco. vera enim congesta omnis generis fabularū semina promiscue in illam odam Pindarus confudit. Enimuero poesin fabularum compositione occupatam esse, etiam Plato docuit. Est autem fabula narratio falsa, veræ similis. longe itaq; abest à rebus. Narratio enim rei, fabula narrationis simulacrum est: tantoq; interuallo absunt fingentes à narrantibus, quanto hi à rem gerentibus. Sane poeseos & lyrici carminis opificem nobilem Athenæ nullum tulerunt. Cinesias quidem videtur infelix

 fuis-

Scenicam poesin eleuat.

fuisse dithyramborum conditor, homo nullis natalibus & ignobilis: exagitatusq; à comœdiarum scriptoribus & deri sus, famam parum sibi fauentem expertus est. De dramati bus autem comœdiam ita censuerunt esse rem indecoram & importunam, vt lege Areopagitæ cauerint, ne quis por ro comœdiam scriberet. Floruit interim tragœdia, ac cele bri fuit gloria, auditio & spectaculum quod eius ętatis ho mines maiorem in modum admirarentur. quia fabulis a nimorumq; motibus fraudem faceret, qua & qui deciperé (vt dicebat Gorgias) nō decipiente iustior, & qui decipere tur nō decepto sapientior esset. iustior decipiens, quia pr se hoc tulerat: sapientior deceptus, quia qui non plane sun stupidi, facile voluptate orationis capiuntur. Et tamen quam vtilitatem pulcræ istæ tragœdiæ Athenienſibus a tulerunt? Themistoclis certe calliditas muris vrbem mu nijt, Periclis industria arcem exornauit, Miltiades liberta tem reddidit patriæ, Cimon ad principatum euexit. Si Eu ripidis sapientia, Sophoclis facundia, Æschyli grandilo quentia perinde vel aduersitatē aliquam depulit, vel splen dorem parauit Athenienſibus: par est dramata cum tro phęis conferri, ac theatrum pręrorio opponere, & discipli nas cum rebus præclare gestis comparare. Placetne ipso viros introducere, notas & insignia suorum operum adfe rentes, seorsimque vtrisque ingressum dare? Accedant ergo præcinentibus lyris & tibijs poetæ dicentes & cantante

* Fauete linguis, cedite nostris, si quis imperitus talium ora tionum, aut linguam non habet puram, aut nobilium o gia Musarum neque cecinit, neque choris ducendis inte fuit, neq; cornigeri tauriuori lingua Bacchi sacra peregi simul gestent instrumenta, laruas, aras, machinas in scen versatiles, & tripodes victoriarum pręmia. vna eant Trag histriones, & Nicostrati, & Callippidę, & Menisci, & Theo dori, & Poli, tragœdiæ tanquā sumtuosæ mulieris comto res & gestatores, aut potius tanquam statuarum incrusta tores, deauratores & tinctores. sequantur etiam vasa, pe sonę, trabeę purpureę, machinę à scena: tum choros conf cientium & stipatorum negociosissima turba: sumtusq; i istas res magnificus paretur. Quæ omnia cernens Laco ill non inepte diceret, grauiter peccare Athenienses, res seria in ludicrum impendentes: hoc est, magnarum classium &

exer

exercituum commeatum atq; ſumtus in theatrum prodigentes. Si enim rationes ſubducantur quanti conſtiterint ſingulæ Athenienſibus fabulæ: apparebit eos in Bacchas, Phœniſſas, Oedipos, Antigonam, Medeæq; & Electræ mala plus feciſſe ſumtuum, quam in bella pro imperio & libertate contra barbaros geſta. Etenim imperatores ſæpe ad pugnandũ eduxerũt viros, cibum ignis expertẽ ſecum portare iuſſos. & triremium præfecti ſocijs naualib. naues inſtruxerunt, parata ijs farina, atq; obſonij vice cepis & caſeo. At choragi chorum agentibus anguillas, lactuca, alliorum nucleos, medullam apponentes, per multum tempus conuiuia præbebant, vocem exercentibus atq; luxuriantibus. atq; hi quidem ſi vincerentur, reſtabat vt exagitarentur atq; deriderentur. victoribus nõ tripos erat, aut donarium quod ob victoriam dedicaretur, vt Demetrius ait: ſed in funib. effuſa vita, & inanis tumultus deſertæ domus. Hoc enim vectigal eſt poetices, nihilq; ex ea ſplẽdidius exſpectandũ. * * Contra nunc huc accedentes conſideremus imperatores, quibus progredientibus re vera fauendum eſt linguis, debentque ijs de via decedere quicunque nulla re domi militiæq; geſta nil tale audent, animoq; non ſunt puro, neq; Miltiadis Medicidæ, neque Perſicidæ Themiſtoclis manu orgijs ſunt initiati. Martia hæc eſt caterua, in terra phalangibus, in mari claſſibus, ſpolijſq; & trophæis admixtis onuſta. Audi Alala belli ſoror: haſtarum hoc exordium. Audite viri ſacris mactantem mortem, vt aiebat Epaminondas Thebanus: pro patria, ſepulcris, & aris in pulcerrima vos & ſplendidiſſima date certamina. Videre mihi videor victorias eorum accedere, nõ bouem trahentes præmium aut hircum, neq; coronatas edera, & fecem Bacchicam redolentes. Totas ſecum vrbes, inſulas, continentes, & oras maritimas adducunt, coloniaſque populorum ampliſſimas, vndique trophæis & ſpolijs coronatæ. quarũ ornamenta & monimenta ſunt parthenones c. pedum menſura, auſtrini muri, naualia, propylæa, Cherroneſus, Amphipolis. Marathon Miltiadis victoriam deducit, Salamis Themiſtocleam, mille nauium inſiſtentem naufragijs. Fert Cimonis victoria c. triremes Phœniſſas ab Eurymedõte. Demoſthenis & Cleonis à Sphacteria captum Braſidæ ſcutum, victoſque milites. Cononis victoria mœnia Vrbi circumdat. Thraſibu-

Victoria Athenienſiũ.

læa populum liberum à Phyla reducit Alcibiadeæ apud Siciliam res Vrbis labaſcentes erigunt. è certaminibus Nelei & Androcli apud Lydiam & Cariam vidit Ioniam Græcia reſurgentem. Reliquarum ſingulæ, ſi interroges quid boni attulerint reipublicæ: hæc Samum, alia Leſbum, alia Cyprum, alia Pontum Euxinum, alia 10. triremes, alia CCIↃↃ. talentorum ſui mercedem ac tropheorum reſpondebit. Ob hæc populus feſtos agitat dies, ac dijs ſacrificat: non ob Æſchyli aut Sophoclis victorias: neq; quando Carcinus cum Aeropa rem habuit, aut cum Hectore Aſtydamas. ſed ſextã Boedromionis diem hodieque Athenæ feſtam celebrant, memoria Marathoniæ pugnæ. Sexta vltra decimam eiuſdem menſis, vinum funditur ob victoriam naualem Chabriæ apud Naxum ea die partam. Duodecima gratiarum ob receptam libertatem agendarum cauſa ſacrificabant. tunc enim à Phyla in vrbem redierunt. Tertia autem eiuſdem menſis die apud Platæas prœlio vicerunt. Decimamſextam Munychionis Dianæ conſecrauerunt. tunc enim Luna vincentibus apud Salaminam Græcis pleno orbe apparuit. Duodecimam Scirophorionis ſacram fecit pugna ad Mantineam, in qua pulſis cedentibuſque ſociorum copijs, ſoli à ſua parte vicerunt Athenienſes, trophæumq; de victoribus hoſtibus poſuerunt. Hæc vrbi gloriam, hæc maieſtatem parauerũt. hæc ſunt ob quę Pindarus Athenas fulcrũ Græciæ nominauit, nõ quod ea Phrynichi vel Theſpidis tragœdijs Græcos erexiſſet: ſed quod primum (vt idem ait) apud Arthemiſium filij Athenienſium iecerunt ſplendidum libertatis fundamentum: & apud Salaminam, Mycalen, Platæas tanquam adamantinis fulcris muniuerunt Græciæ libertatem, & ad alios homines propagauerunt. At vero dices, poetarum ſcripta eſſe ludicra: oratores autẽ habere aliquid, quo cum imperatoribus comparentur: vnde, vt apparet, ſumtum ſit quod Æſchines Demoſthenem ſubſannans, eum dixit ſcribendo litẽ intendere oratoriæ contra artem imperatoriam. Ergone dignum eſt præferre Plataicam Hyperidæ orationem Ariſtidæ rei ad Platęas geſtæ? aut Lyſiæ in XXX. tyrannos orationem, Thraſybuli facto, aut Pelopidæ Archiam tyrannum interficientis? aut Æſchinis in Timarchum de ſcortatione, Phocionis facinori Byzantio auxilium ferentis, quo fecit, ne confœderatorum filij

Oratores extenuat.

lii ludibrio & cõtumeliis Macedonum eſſent obnoxij? aut publicis coronis quibus ob liberatam Græciam ille ornatus eſt, comparabimus Demoſthenis orationem pro corona? in qua id vnum ſplendidiſsime ac doctiſsime fecit orator, quod maiores ſuos iurauit qui apud Marathonem pro libertate propugnaſſent: potius, quam eos qui in ſcholis adoleſcentulos docent, in quibus erant Iſocrates, Antiphõtes, Iſæi: verum illos quorum ciuitas publica ſepultura reliquias dignata eſt, in deorũ numerum retulit orator, iurans eos, quos nõ imitaretur. Iſocrates aũt cum eos qui in Marathone periculum vitæ pro patria adiuiſſent, tanquam alienis animis vſos decertaſſe dixiſſet, & eorũ audaciã mortiſq; cõtemtionem prædicaſſet maiorem in modũ: ipſe (vt fertur) iam ſenex factus, interroganti quomodo viueret, Ita, reſpõdit, vt homo qui nonageſimum annũ excesſit, ac malorum omnium maximum mortem exiſtimat. Non enim gladium acuens, non cuſpidem lanceæ præfigens, non galeam poliens, non militans, non remum ducens: ſed oppoſita, paribus mẽbris conſtantia, ſimiliter deſinentia glutinans atq; componens, ac tantum non dolabris atq; ſcalpellis læuigans ac complanans circuitiones verborum, cõſenuerat. quomodo itaq; non metuiſſet is homo ſtrepitum armorum & acierum armatarum conflictum, qui timuiſſet vocalem collidere vocali, & iſocolon vna ſyllaba curtatum enunciare? Profecto Miltiades ad Marathonem profectus, poſtridie à commiſſo prœlio in vrbem venit victor cum exercitu. Et Pericles cum Samios nono mẽſe ſubegiſſet, Agamemnoni ſe præferebat, qui Troiam decimo demum anno cepiſſet. Iſocrates autem tres pene olympiades conſumſit ſcribenda Panegyrica oratione: cum quidem tanto temporis ſpacio nunquam neq; militaſſet, neq; legationẽ obiuiſſet, neq; vrbẽ condidiſſet, neq; claſsi præfectus emiſſus eſſet. & tamen innumera bella in id tempus inciderunt. Verum interim dum Timotheus Eubœam liberat, Chabrias nauali prœlio apud Naxum depugnat, Iphicrates apud Lechæum Lacedæmoniorum legionem (Moram ipſi dicunt) concidit, & populus omni in libertatem reſtituta vrbe, ſecum vt ſentiret Græciã effecit; noſter ille domi deſedit, librum vocabulis ſuis effingens tanto tempore, quanto Pericles Propylæa & Hecatompedum exſtruxit.

Quanquam hunc ipsum quoq;,vt opus tarde conficientẽ, dicterio impetens Gratinus, ita fere loquitur de ducendo per medium muro:

Verbis eum Pericles promouet quidem,
Ipsa tamen re proficit nihil---

Ac mihi sophisticam considera pusillanimitatem, quæ nouam vitæ partem in vnius orationis cõpositione conterat. Iam vt ad Demosthenis veniamus orationes,æquum ne est cum imperatoribus cõparari,aut orationem eius in Cononem de iniuria cum verberibus cõiuncta æqualem iudicari apud Pylum statuto trophæo?aut eam quæ est in Amathusium de mancipiis, iis quos manu cepit ille Spartanis? aut quæ ille de inquilinis scripsit,paria putare rebus ab Alcibiade gestis,cum is Eleos & Mantinenses Athenienſibus cõtra Spartanos adiunxit? Quin & publicæ eius orationes id habent admiratione dignum, quod in Philippicis ad res gerendas cohortatur,& Leptinæ factum laudat.

PLVTARCHI DE EXSVLIO commentariolus.

QVOD de amicis dicitur, idem etiam de oratione recte vsurpatur, eam esse optimam atque fidissimam, quæ rebus aduersis vtiliter adest,auxiliumque suggerit. Nam multi esse præsto solent calamitate aliqua ictis cumq; his colloqui,sed inutiliter, atq; adeo damnose. sicut natare nescientes,dum in aquis demergi incipientibus conantur opem ferre,iisque complexu nectuntur, vna etiam infra aquas deferuntur.Oportet autem ei qui in dolore est, orationem ab amicis adhiberi,non quæ assentetur,sed quæ consoletur. Quippe in rebus aduersis non opus nobis est qui vna nobiscum tragici in modum chori plorent atq; lamententur: sed qui libere nos moneant, doceantque nos: quod cum alias dolori indulgere, & animo concidere inutile sit atque futile & fatuum; tum, vbi res ipsæ ratione tractatæ atque ante oculos expositæ monent te sic teipsum debere compellare,

Non facta tibi est,si dissimules, iniuria:

nimis quam ridiculum esse non carnem interrogare, aliquid ne ei acciderit,nõ animum,an iste cum casus deterio-

rem fecerit: sed foris nobiscum dolentibus atq; indignantibus magistris lugendi vti. vnde fit, vt ipsi cum soli sumus, calamitatum tanquam onerum pōdera examinemus cum animo nostro. At vero corpus premitur mole imposita: animus plerunq; à se grauitatem rebus adiicit. Lapis durus est, frigida glacies: suapte vtrunq; natura, non extrinsecus istis adscitis suis qualitatibus. Sed exsulia, ignominias, honorum amissiones, contraq; coronas, magistratus, primum in consessu locum, quæ vt nobis vel gaudium vel mœsticiā adferant, non in ipsorum est situm natura, sed nostro iudicio iis modus præscribitur: ea quiuis nostrûm sibi vel facilia toleratu, vel difficilia suo arbitratu facit. Audire licet, quid Polynices, interrogatus,

Quid? patria carere num magnum est malum? — *Eurip. Phœnis.*

respondeat:

Est maximum, & re maius, quam dici queat.

Sed cognosce quid in diuersam sententiam Alcman dixerit, vt quidam de eo hoc epigrammate expressit:

O mea, maiorumq; meorum patria Sardes,
Mihi in te si obtigisset educarier:
Rumperem in aurata caua nunc ego tympana veste,
Magne sacerdos matris, aut fœdus spado.
Alcmanem nunc me Lacedæmon nomine ciuem
Agnoscit, eruditum Graiis litteris:
Quæ me non paulo vestris fecere tyrannis
Præstantiorem, seu Gyge, siue Dascyle.

Ita eandem rem nomismatis instar vel vtilem vel damnosam redigit opinio. Esto tamen, vt multi dicunt atq; cantant, exsulium res grauis atq; dura. Atqui multi sunt cibi amari & acres, mordentesq; palatum, aut linguam vellicantes: quibus tamē dum dulcia quędam & grata admiscemus, id quod offendebat adimitur. Sūt & colores adspectu molesti, ad quos ob vehemētiam nimiāq; vim oculorū acies confunditur & hebetatur. at pro remedio iis adiicere licet vmbras, aut auertere oculos ad viridia & iucundū habētia colorē. Idem hoc facere potes in tuo casu, vt cum eo tēperes quæ tibi in præsentia commoditates adsunt atq; oblectamenta, diuitiæ puta, amici, ocium, & quod nulla res ad vitā necessaria tibi deest. Paucos enim Sardianos puto esse, qui nō malint cum tuis fortunis etiam extorres esse, opti-

Remedium aduersus ea, quæ molesta habentur.

meq; secum actum putare, si ita potius apud exteros iis detur viuere, quam domo affixos testudinis instar nihil habere boni quo absq; molestia perfrui possint. Quemadmodũ ergo in comœdia quidam amicum fortunæ iniquitate læsum bono animo esse, fortunamq; vlcisci iubet: quęrentiq; quonam id facere modo posset, Philosophice faciendũ respondet: ita & nos eam, vt dignum est nobis, philosophice vlciscamur. Quid enim? quomodo pluuiarũ & Aquilonis iniurias defendimus? non equidem sedemus pluuia vel Borea incidente, aut flemus: sed ignem, balneum, vestem, tectũ quærimus. Tibi vero ita, vt non facile vlli alteri, hãc vitæ quasi occupatã frigore partem datũ est refocillare, atq; recalfacere: non quì indigeas adminiculis externis, sed vt rationi conuenienter vtaris iis quæ tibi parata sunt. Nam cucurbitulæ medicorum humorẽ è corpore pessimum ad se trahentes, alleuant & seruant reliquum. qui vero ægritudini animi nimis sunt dediti, ii dum pessima quæq; suarum rerum conquirunt, de iis secum soli disputant, inhærentq; iis vnde ad ipsos molestia peruenit: ii etiam ea, ex quibus vtilitatem capere poterant, inutilia sibi reddunt. Quo quidem tempore potissimum iis opitulandum est. Duobus enim istis doliis, quæ fatalium euentuum plena Homerus in cœlo ait iacere: nõ Iupiter promus adsidet, vt aliis lenia & temperata, aliis sincera malorum exhibeat fluenta. sed nostrũm vnusquisq; si sapimus, hauriẽtes de bonis quo mala temperemus, vitam facimus iucũdiorem & tolerabiliorem: cęteris tanquam colis & cribris intus manent atq; inhærent, optimis per foramina aut rimas eiectis. Quapropter si in veram aliquam incidimus calamitatem: id quod ad hilaritatẽ animiq; tranquillitatẽ facit ex iis quæ in nostra sunt potestate accersere debemus, & bonorũ quæ nobis adhuc supersunt cõsideratione aliunde oblatum incõmodum mitigare. Vbi vero in ipsa re nihil inest mali, sed omnis dolor inanis opinionis errore confictus est: ibi quemadmodum laruas pueris metuentibus propius adhibemus retectas, inq; manus tradimus, vt adsuescant eas cõtemnere: ita nos quoq; rationis lumine propius admoto detegemus quidquid præter rem putridũ, vanum, & tragice inflatũ nobis obiicitur. Talis autem est tua è patria, quã putas, nunc tibi imperata cõmigratio. Natura enim patriam nullam

Iliad. ω. 527.

Patria quæ sit.

lam cuiquam fecit, vt neq; domum, neq; agrum, neq; ærariam, vt Aristo dicebat, neque medicam officinam: sed fit, aut potius nominatur horũ vnumquodq; quouis tempore ab eo, qui possidet & vtitur. Quippe homo, si Platoni credimus, planta est non terræ infixa aut immobilis, sed cœlestis, cuius tanquam è radice caput sursum erectum in cœlum dirigatur. Inde est, quod Hercules dixit:

Argiuus, aut Thebanus haud enim peto
Vnius esse ciuis vrbis, patria
Græca vrbs mihi quæcunq; est.---

Et Socrates melius, qui non Atheniensem, non Græcum sed mundanum seu mundi ciuem se esse dixit. noluit enim sic à patria ista appellari, quomodo Rhodius aut Corinthius aliquis diceretur: neq; se inclusit Sunio, Tænaro, aut Ceraunijs montibus.

Vides sublime fusum immoderatum æthera, *Ex Euripde.*
Quid tenero terram circumuectu amplectitur? *Cic. 2. Nat.*

isti patriæ nostræ sunt termini. neq; heic quisquam exsul, *deor.* hospes, peregrinus est, vbi idem ignis, aqua, aer. vbi iidem gubernatores atq; dispensatores, Sol, Luna, Lucifer. vbi eædem omnib. leges, sub eodem magistratu, solstitium æstiuum, bruma, æquinoctium, Pleias, Arcturus, tempora serẽdi, tempora plãtandi. vbi vnus rex & princeps deus, principium, medium, finemq; complexus Vniuersi recta pergit, & secundum naturam circumiens. Hunc comitatur Iusticia vltrix eorum qui diuinam legem deseruerunt. hac omnes *Ex Plat.* homines natura aduersus omnes vtuntur tanquam ciues. *IV. Leg.* Quod autem nõ habitas Sardibus, nihil est. Nam ne Athenienses quidem omnes Colyttũ inhabitant: neq; vniuersi Corinthii Craneium, neq; Pitanam Lacones. Ergone tibi peregrini atq; extorres videbũtur Athenienses, qui ex Melita in Diomeam commigrauerunt? Illi vero & mẽsem Metageitnionem appellarunt, & sacrificia Metageitnia peragunt, commigrationem in viciniam è suis sedibus (vnde illis nomen) æquo hilariq; animo ferentes. Quæ autem terrę pars ab altera lõge potest distare, cum ipsam totam mathematici demonstrent cum cœlo comparatam puncti loco esse? nos aũt instar formicarũ aut apum, si ex vno formicarum nido aut alueari excidimus, in mœrore sumus, & peregrinos nos esse factos ægre ferimus, ignari omnia, vt sunt

nostra putare atque vsurpare. Videmus quidem eum, qu dixit meliorem Athenis esse lunam quam Corinthi. & ta men idem quodãmodo nobis euenit, cum extra patrian constituti terram, mare, aerem, cœlũ dubii consideramus tanquam diuersa ab iis quib. adsueueramus. Quippe natu ra nos liberos solutosq; dimittit: ipsi nosmet deuincimus, i angustias concludimus, inq; arctum compingimus. Erg Persarum reges subsannamus, qui (siquidẽ hoc vere narra tur) solam Choaspis aquam bibentes, totum reliquum or bem terrarum aquæ expertem sibi faciunt: ipsi interim ali locorum translati, Cephisi, Eurota, Taygeti, Parnasiue de siderio mundum nobis ad habitandum non satis idoneur reddimus? Sane quidam Ægyptiorum ab offenso & irat rege in Æthiopiam deportati, hortantibus vt ad liberos & vxores suas redirent, pudenda (caninum quidem satis hoc ostendentes responderunt, Quandiu hæc secum essent ha bituri, neque vxores ipsis neque liberos defore. Honestiu hoc & maiori cum grauitate dixeris, Hominem vbicumq mediocriter suppeditabunt res ad vitam tolerãdam neces sariæ, neque vrbe, neque lare cariturum: tantum adsit men & ratio, anchoræ gubernatoris vice, vt quouis portu, a quem delatus fuerit, vti possit. Vt enim diuitiæ amissæ no facile aut celeriter possunt reparari: ita patria fit quæu vrbs homini qui rebus vti possit, radicesq; habeat, quibu viuere vbiq; & ali, & adnasci queat. quales habuit Them stocles, habuit Demetrius Phalereus. Hic enim postquar in exsulium fuit actus, Alexandreæ primo inter Ptolema regis amicos loco, non ipse modo vixit in abundantia re rum, sed Atheniensibus etiam dona misit. Themistocles c regio sumtu omnia suppeditarentur, ad vxorem & libero dixisse fertur: Periissemus nisi periissemus. Ideo Diogene etiam dicenti, Sinopenses te exsulio è Ponto damnauerun respondit: & ego illos mansione in Ponto,

Ad Euxini maris prærupta litora.

Stratonicus autem in Seripho ex hospite quęsiuit, quodn flagitium apud ipsos exsulio puniretur: respondentiq; eo qui mala fraude egissent, Cur, inquit, ergo non falsum cõ mittis, vt ex his angustiis emigres? & tamen Comicus ib ait ficus fundis deiici, omniaq; habere necessaria insulam Enimuero si ipsam veritatem remota inani opinione cõsi

deres

deres, qui vni vrbi se addicit, is à reliquis omnib. est alienus, & peregrinus in iis. non. n. iustum videtur, sua relicta cũ habitare aliam. Spartam nactus es, eam orna: etiam si obscura sit, si morbis obnoxia, si seditionibns malisq; reb. turbetur. Cui vero suam vrbem fortuna adimit, ei concedit habitare quam delegerit. Pulcrum enim illud Pythagoreorum præceptum, Delige vitæ rationem optimam, suauem eam consuetudo faciet: etiam hic sapienter potest vsurpari: Vrbem delige optimam & tibi iucundissimam: patriam eam tibi tempus faciet & quidem patriam, quæ te non distrahat occupationibus, non molesta sit interpellando, non iubeat modo Romam ire legatum, excipere modo præfectum, alias publica obire ministeria. Quæ si quis memoria repetat non plane fastu inflatus, sua patria eiectus vel insulam sibi pro domicilio deliget. Gyaron puta, aut Cinarum asperam, sterilem, atque cultu difficilem idque non animo æger, non lugens, neq; ista mulierum apud Simonidem vsurpans verba:

Tenet me purpurei maris
Fremitus circum exagitati.

Angustia loci nihil adimi felicitati.

Sed illud Philippi potius secum reputabit, qui cum aliquãdo in palæstra cecidisset, postquam conuersus in puluere suam vidit imaginem: Dij boni, dixit, vniuersum terræ orbem appetimus, tam exigua terræ portione à natura nobis tributa? Existimo Naxum abs te spectatã, aut saltem Thuriam eivicinam. atqui illa Otum & Ephialtem cepit, hæc Orionis fuit domicilium. Et Alcmæo in limo recens compacto quem Achelous adgesserat, sedem posuit, cum (vt est apud poetas) Eumenides fugeret. ego autem arbitror eum quoq; ciuiles fugisse magistratus & seditiones furiosasque calumnias, ac sibi delegisse exiguam sedem, vbi in ocio trãquille viueret. Tib. sane Cæsar septennium vsque ad mortem Capreis vixit, tantoque tempore totius orbis terrarum imperii sacra in vno corde conclusa, locum nusquam mutauerunt. Verum ei quidem curæ imperii circumfusæ & vndiquaq; ingruentes, non concesserunt puram & tranquillam quietem insularem. Cui vero licet in exiguam digresso insulam non paruis liberari malis, is miser est, si non secum Pindarica ista loquitur, ac sæpe cantillat:

Amabo leuem cupressum.

Omissis Cretæ pascuis
Terræ mihi datum est parum,
Careo interim doloribus:

& vero absunt seditiones, mandata principum, ministeri publica, & officia difficulter excusanda. Si enim recte dixi Callimachus, non debere nos sapientiam schœna (men suræ hoc gens) Persica metiri: cur beatitatem schœnis au parasangis metientes, si insulam incoleremus cc. stadiorũ non vt Sicilia quatridui ambitu contentam, deploraremu nosmet tanquam infelices? Quid enim confert loci ampli tudo ad molestiæ vacuitatem? Non audis quid in tragœdi dicat Tantalus:

Bis sex dierum mensura consero ego agros,
Berecynthia arua.----

ac paulo post dicentem:

Animus meus sursum vsq; euectus ad polum
Decidit humi, & me sic videtur alloqui:
Disce haud nimis magni facere mortalia.

Et Nausithous amplam spaciis Hypereiam deserens, quo vicini ei essent Cyclopes, in insulam commigrauit.

Odyss. ξ. initio.

Quæ procul à reliquis mortalibus vsque remota,
Solaque in vndosi sedes foret æquore ponti:

& euitatis aliorum hominum commerciis, suauissimã sui ciuibus viuendi rationem parauit. Iam Cyclades insulas o lim Minois filii, postea Codri & Nelei progenies inhabita uerunt. hodie in iis fatui exsules supplicium se perferre pu tant. Quanquam quæ tandem exsulibus destinata insul non est amplior Scilluntio prædio, in quo Xenophon pos expeditionem illam nobilem præclare consenuit. Acade mia tribus drachmarum millibus emta, domicilium fui Platonis, Xenocratis Polemonis ibi disputantium ac to tam ætatem conterentium: vnica demta die, qua Xenocra tes quotannis in Astu iuit Liberalibus, vt (quod aiunt) nouo rum tragicorum histrionum condecoraret festiuitatem. A ristoteli etiam exprobrauit Theocritus Chius, quod Phi lippi & Alexandri conuictum amans,

Insularum laus.

Spreta Academia, loca quæ se Borborus amnis
Effundit post hæc maluerit colere.

Est enim fluuius apud Pellam, qui Macedonibus dicitur Borborus: cum Græce ea vox cœnum significat. Quid quod

Home-

Homerus insulas nobis quasi ex professo prædicat atque celebrat,

Lemnum diuini venit inde Thoantis in vrbem. item: Ilia.ξ. 230.
Et quæ Lesbus habet sedes præclara deorum. Et: Ilia.ι. 664.
Scyron Enyei celsam cum cepimus vrbem. rursum:
Tum qui Dulichiam, sacras & Echinadas.——— Ilia.β. 625.

Hinc de illustribus viris habitasse in insulis aiunt dijs charissimum Æolum, sapientissimum Vlyssem, fortissimum Aiacem, hospitalitatis laude clarissimum Alcinoum. Equidem Zeno, cum narratum ei esset nauim, quam vnam reliquam habuerat, vna cum mercibus esse à mari absorptam, Bene, inquit, ô fortuna facis, in pallium me & vitam compellens philosophicam. Homo autem non fastu tumens, neq; plane insaniens turbæ hominũ amore, non puto, culpabit fortunam si ab ea in insulam aliquam detrudatur; sed gratias aget, quod ipsi multas istas molestias, vagosq; errores, & iactationes peregrinationum, pericula nauigationum, tumultusq; forenses adimẽs, stabilem & quietam, ociosamq; & suauissimam re vera vitam dederit, rerum necessariarum censuram veluti circino describens. Quæ enim insula est, quæ non habeat domum, ambulationem, lauacrum, pisces, lepores, si quis venatione & animi oblectatione parum sese vti velit? Et quod est potissimum, quies, cuius sitis plerosque tenet, tibi plerunque in manu tua erit. Tesseris ludentes, & domi sese occultantes, inuestigant sycophantæ & curiosi homines, consectanturque, & ex suburbanis, hortisq; in forum & aulã vi pertrahunt. in insulam nemo interpellandi, petendi, æs alienum contrahendi, aut ad fideiussionẽ rogandi, vel ad comitia pro ipso obeundum petendi gratia nauigat: sed hoc faciunt necessariorum & familiarium optimus quisque beneuolentia & desiderio impulsus. reliquum vitæ tanquam in asylo constituti & sacrosancti est, qui velit & didicerit liberali ocio frui. At qui foris discurrentes, vitæq; maiorum partem in diuersorijs publicis & telonijs consumentes beatos prædicant, similes sunt eorum, qui planetas inerrantibus stellis meliore putãt esse conditione. Et tamen vnusquisque planetarum suo in orbe tanquam insula aliqua ita circumuertitur, vt suum seruet ordinem. Sol enim, inquit Heraclitus, nunquam suos fines transgredietur: si peccauerit, Furiæ eum Iustitiæ adiutrices

inue-

inuenient. Verum enimuero hæc, amice, his dicimus atq
accinimus, quibus cum in insulam commigratum est com-
mercia cum alijs præcedit

Vnda maris, multos inuitos illa repellens.

Tibi, cum non sit vnus adsignatus locus, sed vno prohib-
tum: dum vno interdicitur, omnium aliorum potestas d
data. Porro autem his cogitationibus, Non gero magistra-
tum, non sum in senatu, non præmiorum in certaminib
sum arbiter, si hæc opponas: Non intersumus seditionibu,
non sumtus facimus, non fores præfecti obseruamus, no
curæ nobis est cui nunc prouincia nostra obtigerit, iracu-
dusne sit an importunus, * Sed quemadmodum Archilo-
chus Thasi insulæ frugifera arua & vineta silentio præte-
mittens, eam ob asperitatem & inæqualitatem traduxit, a
scribens,

———illa asini dorsum velut
Stat, materie syluestri prorsus obsita:

sic nos exsulij vnam partem acrius consideramus, in qua e
obscuritas & ignominia: ab altera ocium, quietem, & libe-
ralitatem negligimus. At enim reges Persarum eo nomi
felices prædicat, quod hyemem Babylone, æstatem in Me-
dia, Susis suauissimum veris tempus exigerent. Licet ve
exsuli mysteriorum tempore Eleusine degere, Liberalib
Argis festiuitati solenni interesse: Pythijs Delphos, Isthm
Corinthum se conferre, siquidem spectaculis delectatur.
vero, ocium in manibus est, deambulatio, lectio, somn
absque interturbatione, Diogenis illud, Prandet Aristote-
les quando Philippo lubet, Diogenes quando Diogeni: c
neq; negocium, neq; magistratus, neq; præfectus victus r-
tionem vsitatam tibi interrumpat. Ob hanc adeo causa
paucos de prudentissimis ac sapientissimis inuenies in su
patria sepultos. Pleriq; nemine cogente reuulsis anchor
vitæ nauim ad alium portum applicuerunt. Alij Athena
alij ex Athenis. Quis enim ita patriam suam laudauit,
Euripides cuius hæc sunt:

Primum, nec inquilinus nos populus sumus,
Sed indigenæ, natiq; in hoc adeo solo:
Cum cæteræ vrbes tesserarum instar citæ
Alijs aliæ ciues mittant identidem *
Quod si quid extra propositum me, feminæ,

Iacta

Iactare fertis. cœlum temperie optima
Tellurem apud nos ambit. haud æstus grauis
Nos urget, haud hyems gelu nimio premit.
Tum quidquid habet Asia, aut iucundum Græcia,
Hoc omne consectamur genti gratia.

Et tamen is ipse, qui hæc scripsit, in Macedoniam abijt, atque apud Archelaum vitæ reliquum exegit. Audiuisti (puto) etiam hoc epigramma:

Æschylus Euphorionis, Athenis natus, in aruis
Frugiferi iacet hic post sua fata Gelæ.

Nam & hic in Siciliam abijt, & ante eum Simonides. Tum illud, Herodoti Halicarnassei historiæ editio hæc: sunt qui scribant: Herodoti Thurij. Migrauit enim Thurios, parsq; fuit eius coloniæ. Iam sacrum illum & diuinum Musarum spiritum, Phrygiæ exornatorem pugnæ Homerum, nonne hæc est causa cur tam multę vrbes sibi vindicare voluerint, quod non vnam aliquam laudat? At Ioui quoque Hospitali multi habentur magnique honores. Quod si quis dicat, istos gloriam & honores captasse: ad sapientes animum refer, sapientesq; illas Atheniensium scholas & disputationes tecum recense, Lycei, Academiæ, Stoæ, Palladij, Odei. Si Peripateticam reliquis præfers philosophiam: Stageira patriam habuit Aristoteles, Eressum Theophrastus, Lampsacum Strato, Troadem Lyco, Chium Aristo, Phaselites fuit Critolaus. Si Stoicam probas: Citiensis erat Zeno, Cleanthes Assius, Chrysippus Solensis, Diogenes Babylonius, Antipater Tarsensis, adeoque Atheniensis Archidemus ad Parthos abijt, ac Babylone Stoicæ scholæ successionem reliquit. Quis autem illos extorres egit? Nemo. sed vltro ocium sectantes honestum, quod non temere contingit ijs qui in patria alicuius nominis sunt aut potētia pollent, reliqua verbis, nos docuerunt hoc factis. Atq; etiam celeberrimi & præstantissimi viri viuunt extra patriam, non indicto, sed vltro suscepto exsulio, neque iussi fugere, sed sponte sua fugientes negocia, occupationes, molestias, quas patria adfert. Etenim Musæ, quantum video, veteribus pulcerrima & nobilissima scripta vt componerent, exsulium pro adiumento adsumserunt. Thucydides Atheniensis bellum Peloponnesiorum & Atheniensium conscripsit in Thracia apud Scapten Hylē: Xenophō in Scillunte Elidis:

Philippus in Epiro: Timæus Tauromenij in Sicilia natu, Athenis:Androtion Athenienſis Megaræ:Bacchylides poeta Ceus in Peloponneſo. Hi omnes, ijſque adhuc plures, patria ſua amiſſa non deſponderunt animos, neque ſe proiecerunt: ſed bonitate ſuorum ingeniorum vſi, tanquam commeatum fortuna exſulium ſuppeditante, apud omnes etiam poſt mortem fama ſunt celebri: neq; ab illis vlla vllius qui in exſuliũ egiſſet facta interim extat mentio. Quare is quidem ridiculus eſt, qui exſulium putat cum ignominia coniunctum. Quid enim dices. Obſcurus fuit Diogenes? quẽ cum Alexander vidiſſet in Sole apricantem, & quæſiuiſſet aliquane re indigeret: iſq; reſpondiſſet, nulla, niſi vt paulum ſecedens Solis radios non intercipias: miratus animi magnitudinem, amicis dixit, Niſi Alexander eſſem, Diogenes vellẽ eſſe. Obſcuruſne fuit Camillus Roma eiectus? qui nunc alter Romæ conditor dicitur. Et quidem Themiſtocles ſolum Græciæ coactus vertere, nõ amiſit partam apud Græcos gloriã, ſed apud Barbaros nouam eſt adeptus. neque adeo quiſquam eſt abiecto animo, qui nõ mallet eſſe Themiſtocles eiectus, quã Leobates qui de eo retulit eijciendo. aut qui Clodius potius rogationem de Cicerone in exſulium mittendo ferens, quam Cicero exulare iuſſus eſſe cuperet: vel Ariſtophontis accuſatoris ſtatum Timothei patria extruſi conditioni præferret. Cæterum, quando multos verba Euripidis mouent, qui vehementer accuſare exſulium videtur: videamus quidnam ille ſingulatim dicat, interrogante & reſpondente introductis.

Euripides refutatur. Phœniſſ.

IOC. *Quid patria carere num magnum eſt malum?*
POL. *Eſt maximum, & re maius, quam dici queat.*
IOC. *Modus exſuli quis eſt? quid exſulibus graue eſt?*
POL. *Hoc maximum vnum eſt, libertate quod carent.*
IOC. *Seruile ſane eſt, non dicere quod ſentias.*
POL. *Dominorum ad hæc oportet ferre inſcitiam.*

Hęc neque recte, neque vere concedi ſibi ille poſtulat. Principio enim non ſerui hoc eſt, non dicere quod ſentias: ſed viri cordati, cum occaſio & res ſilentium taciturnitatemve deſiderant. quod ipſe alio loco melius pronunciauit.

Tacere vbi res poſcit: cum tutum eſt, loqui.

Deinde dominorum, ſiue eorum penes quos poteſtas rerum eſt, inſcitiam non minus ij coguntur ferre, qui domi ſunt,

sunt, quam qui exsulant, imo illi metu calumniarum aut violentiæ magis plerunque tolerare istam coguntur. Illud vero grauissimum est, & absurdissimum peccatum, quod exsulibus libertatem adimit. Mirum enim si dicendi libertas Theodoro Cyrænco fuit ademta. qui, cum ei rex Lysimachus diceret, Te, quia talis esses, patria eiecit: Omnino, respondit: neque enim me ferre poterat, sicut & Bacchum Semele eiecit, cum ferre nequiret amplius. cumque ei rex Telesphorum ostendisset, qui oculis, naribus, auribusque mutilatus in cauea continebatur, ac diceret, Sic ego tracto eos qui mihi male faciunt:* Quid? An Diogeni libertas fuit ademta, qui cum in castra Philippi bellum Græcis inferentis venisset, essetque ad ipsum pro exploratore adductus: fassus est se venisse exploratum Philippi inexplebilem auariciam ac dementiam: qui eo iret, vt momento horæ de imperio suo atque etiam vita pugnæ aleam subiret. An vero Annibal non vsus est libertate dicendi aduersus Antiochum, exsul aduersus regem. quem cum oblata occasione iussisset hostes aggredi, isque mactata hostia negaret exta addicere: Quid, inquit? tu carnem pluris facis, quam hominem prudentem? Porro autem cum soli mutatio neque geometris neque litteratoribus libertatem adimat de rebus sibi perceptis disserendi: bonis atque honestis viris eam adimet? Enimuero futile ingenium vbique & vocem intercludit, & linguam peruertit, suffocat, silere cogit. Qualia vero sunt, quæ sequuntur apud Euripidem?

IOC. *At spe tamen feruntur exsules ali.*

POL. *Vultu aspiciunt iucundo: cunctantur tamen.*

Id crimen profecto stultitiæ potius intentetur, quam exsulio. Qui enim non didicerunt, neque norunt rebus præsentibus recte vti, ij semper à futuris pendentes, & absentia desiderantes, spe tanquam rate feruntur atque fluctuant, etiam si nunquam extra muros prodeant.

IOC. *Patris iuuere nil amici & hospites?*

POL. *Felix vide vt sis: nil miseros isti iuuant.*

IOC. *Non nobilitas in altum te tua extulit?*

POL. *Malum est, habere nihil. me non aluit genus.*

Hæc vero iam Polynices ingrate dicit, ignominiam nobilitati, amicorum inopiam exsulio inscribens. qui & ob generis splendorem exsul regijs est dignatus nuptijs, & amicorum

corum sociorumque tanta stipatus multitudine bellum suscepit. quod ipsum ipse paulo post sic fatetur:

Multi Mycenaeorum, multi principes
Danaorum & vna nunc adsunt, mihi gratiam
Dantes molestam hanc, qua mihi sit peropus tamen.

Qualis vero est illa lamentatio matris?

Non ego tibi pro more in nuptijs
Facem succendi: non lauacra mollia
Ismenus praebuit tibi.

Enimuero gaudere debebat, ac gratissimum hoc habere, si inaudiret filiũ in tanta regia habitare. illa vero non accensam facem deplorans, & nõ suppeditatas ab Ismeno aquas (quasi vero Argis & aqua & ignis deessent nuptijs) fastus & stoliditatis mala exsulio appingit. Attamen, inquies, exprobratur exsuli exsulium? à quo tandẽ, nisi à fatuis? qui & pauperiem, & caluiciem, & breuitatem staturae exprobrant, & pro flagitio deputant, si quis peregrinus sit, aut inquilinus. verum qui in horum sententiam non descendunt, ij admirationi habent viros bonos, siue pauperes ij sint, siue peregrini, siue exsules. Nonne autem videmus vt Parthenonem & Eleusinium, ita etiam Theseium ab omnibus adorari? & tamen exsulauit Athenis Theseus, cui hoc debent homines, quod Athenas inhabitant: vrbeque excidit, quam non inquilinus tenuit, sed ipse cõdidit. Quid vero Eleusini praeclarum relinquetur, si nos Eumolpi pudet? qui è Thracia Athenas profectus initiauit sacris, atque etiamnum initiat Graecos. Cuius denique filius Codrus Athenis regnauit? nonne Melanthi, qui Messena extorris fuit? An non laudas Antisthenis dictũ? qui obijcienti matrem ipsius Phrygiam fuisse, respondit, Etiam deorum matrem Phrygiam fuisse. Tu quoque, si quis te probri causa exsulem appellet, respõdebis: Etiam Herculis, cui ob victoriarũ pulcritudinem Callinico nomẽ factum est, pater exsul erat: & auus Liberi patris, missus ad quaerendum Europam domum non redijt.

Exsulium non esse probrosum.

Phoenixque natus, exsul mutauit genus,
Thebas profectus.———

vbi mulieres furibundae Bacchum ab eo genus ducentem sacris venerantur. Quod vero Aeschylus obscure innuit, dicens:

Castumque Apollinem, exsulem caelo deum:

de ec

de eo meum os, vt cum Herodoto loquar, continens esto. Empedocles porro sic orsus suam philosophiam:

Fata iubent, stant hæc decreta antiqua deorum.
Si quid peccando longæui dæmones errant:
Quisque luit pœnas, cœloque extorris ab alto
Triginta horarum per terras millia oberrat,
Sic & ego nunc ipse vagor, diuinitus exsul.

equidem ostendit nõ se modo, sed suo exemplo omnes homines hîc exsules & inquilinos esse. Hoc enim voluit intelligi. Non sanguis vobis, ô homines, non spiritus concretus animæ ortũ naturamq; præbuit: sed ex his corpus conformatum est terrigenum atq; mortale. originem animæ aliunde huc aduenientis lenissimo vocabulo peregrinationis indico. quæ, si verissime loqui velis, exsulat & vagatur diuinis eiecta decretis atq; legibus. Deinde tanquam in insula quæ multis agitatur fluctibus, ostrei in morem, vt Plato ait, illigata corpori, quia non meminit, neq; reminiscitur ex quanto honore, & quanta beatitate demigrauerit, non Sardibus Athenas, non Corintho in Lemnum aut Scyrum, sed de cœlo & luna in terram & terrestrem vitam delata, vtibi exiguum subinde locum alio loco mutet, ægre fert insolentem sui mutationem, ac tanquam degener planta emarcescit. Quanquam plantæ quidem vnus locus alio est crescendo germinandoq; aptior. Homini felicitatem nullus locus adimit: vt neq; virtutem, neq; prudentiam. Itaq; & Anaxagoras in carcere quadraturam circuli descripsit; & Socrates venenum bibens philosophabatur. adq; philosophandum familiares exhortabatur, beatusq; ab ijs prædicabatur. Phaethontem autem atque Tantalum, cum ij in cœlum adscendissent, poetæ in maximas tradunt ob stultitiam deuenisse calamitates.

PLVTARCHI DE INVIDIA & odio.

ITA quidem videtur nihil ab odio differre inuidia, sed idem esse. Vniuerse autem malicia tanquam multis hamis prædita, prauis ab ipsa dependentibus affectionibus hinc inde varie in sese implicatur atque committitur: quæ morborũ modo vna alterius inflãmatione excitantur. Cui res sunt secundæ, is odiũ gerenti & inuidẽti æque est moles-

ſtus. quare beneuolentiam vtrique vitio cenſemus opponi quæ vult vt proximo bene ſit: & inuidere atq; odiſſe pro eodem ducimus, quia contrarium beneuolentiæ ſtudium habent. Sed quoniam non ita conueniunt ſimilitudinibu duo hæc vt differentijs diſcrepant: has conſectemur, initio ab origine vtriuſq; ducto. Odium gignitur, quod quem odio quis habet, eum vel ſimpliciter, vel erga ſe malum eſſ imaginatur. Nam & qui iniuria ſe affectos putant, autoren iniuriæ odiſſe ſolent: & qui alias iniurioſi aut malicioſi videntur, eos auerſamur atq; moleſte ferimus. Inuident aut ſimpliciter ijs, qui fortuna vtuntur propitia. Itaq; inuidentia videtur infinitum eſſe quidpiam: ſicut ophthalmia, quæ eſt oculorum vitioſus affectus omnib. ſplēdidis offenditur. Odium ſemper definitur ſubiecto certo, in quod incumbit. Deinde, odium concipitur etiā in bruta animalia. Sunt enim qui feles, cantharides, rubetas, ſerpentes oderunt. Et Germanicus galli gallinacei neq; vocem neque adſpectum ferebat, mures magi Perſarum interficiebant, quod & ipſi eos odio haberent, & ideo inuiſos arbitrarentur. Ex æquo enim & Arabes omnes, & Æthiopes murem abominantur. Inuidia ſoli homini aduerſus hominē eſt. Neq; enim probabile eſt brutam beſtiam brutæ inuidere: cum de alterius vel ſecūdis vel aduerſis rebus nihil imaginetur, neq; de bona aut mala alterius fama: quibus opinionibus maxime exaſperari ſolet inuidentia. Interim oderunt inuicem bruta exercentq; inimicitias, & fide maiora bella gerunt. Pugnāt inter ſe aquilę & dracones, cornices & vlulæ, parꝰ & carduelis, quorum etiam ſanguinem occiſorum permiſceri negant, ſed etiam ſi quis confundat, vtrunq; ſeorſim diffluere narrant. Probabile eſt etiam leoni aduerſus gallum, & elephanto aduerſus murem atrox odium eſſe a metu natum. Quod enim timetur, id odio eſt. Hoc ergo videntur odium & inuidia diſcrepare, quod hanc brutorum natura non item vt illud admittit. Præterea inuidia cōtra neminem iuſte ſuſcipitur. nemo enim eo iniuſte agit, ꝙ fauſtis vtitur ſucceſſibus: propter quos tamen ei inuidetur. At multi merito odio habentur: & qui eos non fugiant atq; auerſentur ipſos odio dignos dicimus. Atq; huius rei magnum hoc eſt argumentū, quod ſunt qui multos ſe odiſſe fatentur: nemini autem dicunt ſe inuidere. Odium enim malorum, laudabile

bile habetur. & fratre Lycurgi natum Charilaum Spartæ regem, benignum mansuetumque hominem cum laudarent nonnulli, collega eius: Et quomodo, inquit, probus iste sit, qui ne malis quidem se difficilem gerit? Ac Thersitæ corporis vitia Homerus cum multiplici atque copiosa oratione depinxisset, animi prauitatem breuissime, ac quasi vno verbo expressit:

Pelidæ in primis erat, atq; inimicus Vlyssi. Iliad. β.

nam maior nulla potest esse vitiositas, quam optimis esse inimicum. Quin etiam negant se inuidere: & si arguantur, 220.

sexcentas præscriptiones adferunt: irasci se dicentes, aut metuere, aut odisse hominem, aut quoduis aliud nomen affectioni prætendentes, quo inuidiam velent, vt solam omniũ animi morborum infandam. Porro necesse est easdem vt stirpes, ita etiam affectiones iisdem ali atq; augeri reb. Atqui eos magis odimus, qui deteriores fieri pergunt: inuidetur iis potissimum, quorum virtus crescere videtur. itaq; etiam Themistocles dicebat, se adolescentem nullum splendidũ fecisse facinus: nõdum enim sibi fuisse inuisum. Sicut enim cantharides maxime adultis iam frugibus, & rosis florentib. incumbunt: ita inuidia maxime adoritur bonos, & ad virtutem proficientes atq; gloriam. Rursum extrema malicia facit vt simul etiam odium fiat vehementius. eos quidem, quorum calumnia Socrates fuit oppressus, vt extreme malos, ita oderunt: itaque auersati sunt ciues, vt neque ignem eis accenderent, neque interrogantibus responderent, neq; in balneo aqua vterentur eadem, sed qua illi lauissent, eam tanquam pollutam iuberent à ministris effundi: donec illi impatientia odij sese suspenderunt. At rerum secundarum excellentia atque splendore sæpenumero extinguitur inuidia. Non enim verisimile est Alexandro quẽquam aut Cyro inuidisse, postquam summa rerum sunt potiti. Sed quemadmodum Sol quorum per verticem transit in eos diffuso lumine aut nullam aut exiguam vmbram facit: sic qui prosperitate elati supra caput æmulorum eminent, splendore suo eorum inuidentiam coercent atque abolent. Odium vero potentia & excellentia inimicorum non minuit. nam Alexander neminem quidem habuit qui inuideret ipsi: qui odissent, multos, quorum tandem interfectus est etiam insidiis. Similiter etiam aduersæ res inui-

diam tollunt, odia non perimunt. nam etiam deiectos ini-micos oderunt: cum nemo inuideat miſero. Sed & hoc veri eſt, quod noſtra ætate quidam ſophiſta dixit, Inuidos ad mi-ſerandum eſſe facilimos. vt in hoc etiam magnum inuidiæ & odii diſcrimen appareat, cum hoc neutram fortunam re-linquat, illa vtriuſq; abundantia elangueſcat. A contrariis deniq; idem hoc intelligemus. Inimicitia & odium tollun-tur, vel vbi fides fit nos nõ eſſe affectos iniuria, vel vbi quos vt malos oderamus, bonos eos eſſe perſuadetur, vel benefi-cio accepto. vltima enim gratia, vt Thucydides inquit, etſi minor ſit, tamen tempeſtiue inita, poteſt maius diluere cri-men. Horum primum inuidiã non perimit. oderunt enim quantumuis conſtet nulla ſe affectos iniuria. Reliqua duo etiam augent eã. nam & magis inuident iis quos bonos putãt vtpote virtute rerũ bonarum optima præditis: & ſi benefi-cium à fortunatis accipiant, ægre ipſis eſt, inuidentq; iis & volũtatem & facultatem; quorum illa virtuti, hæc fortunæ debetur, vtraque bonum eſt. Ergo plane diuerſæ ſunt affe-ctiones odium & inuidia: quando quibus illud leniter reb-iis hæc exaſperatur. Iam nunc porro vtriuſq; affectionis pro-poſitum conſideremus. Inſtitutum eſt eius qui odit, male, ſi poſſit, facere. atq; ita odium definiunt, affectionem quan-dam & propoſitum male faciendi, eiuſque occaſionem ca-ptãdi. Verum hoc quidẽ ab inuidia abeſt. Multi familiaribus ac domeſticis ſuis inuident, quos perire aut in calamitatem incidere nollent: tantum moleſta ipſis eorum eſt proſperi-tas, & gloriam ſplendoremq; eorum pro viribus minuunt graue autem incommodum & perniciem inferre nollent contenti veluti excelſæ domus eam partem quæ lumini of-ficit deieciſſe.

PLVTARCHI CONSOLATIO AD vxorem ſuam.

PLVTARCHVS vxori S. Quem miſiſti mihi de obitu filiolæ nunciaturum, eum apparet à via aberraſſe cum Athenas iret. Ego autem Tanagram veniens, de ne-pte inaudiui. Et quæ ad ſepulturam quidem pertinent, exiſtimo iam eſſe peracta: itaq; velim facta omnia, vt & nũc & in poſterum quam maxime tibi vacuitatem doloris præ-ſtent. Quod ſi quid volens prætermiſiſti, meamq; exſpectas ſenten-

sententiam, arbitrarisque te facilius laturam me præsente: hoc quoque fiat citra omnem curiositatem & superstitionem, à quib. alioquin longe abes. Tantum, mea vxor & me & te huic casui serua animo cõposito atq; tranquillo. Ego enim ipse scio, atq; definio quanta sit accepta calamitas. si vero te grauiter ferendo modum excedentẽ offendero, id me magis ẽt quam res ipsa perturbabit. Sane ipse quoque nõ sum (quod aiunt) è quercu natus aut saxo. quod tute scis, quę me tot liberûm educandorũ adiutorẽ habuisti, quos omnes domi nostrę, nostraq; opera educauimus. Hãc autẽ, quę tibi desideranti filia post quatuor filios nata fuit, occasionemq; mihi dedit vt tuũ ei nomẽ imponerẽ, scio egregie carã fuisse, & peculiaris dolori acrimonia inest apud animum liberorum amore flagrantem, cum consideratur quam illa delectauerit, quã ingenio fuerit mũdo, & omnis iræ reprehensionisq; puro, tum naturalis illa bilis vacuitas & mansuetudo, mutuusq; amor & gratia simul & voluptatẽ exhibebat & humanitatis contẽplationem. non enim aliis modo infantib. sed vasis etiam atq; ludicris quib. delectabatur nutricem mãmam præbere hortabatur: præ humanitate tanquã ad mensam cõmunem ea vocans, suauissimisq; reb. impertiens ea quæ habebat iucunda. Verum nõ video, mea vxor, cur hęc & alia id genus viuente ea nos cum delectauerint, nunc in memoriam reuocata perturbare, & dolorem adferre debeant. Sed metuo vicissim, ne vna cum dolore etiam memoriã abiiciamus. vt Clymene illa dicens,

Odi nunc arcum corneum habilem,
Exercitationes pereant:

quia semper fugiebat & formidabat recordationem pueri quia vna eas obiuerat. fugit enim natura omne id, quod molestiã adfert. Oportet autẽ quẽadmodũ ipsa nobis fuit omnium iucundissimum oblectamentũ & spectaculũ atque auditio: ita recordationẽ quoq; ipsius nobiscũ adsiduo esse atque viuere, quæ multo, immo multis modis plus adferat læticiæ quã doloris. siquidem par est eorũ sermonũ, quos sæpenumero inter nos habuimus, suo tẽpore ad nos quoq; aliquam redire vtilitatem. neq; nos desidere, & multiplices iis quæ læta percepimus dolores opponere. Hoc quoque narrant qui interfuerunt, & admirantur te neque lugubrem sumsisse vestem, neque vel tibi vel ancillis vllam

Mortuorum recordatio qualis esse debeat.

intulisse deformitatem, vllum planctum: neque fuisse in sepultura sumtum vllum insolentem aut magnificum adhibitum, sed cum necessariis omnia esse peracta modice & tacite. Atq; id quidē mirū mihi nō est visum: si quę ne ad theatrum quidem aut solennes pōpas vnquam te comere aut ornare consueuisses, luxumq; adeo ad ipsas inutilē voluptates putauisses: in tristi materia frugalitatem conseruasses. Non enim in bacchationibus modo oportet modestam mulierem corruptelæ expertē manere: sed ita sentire etiā, in luctu quoq; concussionē animi opus habere continentia nō quæ aduersus naturalem in liberos parētum amorē pugnet, (vt multi arbitrātur) sed contra incōpositos intemperantesq; animi motus. Condonamus.n. dilectioni liberorū desiderium, honorem, & memoriam defunctorū. Sed lugēdi inexpleta cupiditas, ad lamētationes planctusq; prouehens, nō minus turpis est quam intemperantia voluptatū: verbis tamē effectum est, vt veniā impetraret, quia loco delectationis dolor & acerbitas turpitudini coniunguntur. Quid enim, quæso, magis est a ratione alienum, quā nimium risum & gaudium amputare, fletui & eiulatui ex eodē fonte promananti fluxū liberū permittere? aut de vnguento & purpura nonnullos cum vxorib. delitigare, interim cōcedentes tonsuram lugubrem, atratam vestē, sessionē deformem, accubitum laboriosum? aut. quod omniū est atrocissimum: si seruos ancillasve dominæ aliquādo immodice & inique puniant, obstare iis & prohibere: pati interim eas ipsas acerbe de seipsis sumere ac crudeliter supplicium tali in casu, qui aliquam animi relaxationem humaniorem requirat? Verum nobis, mea vxor neq; ista opus fuit lite, neque hac opus fore puto. Nam frugalitate quod vel ad cultum corporis, vel ad victus rationem attinet, nullus philosophorū est quē nostra familiaritate ac consuetudine vsum non in tui admirationem traxeris: neque ciuium cui non in sacris, sacrificiis, & theatris tua cultus vilitas spectaculo fuerit. Iam vero etiam in simili re magnam animi grauitatem declarauisti, liberorum natu maximo amisso: & rursum, cum nos elegans iste Chærō reliquisset. Memini enim quando a mari cum hospitibus mihi domum redeunti allatus est de pueri morte nuncius, illique vna mecum domum venerunt, aliis etiam comitantib. eos cum omnia intus pa-

Vxoris Plutarchi laus.

tus pa-

tus pacata, altamq; offendiſſent tranquillitatem, opinatos fuiſſe (id quod poſtea etiam aliis narrauerunt) nihil accidiſſe aduerſi, vauumq; fuiſſe illum rumorem. ita tu tum modeſte domum adornaueras, eo tempore, quod magnã confuſionis materiam præberet. Atq; hunc quidem tuis vberibus lactaueras, ac mammæ colliſionem paſſæ ſectionẽ ſuſtinueras. Hęc enim generoſam & prolis ſuæ amantem decent. alias pleraſque matres videmus, quando liberos ſuos tanquã ludicrum aliq̃ ab aliis in manus traditos ſumunt, poſtea iis mortuis in vanum ingratumque luctum effundi. non ob amorem hoc, (is enim honeſte ac circumſpecte agit) ſed quod exiguæ naturali affectioni multum vanæ gloriæ ſtudium admixtum, feros facit, & furioſos, implacabileſq; luctus. Atq; hoc videtur non ignoraſſe Æſopus. Ait enim ille, cum Iupiter diis honores diuideret, & Luctus quoque ſibi aliquid poſceret: conceſſum ei eſſe vt honoraretur, ſed tantum ab iis qui volentes vltroq; id facerent. Et profecto ab initio luctus ita habet. Vnuſquiſq; luctum ſibi ipſe adſciſcit. qui vbi actis radicibus ſubſedit, familiariſq; eſt factus, non iam volentibus his quos occupauit rurſum abit. Ergo præ foribus ei repugnandum eſt, neq; committẽdum vt veſte, tonſura, aliave conſimili re nobis quaſi præſidium imponat: quæ quotidie occurrẽtia, & fatuum incutientia pudorem, ita deiiciunt, inq; anguſtias redigunt, & meticuloſum faciunt animum, vt luctus gratia ſic obſeſſus, neq; riſum, neq; lucem, neque menſam humaniorem participet mœrens. Huic malo comitatur corporis neglectio, & auerſatio vnctionis, lauacri, ac reliquæ victus rationis. cum cõtra debeat anima à corpore bene habente ſibi auxilium accerſere. Magna enim pars mœſticiæ retunditur atq; luxatur, quando corpus veluti fluctus in tranquillitate maris diffuſum eſt. vbi autem æſtus & aſperitas ex victus mala ratione obortus facit, vt corpus nihil commodum aut gratum animo ſuggerat, tantum dolores & moleſtias, tanquã acerbas quaſdam & infenſas exhalationes ſubmittat: ne volentes quidem facile ad quietem animi ſeſe poſſunt recipere, tot prauis affectionibus animo læſo. Id vero quod in tali re maximum eſt, & apprime metuendum, nihil me terret, ſcilicet malarum mulierum aditus, voces, & in lamẽtando ſocietas; quibus illæ dolorẽ exacuunt, nõ ſinentes eum

Luctus natura.

vel aliis rebus, vel à seipso confici atq; elanguescere. Non enim nescio quantum nuper certamẽ certaueris, cum opem tulisti Theonis sorori, & pugnauisti cõtra mulieres, quę extrinsecus cum eiulatibus & conclamationibus tanquam ignem inferentes accurrebant. Quippe amicorum ædes cũ vident ardere homines, vnusquisq; ad extinguendum incẽdium omnem suam celeritatem, omnem vim confert. cum animum vident ardere, ipsi fomites & alimenta incendio suggerunt. Et cui oculi dolent, illum non patiuntur, quantumuis cupientem, inflammationi manum adiungere, neque eam ipsi tangunt: qui in luctu est, sedet dolorem suum exhibens cuiuis tanquam fluentum aliquod commouendum atq; exacerbandum: cum quidem is ex leui agitatione & titillatione in magnum ac difficillimum curatu morbum abeat. Verum ego satis scio, ab his te tibi cauturam. At enim id te conari velim, vt frequenter te cogitatione in illud transferas tempus, quo tempore nondum nobis ista prole nata nihil erat quod cum fortuna conquereremur. deinde hanc cum illa continues tempestatem, atq; sic ratiocinere, eundem nũc esse nostrum, qui tunc fuit, statum. Alioqui videbimur, mea vxor, inique ferre illum filiolę nostræ partum, si res nostras ante ortum eius minus culpandas pronunciemus fuisse. Biennium vero, quod intercessit, neutiquam eximendum est memoriæ: sed voluptati nobis ducendum, quod nobis gratam oblectationem præbuerit. neque debemus exiguum bonum pro magno malo deputare: aut aduersus fortunam ingrati pro eo quod dedit esse, quia non adiecit id quod spe conceperamus. Semper quidem pulcrum suauemque fructum fert de diis bona verba dicere, fortunamque æquo animo & citra incusationem ferre. in tali autem casu qui bona in memoriam sibi reuocat, & cogitationem ab obscuris & animum conturbantibus ad lucida ac splendida conuertit: aut omnino is dolorem exstinguit, aut cum contrariis temperando exilẽ debilemq; reddit. Sicut enim vnguentum semper olfactui adfert delectationem, aduersus fœtida etiam remedii vim obtinet: sic bonorum in animo commemoratio rebus aduersis vsum quoq; necessarii auxilii præbet iis, qui non fugiunt meminisse commodorum præteriti temporis: neque vbique & semper culpant fortunam. Quod sane minime

Præteritorũ recordatio.

nos

nos decet, vt calumniam vitæ nostræ impingamus, si ea libri instar reliquis omnibus puris & sinceris vnicam liturã habet. Sæpenumero hoc audiuisti, beatitudinem pendere à rectis consiliis in affectionem animi constantem desinentibus: fortunę autem mutationes nullum magnũ momentum adferre ad summam vitæ. Si tamen opus sit nos quoq; gubernari rebus externis, ac fortuita cum vulgo enumerare, iudicibusq; nostræ felicitatis vti quibusuis hominibus: noli respicere in præsentes lacrymas, & luctus hominum qui ad te veniunt casum tuum miserantes, prauo quodam more susceptos. sed hoc potius considera, quomodo ii te singuli suscipiant ob liberos, domum, vitam. Turpe vero fuerit, cum alii tuam exoptent fortunam etiam cum hoc ꝙ nunc nobis molestiam adfert coniunctam, te eam præsentem vituperare: neq; ex ipso calamitatis morsu sentire quãtum habeant gratiæ ea quæ supersunt. An vt sic nõnulli capite vel fine carentes Homeri versus seligunt, multis interim tot atq; præclaris eius poematũ partibus supina oscitantia præteritis: ita incommoda vitæ calumniosæ cõquiremus & enumerabimus, commodis promiscue neglectis? imitabimurq; auaros & sordidos homines, qui multa vbique quæsiuerunt, non vtuntur partis, sed amissa deplorant? Sin autem eam miseraris quod innupta atq; sine sobole decesserit: alia habes quibus te consoleris, in quibus nihil tale deest. non enim sunt hæc magna mala iis quibus desunt, & interim parua bona habentibus. Illa vero cum iam eo venerit, vbi nullus est dolori locus, nihil nostro opus habet dolore. quid enim nobis ab ea mali euenire potest? cum omni ipsa vacet molestia? nam magnarum rerum amissiones dolorem abiiciunt, cum eo pertinuerint, vt nihil iis dolore sit opus. Cæterum Timoxena tua paucis est priuata rebus: pauca enim norat, paucisq; gaudebat, quæ vero neque sensu neque cogitatione percepit, quomodo ei hæc ademta diceres? Enimuero quæ alios audis dicere, quibus persuadent vulgo nullum malum, nullum incommodum esse iis qui soluti sunt corpore: scio ne credas vera, impediri te doctrina à maioribus accepta, ac mysticis tesseris sacrorum Bacchi, quæ nobis inter nos notæ sunt, qui eas communicamus. Itaque ergo animam, vtpote interitus expertem, cogita idem pati, quod accidit auibus captiuis.

Si

Si enim multum temporis in corpore ea fuerit educata multisq; rebus & longa consuetudine cicurata huic vitæ se subdiderit: rursum auolans, denuo subit corpus, neq; desinit nouis ortibus subinde implicari huius vitæ casibus atq; euentis. Noli enim arbitrari propterea senectutem male audire & culpari, quia rugas, canos, imbecillitatemq; corporis secum trahit. sed hoc habet molestissimum ea, quod animam rerum ad corpus pertinẽtium memoria quasi obsolescentem, hisq; nimio studio deditam redigit: flectitque & premit, figuram quam affecta à corpore accepit, conseruans. illa autem accepta quidem * à melioribus, tenetur: tanquam è molli flexu renitens ad suam naturam. Sicut enim ignis exstinctus, si quis illico accendat. rursum exsuscitatur, ac celeriter reficitur * * *

Aut simul est natus, Plutonia tecta subire.

nisi quod magnus ei amor rerum terrestrium ingeneratur, emollitur q; vsu corporis & tanquam medicamentis colliquatur. Sed in acceptis à maioribus per manus moribus atque legibus magis elucet quid in his rebus sit verum. Suis enim infantibus mortuis neq; inferias libant, neque aliud quicquam faciunt eorum, quæ fieri mortuis apud alios solent. neq; enim terræ, aut terrestrium infantes vllam partẽ percipiunt. neq; circa eorum sepulcra & monimenta ac cadauerum expositionem commorantur aut desident. nam leges id non permittunt: quia hoc nefas sit, cum ij in meliorem ac diuiniorem conditionem simul locumque concesserint.* Quoniam vero difficilius est fidem iis derogare quam adhibere: externa quidem sicut leges præcipiunt constituamus: interna autem etiam magis incontaminata, pura atq; moderata sunto. * * *

Infantum mors.

PLVTARCHI DE FAto libellus.

NOSTRAM de fato sententiam qua fieri potuit perspicuitate ac breuitate conscriptam, ad te mitto, carissime Piso: quando ita tu flagitasti, non ignarus quam caute me ad scribendum conferam. Primum hoc scito, Fatum dupliciter & dici & intelligi: vel vt actionem (sic enim energian Græcorum liceat interpretari) vel vt sub-

substantiam siue naturam. Actionem in Phædro adumbrauit Plato, sic scribens: Lexq; hæc est Adrasteæ, vt quæcunq; anima deo comes, &c. Et in Timæo: Leges, quas de natura Vniuersi deus sanxit animis immortalib. Et in Republica, Fatum ait esse orationem virginis Lachesis, quæ Necessitatis sit filia: non tragice, sed theologice suam opinionem enuncians. Quod si quis hæc velit magis vulgaribus verbis exprimi: dicamus in Phædro Fatum describi, vt sit diuina oratio, quam transiri sit nefas, & quæ à causa pendeat nulli impedimento obnoxia. in Timæo, Legem appellari comitem naturæ Vniuersi, secundum quam omnia quæ fiunt transigantur. hoc enim efficit Lachesis, vere Necessitatis filia, vt & ante cõmemorauimus, & postea progressu disputationis plenius aperietur. At Fatum quod substantia sit, est (vt apparet) vniuersa mundi anima, in tres partes quasi distributa: scilicet in portionem inerrantem, in eam quæ errare siue vagari putatur, & in eam quæ infra cœlum circa terram versatur. harũ suprema Clotho appellatur, proxima Atropos, infima Lachesis, quæ sororũ suarũ cœlestes actiones excipiẽs cõnectit, & in terrestria, quib. præfecta est, didit. Quid, quotuplex, & quale sit Fatum, quod substantia censetur, quis eius ordo, quis ad se inuicem, quis ad nos respectus, compendio diximus. singula autem alia in Repub. fabula mediocriter suo inuolucro innuit: & nos pro virili conati sumus tibi ea enarrare. Nobis ad Fatum quod in actione sit referenda est oratio. nam de hoc sunt illæ tã multæ naturalium, moralium, & ad dialecticam pertinentium rerum quæstiones. Satis definitum est, quid sit hoc Fatum. Dicendum ergo deinceps, quale sit: quãquam hoc multis videtur absurdum. Fatum enim cum suo orbe omnia quæ infinita ex infinito in infinitum fiunt, complectatur, infinitum ipsum non est, sed finitum. Nam neq; lex, neq; oratio, neq; diuinum quicquam infinitum esse potest. Idq; rectius percipies, quod dixi, si consideres totam conuersionem, & vniuersum tempus, quando octo orbium (vt ait Timæus) inter se finibus continuis coniunctæ celeritates ad caput redeunt, dimensa circulo eiusdem & eodem semper modo moti orbis. Hac enim ratione, quæ definita est & animo cernitur, omnia quæ in cœlo & in terra sunt, necessario ex hoc primordio efficiuntur, stabuntque, cum ad idem redierit

Lib. X.

Fatum finitum.

*

ris

rit principium, & eodem vt ante facta erant modo reddetur. Itaque solus cœli habitus & erga se, & erga terram & terrena omnia ita est constitutus, vt longis temporum circuitionibus omnia reuoluantur atque reuertantur: eaq; est rerum necessitas, vt illum omnes deinceps suo ordine causæ comitentur. Atque hoc nunc euidentiæ gratia in nostris rebus intellige, non sine efficacitate cœlestium (vtpote quæ omnium rerum causæ sunt) vel me nunc scribere ista hæc, vel te quicquid agis, eo modo agere quo agis. Rursum itaque, cum eadem redibit causa, ij ipsi nos eadem ista eodemque modo agemus. idemque de omnibus hominibus & omnibus alijs rebus accipe, omnia vt sunt, vnica Vniuersi conuersione in eundem statum restitutum iri. Manifestum ergo iam est quod diximus, Fatum quodammodo infinitum, non esse tamen infinitum: mediocriterq; potuit perspici esse circulum quendam. Vt enim motus est circularis, & circulus temporis eum metientis: ita ratio etiam eorum quæ circulo fiunt, est pro circulo habenda. Fore id quoq; liquet, qualis res sit Fatum, id tamen nondum explicatũ est singulatim. Quale ergo est ipsa sui forma? Est quantum conijci potest, similis ciuili legi. Primum enim nõ omnia, tamen pleraq; conditione certa mandat. deinde quidem vniuerse sua potentia omnia complectitur, quæ ad ciuitatem pertinent. quorũ vtrunq; quale sit, agedum consideremus. Suo ordine ciuilis lex de eo qui rem fortiter gesserit, & de eo qui ordinem deseruerit, verba facit, eodemque modo etiã de alijs: non tamen de certis personis. sed quæ vniuersa sunt, ea principe loco, consequenter ea quæ sub ijs continentur, proponit. Itaque legibus dicemus esse præceptum, vt iste vel iste ob rem præclare gestam honore afficiatur, alius ob desertã aciem puniatur: scilicet quia lex facultate, & nõ expressis quidem verbis, sed tamen ita vt istos ea comprehendant, de ijs sanxerit. sicut medicorum quoq; & corpora exercentium leges, singularia in vniuersalibus potestate inclusa proponunt. Ita naturæ etiam lex vniuersalia primarie ac præcipue, consequenter singularia instituit: vt ista fatalia sint quodammodo, hæc eorum fatis omnia adhæreant, sintq; (vt sic dicam) confatalia. Sed fortassis eorum aliquis qui isthæc nimis accurate examinant, subtiliusque rimantur, contra dixerit fato præcipue singularia, propter

Leges.

hæc

hæc vniuerſalia demum tanquam cõfatalia deſtinari, quæ horum gratia ſunt: præcedit enim id propter quod reliqua ſunt, & poſteriora ſunt quæ alterius gratia ſunt ijs propter quæ ſunt. Verum de hoc alibi agetur. nõ omnia aũt ſimpliciter atq; expreſſe fato cõtineri, ſed tantum vniuerſalia, id in præſentia dictum & ad ſequentes & ad præcedentes noſtræ diſputationis partes congruit. Quod enim definitum eſt, id diuinæ cõuenit prouidentię: & vero in vniuerſali cõſpicitur. talis ergo eſt & diuina lex, & ciuilis: in ſingularibus infinitas locum habet. Videamus nunc quid ſit cum conditione poni, quod ex hypotheſi Græcis dicitur: & tale eſſe fatum monuimus. Poni ergo certa quadam conditione dicitur, quod non per ſe vel abſolute, ſed ad aliud relatum, eo poſito ponitur ipſum: atq; hac ratione iudicatur, hoc illius eſſe conſequens. Atq; talis eſt Adraſteę ſanctio. Quicunque *Plat. Phædro.* animus dei comes factus aliquid veri perſpexerit, is vſq; ad alteram circuitionem à ſupplicio ſit immunis: & ſi poſſit perpetuo id facere, perpetuo ſit illæſus. Hoc & vniuerſe dictum eſt, & cum conditione. Ipſum autem fatum tale eſſe, è natura eius, & appellatione conſtat. Heimarmene etiam dicitur, quaſi nexa & conſerta: & ſanctio eſt ac lex, quia ciuili modo conſtitutum habet quid ex factis conſequatur. Deinceps conſideremus ea quæ ad mutuam relationem ſeu affectionem attinẽt: id eſt, quo pacto Fatum cum Prouidentia, cum Fortuna, cum eo quod in noſtra eſt poteſtate, cum contingentia comparetur atque componatur: addendumque eſt, quatenus verum ſit, quatenus falſum, Omnia fato fieri. Hæc ergo enunciatio, ſi quidem id notat, Fato omnia contineri, prorſus eſt concedenda. ſiue quis de rebus humanis & terreſtribus, ſiue de cœleſtib. velit intelligi. atq; hoc in præſentia, quod ad noſtram attinet diſputationem, conceſſum eſto. Sin, quod multo magis illa vox præ ſe fert, Fatum non omnia, ſed illud potiſſimum ſignificat, quod fati eſt conſequens: non dicendum eſt omnia fieri ſecundum fatum, ne ſi comprehenderentur quidem fato. Non enim legitima ſunt, neq; iuxta leges fiunt omnia quæ legibus continentur. Nam & proditionem, & ordinis deſertionem, & adulterium, aliaque id genus multa leges complectuntur: quæ legitima eſſe nemo dixerit. & ego ne rem quidem egregie gerere, aut tyrannum interficere,

cere, aut tale aliquid dicturus sim esse legitimum. Quod enim legitimum est, legis est mandatum. At si ista leges iuberent, quomodo non contumaces ac legibus aduersi iudicarētur ij, qui nullum præclarum edunt facinus, qui non cædunt tyrannos, qui nihil id genus rerum gerunt? aut si hi nihil contra leges delinquunt, cur non iustum est illos alteros puniri? Proinde cum his nulla faueat ratio, ista tantum dicemus legitima esse, & secundum leges fieri, quæ legibus sunt expressa: quocunq; alias modo acta sint. Eodemq; iure illa tantū fatalia censebimus, & fato fieri dicemus, quæ cōsequuntur causas in diuina dispositione causarum antegressas.

Quomodo omnia fatalia.

Hinc cōcluditur, omnia quæcunq; fiunt, fato contineri: multa autē, atq; adeo pleraq; antecedentibus causis effecta, nō recte fato addici. His ita cōstitutis, porro dicendum est, quomodo potestas in rebus & actionibus nostra, fortuna, possibile, & contingens, & quæ alia his cognata in antegredientib. ponūtur causis, cōstare, cōstante fato possint. Etenim Fatum omnia cōtinet, sicut ēt videtur, neq; tñ propterea omnia necessario eueniēt, sed vnumquodq; pro suæ naturæ modo. Natura porro ita cōparatum est, vt possibile tanquā genus cōtingenti sit prius: contingens veluti materia subijciatur ijs q̄ in nostra sunt potestate, & nostrū arbitrium quasi dominium exerceat in contingentia. At Fortuna ijs quæ in nostra sunt potestate incidit, ob libera in vtranq; partem euentus momenta contingentię sese ingerit. Atq; id quod dixi, palam intelliges, si hoc consideres, omne id quod oritur, ipsumq; adeo ortum nō esse absq; facultate: facultatem nō absq; substantia. Tum si neq; ortus, neq; id quod oritur, absq; facultate esse potest: ista autē circa hominem sunt, homo substantia est: præterea autem facultas (quam potētiam vsurpant) medio loco est inter substantiam quę potest, & inter motum quo res fit (generationem vocant) ipsumq; effectum, quorum vtrunq; est de possibilium genere. fit, vt cum hæc sint tria, facultas, id quod agere potest, & id quod fieri potest: id quod vim habet agendi, facultatē anteeat, hæc possibili sit prior. Atq; sic existimo quid possibile sit, explicatū esse satis perspicue. Rudi autem Minerua possibile diuidas licet, in id quod vsitatius sic dicitur, quia facultatem habet ad fiendū: & in id quod magis proprie ita appellatur, quia nihil foris est quod impe-

Possibile, Necessarium, Contingens quid.

impedire possit quo minus fiat. Nam possibilium quædam nunquam possunt prohiberi: vt ortus occasusq; cœlestium corporum, & id genus alia quædam possunt prohiberi, vt pleraque humana, multa eorum etiam quæ in sublimi fiunt. Ac prioris quidem generis quæ sunt, necessaria nominantur, quia necessario fiunt. posterioris cõtingentia, quia contingere potest, vt in diuersam partem eueniant. Sic etiam distinguere licet. Necessarium tale fas seu possibile est, cui opponatur nefas seu impossibile. contingens tale possibile, cuius etiam contrariũ sit possibile. Nam Solẽ occidere cum necessarium est, tum possibile: quod autem ei aduersatur, Solem non occidere, id impossibile est. occidente Sole imbrem fieri, contingens est, & possibile: itidemq; contingens & possibile Sole obeunte nõ delabi imbrem. Rursum eorum quæ contingentia diximus, alia plerunque, alia raro, quędam æqualibus in vtranque partem momentis & vtrum fors tulerit fiunt. Quorum hoc sibi inuicem opponi satis est manifestum: sicut & quod plerunque, & quod raro fit, inter se pugnant. quæ duo maxime in rebus naturalibus: quod æqualia vtraque momenta habet, in nostris locum habet actionibus. Nam quod sub ortum caniculæ æstus est, plerunque contingit: raro, quod frigus. deambulare aut non deambulare possumus, & quæ alia similia nostræ voluntati sunt subiecta, ac in nostra esse potestate, & consilio delectuve nostro dicuntur fieri. Generis tamẽ vox est magis, cum in nostra potestate esse dicimus: cuius duæ sunt species. vna eorum quæ subito animi motu, aut ex ira, vel concupiscentia fiunt: altera, vbi ratiocinatio & deliberatio præcessit: quæ iam consilio & delectu agi dicuntur. Id autem interest inter contingens ac possibile, & id quod in nostra potestate est atq; appetitu nostro incitante fit: quod ratione futuri possibile & contingens dicitur: ratione præsentis temporis, in nostra potestate & secundũ appetitum. *
atq; sic etiã discernere possis: Cõtingens est quod & ipsum & eius contrariũ fieri potest: in nostra potestate, altera iam cõtingentiæ pars quã voluntas nostra delegit. Ergo cõtingenti possibile ordine naturę anteire, cõtingensq; eo quod in nostra esse potestate dicitur prius exsistere. qualia sint, quę nominũ ratio, quæ adiuncta, fere explicatũ iã est. Proinde de Fortuna & casu, & quæ cum his in cõsiderationem

De Fortuna.

veniunt, dicendũ eſt. Eſt itaq; fortuna ex cauſarũ numerc Cauſæ autem aliæ per ſe ſunt cauſæ, aliæ per accidens. ve bi gratia, domus aut nauis cauſa per ſe eſt ars ædificãdi v naues compingendi: per accidens, muſica, geometrica, quidquid omnino arti domũ nauimve fabricandi ſiue co poris, ſiue animi, ſiue externarum reſpectu rerum accidi vnde perſpicuum fit, quod per ſe eſt, id vnicum eſſe & fin tum: id quod per accidens, neq; vnum eſſe, & infinitũ. nan vni rei infinita inter ſe differentia accidere poſſunt. Cęter quod per accidẽs eſt in ijs, quæ nõ modo finis gratia fiunt ſed etiam vbi cõſilium ſeu delectus locũ habet, id iam for tunæ appellationẽ habet. vt ſi quis plantãdi cauſa fodiens aurum reperiat: aut ſi quid præter morem tibi eueniat fu gienti, inſequenti, ambulanti, te obuertẽti, cuius gratia t iſtud non ſuſceperis. Propterea veterũ nonnulli fortunan cauſam dixerunt eſſe, quæ humana prouideri ratione no poſſit. De Platonicorum vero ſententia, qui propius ad rẽ explicationem acceſſerunt, definitur fortuna cauſa per ac cidens eorum, quæ ſine propoſito in ijs fiunt quæ conſili aguntur, adduntq; eam improuiſam & ignotam humana rationi eſſe. Et quidem ijſdem de cauſis etiam rarũ & præ ter opinionem eſſe inhærent ei quod per accidens fit. quo quale ſit, ſi non ex diſputatis, ſaltem ex Platonis verbis li quido intelligi poteſt. Sic enim ſcribit in Phædone. PH. Er go ne de iudicio quidẽ inaudiuiſtis, quo modo fuerit per actum: ECH. Imo. nam renunciauit quidam nobis. ac mira ti ſumus, quod dudum eo confecto tam multo poſt ſit mo riturus. quidnam hoc rei eſt, cedo Phædo? PH. Fortuna ei ô Echecrates, quædã euenit. Pridie enim eius diei, qua iu dicatum eſt, caſu puppis coronata fuit eius nauis, quam A thenienſes quotannis in Delum mittunt. In his verbis vo cabulum EVENIT non ſignificat factum aliquid fuiſſe, ſed multo magis concurſu quodam cauſarum obtigiſſe, alio alius gratia facto. Nam ſacerdos nauem coronauit nõ So cratis, ſed alius rei cauſa. illi autẽ aliam ob cauſam Socra tẽ damnauerunt. Id ipſum vero quod euenit, præter ratio nẽ, ac tale euenit. quale etiam prouidentia vel hominis vel diuina effici potuiſſet. Atque hæc de fortuna ſufficiant.* vt ſimul ſubſiſtere ſit neceſſe, & quod ab eo deducto nomine dicitur. docuimuſq; poni ante debere, id in noſtra eſſe po-

teſta-

eſtate. Caſus autem latius patet quam fortuna: quando & iam complectitur, & multa alia quæ alias aliter accidere ſuapte natura poſſunt. Ipſum nomen hoc indicat. Eſt enim automaton Græcis, quod vltro & à ſe fit: intelligiturq; caſus, cum quod alterius cauſa fieri ſolet, fit nō propter illam cauſam quale frigus ſub caniculæ ortum eſſe videtur. non enim fruſtra, neq; * Denique, ſicut quod eſt in noſtra poteſtate, pars eſt contingentis: ſic fortuna pars eſt caſus. vtque caſus contingenti, ita ijs quę in noſtra ſunt poteſtate fortuna accidit: nō omnibus tamen, ſed in quibus conſilium delectuſq; adhibentur: vti diximus. Proinde caſus communis eſt animatorum & animæ expertium. fortuna hominis eſt propria, eius qui iam agere poſſit. Idq; hinc conſtat, quod fortunatum eſſe & felicem eſſe pro eodem habentur. & felicitas eſt quædam agendi dexteritas: hæc autem ſolius eſt perfecti hominis. Quæ ergo fato comprehenduntur, hæc ſunt: cōtingens, poſſibile, delectus, in noſtra ſitum poteſtate, fortuna, caſus, ijſq; adiuncta, de quibus eſt etiam fortaſſis, & perinde quæ omnia continentur quidem fato, nullū autem eorum fatale eſt. Reſtat vt de prouidentia etiam dicamus, quomodo hæc fatum complectatur. Eſt itaque prouidentia, ſuprema quidem & prima, primi dei intelligentia ſiue mauis voluntas benefica erga res omnes, qua primum ſingulæ diuinæ res omnino optime ac pulcerrimæ ſunt ordinatæ. Secunda vero, ſecundorum eſt deorum. qui per cœlum ingrediuntur, qua & mortalium res ordinate fiunt, & ſingulorum generum permanſio atque ſalus procuratur. Tertia non abſurde dicetur prouidentia atque procuratio geniorum, qui circa terram collocati humanarum ſunt cuſtodes inſpectoreſq; actionum. Cum ergo triplex ſpectetur prouidentia, quarum prima præcipue & potiſſimū ſic nominatur: non verear dicere, tametſi hoc philoſophorum ſententijs repugnans videri poterit, omnia fieri fato & prouidentia, non etiam natura. ſed quædam fieri ſecundū prouidentiam, alia quidem ſecundum aliam, quędam iuxta fatum: & fatum omnino ſubeſſe prouidentiæ, hanc fato nequaquam. loquimur autē heic de principe & ſumma. Quod autem fit ſecundum aliquid, poſterius eo eſt ſecundum quod fieri dicitur: vt quod ſecundum legem fit, lege, & quod ſecundum naturā, natura eſt poſterius. ita & quod fit

De caſu.

De prouidentia.

secundum fatum, fato est recentius. Summa aũt prouidē-
tia, omnium est antiquissimum, eo excepto, cuius est illa
intelligentia, siue voluntas, siue vtrunque. est autem vt an-
te dixi, patris & opificis omnium. Dicamus enim, inquit
Timæus, causam, cur vniuersum hoc machinatus sit autor.
» Bonus erat: in bonum autem nulla aduersus quicquã vt
» vlla de re cadit inuidia. Ea itaque vacuus, voluit omnia
» sibi quam maxime fieri similia. Hãc de origine mundi sen-
» tentiam potissimũ à prudentib. traditã rectissime amplecte-
» ris. Volens enim Deus omnia bona, nihil (quãtum omnino
» fieri posset) malum esse, ita omne id quod cernitur adsumens,
» non quietem, sed motibus citatum incompositis & vitio-
» sis, in ordinem disposuit: ratus hunc vtiq; confusione me-
liorem esse. Fas enim neque fuit neque est, vt optimus ali-
quid faceret nisi pulcherrimum. Hæc & quæ sequuntur v-
que ad disputationẽ de animis humanis. de prima sunt ac-
cipienda prouidentia, quæ principio omnia constituerit.
» Post ita loquitur. Igitur postquam Vniuersum condidisset,
» animas distribuit æquali cum stellis numero, & cuiq; suam
» dedit, ac tanquam in vehicula imposuit, naturamque Vni-
» uersi monstrauit, & leges fati eis dixit. Hæc quis non cen-
seat expresse ac planissime de fato dici, tanquam funda-
mento quodam & ciuili lege, quæ humanis conueniat ani-
mis, cuius etiam causam deinceps explicat. Secundam vero
» prouidentiam his indicat verbis. Cum vero ita legibus la-
» tis omnia constituisset, vt si quid postmodo accideret mali,
» ipse eius culpa vacaret: alios in Solem, alios in Lunam, a-
» lios in alia temporis instrumenta disseminauit. ac post fa-
» ctam sementem iunioribus dijs tradidit, vt ij mortalia ef-
» fingerent corpora, & quod reliquum est animæ humanæ in-
» gens illis apponerent: reliquisq; horum consequentia quæ
» essent perfectis præessent, animalque mortale gubernarent
» quam fieri omnino posset optime, ne id sibi ipsi mala ad-
» sciscerent. His enim vocibus, Vt si quid postmodo accide-
ret mali, ipse eius culpa vacaret, luculentissimam fati cau-
sam reddidit. Iuniorum porro deorum ordo & ministe-
rium, secundam declarat prouidentiam, videturque simul
etiam tertiam attingere: siquidem propterea legibus ita
omnia sanxit, vt extra culpam mali esset, quod singulis erat
euenturum. Deus autem vitij & maliciæ exsors, neque le-
gibus

Origo mundi.

gibus neque fato opus habebat: sed prouidentia conditoris vnusquisque tractus suas res agit. Hæc autem vera, & Platoni placentia, manifeste id testari videntur mihi, quod in Legibus autor legum sic dicit: Quod si quis homo ingenio his sufficiat, diuino natus fato, nihil illi opus fuerit legibus quibus pareat. Nulla enim legum constitutio scientiæ eius præstat: neque fas est vlli parere aut subditum esse eum, sed omnibus præesse ac imperare debet, qui vere liber est natura. Atque ego proinde Platonis sententiam hac imagine complector. Cum triplex sit prouidentia: vna quidem quippe quæ fatum genuerit, quodammodo illud complectitur. Ea quæ vna cum fato est genita, omnino in illa vna cum fato continetur. reliqua, vtpote post fatum genita, ab illo comprehenditur. sicut & de eo quod in nostra potestate est, & de fortuna dictum fuit. Quorum enim consuetudinē genius suscipit, iisque opem fert, ii (vt ad Socratem loquitur Theages, tantum nō hinc quoque sanctionem quandam Adrasteæ proponens sunt quos etiam tu sentis: ii celeriter proficiunt. Quibus in verbis quod ait quosdam diuinitus adiuuari: id vtiq; tertiæ prouidentiæ adscribendum est. atq; id ipsum velox incrementum fato debetur. neque obscurum est quin hoc totum sit aliquod fatum. Ac fortasse multo probabilius videbitur, etiam secundam prouidentiam à fato contineri, atque adeo omnia, quæ fiunt: siquidē recte à nobis fatū quod substantia definitur, in tres diuisum fuit partes: & illa catenæ fabula, cœlestes orbium circuitiones cum iis recenset, quæ conditione quadam eueniunt. Verum de his quidem * * ego nolim vehementius contendere, prius cum conditione dictā, aut quod magis cum fato, præcedente fatali fati decreto. Nostra ergo ratio, vt in summa dicam, talis fere est. Qui autem contra nos sentit, non tantum in fato includit omnia, sed & fato fieri omnia affirmat. Alteri autem consonant omnia: & quę vni, satis constat etiam alteri consentire. Ac secundum hanc rationem dictum est quid sit contingens, quid in nostra potestate, secundum atque tertium, tum quid fortuna, casus, & alia quæ ab iis pendent. quarto loco dictū est de laudibus, vituperationibus, & quæ his sunt cognata: quinto loco ponamus vota ad deos, eorumque cultum. Nam istæ argutiunculæ, quæ ignaua oratio

Totus locus est lacer.

tio, & Metens, & is qui de fato appellatur : reuera fallaces sunt conclusiunculæ è disputatione de fato tractæ. Ex opinione contraria, id maxime primoq; videbitur sequi, nihil fieri sine causa omnia causis antegressis. Deinde à natura hunc mundum gubernari, conspirantem secum, mutuisque obnoxium affectionibus. Tertio loco, videbuntur iis quædam fauere testimonia diuinationem puta, quæ vt vera deo profecta in summo est apud homines honore. tum sapientium ad quasuis res accidentes æquanimitas. tanquam si omnia fato eueniant secunda. Tertium est peruulgatum illud, Omne enunciatum aut verum esse, aut falsum. Atque horum hactenus mentionem fecimus, vt summa breuitate quæ de fato * quæ oportet perscrutari, & vtriusque disputationis rationes subtilissima statera perpendere. Iam nunc ad singularia excutienda veniendum est nobis. * * * *

PLVTARCHI DE MVSICA commentarius.

PHOCIONIS, eius qui probus vsurpatus est, vxor suum ornatum esse dicebat mariti sui res præclare gestas. At ego ornamentum non mihi tantum peculiare, sed cum omnibus familiaribus commune existimo mei magistri in doctrina bonarum artium diligentiam. Nouimus enim, imperatorum pulcerrima facinora salutem attulisse duntaxat è præsenti periculo paucis militibus, aut vni siue vrbi siue genti : meliores neutiquam fecisse vel milites istos, vel ciues, vel gentiles. At liberalem disciplinam, quæ & felicitatis est corpus, & consilii boni causa, non familiæ modo aut vrbi vel populo, sed vniuerso generi humano vtilem cõperias. Quanto igitur ea est quam res omnes bellicæ vtilior: tanto etiam magis colẽda est eius memoria. Enimvero secunda Saturnalium die Onesicrates homo egregius, ad conuiuium vocauerat Soterichum Alexandrinum, & Lysiam vnum eorum, qui ab ipso stipendium sumebant. Postquam omnia rite peracta fuerunt, ita infit. Quæ causa sit humanæ vocis, ô socii, in conuiuio quærere non conuenit, & magis sobriam ea quæstio requirit disputationem. Sed quoniam optimi grammatici definiunt vocem aerem percussum esse, qui auditu sentiatur : herique a

nobis de grammatica est inquisitum, vt arte, quæ facultatem habeat voces literis exprimendi, ac memoriæ tanquam in penu recondendi: videamus nunc quæ post eam proxime sequatur scientia ad vocem pertinens. Est autem, nisi fallor, Musica. Pium enim est, ac præcipuum hominum hoc studium, laudes canere deorum, qui soli ipsis articulatam vocem sunt largiti. quod Homerus his versibus significauit.

Ergo die tota placabant carmine Phœbum, Iliad. α 472.
Formosum Paeona Achaica turba canentes,
Et magni laudes modulantes arcitenentis.
Illius auditu pertentant gaudia pectus.

Agite ergo ô chori musici sodales, in memoriam redigite, quis primus musica sit vsus, quis ei tempus adiecerit, qui musicam scientiam tractando nobiles exstiterint. nec non & ad quot quantasq; res musica sit vtilis. Hæc cum dixisset magister, Lysias sermonem excipiens: Quæstionem, inquit, bone Onesicrates, proponis à multis agitatam. nam & Platonicorum pleriq; & Peripateticorũ præstantissimi de veteri musica, & quæ ei accidit corruptela scribendi laborem susceperunt. Sed & grammaticorum atq; harmonicorũ doctissimi multum in eam rem studii impenderũt. Magna vero est eorum qui de hac scripserunt dissensio. Heraclides in libro, in quem collegit res musicas, citharæ cantum eiusq; artem excogitatam primum perhibet ab Amphione Iouis & Antiopæ F. patre nimirum docente. atq; fidem facit huic sententiæ ex descriptione quæ Sicyone est dedicata, ex qua & sacerdotes Argiuas, & poetas, & musicos nominat. Eadẽ tempestate Linum ex Eubœa oriundũ ait lugubria carmina fecisse: & Anthẽ Anthedone Bœotia natum hymnos, & Pierium è Pieria de musis poemata. Philammonem quoq; Delphum Latonæ, Dianæ, & Apollinis natales carmine explicasse, & ab eo primum choros apud Delphicum tẽplum fuisse institutos. Thamyrin autem Thracẽ genere vocalius & elegantius omnibus ea ætate cecinisse: vnde eum poetæ cum Musis certamẽ iniuisse dixerint. fertur autem poema scripsisse de Titanũ bello aduersus deos. Fuisse etiã Demodocũ Corcyræum veterẽ musicum, qui carmine expressерit Ilii excidiũ, & Veneris cum Vulcano nuptias. Sed & Phemium Ithacensem de reditu eorum qui cum Agamemno- Musici primi.

ne fuerant ad Troiam profecti versus fecisse. Neque vero iam commemoratorum poematum solutam fuisse dictionem, aut quæ mensura careret: sed Stesichori aliorumque veterum Lyricorum poematis similem, qui versibus modos quibus canerētur adiecerunt. Nam & Terpandrū ait citharœdicorum poetam modorum (nomus Græci, hoc est leges, appellāt) & sua & Homeri carmina in certaminib. certo quodq; modulo cecinisse, eumq; primum modis citharœdicis nomina imposuisse. Simile Terpādri studio studium fuisse Clonæ, qui princeps tibicinum nomos & accētus instituit, scriptor elegiarū & epicus. Eodemq; poematis vsum genere Polymnestum Colophonium, qui ætate fuit posterior. Nomi autem (hanc enim vocem ambiguitatis vitandæ gratia vsurpemus) erant ergo, mi Onesicrates, nomi quibus illi vterentur tibicinū, Apothetus, Elegi, Comarchius, Schœnion, Cepion, deius, Trimeles, siue triplex. Postea tēporis etiam inuenta sunt Polymnastia quę vocātur. At citharœdicæ artis nomi multo ante tibicinū nomos tēpore instituti sunt à Terpādro. Is ergo citharœdicis nomina fecit Bœotium, Æolium, trochæum, acutum, Cepionem, Terpandrum, Tetracedium. Fecit etiam Terpander procœmia citharœdica in heroicis carminibus. Quod autē citharœdici nomi antiquitus ex heroicis versibus constiterint, Timotheus declarauit: qui primos nomos heroicis permiscens, dithyrambicam cantauit dictionem, ne prima frōte videretur veterem musicam violare. Apparet autem Terpandrum citharœdica arte excelluisse. nam quater vicisse Pythia deinceps scribitur. Admodum vero antiquus est. nam Glaucus Italus, quodam in libro de veteribus poetis & musicis, priorē eum Archilocho pronunciat. ait enim eum secundum extitisse post eos qui primi tibiis canere instituerunt. Alexander in collectaneis de Phrygia, primū Olympum asserit in Græciā pulsationem fidiū intulisse: deinde Ideos dactylos & Hyagnidē primū tibia cecinisse: post Marsyā huius filiū, inde Olympum. Terpādrum porro ęmulatū esse Homeri versus, Orphei cantilenas. Orpheus autē neminē videtur imitatus. nemo enim tunc natus fuit, extra poetas qui facerent ea, quæ tibiis canerentur. horū autem cum opere Orphicum nihil habet simile. Clonas vero tibicinum modos qui fecit, paulo posterior Terpandro,

Nomi.

dro, fuit patria Tegeates, si Arcadibus credimus: Thebanũ enim Bœoti affirmant. Post Terpandrum & Clonam Archilochus extitisse traditur. Alii nonnulli scriptores Ardalum aiunt Trœzeniũ Clona priorem tibicinam instituisse musicam. Fuisse etiam Polymnestum poetã Meletis Colophonii F. qui Polymnestum & Polymnestam nomos fecerit. Quod autem Apothetum & Schœnionem nomos fecerit Clonas, scriptores recensionum memorant. Polymnesti mentionem Pindarus & Alcman lyrici faciunt. Et quosdam citharœdicorum nomorum à Terpandro factorum, Philammonem Delphum veterem aiunt composuisse. In summa autem, citharœdica musica Terpandri ætate vsurpata, etiam vsq; ad Phrynidis tempora plane simplex perdurauit. Neq; enim antiquitus, vt nũc, licebat cithara canere, neq; harmonias (siue cõcentus mauis) & rhythmos siue numeros transferre. Nam in quouis nomo propriam conseruabant intentionem, atq; hinc nomi dicti sunt, hoc est leges: quod in vnoquoque non licebat transgredi præscriptam intentionem. Etenim vbi deorum veneratione erãt suo arbitrio defuncti, tum statim ad Homeri & aliorum poemata trãsibant, idque manifestum est ex initiis Terpandri. Figura etiam citharæ primum facta est sub Cepione Terpãdri discipulo: & vocabatur Asiatica, qui Lesbii citharœdi ad Asiam accolentes ea vterentur. Ad extremum fertur Pericleitus citharœdus Lacedæmone vicisse Carneia, domo Lesbius. quo mortuo continuam citharœdorum apud Lesbios defiisse successionem. Quidam falso putant Hipponactem fuisse Terpandri ætate: cum etiam Pericleitus Hipponactem præcessisse videatur. Sed quoniam simul veteres tibicinum & citharœdorum nomos retulimus, trãsibimus iam ad tibicinum nomos. Traditum est enim Olympum de quo diximus, cum esset tibicen è Phrygia, tibicinum nomum fecisse in Apollinem, qui Polycephalus, id est Multiceps, diceretur. hunc Olympum aiunt vnum fuisse eorum qui descenderunt à primo Olympo Marsyæ discipulo, qui nomos in deos fecit. is enim cum amasius fuisset Marsyæ, & ab eo artem tibia canendi didicisset, harmonicos nomos in Græciam intulit, quibus nunc Græci vtuntur in feriis deorum. Alii Cratetem polycephali nomi autorem faciunt, qui Olympi fuit discipulus. Pratinas Olympo iuniori adscribit.

Harmatium autem nomum, cui à curru nomen videtur esse, dicitur primus fecisse Olympus, Marsyæ discipulus. Marsyam quidam Massen appellatum, alii Marsyam dicunt: esse autem Hyagnidis filium, eiusq; primus artẽ tibia canendi inuenit. Olympi autem esse harmatium nomum, ex Glauci veterum poetarum recensione cognosci potest: tum hoc Stesichorum Himeræum neque Terpandri fuisse imitatorem, neque Antilochi, neq; Thaletæ: sed Olympi: vsum nomo harmateo, & ea specie quæ dactylo procedit, quam alii de orthio nomo esse volunt. Alii quidam à Mysis inuentum nomum illum aiunt. nam veteres fuisse Mysos tibicines. Est & alius antiquus nomus, qui Cradias dicitur, quo Mimnermum cecinisse ait Hipponax. Initio enim elegias modulatas tibicines canebant, quod Panathenæorum descriptio indicat, vbi de musico certamine verba fiunt. Fuit & Sacadas Argiuus qui odas & elegias fidibus accommodatas scripsit. idemq; bonus poeta, ter vicisse Pythia in recensionibus traditur. eiusq; etiam Pindarus mẽtionem facit. Cum ergo de sẽtẽtia Polymnesti & Sacadæ tria sint tonorum genera, Dorium, Phrygium, Lydium: ferunt Sacadã in vnoquoq; horum fecisse strophã, docuisseq; chorũ canere Dorice primã, Phrygice secundã, tertiam Lydio tono. atq; hunc nomũ fuisse ob mutationem dictũ tripartitum. (sic enim Trimeres interpretemur) In fastis vero seu recensione poetarum quæ Sicyone est. Tripartiti huius nomi autor fertur Clonas. Prima proinde musicæ constitutio Spartæ facta est à Terpandro. Secundæ autores hi potissimum memorantur: Thaletas Gortynius, Xenodamus Cytherius, Xenocritus Locrensis, Polymnastus Colophonius, Sacadas Argiuus. Cum enim hi introduxissent gymnopædias, hoc est, puto, ea quæ accinerentur nudis corporum exercitationibus: in Arcadia traduntur institutę fuisse demonstrationes quę dicuntur, & Argis endymatia siue indumenta appellant. Fuerunt autem Thaletas Xenodamus, & Xenocritus Pæanum scriptores: Polymnestus carmina cõposuit quæ orthia dicebantur: Sacadas elegias. Alii Xenodamum non Pæanas scripsisse aiunt, sed hyporchemata. in quorum numero est Pratinas. ipsiusq; adeo Xenodami cantilena memoriæ prodita est, quæ non obscure hyporchema sit. Vsus est hoc genere poematis etiam Pindarus. Differre autem pæanem ab hypor-

Toni.

hyporchemate, carmina Pindari docent: qui vtrunq; scripsit. Et Polymnestus tibicinos nomos fecit: in orthio lyricis est vsus modulis, vt quidem harmonici aiunt: nõ enim certum possumus pronunciare, cum antiqui hac de re nihil quicquam prodiderint. De Thaleta etiam Cretẽse dubium est, an Pæanes scripserit. Nam Glaucus post Archilochum fuisse Thaletam affirmans, imitatum eum odas Archilochi fatetur, prolixius tamẽ extendisse, & Maronem ac Cretensem rhythmum odarũ poesi inseruisse: quib. neq; Orpheus vsus fuerit, neq; Terpander, neq; Archilochus. hæc enim ex Olympi tibicina musica aiunt Thaletam depromsisse, boniq; tibicinis laudem inuenisse. De Xenocrito prẹterea, Locris Italicis oriundo, controuersia est. an is Pẹanas composuerit: ferunt enim eum res scripsisse, quarum heroica fuerint argumenta: eaque ob hanc causam fuisse à quibusdam dithyrambos nominata. Eundem Glaucus Thaleta posteriorem fuisse scribit. Porro autem Olympus, vt ait Aristoxenus, à musicis putatur euharmonij generis fuisse repertor. nam ante ipsum omnia diatona fuerũt, & chromatica. Suspicantur autem Olympum sic inuenisse. cum versaretur in diatono genere, & carmen sæpe trãsferret in diatonũ parypatem, hoc est summæ proximam chordam, nunc ab ipsa media, nunc ab ei proxima fide: præteriretq; lichanon diatoni neruum, deprehendisse eius consuetudinis elegãtiam, miratumq; & amplexũ Systema, quod ea cõstitueretur proportione, id in Dorio vsurpasse tono. Non enim eum vel ea quæ diatoni sunt propria, vel quæ chromatici attigisse: ac ne harmoniæ quidem. Fuisse autem ei prima euharmoniorum talia. Primo enim in his loco spondeum ponunt: in quo nulla diuisionum proprietatem suam indicat: nisi quis in cõtentiorem spondei vsurpationem respiciens, eum putet esse diatonicum genus. Qui vero hoc ponet, eum liquet cum falsum, tum absonum à cantu ponere. Falsum, quia diesi inferior tono erit eo, qui principe ponitur loco à cãtu alienum, quod etiam si quis in potestate tonici ponat contentioris spondeorum vsurpationis proprietatem: eueniet vt duo deinceps sita ponãtur diatona, compositum alterum, alterum incompositum. nam densum illud euharmonium, quod in medijs fidibus collocatum hodie in vsũ est, non videtur esse poetæ. Facile autem hoc animaduerti potest,

Euharmonius cantus.

potest, si quis aliquem prisco more canentem tibia audiat. nam etiam mediarũ semitonium vult esse incompositum. Atq; tale fuit initio genus euharmonicum, postea temporis diuisum est semitonium in Lydiis & in Phrygiis. Videtur autem Olympus cum auxisset musicam, nondum natam, ignoratamque adhuc rem introduxisse, princepsque fuisse Græcæ & pulchræ musices. Est etiã aliqua de rhythmis ratio. Inuenienda enim vlterius sunt quædam genera & formæ rhythmorum: atq; etiam cantilenas & rhythmos scribentium. Primum enim Terpandri nouarum rerum in ea arte molitio, venustum quendam modum in musicam inuexit. Eo post Terpandrum vsi sunt deinceps Polymnestus, Thaletas, Sacadas. nam hi etiã rhythmis conficiendis suffecerunt, non egressi sunt pulchram illam formam. Sunt & alia ab Alcmane & Stesichoro nouata: sed ita, vt à pulchro non discederetur modo. Krexus autem, Timotheus, atque Philoxenus, aliique ætate iis inferiores, importuniores aliquanto, ac nouitatis studiosi magis fuerunt. modum enim affectauerũt qui humanus nunc & thematicus appellatur. Euenit enim, vt paucitas chororum, simplicitasq; & maiestas musicæ plane ob vetustatem spernenda videretur.* pro virili locutus de prima musica, de primis eius inuentorib. tum quorum ea temporis progressu adinuẽtionibus aucta fuerit, finem faciam dicendi: locumque dabo socio meo Soterícho, qui non Musicam modo, sed & reliquum disciplinarum orbem studiose excoluit. nos enim magis exercitati sumus in ea musicæ parte, quæ manu & instrumentis tractatur. His dictis Lysias obticuit. Tũ Soterichus in hęc verba orsus est: De venerabili studio, & diis maxime accepto, optime Onesicrates, verba nos facere iussisti. Probo itaque Lysiæ præceptoris cum doctrinam, tum memoriam quam ostendit recensendis primis musicę inuentoribus, iisque qui has res conscripserunt. Id vnum monebo, cum tantum scripta secutum esse in iis ostendendis. Nos autem non hominem aliquẽ accepimus repertorem musicę bonorum, sed omnibus virtutibus ornatũ deum Apollinem. Nõ enim Marsyæ, aut Olympi, aut Hyagnidis, vt putant quidam, inuentum tibia, neq; sola cithara Apollinis est: sed idem deus & citharæ & tibiæ cantum inuenit. Manifestum hoc est è choris & sacrificiis quæ tibiis interim canentes deo adferebant:

Apollo tibiæ & citharæ autor.

bant:

bant: quod & alij, & Alcæus in quodam hymno narrat. Sed & ſimulacrum Apollinis in Delo poſitum in dextra manu arcum, læua gratias habet, quarum quæuis aliquod muſi-cum inſtrumentum tenet: lyram vna, alia tibias, media fiſtulam ori admotam. Neque meus eſt hic ſermo: ſed Anticles & Iſter in illuſtrationibus ſuis hæc retulerunt. & ſimulacrum illud ita antiquum eſt, vt dicatur à Meropibus factum, qui Herculis ætate vixerũt. Sed, & puerum, qui Tempicam laurum Delphos defert, comitatur tibicen. Quin & Hyberboreorum ſacra adhibitis tibijs, citharis, & fiſtulis in Delum miſſa ferunt antiquitus. Sunt qui ipſum deum tibia cecinisſe autument: vt narrat optimus cantilenarum conditor Alcman. Corinna è Minerua didiciſſe tibijs canere Apollinem ait. Itaq; veneranda prorſus eſt muſica, deorum inuentum cum ſit. Priſci porro ea vt dignum fuit vſi ſunt, vt & reliquis omnibus inſtitutis. Noſtra ætate maieſtate eius omiſſa, pro maſcula illa & diuina confractam & garrulam in theatra inducunt muſicam. quam Plato III. De rep. libro vituperat: Lydiam quidem harmoniam repudians, vt accommodatam lamentis: vnde & primam eius inſtitutionem lugubrem fuiſſe dicunt. Nam Ariſtoxenus ſcribit in primo De muſica libro, Olympũ de morte Pythonis lugubre carmen tibijs ceciniſſe, Lydio modo. Sunt qui Melanippidem autorem eius cantilenæ faciũt. Pindarus in pæanibus primum de Niobes nuptijs Lydiam harmoniã vſurpatam ait. Alij Torebum principem ea vſum dicunt: de quibus eſt Dionyſius Iambus. Mixolydia quoq; animum percellẽs tragœdijs eſt apta. Hanc Ariſtoxenus ſcribit primum à Sapphone inuentam: ab ea didiciſſe tragœdos, qui cum Dorica coniunxerint. cum hæc maieſtatem conciliet, illa mentem perturbet: quibus rebus commixta eſt tragœdia. In hiſtoria muſica legitur eam à Pythoclyda excogitatam tibicine. Lyſis perhibet, Lamproclem Athenienſem, cum is animaduertiſſet nõ ibi eſſe diazeuxin (quod nos deiunctionis verbo volumus intelligi) vbi vere omnes eſſe putauerũt, ſed verſus acutã vocem: talem eius inſtituiſſe modum, qualis eſt à parameſa ad hypatẽ hypatôn. (id eſt, à mediæ chordæ proxima ad ſummarum ſummã.) Quinetiam remiſſam illam Lydiam harmoniam, ſiue Mixolydiam, adſimilem Ioniæ, inuentam autumant à Damone Athenienſi. Has harmonias, *De harmonijs.*

monias, cum altera earum sit ad lamentãdum parata, altera dissoluta, recte Plato reiecit, ac Doricã, vt bellicosis temperantibusq; conuenientem viris delegit. Neq; is me hercle id fecit ignorans (quod ei impingit crimen Aristoxenus in secundo musicarum rerum libro) etiam in istis aliquid esse quod parti reipublicæ, cui custodiendi incumbit munus, prosit. Studiosissimus enim musices fuit Plato: vt qui Draconem audiuisset Atheniensem, & Metellũ Agrigentinum. Sed quia, vt monui, magnã in Doria maiestatẽ esse intellexit: eam harmoniam prætulit. non nescius interim multa Dorice Partheneia seu virginalia ab Alcmane, Pindaro, Simonide, & Bacchylide facta. quinetiam prosodia (quæ apparet fuisse carmina, qualia supplicationibus deorum accinerentur) pæanes, adde etiam deplorationes tragicas & amatoria quædam carmina, Doricæ harmoniæ esse inclusa. Sed ei sufficiebant quæ in Martem Mineruamq; cantarentur, & ad libationes spondeia dicta. satis enim ea valebant ad animũ viri honesti confirmandum. Idem Lydiæ & Ioniæ harmoniæ vsum non ignorauit: sciens ista modulatione tragœdiam vti. Sed & veteres omnes nullius imperiti harmoniæ, tamen vsi quibusdam modo sunt. Neq; enim ignoratio tantas angustias & paucitatem chordarum peperit apud illos: neq; inscitia factum est, ꝙ Terpander Olympus, horumq; sectatores multitudinem & varietatem neruorũ sustulerunt. Atque hoc arguunt Olympi, Terpandri, & aliorum qui modum eundem tenuerunt carmina omnium. quæ cum tribus sint contenta fidibus ac simplicia, præstant omnibus varijs & multas chordas requirentibus: ita quidem, vt Olympi modum exprimere nemo possit inferioresque eo omnes sint, vbi se ad multiplicem & multis chordis opus habentem modulationem contulerunt. Quod autem prisci in modo qui spondeis aptus est non ignorauerint tertiæ chordæ vsum, satis demonstrat eius in pulsatione (Krusin Græci dicunt) vsurpatio. non enim ea cum parhypata (quæ est proxima summæ chorda) consonante vsi fuissent, si vsum ignorauissent. sed manifestum est, quod elegantia quæ spondeiaco modo conciliatur per tertiam, sensum eis præbuit transferendi carmen ad parhypaten. Eadem est etiam de neta ratio. Nam & hac in pulsatione vsi sunt, & ad paranetam seu imæ proximam dissonantium, & ad me-

ad mediam consonantium. Sed ratione cantilenæ non visa est illis conuenire spondeiaco modo. Neq; his tantum, sed & synemmena neta, hoc est adiũctarum chordarum vltima sic vniuersi sunt vsi. Nam secundum pulsationẽ ipsam dissonabant ad paranetam & paramesam, & lichanum. sed in cantilena vtenti pudorem incussisset, quia contra morem ibi vsurpata esset. Ex Phrygijs etiam constare, quod non * ignorauerit Olympi & qui eum secuti sunt. Vsi sunt enim * ijs non tantum in pulsatione, sed & in cantilenis de matre deorum & quibusdam Phrygijs. De hypatis etiam seu summis neruis constat, non ignoratione factum esse quod eo quatrichordo non vsi sunt in Dorio: cum in alijs tonis vsi, vtiq; cognitum habuerint. Sed vt morem seruarent, à Dorio tono id abstinuerunt, pulcritudinem eius venerantes. Tale est etiam in tragœdia quippiam. Nam chromatico *Chroma.* genere & rhythmo nusquam ne hodie quidem tragœdia vtitur. cithara autem, quæ tragœdiam ætate multis seculis anteit, ab initio vsa est. Chroma autem quam harmoniam esse antiquius, in promtu est. est enim nimirum ætas definienda secundũ humanæ naturę occursum aut vsum. Nam quod ad ipsorum generum attinet naturam, non est aliud alio antiquius. Si quis ergo Æschylum aut Phrynichum diceret ob ignorantiã abstinuisse chromate, non absurde diceret. Idẽ enim etiam Pancraten diceret ignorauisse chromaticũ genus: nam & is plerunq; id vitauit, etsi in quibusdam est vsus. abstinuit itaque non ignoratione, sed consilio ductus: sectabatur enim, vt ipse aiebat, Pindaricum ac Simonideum modũ, & omnino eum qui nunc antiquus appellatur. Eadem de Tyrtæo Mantinense, & Andrea Corinthio, Thrasyllo Phliasio, multisque alijs valet ratio: quos omnes scimus consulto abstinuisse chromate, mutatione, fidium multitudine, aliaq; multa in medio sita rhythmorum, harmoniarũ, vocabulorum, modulationũ, interpretationũ genera. Statim enim occurrit Telephanes Megarẽsis, qui ita infensus fuit fistulis, vt tibiarum opifices nunquam sit eas passus imponere tibijs. quin & Pythico certamine hac maxime de causa abstitit. In vniuersum autem si quis ex eo, quod vsum aliquis rei omiserit, colligẽdum putet eam ipsi rem ignotam fuisse: multi restant ei etiamnum inscitiæ damnandi. vt Dorionij, qui Antigenideũ modum sper-

spernunt, siquidem eo non vtuntur: & rursum Antigenidei, qui eadem de causa Dorionium: & citharœdi, qui Timothei modum vitant. fere enim abiuerunt in quisquilias & ad Polyidi poemata. Iam si quis recte & perite considerem varietatem, & prisca cum nostris comparet, olim quoque varietatem in vsu fuisse inueniet. Nam varietate in rhythmis faciendis, quæ magis varia esset, vsi sunt veteres. vt qui rhythmicam varietatem in honore haberent. Sed & pulsationum elocutiones tunc fuerunt magis variæ. nam nostri discendi sunt studiosi, prisci rhythmorum amatores erant. Constat ergo, non ab ignorationem, sed consilio veteres fractis cantilenis abstinuisse. Neque hoc mirum est: cum multa alia vitæ instituta non ignorentur ab ijs, qui ea non vsurpant: vsuque dempto ea ab ipsis abalienantur, quod in quibusdam aliquid indecorum animaduersum fuit. Sed Platoni neque ignorantiam neque imperitiam in causa fuisse vt quædam reijceret: verum id eum fecisse, quia indecora reipubl. iudicaret ea esse: iam nunc ostendemus, eumque harmonicæ rei gnarum fuisse docebimus. Is ergo in ortu seu procreatione animę ea, quam Timęo inseruit, suam in rebus mathematicis ac musicis diligentiam fecit testatam. Hæc enim sunt eius verba. Et secundum hæc impleuit cum dupla tum tripla interualla: portionesque inde abscidit, & in medio eorum collocauit, vt in quouis interuallo duo sint media. Hoc exordium manasse ab harmonica peritia, mox ostendemus. Tres sunt medietates (liceat enim sic verbum verbo referre) vnde omnis mediocritas æstimatur, Arithmetica, Harmonica, Geometrica. in prima ęqualis est numerus quo se inuicem excedunt exceduntur que termini: in tertia eadem fit proportione: in media neque proportione, neque distantia eadem termini sese consequuntur. Itaque Plato, cum animalem harmoniam quatuor elementorum, causamque ex dissimilibus inter se consonantia vellet harmonice demonstrare: in vtroque interuallo duas animales medietates musica ratione ostendit. Nam consonantia, quam in rebus musicis diapasôn Gręci, nostri vulgo Octauam nominant, duo inter extremos terminos media recipit. quorum proportionem ostendemus. Extrema consonantiæ diapasôn duplam inter se rationem tenent: vtque hoc intelligere exemplo possis, numeris rem expli-

Platonem fuisse rerum musicarum peritum.

Proportio musicorum interuallorum.

explicabimus. Ergo maior extremitas ad minorem ita se habet, vt XII. ad VI. Hoc interuallum (id enim adhuc diastema dicendum putaui) ab summa mediarum (ea est hypate meson) chorda porrigitur vsq; ad imam deiunctarum, hoc est netam diezeugmenon. Quærendi iam sunt duo numeri in medium intercidētes, ad quos extremorū maior ad sibi proximum sesquitertius, ad reliquum sit sesquiplus siue sesquialter. ij numeri sunt IIX. & IX. Nam VI. semel, eiusq; præterea triens in IIX. continentur: in IX. semel cum semisse. Et alter extremorum, XII. puta, IX. pro dodrante, IIX. pro besse habet. Ergo his numeris inter VI. & XII. interiectis, cum diapason cōstet ex interuallis diatessaron (nos Quartā) ac diapente (nos Quintā vsurpamus) distātijs: liquet mediç chordæ numerum IIX, ei proximæ seu paramesæ IX. deberi. quo facto, erit ea ratio hypatæ seu summæ ad mediam, quæ parameses erat ad imam seu neten adiunctarum siue cōnexarum. nam à pathypata mediarum erit diatessaron ad mediam: à paramesa ad netam diezeugmenon, diapason. Eademque inuenitur numerorum proportio. eadem enim est VI. ad IIX, quæ IX. ad XII. ratio. & vt VI. ad IX. sunt affecta, ita IIX. ad XII. Nam IIX. ad VI. sesquitertiam habent rationem, & XII. ad IX. & rursum sesquialteram, vt IX. ad VI. ita XII. ad IIX. Cæterum hæc sufficient ad demonstrandum, quanta fuerit in rebus mathematicis industria atq; peritia versatus Plato. Porro autem quod harmonia res sit diuina, veneranda, magna: Aristoteles Platonis discipulus his verbis cōfirmauit. Enimuero harmonia res est cœlestis, eiusq; natura diuina atq; pulcra. Cum autem sit facultate quatripartita, duas habet medietates, arithmeticam & harmonicam. apparetque partes eius, magnitudines, & eminentias numero & mensuræ æqualitate constare. Nam in duobus quatrichordis cantilenæ sua modulatione concinnantur. Atq; hæc sunt verbis eius expressa. Corpus porro eius constare dixit ex partibus dissimilibus, sed quæ inter se consonent. Quin & medietates earum arithmetica proportione cōsentire. Nam ima chorda ad summam proportione dupla coeunte, confici diapason consonantiam. cum hypate VI. nete XII. numero repræsentetur. Paramese sesquialtera proportione hypatæ respondet, eiq; IX. congruere, mediæ IIX. diximus. At enim interualla musices præcipua constare

NN his

his rationibus certum est. diatessaron sesquitertia, diapente sesquialtera, diapason dupla proportione. interim etiam conseruari rationem sesquioctauam, qualis est IX. ad IIX, & tonum exprimit. Iam id quoq; in harmonia ęqualibus terminos excedi atq; excedere, medietatesq; mixtum ex arithmeticis & geometricis rationibus respectum inter se habere. Atque hoc fit declarat Aristoteles, vt neta triente maior quam mese sit: & eadē portione paramese hypatē excedat. itaq; relatio quædam interuallorum siue discriminum cōfiat, cum termini æqualib. portionibus superent atq; superetur: vtrobiq; sesquialtera & sesquitertia proportionibus rē gerentibus. Atq; hæc est, quam harmonicam vocant auctionem, vel (vt hodie vsitatis vocibus ipse vtar) progressionē. * Nete autē à mesa, & paramese ab hypata, arithmeticis interuallorū discriminibus distant. nam paramese mesam sesquioctaua ratione excedit. rursum nete ad hypatam dupla est, paramesa hypata semel eiusq; semissem valet: & mesa ad hypatam est sesquitertia. His ergo partibus atque numeris harmonia de Aristotelis sentētia componitur. Idem optime ex infiniti & finiti, paris & imparis, atque pariter imparis natura eandem constituit, eiusque partes. Tota enim par est, cū constet quatuor terminis. partes ipsius, proportionibus continentur, quorum termini sunt pares, impares, pariterimpares. Nete enim par est, quia XII. numero exprimitur. paramese impar, quia IX. mesa pariterpar, quia IIX. hypate pariterimpar, quia VI. His ergo rationibus atque partibus conflata harmonia, sibi toti, omnibusq; partibus consonat. Sed & sensus, qui ob harmoniam corporibus innati sunt: cœlestes alij & diuini, cū deo sensum præbent hominibus visus & auditus, cum voce & lumine harmoniam ostendunt: & alij sensus horum comites, quatenus sensus sunt, secundum harmoniam cōstant. nihil enim ne ipsi quidem sine harmonia conficiunt: minores sane illis, non tamen absque illis. illi enim simul cum aduentu dei prę sto adsunt iuxta rationem, & validam pulchramque habent naturam. Porro autem ex his planum fit, priscis Græcis haud iniuria id præcipue curæ fuisse, vt adolescentes musica disciplina imbuerent. Horum enim animos existimabant musicæ opera fingi atque concinnari ad decorum posse. quippe quod musica vt ad omnia, omnemque

seriam

ſeriam actionem vtilis eſſet, ita in primis ad bellica pericula. quam ad rem alij tibijs vſi ſunt: vt Lacedæmonij, qui compoſito agmine in hoſtem vadentes, Caſtoreum carmen præcini tibijs inſtituerunt. alij lyra: ſicut diu ſic ad pugnam profectos Cretenſes ferũt. noſtra ætate tubæ in hunc vſum apud pleroſque ſucceſſerunt. Argiui ad luctam, quæ Stheniorum dicebatur, tibiam adhibebant, quod certamen initio Danai cauſa inſtitutum, poſtmodo Ioui Sthenio conſecratum perhibetur. Enimuero hodieque moris eſt, vt ad pentathlum tibijs canatur. ac tametſi nihil accinitur certum, nihil antiquum, aut quale priſcis vſitatum fuit (quale erat carmen Hieracis ad hoc certamen factum, quod Endrome ſiue incurſus dicebatur) tamen vt languidum & non certa deſtinatum lege eo fuerit, equidem accinitur nihilominus. At enim apud antiquiores Græcos ne notam quidem aiunt muſicam quæ theatris inſeruiret: totam ſcientiam illam deorum venerationi, adoleſcentumque inſtitutioni impenſam fuiſſe: ꝗ tum nondum theatro vllo apud iſtos homines ædificato, muſica adhuc in templis verſaretur, deorum venerationi, & laudibus bonorum virorum inſeruiens. Et veriſimile eſt theatri vocem, ac multo antiquiorem theorein, quod eſt ſpectare, à deo (ipſis Theos dicitur) deductas eſſe. Cæterum noſtris temporibus tantum eſt receptum diſcriminis, vt eius muſicæ quæ ad diſciplinam puerorum facit nulla memoria iam extſet, nulla cura ſit: omnes qui animum ad muſicam appellunt, theatris ſeruientem muſam amplectantur. Sed diceret aliquis: heus tu, nihilne à priſcis adinuentum fuit, nihil nouatum? Equidem adinuenta quædam fateor, ſed cum maieſtate & decoro. Qui hiſtoriam harum rerum ſcripſerunt, ij Terpandro netem Dorij toni acceptam ferunt, cum ea priores vſi non fuerint. quin & totum mixolydium tonum ſuperadditum aiunt, & orthiæ cantilenæ modum, & orthiorum ad orthium notabilem trochæum. Si Pindaro credimus, * etiam ſcolia carmina Terpander reperit. Sed & Archilochus trimetrorum rhythmos excogitauit, & inſtitionem in diuerſi generis rhythmos, & paracatalogam ſiue immutationem exitus & pulſationem eorum. primo ipſi etiam epoda, tetrametra, procriticum, & proſodiacum tribuuntur, primiq; augmentum, à nonnullis etiam elegiacum. Adhæc

Muſicam vt auxerint veteres.

iambici ad pæonem epibatum intentio, & heroici aucti in prosodiacum & creticum: & quod iambicorum alia dicuntur ad pulsationem, alia canuntur, id ab Archilocho monstratum, à tragicis deinde vsurpatum ferunt. idque Krexum accepisse, & ad dithyrambum traduxisse. Putant etiam pulsationem sub cantilenam ab eo primum inuentã, cum veteres omnes ad chordas pulsassent. Polymnasto autem tonum qui nunc hypolydius dicitur adscribunt: valdeque ab eo auctam ferunt eclysin & ecbolam. Ipsum quoque illum Olympum, cui principium Græciæ & nomis contentæ musicæ imputatur, genus harmoniæ protulisse in lucem tradunt: rhythmosque prosodiacum, inquo Martis est nomus, & choreum quo multi vsi sunt in Metrois, hoc est, carminibus de magna Matre. Quidam etiam Baccheium putant ab Olympo inuentum. hæc ita esse, quouis antiquo carmine ostẽdi potest. Lasus vero Hermionensis cum rhythmos in dithyrambicam rationem transtulisset, ac tibiarũ multiplices voces sectaretur, pluribus vtens sonis & dissipatis, antiquæ musicæ mutationem inuexit. Idem fecit Melanippides odarum scriptor superueniens, qui in priore musica non acquieuit. vt neq; Philoxenus, neque Timotheus. Hic enim, cum lyra septem fidibus vsque ad Terpandrum Antissæum contenta fuisset, in plures eam sonos dispersit. Verum tibicina quoque musica de simpliciore in magis variam est mutata. Nam antiquitus, vsque ad Melanippidem qui dithyrambos composuit, tibicines à poetis mercedem accipere consueuerant: nimirũ primas gerente partes poesi, & tibicinibus operã ijs qui fabulam docerẽt nauantibus. Is postea mos perijt: adeo quidem, vt Pherecrates comicus musicam introduxerit figura muliebri, totum corpus verberibus fœde multatam. facitque iustitiam querentem de causa huius fœditatis, & poesin sic respondentem:

Musica corruptores.

MVS. *Dicam, neque hoc inuita audire cum tibi*
Mihique dicere voluptatem animo adferat.
Malorum initium mihi fuit Melanippides.
Is primus arreptam me laxauit nimis,
Fidibusque bis sex molliorem reddidit.
Ad calamitates ille non tamen meas
Suffecit vnus hasce. Nam Cinesias
Atheniensis ille detestabilis,

Contra

Contra harmoniam dum flexus intulit strophis,
Pessundedit me sic, vt iam poeseos
Dithyrambica, perinde sic vt aspidis,
Quæ dextra sunt, sinistra quiuis deputet.
Neq; hoc tamen satis est miseriæ creditum.
Phrynis peculiarem immittens turbinem,
Flectendo me, & versando totam perdidit,
In quinq; chordis bis sex harmonias habens,
Sed iste vir potuit adhuc tolerarier:
Peccata namq; correxit rursum sua.
Ast Timotheus me confodit, charissima,
Turpissimeq; vulneribus me conscidit.
IVST. *Quis Timotheus?* MVS. *Milesius ille Pyrrhias* *
Maiora mî mala, quam reliqui omnes, intulit.
Is solam vbi ambulantem me nactus fuit,
Bis sex me neruis illico vinctam illigat.

Sed & Aristophanes comicus mentionem facit Philoxeni qui cantilenas in cyclios choros intulerit. & musica apud eum sic loquitur:

Exharmonios, hyperbolæos, niglaros:
Quibus me totam raphani in morem flexilem *
Oppleuit.------

Sed & alii comœdiarum scriptores demonstrauerũt eorum ineptias, qui postea temporis musicam in minuta quasi fragmenta conciderunt. Quod autem educationem & disciplinam vel genuina vel praua artium tractatio sequatur, Aristoxenus ostendit. Nam Telesiam Thebanum, qui ipsius ætate vixit, narrat adolescentem in pulcerrima educatum musica, cum aliorum nobilium poetarum carmina didicisse, tũ Pindari, Dionysii Thebani, Lãpri, Pratinæ, & reliquorum qui lyrico carmine præstiterunt. eundemq; etiã tibia bene cecinisse, & in reliquis totius disciplinæ partibus satis felici cum industria versatum fuisse. Ætate autẽ iam matura, adeo fuisse à scenica & varia illa musica deceptũ, vt contemtis pulcris iis in quibus enutritus fuerat, Timothei ac Philoxeni edisceret carmina, ac de his ipsis ea potissimum, quæ maxime essent varia, plurimumq; haberent nouitatis. cumq; se ad lyricum pangẽdum carmen contulisset, ac tam Philoxeni quã Pindari modum tentasset, in Philoxeneo ei rem nõ successisse: cuius causa fuerit pulcerrima illa primæ

Musica recti vsus.

ætatis institutio. Qui ergo vult musica recte & cum iudicio vti, is veterem modum æmuletur. Sed interim alijs quoq; eam perficiat disciplinis, philosophiamque ei pædagogi loco præficiat. ea enim iudicare valet quid musicam deceat. Nam cum musica vniuerse in tres diuidatur partes, diatonum, chroma, harmoniam: qui ad musicam se applicat, is necesse est gnarus sit hisce vtentis rebus poeseos, interpretationeq; poematum præditus. Principio itaq; tenendum est, omnem disciplinam musicam, adsuefactionem esse, quæ discenti nondū simul ostendat, cuius finis gratia vnūquodque præceptū discatur. Deinde id cogitandum est, ad huiusmodi institutionem non esse adhibendam modorū enumerationem. Sed pleriq; temere docent aut discunt quæ discipulo doctorive placent. prudentes inania reijciunt: vt antiquitus Lacedæmonij, Mantinenses, Pellenæi. Hi enim vnū aliquem modum, aut paucos omnino deligentes, quos formandis moribus aptos iudicarent, ipsa musica vsi sunt. Hoc manifestum euadet, si quis singulas scientias examinans, dispiciat cuius vnaquæq; rei considerationem tractet. Liquet enim harmonicam de concinno genere, diastematibus seu interuallis, systematibus, sonis, tonis, mutationibusque systematicis cognitionem habere: vlterius non progredi. itaque id genus quæstiones nō suscipit, an proprie poeta sumserit, similia esse hæc, si quis initio carminis hypodorium, in fine mixolydium aut dorium, hypophrygium & phrygium in medio adhibeat. Non enim harmonica eo vsque pertingit, sed multis præterea aliis opus habet. Vim enim proprietatis ignorat, neque adeo chromaticum aut enharmonium genus vnquam ad proprietatis perfectā vim procedit, qua de ingenio carminis iudicatur. hoc enim artificis est munus. Manifestum est ergo quod vox systematis alia est à modulatione cantilenæ in systemate: quam considerare, nō est harmonicæ tractationis. Eadem est rhythmorum ratio. nullus enim rhythmus in se perfectam proprietatis vim habet. Proprie enim aut accommodate aliquid dictum cum affirmamus, ad indolem seu naturā modi respicimus: eiusq; causam esse dicimus cōpositionem quandā aut mixtionem aut vtrunq;. vt quod Olympus enharmonium genus in Phrygio positum tono cum pæone epibato miscuit. hoc enim initium in Mineruæ nomo suam ei indolem conciliauit.

ciliauit. nam adſcitis modulatione & rhythmi cōfectione, artificioſeq; eo tranſſumpto, & trocheo in pæonis recepto locum, Olympi enharmonium genus eſt conditum. Et tamē enharmonio genere & Phrygio tono totoq; ſyſtemate manentibus, magna mutatio genio carminis accidit. quæ enim in Mineruæ nomo dicitur harmonia, procul diſtat ab experimenti indole. Si ergo muſicæ peritiæ accedat facultas iudicandi, his prædituṁ conſtat perfectum fore muſicum. Qui enim nouit Doricum tonum, neque tamen iudicare quit vbi is proprie & conuenienter vſurpetur: nō ſciet quid faciendum ſit, neque genium eius ſeruabit. Nam de ipſis Doriis cantilenis quæretur an harmonica ſcientia diiudicet, vt Doriorum quidam putant: necne. Eadem eſt ratio etiā vniuerſę rhythmicæ ſcientiæ. Qui enim nouit pęonem, is proprietatem eius neſcit: tantum hoc ſcit, vnde pæan componatur. Nam quandoquidem de ipſis pæonicis rhythmorū cōfectionibus dubitatur, diſceptatiuane ſit an rhythmica earum tractatio: aut, vt quidam dicunt, non eo vſq; ſe proferat. Oportet igitur eum, qui velit de his rebus iudicium ferre, ad minimum duo hæc poſſe perſpicere: proprium ſeu domeſticum, & alienum: primum eius affectionis ob quam facta eſt compoſitio: deinde eorum, ex quibus ea facta eſt. Proinde neq; harmonicam, neque rhythmicā, neq; vllam aliā quæ vt ſpecies muſicæ ſubiiciuntur, ipſam per ſe ſufficere ād intelligendum carminis genium, ac cætera iudicandum: ſatis puto dictum eſſe. Iam cum tria ſint genera, in quæ harmonicum ſeu concinnatum illud diſtribuitur, cum ſyſtematum quantitate, tum ſonorū vi, atq; etiam quatrichordorū æqualitate conuenientia: vnū duntaxat eorū veteres tractauerunt. Etenim qui nos ætate anteiuerunt, neq; de chromate, neq; de diatono diſputauerunt: ſed de ſolo enharmonio. atq; adeo etiā de huius vnico ſyſtemate, ſiue complexu, quod eſt diapaſon. Controuerſia quidē eius fuit de vſu: ſed quin hæc vnica eſſet harmonia, in id omnes fere conſenſerunt. Non ergo harmonicā quiſquam perſpexerit tractationem, qui vſq; ad cognitionē eius fuerit progreſſus. Sed oportebit, vt liquet, eum perſequi particulares etiam quas vocant ſcientias totumque muſicæ corpus, & partium mixtiones atque compoſitiones. Qui enim tantumodo eſt harmonicus, is circumſcriptus ęſt certo

modo. Vt autē vniuerſe dicā, ſenſum & intelligentiā opor-
tet concurrere in iudicandis muſicæ partibus: vt neq; prę-
eant ſenſus, quod accidit præcipitibus: neq; à tergo relin-
quantur, quod vſu venit tardis. Cōtingit aliquando in ſen-
ſibus vtrunq; vt ob naturæ inæqualitatē & antecurrant &
tardius æquo veniāt. hoc ergo adimēdum eſt ſenſui: vt poſ-
ſit ęquali curſu comitari intellectum. Sēper enim eſt neceſ-
ſe, tria hæc vna in auditum incidere: ſonum, tempus & lit-
teram vel ſyllabam. Fiet autē, vt è ſono, eiuſq; ingreſſu har-
moniam, è tēpore rhythmum, è littera aut ſyllaba id quod
dicitur intelligas. quæ cū ſimul procedant, ſimul etiā ſenſus
ea excipere debet. Simul & hoc euidens fit, vbi horū quodq;
ſenſus à reliquis ſeparare nō poſsit, ac ſeorſim perpendere:
eū nō poſſe diſcernere vitioſum à recto. Enimuero principe
loco de continuatione eſt cognoſcendum: quæ apprime ad
vim iudicandi requiritur. Bene enim an ſecus habeat car-
men, nō deiunctis à ſe inuicem ſonis, temporibus, litteriſve
cernitur. ſed in continentib. eſt enim commixtio quædam
partium quæ in vſu nō ſunt compoſitæ. Ac de aſſequēdo in-
telligentia carmine hæc ſint dicta. Secundum hæc cōſide-
randum eſt muſicæ ſcientes non eſſe ſatis ad iudicandi ſci-
entiā à ſe inſtructos. Fieri enim non poteſt, vt abſolutus o-
mnibus numeris ſit muſicus & criticus ſiue cēſor is, qui cō-
plexus cognitione ſit eas quę cēſentur muſicę partes. totius
peritiā inquā inſtrumentorū & cantilenarum, ac exercita-
tionis ſenſu, ꝙ attinet videlicet ad harmoniæ & rhythmi
perceptionē. tum è rhythmica & harmonica tractatione &
conſideratione pulſationis atq; elocutionis, & ſi qua ſunt
alia huc pertinentia. Cur autē hæc omnia eum non poſsint
præſtare perfectum cenſorē, ſic conabimur expedire. Primo 3
id nobis extra cōtrouerſiam poſitum eſto, eorum quę iudi-
cio ſubiiciuntur, alia perfecta, alia imperfecta eſſe. perfecta
ſunt, cum carmen vnum quodque, quod vel voce, vel tibia,
vel cithara canitur: tum eorundem expreſsio, vt tibiæ, vel
vocis cantus, & cætera. imperfecta, quæ huc conducunt, & 3
propter iſta fiunt, vt expreſsionis ſeu interpretationis illius
partes. deinde è poeſi. eodem enim modo & ipſa habet. Au-
diens enim aliquis tibicinem, dubitare poſsit, an conſonēt
vel diſſonent tibiæ: & elocutio perſpicua ſit necne. horum
autem quoduis pars eſt interpretationis tibicinæ, non finis
ipſe,

Iudicium muſicum.

ipse, sed finis causa susceptum. nam secundum hæc & id genus alia omnia iudicium fieri debet de expressionis seu modulationis genio, an is accommodatus ei poemati, cui musice accinitur: an scilicet eam quæ petebatur placidam animi commotionem efficere possit. Eadem est etiam grauiorum animi perturbationum ratio, quas poemata affectant. Verum enimuero veteres, qui tantum placidos animi motus curarēt, maiestatem & simplicitatem priscæ musicæ primo coluerūt loco. Equidem Argiuos etiam multam definiuisse traditur iis qui musicam violauissent: eamq; ab iis exegisse, qui primus fuisset ausus plurib. quam septem ab ipsis receptis fidibus, & ad mixolydium tonum alludere. * Sed & Pythagoras, grauissimus ille philosopus, improbauit iudicium musicæ à sensibus profectum: solaq; mentis acie eam examinari voluit, & proportione harmonica, nō auditu. Idem iudicauit intra diapason debere contentam esse musicam. Nostræ ætatis homines pulcerrimū illud genus, cui ob maiestatem antiqui maxime studuerunt, ita omnino repudiauerunt, vt pleriq; nullam harmonicorū interuallorum habeant rationē. Atq; eo processum est ignauiæ, vt diesin harmonicam putent nullum sui ne indicium quidem sensui præbere quidam, eamq; è cātilenis exterminēt, dicātq; nugatos esse qui de ea aliq senserint, aut istud musicę genus probauerint. Suæ sententię validissimum scilicet hoc firmamentum habent, suorum hebetudinem sensuum: opinanturq; si quid ipsi percipiāt, id plane iam nihil esse, neq; vllā habere vtilitatē. Alterum hoc, ꝙ consonantiæ opera eius quantitas non possit expressa percipi: sicut semitonii, toni, & reliquorum interuallorum. Sed ignorāt isti, eadē ratiocinatione se tertium, quintum & septimum interuallum exturbare: quę dieses habent tres, quinque, septem. Denique omnia in vniuersum interualla, quæ impari notantur numero, necesse fuerit vt inutilia reiici. nullum enim eorum consonantię adminiculo potest percipi: omnia inquam, quæ minima diesi inęquali metitur numero. Hinc sequetur, nullam quatrichordorum diuisionem vtilem esse, demtis his, quorum omnia interualla pari numero definiuntur. qualis erit syntoni, diatoni, & toniæi chromatis. Atqui huiusmodi sententia eorum est hominum, qui non modo iis quæ in sensum incurrunt, sed etiam sibi ipsis ipsi

De diesi, & aurium iudicio.

repugnent. quippe cum notum sit eos talibus quatrichordorum diuisionibus præcipue vti, quæ vel imparibus numeris notentur, vel proportione respōdentibus. Molliunt enim subinde, lichanos, paranetas, atq; etiam stantium sonorum quodam interuallo quod ratione explicari nulla possit remittentes, tertiasq; etiam & paranetas. atque hunc maxime vsum systematum probari putant, in quo multa sint interualla, quorum ratio numeris enunciari nullo modo possit: neq; tantum mobilium sonorum, sed etiam immobilium remissione facta. Non possunt hæc ignorare ii qui sensu istiusmodi rerum sunt instructi. *Vsus musicæ.* Vsum vero musicæ conuenientem Homerus docuit. Ostendens enim musicam multis in rebus esse cōducibilem: introducit Achillē qui iram aduersus Agamemnonem suam concoqueret musicæ opera, quam didicerat à sapientissimo Chirone,

Iliad. ι, 186.

Inuenere illum mentem cithara oblectantem
Affabre facta, iugum erat solido ex argento:
Eetionea è spoliis quam ceperat vrbis.
Hac animum mulcens, clarorum facta virorum
Inclyta cantabat.---

Disce, inquit Homerus, vbi sit vtendum musica. Achilles, quod dignum ipso erat, filio iustissimi Pelei, canebat egregia facta virorum & semideorum. Ac præterea tēpus idoneum vsui docens, in ocio degenti exercitationem vtilem iucundamque reperit. Bellicosus enim homo Achilles, & gerendis rebus factus, ob iram in Agamemnonem conceptam, aberat à prœliis. censuit itaque eius herois animum pulcerrimis carminibus exacuendum esse, vt parasitus esset ad eruptionem, quam erat paulo post facturus. idq; fecit, commemorandis veteribus historiis. Talis ergo fuit, & tales commoditates attulit veterum musica. Namq; & Herculem musica vsum fuisse audimus, & Achillem, & alios multos: quorum magister fuit Cheiron sapientissimus, musicæ simul, & iusticię & medicinę doctor. *Iliad. λ. 831.* Deniq; vt in summa dicam, non hoc vitio dabitur scientię, si quis ea nō vt par est vtatur: sed propria abutentis ea culpa censebitur. Proinde si quis musicæ eum modum, qui ad probe instituendam adolescentiam conducit, labore industriaq; consecutus, in prima ætate accuratione conueniente fuerit formatus: is pulcra quidem laudabit & amplectetur, vitupetabit

rabit autem his aduersa, non in musica tantum, sed & aliis in rebus. eritq; is homo vacuus omnis turpis actionis, maximum hunc fructum e musica consecutus, & cum sibi ipsi, tum ciuitati plurimum proderit, nullo neq; facto neq; verbo inconcinno vtens, sed vbique decorum modumque seruans. Cæterum ciuitates quæ optimis legibus vterentur, maximam ingenuæ musicæ curam gessisse, multis testimoniis doceri potest. Nobis satis sit Terpandrum produxisse, qui Lacedæmone coortam seditionem pacauit. & Thaletam Cretensem, quem Pythij Apollinis oraculo accitum à Lacedæmonijs, musica pestem tum grassantem sedasse Pratinas scribit. Sed Homerus etiam Græcos pestem musica depulisse scribit, qua infestabantur. Sic enim canit:

Ergo die tota placabant carmine Phœbum, Iliad. α.
Formosum Pæanna Achaica turba canentes. 472.
Et magni laudes modulantes arcitenentis.
Illius auditu pertentant gaudia pectus.

Hos ego, bone magister, versus, pro colophone mei de musica sermonis attuli, cum tu eos ante ad vim musicæ indicandam allegasses. Re enim vera, primum hoc eius est & pulcerrimum officium, grata aduersum deos remuneratio. proximum, animæ pura & concinna sibijq; coueniens constitutio. Hæc locutus Soterichus: habes, inquit, bone magister circularem de musica disputationem. Admirationem autem sui excitauit sua oratione, cū suum musicæ studium & vultu & voce demonstrasset. Magister autem meus: vna cum reliquis, inquit, id mihi vtriusq; vestrum probatur, quod suum vterq; ordinē seruauit. Lysias enim ea tantum nobis proposuit, quæ citharœdum manibus opus facientem scire conuenit. Soterichus vero liberaliter admodum quæ ad vtilitatem, contemplationem, vimq; etiam & vsum musicæ pertinent attulit. Puto autem eos hoc, quod dicam volentes ac studio mihi reliquisse, non enim hoc illis timiditatis impingam crimen, vt veritos pronunciem musicam in syssitia seu conuiuia detrahere. Nam si alicui in iis sit vsui, Homerus diserte id docuit, sic dicens:

Cantusq; & choreæ, dulcis donaria cœnæ. Odyss. α.

Neque velim quenquam suspicari, id voluisse Homerum 153. significare, duntaxat ad delectationem conducere musicam, sed altior latet sensus in illis verbis. Adsciuit enim vti-

litatem & auxilium musices opportunissimo loco, in cœnas inquam & conuiuia veterum. Ideo quippe eam his adhiberi receptum fuit, quod animum reuellere, & vim caloris vini mitigare valeret. In quam sententiam etiam Aristoxenus noster dixit, musicam introductam in cœnas esse, quod sicut vinum nimio ipso vtentium & animos & corpora labefactat: ita musica suo ordine & concinnitate in contrarium statum abducit atque sedat. Ea igitur occasione Homerus ait priscos musica tanquam remedio quodam vsos. Sed maximum, ô socii, & quod maxime musicæ dignitatem maiestatemque demonstrat, à nobis omissum est. Etenim motus rerum, & stellarum circuitiones Pythagoras, Archita, Plato, reliquiq; antiqui philosophi sine musica neq; fieri neque constare affirmauerunt: omnia enim à deo secundum harmoniam fuisse instituta. Verum intempestiuum esset nunc de ea re disputationem protrahere. summum est, & musicæ conuenientissimum, omnibus rebus suum modum imponere. Hæc ille fatus, pæanem cecinit: cumque Saturno, eiusque filiis diis omnibus ac Musis libauisset, conuiuas dimisit.

PLVTARHI COMPARATIONIS ARIstophanis & Menandri breuiarium.

VNIVERSE vt dicam, multo præfert Menandrum. Singulatim autem hæc adiicit. Genus dicendi tumidum & scenæ accommodatum atque illiberale Aristophanem vsurpasse, Menandrum neutiquam. indoctus enim aliquis & plebeius illius oratione capitur, doctus offenditur. loquor de antithetis, similiter cadentibus, & paronymis. quibus Menander raro & cum ratione vtitur atque accurate: alter crebro, & intempestiue ac frigide. Lau-
* datur enim, inquit, quod tamias submersit, non tamiæ, hoc est promicondi, sed lamiæ seu striges quod essent, atque ita siue maliciam siue sycophantiam sp rat. &, Ventre viuit, intestinis, artubus, &, Præ risu ad Gelā (quod ridere est) perueniam. &, Quid tibi faciam misera amphora exostracisata (ostracismus modus est in exsuliū agendi) & ostracus testa est, Cāphora testacea notari videtur. &, Agrestia vos ô mulieres mala. quia ipse agrestib. erat enutritus olerib. &: si
trich

richobrotes meum lophum deuorauerunt. Id est pediculi erticem meum exederunt. Item.

L A. *Fer Gorgonitergum huc aspidis mihi circulum.* *Acharn.*

D I. *Mihi placentæ caseitergum orbem cedô.*

ultaque id genus alia. Habet nimirum in apparatu ver-orum aliquid tragicum, nec non comicum, proteruum, edestre, obscuritatem, cõmunitatem, fastum, elationem, quacitatem, nugas, quæ nauseam cieant. Cumq; dictio e-is tantũ habeat dissimilitudinis & inæqualitatis, ne deco-im quidem singulis generibus & suum accommodauit lo-im. verbi gratia, regi fastum, oratori vim dicendi, mulieri mplicitatem, pedestrem sermonem plebeio, insolentem rensi. sed veluti forte personis vocabula vt occurrebat iumquodque attribuit: vt dignoscere non possis filius-e loquatur, an pater, rusticus, deus, anus, heros. At Me-andri ita dolata est, itaq; inter se conspirat contempera-i dictio: vt cum per tam varios omnis generis motus ani-iorum ducatur, ac omnigenis accommodetur personis: v-ica tamẽ videatur, æquabilitatemq; perseruet suã in vul-ris vsitatisq; vocabulis. Quod si alicubi res præstigiarum iquid strepitusve requirat: tibicines solertes imitatur, qui nnibus tibiæ apertis foraminibus, mox vocem artificiose suam restituunt sedem. Tametsi aũt multi fuerunt præ-ari opifices, nullus tamẽ calceum, laruam, aut vestem fe-t. quæ simul viro, mulieri, adolescenti, seni, ac vernæ con-eniret. At Menander tali est sermone vsus, qui congrue-t cuiuis naturæ, statui, ætati. cum quidem & iuuenis se ad im rem contulisset, & in ipso vigore scribendi ac docendi bulas decesserit: quando maxime scribentes incrementa icere ad elocutionis virtutem Aristoteles testatur. Si quis ero primas Menandri fabulas cum medijs & vltimis com-aret, iudicare poterit, quanta fuisset additurus si diutius ixisset. Item. Poetarum comicorum alios in scribendo po-ulo & multitudini se accommodare, alios paucis: non fa-ile ex omnibus inueniri, qui vtrique generi se applicuerit. ed Aristophanes neq; plebi placere, neq; ferri à prudentib. otuit. nam poesis eius similis est meretricis, quæ ætate iam ltra vigorem progressa matronam imitans, neque fertur vulgo hominum ob insolentiam, & graues homines im-udicitiam eius maliciamq; abominantur. Contra Menan-

der

der cum venuſtate quadam vbique ſe gratum aptumq́ę
exhibuit, in theatris, colloquijs, conuiuijs: ſuamq; poem
ita compoſuit, vt eſſet communiſſimus omnium quæ u-
lit bonorum commentarius, qui legeretur, diſceretur &
certatim ageretur. oſtenditq; adeo quanta res eſſet dexte-
ritas dicendi, vbique vi perſuadendi ineuitabili incedens,
omniumque auditum & intelligentiam Græcæ linguæ ſi-
bi ſubiugans. Cuius enim rei gratia vir recte inſtitutus e-
nire dignaretur, quam propter Menandrum? Quando im-
plentur theatra viris eruditionem amantibus, quam cum
comica oſtenditur perſona? cui in conuiuijs iuſtius menſa
cedit, locumque bacchus dat? Iam ſicut pictores oculis de-
feſſis ad floridos & virides ſe auertunt colores: ita philo-
ſophis & laborioſis requies grauium atque continentium
meditationum eſt Menander, tanquam prato pulcre flo-
renti & opaco atque auræ pleno excipiens animum. Item
cum hoc tempus actores comœdiarum multos bonoſque
vrbs ferat: Menandri comœdiæ plurimos habent ſacroſq;
ſales, tanquam eo natos mari quod Venerem protulit. Ari-
ſtophanis autem ſales amari & aſperi, acrem & mordican-
tem, adeoque exulcerantem vim habent: vt neſciam vbi ſit
illa ab ipſo decantata dexteritas, in verbiſne an perſonis.
Quinetiam quæ imitatus eſt, corrupit. calliditatem facit
non ciuilem, ſed malicioſam: ruſticitatem non cautam,
ſed fatuam: iocos non qui rideantur, ſed derideantur: amo-
res nō hilares, ſed impudicos. Nulli enim moderato videtur
is homo ſuum poema ſcripſiſſe: ſed turpia & libidinoſa in-
temperantibus, maledica & acerba inuidis atque maligis
hominibus.

PLVTARCHI DE VITA DEcem Rhetorum.

ANTIPHON. I.

ANTIPHON Sophili F. tribu Ramnuſius, patrem
audiuit. Is enim ſophiſta fuit, cuius opera etiam Alci-
biades adoleſcens vſus in diſcendo eſt, vt nonnulli
tradunt. Facultatem dicendi adeptus (quidam ſuopte inge-
nio eam conſecutum exiſtimant) animum quidem ad rei-
pub. appulit: tamen prius ad ſcholam ſe conuertit, & cum

Socra

Socrate philosopho de ratione disserendi disputauit, non studio contendendi, sed industria redarguendi vsus. ita enim Xenophon in libris De dictis & factis Socratis scripsit. Præterea ciuibus quibusdam id petentibus orationes scripsit quibus causas in iudicio suas tuerentur: idque primus ipse aggressus à nonnullis dicitur. Sane eorum, quos ipse ætate subsecutus est, nullius vlla iuridicialis exstat oratio: ac ne æqualium quidem eius, Themistoclis puta, Aristidis, Periclis: cum quidem tempora his & occasionum satis offerrent, & necessitatis imponerent. Neq; vero hos imbecillitas à scribendo detinuit: quod satis docent ea quæ de singulis historiarũ conditores memoriæ prodiderunt. & quos habemus qui id genus orationis tractauerint. omniumque habentur antiquissimi: eos inuenies cum Antiphonte iam sene rem habuisse. Alcibiadem inquam, Critiam, Lysiam, Archinoum. Primus etiam oratoriæ artis præcepta edidit. Promto fuit ingenio, ideoque Nestor cognominatus. Cæcilius in commentario quem de eo scripsit, fuisse conijcit discipulum Thucydidis historici, ex ijs quæ hic in laudem Antiphontis prodidit. Accuratissimus est in suis orationibus, probabilis, in inueniendo callidus, in perplexis rebus artificiosus, ex improuiso argumenta intentans, sermonemque ad leges & motus animi conuertens, maxime decori studiosus. Vixit tempore Persici belli, ac Gorgię sophistæ, paulum minor natu: produxitque vitam vsque ad popularis status in rep. mutationem à Quadringentis factam. cuius quidem ipse fuisse autor putatur, interdum duabus triremibus præfectus, interdum præturam gerens: & qui magnis potitus victorijs multos belli socios eis adiunxisset, ætate florentes armasset, LX. triremes impleuisset, identidemque ipsorum nomine legatus Lacedæmonem iuisset, quo tempore Eetionea fuit munita. Cæterum deiectis Quadringentis istis, vna cum Archeptolemo (qui vnus de eorum numero fuit) in ius vocatus condemnatusq;, & pœna proditorib. cõstituta de eo sumta, cadauer insepultũ abiectũ, & cũ tota posteritate inter infames relatus est. Sunt q à xxx. tyrannis interfectũ narrent, vt Lysias in oratione pro filia Antiphontis: reliquit enim filiolam, quam lege propinquitatis Callæschrus sibi sponsam vindicauit. Theopompus quoque xv. Philippicorum libro scribit, à triginta *

istis eum trucidatum. Sed ille quidem mansuetior Lysidonida patre. & Cratinus in Pytina eius vt nō mali meminit. Quomodo autē iam ante occisus à CCCC. denuo sub XXX. vixerit? Quin & alius sermo fertur de eius obitu. Grandem iam natu eum Syracusas nauigasse, florente tum Dionysij prioris tyrannide. ibi cum in vino quæstio agitaretur, Ecquod æs optimum esset, diuerse alijs respondentib. ipsum dixisse, id æs optimum esse, è quo statuæ Harmodio & Aristogitoni essent factæ. id tyrannum, cum audiuisset, quasi exhortationem ad se insidijs petendum excepisse, ac iussisse interfici Antiphontem: alij, quod inique ferret suas ab eo tragœdias exsibilari. Huius oratoris ferūtur LX. orationes, quarum XXV. spurias perhibet esse Cæcilius. Plato cum Pisandro eum in Comœdijs tanquam auarum traducit. Tragœdias fertur composuisse & seorsim, & cum Dionysio tyranno. Dum adhuc poeticæ esset deditus, artem dolorum abolendorum condidit, qualem medici ægrotantibus curationem promittunt, ac Corinthi pone forum exstructa taberna proscripsit, se eos qui in mœrore essent, verbis subleuare. auditisq; ægritudinum causis, consolatus est ægros. Istam tamen artē se non satis dignā esse arbitratus, ad oratoriam se cōtulit: Sunt etiam qui Glauci Regini de poetis librum ei adscribant. Maxime laudantur orationes eius de Herodoto, ad Erasistratum de generibus seu formis dicendi, & quā pro se scripsit postulatus delicti contra legem non scriptā: & in Demosthenem prætorem de publico flagitio. Scripsit accusationē etiam in Hippocratē prætorem, eumque reum peregit, cum quidem is vadimonium deseruisset: res acta archonte seu præfecto vrbis Theopompo, cuius in magistratu Quadringentorum potestas delata est.

DECRETVM, secundum quod placuit Antiphontem iudicari, Cæcilius annotauit. XXI. Prytanneæ placuit Senatui. Demonicus Alopecensis scribæ munus obiuit, præfuit cognitioni Philostratus Pellenensis, retulit Andro. Viros, qui à prætoribus pronunciantur legati iuisse Spartam incommodo reipub. Atheniensis, & è castris nauigasse vectos hostili naue, ac per Deceleiam terra iuisse, Archeptolemum, Onomaclem, & Antiphontem, comprehendendos esse, & in curia sistendos, vt causam dicant. Sistant eos prętores, & alij de Senatu vsque ad decem, quos videbitur,

præ-

prætoribus adſciſcere: vt de præſentibus fiat iudicium. Aduocent eos theſmothetę ad craſtinam diem, inducantque, quando in iudicium adducti aderunt, tum actores prætores eorumque patrocinium ſuſtinentes, ac ſi quis alius voluerit, reos proditionis accuſent. qui in iudicio damnatus fuerit, in eum animaduertendum è præſcripto legis in proditores latæ. Huic decreto ſubſcriptum eſt. DAMNATI ſunt proditores Archeptolemus Hippodami F. Agrylenſis, præſens: Antiphôn Sophili F. Ramnuſius, præſens. Iis hæc pœna conſtituta eſt, vt Vndecimuiris dedantur, bona eorum publicentur, decima portione Mineruæ conſecrata: vtque eorum ædes ſolo æquentur, & areis termini ponantur, cum hac inſcriptione: ARCHEPTOLEMI & ANTIPHONTIS, PRODITORVM. Præfecto autem populi pronunciare * neque permitti, vt Archeptolemus & Antiphon Athenis, aut in terra Athenienſium imperio ſubdita ſepeliantur. Porro cum ipſos infames haberi debere, tum qui ex ijs ſiue ſpurij ſiue legitimi naſcantur: infamem etiam eum, qui ex iſtorum progenie aliquem adoptauerit. Hæc inſcribenda eſſe columnæ æneæ, eamque ibi ponendam, vbi ea ſita eſt, quæ decreta de Phrynicho continet.

ANDOCIDES. II.

ANDOCIDES Leogoræ F. eius qui aliquando Athenienſibus pacem aduerſus Lacedęmonios compoſuit. pago Cydathenienſis, aut Thurenſis, gente patricia, adeoque (ſi Hellanico credimus) à Mercurio propagata ortus. nam ad ipſum pertinet præconum progenies. itaque aliquando fuit cum Glaucone delectus populi votis, vt cum viginti nauibus opem ferret Corcyræis, quibus aduerſum Corinthios lis erat. Poſtmodo violatæ religionis poſtulatus eſt: quod & ipſe de eorum eſſet cenſu, qui ſtatuas Mercurij truncaſſet, & arcana Cereris inuulgaſſet. (cui accuſationi anſam præbuit, quod is homo alioqui intemperans, noctu per comeſationem aliquando quandam Mercurij fregiſſet ſtatuam: & cum ſeruum eum, quem actores ad quęſtionem expoſcebant, dedere noluiſſet, male ex ea re audiret, itaque ſecundo crimini occaſionem exhiberet.) quæ poſterior actio aduerſus eum ſuſcepta eſt paruo tempore ab expeditione claſſis in Siciliam ab Athenienſibus miſſæ. Cum

enim Corinthij submisissent Leontinos & Ægestæos, pri- * uatim ijs auxilio futuris Atheniensibus, noctu Mercurios qui apud forū erant collocati mutilauerunt, vt ait Cratip- * pus. Cui delicto Andocides cum mysteriorum publicatione adiecisset, in iudiciū pertractus, ita absolutus est, quod professus est se indicium de ijs delaturum qui sacra violassent. In qua re conficienda cum nihil industriæ sibi fecisset reliquum, sontes conquisiuit, atque inter eos etiam patris nomen cōmemorauit. ac reliquos quidē omnes reos peregit, exitiumque eis cōsciuit. patrem, tametsi iam vinctum, eripuit neci, pollicens eius operam multis in rebus vtilem ciuitati futuram. Neque vero in hoc mentitus est. multos enim peculatores, alijsque flagitijs obligatos Leagoras coarguit: eaque de causa absolutus suo est crimine. Cæterum Andocides cum ob ea quæ in repub. gessisset, clarus haberetur, animum ad nauicularíam mercaturam adiecit: & cum regibus Cypriorum, alijsque multis viris illustribus hospitij ius contraxit. Quo quidem tempore etiam consobrinam suam quandā ciuem, Aristidæ filiam, suis clam subductam dono misit Cypriorum regi. ac sentiens se eo nomine in ius pertractum iri, rursus eandē è Cypro suffuratus, cōprehensusque in facinore, & in vincula datus à rege fuit: elapsusq; Athenas redijt, Quadringentiuiris tum rempub. obtinentibus à quibus in vincula coniectus, rursumque fuga elapsus, quando paucorum in rep. concidit potestas, solum vertit summa rerum ad xxx. tyrannos delata, atque Elide vixit. Thrasybulo demum cum suis in vrbem reuerso, ipse etiam in patriam redijt. Postea de pace Lacedæmonem missus, & suspectus rei mala fide gestæ, in exsulium abijt. Horum omnium ipse argumenta in orationibus à se compositis reliquit. Aliæ enim sunt crimen de violata abs se religione propulsantis: aliæ reditum flagitantis: extatque eius etiam de indicio delato alia, & ad Phæacem, & de pace. Floruit eodem quo Socrates philosophus tempore, natus Olympiade LXXIIX. archonte Athenis Theogenida: ita vt Lysiam præcesserit ætate, annis fere vigin- * ti. Nomen ab eo habuit etiam Mercurij simulachrum Andocideum, à tribu Ægeide dedicatum proxime domum Andocidis. Sumptus etiam suppeditauit choro cyclico in tribus suæ gratiam, ad certamen dithyrambicum. victoriaque

riaque potitus tripodem dedicauit loco sublimi, e regione Porini Selini. In suis orationibus simplex est, apparatuque caret & figurarum ornamentis.

LYSIAS. III.

LYSIAS Cephali F. Lysaniæ N. Cephali P N. fuit: huius quidem Syracusani domo, sed qui Athenas commigrasset, cum vrbis desiderio eius adactus, tum Periclis Xantippi F. suasionibus obtemperans, quo amico atque hospite vtebatur: homo prædiues. alij expulsum Syracusis eum fuisse aiunt, cum eam vrbem Gelo tyrannus teneret. Natus * est Lysias Athenis, Philocle archonte qui Phrasicli successit: anno secundo Olympiadis XXCII. Initio inter nobilissimos Atheniensium fuit institutus. Cum autem ciuitas coloniam ad Sybarin mitteret, cui postea Thuriorum nomen factum fuit, eo vna profectus est vna cum fratre maiore natu, qui nominabatur Polemarchus, mortuo iam patre, (Habuit etiam alios duos fratres, Eudemum & Brachillum.) vt in partem sortis veniret. Actum hoc anno ætatis eius quinto supra decimum, archonte Praxitele. Ibi ergo mansit, & formandum se Tisiæ atq; Niciæ Syracusanis præbuit: domoque parta, sorte ductus rempublicam gessit vsque ad id tempus, quo LXIII. annos impleuit, archonte Athenis Clearcho. Proximo anno, Callia archōte, Olympiade XCII. cum in Sicilia cladem accepissent Athenienses, cōmotiq; essent & alij socij, & præcipue qui Italiā incolebant: culpatus quod Atticis rebus faueret, cum alijs CCC. eiectus * est. venitq; Athenas Callia post Cleocritum archonte, cum iam Quadringentiuiri vrbi imperarent: ibiq; commoratus est. Pugna porro apud Ægospotamos facta, cum XXX. tyranni vrbem occupassent, ad annos septē relegatus est, bonisq; suis multatus est, amisso fratre Polemarcho: ipse per posticum domus, in qua adseruabatur, elapsus Megaram venit, ibiq; vixit tanquam rebus deploratis. Cum autem ciues à Phyla reditum molirentur, atq; maximo vsui ipse fuisset, (nam & duo millia drachmarum suppeditauit, & scuta ducenta, & cum Hermane missus CCCII. milites mercede conduxit ac Thrasylæo Eleo hospiti suo persuasit vt aliquot talenta conferret) Thrasybulus idcirco ei post reditū decreuit

reipub.administrationem, in magistratuum vacatione ante Euclidem. Quod donum cum ratum esse iussisset populus, Archino id contra leges factum referente ad iudices, quia absque authoritate scitum fuisset, rescissum fuit. Ita repulsus a publico munere Lysias priuatus reliquam ætatem exegit: mortuusq; est Athenis, annos natus LXXXIII. aut vt alij volunt LXXVI. alij annos vixisse vltra XXC. aiunt, ab eoque Demosthenem adolescentulum visum fuisse. Natus perhibetur archonte Philocle. Orationes eius feruntur CCCCXXV. de quibus genuinas affirmant Dionysius & Cecilius esse CCXXX. ac bis tantum victus dicitur. Est & oratio eius pro decreto, quod Archinus reprehendit, ostendens quomodo in republica sit versatus. & alia aduersus XXX. tyrannos. Vim ad persuadendum habuit maximam, summaque est vsus breuitate. Orationes priuatis hominibus vulgo dedit. Sunt etiam eius præcepta artis oratoriæ, & concio, atque epistolæ, laudationes, funebres orationes, & amatoriæ. item defensio Socratis ingenijs iudicum accommodata. Videtur dictio eius facilis esse, quanquam est imitatu difficilis. Demosthenes in oratione contra Neæram ait eum amatorem fuisse Metaneiræ, quæ Neæræ fuerit conserua. post autem duxit filiam Brachylli fratris sui. Plato in Phædro mentionem eius facit, vt summa vi dicendi præditi, & qui ætate Isocratem anteiuerit. Philiscus ipsius socius, & Isocratis auditor, carmen composuit de eo, vnde idem potest cognosci quod ex Platone diximus. eius sententia hæc est:

* *Filia Callippes argutula, nunc age monstra*
Quid subtile tibi, quidve siet sapiens:
Namque aliam nactum formam, mundiq; in alius
Diuerso latebris corpore conspicuum
Lysida præconem virtutis te parere est fas,
Cuius apud manes gloria sit celebris.
* *Qui mea defuncti iactet præconia laudes*
Et nostræ socius dicat amicitiæ.

Conscripsit etiã orationem Iphicrati, quæ est in Harmodium. & aliam qua proditionis accusauit Timotheum. vicit ambabus. Cum autem Timothei actiones in se recepisset, & crimina proditionis diluere vellet, oratione vsus est ad defensionem à Lysia conscripta: estq; absolutus Timo-

theo

theo maxima multato pecunia. Recitauit etiam in solenni * Olympico conuentu orationem: in qua ostendit Græcos hoc maximum fecisse, quod inter se instaurata gratia Dionysium deiecerunt.

ISOCRATES. IV.

ISOCRATES Theodori F. fuit, Erechtiensis, vnius de mediocribus ciuibus, & qui famulos haberet qui tibias conficerent, atque inde tantum rei faceret, vt & choro sumptus suppeditaret, & filios liberaliter institueret (nam præter Isocratem etiam alios habuit, Telesippum ac Diomnestum, ac filiam.) itaque tibiarum gratia eum traduxere Aristophanes atque Stratis comici. Natus est sub LXXXVI. Olympiadem, archonte Lysimacho Myrrhinusio. Lysia posterior fuit annis XXII. Platone prior VII. Puer institutus est ita ingenue, vt quisquam alius Atheniensium, audiuitque Prodicum Ceum, Gordiam Leontinum, Tisiam Syracusanum, Theramenem rhetorem. Huic cum XXX. tyranni eum comprehendi iussissent, & ad aram curiæ confugisset, solus Isocrates surrexit opitulaturus: & aliquamdiu * initio tacuit. Deinde ipse eum dehortatus est Theramenes, quod diceret auctum sibi iri dolorem, si suæ calamitatis amicorum aliquis fieret particeps. Sed & præcepta artis quædam ab ipso facta hunc ferunt vsurpasse, cum in iudicio impeteretur calumnijs: quæ Botoni inscribūtur præcepta. Postquam virilem ætatem attigit Isocrates, ciuilibus abstinuit rebus: quod & gracili esset voce, & ingenio timido, & paterna bona bello contra Lacedæmonios perdidisset. Apparet autem alijs eum orationes composuisse, vnicam ipsum dixisse de permutatione. Cum scholam instituisset, animum ad philosophandum ac scribendum applicuit: scripsitque orationem panegyricam, & alias quasdam quæ in consulendo versantur, quas partim ipse recitauit, partim aliis declamandas dedit: opinans ita se Græcos ad curam rerum necessariarum suscipiendam excitaturum. Sed conatu eo ad irritum cadente, omisso hoc instituto, ludum aperuit in Chio primum, vt aiunt, nouem discipulis, cum quidem ferunt eum, vt numerari mercedem vidit, flētem dixisse: Nunc intelligo me his esse venditum. Ad sui consuetudinem omnes admisit qui vti ea vellent. Primus contentiosas orationes à ciuilibus, quibus operam dabat,

segregauit. Quin & magistratus in Chio constituit, & similem Atheniensis formam reipublicæ. Argenti quantum nemo alius sophistarum confecit: ita quidem, vt etiam triremes suo sumptu instrueret. Auditores eius fuerunt amplius c. interq; alios Timotheus Cononis F. cũ quo multas obiuit vrbes, epistolas componens eas, quas Timotheus ad Athenienses misit: qui eã ob rem talento ex ijs quæ à Samo erat adeptus ipsum donauit. Discipuli Isocratis fuerunt etiã Thepompus Chius, Ephorus Cumæus, Asclepiades tragœdiæ scriptor, & Theodectes Phaselita, qui ipse etiã postmodo tragœdias scripsit. (Huius monumẽtum fuit ad Cyamitidem euntibus via sacra quæ Eleusinem ducit, nunc rudera exstant: ibi etiam cum sua statuas nobilium poetarum excitauit: de quibus solius Homeri superest.) Præterea Leodamus Atheniensis, & Lacritus qui leges Atheniensibus condidit. Sunt qui Hyperiden & Isæum addunt. Sed & Demosthenem studiose aiunt se etiamnum docenti artem adiunxisse, & quia ciↄ. drachmas (tanti is docebat) soluendo non esset, cc. obtulisse, vt quintam partem disceret. ac respondisse Isocratem. At vero nos, ô Demosthenes, non in frusta tribuimus artem, sed eorum more qui bonos pisces totos vendunt agimus: tibi, si discere est animus, totam tradituri artem. Mortuus est Chæronida archonte, cum in Hippocratis palæstra nuncium de Chæronensi clade accepisset: nam quatriduana inedia seipsum è vita eduxit, præfatus tria initia Euripidearum fabularum.

Danaus natarum quinquies decem pater.
Pisas petens prognatus Tantalo Pelops.
Vrbem Cadmus linquens olim Sidoniam.

Annos vixit xcIIx. aut (vt alij tradunt) c. non sustinens videre Græciam quartum in seruitutẽ redactam. Anno (sunt qui quatuor annos dicant) ante mortem, Panathenaicam scripsit orationem: panegyricum annis ante exitum x. aut (si alijs credendum sit) xv. quem è Gorgiæ Leontini & Lysiæ scriptis fertur trãstulisse. de permutatione, annos natus * xxcII. ad Philippum, paulo ante obitum. Iam senex Plathanes, quam Hippiæ oratoris ante vxorem duxerat, filium de tribus natu minimum Aphareum adoptauit. Satis diues fuit: quod non tantum mercedem à discipulis exigeret, sed etiam à Nicocle Cypriorum rege, Euagoræ F. xx. talenta

talenta pro oratione de ipso scripta accepisset. Inde inuidiæ obnoxius, ter delectus est ad instruendam triremem: quod cum valetudine aduersa præscripta bis per filium excusasset, tertio rem suscepit, sumptusque fecit haud exiguos. Patri, qui diceret se filio neminem excepto vno mancipio adiunxisse: Abi ergo, inquit, habiturus loco vnius duo mancipia. Obiuit etiam certamen in honorem Mausoli ab Artemisia institutum: sed ea laudatio periit. Fecit & Helenæ laudationem, & Areopagiticum. Vita excessisse aiunt alii cum nouem, alii cum quatuor diebus cibo abstinuisset: inciditque eius obitus in funerationem eorum qui ad Chæroneam oppetierant. Orationes conscripsit etiam filius eius Aphareus. Sepultus est cum gentilibus suis prope Cynosarges ad læuam in tumulo. ibi enim conditi sunt Isocrates, & pater Theodorus, & mater, eiusque soror Anaco, & adoptitius filius Aphareus, & Socrates Anacus filius, & Isocratis frater idem cum patre nomen gerens, & nepotes Isocratis Aphareo nati, Aphareus, eiusque pater Theodorus & vxor Plathane, mater Apharei adoptati. Horum monumentis impositæ erant mensæ sex, quæ perierunt. In ipsius autem Isocratis cippo positus fuit aries triginta cubitorum, eique incubuit Siren cubitorum septem: quod argumentum fuit ipsius eloquentiæ. non exstat amplius. Fuit etiam prope mensa, habens poetas & magistros eius: interque eos Gorgiam, qui in globum cœlestem intueretur, adstante Isocrate. Eleusine etiam statua ei ærea dedicata est à Timotheo Cononis F. ante vestibulū porticus, cum hac inscriptione:

Dedicat Isocratis statuam sacratq; deabus
Hospitii & studii nomine Timotheus.

opus fuit Leocharis. Orationes ipsius feruntur LX. de quibus genuinæ sunt, si Dionysium sequimur, XXV. si Cæcilium, XXIIX. reliquę adulterinæ. Alienus fuit ab ostētatione. itaque de tribus ad ipsum audiendum aliquādo venientibus, duos retinuit, tertio in posterum diem reiecto: quod diceret sibi nunc theatrum esse in auditorio. Solebat etiam discipulis suis dicere, se docere decem minarum mercede: sed ei qui ipsum audacem ac vocalem docendo redderet, XII. milia minarum daturum. Interrogatus cur cum ipse ad dicendum non satis esset instructus, alios tamen

instituerer, respondit: Cotes etiam non habere facultatem secandi, habere autem vim ferri acuendi. Sunt qui eum præcepta artis oratoriæ scripsisse dicant. alii non via ac ratione vsum, sed sola exercitatione tradũt. A ciue nunquam vllo mercedem exegit. Discipulis ad concionem eunti obuiam factis iniunxit, vt quæ ipse dixisset ad se referrent. Morte Socratis haud mediocrem cepit dolorem: atq; adeo atratus postridie processit. Interrogatus quæ vis esset rhetoricæ, respondit: de paruis magna, de magnis parua redigere. Conuiua aliquando apud Nicocreontem Cypri tyrannum, cum ad disserendum ab vna accumbentibus inuitaretur, respondit: de quibus ego vim habeo dicendi rebus, eas occasio non admittit: de quibus autẽ dicere iam esset tempestiuum, de iis nihil valeo eloqui. Sophoclem tragœdię scriptorem vidẽs amatorie puero cuidam comitari dixit: Non manus modo te, ô Sophocles, tecum continere, sed etiam oculos oportet. Cum Ephorus Cumæus re infecta discederet è schola ipsius, denuoq; à patre Demophilo mitteretur secundam mercedem adferens: Ioci gratia eum Diphorum (hoc est bis ferentem) appellauit. Magnam tamen homini impendit operam: ita sane, vt etiam historiæ scribendæ argumentum ei subiecerit. Pronus porro fuit in venerem: quippe substrato prolito vtens in lecto, & cerui-cal croco humectatum vsurpans. Integra ætate non duxit vxorem: senex cum scorto consueuit, cui Lagiscæ nomen fuit. ex eaq; filiolam suscepit, quæ anno ætatis suæ duodecimo ante nuptias diem obiit. Duxit postea Plathanam Hippiæ rhetoris vxorem, quæ tres habebat filios. quorum natu minimum Aphareum adoptauit, sicut ante diximus. isq; ei imaginem æream ad Olympium tanquam in columna posuit, tali ferme inscriptione:

Isocratis Aphareus patris hoc posuit simulacrum
Diuos, atq; Iouem venerans, meritosq; parentes.

Fertur etiamnum puer equo celete certauisse. ac tali statura celete equo vehens æreus in sphæristerio arcis quod Arrephororum dicitur (erant autem hi Mineruæ sacrificuli) dedicatus fuisse. Duæ omnem ei per vitam lites sunt intentatę. vna, cum eũ ad permutationẽ Megaclides prouocaret. ad cuius disceptationem morbo impeditus non compa-xuit, sed misso filio Aphareo vicit. altera, cum ei ad munus

sumptuum

sumptuum in triremem pro repub. faciendorum de bonorum permutatione postularet Lysimachus. tum quidẽ sumtus illos, quod cecidisset causa, in se recepit. Sed & picta eius fuit in Pompeio effigies. Scripsit etiam Aphareus orationes iuridiciales & deliberationem proponentes: sed paucas. Tragœdias etiam ad XXXVII. scripsit: de quarum duabus est controuersia. Orsus sub Lysistrato docere fabulas, vsque ad Sosigenem perrexit annos XXIIX. ac sex vrbanas actiones reliquit, bisque vno tempore vicit Liberalia, aliisque actoribus duas reportauit victorias Lenaicas siue Torcularias. Matris eorũ, Isocratis, Theodori, & amitæ Anacus simulacra in arce fuerunt dedicata. Matris nunc iuxta Salutis visitur, mutata inscriptione, Anacus intercidit. Filios habuit, Alexandrum è Cœnone, Sosiclem è Lysia.

ISÆVS. V.

ISÆVS Chalcidensis patria, cum se Athenas contulisset, Lysiæ operam dedit. ab eoq; ita didicit vocabulorum concinnationem, & in causis tractandis vim, vt qui nõ peritus sit generum dicendi, quod vterq; sectatus pro se est, de multis orationibus iudicare facile non possit vtrum habeant autorem floruit post bellum Peloponnesiacum, vt est coniicere ex ipsius orationibus: & vsq; ad Philippi imperium durauit. Demosthenem docuit à schola deductum mercede drachmarum CCIↃↃ. qua re mexime claruit. Sunt qui eum dicant Demostheni orationes cõposuisse, quas habuit contra suos tutores. Reliquit orationes LXIV. de quibus L. sunt germanæ. Sed & præcepta peculiaria artis oratoriæ. Primus etiam figuras adhibere cœpit, & ad res ciuiles animum adiecit: quod maxime imitatus est Demosthenes. Mentionẽ eius facit Theopompus comœdiæ scriptor in Theseo. *

ÆSCHINES. VI.

ÆSCHINES Atrometi F. (eius qui à triginta tyrannis in exsulium pulsus, in reducendo Athenas populo interfuit) & Glaucotheę: tribu Cothocides, neque natalibus fuit, neq; opibus præstans. Is adolescens robusto corpore, gymnasiis operam dedit: & ob vocis claritatem postea tragœdiis agẽdis, si Demostheni credimus, Aristodemo in Bacchanalibus inseruiuit describendo, tertiasque partes agendo, repetens in schola veteres tragœdias. Puer etiamnum docuit litteras cum patre, & adultus inter vulgares militauit. Cum vero

audiuisset Isocratem & Platonem, vt quidam dicunt, vt Cęcilius, Alcidamantem, & in republica versatus contrariam Demosthenicę partem nō obscure gereret: cum alias multas legationes obiuit, tum ad Philippum de pace. Ob eam Demosthenes ei actionem intendit, Phocensium exitii causam eum, bellique inflammatorem arguens: quod quo tēpore ab Amphictyonibus Pylagoras seu disceptator aduersum Amphissenses delectus fuisset * portum molientibus: vnde factum fuerit, vt Amphictyones ad Philippum confugerint, isque ab Æschine adiutus res aggressus gerere Phocidem occupauerit. Verum Æschines patrocinio Eubuli vsus, qui Spinthari F. tribu Probalinthius tum ad populum orabat, xxx. suffragiis fuit absolutus. Sunt qui dicant fuisse quidem orationes ab oratoribus conscriptas, sed interueniente Chæronensi clade, in iudicium controuersiam nō esse deductam. Aliquanto post cum Alexander patre mortuo in Asiam traiecisset, Ctesiphontem Æschines contra leges commissi facinoris accusauit, quod is Demostheni honores decreuisset. Sed cum quintam suffragiorum partem pro se nō obtinuisset, neque c Iↄ. drachmas vellet vbi cecidisset causa deponere, Rodum in exsulium abiit. Alii infamia vlterius notatum aiunt, cum nollet vrbe excedere: & venisse Ephesum ad Alexandrum. Quo mortuo cum turbæ fierent, Rodum abiit, ibique scholam aperuit atque docuit. cum quidem ostentandi gratia postquam Rodiis suam in Ctesiphontem orationem recitauisset, vniuersis admirantibus quod tali habita oratione succubuisset, dixit: Non admiraremini, si cōtra hæc orantem Demosthenem audiuissetis. Ac Rodi quidem scholam reliquit, qui ludus Rodiacus dicitur. Nauigauit deinde Samum, paululumque in ea cōmoratus insula, vitam cum morte commutauit. Vocalem fuisse & è verbis Demosthenis, & è Demochatis oratione liquet. Quatuor ipsius feruntur orationes. quarum in Timarchum, de male obita legatione, contra Ctesiphontem, solę sunt germanæ. quæ enim Deliaca inscribitur, non est Æschinis. nā designatus quidem fuerat, vt causam de templo in Delo oraret: sed fuit in locum ipsius delectus Hyperides, vt ait Demosthenes. Habuit etiam fratres Aphobū & Damocharem, vt ipse ait. Primus etiam victoriam apud Tamynas partam denuo Atheniensibus annunciauit: qua de

causa

causa etiam est coronatus. Quidam neminis fuisse discipulum Æschinem tradunt: sed cum in iudicijs scribæ munere fungeretur, inde ad oratoriam elatum artem. Primumque ipsum contra Philippum dixisse, & cum placuisset populo, ab eo legatum ad Arcades designatum, eo profectum decem Arcadum millia aduersus Philippum contraxisse. Timarcho etiã scortationis dicam impegit: qui deserta causæ dictione sese suspendit, vt alicubi Demosthenes inquit. Legatus ad Philippum de pace contra Ctesiphontem & Demosthenem, hoc priores tulit. Deinde cum nouem alijs iureiurando pacem sanxit: & in ius vocatus, euasit: sicut diximus.

LYCVRGVS. VII.

LYCVRGVS Lycophrontis F. Lycurgi N. eius, quem XXX. tyranni interfecerunt, causam necis præbente Aristodemo Batensi: qui etiam Græcorum quæstor (hic est Hellanotamias) factus, exsulauit populo rempub. gubernante. Tribu Lycurgus fuit Butades, genere ortus Eteobutadarum. Initio philosophatus est, auditor Platonis philosophi. Postea discipulus Isocratis oratoris factus, exinde rempub. orando agendoque gessit. Commissa ei etiam fuit pecuniæ administratio. nam quæstor per tria quinquennia dispensauit talentorum millia XIV. aut (vt alij perhibent) talenta CCIↃↃ. IↃↃ. CIↃ. CIↃ. CIↃ. IↃ. CL. Qui ei hunc honorem decreuit Stratocles rhetor, ipse primum ad hoc delectus, deinde amicorum aliquẽ præscribens ipse pecuniam administrauit. fuerat enim lex lata, ne quis quæsturam eam quinque annis amplius curaret. Cæterum Lycurgus adsiduus fuit in procuratione rerum conficiendarum æstate hyemeq;, & ad apparatum bellicũ suffragijs populi destinatus, multas vrbis res correxit, populo triremes CCCC. cõfecit, gymnasiũ in Lyceo parauit ac plãtauit, palæstram ædificauit, mortuusq; tandẽ est in præfectura theatri Bacchici. Idẽ depositum priuatorũ ciuium, talenta CCL. custodiuit. Vrbi pomparũ vasa aurea & argentea, victoriasq; aureas adornauit. multa etiam imperfecta absoluit, & naualia, armamentariũ, stadio Panathenaico crepidinẽ circumposuit, ac conuallẽ cõplanauit: Dinia quodã, cuius ille locus erat, Lycurgo concedente potestatẽ ex ipsius bonis ciuitatẽ demerendi. Vrbis etiam custodia ei mãdata fuit, & maleficorum cõprehensio, quos quidem omnes

nes expulit:adeo vt sophistarum quidam diceret, Lycurgum ita contra malos scribere, vt qui calamũ non atramento, sed morte imbueret. itaque cum ab Alexandro postularetur, populus eum non dedidit. Quo tẽpore Philippus secundum contra Athenienses bellum gessit, legatus ipse cum Polyeucto & Demosthene in Peloponnesum & circum alias vrbes profectus est. Omni tempore in magna fuit apud Athenienses existimatione, & iustitiæ opinione: ita sane, vt in iudicijs dicta eius magnam patrocinij vim haberent. Legum quoque autor fuit. quarum vna est de comœdijs vt in Chytris certamen theatrico æmulum peragerent, victorque in Astu reciperetur: quod ante non licebat. Eo pacto certamen iam obsolescens renouauit. Alia, vt æreæ imagines ponerentur poetis Æschylo, Sophocli, Euripidi: eorumque tragœdiæ rescriptæ publice adseruarentur, easque scriba ciuitatis recitaret loco histrionum, quibus eas agere non liceret. Tertia, non licere cuiquam Atheniensi aut Athenis habitanti liberum corpus captum in seruitutem vendere sine prioris domini consensu. Præterea, Neptuno certamen in Piræeo faciũdum, tribus circularibus choris: victoribus dandas x. minas, non infra, secundis octo, tertijs sex. Et, mulierem non debere in bigis Eleusinem ire, ne à diuitibus pauperes superentur. quę contra fecisse deprehenderetur, multandam drachmis ɔɔ. cIɔ. Cum vxor ipsius hanc legem violasset, delatoribus qui id resciuerant talentum dedit. eoque nomine accusatus postmodo apud populum: Ergo, dixit, ego dedisse, non accepisse inuentus sum. Publicano qui Xenocrati philosopho manus iniecisset, eumque abduceret ob non solutum inquilini tributum, obuiam factus baculum in caput inflixit, eumque liberato Xenocrate in carcerem inclusit, vt qui indecenter egisset. Cumque id eius factum laudaretur, post aliquot dies Xenocrates Lycurgi filiis occurrens, Celeriter, inquit, ô pueri gratiam vestro patri retuli. nam ob auxilium mihi nullo labore latum à multis laudatur. Decreta etiam fecit, opera vsus Euclidis cuiusdam Olynthij ad eam rem aptissimi. Quanquam autem erat diues, tamen eandem tunicam æstate atque hyeme gestabat, calceosq; necessariis diebus gestabat. Meditabatur dies noctesque, non satis idoneus ad extemporalem dictionem. Lecto substrato vsus est, cui tãtum pellis villosa & cer-

uical

nical incumberent: vt eo facilius excitaretur ad meditandum. Culpanti cuidam, quod orationi studens mercedem sophistis penderet, respondit: si quis promitteret se filios ipsi meliores redditurum, ei se non CIↃ. drachmas, sed dimidium bonorum suorum daturum. Libertate etiam dicendi vsus est ob nobilitatem. nam cum aliquando concionantē Athenienses non ferrent, exturbarentque, exclamauit: O Corcyrea scutica, quam multorum talentorum æquas pretium? rursus ijs Alexandrum in deos referentibus, Qualis vero, aiebat, iste sit deus, cuius è templo exeuntes opus habeant aqua se lustrali conspergere? Mortui Lycurgi filij vndecim viris traditi sunt, Menesæchmo accusante, dica à Thrasycle scripta. sed cum Demosthenes tum exsulans scripsisset Atheniensibus, male ipsos audire propter liberos Lycurgi: mutata sententia eos absoluerunt, Democle Theophrasti discipulo eos defendēte. Publice sepultus est Lycurgus, & quidam ex eius posteris. suntque eorum monumenta e regione Mineruæ Pœoniæ in horto Melanthij philosophi, mensæ factæ, & Lycurgo liberisque eius inscriptæ, quæ hodieque extant. Id maximum est, quod reditus vrbis, qui prius erant LX. talenta, ad CIↃ. CC. talenta auxit. Moriturus, in Metroum & curiam se iussit portari, rationē volens reddere administratæ reipublicæ. nemine autem extra vnū Menesæchmum accusare auso reportatus domum est dilutis calumnijs, supremumq; vitæ diem morte confecit. Toto vitæ tempore probus est habitus, orationesque eius laudatæ, & quanquam à multis accusatus, nunquā causa cecidit. Tres habuit liberos è Callistone Abronis filia, & Calæi Abronis F. curia Batensis sorore, eius qui Chæronda archonte quæstor bellicam pecuniā tractauit. de hac adfinitate loquitur Dinarchus in oratione contra Pastium. Filios reliquit Abronem, Lycurgum, Lycophronem. de his Abron & Lycurgus sine prole decesserunt: cum quidē Abron in rep. præclare fuisset versatus. Lycophron ducta Callistomachia, filia Philippi Æxonensis, genuit Callistonem, hæc nupsit Cleombroto Dinocratis F. Acharnensi, & ei Lycophronem peperit. qui ab auo adoptatus, sine sobole mortem obijt. Eo mortuo Callistonem duxit Socrates, filiumq; ex ea sustulit Symmachus. Eo natus est Aristonymus, hoc Charmides, qui Philippæ pater fuit. Ex hac & Lysandro na-

tus est Medeius, qui & interpres, oriundus ab Eumolpidis. Huius & Timotheæ Glauci filiæ liberi fuere Laodameia & Medeius, qui sacerdotium Neptuni Erechthiensis gessit, & Philippa quæ Mineruæ postea fuit sacerdos. ante enim eam duxit Diocles Melittensis, genuitq; Dioclem, qui grauis armaturæ dux fuit. Hic vxorem duxit Hedistam Abronis filiã, ac procreauit Philippidem ac Nicostratam. Hæc nupsit Themistocli Theophrasti F. facigero, & peperit Theophrastum ac Dioclem. constituit etiam sacerdotium Neptuni Erechthiensis. Orationes eius feruntur quindecim. A populo coronatus est aliquoties, & statuis donatus. Imago eius ærea posita est in Ceramico, ex decreto, archonte Anaxicrate. quo eodem ei etiam, ac filiorum natu maximo decretus est in Prytaneo victus. Mortuo ipso, Lycophroni liberorum maximo lis fuit de ea donatione. Multas etiã de sacris habuit orationes Lycurgus: accusauitq; Autolycum Areopagitam, Lysiclem prætorem, Demadem Demij F. Menesæchmum, aliosque complures, quos omnes reos peregit. Item Diphilum, qui è metallis argẽtarijs subduxerat columnas quibus substruebantur moles, indeque iniuste diuitias parauerat, fecitq; vt morte damnatus puniretur, ac L. drachmas ex opibus eius cuiuis ciuium dedit: summa donationis CLX. talenta æquante. alij minam viritim datam asserunt. Qui autem in ius pertraxit Aristogitonem, Cleocratem, & Autolyco controuersiam mouit status liberi * cognominabatur autem Lycurgus Ibis, Xenophonti noctua * Genus autem ab his deduxerunt, ac Erechthei, qui fuit Terræ & Vulcani F. proxime autem à Lycomede & Lycurgo; quos populus publica sepultura honorauit. Est eorum generis successio, consecratorum Neptuno, in tabula perfecta, quæ dedicata est in sacrario Erechthei, picta ab Ismenia Chalcidense. & imagines Lycurgi, eiusq; filiorum Abronis, Lycurgi, & Lycophronis, ijs fecerũt Timarchus & Cephisodotus filij Praxitelis. Tabulã dedicauit Abron filius eius, qui natalium iure adeptus sacerdotium, id fratri Lycophroni cõcessit. ideoque pictus est qui tridentem traderet. Cæterum Lycurgus descriptionem omnium abs se gestarũ rerum fecit, ac in columna suspendit ante palæstram à se factam, vt quibus cordi esset inspicere possent. nemo tamen virum arguere peculatus potuit. Retulit etiam de Neoptolemo Anticlis

ticlis F. coronando, eique statua dedicanda, quod promiserat se aram Apollinis in foro obducturum auro, vt dei oraculum flagitabat. Decreuit etiam Diotimo Diopithis F. Euonymensi honores, archonte Ctesicle.

DEMOSTHENES. VIII.

DEMOSTHENES Demosthenis F. è Cleobula Gylonis filia, curia Pæaniẽsis, à patre fuit relictus pupillus annos natus septem, cum sorore annorum septẽ. Orbitatis tempore apud matrem viuens, operam dedit Isocrati. ita enim quidam sentiunt. plures aiunt Isæi Chalcidensis auditorẽ fuisse, tunc Athenis degentis. Alij Thucydidis & Platonis fuisse studiosum narrant: atque huic quidem eum præcipue vacasse perhibẽt. Hegesias Magnes scribit, precibus eum à pędagogo impetrasse, vt sibi liceret audire Callistratũ Empædi F. Aphidnæum, oratorem nobilem, & qui aliquando equitum magister fuisset, ac Mercurio forensi aram dedicasset, verba tum ad populum facturũ. Quem vbi audiuit, amore dicendi captus, ei se quandiu Athenis ille fuit, discipulum prębuit. Sed Callistrato in Thraciam profugo, tum ex ephebis egressus Isocrati se atq; Platoni adiunxit. Postea Isæum domum suam recepit, ac per annos quatuor elaborauit in eius orationibus imitandis. Ctesibius in lib. de philosophia perhibet, eũ Calliæ Syracusani opera Zethi Amphipolitæ, per Chariclem Alcidamantis Caristij orationes nactũ, in ijs sese exercuisse. Virilem ætatem adeptus, tutores suos, ꝙ ab ijs minus æquo accepisset, male administratę tutelę accusauit, Timocrate archonte. erant autem tres, Aphobus, Therippides, & Demophon siue Demea: atque hunc auunculũ suum, magis quã alios. & vnamquamuis actionem decem talentis æstimauit. cum autẽ reos peregisset, multam non exegit: alios pecunia, alios etiam gratia *Aristophonte autem iam ob senectutẽ præfecturam deserente, etiam choragus factus est. Meidiam Anagyrasiũ qui ipsum in theatro chorum instruentem percusserat, in iudicium pertraxit: sed acceptis tribus drachmarum millibus missum fecit. Ferunt Demosthenem etiamnum adolescentem in antrum iuisse, ibiq; meditatũ orationes fuisse, rasa dimidia capitis parte, ne exiret: inq; angusta cubuisse spõda, vt cito expergisceretur. cumque litteram R non posset pronunciare, labore consecutũ vt proferret. cumque inter decla-

declamandum mouere soleret humerum inconuenienter id desueuisse, suspenso è culmine veru, aut (quod alij dicunt) gladio, vt eius metu se continere'. Cum iam auctus esset vi dicendi, ferunt eum speculum fecisse sibi æquale, in que id inspicientem se exercuisse, vt corrigeret vitia. Descendisse etiam ad Phalericum litus, & aduersus vndas obstrepentes declamasse: vt si quando populus obturbaret hoc sibi non esset terrori. Cumque eum spiritus deficeret Neoptolemi histrionis opera decem drachmarum millibus conducta didicisse vno spiritu integras circuitiones efferre. Postquam se ad remp. contulit, diuiso in duas factiones populo, quarum altera Philippo faueret, altera pro libertate concionabatur: Philippo aduersantibus se addidit omnique tempore ciuibus suasit vt ijs auxilium ferrent quos à Philippo oppressum iri periculum erat. sociosque sui instituti habuit Hyperidem, Nausiclem, Polyeuctum Diotinum. Ideoque etiam Atheniensibus fœdere iunxit Thebanos, Euboenses, Corcyrenses, Corinthios, Bœotos multosque alios. Quodam tempore, cum eiectus è concione, mœstus domum abiret, Eunomus ei Thriasius occurrit iam senex, atque cohortatus est. Maxime autem confirmatus est ab Andronico histrione, eiq; operam dedit, edoctus ab eo orationes suas bene habere, sed actionem ijs deesse. Itaq; interrogatus quid primum, quid secundum, quid tertiũ in arte esset oratoria, subinde respõdit, Actio. Rursus in conciones progressus, cum noue quædã diceret, exagitatus est. vt etiã comici Antiphanes, & Timocles eũ vexauerint.

Vos iuro, terra, fontes, flumina, latices.

nam cum hoc modo apud populũ iurasset, tumultu est exceptus. Quin & Asclepium (is Æsculapius Latinis est) iurauit, acuta syllaba SCLE, docuitque se hoc recte facere: esse enim deum epium siue mitem. quo nõmine sępe ei obturbatum esse. Sed omnia ista emẽdauit, cum vacasset Eubulidæ dialectico Milesio. Cum venisset in solennem cõuentum apud Olympiam, audiuissetq; Lamachum Terinæum recitantem Philippi Alexandriq; laudationem, Thebanosq; & Olynthios perstringentem: cõtra ad dicendum surrexit, veterumq; poetarum testimonijs prolatis de præclaris Thebanorum atq; Olynthiorũ factis effecit, vt Lamachus porro quiesceret, eque conuentu profugeret. Philippus autem

ijs,

ijs, qui orationes à Demosthene cõtra ipsum habitas referebant sibi, responderit: etiam ipsemet, si audiuissem dicentem Demosthenem, bellum cõtra me suscipiendum decreuissem. Suas orationes Demosthenes militibus ob vim cõparabat: Isocraticas athletis, quod delectationem exhiberent theatricam.. Annos natus XXXVII. (à Dexitheo enim supputo vsq; ad Callimachũ, sub quo legatio ab Olynthijs venit auxilium petẽtibus, quos Philippus bello premebat) suasit vt mitterentur Olynthijs suppetiæ. Anno postero, in quẽ mors Platonis incidit, Philippus Olynthios perdidit. Nouerat Demosthenem etiã Xenophon Socratis discipulus, siue incipientem, siue iam florentem. res enim Græcę ei in Mantinẽsem pugnam & archontem Chariclidam desinunt. noster iam ante sub Timocrate curatores reos peregit. Æschinem fugientem à damnatione, equo est persecutus. cumq; is se comprehensum iri putans ad pedes ei accidisset capite velato, erexit hominem, consolatusque talento argenti donauit. Autor fuit populo, vt milites mercenarios in Thaso aleret, eoq; nauigauit ipse triremibus pręfectus. Coemendi frumenti gesto munere, accusatus peculatus, absolutusq; est. Cum Philippus Elateã occupasset, ipse etiam cum ijs egressus in bellum, qui ad Chæroneam pugnauerũt. atq; ibi eum ordines deseruisse aiunt, & cum fugientis chlamydem rubus apprehendisset, se cõuertisse, ac clamauisse, Viuum cape. clypei insigne habuit bonam fortunam. Orationem tamẽ funebrem habuit de ijs qui tum ceciderunt. Secundum hęc cura ad vrbem exornandã conuersa, cum publice esset murorũ procurator delectus, impensam ei rei pecuniã de sua persoluit pecunia, minas centum. impendit etiã CCIↃↃ. ijs qui publice ad sacras res conficiendas mittebantur: (theoros Græci appellant:) & conscensa triremi circumuectus, à socijs pecuniam collegit. Itaque ob hæc sæpius coronatus fuit, à Damotele, Aristonico, Hyperide, coronis aureis: tandem à Ctesiphonte. Cuius decretum cum vt cõtra leges factum accusarent Diodotus & Æschines, ipse defendens vicit: cum sane actor quintam suffragiorum partem non obtineret. Postea temporis cum Alexander expeditionem in Asiam fecisset, atq; Harpalus cum pecunia Athenas fugisset: initio ne reciperetur egit. Sed postquã ille naui appulit, acceptis CIↃ. Daricis senten-

tiam mutauit. cumque Harpalum Athenienses dedere Antipatro statuissent reclamauit: pecuniamque promulgato decreto in arce deponi, summamq; populo indicari iussit: cum Harpalus dixisset esse Iↄↄ CCL. aut non multo pauciora talenta. vt est apud Philochorũ. Post cum è carcere profugisset Harpalus, in quo tantisper adseruandus fuerat, donec aliquis ab Alexandro veniret: ac se in Cretã, vel Tænarum Laconicæ (nam & hoc quidam dicunt) cõtulisset: vitio datum est Demostheni, quod muneribus se passus corrumpi, neque numerum relatæ pecuniæ edidisset, neque custodum incuriam indicasset. itaq; in iudiciũ pertractus ab Hyperide, Pythea, Menesęchmo, Himeręo, Patrocle, à cõcilio Areopagitico damnatus in exsuliũ abijt: cum quintuplum persoluere non posset: etenim xxx. talenta accepisse culpabatur. alij eum subire iudicij aleam noluisse dicunt. Secundum hanc tempestatem, cum Athenienses Polyeuctum ad rempublicam Arcadum misissent, vt eos à societate Macedonum abstraheret: isque persuadere nequiret, superuenit Demosthenes, patrocinansq; causæ ciuium persuasit. Hoc ei admirationẽ peperit, & aliquanto post tẽpore ab Atheniensib. missa triremi est reuocatus in patriã. cũ ij Damone Pæaniensi, cõsobrino Demosthenis, autore sciuissent, vt culpa solueretur, modo de xxx. quæ debebat talentis ædificaret aram Iouis Seruatoris in Peiræeo. Hoc pacto ad rẽp. redijt. Cæterum Antipatro Lamiam à Græcis concluso, & Atheniensib. ob faustum nuncium sacrificantibus, cuidam sociorum Agesistrato dixit, se de rebus hisce non idem cum alijs sentire. scire enim se, Gręcos stadium cõficere bellige-rando posse, dolichũ porro nequire. Vt Antipater Pharsalo capta minatus est se Athenas obsessurũ, nisi oratores dederent: Vrbe relicta Demosthenes fugit, primum Æginam, vt in Æaci templo sessurus: deinde metu compulsus, in Calauriam transijt. cumq; decreuissent Athenienses vna cum alijs oratoribus ipsum quoq; esse dedendum: supplex in fano Neptuni desedit. Vbi eo venit Archias, qui à cõquirendis ad supplicium exsulibus nomẽ Phygadotheræ inuenit, discipulusq; fuit Anaximenis oratoris, suasitque vt progrederetur, amicus Antipatro futurus: Neq; ante, inquit, tragœdias agens te mihi probauisti, neq; nunc consulẽdo persuadebis. Cumq; vim Archias moliretur, prohibuere oppi-

dani,

dani. Demosthenes autem dixit, Non se salutis cupiditate Calauriam confugisse: verum vt demonstraret etiam sacrosancta à Macedonibus violari. Poposcit deinde tabellam: eiq; si Demetrio Magneti credimus, inscripsit elegiacum hoc, quod postmodo ipsius simulacro inscribi curauere Athenienses. eius hic est sensus:

Si tibi vis animo, Demosthenes, æqua fuisset,
Non Macedûm ferret Græcia victa iugum.

Situm est simulacrum prope septum & aram XII. deorum, à Polyeucto factum. alij hoc aiunt fuisse scriptum inuentũ: Demosthenes Antipatro S. Mortuũ eum esse tradit Philochorus epoto veneno: Satyrus autẽ historiæ scriptor, veneno imbutum fuisse calamum, quo scribere epistolam cœperit, eoque gustato ipsum perijsse. Eratosthenes, iampridem sibi à Macedonibus metuentem, armillam veneno infectã gestasse circa brachium. Sunt qui dicant contento spiritu mortem sibi parasse: alij, venenum hausisse, quod in sigillo habebat. * * duo & viginti. Mortuo autem Philippo, nitida indutus veste prodijt in publicum, gaudẽs morte istius: quanquam ipse nuper filiã amisisset. Thebanis quoq; contra Alexandrum bellantibus adiumento fuit, ac reliquos Græcos subinde animauit. Itaque Alexander cum Thebas euerteret, hunc ab Atheniensib. postulauit, additis nisi dederent minis. Huic in Persas ducenti, & naualesubsidium petenti, Demosthenes contradixit: Incertum esse inquiens, * an non contra præbentes id vsuros eo esset. Duos reliquit filios ex vna vxore Heliodori cuiusdam Eudocimi filia: Vnicam habuit filiam. quæ puella ante quam nuberet, è viuis excessit. Soror etiam illi fuit: qua, & Lachete Leuconensi consobrino natus est Demochares, vir bellicis reb. & orationibus ciuilibus nemini secundus. Statua ei posita in Prytaneo exstat, ad dextram introitus partem prima, non tantum tunica, sed etiam gladio accincta. hoc enim habitu cõcionatus dicitur, quo tempore Antipater oratores quæsiuit. Postea temporis Athenienses cognatis Demosthenis alimenta in Prytaneo dederunt. Ipsiq; mortuo statuam in foro posuerunt, Gorgia archonte: cum hos honores ei flagitasset Demochares sorore ipsius natus, cui & ipsi filius Laches Democharis F. Leuconensis dona impetrauit, decennio post, Pytharato archonte. nempe vt statua in foro

poneretur, & cum ipse, tum posterorum semper qui natu maximus esset, cibum in Prytaneo haberent, primamq; sessionem in omnibus certaminum spectaculis. Hæc de vtrisque decreta, infra perscripta leges. Statua Democharis, vt memorauimus, in Prytaneum est translata è foro. Feruntur orationes eius genuinæ LXV. Quidam eum etiam impudice victitasse narrant, vestitu vsum subinde muliebri ac cõmessationibus: vnde Batalus fuerit cognominatus. alij diminutiue à nutricis nomine ferunt sic per contumeliam vocatum. Diogenes, qui canis vsurpatus fuit, cum eum aliquando in caupona conspexisset, pudore commoto ac intro recedenti: quanto magis, inquit, intro te recipies, tanto magis intus eris. Eundem salse cauillans, in orationibus aiebat esse Scytham, in prœlijs vrbanum. Accepit etiam ab Ephialta aurum, vno popularium oratorum, qui legatus ad regem Persarum missus, clam attulerat pecuniam, qua inter oratores Athenienses distributa, horum opera bellum contra Philippum inflammaret. ac Demosthenem à rege nominatim dono Daricorum ter mille corruptum autumant. Anaxillam Oreitem hospitem suum comprehendit, & vt exploratorem torsit. nihilque confitentem, Vndecim viris tradi facto decreto iussit. Cum aliquando in concione Athenienses eum non sinerent orare: breue quippiã se ijs velle dicere professus est. Factoq; silentio ita est fatus: Adolescens quidam æstate asinum conduxit ex Astu Megaram eo vsurus. Meridie cum solis æstus esset vehemẽs, cum ipse, tum asini dominus in vmbra iumenti cubare volẽtes, alter alterum pellebat. cum dominus non vmbrã à se, sed asinum esse locatum: conductor in sua potestate esse omnia contenderet. His dictis ille abire cœpit. Atheniensibus autem retinentibus vtque orationem pertexeret rogantibus. Ergo, inquit, de asini vmbra audire vultis, de rebus serijs disserentem audire recusatis? Polo histrioni aliquando dicenti ad ipsum, Bidui certamine se talentum pro mercede retulisse: respondit, Ego quinque talentis vnius diei silentium vendidi. Aliquando in concione voce ipsum deficiente cum obturbaretur: de histrionibus, dixit, è voce, oratoribus è sententia iudicium esse petendum. Exprobranti continentem meditationem Epicli: Ego vero, inquit, dedecori hoc ducerem, si tanto populo consulens aliquid subito

ad ani-

ad animum mihi allapſum pronunciarem. Lucernam ab eo nunquã exſtinctã perhibent. Attigit annum ætatis quinquageſimum, orationes dijudicans. ipſe ait, ſe aquam potaſſe. Nouit eum etiam Lyſias orator, & Iſocrates in repub. * verſantem vidit, vſque ad pugnam Chæronenſem, & quidã Socraticorum philoſophorum. Pleraſque orationes ex tempore dixit, à natura ad hoc factus. Primus de eo aurea corona * donando retulit Ariſtonicus Nicophanis F. Anagyraſius: quanquam Diondas iureiurando dato interceſſit.

HYPERIDES. IX.

HYPERIDES Glaucippi F. Dionyſij N. curia Colyttenſis fuit. Habuit filium cognominem auo Glaucippum rhetorem, qui etiam orationes conſcripſit, filiumque habuit Alphenum. Sed Hyperides cum fuiſſet Platonis philoſophi auditor, vna cum Lycurgo rempub. geſſit, quo tempore Alexander res Græcas eſt aggreſſus. cui etiam poſtulãti prætores Athenienſium, & triremes, dicendo reſtitit. Conſiliũ etiam dedit de non dimittendo mercenariorum militum præſidio, quod erat Tænaro impoſitum: idque viſus fuit facere ob beneuolentiam, qua eorum ducem complectebatur. Initio mercede conductus cauſas orauit. Creditus eſt cum Ephialte particeps fuiſſe regiarum pecuniarum. Triremibus præfectus ſuffragijs populi, quo tempore Philippus Byzantium oppugnauit, miſſus ad ferendam ei vrbi opem * eo anno ſuſtinuit chorum ſumtibus inſtruere, cum alij omnia publica miniſteria dimiſiſſent. Rogationem etiam tulit de honoribus Demoſtheni deferendis. cumque illud decretum Diondas vt contra leges factum interceſſione iurata impugnaret, abſolutus eſt. In amicitia Demoſthenis, Lyſiclis, & Lycurgi non vſque ad finem permanſit. nam his duobus vita defunctis, Demoſthene in ius vocato, quod ab Harpalo corruptus pecunia diceretur, ex omnibus ipſe deſignatus (ſolus enim corruptelam nõ admiſerat) eum accuſauit. Poſtulatus violatarum legum, quod lege promulgata iuſſiſſet inquilinos in ciuium numerum referri, ſeruos libertate donari, ſacra, liberos, & vxores in Peiræum deponi: abſolutus eſt ac quibuſdam culpantibus, quod eo in decreto multas leges quaſi non videns eas preteriuiſſet: Arma reſpondit Macedonum ſibi tenebras offudiſſe: neque à ſe id decretum, ſed à Chæronenſi pugna fuiſſe confectum. Tamen

menPhilipppus postmodo cadauera tolli cæsorum permisit metu ipsi illato: cum id antea profectis Lebadia legatis denegasset. Deniq; post cladem ad Cranonem acceptam cum postularetur ab Antipatro, populusq; eum esset dediturus, vna cum aliis dânatis Æginam ex Astu profugit: congressusque cum Demosthene purgauit se de dissensione. inde profecturus ab Archia (qui cognomento Phigadotheras, Thurius patria, olim histrio, tunc Antipatro inseruiebat) in templo Neptuni Hermionensi comprehensus, & vi à simulacro quod complectebatur abreptus, ad Antipatrum est Corinthum perductus, ibi inter tormenta quæstionis linguam suam dentibus suis conscidit, ne quod patriæ arcanû posset eloqui. itaque mortuus est, mensis Pyanepsionis nona die. Hermippus ait eum cum in Macedoniam esset perlatus, lingua fuisse mutilatum, insepultumque abiectum. sed Alphenum, consobrinum eius, siue (vt aliorum fert opinio) nepotem è filio Glaucippo, opera Philopeithis cuiusdam medici, cadauere aui potitum, id cremasse, ossaque Athenas ad cognatos pertulisse, contra & Atheniensium & Macedonum edicta. nam nô exsulium modo ei imperauerant, sed etiam vetabant ne in patria sepeliretur. Alij apud Cleonas eum aiunt, eo cum alijs abductum, lingua truncatum periisse, eo quod dictum est modo. cognatos autem ossa abstulisse, atque humauisse iuxta parentum reliquias, ante portam Hippadem siue equestrem. autor Heliodorus libro De monumentis tertio. Nunc illud monumêtum ignotum est, vetustate collapsum. In dicendo ad populum fertur omnibus aliis præstitisse. Sunt qui eum ante Demosthenê ponant. Orationes eius feruntur LXXVII. quarum germanæ sunt LII. Fuit etiam in rem veneream procliuis: ita quidem, vt filio eiecto introduxerit in domum suam scortum sumptuosissimum Murrhinam: in Peiræeo habuerit Aristagoram, Eleusine in suis prædiis Philtam Thebanam, XX. minis redemptam. Deambulauit in foro piscario. Coniectura fert, in eum etiam vna cum Phryna meretrice impietatis accusata fuisse inquisitum. id enim ipse initio orationis innuit. illam, cum iamiam damnanda esset, in medium produxit, ac direpta veste pectus mulieris ostentauit. ita iudicibus pulchritudinem respicientibus ea absoluta fuit. Composuit paulatim crimina quæ Demosthêni intentaret: nec

nec fefellit. cum enim ægrotantem ipsum Demosthenes visendi gratia accessisset, deprehendit eum tenentem librum in se scriptum. cumque indignaretur, respondit Hyperides: Hic liber neminem amicum lædet, inimicum autem factū prohibebit quicquam aduersus me agere. Honores etiam decreuit Iolæ, qui Alexandro venenū dedit. Socius fuit Leostheni in Lamiaco bello conflando. in eoque occisos funebri oratione admirabili celebrauit. Cū Philippus classem instruxisset ad petendum Eubœam, & Athenienses sibi metuerent: Hyperides XL. triremes comparauit priuatim cōtribuentibus ciuibus, primusque pro se & filio duas contulit in publicum triremes. Controuersia cum Deliis orta Atheniensibus, vtri sacris præesse deberent, Æschine delecto vt causæ Atheniensium patrocinaretur, senatus Areopagitarum Hyperidem negocio ei destinauit. extatque oratio eius, Del aca inscripta. Legationem quoque ad Rodios obiuit. Cum ab Antipatro legati venissent, laudarentq; eum à bonitate, occurrens iis dixit: Scimus Antipatrum esse bonū: sed nobis quidem bono domino opus non est. Dicitur absque fuco ad populum orasse: & rebus vt erant gestæ narrādis contētum, iudices non perturbasse. Missus est etiam ad Eleos, excusandi Calliæ athletæ causa, qui certaminis corrupti insimulabatur: & obtinuit causam. Cum autem sententiam de donando Phocione à Meidia Meidiæ F. Anagyrasio latam accusasset, succubuit. actum hoc archonte Xenio, Gamelionis mensis die XXIV.

DINARCHVS. X.

DINARCHVS Socratis siue Sostrati F. à quibusdam Atheniensibus perhibetur: alii Corinthi natū, adolescentem etiamnum Athenas se cōtulisse aiunt, ibique sedem posuisse: quo tempore Alexander Asiam peragrauit. Auditor fuit Theophrasti, eius qui Aristoteli in schola successit. Vsus etiam est consuetudine Demetrii Phaleræi. maxime in gerenda republica post mortem Antipatri versatus, cum oratorum alii necati essent, alii exsularent. Amicus autem Casandri cum esset, plurimum profecit pecunias pro orationibus exigendo, quas requirentibus conscribebat. Aduersabatur autem nobilissimis oratoribus, non ad populum dicendi causa procedens (neque enim poterat) sed orationes eorum aduersariis componens. Et postquam

Harpalus profugit, complures scripsit orationes in eos, qu muncrum acceptorum & corruptelæ rei habebantur. Post ea temporis obiecto sibi crimine, quod cum Antipatro & Casandro de occupanda Munychia rem cōposuisset, quando eam Antigonus & Demetrius præsidio tenuerunt, Anaxicrate archonte, maxima bonorum parte in pecuniam conuersa, Chalcidem profugit. inque exsulio ad quindecim annos commoratus, reque aucta, in patriam rediit, Theophrasto ei aliisque exsulibus redeundi potestatem impetrante. Vsus vero tum hospitio, Proxeni amici sui aurum amisit iam senex & visu debilitato. Proxenū, quod is inquirere de furto recusaret, in ius vocauit: tuncque primum in curia dixit. exstat ea oratio. Feruntur orationes eius genuinæ, x i v. quarum quædam probantur, vt contra Aristogitonem. Æmulatus est Hyperidem: aut vt nonnulli ex animi grauioribus motibus, vehementia, ac figuris colligunt, Demosthenis.

DECRETA.

Demochares Lachetis F. Leuconensis postulat, Demostheni Demosthenis F. Prædaniensi dari hoc donum: vt ærea ei ponatur in foro statua, cibus detur in Prytaneo, ac princeps in consessu locus ipsi, & posterorum subinde ei qui natu est maximus. Multa enim beneficia in populum Atheniensem contulit, sæpe consilio eum iuuit, patrimoniumq; suum in remp. contulit, talenta I I X. & triremem suppeditauit. quando. P. A. liberauit Eubœam. iterum triremem, quādo Cephisodorus in Hellespontum nauigauit: aliam, quādo Chares & Phocio prætores à populo Byzantiū sunt missi. redemit precio multos Pydnæ, Methonæ, & Olynthi captos à Philippo. sumtus in chorum fecit, cum Pandionidis deficientib. ea res cessaret. largitus etiā est & armauit ciues indigos. in muri confectionem sumtus fecit trium talentorum, ad hoc munus à populo delectus, iterum de suo insumsit cum duab. fossis Piræeū cingeret. Post Chęronensem pugnam talentū in publicū contulit. aliud in frumentationē, in penuria. Benefaciendo, consulendo, persuadendo ad societatē populi Atheniensis pertraxit Thebanos, Eubœēses, Corinthios, Magarenses, Achæos, Locros, Byzantios, Messenios. copias populo ac sociis contraxit, peditum CCIↃↃ. equitum CIↃ. item pecunię collationem ad bellum legatus impetra-

Demosthenis in remp. merita.

impetrauit à sociis, amplius 15. talentis. legatus data pecunia obtinuit à Peloponnesiis, ne Alexandro ad Thebas auxilia mitterent. multa alia præclara & vtilia præstitit consulendo & rempublicam gerendo, ita vt nemo æqualium de libertate & imperio populi tãtum sit promeritus. Cumque imperio populi euerso ob paucorum in republica potentiam exsularet, mortuus est in Calauria ob beneuolentiam erga populũ immissis ei ab Antipatro militibus, perseuerans in studio & amicitia populi. & neq; in manus peruenit, neque in extremo periculo quicquam populo indignum fecit. Archon Pytharathus. Laches Democharis F. Leuconensis à senatu & populo Atheniẽsi postulat dari hoc donum Demochari Lachetis F. Leuconensi. vt ærea ei in foro ponatur statua, cibus in Prytaneo ipsi & subinde posteritatis eius natu maximo, primum consessus locum in omnibus certaminibus. Quia bene & fecit & consuluit populo, hæcque in eum beneficia contulit. legationes obiuit, rogationes tulit, rempublicam gessit, murum refecit, arma, tela, machinasque parauit, muniuit vrbem sub bellum quatuor annorum. pacem, inducias, societatemque cum Bœotis composuit. Ob hæc eiectus vrbe fuit ab iis qui populi potestatem euerterunt. Reuersus archonte Diocle, populo reuocante, contraxit administrationem, suis facultatibus non pepercit, Lysimachum legatus adiit, populo xxx. talenta impetrauit ac rursum centum, autor fuit legationis ad Ptolemæum mittendæ, qua functi populo quinquaginta talenta attulerunt. legatus ad Antipatrum iuit, ac viginti argenti talenta confecit, & ad Eleusinia populo attulit. Hæc omnia egit consensu populi, & propter huius in repub. imperium exsulauit, nihil cum vlla paucorum dominatione commune habuit, neque populo oppresso vllum gessit magistratum. solus omnium sua ætate Atheniẽsium qui rempublicam gessissent, nulla alia quam populari administratione rempublicam commouit, iudicia, leges, bona, omnia Atheniensibus in tuto collocauit sua opera: neque contra populi in repub. principatum quidquam facto dictove egit. Lycophron Lycurgi F. Butades retulit de cibo sibi in Prytaneo dando, secundum donum quo populus ornauit Lycurgum Butadem Anaxicrate archonte in Prytaneo, Antiochidis tribus. Stratocles Euthydemi F. Diomien-

Lycurgi in remp. merita.

Diomienfis pronunciauit. Lycurgus Lycophronis F. Butades à maioribus fuis propagatam fufcepit erga populum beneuolentiam : eiufque maiores Diomedes & Lycurgus cum viui in honore apud populum fuerunt, tum mortui ob virtutem populus publicam in Ceramico fepulturam conceffit: & Lycurgus ipfe rempublicam gerés, multas bonafque patriæ leges tulit, & publicorum redituum quæ. factus non vnum quinquennium eos procurauit. Diftributifque è communibus reditibus CCIↃↃ.IↃↃ. CIↃ.CIↃ CIↃ.IↃ.CCCC.talentis, multã etiam priuatorum pecuniam fide mutuoque accepit oportuno vrbis & ciuium tempore, in vniuerfum IↃCL. talenta: omnia creditus eft iufte difpenfaffe, ideoque aliquoties coronatus eft à ciuitate Præterea delectus à populo, multum pecuniæ in arcem conduxit, Deæque apparauit ornatum, victorias ex folido auro, pomparum vafa aurea & argentea, mundumque aureum ad Ceanephoros. Præfectus etiam bellico apparatui arma multa, & iaculorum L. millia in arcem retulit, CCCC. triremes ad nauigandum inftruxit, aliis adornatis, aliis de integro fabricatis, Porro cum imperfecta inueniffet naualia, armamentarium, ac Liberi patris theatrum, abfoluit ea: nec non ftadium perfecit Panathenaicum, gymnafium, Lyceum: multifque aliis ftructuris vrbem exornauit. Cum vero Alexander rex tota Afia fubacta imperium in omnes Græcos fibi fumens, Lycurgum fibi dedi iuberet, vt qui contra ipfum egiffet: populus non dedidit eum metu Alexandri. Sæpenumero etiam rationem reipublicæ geftæ reddens in libera ciuitate, & in qua fumma rerum penes populum effet, nunquam vllius fraudis aut corruptelæ compertus eft. Ergo vt omnibus conftaret eos qui pro principatu populi & libertate iufte volunt rempublicam gerere, cum viuos maximi fieri, tum mortuis honores haberi ad omnem memoriam duraturos: quod felix fauftumque fit, fciuit populus laudandum effe Lycurgum Lycophronis F. Butadem virtutis ac iuftitiæ caufa: eique à populo ftatuendam æream imaginem in foro, nifi ficubi lex eam ftare vetat: dandumque in Prytaneo cibum ad omnem pofteritatem quouis tempore ei qui ipfius de propagine natu fit maximus: omnia eius decreta rata habenda, & à fcriba ciuitatis infculpta in

a lapideas columnas debere dedicari in arce, ac poni prolonaria, ad columnarum scriptionem quæstorum populi debere pendere L. drachmas, ex ea pecunia, quam populus in decreta impendit.

TOMI II. FINIS.

N II. TOMVM PLVTARCHI MORALIVM, ANnotationes Interpretis.

N LIBRVM DE PLACITIS Philosophorum.

HIC mihi præfari licet ac libet, multa me potuisse emendare ex Aristotele, Platone, Diogene Laertio, aliis: quæ vel adducuntur corrupta, vel ponuntur mu-. Feci autem intra modum quicquid feci, quia cõmentariis ius quam annotationibus mihi res fuißet agenda. Mutilate lta dici intelliges vno exemplo, capite huius libri primo, vbi ura definitur ex Aristotele: ita quidem, vt minimum Aritelea disciplina sectatorem iure pœnitere poßit, sic definire didicißet. res est obuia. Verum philosophorum sententia lonectius (si quem ea siue diligentia siue curiositas tangit) ex istotele & eius interpretibus aliisq; scriptoribus etiam histois, quam ex hoc volumine petentur. Quod ego tamen nequaam contemno, sed quid iudicem & sciam verum esse, propo-, mei excusandi gratia, præsertim cum non nesciam quosdam erbire citandis philosophorum decretis, abusos his libris. quom librorum alioquin sua est non pœnitenda vtilitas. Sed inniunt, qui his libris lectis scire se putant quid de quaq; in iis epositare senserint Philosophi.

LIB.

LIB. I. CAP. III.

Bona pars huius capitis refertur ab Euſebio lib. XIV.
περὶ ἀπ. εὐαγγελικῆς. *qui volet, comparabit. mihi enim*
lectionis diuerſitatem annotare non libet, itemq; ordinis.
5. Rem creare nullam poteſt.] *Ad verbum, actu eſſ*
poteſt. recte enim pro Ἐνέργεια, ἐνεργείᾳ: *Euſeb. & pro* ὑπ
λαι, ὑπόθη): *quod ſignificantius videtur, & mox pro* περι
ἐμπεριέχει,, *quod malo.*
6. Colligendo.] κατὰ πρόθεσιν. πρόθεσιν *eſt in m*
ſcripto. ad rem, perinde eſt: ſed ſequentia πρόθεσιν *pro*
Infra 7. percipitur ſenſu.] οἱ ἐπὶ μέρους εἰσιν ἀναίσ
Vox ἀναίσθητος, *ſi autor voluit proprie loqui, hic ſtare no*
teſt: ſi proprietatem neglexit, falſam ſententiam gignit.
enim indiuidua ſentiuntur, nedum ἀναίσθητα *illo modo*
poßint. Enimuero philoſophicæ & analyticæ rationes do
αἰσθητοὶ *eſſe legendum. & pro* ᾧ οὐδεὶς, *lego* ᾧ ὁ τὶς. τὸν
vocat Ariſtoteles indiuiduum ſpeciei, hunc hominem,
gratia, Plutarchum, Xylandrum. Scriptus hic mendoſi
impreßis non cedit. interpretem ſaluo honore hic non m
Denique mutilum eſſe locum de Pythagorica philoſophia
liquet.
Cap. IIII. 9. Concreuit.] συνέστηκε *non* συνέστη. *ſane*
ſtrum etiam cum indice melius congruit. apud Euſebium
præpar. XV. pro συνέστηκε ἐσχηματισμένος, *legitur* ἐσχη
τισαι *cap. eodem* βαρύτατα, πάντως. *Euſeb.* βαρύτατα πάν
Cap. V. 9. Ocioſam eſſe materiam.] ἀργὴν εἶναι
ὕλην *pro his verbis eſt, etiam in Aldino, vox vna* ἀρχὴν. *q*
mendum animaduertere non ignaro veteris philoſophiæ e
facile, neque fefellerat Budæum interpretem. mea lectio
manuſcripti Codicis, & Euſebiana. Paulo ante τὸ σωματικ
Euſ. τὰ σωματικά. Πρὸς δὴ τὸν Πλάτωνα.] *idem* πρὸς δέ.
In cap. VI. 10. Chelæ.] αἱ δ' ἐπὶ οἱ χηλαι. *Sic emend*
ſem etiam ſi non extarent apud Aratum hi verſus. 545. in Ar

to aute

tem pro μετὰ δ' αὐτὸν legitur καὶ ὑπ' αὐτοῦ. Sedquid at-
ea annotare, cum φαινόμενα Arati sint in manibus o-
m? Manuscriptus pro αἰγοκερῆϊ habet αἰγοκέρωτι. sed il-
t magis poeticum. In fine huius capitis legendum; supe-
, & recte habere censuerunt. scribendum enim fuit
ακῶς, sed καλῶς ἔχειν, vt est perspicuum in manuscripto.
vllo modo quadrat κακῶς. In Hesiodi versu non video cur
θ', quod principem significat, vnde Homero Iupiter ὑπα-
ρειόντων, Creumque fecerit Budæus. Est enim epitheton,
roprium.

VI. 12. Melius.] ὁ μίλιος, hoc recte corrector repo-
im Aldinus & Scriptus codex legant μιλήσιος. quo mo-
im apud Suidam priore loco legitur. Citat & hæc Eu-
, & μήλιος habet. De Euemero vide annotata in Isidem
rchi, à nobis. Callimachi versus sunt scazontes. & con-
si pro χάλκεον legas χάλκειον. aut potius sequare manu-
um codicem, vbi pro πάλαι est παλαιὸν (tametsi τὸν
ι χάλκειον elegantius sit, quam τὸν παλαιὸν χάλκεον.)
ein pro ἀλέες legi ἀλέες. atque ita etiam Budæum video
.Vertit enim conferti. pro ψύχει in manuscripto est ψῦ-
uidem quid sit βίβλια ψύχειν, non satis video. fortaßis eo
est dictum, quo Terentius homines frigere dixit: vt in-
is, Euemeri libros ad suburbanum fanum prostitisse ac
sse. Versus hi apud Eusebium sunt omißi. Sequentia de Si-
confusa sunt. quis enim est ille, qui ἀνηρείδω φησίν; In
nachi versu scriptus ῥέξαι ante δαίμονι ponit, vt sit pen-
er: —— εἰ θεὸν οἶδα
Ἴσθ' ὅτι καὶ ῥέξαι πάντα θεῷ δυνατόν.

Deum in igne.] Δημόκριτος νοῦν. apud Eusebium: Δη-
τος, θεὸν ἐν πυρὶ σφαιροειδῆ τὴν τοῦ κόσμου ψυχήν. quæ
est haud dubie genuina. Cæterum non exprimitur, cu-
hæc de Deo disputatio. Plutarchi quidem non est hæc
ntia.

14. Ama-

14. A materiæ.] δι᾽ ὅλης τῆς ὕλης. διὰ τᾶς ὕλης, *rectius* [...]
bius. Idem & manuscriptus. παρεγκλάξεις, *quod pro datiu*[...]
gulari restituendum est.

Ibid. Primum ortus.] πρῶτον γενέσει *non* πρώτῃ. *Si*[...]
scriptus & ipsa ratio. Euseb. lib 15. *hanc vocem omisit.*

Cap. x. 14. Corporis expers.] *legendum* οὐσία ἀσ[...]
τ☉. *Aldus & noster* σώματ☉. *quod correctu erat facile, e*[...]
si scriptus liber nos non monuisset. Sed & Eusebius recte [...]
Ex quo & reipsa didici μὴ *expungendum, &* καὶ *ante* καθ᾽ [...]
rendum in hac finitione. Iam ἔξω γεγονὸς τοῦ ὑπὸ τοῦ θε[...]
cum Eusebio, pro ὁ ἐξ ὧν γεγονὸς τὸ ὕ. ἤ. θ. *quæ verba nullum*[...]
sum gignunt, ideoq; ea Budæus dissimulauit. Illa autem sic [...]
ligo Aristotelem alienum fuisse à sententia quæ mundum [...]
creatum dicit.

Cap. xi. 15. Cuius effectus est.] τὸ ἀποτέλεσμα, [...]
ἀποτέλεσμα, *rationem & vsum linguæ Græcæ respiciens.*
Pythagoræ nomen, intercidit relatio eius sententiæ quam [...]
dem Aristotelis fuisse non arbitror.

In xv. Cap. 16. Locorum.] *pro* τεοπῶν *legendum dic*[...]
πων. *Nota est (ne longum faciam.) Hippocratici libelli h*[...]
re inscriptio.

16. In mundo vacuum.] οὐδέν τι τοῦ παντὸς. *Notissimũ est* [...]
pedoclem versib. suam Physiologiam scripsisse. Itaq; sic lege[...]

οὐδέ τι τοῦ παντὸς κενεὸν πέλει, οὐδὲ περισσόν.

aut κεινὸν, *vt apud Homerum,*

Κεῖν᾽ ὄχεα.——

Capite proximo. 16. Receptaculum.] *lego* δεξαμενὴν. [...]
& Aldus & manuscriptus. non δεξαμένην, *quid intersit, no*[...]
est. itaq; & supra legendum cap. 9.

17. E minutis construunt.] κατὰ συναθροισμὸν *lego* [...]
manuscripto. noster & Aldus μετὰ *præpositio hic locum non* [...]
bens, & pro altera ob notarum similitudinem κατὰ *&* μετὰ [...]
troducta.

5. Lationem.] *καὶ τὴν φθορὰν legitur, euidenti falsitate.* *φορὰν scribi debuisse, è re ipsa liquet.*

IN LIBRVM SECVNDVM.

16. Breuis recensionis.] *Huius libri inscriptio in ma-* *tio est,* Περὶ τῶν ἀρεσκόντων τοῖς φιλοσόφοις, φυσικῶν δο- *...των ἐπιτομῆς, βιβλίον β. quomodo etiam in indice ho-* *librorum est in nostro codice. & sane de naturæ tantum* *...uritate, non alijs item Philosophiæ partibus Philosopho-* *sententiæ referuntur, idque etiam præfatio præ se fert, vt* *...sse genuinus operis videatur index.*

1. Et à prouidentia.] *Nam apud Eusebium huius ca-* *...li inscriptioni additur,* καὶ προνοίᾳ διοικούμενος. *Placet.* *... IIII.* αἰσθητὸν γὰρ εἶναι διὰ τό. *Eusebius melius,* διό τι *... & cap. 6. inscribit,* Ἀπὸ ποίου πρώτου. *non* στοιχείου. *& de-* *...* τῆς ῥώμης τῆς σφαίρας, *vbi nos habemus* τῇ ῥύμῃ τῆς περι- *...* ῆς.

13. Ex lumine & tenebris.] *legebatur* ἀλλήλας. *Sed* *...ebianam lectionem reposui, perspicue consentaneam,* μιχ- *...* ἢ ἄλλας. *Idem rectius habet superiore versu* ἐπ' ἀλλήλαις. *...n & Scriptus habet* ἐπ' ἀλλήλους. Post quintum scilicet *...rpus.] Legi enim* πέμπτον γέ τι σῶμα, *quæ perspicue vera* *...io apud Eusebium, non* δέ τι. *&* αἰθέρα *omnino cum eodem* *...endum pro* ἀέρα.

... 6. In libro primo.] ἐν τῷ πρώτῳ περὶ κενοῦ. *manu-* *...iptus melius videtur distinguere,* ἐν τῷ πρώτῳ. Περὶ κενοῦ *...ῃς. &c. Sed falsa sententia Aristoteli tribuitur, vt & huic* *...ᾶς, & alijs. At enim Eusebianam lectionem cur non appono,* *...m sit haud dubie genuina?* πρὸς τὴν διάβασιν. ἐν τῷ πρώ- *...* περὶ κενοῦ Ἀριστοτέλης μηδὲν εἶναι κενόν. *Inscribit autem ca-* *...tulum modo sic,* Περὶ τοῦ ἐκτός.

...ap. XI. 22. 16. *Euseb. inscribit* Περὶ οὐρανοῦ. *Atque eius-* *...m libri autoritate fretus* τῆς ἔξωθεν ζώνης εἶναι *legi, & Depo-* *... pro ijs quæ & inepta erant & vbique recepta* τὴν ἐξωτάτω *γηΐνην.*

γήϊνlω. *Et videtur hæc ſententia, quæ cœlum non eſſe niſi ex- tremi terræ circuli reuolutionem ſtatuit, optime conue- cum eo, quod idem Anaximenes tradidit, ſtellas non ſupra ram, ſed circa eam reuolui.* Diog. Laert. lib. 2.

Cap. XV. 23. 24. κατὰ μιᾶς ἐπιφαν.] *rectius Euſeb.* μ ἐπιφάνειαν *&* pro φαίνοντα, φαίνωνα. *Hoc nolui diſsimulare deri mihi aliquando Xenocratis nomen in Xenophanem, f etiam viciſsim mutatum.* Cæterum Cap. XVI. 24. Sub terram.] ἀναξιμένης ὁμοίως ἐπὶ τὴν γῆν. *Scriptus habet pro* ἐπὶ, *rectiſsime. Platonis ſententia eadem in libr oraculis deſitis fuit relata.*

Cap. XVII. περιλάμπεσθαι.] *Euſeb.* καταλάμπεσθαι. *minuta hæc quiuis pro ſe obſeruet.*

Cap. XX. 24. 36. Qui appareant.] πυειδίων τῶν καθ. φαινομένων *ex Euſeb. inſerendum eſt. apud eundem* ἐκ φῶν πεπυρωμένων.

25. 1. Diſcum vitreum.] *Euſebio vox* δίσκος *debet male omiſſa. &* pro δινθοῦντα *ex eodem* διωθοῦντα *legi. qu ad ſententiam quadrat. Adſcribam etiam reliqua, quando m hi quidem magis quam noſtra probantur. ideoque ea ſecu ſum in vertendo.* πυρώδες, τῇ ἀπὸ τοῦ ἐνόπτρου κατὰ ἀνάκλα διαπεφραμένῃ πρὸς ἡμᾶς αὐγῇ. Καὶ γὰρ ταύτlω, *&c.*

25. 13. Pumicis ſpongiæve.] *Nos nihil habebamus qua* κισηροειδὲς, *mutile. apud Euſeb. eſt* κισηροειδῶς καὶ σπογγοει δῶς. *In proximo capite,* ἐφ' οὗ: *melius quam* ὑφ' οὗ: *ſed pro* ἐπλο καὶ, ὅπλοκαι *ſcribendum ex Euſebio, & præcedente cap.*

25. 21. Quantus & qualis.] *Hæc quoque ex Euſebio cor reximus. Et reliquas varietates ordiniſque diuerſitatum tib comparandas relinquimus. non enim iudicatu arduum eſt quid recte aut rectius legatur.*

26. 14. Lunam autem moueri.] *Euſebius* σελήνlω *pro* γlῶ *habet: quod probo. &* κλίματα *pro* κλίμα. *Inſcriptione capitum Euſebianas ego impreſsis præfero.* κϛ. *inſcribit* περὶ σε- λώνης.

...ώνης. *Idem in ſententia Platonis ibi pro* πυράδυς *habet* γεώ-...κυς, *quod nobis eſt* κζ, περὶ μεγέθους σελώνης. *& in eo vbi eſt* ...στωϊκοὶ σφαιροειδῆ, *facit caput aliud nobis* κζ *futurum.* Περὶ ...ταλ@ σελώνης. *Cumq; videam cum hoc conſentire manu-*...*ptum, non dubitem emendare.*

...p. XXIX. 26. 23. Anaximander.] Ἀναξίμανδρος *le-*...*dum ex Euſebio & ſuperioribus, quæ de Solis defectu diſpu-*...*it idem. Noſtri habent Anaximenem.* Ἀναξιμένης. *in Py-*...*gorceorum opinione recte cum Euſebio* ἀντιφράξιν τῆς γῆς, ... ἀντιχ. *pro* συμφώνως, συμφωνοῦσι.

...1. Octingenties millibus.] *Illuſtre detrimentum ex* ...*ſebio exſarcitum hîc habes.*

IN LIBRVM III.

...18. Ab his trabiformem.] *In cap.* 2. ἄλλοι δοκίδα. ἀλλ...*ptus, idq; verius iudicaui.*

...2. Aquam exſpuat.] πλύσει *quidem liquido habet manu-*...*ptus codex. Noſter ex Aldo* πιλύσει, *quod nihil ſonat.*

...10. Oecetes.] οἰκέτης. *apud Euſebium legitur* Ἱκέτης.

...23. Primum adſignat.] πρώτην εἰς ἄπ.ς. *Euſebius melius* ...ώτην. εἰς ἄπειρον γὰρ ἐρ.

...6. Non vt loco ſuo excedat.] *In libris vulgatis hîc le-*...*ir, fœda mutilatione* μεταβατικῶς τροχοῦ δίκην ἐνζωνισμέ-...*. Ex Euſebio nos locum tranſtulimus, qui habet,* μεταβατι-...ς, ἀλλὰ τρεπτικῶς, ἄξονι στρεφομένην ἀπὸ δυσμῶν, *&c. nam* ...μῶν *pro* δυσμῶν *fuiſſe falſum, vel cæco appareat, & in Aldi-*...*eſt & manuſcripto* δυσμῶν. *Cap. XIV.* οἱ δ' οἰκητ. *ſcriptus* ...ε. *forte* ἢ δὲ.

...15. Ob ardorem.] ἔκκαυσιν. *Euſeb.* ἔγκλισιν. *Sed no-*...*am lectionem malo. mox* ἐπὶ πλεῖον πίλησιν, *(quid enim ſit* ...πόλαιον πλύσιν, *ablutionem in ſuperficie.) legimus cum* ...*ſebio. Verſu proximo inſerendum* παραλυκίσαντα, *quod eſt in* ...*fuginē concedere. Hanc vocem totā omiſit corrector, cum &*

 in Al-

in Aldino, & in manuscripto sit παραχυλίσασα, quod m... τῆς ἀλυκίδος facile sibi restituisset. Est autem & apud ... bium ita vt nos scripsimus (nisi quid deest) παραλυκίσαν... gendum. In fine capitis ἀπὸ τῆς, legendum ἀπὸ γῆς. Scri... Eusebius, ratio.

IN LIBRVM IV.

Κατ' αὐτήν.] legebatur αὐτὸν. q.d. Euthymenem sen... mare extremum esse dulce. manuscriptus habet αὐτήν, su... natura. pro καθ' αὐτήν. nam adspirationem negligi non est p... sus inusitatum. αὐτήν etiam Budæus legit. Cæterum pro ... δρῶν contenderim quouis pignore legendum ἐξιδρῶν. quod ... etiam in scripto deinde reperi.

37.38. Dispositi.] legi enim ὄργανα πεπηγμένα, vt h... manuscriptus adstipulante ratione, non πεπαμένα.

43.29. Cucurbitulis comparat.] ἀπεικάζει, παρεικ... manuscriptus. & paulo ante εἴσω, quod omnino reponen... est pro ἴσῳ, & pro ὑπ' αὐτὸν, ἐπ' αὐτὸν. Sed & reliqua sun... multa alia (& κόλπον nihil hîc facit) mutila & praua. i... ne pro κινεῖσθαι Budæus legit κεῖσθαι. quod probarem, etiam si ... ptus errorem admisisset. Locus est misere mutilus.

IN LIBRVM V.

45.9. Potiri se putant.] τὰς ἐρωμένας ἔχειν. deest οἰομέν... aut aliud tale. Sed in his libris hoc emendandi genere vti no... Cap. V. Hippo, Hipponax septimo producitur. apparet al... rum esse mendosum.

45.38. Sursum attracta.] παρανελκομένης. manuscript... παρελκομένης: & in inscriptione capitis sequentis γίνων... pro γίνονται.

47.3. Tunc superfetationem.] Legitur sane ὅτι σύλλ... ψιν ἔρχεται suspicor legendum ὅτι σύλληψιν (superfetatione... δέχεται: alioqui nihil hæc ad propositum. Sed nimis multa su... tali

lia: & aliunde res melius cognoſcentur. Quod Stoicis cap.9. ibuitur, Diocli adſcribitur cap.13. Sed omnia annotare non cat. Cap.17. Stoicorum ſententia eſt manca. Budæus neſcio an rum bonum, an vero ſecutus ſit ſuum ſenſum. In cap.18. ἢ τίται νυκτὶ, nulla ſententia. forte ἢ τίκτεται νυῶ. Sed & reli- a ſunt manca.

). 16. Laborioſe geſtato fetu.] *Legi hic τὸ κύημα, vt ha- t manuſcriptus. Locus in noſtro erat male diſtinctus, & χρίμα ebat, nullo plane ſenſu, errore facili. paulo ante idem habet iptus καθωλικώτερον, quod melius eſt ſuperlatiuo.*

.11. Eſſet denſatum.] *πυκνωθείσης τῆς τροφῆς. Scriptus ς ὃ καὶ τοῖς ζώοις τοῖς τροφοῖς. Manca ſunt hæc omnia, & in- cinne videntur in compendium fuiſſe redacta, & ſi quis ſci- velit ſententiam Empedoclis hac ſuper re, multo commodius cet ex Simplicij in ſecundum Phyſicorum Ariſtotelis com- ntariis, vbi de monſtris & cauſa finali agitur, & Βουγενῆ ἀν- δρόπρωρα Empedoclea referuntur. Supra ex Euripide videntur ſus prolati.*

Cap.20. καὶ κόσμον.] *Scriptus κόσμου.*

. 16. Inflexi ſi remittantur.] *καὶ πάλιν σπουδῆς ἀναχα- θεῖν. Sic & manuſcriptus. Eſt autem hoc quidem monſtrum tionis. Videtur dicere ramos arborum inflexos ſi relaxentur, ſum in ſuam ſeſe redigere rectitudinem. Quod Budæus ordi- n capitum 23. & 24. inuertit, quem Scriptus quoque habet, nequaquam ratione caret.*

.34. Vinum vino præſtantius.] *χρηστικὸν. manuſcriptus ηστικὸν. ego χρηστικῶν.*

12. Totum exagitatur.] *ἐξ ὅλης κυκλεῖται. Scriptus ὕλης. Sed in fine codicis hoc ipſum caput repetitum erat, ibique ὅλης legitur.*

IN PARALLELA.

.29. Diodorus Siculus.] *legitur Διονύσιος, Dionyſius. hi placuit Diodorus, cuius bibliothecæ extat pars. Cynegiri*

nomen alij aliter scribunt, & nolui curiosus esse. quod Asdru- rex dicitur, cum dux modo Carthaginensium fuerit, non c- re mendo suspicarer, nisi historiæ autor is perhiberetur, qui- fra parallelo quarto Annibali etiam diadema tribuit, Græca- licet fide. Loqui autem videtur de Metelli victoria illa illustr- Carthaginensibus in Sicilia parta, de qua Liuius lib. 19. Pli- 8.6. & Dionysius Halicar. lib. 2.

55. 33. Postumium.] ποσθύνιον. *legendum* Ποςύμιον, *q- est familiæ Romanæ nomen, &* φέρκας, *non* φορκῶντας. *Dei- vbi est* Μάϊ@, *Guarinus C. Marium posuit. ego quin* φάβ- *scribi debeat, non possum dubitare. vt sit Fabius Gurges, quæ* λαιμάργῳ *respondet. Græcos autem Latina nomina male t- ctasse, nemo ignorat, & de hoc libello scio quid sentiam: non - pedio quin alij aliud.*

56. 15. Ad Celænas.] κελαινὸν, *alij* κελαινὰς *vocant, q- sciam, omnes.*

57. 3. Conatus.] ϰαλέει@ Κονάτ@. *Guarinus Torquat- habet, an ex libro, an è coniectura? nam Conatum quidem V- leriæ gentis cognomen, quod sciam, nullibi est. de Metio Sufe- vide à Sigonio annotata in librum Liuij primum.*

57. 36. Fabula de Icario.] *Guarinus hîc particulam - Meleagro habet, & alia quædam tria capitula ante Pausan- historiam, vt appareat alio eum esse codice vsum. Cæteru- huic capitulo nullum ab altera parte respondet, videnturq́; d- narrationes de Saturno & Iano, Erigona & Entoria in vnu- confusæ.*

58. 28. In Italicis.] Κλειτ. ἐν Ἰταλ. *Guarinus legit* ἐννάτ- *aut* ἐννάτῳ, *libro 9. idq́; puto rectum esse. Post in cap. de Brut-* Οἱ ϑ τῦσκοι. *ex historia apparet.* οἱ δ Βρύτ8 υἱοὶ *fuisse scriptum Sed illa* ἐμπεσόντων, *&c. mutilata sunt. Sicut & hoc suspi- ctum, quod Italica Theotimi octauo parallelo, Theophili tert- supra decimum citantur, eiusdem fortasse autoris. Sic Menylli & Meryllus 14. & 26. parallelis. An parallelo 14. pro Lamus-*

(quo

uod vbi fuerit, dicat qui ſcit.) Lanuuium ſit legendum, cogi-ndum propono. Quod autem parallelo 20. μάειος pro μάνιος legendum, ex Clementis Alexandrini προτρεπτικῷ conſtat, i quidem eundem autorem & librum citat. Sequenti paral-o 62. 9. vocatur Parthenius poëta. nihil diſputo. Sed certe pro ποιηταῖς, lego ἐρωτικοῖς. Nam in Parthenij eroticis, cap. 10. le-s hanc hiſtoriam.

. 22. In Maſſylos.] Μεσσύλυς. *in Maſſylos: Guarinus.* εἰς Μασσύλυς.

. 35. Mars ex Althæa.] Ἄρης Ἀλθαίᾳ. *hæc ſunt quæ ſu-a poſuiſſe Guarinum dixi. Præcedit autem aſteriſcus. nam il-d capitulum eſt mendoſum. Meleagri fabula notior eſt, quam vel indicandam putem. ſaltē Ouidium videris lib.* μεταμορφ. *Mox* ἐν αὐτῷ, *ſic correxi* ἐν ἑαυτῷ. *Narratio eſt inuoluta ob prauationes.*

4. 7. Menylus.] μένυλος. *Supra* ιδ. μέρυλλος *quidam ſcri-or citatur, an idem?*

4. 10. Noctuq; fugit.] καὶ νυκτὸς ἔφυγεν. *Ante hæc verba nnino aliquid excidit. Ego non dubito, quin hoc dixerit, Tela-onem cum in Eubœam veniſſet, cum Peribœa (eam enim Aia-s matrem Apollodorus lib. 3. bibliothecæ, alijq; perhibēt) clan-ulum rem habuiſſe. quam pater ab aliquo ciuium vitiatam utarit, parallelo 29. in* Ἀείστω Ἀειστώνυμος, *quis non omitte-et vocem priorem?*

6. 9. Iulius Proculus.] αἴτιος ὁ Πρόκλος. *Aetium habet Guarinus. Hiſtoria nota eſt de Iulij Proculi hoc indicio, exagita-a etiam Senecæ luſu. Sed fortaſſis* ἄντιος *ſcriptum fuit, Ob-ius, occurrens. Nomina Latinorum hoc in opuſculo pleraq; unt monſtroſa, vt Cap. 28. 29. 34. &c. neq; volui menda ma-ifeſta perſequi, vt Cap. 35.* σπασαμένη τὸ ξίφος. *Vbi legendum videtur* σπασαμένων. *ſententia per ſe aperta.*

9. 15. Apharei F.] Ἴδας ὁ Ἀφάρητος, *notum eſt eſſe le-gendum* Ἀφάρεως. *Sed præſtat te ex poëtis & Grammaticis*

Græcis fabulam Idæ repetere & Marpissæ, est enim non ig-bilis.

IN COMPENDIVM DE ABsurdis Stoicorum opinionibus.

71. 9. Opinionum vacuus.] καὶ ἄδοξος. *Manuscrip ἀδοξότατος: vacuissimus (vt ita dicam) opinionum. non en hic inglorium, sed opinione carentem & falli nescium ἄδοξ significat, quales suos sapientes finxisse Stoicam nationem n tum est. εὔξαι εἰπ β.π.σ.γνήσεται. Videtur senarius, & p me alicubi legisse.*

71. 38. Tremorq;.] βαμβακύζω. *Apud Eustath. in Iliad 375. citatur hæc vox ex Rhetorico lexico, & scribitur βαμβ λίζω. apud Hesychium βαμβαλύζω. Prior senarius est etiam i fra in lib. de communibus notitiis.*

IN LIBELLVM DE monarchia.

72. 6. Non per somnium.] ὕπαρ ἢ ὄναρ. *non dubito, qu pro ἢ sit reponendum οὐκ. alludit etiam ad Homericum illud C dyss. τ. 546.*

Οὐκ ὄναρ, ἀλλ' ὕπαρ ἐσθλόν. ——

quod non sensit interpres. pro διαιρῶν legendum διαιρεῶν, au forte aliquid aliud. neq; enim omnia satis cohærent.

72. 16. Quæ reip. forma.] *Quod est in Græco ἐν τῇ ρ, no quadrat. sequentia docent legendum esse ἥτις, aut aliquid tale* Ibid. 39. Deniq; politia.] περὶ πάντα. *pro περὶ est legendum παρὰ, μετὰ aut ὑπὲρ.*

73. 25. Triquetris.] καὶ τρίγωνα. *Scriptum erat βαρβίτων καὶ τείβωνα in nostro: in Aldino erat βαρβίτον. Sed compendi notam noster (vt sæpe) seu ων acceperat. Est autem Græcum ἡ βάρβιτος. vide Grammaticos. τείβωνα etiam Aldus habet, quod instrumentum musicum nullum est: & decepit interpretem.*

m.ego non iam ex coniectura locum, quod poteram, sed ipso tone, qui citatur correxi. Locus est pagina tertia libri de b.tertij. τειγώνων ἄεα καὶ πηκτίδων πάντων ὀργάνων ὅσα χορδα καὶ πολυαρμόνια, δημιουργοὺς οὐ θρέψομεν. *Versum Ae- i in fine restitui ex Plutarchi Demetrio & ratione. Suspi- icet* ἐφύσας *significare inflauisti, à verbo* φυσάω. *vt sit ho- translatio, pro extulisti. Sed ista mitto.*

IN GRYLLVM.

7. Tuo beneficio.] εἰ χάειτι σῇ. *deerat* σῇ, *& legebatur s: emendatio secundum coniecturam debetur libro scripto.* καί τινα τούτων. *lege* τοῦτον.

32. Nuda cum virium fiducia.] *Scriptus recte ha-* υμνοῦ τε τοῦ θαῤῥεῖν, *impressi* γυμνοῦται τῷ θαρ. *quod nul- efficit sententiam. idem annotatum habet in margine* ἄμυναν. *ex eodem, & ratione* ἀπόλυται *pro* ἀπόλυται *ius.*

4. Timiditatis affinem.] *Legi enim* τὴν τῆς δειλίας υμον δουλείαν. *In nostro aberat* δουλείαν: *in scripto* δου- *legebatur pro* δειλίας, *& deerat substantiuum, ad quod* υμον *pertineret. Itaque non dubito, quin locum recte in- uerim. Vocat autem* δουλείαν δειλίας ἐπώνυμον, *quia le- admodum* ου *&* ει, *itemque* ει *&* ι *differunt literis.* ὑπο- δύματα *Græca vox est, eamque codex scriptus agnouit, & s. Mox legebatur* δηλονότι, ὑφὲν: *magno sententiæ detri- to. cum sit conclusio argumenti: & scriptus hic quoque recte, alia quædam quæ agnouimus. Scripsi etiam* κρομυωνίαν μ, *altero sublato, codicem nostrum sequens, & Lacini poë- rsus memor:*

Quodque suam securus arat Cromyona colonus.

19. In Phicio.] περὶ τὸ φίκιον. *In scripto est* φίκκιον. *cium. Aldus & noster* φύκιον. *Sed non dubito quin nostra sit or scriptura. Stephanus certe Bœotiæ montem* φίκειον *&*

φίκιον (ait enim vtrunq; scribi) refert. Sed & Zeza in
phronem proxime initium φίκιον ὄρος nominat. Io.Regi
terpres legit φίκειον, vt apparet. habet enim Phiceium. Iam
ego scripsi τὰ μησίαν ἀλώπεκα, habebat liber noster τελμη
codex scriptus per ι habebat, τελμισίαν. Cæterum ego Pau
Bœoticis & Stephani etiam suffragio literario fretus, vocem
rexi. Fit huius vulpis etiam mentio in fine Metamorph. An
ni Liberalis nostrarum.

84. 11. Sisypho genitum fuisse? *] ἐκ τοῦ Σισύφου.
habet scriptus. Notum est Vlyssem creditū Sisypho fuisse sa
& apud Ouid. Aiax ei in certamine de armis hoc exprobra

—— quid sanguine natus
Sisyphio, furtisq; & fraude simillimus illi?

Cæterum versu huius paginæ quinto & mendum est ad φα
& , vt eruditis puto constare, mutilatus non paucis versib
cus. Sed & liber fine atq; etiam, nisi erro, maiore sui parte
tatus est. Sub finem κοείνθιον ὅμηρον quin sit vitiosum,
an fas sit dubitare. nisi quis hoc adfirmet, inter tam multa
bes etiam Corinthum Homero fuisse patriam adsignatam
ὁμήρου legerem: aut ὁμηρικόν. nam accipio de Glauco, qui
Diomede arma plus satis stolide permutauit. Iliad. ζ.152.
Corinthium dici non est absurdum. qui nō credit, locum to
perpendat, & Dionis vitæ à Plutarcho scriptæ initium lega

IN LIB. NE VIVI QVIDEM posse suauiter secundum Epicuri decreta.

84.28. Fraudem imperitis facere.] rectius, in fraudem
peritos inducere. ἀποκρούεσθαι τοὺς ἀπείρους. Vide ne legendu
παρακρούεσθαι, quæ vox fallere significat & decipere, quod
verborum captatores solent, itaq; in fraudem illicere: non a
liri. quod (nimirum) sonat ἀποκρούεσθαι. tametsi & hoc po
vtcunq; tolerari. Ferronus: ab instituto reuocari. nescio
secutus.

85

.10. Rependit mercedem.] ἀποτίνει legendum. Sic enim uimur, non ἀποτείνει. Videtur autem hoc dicere, Epicurum & etrodorum ab Heraclide male acceptos fuisse, iniurias Home- & aliis poëtis factas ab iis vlciscente. Nam alibi monuimus ętarum fuisse contemtores Epicureos. Sed illa præcedentia όνος γδ, &c. sunt mutilata & deprauata.

Νῦν αὖτε σκοπὸν ἄλλον.] alludit ad Odyss. χ. 6. & paulo st ad Phæacum professionem. Odyss. θ. 246.

. 38. Suaui vita depellere.] Paulo ante duo hæc εἶπεν & εία χήσομαι ostendunt deprauatum esse locum, & personam cidisse. Cæterum pro ἐξεπίσαι repono audacter ἐξελάσαι. am (nisi admodum cæcutio) hoc sibi vult Aristodemus, nimis è audacem conatum rectà suauem vitam velle eripere, eáque pellere eos, qui in voluptate finem bonorum collocent. debuisse tius per cuniculos tentari, ostendiq́ue primum eos honeste non uere: ita alterum huius futurum consequens.

5. 27. Dolori * neque.] ποδὸς λαβεῖν ὀλισθείη ἀλγηδών. rba hæc mendosa aut manca sunt, aut vtrunque hoc dicere vo- it, dolorem non vni tantum particulæ corporis, vt pedi Philo- etæ, leuiter insidere: sed alte radices agere. Nota est Philocte- , historia, ac (vt apparet) ad AEschylis versus aliquos respici- ır. De medicæ herbæ semine Plinius lib. 18. cap. 16.

7.20. Finem bonorum in animũ.] μεταφέρουσι τὸ τέλους. æc quoque verba nõ sunt integra. τὸ τέλους si scripsit Plutarchus, ncise dixit, eos partem voluptatis meliorem (est enim ἡδονὴ έλος, si ipsis credas, vt suspicer τὸ τέλος esse legendum) in ani- nam transferre. Pro ἐκεῖνο ἡμᾶς, ausim fere sponsione certare riptum ab autore esse, ὡς εἰκεῖ νομὰς: & pro ἔξοντας, ἀέξοντας. lludit autem ad Telemachi verba, equum à Menelao sibi dono atum recusantis, quod Ithaca pratis & pascuis careret, neque e- uis esset idonea. Odyss. δ. 601. & ex eo Horatius ad Mecœna- em, epist. 7. liu. 1. mox κατὰ φύσιν ἔτι κρεῖττον, lege κατὰ φύ- ıν εἴ τι κρεῖττον. Paucis post versibus οἴεσθαι σεμνότερόν τι.

QQ 5 forte

forte ἄςε. nam οἷς δαὶ ita poteſt ſtare, vt ineptiſſima ſit voc
ac manca connexio. Sed pro χρόνῳ διαλυθέντα reſtituere χρό-
νῳ διαχυθέντα non dubitauerim. Quis enim neſcit vina ſ-
fundi, & tempore meliora fieri, χρόνυ συνηδυνοντος, & il
ſacris etiam literis memoratam χρηςότητα conciliante?

88.16. Eluuiem quaſi quandam.] *ἐκκλύσματα. Sic & Al-*
dus: non, vt noſter, ἐκκλήσματα. quæ vox, puto, nihil ſignifi-
Quæ ſequuntur, obſcura ſunt. ἐμμένει pro infinitiuo ἐμμέν-
legendum, vt reſponderet τῷ ὑπολείπεται. reſtitui etiam ὑπ-
χωμα, quod ipſum quoq; Aldus habet.

88.32. Carneadem ſubſannat.] Κορνιάδην. *Quis Corn-*
des iſte fuerit, nondum comperi. niſi fortaſſe ſic mendoſe le-
tur, vt is Carneades ſit, ad quem ſe relicto Epicuro Metrodo-
Stratonicus contulit, vt ſcribit Diogenes. id quidem ſecutus
vertendo ſum, vt probabile. Quod autem paulo poſt εὐςάθει
mox εὐπάθειαν legitur: quanquam hoc vtrunq; habere loc
poteſt, mallem tamen vnam eſſe vocem, eamq; εὐςάθειαν. N
Metrodorus ſummum bonum firma corporis affectione, huiu
definiuit explorata ſpe, vt Tullius aliquoties oſtendit. & vt m
lim, accedit quod mox εὐςάθεια rurſus aperte hoc ſenſu pon-
tur. Βεβαιοτάτην ἔχει τοῖς.] *Legendum ἔχειν: non enim hoc i-*
affirmat, ſed Metrodori ſententiam exponit.

89.13. Iactationibus obnoxia.] *ὅσαι φυλάττουσι. vox hu-*
loco parum commoda. malim πινάττουσι, aut ταράττουσι. Ag-
thobulum videtur dicere, qui Diogeni & Suidæ Ariſtob-
lus dicitur, frater Epicuri. eumq; nominat ipſe infra, & i
lib. de λάθε βιώσας. AEſchyli locus qui adducitur, ſane corru-
ptus erat, ὦ δεῖνα σῇ πόλει. Eum ego ex Supplicibus poëtæ cor-
rexi. Occurrit etiam alibi & ά. συμποσ. γ΄. Quod autem adijci
Plutarchus καὶ γαλήνη, videtur (ſi modo nihil deceſſit) in han
ſententiam dici: Suſpecta etiam tranquillitas eſt prudenti nau-
tæ. Non enim fidit, ſed etiam cum ſudum eſt, tempeſtatem ſubi-
to ingruere poſſe nouit. Sic Virgilianus ille gubernator, ſe cœl

toties

s deceptum fraude sereni meminerat. V. AEneid.

4. Tot calamitatibus.] *Viden' legisse nos,* τὸ τῆς σαρκὸς
ιεθον, *hoc & sensus requirit, & habet Aldus. Corrector au-*
ste ἐπίκυρον *vel intulit, vel tolerauit ridicule. Mox* Con-
tium.] *vitiose legebatur* προσορωμένους, *itaq; legi, idq; re-*
ndum, προσορωμένους. *Quod autem in Euripideo versu*
pro σαρκὶ *reposui, ex libro* περὶ ἐκλελοιπότων χρηστηρίων
τί πειρωμένουσιν.] *mutila videntur.*

16. Quo se Epicurus.] ἀκράγκλην, ὑφ' αἷς Ἐπίκουρος.
cohæret relatiuum cum antecedentibus, & ἀκράγκλην
rei sit, non reperio: neq; loci in mari, aut promontorij no-
esse puto itaq; amplius. Post. 16. Quod sibi ita euene-
Locus est mutilus, & pro τούτῳ *vel* τοιούτῳ *vel* τοῦτο *omnino*
ndum fuit.

5. Finis non est fuga mali.] *legi* ἐπὶ φύσει φυγὴ κακοῦ
. *sic omnino requirit sententia. vox* φυγὴ *abest à codice*
o in nostro ante κομψοτέροις *posita erat, sed in suum lo-*
eiecta sententiam condit.

24. Vulgo receptas.] περὶ τὰς κενὰς δόξας. κοινὰς *le-*
eptas vulgo qualis erat tum de manibus, Cerbero, &c. &
apud multos est de spectris, animarum post mortem ap-
onibus. & ὅρον ἐχούσας *non est integrum.* μὴ *inserto legit*
res sequentia sunt manca, ibi Ἐπίκουρος εἰπών, *nisi* εἶπεν
& parenthesis sint ea quæ ex Epicuro citantur.

5. Iucundam corporis affectionem.] ἐπὶ σαρκὸς καὶ
ς. *aut abundat* ἐπὶ σαρκὸς, *aut aliquid detritum est de*
co. prius verum puto esse: cumq; abbreuiate scriptum esset
ρκὸς, *aliquem integra alleuisse, & ea recepta ab oscitan-*
ario fuisse.

4. Sola animæ sentiente.] *legendum est.* ἅπαντες ὡς
ῳ. *male erat hic locus interpunctus, & apud Aldum quoq;*
legebatur. Non omnino integra videntur, quæ proxime
ntur ac præcedunt, sed hiulca, sensu tamen non obscurato.

ibid.

ibid. 19. Eheu, mali.] *E tyranno sunt Sophoclei versus. paulo post nomine autoris expresso alij citantur, qui sunt d[…]uatißimi.*

95.18. Dioptrica.] *Nescio qui factum est, vt dioptica in[…]meretur. nam certe vox hæc nihili est. Quid sit dioptra, ne[…] Suidam ablegem, & alios: norunt omnes rerum geomet[…]rum tirones. & si hoc titulo librum scripsit* Euclides, *ap[…] eum scripsisse gæodesiam, quam vocant practicam geometr[…] id est, de vsu eorum instrumentorum, quibus cum radij [...]missi aut recepti ab oculo certa sunt ratione per sua persp[…] obseruati, omnis generis dimensionum ratiocinationes ind[…]tißima scientia absoluuntur. Tales sunt dioptræ quadran[…] astrolabiorum, &c. Sin aliter est,* ὀπτικὰ *aut* κατοπτρικὰ *le[…]dum erit. ego* διοπτρικὰ *malo.*

96.2. Apollodotus.] *vitio librarij est Apollodorus. cu[…] priore editione sit Apollodotus expressus. Cum enim es[…]* Græco Ἀπολλόδοτος, *mutare nolui. indico tamen apud A[…]næum lib.* 10. δειπνοσοφ. *&* Laërtium *in Pythagora* Ἀπο[…]δωρος *legi. & Athenæus habet* Κλεινὸς ἐφ' ᾧ κλεινὴν. *Lae[…]* Κεῖν' ἐφ' ὅτῳ κλεινὴν. *In Græcis epigrammatis* κλειτὴν *hab[…] vbi quæ adduntur, ipse legas consulo. De triangulo vide* I[…] *Euclid. De corona Vitruuium* 9.3. *de parabola, in* Conicis. *[…]quanto post* καὶ ὑπερασπιζόμενοι] *malim, & credo scrip[…] fuisse* ὑπερασπαζόμενοι.

98.16. Sed quæ cara Ioui.] ὅσα δὲ μή. *versus* Pindari, *[…]cule in* βοὰν πτοιδονέοντα *deprauati facile corriguntur ex [...]ma Oda Pythiorum. aliquanto post,* καὶ συναχθεὶς πρὸς τὸν [...]ερον *sensus videtur* βαρύτερον *extritum requirere.*

100.20. Ex astu in Piræeum.] ἐξ ἄστεος ἀλλὰ συνέβη *[…] est in Græco. Ego ex ipso Plutarcho castigo idem hoc prope fi[…] libri in Colotem referente,* ἐξ ἄστεος εἰς Πειραιᾶ κατέβη.

101.24. Consiliis nostris.] *Tria sunt oracula, alibi et[…] relata, in Epaminondam, Marcellum, & Lycurgum.*

.11. Vt ea vſus.] ὥςε χρησάμενον ſenſus requirit, non χρώ-
μενον, & pro τὴν καλὴν πρᾶξιν, credo τινὰ καλὴν πρᾶξιν eſ-
ribendum. In ſuperioribus multa ſunt vitiata, vt ἕωλον,
ῶς. Et ὁ γὰρ τι φαῦλον ἡ τύχη, quid hic fortunæ? ψυχὴ legerim.
s videtur mutilatus. Sed omnia perſequi non placet. Verſus
em καὶ μήτε παύσω paulò ante poſitus, non eſt ex eodem peti-
loco, quo prior. puto eſſe Herculis verba. mox ἀλλὰ καὶ ἔτι μέ-
ego εἴ τι pro ἔτι.
.14. Liberare Athenas.] ſcribendum Θήβας, ex hiſtoria,
bas. Ἀθήνας liquido falſum eſt. Plutarchus in Pelopida, &
enio Socratis. vexauit quidem Athenienſes quoq; ſemity-
nus Archias Antipatri crudelitatis adminiſter, de quo idem
Demoſthene: ſed non puto eum huc pertinere. Porro ſuſpectus
mihi (neq; puto, iniuria) locus iſte: ἀλλὰ καὶ ἔτι μέγα. Ve-
tur Cerere.] alludit ad Iliad. ε. 341. inuerſo ſenſu.
. 13. Omnes res negligere.] οὐδὲν δεῖ lego, non οὐδὲν τε.
pendium librarius non fuit aſſecutus. Paulo poſt ἀνεῖσθαι, le-
νιᾶσθαι. 106. 2. Hyrcanos aut Scythas.] πρὸς Ὑρκανοὺς
ς. Hyrcanos piſces non bene concoquo. neque mihi veriſimi-
; hic de ſalſamentis Caſpiis mentionem iniici. pro ἰχθῦς
otum fuiſſe ſuſpicor ἢ σκύθας aut aliquid tale.
5.15. Ego autem contradico.] καὶ λέγω μιμούμενος. Hoc
ούμενος ſtare vix poteſt, cum ſtatim contra Epicuri ſenten-
n diſputet, neq; eius verbis loquatur. Et paulo ante μὴ διαφ-
ωνεῖν, μὴ ſententiæ refragatur. pro καινὸν autem κοινὸν quin
ſcribendum, ne dubitandum quidem duco: & pro ἧττον, ἢ.
m ἢ τοῦτο feciſſe arbitror, vt prior ſyllaba repeteretur, affini
ro τ aſſumta. mox εἰ δὲ τοῦτο ἀδύνατον. mallem δυνατόν. reli-
ı è verſione noſtra poteſt intelligi vt putarim legenda.
7.14. Scripſit in amatoriis poeta.] ἐν τοῖς ἐρωτικοῖς ὡς.
o ſcribendum fuiſſe, ὡς ἐν τοῖς ἐρωτικοῖς. Neq; enim hoc vult
icet, ad rem veneream omnes excitari ſacrificiis. Sed ſicut res
nerea etiam ſenum animos recreat: ita quoſuis homines ſa-
crificiis

crificiis animari. γεῦς *dissolue, metri causa. Pro* ἀλεκλεὶς
ἀλετεὶς, *qua voce molitricem significari, vel ex Homero pa*
*Odyss.*υ.105.

Φήμην δ᾽ ἐξ οἴκοιο γυνὴ προέηκεν ἀλετρὶς.

*Vide Eustathium ibi, & in Odyss.*η.*ad versum 104. in seque*
bus, ὥσπερ ἱερὸν δοχῆς. *&* αὐτῷ, *suspecta. forte* ἱερῶν. *Et illud*
δρεῖον, *quo hostiam significat, prauum esse videri potest,* ἀγ
ab autore fuisse scriptum. Videtur locus è poëta aliquo sump
& θεοὶ *pro* θεοῖς *legendum. & ante* ἔτεροι πράττοντες, *ali*
deest. & περὶ θεῶν δόξης ζωόντες, *vitiosum.*

108.30. Magnus in cœlo Iupiter.] Ζεὺς πτηνὸν ἅρμα ἐλ
νων. hæc verba post Πίνδαρος *demum inserta erant, librari*
rore locus nobilis est, & ex Phædro Platonis à Iustino Mar
aliisq; adducitur. extatq; pagina eius libri quarta. Pindar
autem est Apollo ille θνατοῖς ἀγανώτατος, *etiam supra in*
bro de oraculis desitis. mox θεοφιλῆ μὴ εἶναι.] *sententiam s*
tus μὴ *adijcies. paulo infra.* καὶ τῶν ἄλλων οὕτως ἐχόντων.] *ne*
an ἔχειν *Græcis sit arbitrari. forte* οὕτως ἔχειν νομιζόντων. *Sed*
men paulo post iterum est, οἱ δὲ ἄλλως ἔχοντες, *aliter censente*
Hermogenis de Diis sententia. vbi pro ἥδιστον κωλύουσι, *mal*
κολούουσιν. *etsi sic legitur rursus 321. ad vltimum trientem pa*
næ. Porro ista, καίτοι νεὼς μὲν ἐκπεσών, *videntur Iambici sen*
*esse, leuiter mutati. & hexameter est, Odyss.*ε.410.

ἔκβασις οὔπῃ φαίνεθ᾽ ἁλὸς πολιοῖο θύραζε.

pro ἡμᾶς *lego* ὑμᾶς.

Φοβηθησόμεθα τὸ λόγιον.] *quodnam? In Empedocleo malle*
δεῖ πρὸ δή, *quam* παρ᾽. *mox* οὐ γὰρ αὐτὸν, *lego* καὶ γὰρ αὐτὸν
sententia. Sed sunt plura quæ vitiosa appareat esse, præserti
sub finem huius libri, quam vt annotare omnia libeat.

112. Dolium Danaidum.] εἰς τὸν ἄτρητον. *videtur ad d*
lium Danaës alludere, ad inane (inquam) illud lymphæ doliu
fundo pereuntis imo: in quod uquam tamen ingerere quam pl
ne ipsi in nihilum redigi homines mallent. Ergo si recte legitu

a h

ic ponitur, vt in ἄξυλος. Supra ſimile de hoc ipſo dolio men-
m caſtigare memini: niſi ellipſin dicere eſt ciuilius.

. 19. Intrantem firmo.] Locus eſt Homeri Iliad. ε. 515.
t medium paginæ τοῖς δὲ κακῶς περάσησι: καλῶς niſi legas,
llus erit ſenſus. & in fine paginæ βλαπτομένους, non βλαπτομέ-
ſcribe. Libri finis an non deſit, conſiderandum.

IN LIBRVM DE DICTO
Λάθε βιώσας.

.1. Emungere.] Ἐναπομύττεσθαι. ſcriptus ἐναμύττεσθαι, &
ύδιξος pro Ἐρύξιδος. Sed male. Qui autem hic Philoxenus
ύξιδος dicitur, is apud Athenæum, in ſcripto Comitis Erba-
ſis codice elegantiſſimo eodem modo legitur, cum impreſſi
beant Δερύξιδος. Apud Ariſtotelem lib. 3. Moral. Eudem. ἐξύ-
δος legitur. Suidas Leucadium facit.

id. 20. Et fatuo.] καὶ ἀνοήτῳ. ſcriptus καὶ ἀγνώμονι. idem
θε, καὶ φρενιτίζων & ἀγνοούμενος σιωπῶ. quod reſtitue, vt per-
ue genuinum pro ὅς πού.

. 33. Conſideratis.] ἐπισκοποῦντα. ſcriptus ἀποσκ. non pla-
. mox, Si vero bonis.] Idem καὶ μὴν εἴγε, quod pro εἴτε de-
reponi, & ex eodem τοὺς ἀπ' Αἰγύπτου. ſic enim ſermo Græcus
am requirit, non τοῖς. atque ita libello ſequenti συκοφάντας ξε-
λογεῖν dixit.

. 10. Sin è vita.] εἰ δὲ ἐκ τοῦ. Scriptus τί δέ. & πρὸς ἡδο-
ν, ἐξ ἡδονῆς. neutra lectio ſatis integra. & pro ταῦτα δεῖ ταῖς
bet ταῦτα δή, quod probo, vt vtrunque comma verbi ἔλλειψιν
beat.

.32. Namque æris inſtar.] In Sophocleo hoc χρείαισιν &
φηκέσας & ἤμωυε eſt in manu ſcripto. ab eodem abeſt ἂν σέ-
ος. Confuſa autem ſunt hæc, neque ſatis tutum eſſet coniecta-
loco tantopere mutilato, niſi in libello de gerenda ſeni repub.
tegri exſtarent verſus.

λάμπει

λάμπει γὰρ ἐν χρείαισιν ὥσπερ εὐπρεπὴς
χαλκός. χρόνῳ δ' ἀργοῦσαν ἤμυσε στέγος.

Hic εὐγενὴς est pro εὐπρεπὴς, atq; illud malo. Legendum au-
tem est ἤμυσεν οὐ μόνον (hoc in θυμόναν deprauatum fuis-
sensus cohærentia & vestigiorum similitudine apparet) στέγ-
ὥς φησὶν Σοφοκλῆς ἀλλά, &c. Quo tempore hunc libellum v-
ti, deprauatus locus mihi imposuit, cum in mentem non ven-
illius interioris. Itaq; sic lege hunc locum in mea versione, ta-
etsi vel sic Erasmianæ nihil concedentem.

Generosum enim æs crebris splendescit vsibus:
Cum non exculta tempore labascat domus,

vt ait Sophocles. & quod de domo hic ait, ita etiam in ocio, &
Scriptus pro περισκιάζεσθαι habet, quod etiam malim, πα-
σκιάζεσθαι. pro ὑποσημαίνων habet scriptus ειν, quod est ἀ-
κώτερον. 118.7. Abegit.] ἀπεποίησεν, quod & à metro (
enim versum heroicum liquet) & ab vsu sermonis Græci est
lienum. scriptus habet ἀπεποίηκεν. ego ἀπεπτοίηκεν aut σεν
gendum non dubitaui, quod est abigere terrendo. Homerus
dyss. χ. 298.

—— τῶν δὲ φρένες ἐπτοίηθεν.

Et ibi Eustathius pro τὰς πρᾶξεις, in scripto est τὰς πρό σ-
quod nolui sequi. In eodem est τὴν ὄρμω & ἀρτύματα. Videt-
hoc dictum Democriti eius affine esse, dormientes quenq; in p-
culiarem abire mundum, expergefactos in communem redi-
quod alibi noster retulit τρέφοντες lege pro στρέφοντες.
118.36. Vt nihil aliud.] ὥστε μηδὲ ἄλλο τι scriptus, ὥστε
δι' ἄλλων τινί. & supra θέλειν annotatur, γρ. χαίρειν ex eode
κοινὸν ἥδυσμα legi pro κοινόν.
119. 4. His apud inferos.] τοῖσι λάμπει μένος. Pindari
hæc sunt, supra in consolatione ad Apollonium prope finem a-
ter paulo leguntur.
Ibid. 23. Neque reliquiæ sunt.] οὐδὲ ἦν recte scriptus, n-
οὐδέν. Versus hexameter est de Necyia Homeri Odyss. λ. 21
qu-

d non animaduertit interpres. ἀντίτυποι etiam optime ha- scriptus. Idem habet καταποντίζει & πᾶσάν τε.

IN LIBELLVM, VTRVM VItiositas miserum sola possit efficere.

Hic siue libellus siue fragmentum initio caret. versus Euripi- videtur esse de aliquo, qui bene dotata vxore ducta, se & li- atem vendiderit. Πεπραμένον τὸ σῶμα τῆς φέρνης ἔχων, bicus fuerit senarius. Scriptus post βραχέα addit ἦ. vt appa- fuisse institutam comparationẽ inter talem maritum, & qui errore opinionis opes vitiosus quibuscunque rationibus ectatur, quem illo multis modis miseriorem iudicet. Quod em de Sicyonio illo infertur, ad Echepolũ pertinet. Vide Ho- um Iliad. ψ. versu 295. equorum altor lege, non equos alens.

.9. Vltro.] δι' αὐτῶν forte δι' αὐτῶν. scriptus δι' αὐτὸν. vt atur ad πλοῦτον referri. pro πόρωνης legendum πόρνης duxi.

& cui laniata.] Protesilao confert. versus est Iliad. β 700.

. 40. Proposito scripto.] legendum προκηρύσσειν, non οκηρ. scriptus, & ratio, vt προγράφειν. Mox πέδας περι- σαν. scriptus παραχρέουσαν, non probo.

26. Exstructo rogo.] Legebatur στρατοπέδων ἐν μέσῳ αγυνήσας, quæ vox quin sit praua, quis non videat? nam vt αγυνεῖν sit legionibus imperare, doceri posse non arbitror: quod erpres finxit. Legendum est autem πυρὰν νήσας vel νηήσας. erbo νήω (quo etiam Xenophon est vsus) vel νηέω, quorum oque Homerus & alij vtuntur, & significat congero, construo. vestigia ipsa secutus fœdum mendum licet tollas. Obseruan- n est autem, in huius historiæ narratione à Liuio, qui copiose n lib. 8. recitat, & aliis discrepare autorem libelli huius: se- um, vt arbitror, Græcos scriptores, qui vt cum Latinis con- tiant, vel ex parallelis, vbi hoc ipsum in bello contra Albanos tum dicitur, animaduerti potest. Is ergo, quem secutus est no-

ster, tradidit Decium se pro imperio patriæ Saturno deuouisse, viuumq́; in ignem coniecisse: id sic esse, hæc contra fortunam flammas minantem disputatio, & exempla demonstrant ita, vt nihil sentiat, qui hoc non sentit. Non ergo audacter, sed libere πυρὰν νήσας restitues. nota est literarum π & τ affinitas. & oscitans librarius duabus vocibus in vnam conflatis, ac π in τ mutato, maculam loco illeuit. Cæterum Saturnum non superorum, sed inferorum deum habitum, Plutarchus docet quæst. Rom. 34. eidemq́; fuisse superstitione quadam homines immolatos constat. & Eusebius extremo libri primi προπαρασκ. εὐαγγελ. de Saturno filium immolante ob patriæ salutem è Sanchuniatone Pœno refert. Et libro eiusdem operis quarto, e hominibus Saturno immolatis, Porphyrium aliosq́; testes citat. præcipue Diodorum lib. 20. Carthaginenses quoq; Saturno filios suos immolasse, vel ex Plutarchi περὶ δεισιδαιμ. notum est. & Gelo victor coëgit eos istum morem mutare. In scripti codic margine est οἶμαι τυρρ. reliqua amputata sunt. sed quidqui fuit, nihil fuit.

122. 4. Male educatos.] *τοὺς ἀθρέπτους. Scriptus habet ἀθρύπτους, quod huc non quadrat. mox supra ζύθει habet annotatam aliam lectionem ἐρύθει. Sed Zythum ebur emollire, est apud Dioscoridem. ἔρυθος quid significet, non habeo.*

122. 11. Quemadmodum. *] *illud πάροικος quid verbi est, aut quid rei? cuius loco ego asteriscum signaui. Externum alieno cœtui se admiscentem interpres transtulit. Ego doctiorũ hei opem imploro. Obseruatum certe est, inflammari vulnera ac morbos superuentu eorum qui pedibus iter confecerunt, inquit Plin. lib. 25. c. 22. & rursum constat aggrauari vulnera introitu eorum, qui vnquam fuerint serpentium canisve dente læsi. 28. 3. In his aliquid non prorsus absimile est. Sed non satis fit mihi.*

ibid. 19. Opem Nequaquam.] *γαστέραν; πόθεν; οὐ: sic legendum, non πόθεν οὖν. scriptus, & ratio διαλογισμοῦ. Sub finem pro ἐπεὶ π. forte ὅποι εἶ. & pro ποιεῖ, πλεῖ.*

IN

IN LIBELLVM DE amore prolis.

Scriptus pro ἔκγονα habet ἔγγονα: quæ vox & infra ponitur
leone, etiam in impreßis, & sub finem.

3.8. Contra naturam.] τὴν κατὰ φύσιν. Vide ne sit παρὰ
gendum. certe vox παρέκβασις id videtur poscere, ipseq́ sensus.
rro φαυλασία & ὁρμὴ legi, eundem secutus, cum quarto casu
gerentur in impreßis.

3.24. Sicut itaq; asinum.] καθάπερ οὖν ὁδὸν. Locus misere
rruptus, sed quem facile corrigas ex scripto, quem in verten-
sum secutus. καθάπερ οὖν ὄνον, &c. εὐθεῖαν ὁ δεσπότης ὁδὸν,
ως ἐν ἀνθρώπῳ καὶ ὁ αὐτ.

4.2. Ea prospicit.] προνοεῖ enim habet scriptus, & concin-
us est quam περινοεῖ.

id.15. Stipatum textum.] πίλημα est in scripto. quan-
uam quid sit ἐπίλημα? non autem placet. quod idem στενὸν ha-
t, pro στεγανὸν. mox πέπλασθαι pro πεπλάσθαι legendum con-
uctionis ratio monet. περιπτύσσουσιν quoque malo quam περι-
ίπτουσιν scripti.

5.25. Mercedis ergo.] scriptus: μισθοῦ γὰρ ἀνθρώπων, non
θρώπου: quod interpres secutus est. Versus autem sic fuit potius
rtendus:

Aliquis hominum mercedis ergo amat hominem.

atim. κατ᾽ ὀπίκουρον. locus mutilatus videri potest. paulo post:
tiosum aut friuolum.] ῥωπικὸν lege, non ῥοπικὸν. cur id,
nnotationes in Plutarchi Demosthenem meæ te docere possunt.
o φιλότεκνον esse legendum φιλότεχνον, quiuis videat.

6.30. Conceptæ sobolis.] legi τῷ φυομένῳ, quod habet
riptus, & ipsa ratio vocem φυομένῳ repudiat. mox κινηθὲν le-
ndum pro κινηθὲν arbitror. & statim pro ἀνατροφῆς, est ἀνα-
ροφῆς in scripto, quod non displicet. & ex eodem, sensu ita po-
ulante, ἐκπέψαι scribe pro ἐκπέμψαι.

8.3. Ad hoc paratis.] Versus sunt de Niobes liberûm

nutrice, ex Euripide nimirum citantur & Sympoſ. 6.

ibid.22. Per tempus.] *Euenum Parium conſtat elegos ſcripſiſſe.& ſi pro* ἴδε *legas* ἤδε*,pentameter erit.*

128.37.Impone,ſorbe.] ᾠδὴ μέλουσαι.*corrupti ſunt verſicu. ſcriptus habet* ᾠδὴν μέλλουσαι. *Poſt* ἰσχυρόν ἐστι,*ſenarius videtur, &* ἀγνοούμενον *ſcriptus habebat,neq;* ἀγνοούμενος *quadrat.deinde* ἤρα σεν ἀπαίρων. ἐπαίρων *ſcriptus. & poſt* δόμου *lacunula, forte* φοινίου δόμου. *Locus eſt mutilus. Apparet extritam eſſe diſputationem de iis hominibus, qui ſuam prolem interfeciſſent. Obſcurum non eſt,quin huius libelli finis ſit detruncatus.*

IN LIBRVM DE ISI-de & Oſiride.

Initio fere 130.2. Non ſibi propria.] οἰκεῖα κεκτ.*videtur ſenſum abſurdum gignere, legi autem,* δίδωσιν, οὐκ οἰκεῖα κεκτημένος.

130. 35. Cognituri Ens.] ὡς εἰσόμενον.*legi* εἰσόμενοι. *Voce Ens vtendum fuit,niſi obſcuritati debui caliginem addere.* τὰ μέλανα.] *deeſt aliquid:ideo aſteriſcum alleui.poſt* I I.*verſus* τ-τους ὅταν νόμῳ.*ſi deleatur* ὅταν,*ſenſus conſtabit.*

133.14. Dum cæpas captat.] Δίκτυν οὐ κρομμύων. *Videtur omnino particula negans eſſe expungenda, vt reijciat fabulam abſurdam autor,quæ Dictyn cæpe captantem in aquam incidiſſe perhiberet. paulo infra* παρακουσμάτων *ſi recte legitur,* ἔλλειψις *eſt particulæ indefinitæ.fortaſſis* παρακουσμάτιον. Βακχ-ρέως.] *aliis* βόκχορεις *ſcribitur. & ipſi noſtro Plutarcho in vita Demetrij.*

134.13.Abderita.] Ἀβδηρίτης. *Abdera,non Audera,* Ἄβδηρα *non* Αὔδηρα *ſcribendum conſtat. antiqui autem literam* β *ſic pingebant,vt literæ u non eſſet abſimilis,ſicut etiam in pronunciatione paulatim aberratũ fuit.Sed hæc alias.Fuiſſe Hecatæum Abderitam ex Strabone & aliis conſtat, ſicq; etiam ab Euſebio citatur lib.* περὶ παρασκ.θ.*& alibi.* 134.23. Auditum aiunt. χιύφεώς φησι.*lego* φασι.*alias interciderit autoris nomen.*

ibid

Ibid. 40. Cui focus ardens.] καρδία θυμὸν ἐσχάρας. θυμὸν illud vitiosum est. Legendum existimo θυμιατηρίου. ac fieri potest vt ἐσχάρας huius, aut hoc ἐσχάρας glossema sit, inq; textum culpa librarij insertum. Orus Apollo qui circumfertur, sic scribit: Αἴγυπτον γράφοντες, θυμιατήριον καιόμενον ζωγραφοῦσι, καὶ ἐπάνω καρδίαν. Atqui constat ex Hermetis Trismegisti Asclepio, quem Apuleius transtulit in Latinum sermonem, fol. Aldino 183.b. AEgyptum cœli fuisse imaginem, vt mirum minime sit corde in foco ardente posito vtrunq; fuisse repræsentatum.

35. 5. In globum redactam.] πίκλουσι δὲ τὸν γόνον ὡς σφαιροποιοῦσιν. Hæc quoq; verba sunt vitiata. infra fol. 285. res vtrunq; melius explicatur. neq; piget alia adscribere, quæ sententiam saltem explanent. Sic ergo Porphyrius περὶ τῆς τῶν ἐμψύχων ἀποχῆς apud Eusebium libro 3. præparat. Euangelicæ. κανθάρου δὲ ἀμαθὴς μὲν βδελυχθείη ἄν, ἀγνώμων ὑπάρχων τῶν θείων. Αἰγύπτιοι δὲ ἐσέφθησαν, ὡς εἰκόνα ἡλίου ἔμψυχον. κάνθαρος γὰρ πᾶς ἄῤῥην, καὶ ἀφιεὶς τὸν θορὸν ἐν τέλματι, καὶ ποιήσας σφαιροειδῆ, τοῖς ὀπισθίοις ἀνταναφέρει ποσὶν, ὡς ἥλιος οὐρανὸν, καὶ περίοδον ἡμερῶν ἐκδέχεται σεληνιακήν. mox Id genus casus.] pro μαθήματα scribe παθήματα. nam hæc quidem planissime τὰ παθήματα γέγονε μαθήματα. Paulo post

35. 14. Accommodant.] κωικοῦσιν. Monstrum hoc vocabuli, vestigia tamen veri retinet, quod est haud dubie προσοικειοῦσιν. Locus Platonis est prope finem libri secundi de Republica.

Ibid. 33. Neque in mense, neque.] μήτε μηνὶ, μήτε ἐν αὐτῷ. Locus hic corruptus est, quem ex coniectura puto restitui posse. ea quam sit erudita, iudicent alij, aut potius explodant eam, meliori emendatione ipsi de suo prolata. Sic ergo intelligo. Solem Reæ ex incesto cum Saturno concubitu grauidæ imprecatum, vt neq; in mense, neq; in anno, id est (vt ipse putabat) nunquam pareret. Mercurium tamen astu vsum, inter ludendum cum Luna vicisse certas dierum portiones: quibus à Luna per-

ſolutis, quinq; dies confecerit, quos anno extra ordinem adde-
ret, ita vt puerperium Reæ in eos dilatum neq; in annum, qui
erat 360. dierum, neq; in menſes, qui extra annum nullibi illi
erant, incideret: itaq; exſecrationem ſolis eluſerit. Hæc ſi non
peßime conieci, ſic fuiſſe à Plutarcho ſcriptum credibile eſt. μή-
τε μηνὶ, μήτ᾽ ἐνιαυτῷ τεκεῖν. *forte etiam* ἐν *inſerto* μήτ᾽ ἐν μηνὶ
μήτ᾽ ἐν ἐνιαυτῷ. ἡμέρας πέντε συνελθεῖν, *vellem,* συνελεῖν *con-*
cinnare, in ſummam contrahere.

136.4. Itaque & hanc.] ἐγχειρήσαντος αὐτῷ. *hæc duo* αὐτῷ *mu-*
to in fœmininum αὐτῇ *mutanda, ſiquidem Pamyla mulier fuit*
ὑδρευομένη.

ibid. 16. Nephthyn Typhoni nupſiſſe.] τιμᾶσθαι δὲ τῷ Τυ-
φῶνι. *forte* γήμασθαι, *vt mox oſtendam.* ἐν πανύγροις *ante, in-*
tellexi Panygra loci eſſe nomen. Infra νέφθυς *per* υ *conſtanter*
ſcribitur. itaq; hic quoq; ſic ſcripſi.

137. 7. Circa Chennin.] Χέννιν. *forte* χέμμιν *Chemmin,*
qui locus eſt AEgypti celebris. Verſu præcedente ἐκεῖνο *pro* ἐκεῖ-
νυ *omnino legendum fuit.* Κοπτῷ *à Strabone & aliis* Κοπτὸς *ſcri-*
bitur, infra eſt. 280. ἐν Κοπτῷ.

ibid. 25. Mater expoſuerat.] ἐκθεῖναι *reſtituo ex conie-*
ctura, cum inuenerim ἐκεῖνον, *parentheſi iis incluſis, quæ pa-*
rat. Senſus enim eſt, Oſiridem cum Nephtha ſeu Nephthy ſo-
re concubuiſſe, eamq; infantem ex eo coitu conceptum ſtatim
à partu expoſuiſſe, metu Typhonis. quem eius, vt Iſidis Oride
maritum fuiſſe, & coniecturam de τιμᾶσθαι, *quod nihil ſonat*
eo loco in γήμασθαι *conuertendo noſtram eſſe probam, ex hoc lo-*
co apparere potuit.

138. 19. Ederet auram.] ἐκθρέψαντος. *ex Aldo. eſt enim*
rectius, quam ἐκτρέψαντος. *Idem pro Aſtarta habet Aſparta*
vitioſe. quod ex Euſebio, Suida, & aliis, noſtroq; Cedreno li-
quet. ne quis vocem in libris Regum ſacris deprauatam pute,
eſt enim, Aſtarta Venus. Paucis verſibus ὡς εἴρηται τρόπον
aut ὃν *pro* ὡς, *aut* πρότερον *pro* τρόπον, *legendum. Sed qu*

poſt

posteà sequitur διάλεκτον, &c. παρεῖν, ac plura alia, vitio suo
nostram coniecturam superant.

40.5. Harpocratem nomine.] Ἁρποκράτην. scribendum
esse Harpocratem adspirate, constat plurimorum scriptorum te-
stimoniis, quæ cum in commẽtario Giraldiano de Diis gentium
accuratissimo iuxta atque vtilissimo cõgesta sint: & absque eo sint,
res ipsa hoc commõstrare videatur, infraque recte sit scriptum: hoc
tamen obiter annotandum duxi, sicut hæc vox perperam læui
initio, ita ἠλιτόμηνον etiam in Aldino aspero male scriptũ esse.
Giraldus Helitomenũ quendam Harpocratis fratrem commẽtus
est errore (quod nõ exprobrandi, sed me longe inferiorem excu-
sandi, vbi talia admisi, gratia relatũ intelligi volo) in tantũ vi-
rum quem cadere posse nunquam nisi exemplo doctus crederem.
Politianus epigrãma Lucilij in malũ medicũ, vbi Amphicrates
pro Harpocrate legitur, & extat etiamnũ vox praua lib. 2. ἀν-
θολογ. recte hinc emendauit, quod ab eo non expressum, fideliter
annotauit Brodæus: idem Politianus ἠλιτόμηνον apposite vertit,
præmaturo partu natum. Miscell. 83. Nos quoque pueri istorum o-
mnium nescij, tamen haud inepte eam vocem in Tryphiodoro
nostro conuertimus. 544. Nec dum perfectam prolem: ἔτυμον
secuti, quod apud Eustathium multo post tempore offendimus in
Iliad. τ. Est enim ἠλιτόμηνος, ὅστις ἤλιτε. id est, ἀπέτυχε καὶ ἥ-
μαρτε τῶν ζωνήδων τοῦ τοκετοῦ ἐννέα μηνῶν. Sed hæc in re plana
abunde. Sequitur post hæc verba hyperbaton mirificum, & quod
distingui, ita vt fieret perspicuum, diffidebam posse.

Ibidem 26. Cellulis similia.] θηβαίοις ἐοικότα. θηβαίοις non
puto esse integrum. στολιστήρια quidem cellulas accipio, aut sacel-
la, imagunculis aliisve id genus rebus consecratis in operto abs-
condendis facta. forte θήκαις scriptum ab autore, aut θηλά-
μοις, aut θησαυροῖς, quales erant apud Delphos.

Ibid. 36. Exiguam quoque insulam.] τὴν δ᾽ ἐπὶ πύλαις
νησῖδα, τὴν. Corrector ita, cum in Aldino sit, τ. δ. π. νησι-
δίον. nescio an nimis audacter. Certe τὴν illud hac ratione

 abun-

abundauerit. Sed & quid plantæ sit μηθίδη, *non facile* ced-
inuenias. itaq; hic etiam amplius.

141.17. Ortus exſortem.] Κνὴφ ἀγέννητον ὄντα *legendum* ſt,
cum confuſe legatur κνηφαγέννητον. Κνὴφ *vocatum fuiſſe ab* E-
gyptiis Deum, quem opificem putarent, extat locus citat
Plutarcho (niſi fallor) apud Euſebium προπαρ. *lib.* γ. *fol.*
ante pro γραφὰς *legi* τροφάς.

Ibid.34. Alterum cubitorum.] γαλιάγκωνα. *Apud* E-
hæc verba perſtringentem eſt γαλκάγκωνα. *Apud Galenu*
iam, qui in Hippocr. gloſſematis vocem hanc reponit, legit
nos habemus, quanquam παρὰ τὴν γαλῆν *deducat. Eadem* ſcri-
ptura eſt in Heſychij lexico, & Varini. Cogitaui aliquand
λιάγκωνα *ſcribendum eſſe, vt ſit variegato ſeu verſicolore*
to inſignis: ſic enim epitheta omnia hæc conſimilia videba
fore. & cum Pythagoras atq; Homerus femore, hic piloſo
aureo, Pelops humero eburno eſſet notus, videbatur id quoq;
abſurdum. Sed Lexicis inſpectis, acquieui: ſomnio dunt
meo indicato. In libello de curioſitate, γαλεαγκῶν *legitur.*

142. 8. In Panchæa.] *Legitur* πάγχονλι & ἀναγεγραμ-
νοις, & τειφύλλυς. *emendo* Παγχαίᾳ, ἀναγεγραμμένων, Πα-
χαίων, τειφυλίυς. *mea emendatio, ſiquidem nulla vocabul*
trita ſunt, eſt legitima. Apud Euſeb. προπαρασκ. εὐαγγ. *lib.*
tatur locus è ſexto bibliothecæ Diodori, qui eam optime co
met, pag.38. Idem Diodorus lib.5. qui eſt de inſulis, Panch
& Triphylij Iouis fanum copioſe deſcribit. Apud Strabonen li-
bro 7. cum Riphæis montibus & aliis fabuloſis locis menti
etiam Παγχαίας γῆς *(mendoſe legitur* παγχίαν *) cuius a*
Euemerum fiat mentio. Huius Euemeri (ſi Euhemerus ma
non repugno) nō profani modo ſcriptores, vt Tullius prope fi
primi de natura Deorum, Macrobius & alij meminerunt
& ſacri. Auguſtinus ad Maximum, epiſt.44. & de ciui
Dei lib.6. cap.7. Lactantius lib.1. cap.11. Antiquus (inq
author Euhemerus, qui fuit ex ciuitate Meſſana, res ge

nis & cæterorum qui dij putantur, collegit. historiamq; contexuit ex titulis & inscriptionibus sacris, quæ in antiquissimis emplis habebantur, maximeq; Iouis Triphylij, &c. Idem copiosius apud Euseb. Diodorus, qui eum Cassandri regis familiarem rhibet, itidem vt Lactantius post eum Messanæ natum. Meminit & Strabo lib. 1. ac 7. Euemeri Messenij, vt nugacis scriptoris. Clemens Alexandrinus προτρεπτικῷ Euemerū, hunc, vt pu- , inter ἀθέους numerans, Agrigentinum facit, noster de placis Philosophorum 1.7. Tegeatam. & θείου ἀναγραφὴ apud Atheneum lib. 14. citatur Euhemeri Coi. quod obiter duxi annotandum. Paulo post cum ἐξαιρεθέντες aperto mendo legeretur, ἀφθέντες non dubitaui legere.

42. 35. Melius ergo faciunt.] *βέλτιον οὖν. citat hæc Eusebius lib. προπαρασκ. quinto, fol. 111. ex eo paucula quædam corrigi possunt. ἐν ante ζωειληχὸς non habet. χρόνου τινὸς.] Eusebius πολλαί τινες. τινες probo, χρόνου retineo. pro φθόγγοι est ibi φυὰ, idq; præfero.*

ὧν πᾶσιν.] ὧν παρὰ πᾶσιν ἀναίδην. malo tamen ἀνέδην, center, abunde. Eustathius in Iliad. β. 34. à verbo ἀνίημι, cum lia, tum hoc aduerbium deducit, & interpretatur ἀνέτως καὶ λευθέρως. non autem libertati, aut etiam licentiæ, statim necesse est adesse impudentiam.

ἀξέατα πρὸς πολλούς.] τοὺς θεοὺς Euseb. quam lectionem si quamur, ante πρὸς est comma ponendum.

43. 38. In mare namq; illos.] *Αἰθέειον μὲν. ex Eusebio, bi integri sunt, restitues hos Empedoclis versus. quos leges etiam in libello nostri de vitando ære alieno. ibi & τούτων δὴ est, ro τούτων δὲ, quod nos habebamus.*

ζωπλὼ ὑπολαβοῦσα.] Locus mancus.

44. 11. In rebus supra.] *ἐν δὲ τοῖς ὑπὲρ γῆν lego, non τούτοις. Sed ὑπὲρ γῆν καὶ videtur abundare. Pro Heracleto Pontico, vide ne Heraclides sit legendus. Paulo post κελεύοντα κομίσαι, asteriscum adieci. nam haud dubie deest integer versus,*

quo indicabatur, Soterem per quietem imaginatum fuisse colossum, & admonitum, vt eum Alexandriam transferret, cum quidem ipse antè colossum talem nullibi vidisset. καὶ μέν τοι ἤερκλ. *videtur locus mutilus. Sunt & alia manca. Phylarchum pro Philarcho scribo, ex Suida. de quo e... alibi, &c.*

145. 11. Quouis æreo.] διὸ παντὸς ἤχ *Hæc quid sint, nescio, ideoq; & hic & alibi asterisco adiecto testatum feci, me illis non satisfacere, fortassis* ἐπιλανθάνεσθαι *legendum. quasi dicat, æris strepitu obliuionem eorum quæ animum nostrum mæstitia afficerent conciliari. post* μετεώτερον δὲ, οἱ *inserui. quod collatio diuersarum sententiarum requirit. Inferius,*

τοὺς πυῤῥοὺς καὶ προπηλακίζοντες.] *aut abundat (quod puto) καὶ, aut aliquid excidit.*

146. 10. Qui deum venerantur.] τοῖς ἐσομένοις τὸν θεὸν *Locus vitiatus. ego pro* ἐσομένοις *si* σεβομένοις *legatur, & pro ... δεομένῳ, substituatur* μηδὲ ὄνῳ *optime habiturum puto. ... quidem coniectura mihi admodum probabilis videtur, & proxime omnino abest à vulgata lectione.*

ibid. 17. Quinquaginta sexangulam.] τὴν δ' ἑκκαιπεντηκονταγώνου, *omnino legendum est, non* ὀκτωκαιπεντ. *nam LI numerus paulo ante etiam fuit assignatus Typhoni. Ac LIX quidem ex iis numeris non est, quos Pythagorici tractent. quippe duplicatione primi numeri XXIX. procreatus. ideoq; pariter impar, & nulli aptus figuræ. At 56. duplus est trigoni 28. qui numerus perfectus. pronicus est (vt vocabulo scientiæ vtar) ... & quidem ex 7. & 8. procreatus. numeris longe mysticissimis. Itaq; nihil hîc dubij relinquitur.*

147. 2. Dici videntur.] δυναμένων. *Apud Eusebium hæc lib... προπαρασκ. εὐαγγ. adducentem,* δοκούντων *multo rectius legitur.* θρῆνος ἐπὶ κρόνου *non intelligo quid sit. paulo infra* ἀπαγορευομένων ἔνεστιν *lego, non* ἔνεστιν.

148. 28. Si tamen aliorum.] ἢ δ' τῶν ἄλλων *legebatur,* ...

οἱ ...

ro ἢ reponendum affirmamus.
id.35. Tauri forma.] ταυρόμορφον διόνυσον. ταυρόμορ-
Διονύσου legendum, aut (quod minus probo) ἀγαλματοποιοί.
bubulo pede vide autoris noſtri quæſtionum Græcarum pro-
ma 36. De Hoſiis ibidem 9. & in Pindarico νόμον ſuſpe-
m eſt.
). 20. Fetationem.] ποτισμὸς καὶ κίνησις. legendum κύη-
vt ſequentia verba innuunt. Infra τῆς περὶ φύσιν.] lego
ὶ aut κατὰ.
.12. Epiſtolam quandam.] Αρίστων οὖν. Dubium non eſt,
n totum id, quod ex epiſtola Alexarchi Ariſto retulit, inter-
rit.
d.18. Mnaſeam.] ἑῶ ὃ μνάσαν, legi μνασέαν. quod ſcripto-
nomen eſt apud Athenæum, Suidam, & alibi. Sequentibus
inis valde multa ſunt ſuſpecta. ſed quid faceres? In mea ver-
e liquet quid ſim ſuſpicatus.
. 8. Ambitus habent areis.] Summa enim laterum
drati, cuius area eſt 16. ſunt quater quatuor. Et ſumma la-
um parallelogrammi rectanguli (de his enim ſermo eſt, vbi
il adijcitur) longi 6. lati 3. puncta, eſt 3. 6. 3. 6. hoc eſt 18.
ta etiam area. At ſumma laterum, cuius area 49. (verbi
tia) eſt quater ſeptem ſeu 28. & ſumma laterum parallelo-
mmi, cuius area 15. eſt 3.5.3.5. id eſt, 16. Quod in rudiorum
tiam obiter annotare libuit.
. 38. Quo ſolis radii.] ἀνήλεον. lege ἀνήλιον. Nam illud
il ſignificat. eſt autem ἀνήλιος τόπος, ſolis inacceſſus radijs
us, & rei conuenit. diuiſio animalium parum conuenit ſen-
tiæ.
. 14. Ouum illud perforaſſe.] τὸ ᾠὸν γανωθὲν. vt ma-
me δὲ ξεστολογῶν aliquis comminiſci ad extremum valeat a-
uid, quo ᾠὸν γανωθὲν coloret & exponat: tamen aliquid de-
vox ἀναμέμικται oſtendet. ego vocem γανωθὲν ab oſcitante
rario puto conflatam ex alicuius verbi fine, cuius principium
perijt

perijt (fortaſſe cum aliquot vocum iactura) & particula θε
ſcriberemq́ τὸ ὠὲν γαν. ὅθεν ἀναμ. &c. Pro ἐπάγονται, ται ſcribe
rem. ſed conſtructio ne ſic quidem plena erit.

157. 18. Occultans & obumbrans.] *οἷον ἐπιλυγιζόμε*
ν@. ſcribendum ἐπηλυγιζόμεν@. elegantiſsimam voce li
brarij η in ι conuerſo interuerterunt, quam quia Suidas
lij, atq; etiam Euſtathius in Iliad. κ. 334. verſum fideliter
interpretati, ſatis fuit rudiorem lectorem monuiſſe. apud
chium etiam eſt ἐπηλυγίζεσθαι, alias fere ἐπηλυγάζεσθ ſcri
bitur. vſusq́; eſt ita Plutarchus de ſolertia animalium,
perdicum aſtu loquitur. ſed & παρακρυπτόμεν@ pro
κυπτ ſcribi debuit. Paulo ante in συςοιχίᾳ Pythagoreorum
norum poſt τετράγωνον deeſt ἴσον. quod ex oppoſitione in
poteſt. Sub finem paginæ ἐπίκλητον κὴ νοσῶδες. prior vox
genuina, iudicent docti. nam & ἀθρί' vox eſt praua. pr
forte αἰθρίαις legendum ſit. eſt tamen ἐπίκλητον adſcititiu
quæ præter naturam adſciſcit ſibi corpus, morbis non raro a
præbent. quid ſi, vt & alibi, ἐπίκηρον legi debeat? τὸ σηθ
pro αὖ lego ᾧ.

158. 21. Opera & effecta.] *μέρη κινήματα. μέρη videtu*
undare, aut κὴ abeſſe. Locus Homeri eſt Iliad. θ. 22. δι
ἑαυτὸν τῇ τροφῇ eſt cibum digerere. etiam apud Aphrodi
& Aëtium, ipſumq́; Galenum, vt alias obſeruauimus
ὄμμασιν quidem σώμασιν eſſe legendum, ex AEliano
ſtat. 2. 42.

162. 19. Natura varium.] *φύσει μακρὸν μακρὸς quid ſi*
ficet hoc loco? vt & ſub finem paginæ διαλεγόμενα κὴ
έμενα. forte διαφλεγόμενα. Paulo ante ἔρημα ὁμοιότητ@
ſu dictat ſcribendum ποιότητ@.

163. 36. Sic etiam Plato.] *Platonica hæc vitioſa ſunt.*
ἰσίαν καλοῦνλας nō cohæret, vt cohæreat, δηλοῦν lege pro δηλοῦ
Certe in Cratylo οὐσία dicitur olim ἐσία & ὠσία dicta &
eſſe κίνησις. ac κακία τὸ κακῶς ἰόν. Vide ibi. & pro γλώτλα

ύτας.] lego γλώττας τὰ τοιαῦτα. & in paragrapho ἥκιστα
ἐν nulla cohæsio est verborum. quid si legas pro ὑφιεμένlω,
μlω. vt sit optatiuus ab ὑφίεμαι. mihi sane videtur sic lo-
fore integer. Sed quæ de Mineruâ sequuntur, restituere
ueo.

. 39. Cereris iam membra.] κωλοτομεῦσι. in libello de
acro citatur ex ipso. & ibi est βωλοτομεῦσι. & pro ὅτ. legi-
ἄρ. & profecto nimis affectatum est κωλοτομεῖν. quanquam
nstitutum quadret optime. pro διαγνάφοντες scribe διαγγά-
τες. pro ἀέρτεῦς, ἀέρτυς. & κάλως pro κάλυς. & φθειρομέ-
pro αις.

. 21. Vt par erat.] φθέγγοντες ὥσπερ ἔδος. fortaßis ἔθος.
τ, ὥσπερ ἔθος, sicuti fieri solet. nisi quod loci ἀντίθετον videri
st aliud requirere. forte ἔδει legendum, vt par erat. Quid si
ἕλος, vt superstitio paludi, impietas & deorum inficiatio
ipitio conferatur? Sed durius est hoc, & sine libro affirmare
uid, temeritatis magnæ. πρὸς ταυτόλογον.] puto πρὸς τοῦτο
ν. Inferius παρεγγυῶμαι.] lego παρεγγυῶν.

. 22. Fies canis.] κύων ἔσῃ. legebatur contra metri legem,
ν. Ego autem sic emendaui, etiam hoc motus, quod Hecubæ
uem ita vaticinari putem. nam & apud Euripidem Hecu-
& apud Lycophronem, eadem aliis verbis denuntiatio huius
μορφώσεως extat. cæterum ἄγαλμα non est proprie simu-
um, sed quod habetur in deliciis, iocale barbaris, quo quis se
ctat. itaq; pro simulacrum repone delicium. Sic Homerus
q; ἄγαλμα posuit Iliad. δ. 144. & alibi, itemq; alij. Paulo
ἢ καὶ περὶ τούτων.] interrogatiue hæc legenda, aut potius ἦ
ndum particula, vt vocant, illatiua. neq; multo post ἐλλωι-
pro κας. & συνεμηθέντων.

. 7. Excludendo ferui.] ἐκλέπουσι scribendum, non
έπουσι. vocabulum significat excludere de ouo pullum. extat
sus Musæi in Mario Plutarchi de aquila.

Ὃς δύο μὲν τίκτει, δύο δ' ἐκλέπει, ἓν δ' ἀλιβάζει.

Notum

Notum est quid sit λεπὶς, λεπὰς. Sed hæc vox cum alibi, [...] etiam apud Aristotelem vsurpatur. Paulo post: αἰγύπτιοι καὶ ἕ[λλη]νες. Sententia indicat legendum αἰγύπτιοι, ὅπου καὶ ἕλληνες. aut καὶ γοῦν καὶ ἑλλ. aut tale aliquid.

172.35. Vocabulo adfecerunt.] πείθουσα περιφράσει. L[...] hic videtur à librario Arithmetices imperito corruptus. [...] fol.269. res est relata. Τετράκτυος mentio est in carmine Py- thagoræ, quod vsurpatur aureum. & vnitas inter numero lo- cum habet in ea constituenda. 2.4.6.8.1.3.5.7. Conficitu[r] et- iam ex hac progreßione 3.7.11.15. Sed hæc aliò pertinent.

175. 31. Spiritu suo etiam corpus.] δεῖ ὡς καὶ πρὸς ἡμᾶς ὑπινοῦται. mendosa sunt hæc, vt & prope finem χρὴ μαλαπ- κὸν. Cæterum nescio an fine careat suo hic liber. Paulo ant[e] in enumeratione eorum ex quibus Kyphi conficitur, θρύον me[m]o- ratur. forte θρίον, cum iunci ante sit facta mentio. & pro μ[ν]ῶν legi debere puto χνῶν. Species enim (vt appellatur) sunt [...] pondere inæquali mixtæ.

IN LIBRVM DE SERA numinis vindicta.

176. 26. Patrocles.] ὁ Πατροκλέας. malim Πατροκλέης [...] infra genitiuo Πατροκλέους, & accusatiuo κλέα respondeat. [...] ἀποκρινώμεθα scriptus ὑποκρινώμεθα habet.

177.15. Statim facinoribus.] τολμωμένοις. In margine s[cri]- pti codicis annotatur alia lectio γινομένοις, non deterior re[ce]- pta. Versiculum autem Euripidis supra ita verti, vt in Ore[ste] scribitur. μέλλει. τὸ θεῖον δ' ἐστὶ τοιοῦτον φύσει. respondet Ores[tes] Menelao quærenti, an Apollo ei opem non ferat, aitq; id eum f[a]- cere, quod est deorum naturæ, nempe cunctari. ἡ δίκη σε lego. h[æc] in vocem ἠδίκησε incuria librarij mutata, interpreti nebul[am] offuderunt. emendationem pridem ingenio excogitatam, scrip[ti] codicis suffragium corroborauit.

179. 35. Probabilia.] τῷ πιθανῷ. Scriptus τὸ πιθανὸν, [...]

ha[...]

...c tamen habet in margine annotatam lectionem, quæ mihi ...gis probatur. Post 180. 23. Ordine & accuratione.] ἐν ... καὶ μεταμελείᾳ. *hæc vltima vox noue posita est, si quidem ...ta. Scriptus me expediuit, qui* ἐμμελείᾳ *habet, quod scri...m ab autore suspicabar.*

...ὐ ἀμλώεσθαι τὸ παθεῖν.] *lego, vt supra,* τὸ ἀμλώεσθαι τοῦ ...θεῖν.

...13. Id duntaxat.] *Legendum* μόνον *pro* νόμον, *quæ voces et...alibi ob similitudinem confunduntur. Scriptus habet* μό...ν *vitiose* ἔχουσι. *nisi forte ita legendum, & καὶ proxime se...is omittendum sit, quæ lectio videtur elegantior.*

...12. Megalopoli.] μεγάλη πόλις. *Megalopoli Arcadiæ. sic ...tephanus, & alij nonnunquam, alias* μεγαλόπολιν *vocant. ...agna ciuitate interpres reddiderat.* Λυσιάδας.] *in margi...ripti est alibi scribi* Λυδιάδας. *Vide quæ in Cleomenem Plu...hi annotauimus, paragrapho septimo.*

...l. 32. Virtutem molliciemq;.] καὶ πάνθ᾽ ὅσα. *Hæc verba ...nt à scripto. & sane vix nullo, quod videatur, sententiæ ...modo.*

...14. Si Periandri.] Εἰ Περίανδρος. *scriptus* μὲν *particu...inter has duas voces interiecit, quæ lectio videtur concin... quanquam istarum traiectionum non sum ignarus. supra ...*

...lihi quidem sic.] *Lege* ἔφην δοκεῖ. *sic & in scripto est, & ...*ἔφη *reijcit. statim* εἶπεν, ὀρθῶς, ἔφην.

...l. 18. Quam vitiosos morbo.] *ego* ἢ τὸ νοσοῦν, *ex scri...st enim rectius quam* τὸν νοσοῦντα. *non enim ægrotum tol...ed expurgando vitio sanat Deus.*

...22. Ductori peregr.] ξεναγωγόν. *scriptus* ξεναγόν. *id...malo.* Αρίστων, ἔφην, *non* ἔφη. *narrationis series nos ita iubet ...e. paulo infra citatur Platonis sententia, quæ extat sub ini...5. de Legib. est autē non* παθεῖν *scribendum (quæ vox cum ...ntiam perturbaret, interpres totam omisit, compendio ...) sed* πάθην. πάθη *nominatiuus Platoni est familiaris,*

&

& πάθημα significat. exempla vel in Lexicis reperias. Quod
versus Hesiodi attinet, in promtu sunt. Posterior sic apud He-
dum non legitur, sed apud Aristotelem 3. Rhetoricorum, & I-
mocrito Chio adscribitur.
185. 13. Vitæ miserabilis.] Οἴκτυς καὶ σιῶ αἰσχύνῃ. scrip
οἰκτρῦ, σιῶ αἰσχύνῃ. Platonis locus est 3. de Repub.
186. 28. Quicquid aliud diuinitus.] sic lego, καὶ ὅ,τι
ξαν ἔχειν αἰτίᾳ θεῦ περαίνεσθαι. quidquid, inquit, diuinitus
ijci videtur. Pausaniæ historia est plenius descripta à Pausa
Laconicis. Infra quæ de Simonidis arcis adducuntur, non s
plena. vide cum alios, tum Stobæum sermone decimo. qu
quam profecto noster optime in libello de curiositate rem
plicauit.
190. 39. Opheltiadæ genere.] Locus vitiatus. & qui
Philtiadæ isti nobiles, non apparet. tum ὦ (erat enim ὦ φιλτ
δαι) vocandi particula suspecta est. deniq; verbum abest, q
structuram sermonis impleat. nihil autem in scripto præsidij
nisi quod γένυς ita scriptum est, vt γένος primo scriptum fu
deinde ex ο factum υ satis sit euidens. Ego sic legendum ar
tror. ἔντε βοιωτοῖς ὀφελτιάδαι γένος ὄντες ἀξιῦτε, καὶ, &c. Co
cio enim in Bœotis nobiles habitos, qui ab Ophelta genus du
rent, rege, quem cum subditis è Thessalia in Bœotiam tradu
Peripoltas vates. vide initium Cimonis apud Plutarchum. C
autem ἀξιῦτε esset fine trancatum, & genitiuus videretur,
ctum esse conijcio γένυς, vt scilicet cum eo cohæreret. De D
phanto vide caput de Phocensibus, γυναικῶν ἀρεταῖς Plutar
Pro ζαπιλαῖοι scriptus habet ζατελαῖοι. de quibus compert
habeo nihil. In eodem συναναςῴζειν inueni scriptum, nō sin
tura quidem, quæ συναναςῴζων prius fuisse scriptum doce
verum hoc nō perinde atq; illud quadrat. idem habet φιλοσος
quod constructio exigit, etsi σ superne est alio atramento no
tum. Supra aliquanto in versibus de Locrensibus puellis (q
annotare suo loco oblitus fui) pro ἢ οἷαι legendum suspicor ἠο
ma-

tutinæ. ſicut contra ἠοῖαι factum pro ἢ οἷαι in poëmatis Hedei indice noui.

1. 35. Etiam in longinquum.] *μήκεσι ſcriptus, non μηκέ- quod parum congruit. mallem autem ἀπίσοις, quam ἀπί- , vt adiectiuũ non prioribus, ſed poſterioribus cohæreret. mox ὼ ἀλλά γε, ſcriptus, non τε. manifeſtum. mallem ἐξισάμε- αὐτοῦ, quam αὐτῆς, propter ſequentia. ſed tolerari poſſe v- ng; videtur.*

2. 33. Obnoxiam eſſe.] *ἐνέχεσθαι legendum, non ἔχεσθαι. io. ſcriptus.*

4. 23. Inauditum eſt nomen.] *Ridiculum mendum arbi- r eſſe pro ὄνομα ξένον. ὀνομαζόμενον ξένον.*

8. 1. Genus à Spartis.] *σπαρτοῖς, non eſt de Spartanis ipiendum, ſed de his qui ſatis à Cadmo draconis dentibus ıti homines, inteſtinæ cædi ſuperſtites Cadmo in Thebis con- ıdis adfuerunt. His ſignum generis fuiſſe haſtæ imaginem in pore, Zeza etiam in Lycophronem fol. 30. monet, plura de alibi. volui nunc obiter monere.*

9. 2. Anima veluti vnico oculo.] *ὥσπερ ἑνὸς ὄμματος endum. quorſum enim hæc σώματος;*

2. 33. Simulque conatus eſt.] *Ἐπειρᾶτο habet ſcriptus, n ἐσπεύδετο. neq; id congruit. Paulo ſupra καὶ σαρκούμενον credo endum ναρκούμενον. paulo poſt ἐπεὶ ὅ καὶ φίλοις. δὲ inſerendum ſcripto, vt & in calce paginæ διαλαθῶν pro διαμαθῶν. non ocul fine libri ὀνειδίζουσι καὶ δοκοῦσι lege διώκουσι.*

IN LIBRVM, AN VIRTVS doceri poſſit.

05. 6. Rhetorum præclara.] *θαυμαζόμενον ῥητόρων. Ei niunctionem interpoſitam dele, vt ſententia cohæreat.*

05. 21. Ea naſcitur.] *lege φύσεώς ἐστιν, non τε. ſed librarius ldinam notam verbi ſubſtantiui hîc, vt & alibi, non agno-*

uit. quanquã cur in τε eam verterit, mirari ſubit: quod tam
in hoc cuiuſcunq; ſcriptoris progymnaſmate iterum factum e
ibid 33. Recte tractari.] καλῶς μεταχειρίζεσθαι. *deeſt a-*
quid. Sed de telchinum proſodia quæ ſit aut fuerit diſputa
me fallit. & videtur altera pars quæſtionis excidiſſe. fort
ἢ τέλχινας. *Euſtathius quidem de duabus in* ις *&* ιν *termi-*
tiones habentibus diſputat, vtra analogiæ magis conſentan
ſit, in Odyſſ. γ. initio. Sed id huc non admodum facit. Locus A-
riſtophanis eſt in nebulis. De Scytharum ſeruis vide initi
lib. 4. apud Herodotum. forte παρασῶσιν *hîc legendum, p*
παραδῶσιν.

IN LIBRVM DE LAVDATIO-
ne ſui ipſius inuidiæ non
obnoxia.

207. 9. Adde quod.] καὶ τῷ συγκαταπλέκειν. *ante* καὶ *pu-*
ctum tolle, virgula poſita. καὶ *autem expungere contra ſcripti e-*
iam codicis autoritatem auſim, cum omnino videatur cum ſe-
tentiæ detrimento abundare. hoc ipſum enim dicit (niſi fallo)
inſolentiſſimæ iactantiæ eſſe, quod orationem, &c. itaq; Ad
illud in mea verſione, qua me accommodaui receptæ lection
inducas per me licet. & illud καὶ *in* καὶ τὸ καυχᾶσθαι *poſt* ὁμοίω
poni debuit. Locus Pindari eſt oda Olympiorum nona.
ibid. 28. Carbonis F.] τὸν Κάρβωνος τὸν Ἰωνοκάμπταν. *ſcri-*
ptus Ἰωνοκάμπταν. *& in margine* πιτυοκάμπην, *quæ vox ſine*
erucam pinus ſignificat, quibus erucis præſens eſſe venenum e
Dioſcoride & aliis conſtat. Ἰωνοκάμπτης *autem dici poſſe vide-*
tur, qui Ionum animos flecteret arte muſica. πιτυοκάμπτης *qu*
ſignificet, ex Theſei hiſtoria notum eſt, qui ſuſtulit illum.

Qui poterat curuare trabes, & agebat ab alto
Ad terram late ſparſuras corpora pinus.

7. Metamorph. Ego hîc nihil affirmo. certe Κάρβωνος *quoq; ſu*
ſpectũ eſt, cum apud Suidam in φρυνίς *pro ea legatur* Κάνωβος

1

uſpicio ſit legi debere μιλήσιος φρύνιν τὸν Κάνωβος τὸν Ἰω-μπλω. *Nolo tamen pro hac mea coniectura dimicationem inere. mox pro* ὑπομένοντας *lege* ὑπομένοντες. *patet.*

8.6. Vt liberaliter profiteatur.] τὸ μὴ φεισάμενον. *ſcri*-s τὸ *in* τῷ *emendat. Sed tamen non cohærent verba.*

d. 16. Alias etiam ob cauſas.] *poſt* ἑτέρας τινὰς, *exci*-αἰτίας.

Ἀξίοις ἐστιν.] *Alia lectio in margine ſcripti,* ἂν ὦσιν ἄξιοι. *res em recidit.*

9.13. Meſſenam inſtaurauiſſet.] ᾤκισε. *Aldus* ᾤκισε. *no*-ῴκησε. *Scriptus* ᾤκησε *in* διῴκησε *mutatum habet. quod & m non male cohæret. malo tamen ex hiſtoria* ᾤκησε. *Meſſe*-*n enim rurſus ciuibus frequẽtauit Epaminondas,* CCXXX. *quam diruta fuerat anno. Plutarchus in apophthegm. & bi alij.* 210.11. Tanquam pugilque.] *Id obiter notan*-*n duxi, in his verbis,* Πύκτης ὅπως εἰς χεῖρας, *alluſum eſſe aſi prouerbialiter & hic, & in Solone autoris noſtri ad So*-*cleos verſus, quos Deianira profert, Trachiniis:*

Ἔρωτι μὲν νῦν ὅστις ἀντανίσταται
Πύκτης ὅπως εἰς χεῖρας, οὐ καλῶς φρονεῖ.

. 29. Auditori ſe inſinuat.] *legendum* συνεπιδιδομένο-ν *pro accuſatiuo, non obſcura ratione. & poſt* μόνον *in* μό-ν *mutandum ex ſententia. ſcribendum etiam* Βυζαντίους. *ſic im Græci loquuntur, non vtuntur datiuis. Sed & ſcriptus cte.*

2. 10. Androcottus.] Ἀνδρόκοττος. *Sic & in ſcripto. in ta Alexandri Plutarchus* Ἀνδρόκοττον *habet. Apud Strabo*-*m eſt Androcopus quidam, Lebedi conditor, ſi recte legitur li*-114. *initio. Omnino autem* ττ *&* π *facile literulis pingendis nfunduntur.*

3.10. Deplorarent.] *Lego* δυσφοροῦντες, *non* τος, *quod in*-*rpretem fefellit. ſcriptus liber hic mendo vacat.*

3. 30. Appellauerunt.] *appellari voluerunt.* μέλλοντας.

Θέλοντας in ſcripto eſt annotatum ad marginem. idq́ præ[...]ro receptæ lectioni: aliquot infra verſibus pro Αἰπειὸς *ſcribe* Ε-*πειὸς. res ex Iliad.* ψ. *notiſſima. Cæterum quod ſequitur* πρὸς *τινὰ μαθήματα καὶ λόγους ἀκρόασιν, in ſcripto itidem vt hîc l[eg]itur, mendoſe omnino. vt nihil aliud, adiectiuum ſaltem exc[ip]it, quod eam auditionem ineptam fuiſſe declaret.*

214. 37. Detrecto nouos.] *καὶ τοὺς παρόντας. auda[cter] ſcribe, πίπτοντας ſublato: neq́ enim quadrat. Sed interim [...]tentia dictare videbatur παρόντας. alibi quoq́ recte legiſſe [...]cordor ſcriptos.* Νόημα *eſt pulcerrimum. Choros Spartano[rum] aliis huius autoris locis emendabis, maxime Lycurgo & a[po]phthegmatis.*

216. 4. Opponis.] *ἀντιτάττεις. ἀντιτάττετε ſcriptus, q[uod] malo, vt ad plures pertineat cohortatio. Homerica ex Hom[e]ro reſtitues.*

218. 12. Patroclum prætendendo.] *Πάτροκλον πρό[φα]σιν. Non poſſum mihi temperare, quin hoc loco obiter prou[er]bium venuſtiſſimum explicem; quo cum Græci ſcriptores [...]iam ſacri, vſi ſint ſatis frequenter: tamen fere interprete[s] id tanquam ὕφαλον πέτρον impegerunt. neq́ ſane mihi qu[i]quam inſectari libet, & nominibus etiam parcere reueren[tia] hominum me iubet. Miror tamen Eraſmum illum magnu[m], qui ex ſingulis Homericis noëmatibus ſingula propemodum [fa]bricatus fuerit adagia, in hoc enarrando adeo fuiſſe Homeri [o]litum, vt ad Ariſtophaneum Patroclum nos ablegaret. idq́ [eo] magis miror, quod & hunc ipſum locum Plutarchi, & Dio[ge]nianam prouerbij veriſſimam interpretationem citanti, [in] mentem Homerici Patrocli non venerit. Verba Diogeni[ani] ſunt: Πάτροκλος πρόφασις: ἐπὶ τῶν μὴ δυναμένων διὰ φό[βον] θρηνεῖν τὰς οἰκείας συμφορὰς, ἐξ ἑτέρων δὲ θλίψεων αὐτ[ὰς] ἀποκλαιόντων. Rectiſſime. (ἐφ᾽ ἑτέρων forte ſcripſerat.) N[am] captiuæ puellæ, quas Achilles detinebat, cum ſuas miſer[ias] ipſis pro ſe & ex profeſſo deplorare non liceret, Patrocli cad[a]-*

re allato finguntur ab Homero, dum eius casum se lamenta-simulant, exsulio interim suo & calamitatibus serio impen-lacrymas funebri in Patrocli mortem fletu quasi prætextu odam velasse. Verba Homeri sunt Iliad.τ, 301. Ὣς ἔφατο *riseis Patroclum deflens.)* κλαῖεσ᾽ ἐπὶ ἡ στενάχοντο γυναῖ- Πάτροκλον πρόφασιν, σφῶν δ᾽ αὐτῶν κήδε᾽ ἑκάστη. *Plutar-s hoc loco ad hæc ita allusit, vt more suo, sicut & faciendum libello de audiendis poëtis docuit, alio deflecteret: nimirum in qui alios ita laudant, vt inde propriam laudem captent, de erius interim dignitate parum soliciti, modo eius sua lauda-ne id consequantur, vt ipsi laudentur. Germani non absimili uerbio ludunt, vbi assentando aliquid quempiam aliud ab eo id præ se fert, sectari indicant.* **Der ist das Wort / ein bers der Hort.** *Atque hæc* ὁδοῦ πάρεργον.

DE VACVITATE IRÆ.

Quando ita instituta est hæc disputatio, vt colloquium sit ndani ac Syllæ: non piguit perspicuitatis causa personas an-are.

. 8. Homericam illam seruat obedient.] Ὁμηρικῇ σει. *Cum à se conuersos libellos aliquot Plutarchi, inq; his c ipsum, ederet quondam Erasmus literarum columen & us singulare: fassus est se nondum comperisse quænam sit hæc merica* πεῖσις. *ita enim legerat, vt & scriptus habet,* πείσει, *um* ποιήσει *in margine annotatum est ridiculum.) Ne ergo beret rudis lector, locum Homeri, ad quem alluditur, & ex o locum hunc corrigas, adscribam. Is est Odyss.υ.22.*

Ὣς ἔφατ᾽ ἐν στήθεσσι καθαπτόμενος φίλον ἦτορ.
Τῷ δὲ μάλ᾽ ἐν πείσῃ κραδίη μένε τετληυῖα
Νωλεμέως, &c.

de liquet, πεῖσιν ὁμηρικὴν *cohibitionem significare & re-ssionem iracundiæ, quali eo loco vsus Homericus Vlysses se tinuisse, sibiq; temperauisse proponitur. Sane in libro de gar-*

rulitate πείσῃ recte legitur etiam vulgo, vbi hic ipse citatur
sus. πείσῃ autem πειθὼ, obedientia est, si Eustathio credi
sunt qui πεῖσμα intelligant funem quo nauis alligatur in
tione. Virgil. 4. AEneid. retinaculum dixit. ego tam longinq
translationem non probo: neque apud vllum idoneum script
reperi πείσην esse πεῖσμα. Mox οὐδὲ περὶ τούτων γέγονεν.] In
pto annotatur. pro γέγονεν legi etiam ἐστὶν.

222.24. Vt est apud Homerum.] Καθ' Ὅμηρον ἰάνθη
dear alicui aliud agere, tamen hic quoque locum Homeri in
bo, qui (vt apparet) fefellit Erasmum. non enim ἰάνθη d
ruit fecisset. verba sunt de Menelao ira in Antilochum con
to, & eiusdem blanditiis delinito. Iliad. ψ. 596. Vocem au
ipsam Plutarchus noster eleganter interpretatur pagina
ma libri de primo frigido. Senarij qui sequuntur, ex Oresta
Euripideo. in dicto Callisthenis Ἀλεξάνδρου legendum est.
primum conuiualium quæstionum, cap. 6.

223. 7. Non probatur.] οὐκ ἤρκεσεν. Scriptus ἤρεσκεν
buit, sed à correctore in ἤρκεσεν, quod & in margine est,
mutatum. quanquam fortasse rectius est ἤρεσκεν.

224. 30. Quali Musici.] ἁρμονικοὶ χολὴν. ἁρμονικὴν
λὴν scriptus. vterque mendose. opinor autem χολῇ legendum, p
latim. ὑπνοδέται quoque scriptus habet in versibus de pasto
fistula, ab ὕπνος & δέω ligo. nos ὑπνοδόται, quod mutare
lui, cum res eodem recidat, & hoc melius quadret. Infra,
βειᾷ] scriptus φορβειᾷ & φορβεᾷ. de quo alibi. In eodem est ἀ
δασείας diuise, non ἀμφιδασείας.

225. 34. Vt Sappho præcipit.] οὔσης οὐκ ἄμφω παραι
δυναμένης. Quid hoc, quæso, rei? Hic locus monstrose est cor
ptus. quod cum interpres non sentiret, aut saltem dissimula
sententiam plane ineptā Plutarcho attribuit. Legēdum pro
monstris est, ὡς ἡ Σαπφὼ παραινεῖ· σκιδναμένης, &c. Corre
debetur codici scripto. Ex quo & alia leuicula correximus q
dam. quod de morsibus serpentum sequitur, non est integrun

26. 32. Proponam:spretis.] καταφρονεῖν. si καταφρονῶν
γας, & post ἄρχομαι distinguas incisum, de obscuro & hiante
ο clarum & plenum nullo negotio feceris. In dicto Heracleti
τε θέλῃ. sic & alibi.

28. 22. Sophocles.] ὁπλίσας, ἐκόμπασ᾽. scriptus ὁπλί-
ς ἐκόμπασεν. ἀλοιδ. &c. Locus obscurus quia Sophoclea ista
rierunt. & hic videntur vel corrupta, vel mutilata, fortasse
runq; esse. 229. 1. Causam in iudicio dicturo.] δίκην
οντας. ἔχοντος est in scripto: idq; recte & historiæ conuenien-
r. est apud Aristotelem hoc sectione tertia, problemate XXIIX.
i sane Clazomenius dicitur. Stobæus hunc ipsum Plutarchi
stri locum citans sermone de ira, qui est ordine vigesimus, Sa-
ium facit, Σατύρου τοῦ Σαμίου. quod non probo, cum etiam de
lumnia hunc librum vocet, alio etiam statim loco subiecto. Et
fieri potest, vt de calumnia scriptum ad nos non peruenerit.
m id insolens non est, in diuersis libris adduci eadem a no-
o. quod facilimum obseruatu cum sit, exemplis docere super-
deo.

29. 36. Vbi sit pudor.] Versus —— ἵνα γὰρ δέος, est in Cy-
iacis Stasini, vt habet Stobæus λόγῳ λα. Vide Euthyphronem
atonis, & nostrum in Cleomene.

31. 1. Sumendis suppliciis.] κολάζοντας, εἶτα. Sic ex scri-
o restitue, cum pro εἶτα δὲ obrepserit, distinctioq; praua locum
edauerit.

35. 30. Qui neque Heliconem.] οὔτως ἐπαινεῖν. in scripto
ἤ οὔτε. Locus non integer.

36. 31. Principis instar.] ἄρχουσιν. ἀρχόντων, & in scripto
ἔχοντα pro priore in margine. Sensum ego atq; hoc secutus sum
in vertendo, & legi, οἷον ἄρχοντα ἐπιτρόποις. In scripto
etiam est τὰς ἐν εὐχαῖς ὁμολογίας. ibiq; ἀφροδισίων ἐνιαυτὸν legitur. & θύων
pro θύοντα.

IN LIB. DE CVRIOSITATE.

238. 9. Quantum ad Alizona.] Ὅσον ὕδωρ κατ' Ἀλι-
ζόνος. & in Aldino & in scripto margini nota est adiecta,
versum esse in textu significaret. neque hoc Erasmum fefe[llit]
nam versu versum reddit, hoc quidem:

Insula quam multa vel drys completur aquæ vi.

Ἀλιζόνα cur insulam reddiderit, nescio. Ego Ἀλιζόνα suspic[or]
hoc prouerbiali scriptum versu, quæ vrbs esset Ἀλιζώνων illo[rum]
Homericorum, quos Suidas Bithynos interpretatur, qui ita d[icti]
sint, quod mari cingantur: vt aquarum apud eam vrbem ab[un]-
de esse oportuerit. vt & in quercu foliorum, quæ πέταλα epe[ta]
poëtica hîc dicuntur. de iis HaliZonibus nos in Stephano d[ixi]-
mus. Sed quod antecedit τί τ' ἀλλότειον, &c. κακὸν ὀξυδορ[κ]
senarij sunt duo ex aliqua vel comœdia vel tragœdia. Citar[i]
etiam infra περὶ ἀθυμίας.

238. 26. Domi dormire.] οἴκοι μὲ ἄδειν. multo malim εὕ[δειν]
& dubitari potest ob affinitatem notarum an non id scri[ptus]
habeat, nisi quod spiritus est lenis. Certe oculos ob id exem[ptiles]
ei Iupiter dedit, vt posset dormire. Scholiast. Aristophanis in
ce. In versu Homerico ex Necya de Epicasta est etiam in scr[ipto]
μελάθρου & διὰ πῆ non διὰ πῆν.

239. 6. Perscrutans.] διαπορῶν. scriptus διαπονῶν. & pro
τοὺς νέους habet οὕτω τοὺς Ἀθηναίους. & infra pro ἐνθάδε καὶ, ha[bet]
ἔνθα γέ που quod est multo concinnius.

240. 34. Contemplatione duceris.] μεγάλων φιλοθε-
μων scriptus, nos θεάμων. & in senariis de Luna annotatum [in]
margine est pro νέα legi νέφους: quod non probo, cum præser[tim]
in quæstionibus quoque Romanis, & in vita Demetrij ex [So]-
phoclis Menelao hi versus citati vocem νέα habeant. Et νέ[α]
non nisi μεταληπτικῶς possit vocari ἄδηλον, quatenus Lu[nam]
conspectum nobis eripit.

242. 1. Semperque solus.] ἀεὶ δ' ἀείδων. In libro de vaci-

tu

te iræ, & in ſcripto eſt ἀοιδῶν, cum tamen in margine ſit ἀει-
ν, hoc rectius legi apparet.

42. 40. Nunc ille mî.] εἶτά μοι σκάπτων. hæc comica eſſe
uto, & in ſcripto ſignum carminis extat annotatum. itaq; vt
narios conuerti & defendi poſſe puto. pro σκάπτων tamen pu-
legendum σκάπτοντι. Cæterum infra in lib. de garrulitate,
5.26. ad hanc rem Plutarchus videtur reſpicere. Poſt μετα-
κοσμῆσθαι, pro μετακεκομίσθαι ex ſcripto repone, aperte legi-
mum.

43. 18. Recte etiam Charondas.] ὁ τῶν θυρίων νομοθέ-
ς. Thuriorum legiſlator. Τυρίων habet ſcriptus, qui non pro-
tur. nam hiſtoriæ repugnat. Intelligo enim Charondam. de
o, ne alios nominem, Diodorum vide lib. 12. bibliothecæ.

44. 23. Offenſum iri.] τὸ πρᾶγμα προσπταίειν. ſic & ſcri-
us. Ego autem προσπταίειν lego. 245.22. Mixtis naturis.]
μμικτον εἶδος, &c. verſus eſt Euripidis: itaq; eum feci ſena-
um. Plutarch. Θησεῖ.

45.26. Loris capita.] ἀλλὰ τοῖς ῥητῆρσιν. Noſter & Aldus
τῆρσιν. ſcriptus ῥυτῆρσιν, quæ vox lorum aut habenam ſignifi-
t, qua canes à venatoribus ducuntur, & non niſi tempeſtiue
ſoluti, in beſtiam immittuntur. Eraſmus ῥιντῆρσιν excogita-
t. neq; nego canibus non licere quiduis odoratum perſequi: ſed
aſo an aliquid tale adhibeatur, neſcio, neq; ῥιντῆρας puto vllis
ræcis notam rem eſſe. ad ῥυτῆρσιν porro verba ἕλκουσιν & ἀνα-
ύουσιν optime quadrant, neq; ſane opinor itidem naſalia illa.
erſus ſequebatur heroicus, quod expreſſi.

45.36. Viliſſimis rebus.] ἐν τοῖς χειρίστοις. in ſcripto hoc ad
arginem, in textu ἀχρήστοις, inutilibus, quod vt mollius, ita &
oncinnius puto. pro Διόξιππον idem Διέξιππον habet, Dioxip-
po ſuperne ſignato. Sophoclis verſus in Electra. &
qui infra de Oedipo, è tyran-
no eiuſdem.

IN LIBELLVM DE ANIMI tranquillitate.

249.34. Calceum podagra.] *καλτίκιος.& annotatum margine scripti, legi etiam pro ea voce πατείκιος. Budæus (quem gratitudinis causa nomino) calceum vertit: atq; omnino hoc sententia exigit, vti sic legatur. quæ enim patricij ad pedem, anuli ad digitum, diadematis ad caput comparati sit analogia. Ego non dubito quin κάλκιος Plutarchus scripserit, aut saltem κάλτιος, vt in vita AEmilij Pauli apud eundem legitur. nam & τ ante ι nimis cito promiscue cœpisse pronuntiari, demonstratu non perinde difficile. atq; ab hoc loco alienū est. Librarius autem liberaliter (sic solent) egisse puto. qui cum & κάλκιος & κάλτιος vel scriptum vel pronuntiatum reperisset, nihil interuersurus vno καλτίκιος vtrunq; retulerit.*

251.25. Postquam narrando explicauit.] *εἶτα προσελθὼν in scripto annotatum διελθὼν, quod mallem. aut saltem προσελθὼν.* Paulo infra, & suauiter.] *προσφιλῶς ex eodem insere & aliquanto inferius καὶ ἥδιστον. & προσηκόντως pro προσῆν ex margine eiusdem. Infra in Epigrammate Agidis quin τραφερᾶς legendum, non τρυφερᾶς, facile Homerum qui legerit, sentiet. Infra porro ὥσπερ κύνες ἂν ὑλακτῶσιν οἰόμενος. scriptus ante ὥσπερ habet καὶ. & legitur οἰόμενοι.*

256.36. Cui hoc tantum.] *legi ᾧ δὲ τοῦτο μόνον, ἄριστα πράττει. cuique, aiebat Pittacus, hominum aliquid incommodi adest. qui autem non nisi vnico aliquo malo vrgetur, cum eo optime agitur. Legebatur ᾧ δὲ τοὐμὸν ἄριστα. quæ praua lectio magnum Budæum à sententia huius loci alio auertit. Sed beneficio scripti locum elegantissimum restituimus. Eum subsequuntur senarij è Menandro vt videtur, supra etiam in libello de virtute & vitio adducti. Cæterum aliquanto superius ista.*

257.24. Non res mihi.] *μή τὰ Γύγεω, &c. sunt versus senarij Iambici, & καὶ post μέλει abundat, abestq; à scripto. Archilochi esse ex Aristotele & interprete AEschyli constat.*

160. 4. Megabyzo Persæ.] *μεγάβυζον δὲ. Sic & in lib. de*
discrimine adulatoris & amici. Plinius tamen lib. hist. natura-
is 25. cap. 10. ipsi Alexandro hoc euenisse scribit. Paulo ante pro
ειόσων est legendum Κείσων. ex libello de discrimine amici &
dulatoris. & aliis. μηλοβολᾷ τ' ἀέρτᾳ τ'.] Sic omnino legen-
um, vndecunque hæc Plutarchus desumserit. sicque sensit legen-
um etiam Budæus. & ita est in scripto, nisi quod ι subscripta
esunt. nam in Aldino præterea accentus non recte positi, &
ἐόρτατ' impressum turbabat. Enimuero in libello de Pythiæ ora-
ulis citat noster, & locus Pindari est prima oda Isthmiorum.

62. 10. Apud Manes.] *ὁ ἐν ᾅδου ζωγραφούμενος. In æde Plu-*
onis, Budæus loquitur de Ocno, qui spartum torquebat, quod
sellus arroderet. Propert. lib. 4. Eleg. 3. alludit his verbis:

Dignior obliquo funem qui torqueat Ocno,
AEternumque tuam pascat aselle famem.

Meminit huius picturæ Plinius 35. 11. Sed vbi fuerit ea non re-
ert. nam mihi illud ἐν ᾅδου admodum suspectum est. Apud Pau-
aniam in Phocicis res eleganter describitur, & pictura apud
elphos in tabula Polycleti fuisse ea perhibetur. Apud Suidam
amen in ὄνου πόκα diserte bis legitur de hac ipsa re ἐν ᾅδου, vt
utare non libuerit quicquam. Apud Diodorum Siculum vlti-
a libri primi bibliothecæ pagina res non dissimilis perhibetur.

62. 40. Vicissitudine quadam.] *παλίντροπος. multo*
oncinnius est, quod legitur in scripto supra hoc verbi notatum
αλίντονος. & τόξου scribendum quiuis videt.

bidem 27. Vnicuique.] *ἅπαντι δαίμων. Hinc emenda-*
i potest Ammiani Marcellini locus sub finem libri 21. Cæterum
i versus apud Clementem Alexandrum sic leguntur, Στρώματ.
. pag. 256.

ἅπαντι δαίμων ἀνδρὶ συμπαρίσταται
εὐθὺς γενομένῳ, μυσταγωγὸς τοῦ βίου,
ἀγαθός. κακὸν γὰρ δαίμον' οὐ νομιστέον.

164. 38. Quibus etiam absentibus.] *καὶ μὴ παρόντων. καὶ μὴ*
deerant.

deerant, ex scripto implendum. Quid enim inquit] Menandri verba non sunt hæc, & φησὶν, inquit, illud suspectum. ex eodem scripto etiam versum heroicum ad finem paginæ emendarem, nisi mallem ex ipso Homero. est enim allusum ad verba Sarpedonis ad Hectorem, Iliad. ε. 484.

266. 19. Ipse Deus, simul atque volam.] λύσει μ' ὁ δαίμων. Versus est in scripto vitiatus. Est autem desumtus de Bacchis Euripidis. verba sunt Bacchi ad Pentheum vincula minantem. quæ Plutarchus elegantißime, vt solet, ad philosophiam accommodauit, qui vnicus est poëtarum recte intelligendorum vtiliterq; vsurpandorum, quæ ij dixerunt, modus. Ante Plutarchum Horatius noster eodem plane modo hunc ipsum Euripidis locum νοημαλικῶς exposuerat in epistola prioris libri quadam ad Quinctium,

> Ipse Deus simul atq; volam me soluet. opinor
> Hoc dicit, Moriar. mors vltima linea rerum est.

ibid. 33. Fatuitatem quandam.] ἀνίαν γ8. Vide ne sit ἄνοιαν legendum. Quanquam etiam ἀνία potest tolerari, vt puto. Nam molesta est satietas etiam rerum suauium. & vt poëta ait,

> —— ἀνίη καὶ πολὺς ὕπνος. Scriptus non variat.

267. 21. Horum non alius.] τῶν ἄλλος. recte. in scripto exstat. est autem hexameter.

267. 33. Roris quidem marini.] Λιβανωτείδας ἐκκενῶσαι. non intelligere me, sed suspectas habere, non dißimulo.

268. 29. Videntes, non ipsi.] ὁρῶντες αὐτοὶ. ex scripto locus restituendus ὁρῶντες· οὐχ ὅπως αὐτοὶ. & ποιοῦσι.

IN LIBRVM DE INEPTA verecundia.

272. 1. Polysperchon.] lege Πολυσπέρχων, non Πολυπέρχων. & sic erat in scripti margine annotatum etiam infra. Dictum de hoc alibi. Paulo post præbenti præbebitur.] δειπνίσεις, ἂν δειπνίσεις. Sic restitue ex Græcæ linguæ proprietate

nam

um δειπνεῖν est cœnare, δειπνίζειν cœnam præbere. Sic infra fraterno amore, Ἀτρεὺς τοιαῦτα δειπνίσας τὸν ἀδελφόν. Qui Laso Hermionensi cognoscere aliquid auet, indicem locorum Leopardi Emendat.lib.2.cap.23.reperiet.

74.10. Facit vt respuamus.] παραιτεῖται τὸ συμφέρον. In argine scripti est παραιρεῖται. quod probo. mea versio ad vtrunque quadrat.

76. 19. Intelligo bene.] τὸ μανθάνω. alludit ad Euripideæ edeæ verba:

Καὶ μανθάνω μὲν οἷα τολμήσω κακά,
Θυμὸς δὲ κρείσσων τῶν ἐμῶν βουλευμάτων.

77. 38. Plus habent.] καὶ τὸ δὲ Ἀγησ. μὴ legendum, & 1. non καὶ & ἔπι. recte scriptus. & infra τῆς περὶ αὐτὸν συγ. m περὶς.

IN LIBRVM DE FRAterno amore.

80.34. Dokana.] Quæ initio libri sunt περὶ τῶν δοκάνων, tat & explicat Eustathius Iliad.ς. 744. Nota Π qua gemi-os, sidus cœleste astronomi signant, valde huc quadrat. Inter-es nescio quid Philadelphi heic commentus est. De Molionidis de Eustath.in Iliad.λ.749.

82. 31. Ingens profecto.] οὐ περιττὸν, οἷς τ' ἐξαρκεῖν ἐρηκέναι, riptus habet, οὐ περὶ αὐτὸν οἷς τ', deterius aliquanto, neutrum ntentiam habet planam. ego suspicor legendum οἴετ', pro οἴε-αι, putat. vt sit sententia, eum qui vel vmbram amici adeptus t, existimare se non inani bono ditatum. Ad hoc Menandreum tiam in libello περὶ πολυφιλίας allusum est.

83.36. Euerti.] καταλυομένοις scriptus, non καταλυμένοις, uod nihil est. ex eodem & alia possunt corrigi id genus menda. t ἐπὶ νέαις, non νέας, &c.

84. 17. Aliam ducens vxorem.] ἐπιγαμῶν lege, non ἐπὶ άμων, quod nullo sensu legitur. & in scripto quoque ambigua

erat

erat ſcriptura. ἐπιγαμεῖν autē eſt etiam ducere vxorem, nou[...] cam prioris matrimonij liberorum. vox ſatis nota. hiſtoria a[u]tem etiam in apophthegmatis tradita, lectionē veram cōfirm[at].

285. 5. Ad ſolis ortum.] Ἄστρων ἀνέλθοιμ'. *Verſus ſunt [in] Phœniſſis Euripidea. Sed illud ἰσότητα τιμᾶν etiam apud Ariſ[to]telem receptum non eſt Eteoclis, ſed Iocaſtæ, quod viſum fu[it] monere. Hoc autem nolui diſſimulare, μόνιμον mihi multo m[a]gis probari, quam νόμιμον. diſputatur enim quæ imperia ſi[nt] durabilia, itaq; tantum abeſt μόνιμον vt tollerem, vt etiam [ro]gatos hic eos cuperem, quibus fide dignorum ſuppeditat copi[a], an non ipſi quoq; in melioris notæ libris Euripideis μόνιμον i[n]uenissent. quæ præterea diſputans adferre non abſurda vid[eri] poſſe videbar, ſciens prudensq; prætereo. Vide an non pro κα[τα]ρέοντος legendum ſit παρέοντος. Aliquot poſt verſibus, οὐ χαλ[ε]πῶς αὖθις ἀναλαμβάνουσιν. In ſcripto eſt ἀναλαμβάνονται, [...] ſupra ſcripto, & pro συγγεν. εἰδεῖν. σκυθρ. habet ſcriptus meli[us] βλέπεται, quam εἰδεῖν, etſi hoc ſupra eſt à correctore allitum.*

286.7. Parari alios poſſe.] λῃϊστοὶ μὲν γάρ τε φίλοι. *alluditur [ad] Homerica Iliad. ι. 406.* Statim, Mulier illa Perſica.] *Vx[or] Intaphernis, quæ marito & filiis fratrem prætulit. hiſtoria e[ſt] apud Herodotum in Thaleia.*

ibid. 3c. Peccatis quibuſdam.] τῶν ἁμαρτημάτων. *legeba[n]tur nullo ſenſu τὴν ἀρετήν. Sed ſcriptus habuit veram & à no[]bis redditam lectionem.*

288.2. Permutationem.] τὰς μεταθέσεις. τὰς μεταλήψε[ις] *in ſcripto, & hoc ſupra annotatum. Idem paulo poſt* ἀπολογισ[ά]μενον *per ι, non per η, quod & ſecutus ſum. paulo ante* ἢ προέξ[ε]τέραν, τήν. *Legendum videtur,* ἢ τήν. *de Agamemnone locus e[ſt] Iliad. κ. 122.*

292. 26. Adminiſtrationem rei.] *lego* οἰκουρεῖν ἔλαττον [...] *noſter* ἔτι. *in ſcripto* ἔλαττον. *hinc & ex ſenſu difficile non fu[it] corrigere locum. verti autē debuit, rei ſuæ familiaris. verum eg[o] ſuſpicabar* οἰκονομεῖν *hic vel legendum vel intelligendum, ſci[]*

licet

it, fratrum œconomos eos fuisse & administros, non partici-
imperij: quo modo hodieq; in Hispania & alibi maximo na-
filiorum principis viri hæreditario principatum tenente, cæ-
i fratres quasi clientum & famulorum muneribus fungi per-
e audio. Paulo ante alluditur ad locum Homeri Iliad. ζ. 227.
lde eleganter.

5. 13. Lauacris Ædepsiis.] ἐν ἐδήψῳ. *legitur in scripto* δήψῷ: *multo rectius. Sed in Stephano nostro eam rem abunde* *plicauimus.*

7. 25. Non dictum, sed factum.] ἔργον οὐ λόγος. *In* *pto,* ἔργον ὁ λόγος. *vtrunq; neq; inelegans est, & dubiam* *ionem facit diuersitas. tamen malo, vt dicto factum ante-* *atur.* ὑπερβολῆς *autem cum mihi esset suspectum, deprehen-* *d in scripto ex correctione esse: neq; constat quid ante ibi fue-* *certe legi sic non debet. fortasse* ὑπερβολὴν οὐδεμίαν, *aut* οὐδ' *ερβολὴν. nisi* ὑποβολὴν *quis malit. & pro* σκολωθεὶς *quod* *betur in margine, est ibi in textu* κατακλασθεὶς, *pro verbo* *σπήκς, quod non cohæret, legendum est vt habet scriptus,* *σπήκ. mox est & in margine* ἐδεξιώσατο, *sed* ἐδέξατο *in tex-* *Quod sub finem libelli legitur de etymo vocis* ἀδελφὸς, *ob-* *rum est. sed apud Athenæum libro nono* δειπνοσοφις. δελ- *exponitur* μήτρα, *vt* ἀδελφοὶ *sint vterini. ab* α *pro* ἅμα *posi-* *&* δελφὶς.

IN LIBELLVM DE GAR-
rulitate.

3. 33. Prosiliret.] μηδὲ ἀνηλλῆται. *Hæc quidem vox ni-* *l (mihi notum) significat. scriptus habet* ἀνειλῆται, *quod ma-* *vtcunq; probo. Cum enim lingua sit* ςρεπτὴ, *volui eam & re-* *lui miraculum non est. ac fieri potest, vt allusum sit ad ali-* *iem poëtæ alicuius locum, nobis nunc occurrentem: vt in* ἡνία *χαλόεντα, quod esse Homericum constat, Iliad. ε. 226. alibi.* *uid si est* ἀνάλληται, *ab* ἄλλεσθαι *prosiliat? Sed* μηδὲ *in* ἀλλὰ

bîc

hîc esset mutandum. Porro scriptus legit, Ἀχαλίνων γὰρ, ὢ *[...]* μιείων ἐδ' οἰκημάτων. *quod secutus sum. Euripidis locus est in Bacchis.*

304.13. Pedesque inferre choreis.] *Locus Homeri ex [...] Odyss. ξ. 465. Scriptus habet* ἀνώγει, *& in margine* ὀρχήσα[...] ἀνέηκεν. *Ex eodem* ᾧ δὴ *pro* ὡς δὴ, *& distinctionum notas cor-rexeris. Idem non habet hæc verba* καὶ ἐπικίνδυνον.

304. 27. Pro sua quisque persona.] συμβουλὰς *pro* συμ[βο]λὰς *est in scripto. quod non probo. Neq; enim consultatum [d]e-liberatumve de certis propositis inter pocula puto: sed quemq; symboli loco aliquid sermonis in medium attulisse.*

306.9. Alio vrgente negocio.] ἐπὶ πόνος ἄλλος ἔπει[γει] *allusio ad Homericum, cuius locus non occurrit, neq; vacat q[uæ]-rere,* ἐπεὶ πόνος ἄλλος ἐπείγει.

307. 19. Facundissimo.] λογιώτατον. *quid enim sit* λογ[ιώ]-τατον; *scriptus recte. sed hoc leue. Paulo post* οὕτω τὸ σῶμα [...] *sὸν lege, non* σόμα, *idq; in scripto supra vocem* σῶμα *fuit a[...]-tum, quam tamen genuinam esse adeo liquet, vt etiam nul[lius] codicis fidem secutus eam fuerim pro* σόμα *recepturus: nam n[on] ob oris modo, sed oculorum quoq;, & aliarum corporis parti[um] continentiam laudatur Vlysses ab Homero & Plutarcho. qu[i] totum perit, si* σόμα *legamus: viget, si* σῶμα. *porro apud H[o]-merum Odyss. τ. 494.* ὡς ὅτε τις στερεὴ λίθος *legitur, vbi [...]* ἠΰτε περ κρατερὴ δρῦς. *Sed non solet Plutarchus syllabas a[...]-cesve locorum, quæ citat, vbiq; appendere. vt alibi etiam a[...]-cuimus. Id quoq; dissimulare nolui, quod de lingua iudiciu[m] Pittaco hîc tribuitur, id Bianti in libro de septem sapientu[m] conuiuio adscribi. tametsi* μνημονικὸν ἁμάρτημα, *cum aliis h[o]c quoq; potius crediderim, quam vt diuersorum esse eos libr[os] authorum assentiar: maxime, cum vnum post alium scripsi[sse] probabile sit, & modo hunc, modo illum secutum. Neq; est ign[o]-tum, idem apophthegma sæpe diuersis tribui. De lingua censu[ra] & admonitio efficacior est D. Iacobi in sua ad Christianos omn[es] epistol[a]*

ístola. Paulo post παῤῥησίαν ἄγουσα. quam mallem legere παῤ-
ιάζουσαν? certe in scriptis libris versati qui sunt, ex nostra le-
one illam à librario oscitante potuisse effici facile intelligunt.

8. 24. Omnino autem.] τίς δ' ὅλως. legebatur ἄλ-
ν. Sed in scripto expressissime est ὅλως. idq; sensui congruit,
alterum officit. Omnino (inquit) qui suum arcanum al-
i aperuit, id efferentem eum libere accusare non potest. cur
m ipse non tacuit, si res silentio premenda erat? cuius
arus alter, qui eam effutiuisset? Sed pro ὅπερ σεαυτὸν lege-
n ἥπερ, sententiæ commodo. Sed non multum refert. Multo
am rectius videtur εἱρμένης nostrum, quam εἱργομένης,
od habet scriptus. notum est eruditis quid sit εἴρειν, & συνεί-
ν, adeoq; εἱρμός.

.30. Lysimacho.] Λυσιμάχου. sequitur πρὸς ἑαυτὸν. quod
unxissem, etiamsi in scripto reperissem. Si quis tamen omni-
retinendum putat, interpretetur seorsim, solum ad se.

. 15. In mente numnam.] τί δαὶ, non δὲ, scriptus. sena-
sunt. ac videtur esse dialogismus. Infra εἴποι, τὸν προδό-
ν.] sic scriptus. non ἢ τὸν. plane enim illud ἢ abundat. prodi-
um horum mentio est etiam περὶ τύχης apud nostrum.
od ad equos prodentem attinet, alluditur ad Dolonis fabu-
n Iliad. κ.

. 23. Certaminibus de rep.] διαπολιτείαις. pro eo est
scripto πολιτείαις. Sed ego vocem bene elegantem retineo.
a etiam in suis thesibus politicis vsus est Cicero ad Atticum
ro nono, epistola tertia. Iambicus autem octonarius οὐ φιλάν-
θρωπος, &c. extat etiam apud nostrum in Poplicola, & Epi-
armo tribuitur. Paulo post, legendum est cum scripto κερδαί-
νεις οὐδὲν, ἀναλίσκουσιν: vbi nos male distincto loco verbi pri-
am syllabam amisimus. Locus Platonis qui paulo post citatur,
in Protagora.

5. 26. At Atticus.] de hoc supra versus, vt conijcio, comici
citabantur, in libello de curiositate, 299.21.

318. 3. Non inepte ſubiecit.] *lego οὐ φαύλως ὑπέτυχε. ὑπο-τυγχάνειν eſt reſpondere, ſubijcere. itaq; legitur in ſcripto & vſurpatur alibi à Plutarcho aliiſq;. non ἐπέτυχε. infra λο... ςαθμὴ πρὸς τοὺς λόγους ὁ ἀδόλεσχος. ſic ſcriptus, articulo om... noſter ſententiam ambiguam reddiderat, cum ἀδόλεσχος a... ctiuum iungi cum ςαθμὴ videretur. prouerbium eſt λο... ςαθμὴ ab Eraſmo illo Magno non male explicatum.*

319. 37. Semper debet.] τούτοις δ' ἀεὶ δεῖ. *Sic ſcriptus. pro ... impreſſi habent καὶ, ſententiæ detrimento.*

320. 16. Profligantes.] τῷ προσέχειν ἀποβιαζόμενοι. *Sic ſcri-ptus, quanquam ἀπαζόμενοι, quod nos habebamus ſuper... correctore annotatum, vtrum melius ſit, obſcurum non puto.*

IN LIBRVM DE AMORE diuitiarum.

320. 34. Diuitiæ in ſe.] *Legi enim, τῷ πλουτεῖν οὐκ ἐν... Hic locus in ſcripto recte habet, male in impreſſo deprauatus. Paulo poſt κεῖν' ὄχεα κροτέοντες. alludit ad Homeri Iliad. o. 4... vocat autem hîc currus inanes, quibus decertabatur, id eſt, va-nitatem ſumtuoſam. Hîc impegit Eraſmus, neſcio quos magni-ficos currus architectatus.*

322. 31. Eſt hoc de Thraſonidæ malis.] *Totus hic lo-cus è comœdia aliqua videtur deſumptus: & conferri di... qui ſuis opibus non fruatur cum Thraſonida comico, qui am-ica potitus, copiam ſui facientem non amet. cuius adeo ſit hæc exclamatio:*

Ἄπολλον, ἄνθρωπον τίν' ἀθλιώτερον
Ἑώρακας ἆρ', ἐρῶντα δυσποτμώτερον;

Sunt enim ſenarij ſic legendi, & ſcriptus quoq; comparatiuum habet pro ἀθλιώτατον:

Hominémne, Apollo, vidiſti miſerum mage,
Cui reſq; in amore infelicius eſſent ſitæ?

323. 26. Huc adegit.] *ἐς παραχρῆμα περιῆξ. ita omnino etia... in ſc...*

scripto est: sed monstri similis lectio. & ἄγε, non ἀγε. post ἀπλεις noua incipit sententia. δεῖ autem ex scripto insere post εἴζεσθαι.

5. 11. Furtim potuerunt auferre.] ὅτι ἀκούοντες τι ...νθάνουσι. λανθάνουσι haud dubie, & vel εἴτι, vel ὅ,τι. Sed ἀκούοντες non concoquo. verbum enim videtur requiri, quod furari ...nificet.

5.31. Iis non vti.] Legitur οἱ μὴ χρῶνται. sed οὐ ex scripto in...ui, itaque demum argute dictum est, aliâs friget, non enim con... officium est, vti opibus suis. Sed vel non vti, vel male vti, in...tio ponitur. Mox, cæcæ reuera sunt.] legendum, ἀλλὰ τυ...ὸς ὁ πλοῦτος ἐστιν. ὡς, &c. è margine scripti. Eadem Theophra... sententia tangitur in vita Lycurgi, qui hoc Lacedæmone esse...um dedisse perhibetur.

7. 2. Quibus omnibus tanquam.] Inter μαρτύρων & τὸ μηδὲν desunt hæc verba, quæ è scripto inseras, οἷς δεῖ πᾶσιν ...ιπομπεύειν ἑαυτόν. vtrum tamen ἐπιπομπεύειν potius quam ...ιπομπεύειν sit legendum, quiuis viderit. ibidem etiam est ...σαν. ἀλλ' οὐχ ὅμοιόν γε, &c. & αὐτὴ ἑαυτήν. & τ' ἀγαθοῦ est su...α τ' ἀγαθόν. ante ἄξιον deest οὐκ, nisi interrogatiue legas. μη...νὸς nouam inchoat sententiam.

IN COMPARATIONEM ANIMI & corporis perpessionum.

28. 1. Propter animúmne.] πότερον διὰ τὴν ψυχήν. ...scripto est τύχην: nostra, quæ & verior est, lectione supra ...ripta. sequenti versu περὶ pro ὑπὲρ ex eodem & necessitate ...ctionis scribe.

29. 10. Eas se recte gerere.] ἐπιτυγχάνειν pro ἀποτυγχάνειν scriptus habet, & requirit sensus. Statim vero lege ...tiam ἐπεὶ pro ἐπί. Infra, ὥστε καὶ τούτοις χεῖρον.] scriptus, ὥστε ... διὰ ταῦτα καὶ τούτους. & prope finem ἀκρ. τ. οὐσίαν. scriptus τὴν Ἀσίαν. Declamatiuncula esse videtur eruditi alicuius,

nihilq́; habere Plutarchicum: nisi si quid scriptor non admodum perite est imitatus, quo facilius fero iacturam, quod totum hocce non extat: neq; admodum cum correctore scripti libri laboro, vbi reliquum inueniatur.

IN LIBRVM DE FORtuna Romanorum.

331. 24. Fundamenta Romæ iecit.] ὑποϐαλόμενος. Budæus legit ὑπολαϐόμενος. ὑποϐάλλεσθαι videtur esse positum pro ordiri, moliri. Mox autem vbi vulgo legitur ὁ θεῖν ἱερὸν, mendosum haud obscure est, ἑστίαν ἱερὰν restitue ex scripto. Budæus sacellum vertit; siue libri boni fidem; siue iudicium (quod mirum in modum polluit) secutus. Vesta autem domicilium stabile notari, non est obscurum.

Καὶ Λεύκιοι Κίκιν.] Scriptus ϗ Λεύκιοι ϗ Κινκ. sed nostrum præfero. quanquam Budæus quoq; ET interiecit, & fuerunt etiam præter Cincinnatum alij fortes Lucij, vt L. Manlius Vulso, & magnus ille L. Papyrius Cursor, atq; alij. Mox, ὁρῶ δ' Γάιον μάρειον, scriptus Κλαύδιον. inepta Claudij inculcatione. in versu legendum ὁ πλειτοπάλας & ἀντιπάλοις Grammatici docet. Ego pentametro expressi. Sed è Pindaro citatur oratione de Alexandro posteriore, & ἀντιπάλοισι legitur. Ad rem nihil interest, & de hac licentia professus sum alibi.

332. 34. Obitu mox euanescere suo.] ἐπ' ἄπεισιν ἀηδὴς. in vltima voce puto esse mendum. nam & ἀήδεια minor est, quam vt fortunæ destituenti debeat exprobrari. (præsertim cum res aduersæ non multas ferant λειπόντας) & ἀειδὴς melius huc quadrat, euanescente subito fortuna: quæ splendebat. Enimuero hic acerbum Budæus habet: cui vt me non oppono, ita ἀηδὴς tamen acerbum esse non facile credo.

333. 5. Non enim incerta.] οὐ μὴ γὰρ ἀπαθὴς. Pro his in scripto est οὐ μεγαπενθής. Budæus incompertam reddidit. optime. Nam ita & Homerus vsurpauit Odyss. γ. 88.

Κεῖνυ δ' αὖ καὶ ὄλεθρον ἀπυθέα θῆκε Κρονίων.

quo nihil auditur. Significat etiam, qui nihil audierit, libri
isdem versu 184.

Ὥς ἦλθον φίλε τέκνον ἀπυθής.

rang; significationem Eustath. & Suidas agnoscunt. Cur ego
cabulo incerta vsus sim, Pindari locus satis ostendit.

idem 20. L. Diademato.] καὶ Λευκίου διαδήματος. Bu-
us quatuor fratrum nomina plane omisit. Plutarchus in Co-
lano Vittati huius mentionem facit: in scripto etiam erat
αδήματος. Sed horum Metellorum historia non ita est obscu-
, vt non possit constare de emendatione. & vt Scaurus κε-
ς ἄνθρωπος diceretur, ne scripto quidem libro ita perhiben-
tolerare potui. Cur nouus vocetur, cum alioqui Scaurorum
milia mature apud Romanos fuerit nobilissima, ex ipsa re
ις disces.

4. 4. Tempore vixit: cum iam.] γεγονὼς ἤδη. Et-
m in scripto signum est à correctore allitum, quod locum mu-
atum indicet. deest autem vox καθιέρωσεν ante ἤδη. nam
quod sane Plutarchicum minime est: etsi satis appareat de
eronea paulo supra posita mentione, libellum Plutarchia-
m fuisse) integra post pagina & amplius, hæc ad verbum pæ-
repetuntur. Quod mox sequitur de Fortunæ templo ab Anco
sito, quæ cognominis esset fortitudinis, aut saltem affini nomi-
prædita: forte ad Fortunæ Fortis dedicationem refertur.
anquam eam Seruio Tullo Liuius adscribit. Alioqui inter
rs & Fortis, vnde fortitudo deducitur, vicinitas est nomi-
m, quæ ἀπὸ τύχης videtur: quam fortasse autor studiose &
nsulte institutam voluit dicere.

8. 7. Ex validis roboribus.] ὥσπερ ἐκ δρυάδων. Scri-
tus δρυάδρων. intelligit querna ligna. mox pro μέλιος
scripto est μυτίλιος (qui & Solonem vitiose pro Silone ha-
et) ego nescio quid sit legendum. neutrum enim horum noui.
ne inter socialis seu Marsici belli duces quidam nominatur

Papius, cognomento Mutilus, cum Popedio Silone. ibidem 25.
Corpore exercitato.] *σωμασκήσεις ex scripto reposui,* [vbi]
fœde legeretur συμμαχήσαις καὶ. mox πολέμου τύχην. non [me-]
mini me legere hoc, & πύλην mallem, ideoq; belli portam [red-]
didi. de qua præter alios Virgil. 1. & 7. AEneid. Consulis nom[en],
sub quo Ianus iterum fuit clausus, ex historia & Numa n[on re]-
posui.

339. 33. In Abescymis.] *ἐν ἀβησκύμοις ἐπιστρεφομέν[ης].*
Sic omnino est in Græco, scripto etiam, in quo pro μυσκ[ώσαν]
est inepte μυστικῶσαν. Ego Cumas noui, ἀβησκύμοις quid [sit]
non inuenio. suspicor autem pro ἐπιστρεφομένης esse repon[en]-
dum ἔτι τρεφομένης: vt fortunæ puellæ, nec dum adultæ [s]
sed certo interim enutritæ loco honos habitus videatur. [Bu]-
dæus hæc verba omisit interpres, quia (puto) vti corrige[re]-
tur, ne ipsi quidem succurrebat. Sed & illud, ἢ ὡς ἐλπίδο[s]
detur supposititium. Venus quoq; ἐπιταλάριος Budæo ig[no]-
ta fuit, vt & ab aliis præterita. quam tamen ego non repu[dio].
τάλαρος enim calathum significat, nentium mulierum qu[a]l-
lum, ad quem Cæneus Ouidianus à Centauris relegatur. P[lu]-
tarchus in problematis fuisse ostendit, qui inde Talasium [di]-
ctum putarent, omen nuptiale. Vt talem Venerem inter [ali]-
multas fuisse non absurdum sit.

340. 23. Non dimissurum.] *καὶ προέσθαι. omnino [le]-*
gerem καὶ μὴ προέσθαι. quid Budæus legerit, nescio: nam de
triumpho in meis quidem libris nulla mentio. sed & quæ [se]-
quuntur, integra non sunt. προσύνεργον scriptus habet, [...]
πρὸς ζυνεργὸν. Sed deest aliquid. Deinde pro ζυνοσή[κα]-
σαν, quod scriptus habet, & ratio probat, male legebatur ζυ[μ]-
φύσασαν, voce nihili.

IN I. DE ALEXANDRI fortuna.

345. 34. Porrigentibus manus.] *ζυνῆπτον αἱ Ἀθῆ[ναι]*

scriptus, idq́ historia & sensus requirunt, non Θῦϐαι. neq́ daus historiam mendo posthabuit.

7. 39. Prophthasiam.] *ὑδὲ προφθασίαν. scriptus προ-σίαν. Apud Strabonem tamen lib.* 11. *legitur προφθασίαν. hoc aliâs. Idem ἐμποδισθεῖσα habet. Sed neutrum expedit tentiam.*

9. 16. Non Medicum.] *προσήκατο τὴν μηδικὴν, ἀλλὰ ὺ Πε. legendum est.*

1.16. Quomodo putas eum.] *πῶς γὰρ αὐτὸν ἐπὶ. forte ἔδει, λοῖει, aut aliquid tale. sunt & alia passim in hac cuiuscunq́ toris (magni enim Plutarchi esse non credo, & Lysandri di-um, ne cætera persequar, Dionysio tyranno tribuitur) decla-atione, non optime cohærentia. quæ facile obseruaueris. & fi-non adest, nisi fallor. aut certe abrumpitur oratio pœne inso-ter. sicut & Fortunæ oratio, cuius initio mentio fit, non ha-tur. Idem de secunda oratione iudico.*

IN II. DE ALEXANDRI
fortuna.

8. 38. Libertum se P.R.] *ἀπελ. ἑαυτὸν Ῥωμαίων. Sic scriptus, & ratio. Nam non Romanum, sed libertum Ro-ani populi se professus est. Mox μέγα γὰρ τὸ ἄρχειν, scriptus τοῦ bet. deest vocula, deinde ἐρέμϐετο κενεμϐατῶν ὑπ' ἀναρχίας. obe.*

50. 29. Luxuriant.] *Metri causa scribe ἀδόκητ'. nam (quod te nos notauit, quod sciam, nemo) tres sunt senarij de comœ-a aliqua sumti. Paulo ante hexameter est κρίνε γυνὴ apud A-stophanem equitibus.*

61.40. Non plane.] *οὐ πάντως, εἶπεν. non πάντα: ex scripto, ii adstipulatur ratio.*

73. 11. Ferreus ille.] *Σιδάρεος ἐκεῖνος. alludit ad poë-saliciuius Doricum versum de homine durissimo alioqui, sed vi*

amoris emollito. legebatur ἐκ τίνος, & in scripto spaciun[cut off]
culæ erat, in margine vox præcisa, quæ tamen ἐκεῖνος vi[cut off]
fuisse, quod sensus postulat. Paulo infra τὸ διάδημα τῆς[cut off]
σπλείας, scriptus ἀσίας. Sed φέρων aut aliquid deest, ne sequ[cut off]
bus quidem integris.

365. 14. In Maragandis.] *ἐν μαραγάνδοις, supra p*[cut off] *oratione, vbi hoc idem refertur, πρὸς μαρακαδάστοις leg*[cut off] *paulo post habebis μαράκανδα. mox versus Homeri de Ilid.* [cut off] *totus erat etiam in scripto. Locus de Minerua est Iliad. δ. 12*[cut off]

366. 16. Parum abfuit.] *lego, μικροῦ δεῖν. nam legebatu*[cut off] *μικροῦ. & in scripto παρομικροῦ. atqui neutrum erat Græcum*[cut off] *παρὰ μικρὸν legere velis, per me licet.*

IN DE ESV CARNIVM I.

372. 7. Penetratu difficili.] *δυσδιαστατοῦντι. è scripto.* [cut off] *concinnior vox videtur, quam δυστατοῦντι. est autem δυσδι*[cut off] *τοῦν, quod non facile discedat à se aut diuellatur, non facil*[cut off] *tercapedinem admittat, ideoque visu haud facile penetretur.* [cut off] *autem ἐκεινε πρὶν σε quid sit? alluditur deinde ad alicuius* [cut off] *tæ versus. me in tantilla re piget molestiæ coniectandi.*

372. 20. Radicem alicuius herbæ.] *stirpis. est qu*[cut off] *φλοιὸς cortex. sed quin herbam etiam aut stirpem signi*[cut off] *nihil impedit licere suspicari. Vide caput octauum libri q*[cut off] *Symposiacῶn.*

373. 7. Lolii aristam.] *αἶρας στάχυν. loliginis. sic scri*[cut off] *nam ὤρας quidem non minus huius loci est vitium, quan*[cut off] *lium tritici, sed & ὀριβάχην scriptus habet, vbi nos ὀριβά*[cut off] *acutiores viderint quid sit substituendum pro hac voce:* [cut off] *ὀροβάγχην succurrebat. nolui tamen acutioribus præiudi*[cut off]

Statim. Quid? si quis orat.] *τί οὖν εἰ τοιοῦτον. ex scripto.* [cut off] *tamen omnia recte habent.*

Post. 16. Operam impensam.] *valde sunt deprauata*

τιφύλαιον quid ſit, neſcio. Ego τύλαιον ſuſpicatus ſum ſcripſiſſe autorem: oleo pro opera inſumta poſito, cum ad lucernam ſcripta eſſet oratio. Sed hæc eſt coniectura, nihil aliud. Poſt, 31. ſublatam.] Scriptus rectiſſime ἀποκομιζομένην.

74.5. Non malleo.] τυσάνῳ, quam vocem non noui. à τύπτω videtur τύμπανον non abeſſe ſua origine, vt fortaſſe inſtrumentum, quo feritur aliquid, ſignificet.

γνῶναι πέπτωται.] Hæc verba bis poſita ſunt, haud dubie falſo. In ſcripto poſteriore loco ſunt expuncta. Pindari verba deſunt, nota in Olympicis. vide prouerbium, ſus Bœotia. de Heracleti dicto, alibi annotauimus. Autor ſe Bœotum facit: magnum Plutarchum eſſe vix credibile puto. forte ἐκλογὴ ſit ex eius oratione aut commẽtario hac de re compoſito: nam vbi eſt id, quod poſterioris orationis finis, nobis quidem, promittit? Reliqua non optime cohærent.

75. 30. Machinam tollit.] αἴρει pro ἐρεῖ debere ſcribi, certum eſt. notum eſt quid ſit machinam tollere, & θεὸς ἀπὸ μηχανῆς.

IN II.

76. 7. Recentibus.] προσφάτυς. ſcriptus προσφάτως. ſed alterum malo. In eodem erat ὠδῖνας, quod eſt rectius, & eſt (vt apparet) verſus hexameter. malim quidem κυκῶν legere in eo, aut ſaltem (ſi quis υ breue vult, cum in Homerico κυκεῶ ad apocopam accedere potuerit ſynæreſis) κυκέων, miſcens, vt ad originem nominis κυκεῶν verſus reſpiciat. ſcriptus ſane habet κυκεῶν. niſi forte ὠδῖνας participium eſt verbi ὠδίνω, parturio. Emendari videtur poſſe proxima periodus, ſi ita legatur: οὐ μὴν ἀλλὰ εἰ καὶ ἀδύνατον ἢ διὰ τ.σ.τ. ἀναμάρτητον, αἰσχυνόμενοι, τῷ ἁμαρτάνοντι χρησόμεθα κατὰ τὸν λόγον.

77.16. Ac faſtigia.] προσφέρειν. nimirum deeſt προσέταξεν, aut aliquid tale. ſed τέρψεις vox eſt huc nihil faciens. legendum videtur ἐρέψεις, quod ὀροφὺς ſignificet. Nam alibi Plutarchus faſtigium & ianuam diſerte coniungit, hoc referens.

ibidem 24. Initio.] ἀρχῆ ὃ μοχθ. non ἀρχὴ, ex sententia, quam alibi quoq; à nostro positus senarius aperit. & οὐ ante κ-νατοῦται ipsa loci sententia tollit. & pro αἰσθήσεώς τε, αἰσθήσεως γε poscit, vt & παρὰ τῆς φύσεως pro περὶ. pro μέρη δικαίας, ve-lem γῆν δικαίους.

378.7. Philosophiam ad Scythas.] Σκύθαις φιλοσοφεῖν deest Constat, apparet, videbitur, aut aliquid tale. Sed & ... εἶναι quid hîc sit aut agat, non video. & Pythagoras certe non negauit, sed affirmauit, esse quandam homini cum brutis soci-tatem. Stoicos negasse isthuc, cum aliunde euidenter patet, tum ex huius etiam orationis qualicunq; fine.

378.18. Qui Epitedeus.] ἐπιτήδειος προσηγορεύθη nomen suspectum vt & Polemarchus. Sed in libro de terrestrium cum aquatilibus comparatione, in ipso exordio idem legitur, ἐπιτήδειος ἐλέχθη: vt appareat non esse proprium, sed hoc significa-re dignum supplicio habitum.

IN LIBRVM, QVOD PHILOSO-phus præcipue cum proceribus de-beat colloqui.

380.12. Sorani.] Λωρκανὸν. scriptus Σωρκανὸν habet. For-te Σοραν̀ον. ea fuit nobilis familia. Erasmus quidem præteriit. & superne ad φιλίαν τοι μετιέναι, allitum φιλίαν τιμᾶν. & in Ari-stonis dicto εἶπεν pro εἰπεῖν. Sed vereor, ne hæc & alia id genus si indicem, non tam in librarios, quam in ipsum videar non no-mini inquirere autorem: qui mihi hîc quoq; nequaquam vide-tur Plutarchus magnus. quædam tamen ex scripto emendaui in meo libro.

381.29. Inspiceret mores.] ἐφορώμενον, non ὑφορώμενον. Est autem vsurpatio Homerici versus Odyss. ρ. 488. quod non videtur obseruasse interpres. Loquitur autem de nobili Africa-ni legatione, cuius mentio apud Tullium in Lucullo, alibi, & apud alios.

81. 33. De Elenchis.] *in textu* περιέλκων φιλοσόφων *nihil*
.*suspicor scribendum fuisse* περὶ ἐλέγχων φιλοσοφῶν.
82. 7. Non est seditio.] ὐ στάσις.*apparet vel ex poëtica* πλώ-
, τ̃ μελέεσσιν, *versum esse heroicum. qui stabit, si legas* ὐ στάσις,
ὐ τε, *&* μελέεσσιν. *Mox:*administri sui.] τοῖς τ̃ προσπόλοι
γατερέσιν. *vtrum proprium nomen est Prospolos, an admini-*
rum significat? Ego sane ignoro, & rei non memini. sed poste-
us amplector. Versum apparet esse heroicum, sed μηχανήσαντο
n congruit, forte τεχνήσαντο, *aut quod in margine scripti est*
αχλήσαντο. *quam tamen vocem non probo, cum ne* μαχλοσύ-
quidem antiquum Eustathio videatur. ibidem pro μήστα,
uod nihil est, legitur μήδεα: *& in margine* μίσεα. καταχέειν
umbem versum reddit: etiam καταχέναι, *tametsi vna syllaba*
inus. Vtut legendum sit (neque enim μήδεα *improbo, etsi vox*
nbigua est) sensus videtur, iratam Venerem ijs, quæ præscri-
ione amoris malis artibus circumuenirent & expilarent ado-
scentes.
82. 27. Eos duntaxat.] *Hæc* μὴ *in* ἡμᾶς μὴ μόνον *libere*
punxi.

IN LIBELLVM AD PRINCI-
pem indoctum.

85.13. Atque est homo.] ὡς ἀνὴρ ἔφυ. *in scripto notatur legi*
iam ἔφη. *vtrumque stare potest. ex Lucullo Plutarchi apparet*
φη *rectius legi, vbi hoc ipsum refertur.*
86.21. Oromasdes.] *Persarum deus, vt apparet, nominatur*
ωσοερμάσδης. *is à Plutarcho* Ὡρομάσδης *&* Ὡρόμαζος *et-*
am vocatur, in vita Alexandri de Iside, in Psychogonia. sic &
b alijs. μεσορὴ *quidem mensis huc nihil facit.*
87. 19. Ius & fas.] Κλείτῳ δὴ. *Hoc* κλείτῳ *perspicue fal-*
um obrepsit, neque satis liquet quid pro eo reponendum. for-
te γνῶθι *aut* ὐκ οἶδας, *vt in Alexandro Plutarchi, vnde &* θέ-
μιν *hinc elapsum reduxi, cuius mox mentio fit. pro* οἰόμενος

ἰόμενος

ἰώμενος ex ſcripto ipſa etiam ſententia flagitante, repon-
dum, & δεῖ quoque interuerſum, vt ſit εἰ δὲ δεῖ. Mox pro ὠφελ
legerem ἀφελείας. Sed ſcriptus habet ἀληθείας. certe vel ſim-
citas, vel veritas rectius quam vtilitatis Dicæ attribuitur.
388. 26. Suum adiungentes.] legi enim πάττοντες ἑαυτ
eſt etiam in ſcripto πράττοντες, nullo ſenſu. paulo ſupra πρ
γμασι μυείας. in margine eſt πραγμάτων quoque legi poſſe
vere. 389. 3. Dementia motibus.] ex eodem marg
ἄνοιαν ſcribendum pro ἀνίαν, quod cum Eraſmum falleret,
ctum eſt vt redderet, affectibus effectum addit. ibidem
Namq; ſtatim. ἐπεὶ γὰρ ἤδη. Infra de virtute morali legi
ἕλκει, & pro ζάλον ζάλῳ.

IN LIB. DE VIRTVTE MORALI.

391. 1. Excitauit.] ἀγείρας. ſcriptus ἐγείρας. Locus eſt
Menone. Plutarchus apertius eodem alludit initio πολυφιλ
Paulo ſuperius ἐν δὲ διαιρετέοις. ſcio poſſe hoc ferri, ſi inter vo
ptates & earum tempora diuiſionem velis interpretari: ego
men ἐν δὲ τοῖς αἱρετέοις ſuſpicor fuiſſe ſcriptum, aut αἱρετοῖς. in-
terpretatio vtrique ſatisfacit.
392. 3. Principium exhibeat.] ἀρχὴν διαφορᾶς καὶ γέ-
σιν. hæc non ſunt integra, ἄρχειν διαφορᾶς καὶ γένεσιν ſcriptus,
γενέσεων in margine. forte noſtris deeſt verbum παρέχει, a
ſimile.
392. 9. Gubernante opus habeat.] δεόμενον ſ. τοῦ κρατοῦν-
τος, κυβερνῶντος, ζωντάσσοντος, aut quidquid tale, quod e-
cidit. ἐπὶ πλέον Ἄρεις. ſcriptus ἐπὶ πλεῖστον, quod placuit.
394. 3. Non foris vagetur.] πλανώμενον ἔξωθεν. legendu
arbitror πλαζόμενον, ne longius abeat à veſtigijs veræ lection
coniectura.
395. 3. Quæ ſemper eodem modo.] περὶ τὰ ἀεὶ καὶ
αὐτὰ monſtrum eſt. forte περὶ τὰ αὐτὰ, καὶ ἀεὶ ὡσαύτως. Na
τὸ αὐτὸ vocare videtur id, quod ſui ſemper ſimile eſt, neque
ἔτερ

ρεῖν πως vlla mutatione. quo pacto Deus verissime dicitur ὁ *τὸς, Psal. ϱα.*

6.2. Eiusq; gratia appetitus.] καὶ δεομένη διὰ τῆς παθητι-*. videtur legendum* καὶ δεομένη διὰ τοῦτο τῆς, *&c. vt* τοῦτο *σῶμα referatur: itaq; etiam sic conuerti.*

6. 32. Stuporem animi nullo sensu.] ἀπαθείας. *Hic* ἀ*neo insererem: nam vox* ἀναισθησίας *corrigit vocem* ἀπα-*αι. & Stoici* ἀπαθῆ *hominem ita fingunt, vt tamen* ἀναί-*τον eundem ipsi non profiteantur.*

8. 14. Impellit ira.] ἕλκει γὰρ ἤδη. *sic & scriptus. & su-ad principem indoctum. & versus aliter non stat. &* οὐδέτ*ius hic legitur. Prior Iambicus ex libello de poëtis audien-& metro ac sensu est emendatus;* ἀνήρτηται *& sententia itabat, & scriptus habet. Iam in Timonis Sillo legendum* ιπτῇ ὀρούσαι, *&* μένος ὃς ῥα. *pro* τὴν τῇ *legitur in Symposia-*

7.5. 339. 5. Æquabili quietem.] ὁμαλὲς καὶ ἄφυκτον. *cum scripto* ἄσφυκτον. *quod motus & exagitationis est uum.*

9. 22. Felis metu.] γαλῆς φόβῳ. *ex scripto reponen-n pro* γαλεοῦ ψόφῳ. *& versu priore* μόνοι *idem recte pro ον.*

d.30. Non animaduertentes.] *id est, qui non animad-tamus. verba hæc* οὐ συνορῶντες *non sunt integra, neq; sen-tiæ cohærent. refert eorum sententiam, qui affectus ipsius* μονικοῦ *motus & opiniones putabant. & si legas,* οὐ συνορῶν-*quarto casu, congruent omnia.*

idem 40. Euidentiæ.] παρὰ τὴν ἐνάργειαν. *refellit hanc nionem, vt euidentiæ & sensuum iudicio pugnantem. lege-tur* ἐνέργειαν. *sed is error etiam alibi fuit à me notatus, & x idem* τὸ ἐμφανὲς *dicit. deniq; etiam infra Stoicos in æ-andis peccatis errantes notans, idem habet.*

52. 16. Et adolescentes.] ὥσπερ αὖ καί. *Scriptus* ὥσπερ *non placet, cum aliud exemplum superiori subiungatur.*

Mox

Mox pro μελήσεσι lege μελλήσεσι, & ἢ καὶ αὐτοῖς τερπόν-να διὰ τὴν ἐνάργειαν. alias nullus est ſenſus. & mox: ὥ φημι εἰ τὰ αὐτὰ πάθη, &c. Hæc quin ſit genuina lectio, docti, pu-omnes fatebuntur. Paulo ante in ſenarijs de duplici verecun-εἴκων mutandum in οἴκων, ex ſcripto, ita quidem etiam fl-tante ſententia.

402. 37. Conturbationes.] *quid vocabuli ſit ζωρέος- nondum didici. ego ζωεορχίσεις legi, quod & vicinum voci-hil ſignificanti eſt, & à ſenſu minime alienum. agitation-enim quandam ac conturbationem aut conquaſſationem ſi-gnificat: vt cum in olla quæ coquuntur, tudicula vel cochle-exagitantur. ἐορχὴ cochlear ſignificare Græci docent. inde ἐορ-ζεσθαι,* durch einander rühren. *neq; ſane ſophiſticas διακ-σεις agnoſco, & διαχρύσεις aut aliquid tale puto Plutarch-ſcripſiſſe. nam non ita multo poſt voce διαχρύεσθαι vtitur -ſignificatione.* 437. 3.

404. 35. Fuit iſto tempore.] *τὸν χρόνον. Hic verſus non co-ſtat. & ex loci ſententia legendum videtur:*

τὸν χρόνον ὅτ᾽ οὐ ταῦτ᾽, ἀλλ᾽ ἐκεῖν᾽ ᾑρούμεθα.

Sic autem rectius vertiſſem:

Fuit iſto tempore, quo non hæc decreuimus,
Sed illa. ——

406. 26. Auellere.] *addendum colliquandove ſeparare. ἀπ-τήξειεν. legitur ἀποδήξειεν, quod eſt mordicus auellere, demo-dere: ſed nunquam potui credere recte ſic legi.*

IN LIB. AN SENI GERENDA ſit Reſpublica.

408. 16. In altas.] *εἰς αἰπὺν, non ἐπὺν extat & in compar-tione animalium terreſtrium cum aquaticis.*

408. 40. Arci tyrannicæ.] *ἐκεῖ τοῖς τυράννοις. legendu-τυραννείοις, arci, in qua tyrannus munita ſtipatus, quaſi in ca-cerem compactus, viueret. & ἐγκαταβιώσαι lego, non σας.*

o. 11. Militum * At.] ὐ γὰρ τοσοῦτον. Locus mutilatus. quod
i ſenſi, aſteriſcum margini addidi. ſupra ibidem 4. Non ma-
.] μὴ καλῶς. aut μὲν aut nihil lege, aut ſcribe κακῶς, ſi ſenten-
m commodam quæris.

1. 3. A filiis.] ὑπὸ πολλῶν. immo ὑπὸ παίδων. Certe &
cero in Catone, tradit à filiis Sophoclem accuſatum, quod de-
iens rem familiarem negligeret, & Lucianus περὶ μακροβίων
ium Iophontem accuſatorem nominat: & cur eum πολλοὶ
cuſaſſent? Facile etiam parodi Sophocleæ verba ex ipſa tra-
dia correxeris.

1.16. Paulum tragœdum.] Παῦλον. Hic quis fuerit, neſcio:
te nomen merito ſuſpectum mihi eſſe quiuis crediderit. Inter-
es Polum poſuit, neſcio quid ſecutus. non equidem memini, me
men eius inter tragicos alibi audire aut legere. niſi quod pro
ſtrione ſumitur in Politicis præceptis, & de gloria Athenien-
m, quod huc non facere videtur.

2. 1. Voluntne eum.] πότερον ἀφροδισίαν. Locus la-
r. & vox αὐτῆς non quadrat. quid ſi ἀφροδισία ναύταις ſcri-
um fuit. vt nautis conferat, naui non in portu conſtituta,
l in alto deſerta Veneri feſtos agentibus dies? Sed nihil ta-
de nautis comperi. Videant docti. Interim dubitari non pu-
, an pro ῥιπίζειν non ſit ῥαπίζειν legendum. ἅλωι autem pro
λω lego. & ibi docui ἅλω etiam feminini eſſe, quod vocant
neris.

13. 6. Quorum quaſi opifex.] οἷον δημιουργός. ὧν haud du-
e, aut ſaltem ὧν οἷον.

bid. 27. Quomodo Del.] ὥσπερ γὰρ οἱ τὸ Δηλ. vel γὰρ abun-
at, vel deeſt aliquid. prius puto verum.

15. 29. Æs vſibus.] λάμπει γὰρ ἐν. Senarius eſt, & χαλκὸς
itium alterius, qui etiam hoc ipſo in libro integer refertur,
ag. 481. Locus autem eſt mutilus, & videtur tale aliquid fuiſſe
αλκὸς. τῇ δὲ τοῦ σώματος ἀσθενείᾳ οὐ τοσοῦτον κακόν. Sed & illud
σφαλμένα non cohæret.

417.10. Missam iam nunc.] καταπυθιδῶν κνίδη. apparet
fuisse scriptum: sed quid pro καταπυθιδῶν scribi debeat, non a
quor. In voce ἀμφιπόλῳ alluditur ad Odyss. α. 190. Ex horto
hortenses philosophos dici Epicureos, ex alijs Plutarchi locis
aliunde est notum.

ibid. 25. Tumultum & strepitum.] Si ῥαχίαν ποιεῖν τ
scriptum est, sane tralatio est non nimis verecunda, vt tum
tum & fremitum significet, qualis est fluctuum maris ad
χίας. profecto autem sequenti pagina rursus ῥαχία est cum
φῳ coniuncta, versu à fine quarto. neq; ita multo post Agam
mnon rex regum dicitur: quod si ita scriptũ est, eo dicitur, q
sub se reges multos ea in expeditione habuit.

420.2. Sicut Ibin aiunt.] ὥσπερ τὴν ἶβιν. quid rei aut ma
riæ medicæ sit ἶβις, adeo non reperio, vt mendosum non dubit
locum. βρωμῶδες virosum significat. De Ibide aut accipi p
quis putet, aut quid ei cum rebus aromaticis rei? Fortasse ἶβη
est scriptum, aut quiduis aliud. Videant naturæ rerum periti.

421.10. Facete se hoc.] ὅτι τοῦτο ποιεῖ. Post hæc verba cur
asteriscum signari. Desunt enim alia, quibus causam reddit, c
tali vesceretur pane. Polybij liber ex quo hæc referuntur, per
& tametsi apud Tullium in Catone, ac in Suidæ collectaneis
fragmento Diodori Siculi de libro 32. plura de Masanissæ sen
cta ac duritie referuntur: tamen inde quod hunc impleat l
cum, peti non potest, quod sciam.

423. 8. Omni magistratu.] πᾶσαν ἀρχὴν ἐπανερόμεν
Sic Græcos loqui non puto. ἐπαιρόμενοι lego. 208.40. Qu
de sacerdotibus Ephesiæ Dianæ scribitur, ὁμοίως ἑκάστου posteri
vox in ἕκαστον aut in ἑκάστην mutari debet. in vtrum, non co
tendo. Certe Strabo lib. 14. Eunuchos scribit fuisse Dianæ E
phesiæ sacerdotes, qui Megabyzi dicerentur: sed ita, vt secum h
berent sacras virgines. de quibus vt accipiam monet me term
natio in ην, etsi accentus non respondeat, vitio (vt infinita a
lia) librarij fortassis. nam καλοῦσιν quidem accusatiuum requ
ri

nisi insolenter loqui voluit Plutarchus. Mutila sunt quæ se-
ntur, sensu interim liquido.

IN LIB. DE PRÆCEPTIS GE- rendæ Reipublicæ.

. 37. Ferre fortunam.] λαλκὰς καθύπερθε γαλά-
Verba sunt poëtæ alicuius, Pindari puta, aut alius Lyrici:
corrupta. Scriptus habet παρῆσαν. *mallem* παρέισαν. *Sed*
ninatiuus deest, qui cum χαλάζει *(super ζ in scripto ξ est*
otatum) congruat, & accusatiuus quem regat. Ego totum
nea versione omisi, cum sensum nullum exprimere commo-
n possem. Homeri locus qui initio citatur, est Iliad. ι. 55. Illud
s mirari non possum, quod interpres Saguntius hunc librum
iano inscriptum perhibet, præmissa etiam ad eum præfa-
ne, quæ nusquam (puto) extat: quando ipse quoque Menema-
nomen minime omisit, cui hæc præcepta conscripta & dica-
sunt. neque vero is Traianus fuit, sed Sardibus natus, vt ex hoc
libro sub finem non obscure liquebit. Librum Plutarchus
m agnoscit, in principio libelli de capienda ex hostibus vti-
te.

. 20. Consternata.] *legendum* πτυόμενος. *Sic est etiam*
scripto. Librarius π *&* τ *in vnam superne lineam contraxe-*
, inde ineptum πνεόμενος *inscius finxit. Paulo post pro*
ιος scribe Liuius, ex Drusi historia. V Latinum aliquando
υ exprimere Græcos, notum est: ita hic videtur Λίυιος *fuisse,*
totidem literis, ordine mutato, subrepsisse Γέλιος.

4. 32. Cum Demosthenes.] *non valde mihi arridet hic*
mosthenes, fortasse pro eo legendum δημοτικοῦ, *plebeius.*

5. 1. Adiutricem tamen.] ἀλλά τοι *legi ex scripto,*
η π. idem ὅθεν *pro* ὅπερ εὐστροφ. *&c. habet. & infra* Ἰκτίνῳ
η Ἰκλίῳ.

7. 16. Quam iudicialis.] δικανικοῦ μᾶλλον. δικανικὸς
bet & scriptus & impressus: & interpres, admittat in cau-

ſis forenſem dicendi acrimoniam, ſententias, &c. *ṅ*
vtrunq; ſenſu. Ego ſententiam ſum ſectatus, eamq; reſtitui. Q
Rempub. gerunt, eorum oratio in deliberatiuo genere quin pr
cipue verſetur, obſcurum peritis non eſt. In ſuadendo autem
diſſuadendo quin vel principatum teneant, graues nobiliu
hominum ſententiæ, exempla, apologi, aliaq; id genus, ne
ignorat. Paulo ante ἀγωνιάς. περὶ λόγον *legi pro* λόγων. *quod*
in ſcripto erat, & λαβὰς *omiſſum, perperam. Poſt* ἐπὶ δ᾽ τ
ἐφόρου.] ἔπι *ſcriptus, non probo.*

439.15. Rapax, clamator.] *lego* κεκράκλης. *ſcriptus* καὶ κεκράτ
quaſi ſi propria eſſent nomina clamoſorum hominum. inep
ſed & καὶ κεκράκλης *vitioſum eſt. ego reſtituo ex autore vnde eſt p*
titus. eſt enim ſenarius Iambicus ex Equitibus Ariſtophanis
Cleonem. Cycloborus, vt ibi & in Acharn. habet ſcholiaſtes, to
rens eſt apud Athenas. itaq; obſtreperam & aſperam vocem ei
fremitui comparat. Interpres horum vidit nihil.

439.37. Quemadmodum Ladam.] ὅπου δ᾽ ὥσπερ ἐπὶ τοῦ Λ
δα. *Hic locus mutilatus eſt. Ladas Alexandri magni curſor fu*
nobilis, cuius in Argolicis quoq; Pauſanias meminit, vt ſtatua
victoriam donati. meminit eius Solinus, vt mirifice celeris, h
quidem verbis: Primam palmã velocitatis Ladas quidam ad
ptus eſt, qui ita ſupra cauum puluerem curſitauit, vt arenis pe
dentib. nulla indicia relinqueret veſtigiorũ. & innuit Iuuenali

—— locupletem optare podagram
Non dubitet Ladas. ——

Ipſa vox, Varino & alijs tradentibus, hinnuleum ſignificat, a
nimal velox. Enimuero hæc verba, ὁ ψόφος ἦν, *&c. adhuc extã*
in epigrammatis Græcis, ſed longe diuerſo à Ladæ hiſtoria ſen
ſu: de cuius celeritate nominatim libro eius farraginis quart
extant eulogia. At in ſecundo libro luditur Pericles quidam it
tardus curſor, vt dubium reliquerit, ſederitne an vero cucurre-
rit. ſane dum ipſe adhuc funis qui ad carceres ſolebat eſſe, ſoni-
tum exaudiret, quippe à carceribus nondum latum progreſſu
digi-

itum, interim iam alium confecto cursu coronatum fuisse. adeo adscribere epigrammation libet.

Τὸ στάδιον Περικλῆς εἴτ' ἔδραμεν, εἴτ' ἐκάθητο,
οὐδεὶς οἶδεν ὅλως. δαιμόνιος βραδύτης.
Ὁ σάλπιγξ μὲν ὕπαληγγος ἐνύασι, καὶ στεφανοῦτο
Ἄλλος, καὶ Περικλῆς δάκτυλον οὐ προέβη.

autem, quod fieri potuit, vt in vetustiore aliquo epigrammate hic ipse versus in Ladæ laudem positus fuerit, qui tanta celeritate stadium confecerit, vt adhuc sonante à laxatione carcerum funiculo ipse coronã adeptus dicatur: quẽ versum alius (vt ineleganter fit) in diuersam vsurparit sentẽtiam: certe versequentia προσβάδων ἢ θριαμβάδων nullo modo cum Ladæ historia aut hoc versu cohærere possunt. nam in Ladæ laudẽ epigramma etiamnum hoc fertur, plane adsimile modo adscripti, suspicari possis, fortassis initium tantum epigrammatis esse: in alio disticho etiam ea insuerint, ὁ ψόφος, &c. sicut quod at distichon, priori disticho est ἀντίστροφον. Ita enim habet:

Λάδας τὸ στάδιον εἴθ' ἥλατο, εἴτε διέπτη,
Δαιμόνιον τὸ τάχος, οὐδὲ φράσαι δυνατόν.

uod eo magis puto, quia eodem libro, titulo in medicos, aliud rastichon extat, omnino ex forma prius adducti, atque huius Lada, expressum. Ἵν πρὸς τὴν χειὰν &c. Monstroso interpres nento loci huius dissimulationem occultarat. ego in mea verne pluribus verbis expressi. vox ἔνθα etiam in scripto est. paulo te τὴν εὐθὺς ex scripto & sententia est scribendum.

l. 33. Afranius autem.] Ἀφράνιος δέ. Non dubium quin Africani vox spuria sit, quamuis etiam in scripto expressa: neque enim vllum obscurum ego Africanum noui, vllum dem Pompeij amicum. Reposui ergo Ἀφράνιος. nam tametsi historia à me, quod meminerim, alibi lecta nõ est; id tamen nstat, Afranium Pompeij bello Mithridatico legatum eiusm singulari studio Consulatum in annum V. C. 694. esse nsecutum. tradunt hoc diserte Cic. 1. ad Atticum. Dio lib. 37.

Tum vox Afranij Africano ita est vicina, vt indoctus librar[ius],
cui ille ignotus esset, facile potuerit hunc substituere. Huc fa[cit],
quod superiore anno itidem M.Pupius Piso, quem Pompeius [...]
ipsum legatum Mithridatico bello habuerat ad comitia præn[...]
sus à Pompeio, operaq; & fauore eius vsus consulatum obtin[uit],
teste eodem loco Dione, vt is videatur esse, cui Afranius hîc co[n]-
cessisse annum dicatur. Itaq; meam emendationem doctis p[ro]-
batum iri, gratamq; historiæ non inelegantis restitutionem f[ore]
confido. Si quis quid certius afferet, agemus gratias. Interp[res]
quidem hoc quoq; mendum dissimulauit.

443.5. Violentorum adulatorum.] *οἰμωζομένων. Sc[ri]-*
ptus habet βιαζομένων. & nostram lectionem superne no[ta]-
tam. vide Equites Aristoph. vbi non ἀναμισθαρνεῖν est, sed ἀν[α]-
παιδεύειν.

449.24. Administrare.] *οἰκοδομεῖν. scriptus οἰκοδομῶν. eq[ui]-*
dem οἰκονομεῖν vel μῶν malim. Apparet eum præfuisse liquo[ri]-
bus dimetiundis, & farinæ, pastæ; aliarumq; rerum ad ann[o]-
nam pertinentium procurationi.

450.13. Omnibus præest.] *πάντα κεῖται. in margine scrip[ti]*
πάντα γίνεται. quod & malo.

453.15. Pardalæ nostro.] *Παρδάλαν τὸν ὑμέτερον. de Pa[r]-*
dala sub finem libri est, nescio an de eodem. scriptus ἡμέτε[ρον]
habet: supra υ notato. credo autem ὅρκων pro ὅρων scribendum,
quanquam sic quoq; accipi potest, eos finium suæ potestatis obl[i]-
tos, magistratuq; abusos, exitium sibi attulisse. alias iurisiuran-
di oblitum acciperem. Cæterum neq; φελεγ. neq; φλεγ. vt scri-
ptus habet, sed φολεγάνδριος scribi debere notum est. Mox scri-
ptus pro πλήθη male habet πάθη.

454.4. Estq; vtile.] *καὶ καρπὸν οὐκ ἐκ. Locus hic non est, ni fal-*
lor, integer. Si ante hæc verba periodum finias, οὐκ deleas, &
λαμβάνοντας pro τες legas, vt ἐξενέγκασθαι significet citare, pro-
ferre, cohærebit. Scriptus omnino cum impresso consentit.

456.5. Sthenonem.] *σθένωνα. Sthenis vocatur in vita eiu[s]*
ab eo

ωδε.pro πραίνεσον ſcriptus (ſicut & alibi legitur) πραίνετον.

7. 30. Mercede conducto.] μισθωτῷ.in ſcripto eſt μιστῷ τῷ. quis autem eſt ὁ τὰ τρία λέγων; forte τὰ τρίτα λέγων. quomodo ὁ δεύτερα λέγων eſt apud Plutarchum in Cicerone. vt ibi docuimus: eoq; minus me huius pœnitet coniecturæ, quod τριταγωνιστεῖν verbum in vita AEſchinis infra legitur. ἐν ex ſcripto ſupplendum poſt pro τὸν μὲν.

9. 7. Neceſſitatis præſcriptione.] ἀνάγκην. Scriptus in margine αἰτίαν, quod malo. nam & ἀνάγκην & κάλλος complectitur.

4. 7. Incredita.] ἄκραντα, non ἄκραντον. ſcriptus & lex ominis.

9.3. Quæ iniuria affici.] τὸ μᾶλλον. τὸν legebatur, confuſo ſu. Scriptus τὸ habet, pro παρόντες autem legerim παρέντες, t παριέντες.

0.1. Delphi Cratetem.] ἀποκλείναντες οἱ Δελφοὶ. legetur etiam in ſcripto, ἀδελφοὶ. Sed ego populum hoc, non priuatos feciſſe, arbitror. ἀνῳκοδ. pro ἐνῳκ. ex ſcripto.

IN LIB. DE VITANDO
ære alieno.

71.4. Plato in legibus.] Locus eſt libro octauo.

id. 9. Eos autem vult.] Lego δεῖν δέ. legebatur etiam in ſcripto δεῖ. ſed infinitum nimirum ſententiæ ſeries requirebat.

id. 39. Neque videre ſuſtineamus.] μηδὲ ὁρᾶν. deeſt verbum, puto ἀνεχώμεθα aut ſimile. nam παραδεχώμεθα ſubiunctiuum etiam ſcriptus habet.

Paulo poſt συμπειρασθέντας. vox huc nihil faciens. in ſcripto ſupra notatum eſt συσπειρασθέντας, inuolutos, quomodo Horatius ſe ſua ait ſe virtute inuoluere, 472. 9. Vbi par erat contractis ad ſola vtilia cupiditatibus, iis nos inuoluere: inutilia autem & ocioſa, &c. Sic plenius expreſſimus Græca.

μᾶλλον ἢ οὐδ' αὐτοῖς. scriptus non sine litura, μᾶλλον ἢ
τοῖς. mox δέρτρον ἔσω δύοντες. Alludit ad vultures Tityi
dyss. λ. 578. ἐφεστῶτες, & sensus requirit, & scriptus habet. n
ὁ γὰρ οὐ γράφει. lege οὐ pro οὐ.

ἐν αἰνῇ. sic & scriptus, & est Homericum, Iliad. γ. 20. & p
sæpe alibi. quid enim hîc ἔνι? Solebat autem Crates versus
mericos alio detorquere, sciteq; illis vti, vt alibi tradit præte
lios etiam ipse Plutarchus, cuius rei hîc est exemplum. Fuit e
primus versus,

Καὶ μὴν μίκυλον εἰσεῖδον χαλεπ' ἄλγε' ἔχοντα.

Ad imitationem Tantali in Homerica Necya. 581. Cleant
responsum est mutilatum. Aliquanto supra locus est fœde
stinctus, post Musonij responsum. Sic lege, & intelliges, κιν
αὐτόθεν ὑπομνῆσαι τοῖς φαινομένοις ἐνὸν, &c. Versus Empe
cleos qui sequuntur, correxi in libello de Iside & Osiride. sub
nem fere ex Odyss. ε. 264. & 439. locus est, vnde nullo nego
emendabis, εὐώδεα in θυώδεα. ac leges deinde γαῖαν ὁρώμεν
—— καὶ διασωθείς.

IN PLATONICAS quæstiones.

478. 18. Contentionibus.] ἐν ἔρισι. *hoc ex coniectu*
(nam scriptus hunc librum non habet) repono. pro ἔπεσι, qu
etiam in Aldino est. Emendaui & alia ex iudicio, quæ facile
obseruabuntur, & (vt spero) probabuntur. Numeros probl
matibus addidi. infra ὁ μαθὼν παρὰ τοῦ μὴ εἰδότος. μὴ illud v
detur officere sensui. Sub finem quæstionis est τρέφοντος manc
sententia. Ego asteriscis additis ostendi, sicubi non integrum e
locum aut mendosum putarem.

480. 4. In Phædro Lysiam.] Καλλιπίδαν. *vide an no*
sit μνημονικὸν erratum, si vox corrupta non est. hæc sane verb
in Phædro leguntur. Ἐν τῷ πρόσθεν δ' εἶπε λόγῳ σοι ἀπ' αὐτοῦ
εἴπομεν φαῖδρός τε καὶ ἐγὼ, Λυσίαν τὸν τοῦ λόγου πατέρα αἰτιώ

μενος

…ν@, παῦε τῶν τοιούτων λόγων. *Non dubito autem quin re-legerim* φύσεις *pro* φύνησις, *euidenter id ipsa loci huius sen-tia docente. ante* τῇ μεταφορᾷ *locus est mutilatus. Paulo post* ἑαυτοῦ *lego* ἀφ'. *inde* καὶ κριτηρείῳ, *lege* κριτήριον ἓν τῶν εἰδῶν, *c. manca.*

…1. 33. Ob sui exilitatem.] εἰς μακρότητα. *lego* μικρότητα, *m alterum non congruat.*

…2. 11. Et vero diuersis.] καὶ μὴν ἀμερὲς. *sic emendan-m. cum confusis distinctionibus praeterea* καὶ μὴ *nullo sensu le-tur. Mox.* 15. Priuationis expers.] ἀπάσης στερεό-τητ@. *profecto* στερεότης, *soliditas nihil hic, nisi petitionem prin-ij facit: & linea ac superficies* στερεότητ@ καθαρὰ *sunt, soli-tatis omnis expertia vtique, non tamen* ἀμερῆ. *Iudicent do-i, an non sit legendum* στερήσεως. *nam* στιγμὴ, *punctum, quo ieæ diuiduntur* τῷ ἀμερεῖ *proxima, est priuatio,* στέρησις. *Sic ristoteles* γ. περὶ ψυχῆς *docet.* ἡ δὲ στιγμὴ, καὶ πᾶσα διαίρεσις, τὸ ὄντως ἀδιαίρετον δηλοῦται, ὥσπερ ἡ στέρησις. *Quod autem m multo post infra de vnitatis, punctique natura dicitur, vide-r esse repetitum ex Aristotele,* ὑστέρ. ἀναλ. ά. *cap. 23. & 25. quæ ia alibi explicaui, hic omitto. quæ præcedunt, mutila sunt, nsu satis perspicuo.*

…85. 24. Vna causa adferri.] ἐπάγειν *lego. nam hoc verbum ngruit, non* ὑπάγειν.

…87. 10. In loca vacuata.] κινουμένας *est scriptum pro* κενουμέ-νας, *quod res ipsa docet. In quæstione 7. in animæ definitione A-istotelea* ἐντελέχειαν *esse, non* ἐνδελέχειαν, *sciunt docti. Mox* …ειθμῶν χρόνῳ *erat. at sensus genitiuum exigit, & eo casu legi-ur apud Plat. pag. Basil. vlt. 482. vnde hæc descripta sunt.*

…488. 23. *In Empedoclis versu,* dum lucem intercipit.] ὑφι-σαμένη *lege. In dicto Pythagoræ de tempore* τὴν τοῦτου ψυχὴν, τοῦ-του *mundum videtur significare, aut potius locus esse mancus. aliter in Placitis refert lib. 1. cap. 21.*

490. 6. Imum in iis.] νέατον δὲ τὸν. *forte* νέατον δὲ, τὸν

ἐν τοῖς ὑπ.σελ. *Et alia sunt remedium desiderantia.*
49c.33. Cum ratione.] ἀλόγως τῇ. *certe sensus εὐλόγως p*
scit, aut οὐκ ἀλόγως, nisi forte ἀλόγῳ malis.
Ibid. 36. Hirtum circa aures.] περὶ ὦτα λάσιον. *er*
περὶ ὦ ταλάσιον. *quod quidem stare non potest, & Talasi*
male huc vocetur. περὶ ὦτα λάσιον, *esse legendum satis consi*
ex Phædro Platonis, vnde hic locus desumptus est. Supra sim
lem errorem notaui in de ει *Delphico,* ἐξώδια τείβοντας *pro* ἐξ
διατείβοντας.
493.32. Euenus quoque.] ἔτι λέγομεν, ὅτε. *Locus lacer*
confusus, ac qui solis coniecturis periculose curandus appare
Eueni dictum etiam in lib. de adul. & am. discr. refertur, idem
Prodico tribuitur in præceptis de tuenda sanitate. Vt semel a
cam, quid de locis hæc abs me præteritis senserim, satis mea ve
sio docebit. neq; ingrati erimus meliora docti.

IN LIBRVM DE PRIMO frigido.

498.14. ἰαίνεσθαι vocat Homerus] *Iliad.ο.103. & Iliad.*
600. de qua voce supra etiam aliquid annotauimus.
500.24. Naturæ ordine.] ὡς φύσει πρὸς τὸ πῦρ. *legitur et*
iam in Aldino (non enim habet scriptus noster hunc libellum
ὅς φησι, *nullo sensu. Plumbeas autem Aristotelis* ἀκόνας *non in*
telligo satis, quanquam etiam in sexto Symposiacorum, capit
quinto & octauo, fit eiusdem rei mentio.
501.23. Sursum exhauriunt.] τὰ ζέοντα τῶν ὑδάτων ἀνο
ρύτλοντες. *hoc verbum huc non quadrat. Infra cum hoc argu*
mentum refellitur, proxima pagina, ἀναῤῥύσεις *legitur. quo*
& ipsum nihil (quod sciam) significat. ἄρνειν *quidem est hau*
rire, & ἀρύτω *idem dicitur.*
503.16. Non ab aëre.] τοῦ ἀέρος τει * ον. *Locus cor*
ruptus, & mancus. vide autem an non pro εἰ γὰρ αἰτία, *legen*
dum sit εἰ γὰρ ἀεὶ τό: *sensus quidem hoc flagitat. Paulo post*

γὰρ ἃ τῶν ὠρῶν. Turnebus legit ὀρῶν, cui facile adstipulor, vo-
ἄκροις quasi digito hanc lectionem demonstrante. aliquanto
erius pro οὔσης πυρώδους, scribendum οὐσίας πυρώδους. non qui-
n sum nescius, ætherem etiam feminino genere dici à Græcis:
neq; id huc facit, & τῷ αἴθερι scriptum est perspicue.
5.1. Tanquam clauo.] ὥσπερ ἥλίῳ. Hoc quid sit, sane non
equor, & mendum suspicor. Forte ἥλῳ legendum. Paulo an-
magis etiam probabilem.] ἀλλ' ἀπιθανώτερον, lego cum
rnebo ἀλλὰ πιθανώτερον. Post ex Empedocle χεδυῶν φι-
πιτα refertur. quod si quis recte legi putat, quid sit χεδυνὸν,
im explicet. Ego σφεδανὸν legendum arbitror: quæ vox &
hac lectione non procul abludit, & sensum satis commodum
bet: cum Eustathio teste sit παρὰ τὸ σπεύδω, & τὸ σφοδρὸν
nificet. κλίτλα.] hæc vox mihi valde est suspecta. neq; habeo
od commode subijciam. Turnebus Vestam legit, cui vox στάσις
fragatur. vt sit παρὰ τὸ ἑστάναι ἑστία. non ignoro ab Ebræis vo-
n deduci: sed id huc nihil. sicut οὐδὲ λεῖπον nihil est, & locus
n integer. Sed paulo post χάλικας scribendum, cum male ha-
tur χάληκας. & de lapidibus eum loqui non sit obscurum.
χροτέρου πολλοῦ ποτοῦ. Vide hac ipsa de re Plutarchum libro
to, problemate quinto συμποσιακῶν.

IN LIBRVM DE GLORIA Athenienſium.

9. 39. Apparet initium libelli abolitum esse, aut interce-
um. Neq; dubium est, quin hoc initium præcesserit Themi-
clis responsio ad eos duces Atheniensium, qui qualiterquali-
re bene gesta se ipsi æquabant. quibus ille de feriis & die τῆς
ἑορτῆς καὶ ὑστεραίας apologum retulit. res nota cum ex alijs, tum ipso
utarcho in vita Themistoclis, de fortuna Romanorum. alibi.
st 510.8. pro Tolmia Tolmidam posuimus ex ipso Thucydi-
.α. ibidem 18. A Themistogene.] καὶ Θεμιστογένη. γρά-
ας est repetendum ἀπὸ κοινοῦ, nisi aliquid desit. Locus Xeno-

phontis est initio tertij ἑλλωικῶν. Clinodemus quid histo scripserit, nescio: atq; adeo an hoc nomē sit integrum. apud Plutarchum & alios & Cleodemus & Clidemus historici citantur. neq; tamen nescio ista nomina omnia eodem recidere. Διυλλ gemino legitur apud Athenæum libro decimotertio δειπνοσοφιςῶν. vbi citatur testis amoris inter Demetrium Phalereum Lampetonem. 510.33. Colorum temperationem diuersorum.] φθορὰν. recte sic legitur. vide infra Sympos. vnde versionis nostræ rationem cognosces.

511. 24. Deliberarent.] ex sententiæ necessitate βουλευομένοις scribitur, cùm singulari nominatiuo legatur historia cum iniuria. Post de pictura pugnæ τὸ σύγγραμμα nil quadrat.

512.30. Erœensis.] Θέρσιππος ὁ ἐρωεὺς. Sane Atticum hunc hominem fuisse iudico. π geminaui. Sed gentile hoc mihi suspectum est. Apud Stephanum reperio ἐρχιάδας δῆμον φυλῆς ἱπποθοώντιδος. at inde hoc vix potuit deduci, mallem ἐρχιεὺς.

515.13. Misisse.] ἀπέστειλαν. solœcismus est, nisi ἀποστεῖλαι leg. Post καὶ λόγου ἀξ.] lego κἂν, ex sensu.

514. 5. Vt lege Areopagitæ.] In Græco est, lege cautum, quis Areopagita comœdiam faceret. ego latam ab Areopagitis puto, qua omnem huiusmodi scriptionem vetarent. meminit non vno loco Flaccus noster. Infra 514.29. Cornigeri.] κεραστίνου. forte κερατίνου. Sed omnia sunt confusa.

515. 24. Audi Alala.] Κλῦθι Ἀλαλὰ. Sic legendum, non ἄνεγὼ. Pindaricum est, supra quoq; citatum de fraterno amo. Quid autem est paulo post νυχοτάλαυλοι.

516. 12. Sexta vltra decimam.] ἕκτη δὲ μηνὸς habet Græc. ita sexta die dicitur Chabrias apud Naxum vicisse. quod me do non vacat. In Camillo scribitur, circa plenilunium esse factum, vt fortaßis scriptum fuerit hic. ἕκλη δ' ἐπὶ δέκα τοῦ αὐτοῦ μηνὸς, &c. & sic planißime legitur in Phocione. Certe decimam sextam mensis diem πανσέληνον mox ipse ponit hic.

16. 36. Rei ad Platæas gestæ.] περὶ ἀγγελίας νίκης. *vitiose. nota est Aristidis ad Plataeas res gesta. itaq; lego* τῆς Ἀριστεί-δου ἐν Πλαταιαῖς νίκης. *Mox* Θρασυβούλου καὶ Ἀρχίου. *Locus mancus. Thrasybuli historia nota est. Archiam tyrannicidam nullum noui, sed Archiam Thebanorum tyrannum à Pelopida interfectum scio.*

8. 9. Cononem de iniuria.] Κόνωνος ἀνοίας, *est legendum* αἰκίας, *ex ipso Demosthene. Libellus hic est capite & fine truncatus, & aliàs varie deprauatus.*

IN LIBELLVM DE exsulio.

9. 13. Lacedæmon nomine ciuem.] Οὔνομα, καὶ Σπάρτας. *Pentameter mutilatus. Totum hoc carmen Fuluius Vrsinus, vir longe harum rerum callentissimus, præfixit fragmentis Alcmanis à se congestis, & cum feminarum Græcarum aliarumq; Lyricorum fragmentis in lucem datis. secutus (puto) bonos codices & eruditas coniecturas. neq; me pigebit cum bona eius venia adscribere.*

Σάρδιες, ἀρχαῖος πατέρων νομὸς εἰ μὲν ἐν ὑμῖν
　Ἐτρεφόμην κέρνης, ἢ τις ἀνὴρ βακέλας
Χρυσοφόρος, ῥήσσων καλὰ τύμπανα. νῦν δέ μοι Ἀλκμὰν
　Οὔνομα, καὶ Σπάρτας εἰμὶ πόλεως ναέτης,
Καὶ μούσας ἐδάην Ἑλληνίδας, αἵ με τυράννων
　Θῆκαν Δασκύλεω κρείσσονα καὶ Γύγεω.

Voces κέρνης *&* βάκηλος *explicatas inuenies in Varini lexico.* πόλεω *est synalœpha, vtcunq; insolens. Dascylem Phrygiæ fuisse tyrannum aut vicinæ Bithyniæ apparet, vnde vrbi & lacui nomen.*

20. 40. Commigratio.] ἡ οὐ παροῦσα κατάστασις. μετάστασιν *dixit, nisi molli vocabulo voluit vti, non obseruata nimis diligenter proprietate, sed sermone* ὑποκοριστικῶς *ad affectionem eius cui scribebat accommodato.*

521.32. In Diomeam.] *Μελίτης εἰς Διώμιδα. Melita δῆμος est Oeneidis tribus apud Plutarchum in Solone, & alios. meminit Stephanus. sed Διώμιδα nullam inuenio. Διόμεια hab Stephanus, δῆμον AEgeidis tribus, à Diomo Herculis amas Locus de Deo & iustitia est Platonis libro quarto de legib. μ χρὰν pro μακρὰ ex sensu reponendum.*

522. 34. Ad Euxini.] *ἄκρας ἐπὶ. Senarius est, sed scazon, n pro Πόντου poëta aliud scripserat.*

523. 15. Cinarum asperam.] *Κίναρον, nomen vitiosum vt puto. Sed verba sequentia σκληρὰν, &c. Iambicum faciu senarium,*

Sterilemque, duramque, & rebellem cultui.

In fine paginæ οἰκεῖον. lego οἰκείων, aut οἰκεῖν.

523.40. Leuem cupressum.] *ἐλαφρὰν κυπάρ. Hæc Pindar ca non sane vacare puto menda.*

524.14. Berecynthia arua.] *Vide Strabonem in calce duod cimi. Epigramma autem Theocriti Chij in Aristotelem, cui aliquanto post fit mentio, integrum ex Aristotele refert Eus bius libro προπαρασκευῆς XV.*

526. 10. Non curæ nobis est.] *οὐδὲ νῶϊ μέλει. Sic sensu requirit pro μέλλοι. deest tamen ἀνταπόδοσις ad illud ἀντ θῆς. Versus Euripidei de Athenarum laudibus partim sunt e Erechtheo, & referuntur à Lycurgo in oratione contra Leo cratem (pro διαφορηθεῖσαι βολαῖς, quod expungere nolui, i est διαφορεῖς ἐκπεσμέναι.) mihi nostra magis placet lectio. e autem omnino scribendum εἰσαγώγιμοι, vt & ratio poscit, C isthic legitur. Reliqui εἰ δὲ πάρεργον aliunde sunt adducti, c mutili. legendum εἰ δὴ, & κεκεραμένον amoto συν. De Herodo to Plinius libro duodecimo, capite quarto. Strabo libro decimo quarto, alij.*

527. 24. Troadem Lyco.] *Λύκων ἐκ Τρῳάδος. legeba tur Γλύκων. ego philosophum Peripateticum Glyconem inue nio nullum. De Lycone autem libro quinto, Diogenes Laërtiu scribi*

ibit, eum Stratoni successisse, Τρωαδδεύς, ab eo dicitur. pro
ο non sum veritus reponere Χῖος. nam Aristo Chius fuit, quod
Cicerone, Plutarcho & alijs est notissimum. atque adeo in qui-
dam libris incuria operarum Aristochius legebatur. Cæterum
us vitiosa distinctione erat deprauatus, & Critolaus Stoicis
criptus, quem ex Cicerone abunde constat fuisse Peripateti-
n. εἰ autem, non εἰς legendum est, vt supra εἰ τὴν Περιπατητ.
inquit, Stoici te iuuant. Quod autem Cleanthes Lysius dici-
, falsum est. forte legendum Λύκιος. Assus patria Cleanthis
t, testibus non tantum Diogene & Suida, sed etiam Strabo-
lib. 13. Clemens Alexandrinus προτρεπτικῷ eum facit Πι-
δέα, vt fortasse Λύκιος hic dicatur. quando etiam in Lycia
us fuit. tutissimum est Ἄσσιος legere pro Λύσιος. & manu-
ptis in libris tantæ vicinitates sunt horum elementorum, vt
are librarius indoctus facile potuerit.
3. 1. Philippus.] *Φίλιππος ἐν ἠπείρῳ. Vide ne sit φίλιστον.*
n Philippum quidem historicum non noui, nisi quod Athe-
is cuiusdam Philippi meminit alicubi; qui de Legib. scripse-
Tamen Suidas Philippum Amphipolitam historicum refert,
de Rhodo & Co scripserit. Ego Philistum malo.
). 10. Mihi male faciunt.] *ποιοῦντας. asterisco indicatum*
ui deesse responsum Theodori, quod apparet germanum fuisse
quæ apud Ciceronē feruntur, non magnū esse, quod cantha-
is vim sit consecutus. iussit fortasse eum hæc quoque purpuratis
minari. Indidem intelliges Cyrenem ei patriam fuisse. Ver-
de Phœnissea Euripidea, ex ipso poëta corrigere cuiusuis est.
). 40. Castumq; Apollinem.] *Ἀπόλλω legi, vt constaret*
arius, & simul sententia. Empedoclis autem versus ita pote-
n ex coniectura corrigere, vt fortassis mea pro ipsius verbis
stituerem, quod fecerunt in alijs alij. Sensus quidem etiam
mendis elucet. & alibi versus refert de dæmonum pœnis ac
plicijs Plutarchus. & hexametros debere esse omnes constat.
tus est etiam hic Empedoclis versus:

χαίρετ᾽ ἐ

χαίρετ᾽, ἐγὼ δ᾽ ὑμῖν θεὸς ἄμβροτος, οὐκ ἔτι θνητός.
pro φεῦ *paulo post* φάγει *restitui.*

IN LIB. DE INVIDIA ET ODIO.

532.26. Fide maiora bella.] *ὥσπερ ἀπίστους τινάς. forte de πολέμους. Sunt & alia quædam talia. sed δέοντι χρῆσθαι ἐν οὐ δέο non libuit mihi, occupato in Plutarchianis.*

IN CONSOLATIONE AD suam vxorem.

535.1. Laturam me præsente.] *Sub initium,* οἴσειν γινομέ *legerem* παραγινομένου.
535.16. Bilis vacuitas.] *ἀχολίαν καὶ παρα. lego ἀχολίαν.*
536. 8. Non enim in bacchationibus.] *Allusio ad noti simos Euripidis versiculos è Bacchis, qui etiam in Tib. Gracc nostri citantur.*
536. 33. Admirationem traxeris.] *παρέχεις. malim iisde literis* παρεῖχες. *Sed statim pro* χάρωνος *lego* χαίρωνος. *cred enim Chæronensem à Chærone vrbis instauratore filio nome dedisse. Plutarch. initio* πολυπραγμ. *proximæ paginæ vers quarto* ὅταν *expunxi, quod sensui officiebat. Mutilata sub fine & in fine restituet, cui* ἀντίγραφον *copiam faciet.* πολλῶ *quidem facile fuit pro* πολλῶ *reponere: & versus integer etia apud Plutarchum extat in altera consolatione,* φύνται δ᾽ ὅπω ἥκιστα πύλ. *&c.*

IN LIBELLVM DE FATO.

Huius libelli dissertatio salebrosa admodum est, & in emendando quoque nimiam diligentiam non adhibui, cum viderem frustra me sine codicum auxilio laboraturum. facilius integrum hac de re commentariolum compositurus, quam hic meas cogitationes periculo curiositatis expositurus. Versio mea aliter habet interdum, quam Græca sonant. correxi enim in meo libro quædam ex Platone, alia Grammaticis fretus rationibus.

paucu-

cula tamen quædam annotauimus. 541. 14. At fatum
od.] εἱμαρμένη τῇ κατ' οὐσίαν. Post εἱμαρμένη deest verbum,
ρηται, εἰρήσθω, aut simile. Ac legendum τῇ δ' κατ'. non enim
urum est, descriptionem hanc alterius esse fati. Deprehendi
modo etiam Turnebum idem sensisse, virum incomparabili
rina. οὐ συμβαίνει αὐτῶν οὐρανίων. pro αὐτῶν lego ἀντὶ τῶν.
δηλοῖ.] δῆλον. ἀλλ' αὐτὸ μόνον τὸ ἑπόμενον.] μόνον.
.. 28. Tum si neq; ortus.] οἷον εἴτε γενέσις. Qui hucusque
um orationis defectum senserunt (in quibus meum nomen
m profiteri) ij videntur mihi nihil hic quoque debuisse desi-
re. Satis enim respectu reliquorum & continua & commo-
tque apta videtur esse ratiocinatio.
. 10. Cuius etiam contrarium.] οὐ καὶ τὸ ἀντικείμενον
νατον. Res ipsa δυνατὸν poscit.
3.16 Igitur postquam vniuersum.] In Timæo, editionis
liensis, pag. 481. locus est integer. inepte asteriscis tot hæc no-
s, quod idem etiam de alijs intelligas velim.
. 17. Loquitur Theages.] legebatur θεατὴν. At prope
m Theagis verba hæc extant, indeque nullo negotio emendabis
vitiata. Paulo ante τὴν εἱμαρμένην γεινομένη. lego τῆς εἱ-
μένης γινομένη. nisi mutilum locum velis putare.
. 40. Ignaua oratio.] Ex Cic. de Fato & alijs hæc ἀργοὶ
itue pro ἀγροὶ. Nam ἀργὸς λόγος sophisma fuit, mala fati
rpretatione fretum. Apparet non librum hoc esse, sed Eclo-
, neque integram, neque satis accuratam. Et tamen quidquid
versio & emendatio nonnullo nobis labore constitit.

IN LIB. DE MVSICA.

. 16. Siue triplex.] καὶ τειμελής. forte τειμερής, vt infra.
terum supra 551.31. Philammonem Delphum.] φιλ-
μονα τὸν Δελφὸν legendum est, non ἀδελφόν. quod men-
n etiam alibi annotauimus. hic quidem statim Delpho-
n mentio est, & infra Delphus dicitur. Delphum fuisse
suspi-

suspicari licet etiam ex Ouidij 11.*Metamor. Cæterum ego m*
gis commentario, quam annotationibus hunc librum indig
puto.& alicubi asteriscis signaui, quæ vel mutila mihi, vel fa
viderentur. Rem ipsam fortasse tractandi suus erit aliquan
locus, & ea de nobili mathematices parte harmonica differe
copia, quibus doctiores excitemus ad hãc quoq; scientiam in l
cem è tenebris excitandã. Dux tantum nobis, & autor opus
564.33. MVS. Dicam.] *Versus Pherecratis apparet esse sen*
rios, & pleriq; constant: sed septimus fine, octauus initio car
ego operam his ex coniectura emendandis nolui ludere. Ἄλλ'
pro ἂν *legi* οὐκ *puto sensum iubere.* Nam de voce ἄτλικος *non a*
modum dubito, cum supra in libro, vtrum doctrina an bello c
riores fuerint Athenienses, malus hic dithyramborum scripi
Atheniensis commemoratur. Inserui etiam personarum liter
primas. Et post M. videtur δεῖ, *aut aliquid desiderari. Abund*
βαδίζουσῃ. *Quid autem sint* νίγλαροι, *apud Aristophanis sch*
liastem inuenies in versum Acharnensium, qui habet νιγλάρ
συειγμάτων. *Suidas inanem verborum pulsationem & supe*
uacaneam exponit, τερέτισματα.
567. 15. Vnde Pæon componatur.] Ξωύοισιν. *Vox suspe*
cta, si genuina est, ζωύθεσιν *significat, constitutionem, à futu*
ro verbi φέρω. *Ego etiam in vertendo multa dißimulaui: re*
non inexplicabilem quidem, sed tamen obscuram & difficile
in medio relinquens, cum non esset pertractandi locus. Paulo po
de διὰ πασῶν, περὶ μὲν τῆς χρόας. *illud* χρόας *nihil huc faci*
malim χρείας: *etsi & hoc lubrice. Sed de his, vt spero, accuratiu*
suo loco, & per otium.

IN EPITOMAM COMPARATIO-nis Aristophanis & Menandri.

In hac laborare nolui, cum neq; extet Menander, nisi in reli-
quijs: & ex Aristophane poßit qui vult curare cætera. vt ex A-
charnensibus τειχοβρῶτες (Haarwürm) *pro* τειχοβόστρυχες.
& τυρόν. *pro* γυρ. *Vtinam ipse Plutarchi proferatur liber.*

IN

IN VITAS DECEM RHETORVM.

Antiphonte. I.

. 32. Eetionea.] *ἐπετείχισο ἡ Ηʼετιωνεία. Etiam in scri-*
vitiose legebatur, ἡ Ετιωνία. idq; interpres secure fuit se-
s. ego historiæ fidem imploraui, quæ extat apud Thucydi-
libro octauo. Stephanus quoq; & Suidas ita vt ego corre-
legunt, alterumq; Piræei promontorium fuisse Ectioneam
unt.

. 1. Mansuetior.] *ἀλλʼ οὗτός τε ἂν ἡμερώτερος. Vi-*
ur esse verba Theopompi, initium eorum, quæ is de Anti-
nte scripserit. Scriptus pro ὑπὸ τῶν λ΄ habet ὑπὲρ, quod non
o. Et hæc verba sic ibi habentur: ἀλλʼ οὗτος ἂν ἡμέστερος
. Habet etiam πυλίνη, & quid hoc rei sit, docet Suidas, itaq;
uoties citat Athenæus & infra Plutarchus sub finem primi
tis, secundi libri Symposiacorum. itaq; πιτυώδη amoue.
πρεσβύτην lego πρεσβύτην. non enim puto vel legatum
uisse, vel legatum à Dionysio, vtut tyranno, interfectum.
oriæ meminit etiam alibi Plutarchus, vt de discrim. adul.
mici. Sed & in vita Antiphontis orationum reliquiis præ-
est πρεσβύτης, hac ipsa de re.

.27. Hippocratem prætorem.] *In vna linea duo voca-*
expungo, ἰατροῦ, & ψήφισμα, quorum posterius ex inse-
nte versu irrepserat, prius plane ridiculum est, & à deo me-
rum Hippocrate Coo mutuo nulla commoditate sumptum.
etsi interpres στρατηγοῦ omisit, vt Atticum quoq; Hippocra-
scilicet medicum efficeret. Paulo ante pro ἀγγελίας puto le-
lum εἰσαγγελίας. nullum enim comperi crimen isto nomine.
pro ἐπεστράτευε, scriptum secutus, ἐπεστάτει lego, quæ vox &
ca est, & huc quadrat. Sic infra in Lycurgo, καὶ τὸ Διονύσου
τρον ἐπιστατῶν ἐτελεύτησε. Sub finem εἰς τὸν, deest aliquid.
rpres multa monstra habet, & inter alia Dinarchum: ad
n nihil hoc quidem iudicium pertinebat.

ANDOCIDE. II.

578. 32. Reditum flagitantis.] καθόλυ δεομένυ. Legebat καθόλυ, & vertit interpres in totum. ſed Λ & Δ literæ ſunt pe ſimiles. Exſtat autem oratio Andocidis de ſuo reditu. Sunt a tem ſupra etiam mutila quædam & ambigua. maxime de ἑ μῶν τεειχοπῆς hiſtoria. quam tamen ex Alcibiade poßis, ipſe cognoſcere Andocide. Quid ſit πυεινὸν σέλινον, fortaſſe ali aliquis inueniet. ego quærere non poſſum. Totum iſthuc, Herm Andocideo corrupto interpres omiſit.

LYSIA. III.

579. 18. Eudemum & Brachyllum.] εὔδιδος. ſcript εὔδιμος: forte εὔδημος: βεάχυλλος autem poſt dicitur: etſi v tioſe Branchylus impreſſum ſit.

579. 28. Cum aliis c c c.] μετ' ἄλλων τειῶν. Imo τειακο σίων, vt eſt apud Dionyſium Halicarnaſſenſem in huius vit. vbi ἐκλυθεῖσι falſo in Pariſ. legitur, in Aldino melius ἐκληθεῖσ eſt enim ſcribendum ἐγκλυθεῖσι. quod noſter voce αἰτιαθεὶς ex preßit. Sed & vox Καλλίᾳ ante Ὀλυμπίαδι eſt ita poſita, v videatur deeſſe aliquid. Et Clearchus mox Cleocritus dicitu

584.24. Anteiuerit.] Locus corruptus. vtiq; autem legendu ἔτεσι, non ἔθεσιν. ſcriptus recte. Philiſci epigrammatis primu verſus eſt vitioſus, ὦ abundante, & fine deficiente, niſi δεῖξι eſt per ἐπίζευξιν repetendum. quod non cenſeo. vix ſenſus elic poſſe videtur. itaq; meas diuinationes ſi flocci facias etiam, non ſuccenſebo. dicendum quippe putaui mihi aliquid potius, quan nihil.

ISOCRATE. IV.

581.6. Erechthienſis.] τ Ἐρεχθιέως, ſcilicet ſummi Pontifi- ces erant, vel alibi, vel adeo Athenis, ciues neutiquam primarij: & qui tibicinibus alendis quæſtum facerent: eſſentve aut habe- rentur, vt eſt de huius patre apud Philoſtratum & Suidam, ipſi αὐλοποιοὶ. Interpres harum Vitarum Robertus Britannus per-

hibuit,

buit, eum sacris mediocrium ciuium præfuisse. nimirum falso.
on ego primus de huius libelli vitiis conqueror. Sed hîc quidem
ederi facile potui. Memineram enim apud Stephanum in
εχθία legisse me ὅτι ὁ Ἰσοκράτης ἦν ὁ ἐρεχθιεὺς, & insulsus li-
arius literarum sectatus similitudinem, locum corrupit, no-
ore ἀρχιερέως voce pro ἐρεχθέως ingesta.
ı. 13. Myrrhinusio.] Μυῤῥινουσίου. *post hæc verba, aut hæc,*
t his respondentia extrita sunt ἄρχοντος Ἀθήνησι, Λυσίου μὲν
ὁ νεώτερος. *Rem ita habere, facile deprehendes. Dionysij Hali-*
rnassei de hoc oratore inspecto libello. Κείου *quoque scribendum*
, non Κίου. *Fuit enim natus Iulide Prodicus, in insula Ceo. Sui-*
s & multi alij. Hoc mendum & alibi haud raro obrepsit.
Paulo post βότωνος.] *sic & scriptus, nomen mihi suspectum.*
bid. 29. Orationes composuisse.] *Legi* ἄλλοις δὲ μεμελε-
ηκώς. *Eadem coniectura fuit doctissimi amici nostri Wolfij,*
uem (vt virtus eius singularis, & doctrina merito suspicienda
oscunt) honoris causa nomino. Quid enim sit μεμαρτυρηκὼς
ı hoc loco? Et pro εἰπὼν, εἰπεῖν *legerem.* διανοηθεὶς *vtcunque po-*
est ferri, etsi ἃ διενοήθη *idem mecum malit.*
82. 15. Leges Athenien.] νομοθέτης Ἀθηναῖος *aut*
ominatiuo casu est gentile legendum, aut legendum est νομο-
θετήσας, *quod mihi magis arridet. Illud porro* μονὰς *vitiosum*
st. Quid si legendum sit χιλίας μὲν μνᾶς, ἃς εἰσεπ? *Sed summa*
ieret prægrandis. Denique infra est, ipsum docuisse decem minis:
uas pro mille accipi drachmis, si centenæ drachmæ (quod no-
ıum non est) in minam veniant, non video quid vetet. Scri-
otus χερωνίδου *habet.*
592. 36. Ad Philippum.] τὸν δὲ πρὸς φίλιππον. *etiam scri-*
ptus habet τοὺς, *sed non arbitror eum plures ad Philippum ora-*
tiones scripsisse. Cæterum proxima periodus distinctionibus pla-
ne erat fœdata. Quod autem de opibus dicitur, haud dubium
est ad Isocratem, non ad Aphareum pertinere. 583. 6. Ad in-
struendam triremem.] τριηραρχεῖν *repone ex sententia.*

Infra ostenditur, Plathanen Hippiæ oratoris vxorem fuisse non vsq; adeo sit difficile sententiam elicere: verba mutet cui cet aut libet.

583.2. Qui in globum.] *βλέπτευτος non βλέπουσι. scriptus cte. Mox pro ἀκρωτηρίῳ ipse quoq; ἀκροατηρίῳ mallem.*

584.20. Diphorum, hoc est bis.] *δίφορον scribe. nihil a- guti δίφορος quidem in se habet: & biga interpretis nihil rem. δίφορον autem legendum, facile ex ioco patet. vt quia attulisset mercedem, non iam Ephorus, sed Diphorus dicatu, ludente in verbi sono Isocrate, vt sit bifer, παρὰ τὸ δὶς φέρε. Mox vbi ὑπόθεσιν τῆς χρείας legitur, ego mallem ἱστορίας lege cum Wolfio meo: notum, in fine Κυνοῦς scriptus, non κονκ habet. Pro Vsicle Sosiclem legi debere, Wolfio adsentior, m rem nominum sequens.*

ISÆO V.

585. 25. Quas habuit contra suos tutores.] *Hoc ex histo ria notum est: itaq; scriptum librum eo libentius secutus sum qui ἐπιτροπικοὺς expresse habet. Quid enim sunt λόγοι ἐπιτροπικοὶ? aut quid hic faciunt? Ex iis quæ Isæi orationibus præfixa sunt, κατὰ τὸν Πελοπ. πολ. legendum apparet, non μετ. permutatio librariis vsitata est. Apud Suidam legitur, absq; mercede Demosthenem fuisse ab Isæo doctum, quod considerandum puto. certe ex vita Demosthenis, quæ Ciceronianæ à nostro opponitur, satis constat, ne minore quidem mercede discere potuisse Demosthenem.*

ÆSCINE. VI.

34. Cothocides.] *Scribo Κοθωκίδης, non κωθ. quamuis in scripto etiam sit. Sed secutus sum Philostrati lectionem, & Apollonium, alterumq; qui vitam AEschini præfixam scripsit, Suida etiam Κοθωνίδης habente, & apud hunc literarum serie dubitationem tollente.*

586. 2. Alcidamantem.] *Λεωδάμαντος. Apud Suidam est*

Ἀλκι-

λκιδάμαντος τοῦ Ἐλεάτου. & eius mox in Demosthene fit men-
o. atq; adeo in altero etiam Plutarchi Demosthene, vt qui De-
osthenem erudierit: itemq; in Lucianica Demosthenis lauda-
one. itaq; Leodamantem missum feci.

id. 12. Probalinthius.] προβαλλυσίου, lego προβαλινθίου. Est
im δῆμος Pandionidis tribus Probalinthus, vel Stephano te-
. Proballusios autem & Probalescios non noui.

id. 38. Aphobum.] Ἄφοβον. forte Ἀφόβητον, vt Apollonius
vita AEschynis, qui & φιλοχόρην alterum appellat.

LYCVRGO. VII.

8. 15. Scriba ciuitatis.] γραμματέα. Hæc vox omissa locum
tum confuderat. Est autem in scripto & Aldino.

9. 28. Calei Abronis filius, curia Batensis.] βάτηθεν.
c & supra initio, & hic scriptus. & Suidas ait Baten δῆμον
Egeidis tribus esse. κατῆθεν vero nihil est, mox pro ἀειξενέος
e αἰξωνέος. hic enim δῆμος est notus.

0. 20. Quibus substruebantur.] μεσοκρινεῖς, nimirum,
ὅμας. non μεσοκρανεῖς. Vide Poll. lib. 3. cap. 11. Onomast.

id. 25. Status liberi.] δουλείας. ἐπεκαλ. Videtur aliquid desi-
rari. Ibis auis est anguibus infesta, ita Lycurgus malos tolle-
t. Videtur esse senarius ex comœdia aliqua. & Ξεῖν legendum.
l & ἐν inserendum est inter ἀνάκειται & ἐρεχθείῳ. Εὐωνυ-
ι in fine non commode legitur. nisi datiuo casu dictum est, vt
ατλοῖ, & alia. Nam Εὐωνυμία tribus Pandionidis δῆμος est
iam Stephano. Ego scripsissem εὐωνυμιέως, vt Παιανιέως.

DEMOSTHENE. VIII.

1. 6. Gylonis.] Γύλωνος ex ipso Plutarcho sic emendare in
omptu fuit. Attice τὸν ἐκ δῆμον scriberetur. sed quia hoc sæpius
crepetitur, & apud Laërtium quoq; in Polemone, & alibi sic
gitur, in medio relinquo. Et quia huius summi oratoris vita,
um in Parallelis Plutarchi copiose est descripta, tum alia ex-
nt de eadem permulta, non sane volui hic nimis esse accura-

tus. Vide autem nonne pro ὃν τινες εἶπον προηγειμένους αὐτῷ λάσαι legi debeat ᾧ τινες αὐτόν. In historia de Callistrato παιδὸς vocabulum est mendosum. Vbi succurrere non potui templo, asteriscum alleui.

591. 39. Literam R.] Ridiculus error est in ῥώμη pro ῥω Interpres: Et ita facultatem dicendi consequeretur. terum vide an pro ἐκποιῆσαι non sit legendum ἐκπονῆσαι. ex Cicerone notum est, Demosthenem suæ artis (rhetoricæ mirum) primam literam pronunciare aliquando nequiuiss

592. 35. Lamachum Terinæum.] Τερειναῖος in altera est μυῤῥυναίου. forte μυριναίου à Lemni vrbe μυρίνῃ. Fuerunt Attici, δῆμον μυρινούσιοι. Terina vrbs est Italica, de qua Step nus & Plutarchus in consolatione ad Apollonium, Elisium rinæum Italum appellat. Sed id huc non puto qu. [illegible]rare.

594. 32. In Æaci templo.] τὸ Αἰάκειον scr[illegible] e ex Plutarc cum τὸν ἀκραῖον nihil sit: nesciasq; vbi consederit, qui ad Acræ consederit, vt habet Britannus.

595. 39. Decennio post.] δεκάτῳ ὕστερον. ἔτει de meo ad rem. σᾶσιν autem scriptus habet pro πᾶσιν. liquet.

596. 14. Ab Ephialta.] scribe Ἐφιάλτου. legebatur Ἀλφιά & in scripto aliquanto rectius Ἐλεφιάλτου. Ephialtu nomen iam alibi in historia Attica occurrit, sed Demagogus iste phialtes, qui Persicam tractarit pecuniam, in Hyperidis vita n minatim commemoratur.

IN HYPERIDE. IX.

597. 14. Alphenum.] Ἀλφινὸς. scriptus Ἀλφῖνος. & sic in habetur.

ibid. 27. Honoribus.] Δημοσθ. τιμὰς non τινάς. Aldinus scriptus recte. Cæterum obiter hoc monere lubet, ex hoc loco i telligi posse, quid sit quod in fine Demosthenis est ὑπομόσα Διόνδας.

598. 6. Purgauit se de.] καὶ περὶ τῆς δίζῳ. sic ex scripto. (sente

ntentia quidem postulante) corrigo. sed ex sensu & iis quæ ecesserunt Γλαυκ. τοῦ μὲν τινος τὸν *scribendum.*

99.18. Scimus Antip.] Ὅϊδα μὲν. *malim* οἴδαμεν. *sed non ita ultum refert. Paulo supra Leosthenem pro Demosthene ex hi- oria belli Lamiaci reposui. quæ vel è Phocione Plutarchi no- i est.*

IN DIMARCHO. X.

99. 31. Asiam peragr.] ἐπιὼς. *sic recte scriptus, quod in im- essis in* ἐπὶ *degenerarat.*

00.12. Recusaret.] βουλομένου. *Equidem contenderim legen- um* οὐ βουλομένου. *Non enim (puto) accusasset Proxenum, si is ltro de facto domi suæ furto se inquisiturum recepisset.*

00.14. Contra Aristog.] *ante* Ἀριστογείτ. *addendum* ὁ κα- ά. *Ea enim extat oratio Dinarchi.*

IN DECRETIS.

00. 19. Leuconensis.] *pro* Λακονθεὺς *scribi debet* Λα- ονεὺς. *Sic supra in Demosthene bis, & infra Suidas* ι *ante* ας *serit. scribit enim* Λακονιεὺς. δῆμος τῆς Λεοντίδος οἱ Λακό- οι. *infra* πρὸς *ante* ἑλλαδσίνια *addo, &* ὑπὲρ δημος. *lego. Sed & lia sunt manca.*

601.40. Stratocles Euthydemi F.] *scribendum fuit* Εὐθυ- δήμου Διομειδὲς. *scriptus & Aldinus habent* Εὐθυδήμου Διομη- δεὺς. *vt cur Corrector* Ἀθυδήδου Διοπειθεὺς *scripserit, idq; In- erpres amplexus sit, non possim conijcere. Sed legendum est* Διομειδὲς, *cuius* δήμου *supra quoq; in simili errore abolendo fe- cimus mentionem.*

602.21. Imperfecta.] ἡμίεργα *non* ἡμιείεργα. *Sic scriptus, & supra quoq; opera intellige semiperfecta,* ἡμιτελῆ.

FINIS ANNOTATIONVM
Tomi secundi.

RERVM AC VERBORVM IN HAC SECVNDA PARTE MOralium Plutarchi memorabilium, Index iuxta seriem Alphabeti.

A

Abron 589.590
Absorpti à terra 56
abstinentia coniugalis 247
abydus 149
Accipitris imago 158
accipitris natura ibid.
acerbitatis causa 222
achelous 523
acheron 500
Achilles 210. 212. 223. 259. 368. 393. 463. 570
achilles pulcer 81
achillis virtus 351
achlys quid 500
aconiti natura 240
acro medicus 175
actionis oratoriæ commendatio 592
actiones amatoriæ 223
actiones sine fine 420
actionum requisita 395
actionum senilium exempla 410
actionum vitæ fons 267
actionum voluptas 100
Ade 118.145
ades 500
adelphi vox 301
adfectionum animi propagatio 198
adfectionum remedia 265
aduersus Affectiones prauas quid sit vtile 280
Affectuum & peccatorum comparatio 403
adfectuum inæqualitas ibid.
adimantus 290
adolescentes qui probandi magis 269
adolescentes quos revereantur senes 427
adonidis horti 194
adrastea 200
adrastea sanctio 543
adsuefactionis vis
adsuefactionis vtilitas
adulterium quid
adulteria mutua
adulterorum natura 2
Ædificiorum mutatio 837
ageria
agesta
agipanes
agon 3
ægyptiorum pueri cur diuinandi periti putentur 1
ægyptiorum superstitio 1
ægyptus 152.347.3
æmylius 62.2
æmilius Censorinus
æmilius Paulus 57.333.3
æmilius Scaurus 333.3
ænitus
æolus 6
æoli habitatio 5
æqualitatis situs 17
aer an primum frigidum 5
aer ex igne ibi.
aer vt fiat tenebrosus ibi.
aeris effectus 4
aeris natura 8.174.50.
aeris nocturni natura 17
aeris vis 50
aerem esse primum tenebrosum 49
aerem non esse frigidum 50.
aeropus 34
aeropa 51
æs alienum cui cauendum 47
æs optimum quod 57
æris alieni fuga 45
æschines 234.293.448.513.59
æschines Academicus 41
æschinis mors 58
æschinis orationes ibid.

æschin

inis pater 585
inis præceptores 536
ylus 514.559
lapius 242
i mors 189
u quomodo fiat 32
tis atq; hyemis indicationes 24
s vis 159
iuuenilis ad quid sit accommoda 477
senilis ad quid accommoda ibid.
a 77
ctio animi miserabilis 322
ctio bona quando fiat 403
ctionum comparatio 92
ctus an sint opiniones 399
ctuum fœtus 406
inus 441
ca natura 504
memno 13.31.81.120.211.223.
31.252.284.367.368.517.
70
memnonis præstantia 351
tho 326
thobulus 87
hocles 189.214.228.467
ue 329
s 579
di principia 329
ior 55
ilaus 58.103.215.276.277.
87.410.418.444.446
ilaus Spartanus 441
ilaus Themistoclis F. 54
ilai virtus propria 367
istratus
254.428.458
ianta 98
icolarum spinam exscindendi mos 184
icultura ratio 182
igentinorum medicamentum 183
pater quis dicatur 479
ax 143.190.293.305.403.
448.525
critatis in operando causa 384
natura 485
camenes 415
lceus 323
ibiades 183.254.317.347.353.432.
438.440.467.510.574.575
alcidamas 585.591
alcinous 525
alcippa 69
alcinao 440.523
alcman 519.553
alcyonum natura 124
alcyonum partus 337
ἄλειν 249
alleua Thessalus 301
alexander 103.104.189.212.215.
222.227.230.247.252.259.261.
333.344.387.388.403.423.459.
533.552.586.589.595.
alexander magnus 348
alexander Molossus 344
alexander Pheræorum tyrannus 355
alexandri ætas 354
alexandri cum aliis imperatoribus comparatio 367
alexandri dicta 350
alexandri discipulorum cum Platonis & Socratis comparatio 347
alexandri imperium 348
alexandri interrogationes 366
alexandri magnanimitas 351
alexandri pudicitia 361
alexandri vestitus 349
alexandri virtutes 353.367
alexandri magni fortuna 344
alexandri magni viaticum 346
alexandro aduersa fortuna 364
alexandro quomodo imperium obtigerit 364
alexandrum esse philosophum 347
alexandrum non fuisse fortunæ opus 357
alexandrea 347
alexinus sophista 280
alexis 411
alia 342
alimentum naturæ cognatum 82
aliterium 248
alphenus 597
alynomus 364
Amalthea stoicorum 71
amantium natura 318
amasis 358
amathusius 518
ambitio 424
ambitio occulta 116
ambitionis incommoda 462

ambitionis vis 104
ambitioſus quis ſit 380
ambulare qui dicantur 427
amenthe 145
amici memoria ibid.
amici optimi qui 518
amicis gratificandi citra inuidiam ratio 444
de Amicis iudicium 442
amicitia quouſq; extendenda 444
amicitiæ diſciſſæ cauſa 285
amicitiæ ſemen 382
amicitiæ veræ origo 282
amicitiarum fructus 299
aminias tibicen 98
ammonis nomen 152
amor fraternus naturæ conueniens 281
amor fraternus parentum reſpectu qualis 201
amor ſtoicus 71
amor validiſſimus quis 464
amoris fraterni vinculum 299
amoris fuga 416
amoris officium 386
amoris ortus 162
amores fœdi 81
amphiaraus 56
amphilochus 198
Amphion 384.551
amphipolis 515
amphitritæ vnde dicta 172
amulius 68
amuſi 355
amyntas 345
Anacharſis 306
anaco 583
anactorium 183
ἀνακλασῦ quæ 495
anaxagoras 235.264.281.381.483.531
anaxarchus 251.269.387.398.403
anaxarchus muſicus 351
anaxicrates 590.600
anaximenes 5.346.437.498.594
anaxillas Oreites 596
anchiſes 337
anchurus Midæ F. 56
ancus Marcius 334.339
andocides qua ætate vixerit
andocides Leogoræ F.
andocidis elocutio
andocidis orationes
andreas Corinthius
androclus
androcottus
andronichus
androtionis patria
anima optima quæ
anima quid ſecundum antiquos
anima quid ſit
animæ brutorum natura
animæ cogitationes
animæ definitio
animæ definitio Ariſtotelica
animæ delectationes quales
animæ deſcriptio
animæ excellentia
animæ facultas thymoeides
animæ facultates
animæ humanæ natura
animæ immortalitas
animæ medicina
animæ motus
animæ natura 7.
animæ origo
animæ pars princeps 3
animæ partes
animæ perpetuitas
animæ ſenſus vnde
animæ ſubſtantia
animæ vigor vt pereat
animæ proprium ſentiendi inſtrumen[tum] 99
animæ inuicem mandentes
animæ morientium quales
animarum tranſmutatio
animalia ab Ægyptiis culta
animalia cur audacia
animalium cædes qui decreuerint
animalium corpora per hyemem ca[l]lidiora
animalium cicurum comparatio
animalium genera
animalium inimicitia
animalium natura
animalium nutritio & incrementum
animalium ortus

ani-

malium præstantiorum finis 91
malibus ingenerata erga homines be-
neuolentia 463
malia interficiendi modi varii 376
mus aduersus perturbationes vt mu-
niendus 250
mi ad res aduersas præparatio 264
mi affectio qualis 252
mi discordia 402
mi partes 42. 405
mi philosophici quid sit 351
mi imbecilli causa 260
mi imbecillitas 279
mi interitus 140
mi laticia subiectum 101
mi morborum primus 328
animi morbis indicium vnde sumatur
328
imi obfirmatio 279
imi oblectatio 266
imi ornamenta 429
imi paupertate qui laborent 322
imi superbi natura 222
imi vis 103
imi voluptas 94
Animo præcipua quæ insint 394
imum quid inflammet maxime 235
imi multitudinis vt conciliandi 440
ius 69
nibal 63.29.381.452.529
nibal Carthaginensis 341
non 432
serum clangore Roma seruata 343
serum natura 313
ubis 137.154.171
thes Anthedron 552
ticyra 234
Antigenes 363
Antigenes Tellæneus 362
ntigona 363
ntigonus 197.227.229.277.292.303.
421.475.600
ntigonus secundus 216
ntigonus senex 143.274.351
ntiochus 292. 297.341.342
ntiochus Opuntii 289
ntiochus Seleuci filius 365
ntipater 193. 275.261.594.319.323
ntipater Casandri filius 272
antipater Tarsensis 256
antipatri patria 527
antiperistasis quid 485
antiphanes 592
antiphon 291.575
antiphon qua ætate vixerit 575
antiphonis rhetoris pater 575
antiphontes 513
antiphontis orationes 576
antiphontis tragœdia 575
antiphraxis 353
antisthenes 358.383.449.530
antoninus 335
antonii & Augusti coniunctio & dissidi-
um ibid.
anytus 112. 215
Aphareus 69.583
apharei orationes 585
aphobus 591.587
aphrodisia quid 101
apelles 97.260
apelles pictor qua ætate vixerit 357
apis 140.153.171
apis interitus 117
apollo 190.194.418
apollo Loxias cur dictus 315
apollo Polycephalus 553
apollinis ortus 160
apollinis Pythii templo quid inscriptum
315
apollinis vocabulum 172
apollini cum nocte commune quid 202
apollini sacrum animal 169
apollocrates 193
apollodorus 186.188.384.521
apollonides Cyzicena 284
apollonius peripateticus 295
apollonia 183
apopis 150
apothetus 553
appellationum origo 123
appellationum varietas 403
appetitio ciborum vt irritetur 217
appetitionum differentia 79
appetitionum mediocritas 259
appetitus animalium causa 53
appetitus necessarii 82
appius 448
appius Claudius 426

apum

apium alueus optimus 468
apum natura 424.370
apusia quid 148
aqua an sit primum frigidum 501
aqua quæ facilius concrescat 501
aquæ elementum 148
aquæ origo 9
aquæ natura 5.50.505
aquæ frigidissimæ quæ 508
aquarum fluxus 487
aquilarum natura 245
aquilonis natura 250.501
aræ iubaruum sonitum edentes 62
araspes 247
aratus 440
archadicus vates 282
archadio Archiuus 227
arcanum cur silentium 308
arcanorum natura 240
arcanorum principum indagatio ibid.
arcesilaus 232.237.346
archedemi patria 587
Archelaus 98.355.526. physicus 509
archelaus Macedonum rex 273
archelaus rex 311
archeptolemus 575.ibid.
archestratus poeta 355
archias 103.595
archias Phygadotheras 598
archidamus 278.426
archilochus 195.553.555.564.
archimedes 95.412
archimedis studium 96
archinous 575
archinus 580
archippus 510
arcon Pytharatus 601
archontes quomodo legãtur Athenis 364
archytas 181.464
arcus cœlestis mathematicis quid 140
ardalus Trœzenius 553
artabanus 296
artaphernes 473
artaxerxes 365
artemisium 54
areimanius 155
areius 454
arethusa 381
argeades 352
argillæ natura
argo
argo nauis
ariamenes
aridæus
arimanii natiuitas
ariobarzanes
aristagora
aristarchus 85
aristarchus Theodectæ pater
aristida
aristidas 101.228.236.368.419. 428.441.446.513.575.578
aristippus 206.234.256.319
aristippus Socraticus
aristo 128.191.240.
aristo Chius 380.
aristo Oetæus
aristonis patria
aristobulus
aristocrates 1
aristodemus 86.105.388.
aristodemus Batensis
aristogiton 307.375.
aristonicus 356.593.5
Aristonymus 5
arystonymus Ephesius
aristophon 435.528.5
aristophanes
aristophanis dicendi genus
aristophanis poesis qualis 5
aristotechna 1
aristoteles 303.348.401.5
aristotelis patria 5
aristotelis voluptas 10
aristoxenes
arrephorotum 5
arridæus 359.560.47
arsaphes 15
ars dicendi vt exercenda 4
artis ciuilis opus maximum 40
artes variæ 47
artium incrementa quid efficiat 35
artium origo
aruerii natiuitas 13
aruntius 6
aruntius Paterculus 6
Asclepiades 58
asclepiodorus 51

...ius 592
...bal 54.347
...ncolarum seruitium 275
...natura 146
136
...u comparatio 171
...s cultus ibid.
...a 138
... Olynthius 57
...um confectio 9
...imas 516
...s 355
...narus 65
...Scytha 98.421
...e obsessa 306
...eus 284
...ensium in fabularũ actiones sumptus 515
...ensium ingenium & natura 432
...ensium victoria 515
...dorus 289.356
224.258
357
168
...nensis 137.151
162
...ilius 336
...nomen & natura 8
...rum figura ibid.
296
66.285
...etus 585
...s 98.384.298.421
...ia belluina 324
...ia punita 63
...iæ exitus 60
...iæ natura 323
...rum filis 354
...rum natura 322
...iæ militaris exemplum 56
...iæ vox 173
...o suauissima 413
...us quomodo fiat 41
...us foramina garrulis ubi desinant
...2
...us impedimentum 479
...s 179
...tus 385.456
...ius Cæsar 418
augusti victoria Actiaca 338
aulidiũ 59
aulis 471
aurium iudicium 569
aurium internum corruptela experi 462
auri natura 129
autolycus 84.184
autolycus Areopagita 590
automaton quid 547
autophradates 363
autoritatis effectus 464
autumni natura 148
auxomenon 192
Axioma quid. 392

B.

BAcchanalium festiuitas 326
Baccheium carmen 564
Bacchus 57.145.202
bacchi cognomen 148
bacchi nomen 152
bacchicorum sacrorum ritus 148
bacchylides 528
bactra 347
bagoas 360
bal Ægyptiis quid 175
Q. Balearicus 333
battus 464
Beatitudo unde dependeat 539
bedaon 158
bebon 164
bellicosorum pictura 135
belonarum natura 110
bellerophontes 244
belluarum natura 93
bellum Cimbricum 62
bellum Illyricum & Traballicum 367
bellum Samniticum 55
belli porta 338
belli requisita 310
beneuolentia quibus opponatur 534
beneuolentia quid sit ibid.
beneuolentiæ causa 294
bessus Pannon 184
bestiarum comparatio 84
Bias 273.304
biantis dictum 177
bilis à benignitate distantia 109

bile laborantibus quæ accidant 39
binarii natura 300
bio 195.280
bocchores 133
bocchorides Aegyptius 271
bocchus 444
Boedromion mensis 297
bœotorum natura 375
boidium 101
bonæ spei ara 339
bonum imperfectum 153
bonum quid Epicureis 91
boni natura unde existat ibid.
boni proprium quid 108
bonorum consideratio 256
bonorum cum malis commixtio 155
bonorum & malorum instrumentū 308
bonorum feriæ 268
bonorum memoria 262
bonorum post mortem expectatio 112
bona amittendi metus 114
borborus fluuius 525
boto 581
Brachyllus 579.580
branchidæ 189
brasidas 176.368.512
brasidæ virtus propria 368
brennus 60
breuiloquentiæ laus 314
briareus 258
briseis 231
brutum quid dicatur 391
brutorum artes 83
brutorum castitas 81
brutorum cum plantis comparatio 123
brutorum doctrina 83
brutorum fortitudo 76
brutorum natura 93.123.268.53
brutorum proprietates 123
brutorum pugna 532
brutorum ratio insita 84
brutorum temperantia 78
brutorum virtutes 76
Brutus 59.271
bubonis natura 296
Bucephalea 348
Buli 456
Busiris 68
busiritarum mos 146
Butus
Bublus
byssatia
byzantius

C

CAdmus
Cæcia vis ac natura
cæcilius
cæcilius Metellus
M. Cædicius
cæneus
cæpe natura
cæsar 334.448.454.460
Tit. Cæsar
cæsaris fortuna
calamitatis causa
calamitatis remedia
calamitates publicæ
calamoboas
calippo
calippus
callæschrus
callias 579.3
callias Syracusanus
calliæ adulatores
callicles 175
callicratidas 105
callimachus 54
callimachus Cyrenæus
Callinicus
callinici
calliope 382
calliroe
callisthenes 221
callistomacha
calliston
callistone
callistratus
callistratus Empædi filius
callixenus
callonidas
calceus
caloris in aerem mutatio
caloris proprium
calpurnius
calpurnius Crassus
calpurnia

calum

niatores quid ſcrutentur 249
ſo 476
lus 117. 220. 334. 528
yſes 298
læ ſtella 164
figura quid denotet 135
veneratio 154
n natura 250. 319. 460
us gubernator 141
ari cultus 171
arides 185
aridum natura 324. 533
aroletbrum 263
arorum natura 171
ia 65
tas quid ſit 17
294
rarius 333
207. 434
ius 5 6
ces 98
ades 89. 264. 318. 319. 340. 420
eſus cauſa 379
s cur edantur 371
s vt edenda 376
s vt naſcantur 51
um cruditas 374
um eſum eſſe contra naturam ibid.
rnium eſu damna 375
um præparatio 374
um vſus 82
aginenſes victi 341
aginienſium ingenium 432
der 183. 292. 453
dri ſtatua 193
dra 68. 464
ium mare 357
s Brutus 58
us ſignifer ibid.
r 293
res 24
rum amor 289
& fortunæ comparatio 547
s fortuitus 59
s inſperati 403
bates 361
etus 69
214. 236. 269. 277. 294. 376. 381.
8. 410. 417. 419. 428. 439. 441. 445
47. 448. 449. 460. 462. 470. 474
Cato maior 437. 440
cato Romanus 421
catilina 447
catulus 277. 442. 445
caucaſus 347. 348. 337
caudinæ furcæ 55
cauſa quid ſit 16
cauſarum diuiſio 546
cauſarum infinitas 10
Cecrops cur biformis 182
celænæ 56
celtiberum conſuetudo 314
centaurorum ortus 81
centimanorum naturæ 606
cephiſodorus 278
cephiſodotus 591
cephiſus 449
Cepio 553
cepion 552
ceramicus 308
ceraunus 362
cerberus 114
ceres 168
cereris ac Proſerpinæ nomen 152
ceruicis inter ambulandum elatio quid denotet 210
ceruo cur cornua data 358
Chabrias 419. 441. 518
chæron 238. 537
chærondas 589
chæronidas 582
chalciœci templum 312
chaldæorum de deis opinio 156
chaos quid 162
chares 293. 416
charicles 289. 591
charilaus 360. 533
charillus 444
charinus 451
charmides 316. 590
charmoſyna 145
charybdis 216
charondas 252
charopos 345
cheiron 572
chemia 143
chenoſiris 150
cherroneſus 516
chiron 570

chlide 417
chloris 239
choa 416
choaſpes 522
cholera laborantium natura 476
chonuphis Memphita 134
chrematis vſus 559
chromius 55
chryſippus 66.391.401.408.505
chryſippi patria 527
chryſitis quid 324
Cibi qui cauendi 247
Cicero 210.211.335.438
ciconiæ cultus 172
ciconiarum natura 83
cicurandi ratio 77
cimon 182.191.390.419.426.433.
436.451.460.514
cineſias 517
cinna 65
cinyras 62.364
circuli lactei natura 28
circuli zodiaci ornatus 11
citharæ figura 553
citharœdicæ artis nomi 552
ciuilis hominis inſtitutio 216
ciuilis viri animus 455
ciuilis viri officium 451.455.469
ciuilis viri proprium 383
ciuili viro quæ cauenda 427
ciuitas quid 192
ciuitatum maxima bona 468
ciuium concordia 469
ciuium obedientia 467
ciuium ſeditiones & diſſidia 468
Cleanthes 475
cleanthis patria 527
clearchus 361.519
clearchus Ponticus 388
cleio 382
cleiſthenes 184
cleon 240
cleo 432.441.443.451.460.510.
516
cleobula 591
cleocritus 519
cleombrotus 589
cleonai 184
cleonica 187
cleopatra
clinodemus
cliſthenes 419.
clitomachus
clitophon
clitophontes
clitus 360.387.
clodius 315.440.
clonas 553.
cluſia
clymene
clytemneſtræ ſomnium 1
Cnephas quid & vnde dictum 5
Cocles Romanus 4
cocytus
codrus 5
codri factum
cœlum qua figura ſignificetur
cœlum vt natum
cœli natura
cœli orbes 8
cœna monſtroſa
cœna ſumptuoſa 3
cœnæ gratia 2
cognitio veri qualis
cognitioni rerum adiuncta 2
cognomina varia 3
colendi qui ſint 4
collegarum amor ib
colophoniorum genus 3
color medius 3
color quid
coloris genera ib
colorum moleſtorum remedia 5
colores 10
comarchius 5
cometæ natura 2
Comintus Super Laurentinus 6
conceptio vt fiat 3
concordiæ fundamentum 29
concordiæ ſymbolum 31
cum Conditione poni quid ſit 54
confidentiæ deſcriptio 7
congelatio quid 50
congelatio quomodo fiat 50
congelationis cauſa 50
coniugia brutorum 12.
coniunctionum apud Dialecticos vſu
494

105.510.516.518
ientia malefactorum 267
ientia mala iudicia 188
ientia pœna 186
ium ſapiens 418
ia quarum rerum incantur 595
landi ars 576
nantia diapaſon 561
nantiæ natura 487
etudinis vis 253.315.523
ltatio animi 400
mtus effectus 231
mtio quæ fugienda 466
ntionis vox 173
nentia quæ dicatur 397
nentia virtute minus aliquid 396
nentia & temperantia diſcrimen 97
ngentia quæ 545
ngentia & fati comparatio 543
ngentis & poſsibilis differentia 545
ngentium diuiſio ibid.
is 81
eus 184
tarum mos 146
us 137
irſutum 56
x Naxius 394
ati hominis quid ſit 277
na 517.557
elius Scipio 440
elius Sylla 333
iculus 440
us è vitioſo corpore natum vt curandum 195
us quid ſit 15
poris affectionum natura 44
poris humani miſeria 90
poris imbecillitas quid adferat incommodi 415
poris membrorum elementa 87
poris natura 51
poris principium 483
poris robuſti cauſa 260
Corpore cur pleraque duplicia 281
porum accidentia 1
porum intelligibilium natura ibid.
porum natura 482
porum primorum cauſa 149
corporum ſolidorum forma 28
correctionis effectus 407
cotys 212.457
Cradias nomus 544
craſſus orator 449
craterus 292.308.568
crates 122.252.258.469.475.554
crates Thebanus 477
cratinas Magnetes 448
cratinus 576
cratippus 510
credulitatis remedium 235
creo 278
criſo 260
Critias 575
critolaus 60
critolai patria 527
critolaus peripateticus 450
crocodilus cur colatur 172
crocodili natura ibid.
à Crocodilis qui non infeſtentur 193
crœſus 468
cromnius 278
cronos 147
cteſicles 598
ctepſiho 226
cteſiphon 586.598
cucurbitularum natura 241.256.485.520
cupiditatis & iudicii comparatio 400
curiatii 60
curioſitas amarore permixta 248
curioſitas in quibus ſita eſt 246
curioſitas quid 238.242.243
curioſitas vt fugienda 240
curioſitatis damnoſa exemplum 248
curioſitatis mala 318
curioſitatis remedium 244.247
curioſitatis vitium 236
curioſitatem ſequentia 343
curioſus quis 208
curioſi animus 240
curioſi mores ibid.
curioſi quæ quærant 243
curioſi quibus malis delectentur 241
curioſorum aures 243
curioſorum exercitia quæ 241
curioſorum fides 244
curioſorum loca 243

curioſis inuiſa quæ 842
curtius 56
Cyane 61
cyanippus 62
cyaniopus Syracuſanus ibid.
cyclops 307
cyclopum ager 76
cynægirus 54.513
cynopolitarum mos 170
cyrus 16.229.247.298.319.364. 455.533.
cyri virtus propria 368
cyrenaicorum opinio 88
cyzicenus 292
cyzicena 102

D

DAiphantus 191
Damatrius menſis 168
Damochares 578
Damon 558
damon Pæanienſis 594
demoſtratus 60
damoteles 593
danaus 128
darius 247.296.345.353.360.418.421. 473
darius Hyſtaſpis F. 364
darius minor 249
darius Perſa 58
datis 473
datis Perſarum ſatrapes 54
Decius 121
P. Decius 58
P. Decius Romanus 61
decori violatio 208
defenſio rei bene geſtæ 311
defenſio ſui mixta laudatione 209
definiti natura 543
deianira 13
delatores 248
delectationis natura 318
deliciarum contemtus 80
deliciarum varietas 376
delicta maiorum cur poſteri luant 189
ob Delicta maiorum qui puniantur 198
delphorum pœna 189
demades 323.324.437.448. 460.463.590
demarathus Corinthius 2
dementiæ natura 3
dementiæ profligandæ principium 3
demetrius 198.265.272.315.3 460.467.600
demetrius Phalereus 463.5
demetrius Poliorcetes
democharis 5
demochares 59
demochares Lachetis filius 60
democles 58
democrates 104.4
democratia quid
democritus 105.126.246.401.4 499
demodice 6
demodocus Corcyræus 5
demonicus Alopecenſis 57
demonſtrandi vis
demophilus 58
demophon 55
demoſthenes 211.272.293.324.420 434.437.438.439.448.450 510.512.516.518.580.582.584 585.586.589
demoſthenis cognomentum 59
demoſthenis coronatio 59
demoſthenis exercitationes 59
demoſthenis in rempub. merita 600
demoſthenis obitus 59
demoſthenis orationes 59
demoſthenis pater 591
demoſthenis res geſtæ 59
demoſtratus 64
denarii numeri natura 6
dentium vſus 303
deus cur beatus 387
deus cur muſicus 497
deus malis vt vtitur 183
deus qualis 480
deus quid ſit 12.167
dei clementia 180
dei cognoſcendi forma 11
dei deſcriptio Stoicorum 10
dei exemplum 181
dei imago 387
dei in cœlo ſimulachrum ibid.
dei natura 165.173.181.143.236.388. 482.548.549

...icia hominibus unde 10
...tutum imitatio 180
...titas unde 130
...e tribuantur 489
...non curare humana 13
...disputationis finis 93
...fructus maximus 180
...quid sentiant optimi quiq; 108
...ersis nationibus diversi an sint 167
...administer qui 386
...classes 11
...differentia 308
...metus legitimus 166
...numerus 155
...fabula 135
...opinio qualis esse debeat 106
...opiniones ut tractanda 168
...qua petenda 130
...acientes homines 142
...ieus 593
...lematus 333
...us 182
472
...omen 273
...acerdotes Ephesi 426
...acrum animal 169
...e 561
...ron ibid.
...tes 29
...thea conflagratio 203
...ni usus 82
...gomena quid 135
...astus 136
...i, eumq; sequentis contentio 336
...r 176
...armonica 569
...hus 589
...bi orationes 600
...bi pater & patria 599
...tes 589
271.100
...interitus 184
601
...Melittensis 590
...us 593
...es 108.121.205.231.246.252.
...3.268.274.324.327.352.374.
...8.407.408.522
...es Babylonius 347

diogenes Cynicus 594
diogenis patria 527
diomedes 63.425.445.368.458.461
diomnestus 581
diondas 597
dionysius 144.150.169.183.212.253.
276.311.314.355.356.380.384.
389.408.421.464.576.581
dionysii cadaver 193
dionysius Iambus 557
dionysius iunior 361
dionysius maior 260
dionysius Syracusanus 90
dionysius tyrannus 350.355.576
diotimus 592
Diotimus Diopithis F. 591
dioxippus 226
diphilus 590
in Disceptationibus causarum quid agendum 470
disciplinarum liberalium utilitas 550
discordiae effectus 290
dissensionum fuga 452
divinationis natura 49
divinitatis appetitus quid 330
divinorum ad homines translatio 142
divitiarum amori proprium 323
divitiarum asinina cupiditas 223
divitiarum felicitas 337
divitiarum impotentia 320
divitiae quatenus laudem mereantur ibid.
divitiarum usus 329
divitias parandi modus 280
dryllus 510
Doctrina philosophica vim legis adepta 384
doctrina philosophica effectus 381.388
dokana 281
dolon 403
dolone ignobilior 80
doloris esca 119
doloris remedium 518
doloris vis 80
dolorum causa 264
domitianus 248.455
donandi arbitrium 273
dositheus 106
Draco 558

dramoclidas 431
δυσωπία 369

E

EBius Toliex 67
ebrietas 61
ebrietas quale vitium 304
ebrietas quo nomine culpetur ibid.
ebrietatis effectus 131
ebrii & garruli differentia 304
ebur vt emolliatur 122
Echemythias 243
echo quomodo fiat 42
eclipses 154
Edera cui consecrata 250
Eetionea 575
Egeria 337
Elaus 69
electra 40
electri natura 486
elegiarum actor 554
elementa geometrica 6
elementa qua vocentur 483
elementorum figura & corpora 4
de Elementorum mixtione & temperatione 16
elementorum ortus 291
elephantorum natura 349
eleusine 584
eleusinius 530
eleutheria festiuitas 65
Emathion 337
emodi montes 357
empedocles 338.378.499.505
Endromę 563
endymatia 554
entelecheia 417
entoria 58
enunciatorum diuisio 550
Epaminondas Thebanorum dux 59
Epaminondas 101.103.117.209.212.215.254.261.326.370.388.413.415.428.432.440.441.445.446.448.459.461.467
epaminondas Thebanus 511.515
epaphus 150
epeus 244
ephialtes 436.441.451.596.
ephorus
ephorus Cumaeus 582.
epicasta
epicharecacia
epicharmus
epicles
epicureorum consolationes
epicureorum dogmata & mores
epicureorum iactantia
epicureorum voluptas
epicurus 92.98.125.251.263. 383
epicurus Neoclis filius
epicuri doctrina qualis
epicuri iactantia
epimenides 409.
epiphi mensis
epitedeius
epona
ἔπος quid 4
Equi natura
Erasistratus
eratosthenes
erebus quid
erechtheus
eretria
ergana
erinnys 200.3
eriphyla
erroris musici causa
eryngij herba vis
essendi desiderium
Eteocles Thebanus 2
ethica & theorica comparatio
ἔθος 39
ἤθη Græcis cur dicta 1
Eubulidas 5
eubulus 2
eubulus Anaphlystius 4
euclides 234.5
euclides Olynthius 5
euclides Socraticus 2
eudemus 5
eudoxus 96.
euemerus Messenius 1.
euenus
energeta

eub

...monii cantus autor 555
...mes 284.297.308
...nides 528
...lpus 62.65.530
...nus Thriasius 592
...rbus 313
...rion 361
...ranor 511
...rates 362
...rona 246
...ides 273.413.514
...medon 182.454.516.
...ylus 228
...demus 233
...rates 313
...heus 438
...descentia quid 392
...descentiæ natura 120
...menti natura 131
...mationis commoda 464
...ratio vt fiat 44
...lium non esse probrosum 530

F

...Abia 68
...abius 419
...s Fabricianus 69
...s Gurges 56
...s Maximus ibid.
...icius 254
...la Æsopica 328.419
...la de asini vmbra 596
...la de vulturibus 476
...la quid 140.517
...larum delectatio 94
...lis cur vtendum 162
...s mundi dextra & sinistra 147
...ltas quid 394
...litatis effectus 232
...litatis vtilitas 234
...ltas ciuilis vt paretur 260
...ltatis natura 544
...ria 67
...e & ominis templum 339
...is finis 208
...alia quæ sint 544
...alia quomodo omnia 549
...alium euentuum delia 520

fatum 18
fatum quale sit 543
fatum quid sit ibid.
fatum quot modis accipiatur ibid.
fati cum fortuna comparatio 543
fati cum prouidentia collatio ibid.
fati natura 18
fato cognata 544
fato quæ comprehendantur 571
faunus 69
faustus 58
Febricitantium natura 390.255
febris accidens 252
febris causa 58
febris definitio ibid.
febris natura 296
fel hyænæ 183
felicitas quid 547
felicitati aduersum 90
felis cultus 179
felis natura 165.171
felium partus 124
felix 58
femina an semen promittat 37
feminæ vt nascantur ibid.
feneratores quid efficiat 475
feneratorum artes 474
feneratorum errores 473
feneratorum pernicies 474
fenus pro fenore 472
à Feris nutriti 68
feri natura 164.487
fetus quomodo alatur 48
fetus in vtero formandi tempus 51
fetus in vtero genus 48
fetus perfectio ibid.
fetus septimo mense editus cur vitalis ibid.
ficus Ruminalis vnde dicta 336
figura nuptialis 163
figura quid 15
filiæ patres prodentes 65
filii boni & iusti 204
filiorum erga parentes mores 129
filios educandi ratio 128
firmus 66
fistula capistro emendata 225
fistulæ effectus ibid.
flagitii nondum commissi pœna 197

flagitiosorum vita 90
flamma vt extinguatur 223
florentia 64
fluuiorum decursus 486
Forma dissimilitudinis causa 47
forma similitudinis causa ibid.
formidinis obiectum 90
formosi vt ladantur ibid.
fortitudinis acies 78
fortitudinis proprium 227
fortuitorum correctio 253
fortuna cur multum debeat imperio Alexandri 559
fortuna fortis 334
fortuna quid sit 18.395
fortuna Romani imperii 341
fortunæ à casu differentia 18
fortunæ accusatio 330
fortunæ commendatio 331
fortunæ definitio Platonica 546
fortuna descriptio 332
fortunæ & sapientiæ comparatio 331
fortunæ & vitiositatis comparatio 121
fortunæ genus 546
fortunæ masculæ fanum 339
fortunæ muliebris templum 334. 339
fortunæ munera 358
fortunæ officium 335
fortunæ opera 359
fortunæ oratio 344
fortunæ primigeniæ & obsequentis templa 339
fortunæ priuatæ templum ibid.
fortunæ πρωτογενεία 337
fortunæ qui suscenseant 332
fortunæ simulacri vox 334
fortunæ templa ibid. 339
fortunæ verus vsus 363
fortunæ virginis fanum 339
fortunæ virilis templum ibid.
fortunæ vis 544
fortunæ viscosæ templum 339
fortuna vt vtendum 265
Frater amissus irrecuperabilis 286
frater erga fratrem quomodo se gerere debeat 460
frater inferior vt tractandus 291
frater malus vt tractandus 286
frater peccans vt admonendus 284
frater præstantior vt tractandus
fratris maioris officium
fratris minoris officium
fratris patrocinium
fratrum amicitia rara
fratrum concordiam quid contineat
fratrum constans beneuolentia
fratrum discordiæ ob ætatis discri[…] 294
fratrum inæqualitati vt medendum
fratrum iniustitia
fratrum inter se officia
fratrum inimicitiæ
fratrum odium quale
fratrum officium viuis parentibus
fratrum officium mortuis parentibus
fratrum quanta debeat esse consu[…] 298
fratrum supplantatio 2[…]
fratribus ætate propinquis quæ cau[…] 295
fraterna beneuolentiæ exempla
fratricidia
frigefactionis proprium 4[…]
frigiditas quibus accommodata 4[…]
de Frigido quæstiones 4[…]
frigoris adiuncta 5[…]
frigoris affectiones 4[…]
frigoris opificium 1[…]
frigoris prima causa 5[…]
frigoris qualitas 5[…]
frigoris vis i[…]
frigus non esse priuationem 4[…]
frugalitas Ægyptiorum
frugalitas asylum 4[…]
frugalitatis commendatio 1[…]
frugalitatis laus
fruitio rerum præsentium 2[…]
frugum copiam quid efficiat 4[…]
Fulguris eruptio 3[…]
fulgurum causa
fulminum causa ib[…]
fulminum natura & causa 4[…]
fuluius 3[…]
fuluius Stellus
furius Camillus 334.3[…]
futilitatis cautio 3[…]

G

Galeritæ cultus 3[…]
G[…]

lià Romanis profligati 342
narum natura 125
ulus quis sit 318
uli natura 303
uli proditores 313
ulorum natura 305.310
ulorum sermo 303
ulis quæ desint 302
ulitatis consuetudo 312
ulitatis curandæ ratio 313
ulitatis effectus 307
ulitatis pœna 311
ulitatis remedium 302.314.316.
19
ulitatis vitium 302
ulitatis adfine vitium 310
ulitati adfinita 306
ulitati comitantia mala ibid.
arrulitatem proclivis quos sermones
itare debeat 318
lium verum 102
lii effectus 222
lii fundamentum 89
lii natura 318
s 365
nia 340
182.212
quæ non constringantur 503
ini vt nascantur 47
i boni 145
orum appellatio 143
orum in deos translatio 145
orum natura 142
orum nomina 263
s 418
rein quid ibid.
anicus 532
ones 461
ica 67
liatorum abstinentia 103
cippus rhetor 597
lauco 54
ico 291
icothea 585
icus 554.590
icus Corinthius 84
icus Epicydis filius 189
ia an communicari possit 295
ia inuidia expers 459

gloria quibus conducat 382
gloriæ causa 458
gloriæ commendatio 382
gloriæ emptio 465
gloriæ & honoris coniunctio 253
gloriæ fomentum 114
gloriam vir ciuilis vt æstimet 208
gloria esse præditum an dulce sit 105
glutitionis causa 486
Gnatho Siculus 116
gnomonum natura 488
Gorgias 314.583.596
gorgias Leontinus 591
gorgias sophista 575
C.Gracchus 224.431
grandinis natura 30
granicum 365
gratiarum nomina 383
graue quid sit 15
grauitatis argumentum 248
gryphus 292
Gubernatoris causa 435
gubernatoris fortuna 265
gulositatis damna 391
gustatus vt fiat 41
Gylon 598
gymnopædiarum inuentio 555
gynæcei tumultus 251

H

HAbitus quid sit 394
Habitus & priuationis comparatio
487
hæreditatum ambitio 128
halicarnassus 363
halos 28
harma 33
harmatius 554
harmodius 307.576.581
harmonia Dorica 558
harmonia Lydia & Phrygia 465
harmonia corpus ex quibus constet partib.
562
harmonia laus 561
harmonia ortus 157
harmonica auctio 562
harmonica distributio 568

harpalus 274.373.593.599
harpocrates 167
harpocratis ortus 140.166
Hecates vis 154
hecatompedus 518
hector 368.532
hectoris appellatio 143
hecuba 169.355.89.101.198
hedista 590
hegesinactes 106
hegesias 113
hegestratus Ephesius 65
helena 67.222
helicon 255
helicon Cyzicenus 276
heliodorus 587
hellanotamias quis 181
hemerides 406
hephæstia 353
hephæstion 359
heptachalcum 306
heptaphonus 302
heraclea 187
heraclea tyrannis 315
heracleitus 44
heracletus 338.315.189
heraclidas Ponticus 512
heraclidarum dignitas axita 191
heraclides 166
heraclitens fluuius 198
heraclitus 237
herba Medica semen 86
Hercules 57.59.69.190.191.213,258.
272.278.285.381.521.531
herculis amores 81
herculis exitus 22
herculis nomen 152
herculis ortus 336
herculis pictura 412
hercules Antisthenens 280
herculei lapidis natura 486
hermanes 580
hermanubis 164
hermanteios modus 334
hermeias 440
hermon Thessalus 466
hermodotus 141
hermopolis 158
herodotus 577
herophilus
hestia
Hierax
Hieraphorus
hierastolus
hiere
hiero
hieroglyphica
hieron
hieronymus 223.
hierosolymus
himeraus
hipparchus Pisistrati filius
hippasus Metapontinus
hippias rhetor
hippocrates
hippodameia
hippodamus
hippolytus 67
hippolyta
hippomachus alipta 3
hipponactes 5
hirtius
historiarum delectatio
historiarum materia 2
de Historiis Epicureorum sententia
historicorum & res gerentium compa-
tio 5
Homerus 112.3
homeri institutio 1
homerici poematis gratia 3
homichla 5
homo cordatus 2
homo cur sapiens 2
homo quando & quomodo perficiat-
51
homo quid 521.5
homo secum comparatus 3
hominis alimentum
hominis anima quomodo duplex 3
hominis educatio 1
hominis gubernatore carentis action-
330
hominis miseria 1
hominis partes 5
homines viui combusti 1
hominum miseria 75.3
hominum mutationes 1
hominum natura 1

hom

minum omnium finis 354
minum pessimus quis 313
minum quot genera 110
or primus cui debeatur 283
or quid 463
or quomodo augeatur 462
ores falsi 465
ores varij 463
orum cupidis quid agendum 351
orum in repub. media varia 440
orum petitio 393
orarij custodia 463
oratior quis 458
atius Cocles 58
Horatius 334
atij 60
izona unde dicatur 275
libus optanda qua 358
mores maxime pellucidi qui 502
agnides 553.554
ampeia 233
dor 148
us 182
mes quomodo fiat 32
mnus 38
us unde dictus 148
baton quid 490
bereia 524
berides 293. 448. 513. 582. 587. 592. 593.594
beridis mors 598.599
beridis natura 598
beridis orationes ibid.
peridis pater & patria 597
peridis preceptor ibid.
peridis res gesta ibid.
pocritarum supplicia 203
porchematum autor 555

I

Actantia intempestiua 207
ἰαίνεαδς 498
mbicorum diuisio 564
nitorum vsus 240
nus 58
nis templum 338
son 459
bus 172.420
yzei interfecti indicium [illegible]

de Icario fabula 57
ictinus 436
Idas 69
idea Platonica 161
idea quid sit 18
idea quid sint 412
idearum conceptio ibid.
idithya 171
idmon Samius 189
Iena quid 264
Ignis vt extinguatur 228
ignis alimentum 505
ignis forma 16
ignis in aerem mutatio 503
ignis mors 500
ignis natura 7.331.390.508
ignoratio quibus modis accidat 329
Ilus 61
Imaginum in speculo respondentium causa 40
imbecillitatis argumentum 358
ad Imperandum qua conducant 329
imperator quis eligendus 416
imperia 226
imperij Romani causa qua 330
imperitia rerum 251
imprudentia in respondendo 316
imprudentis descriptio 269
impossibile 503
impossibile non tentandum 276
impossibile quid 545
impunitatis effectus 229
incendium oriri vbi soleat 469
incestus 64
incontinentia vitio minus aliquid 397
incontinentium voces 398
indignationis causa 231
indiuidua qua dicantur 482
indolentia origo 106
indolis magna adiuncta 182
indulgentia nimia 459
infantis recens nati forma 127
infantum mors 540
infelicitatis perfectio 122
inferia 141
infinitum quid 5
infiniti natura ibid.
infortunatus quis sit 359
ingenij argumenta 351

ingenij humani natura 196
de Ingenio hominis concepta persuasio quantum valeat 434
ingeniorum bonorum causa 355
ingeniorum diuersitatis argumentum 299
inhospitales 69
inimicitia quando tollatur 534
inimicitia humanæ causa 170
inimicitiarum regula 446
ino 388
inopinatum 264
insania comes 304
insaniæ contubernalis ibid.
insomniorum ratio 45
inspiratio vt fiat 43
institutionis liberalis fines 408
instrumentorum musicorum præstantissima 73
insularum laus 524
intellectus natura 562
intelligibilium natura 174
intemperantium domus 435
intemperantium voces 398
interitus quotuplex 20
interitus rei quid 508
inuidentia quid 242
inuidentiæ germanum vitium ibid.
inuidia cui rei similis 414
inuidia quam ætatem infestet 427
inuidia vt extinguatur 533
inuidiæ causa 290
inuidiæ & odij comparatio 531
inuidiæ fuga 451
inuidiæ morbus 416
inuidiæ obiecti 532
inuidiam quæ tollant 534
inutilium amolitio flexuosa 542
iola 60
iolas 589
iolaus 70
ionia 516
ionicæ sectæ origo 5.6
ionocampta 207
iphiclus 301
iphicrates 206.416.435 452.517 581
iphigenia 59
ira qualis affectus 224
ira quid sit 304
ira quomodo obseruanda 224
ira quomodo superetur 2
ira quos magis infestet 2
ira a gratia differentia 1
iræ amolitio 2
ira an sit sensus 2
iræ causa 222.2
iræ coercitio 1
iræ cognomen 4
iræ cohibitio 2
ira consuetudinem quid ingerat 2
iræ damna 8
iræ deprecatio 2
iræ descriptio 2
iræ effectus 8
iræ & vini comparatio 2
iræ impetus 2
iræ initia 2
iræ irritamenta 2
iræ materia 2
iræ moderatio 22
iræ natura 21
iræ origo 23
iræ principium 22
iræ qui imperarunt exempla 22
iræ remedium 1.
iræ remedia vnde petenda 22
iræ femina 2.
iræ tollendæ ratio 22
iræ trophæum 22
iræ vt resistendum, & quando 22
ad Iram proclini quæ cauenda ibid
aduersus Iram quid faciendum 22
in Ira quid deceat 22
irarum effectus 22
iracundiæ causa ibid
iracundiæ remedium 22
irati hominis natura 222
iratorum pusillanimitatem quæ indicent 226
iridis colores 3
iridis natura ibid.
Isæus 513.582
isæus quando floruerit 585
isæi patria ibid.
ischomachus 235
iseium quid 130
isiacus vere quis 131
isis 130.144.278
isis quid sit 160

isis

...i unde nata 131
...dis amuletum 167
...dis è Phœnice aduentus 158
...dis nomen 163
...dis ortus 136
...dis pater 13
...dis physica explicatio 159
...dis significatio ibid.
...dis vela 173
...menta 261
...menias 326.356.467
...menias Chalcidensis 590
...icrates 514
...icrates Panathenaicam quando scripserit 582
...icrates vbi sepultus 583
...icratis auditores 582
...icratis discipuli ibid.
...icratis diuitiæ ibid.
...icratis filij 185
...icratis natiuitas 582
...icratis obitus ibid.
...icratis natura 585
...icratis orationes 582
...icratis Panegyrica oratio 517
...icratis parens 580
...icratis patria ibid.
...alicæ sectæ origo 9
...daus 147
...dex cur sui quisque peior 220
...dicandi modus 14
...dicium vulgi 185
...dicij effectus 222
...diciorum differentia 404
...gurtha 442
...Iulius 59
...lius Proculus 66
...lia Pulcra 64
...no 147
...nonis appellatio 143
...nonis nomen 8
...niperi species 175
...piter 141.280.387
...piter Amun & Ammon 134
...piter Ascræus 330
...piter Ctesius 471
...piter Idæus 56
...piter Tarsius ibid.
...uis imago mutilata 272

iouis nomen quid significet 8
iouem quid vocent Ægyptij 150
iuris administratio 179
iuris & legum violatio 278
iustitia tarda 178
iustitiæ appellatio 390
iustitia & suada soror 332
iustitiæ exercitatio 247
iustitiæ manus 200
iustitiæ pictura 135
iustitiæ vox 173
iuuenes à quibus docendi 419
iuuenum opera ibid.
Ixion 382

K

KÆmin 162
Κατήφεια 269
Kneph 141
Κόσμος 19
Kosmus 168
Krexus 556.564
Κρύσις 559
Kyein 158
Kyesis 164
Kyon 158.164
Kyphi 191
Kyphi vtilitas ibid.

L

LAborem dulcem quæ reddant 253
Lacedæmon 312
lacedæmone chorus senum vt cantet 215
lacedæmonij à Thebanis victi 222
lachares 91.169.191
laches 596
laco 204
lacritus 382
lactis confectio 127
lacus inferni 203
ladani collectio 184
ladas 440
C. Lælius 429
laerta 251
laertes 415
lagisca 585
lais 103
laius 248
laius Thebanus 66

Lamachus

Lamachus 462.466
lamachus Terinaus 593
lamia 239
lampis nauicularius 414
lampo 417.451
lamprocles 557
laodameia 590
lapitha Stoicorum 78
lapsus quarum rerum sint 254
largitionum modus 465
laudandi seipsum ratio 209
laudantis seipsum fiducia 215
laudatio sui importuna vt vitanda 217
laudatio sui per alium 212
laudationem sui quid excuset 210
in Laudatione aliorum quid cauendum 218
laus aliorum quando impugnanda 216
laus propria 445
laus propria cur sordeat 208
laus propria quo referenda 215
laus recte à se factorum 211
laus sui apud amicos 215
laus sui illiberalis 207
laus sui necessaria & permissa 208
laudis suæ in alium translatio 212
laudis tributæ correctio 213
in Laude suiipsius quæ cauenda 208
laudes sui vanæ ibid.
laudes suspectæ 280
inter Laudes vitiorum confessio 214
lasus Hermoniensis 272
Leæna 307
leagoras 578
in Legatione obeunda quid obseruandum 461
legationes intempestiuæ vt dificienda 460
legitimum quid 544
lemniorum cultus diuinus 171
leobates 528
leo Byzantius 439
leodiaris 583
leodamus Athieniensis 582
leonnatus 370
leontium 101.117
leonidas 56
leonum natura 454
leothenes 217.293.359.599
lepidus 33
leporum natura 47
lesbius cantor 1
lethæ locus 20
leucadia 183.19
leucothea 301.39
leue quid sit 1
lex Ægyptia 1
legis finis 38
Liber 14
liberalia 16
liberalia sacra 6
liberorum de mortuis auaris parentib vita 32
liberorum furta ibid
liberorum praua institutio 32
lichas 46
lienis tumor 23
limnaus 345.37
lingua febricitantium 22
lingua iratorum 22
lingua qualis esse debeat ibid
lingua vt cohibenda 31
lingua descriptio 30
lingua munimentum 30
lingua vsus 8
linus 5
lini natura 13
lini origo ibid
lippitudinis & insaniæ comparatio 32
litera hieroglyphica 134
literarum semiuocalium natura 49
lites vt dirimenda 469
litium causæ 33
Liuius Drusus 434
liuia 31
Locatio templorum 12
locrensium mos 190
locus demortuorum 119
locus quid 17
locum simul habere quæ non possint 260
logica quid 3
loquacitatis communis clausula 309
loquacis sermo qualis 304
loquacium lingua 313
loquendi ad ingratos licentia 216
loquendi magistri 307
Lucanus 338
lucullus 441

luna

ne à sole distantia 27
ae adspectus ibid.
ae defectus ibid.
ae forma ibid.
ae illuminatio ibid.
ae magnitudo ibid.
ae natura 26
ae opera 353
tus natura 537
tus nimij turpitudo 536
tui quae comitentur 538
Luctu fabula 337
ullus 290.390.412.421
ciniarum peritia 83
atius Catulus 58
curiosorum natura 232
cus soboles 476
castus 68
iscus 377
nita 149
o Scarphensis 356
onis patria 527
ophron 587.589.590
ophron Lycurgi filius 602
opolitarum mos 146.170
orma 191
orna 69
os quid 170
curgus 108.117.134.211.314.360.377.
418.426.533
curgus Spartanus 448
curgi continentia 589
curgi in Rempub. Athen. merita 602
curgi leges 588
curgi liberi 589
curgi orationes 590
curgi pater 587
curgi praeceptores ibid.
curgi res gestae 588
curgi sepultura 589
curgi tribus 587
cus Martis filius 63
diades 182
rae vis 176
sander 277.426.441.487.590
sias 305.551.575.579.581.583.597
siae natiuitas 580
siae orationes ibid.
siae ortus 579
lysiae parens 579
lysicles 590
lysidonidas 576
lysimacho 277
lysimachus 187.240.310.361.464.467.
529.585
lysimachus Myrrhinusius 581
lysippus 142.356
lysistratus 585

M

MAcareus 64
Macedonia 345
macedonum & Persidum coniugia 348
magas 227.403
magistratus malus 443
magistratus vt adiuuandus 458
magistratus Spartani epitheta 418
erga Magistratum obedientia 457
magistratus minores à maioribus vt tractandi 452
magnatum supplicia 187
magnetis vis 486
magniloquentiae locus 210
magorum theologia 155
maiestatem conciliantia 424
malcander 138
maledicta quibus noceant 254
maleficorum ad supplicium egredientium mos 185
malitia extrema 517
malitia occulta 197
malitiae duricies 188
malum in autorem recidens 68
malum innatum quomodo ciendum 276
mali fuga an bonum 92
mala bonis admixta alienis vt obseruanda 258
mala vt praeuenienda 196
malorum compensatio 264
malorum incitamenta 178
malorum patefactio 242
mamercus 64
manerotes 188
manerotis vox ibid.
manethos 158
maneto Sebennita 144
T. Manlius 338
mansuetudinis causa 232.255
mansuetudinis proprium 228

mans

manu amputati 54
manlius Imperiosus 59
marathon 54.182.457.516
marcellus 334.339
marcus Coriolanus ibid.
Marcus 421
mardonius 54
mare lacryma Saturni 147
maris æstus causa 34
maris natura 133
maris origo & qualitas 34
maris purgatio 225
mares quomodo nascantur 38
marius 62.183.233.334.341.442
maro 555
marpissa 115
mars 64
martis cum Syluia coitus 336
marsus 338
marsyas 225.553.554.
masinissa Afer 421
materia prima 149
materia quid sit 14.162
materiæ partes extremæ 163
mathematum commendatio 407
mathematum incrementum 96
mathematis voluptates 95
matricidium 68
matuta 301
C Maximus 612
mazaus 442
Medea 271
medeius 590
medicamentorum natura 114
medicus curiosus 242
medici studium 381
medico quis habeat opus 321
medicorum scopi 329
medietatum species 560
mediocritas quæ dicatur 396
medium quotuplex ibid.
medius 261
medullina 61
meidias Anagyrasius 591.599
meilichius 228
meinis rex 133
megabyzus Persa 280
megaclides 585
megalopolis 182
megara 18
melanthea 39
melanthius 58
melanthus 53
melanippides 557.56
meleager 64.33
melitus 12
melliera 42
melytus 26
memactes 22
memoria bonorum 26
memphis 140.16
apud Memphim areæ portæ 14
menandes 464.51
menandri dicendi genus 57
menandri laus 574
mendacij causa 47
mendesius 7
mendete 17
meneclidas 211.440
menedemus 261.280.390
menelaus 285.327
menesachmus 589
menesamachus 594
menippus 45
meniscus 514
mensæ iniustæ quid comitetur 377
mentis conceptuum causa 38
mentis descriptio 7
mentis fanum 334
mentis opificium 6
mentis proprietates 336
mentis templum 339
mentiri qui magis solent 473
mercurius 382
mercurius subintrasse quando dicatur 303
de Mercurio narratio 141
metope 397
merops tragicus 249
mesopotamia 348
mesore mensis 169
messena 459
metageitnion 521
metageitnia sacrificia ibid.
metaneira 580
meteora 29
metella 59
metellus 60.61.211.228.292.308.442.
333

llus Agrigentinus 358
byer 162
iculoſus quis 380
ochus 450
us Suffetius 57
ocles 121.254
odorus 270
rodori laus 262
us effectus 222.354
us vituperationis nimius 293
ias 56
tus 318.362
iades 54. 101. 102. 128. 182. 368.
33.514.518
iades Medicida 515
inermus 554
erua 212.225
erua Poliades 277
erua cum Neptuno contentio 297
eruæ ſacrum animal 169
eruæ ſimulacrum 172
ima qua 15
s 111.381
os Iouis F. 179
tauri ortus 81
ſitatis cauſa 855
eri quæ non poſsint 139
ricordia quid 255
ra 156
ridates 806.342
us Argiuus 184
olydia harmonia 326
eſiphilus 426
uis 148
dus Antigonis 356
eſtiæ præſentia 251
eſtiam quæ adferant 264
eſtarum rerum remedia 519
ionidæ fratres 281
litudo animi 301
narchia quid 73
narchiæ præſtantia 74
nſtra vt naſcantur 46
ra 518
rbus periculoſiſsimus 224
rbi cauſa 53
rbi comitialis natura 389
orbo affectorum natura 329
orbi corporis peſsimi 329
morborum cauſa generalis 82
morborum corporis & animi comparatio 330
morborum corporis indicia 388
morborum præpoſtera cura 132
morbis obnoxiorum natura 253
mores quid ſint 394
morum emendatorum exempla 262
morum ignoratio quid impediat 418
morum mutationes 175
morum placidorum vtilitas 237
moroſiſsimi qui ſint 226
moroſitas aduerſus deos 198
moroſitatis cauſa 222
moroſitatis effectus 238
moroſitatis remedia 255
moroſorum indicia 235
mors an & quatenus malum 404
mors cur metuatur 114
mors quid 111
mortis cauſa 38
mortis cogitatio iucunda vel triſtis 113
mortis contemptus 266
mortis ſubiectum 52
mortui an lugendi 106
mortuorum recordatio qualis eſſe debeat 535
mortuorum ſupplicia 203
motus quid 19
motus circumreſiſtentia 483
motus & quietis principium 4
motus genus 17
motus ſpecies ibid.
motus animi vt componantur 250
motuum animi requiſita 229
motuum circumſtantia 14
Mucius 58
mucius Scæuola 338
mulæ cur ſteriles 48
mulier garrula 308
mulier proba 178
mulierum natura 226
mulierum ornatus 550
à Mulieribus obita legatio 310
mulius 338
multiplicis nota 149
multitudinis & morum mutatio 433
mumius 457
mundus an animatus 20

mundus an interitus expers ibid.
mundus an vnicus 10
mundus quibus similis 454
mundus quid 162.263
mundus quomodo coalueris 9
mundus vnde coalueris 831
mundi alimentum 20
mundi anima 480
mundi animae 157
mundi concinnitas 155
mundi corpus 480
mundi exordium 20
mundi figura ibid.
mundi gubernatio qualis 155
mundi inclinationis causa 21
mundi mater 154
mundi motus 181
mundi natura media 157
mundi nomen 19
mundi ordo 21
mundi origo 162.548
mundi origo & compages 157
mundi partes 480
mundi partes dextra & sinistra qua 22
mundi pulcritudo 10
extra Mundum an vacuum 24
mundos esse infinitos 10
munera qua obeunda 449
munychia 600
murrhina 598
murium natura 824
musa vnde dicta 204
musarum expers 305
musica hodierna 557
musica quid 550
musica veterum qualis fuerit 570
musicae antiqua corruptores 564
musices apud priscos Graecos exercitatio 563
musices autor 838
musices diuisio 566
musices genera 99
musices officium 571
musica rectus vsus 566
musica tibicinae mutatio 564
musicae vsus 570
musices vtilitas 824
musicam vt auxerint veteres 564
de Musica Epicureorum sententia 97
musici primi 5
musicorum interuallorum proportio 5
musicum iudicium 9
musonius 821.4
muth 1
muthias
Myrionymi qui dicti
myro
myron
myronides
myrrha 81.
myrrhae natura
myrrhae suffitus 16
mythrus Syrus 1

N

NAbis 4
Naratus
narrationum veritas
natura plures fratres ex vno semine progignat
natura quibus rebus vtatur 4
natura quid sit 4
naturae distributio 2
naturae effecta
natura interitus expertes
naturae necessitates 1
naturae praestantiores partes 1
natura prouidentia 1
nauis onerariae primum facta natura 2
nauplia 18
nausicles 5
nausithous 4
nautae ignaui 2
naxus 5
Neaera 5
necessaria qua 54
necessitas 1
necessitatis natura seu substantia 1
neleus 197.51
nemaus 13
neocles 55.89.101.104.1
neoptolemus 228.308.59
neoptolemus Anticli F. 5
nephalia 23
nephos 5
nephthys 136.151.15
neptuni tridens 17
nero 233.306.45
neronis anima 30

i ut nascantur 51
i nomen 8
r 198.215.305.318.326.415.426.448
559
562
edium 101
atus 378.467
u 95.312.436.461.510.511.579
u Maleotes 59
u pictor 412
cles 519
creon 404.584
medes 359
phanes 597
polis 333
strata 590
stratus 514
stratus Argiuus 278
Nigidius 429
redinis & frigoris comparatio 501
is 147.160.373
aqua an potu salubris 132
aqua cur plerique abstineant ibid.
i incrementi causa 35
i incrementa 153
i incrementorum limes 172
us causa 30
Noctu origine fabula 506
na capratina 336
mus trimeres 552
mi qui 552
minum & appellationum mutatio 329
minum mutationes 166
minum permutatio 284
tionum species 38
titta quid 118
uercalia 66
bium natura 30.502
uceria 67
uma 334.338.418
umae regnum 337
umerorum natura 6
uminis cunctatio in poena malis infligenda 177
numinis natura 172
Nysaeus 193

O

OArses 359.360
Obedientia herilis 429

obliuio stupida 262
obsequentiam quid efficiat 464
obsoniorum condimentum 103
obstetricandi ars 480
obtrectationis causa 490
Occasio 198
ochus 134.147.359
ochi nomen 135
ocio animum non reddi tranquillum 250
ocij effectus 251.415
ocij incommodum 118.426
octesia 340
oculi natura 275
oculorum natura 498
oculorum vitio laborantium natura 298
Odium malorum 533
odium quomodo definiatur 532
odium quomodo concipiatur ibid.
odium ut tollatur 534
odij definitio ibid.
odij & inuidiae discrimen 532
odij origo ibid.
odio affecti institutum 534
odoratarum rerum vis 225
odorum usus 176
Oechalia 59
oedipus 129.247.334.449
oedipus Colonaeus 418
oedema ut nascatur 226
oenophyta 510
oenuphis Heliopolita 135
offensarum leuium euitatio 295
oleo peculiare quid 502
olfactus in suibus vehementia 80
olfactus ut fiat 48
oligarchia quid 78
olympiae porticus 302
olympiacus 178
olympus 553.554.556.559.564
Omomi 158
omphis 358
Onesicrates 558
onesicritus 352
onomacles 577
onomademus 452
onoscelis 65
Opheltiadae 198
ophthalmia quid 532
opifices inepti 359

opinio ternario comparata 7
opinionum falsarum causa 169
opinionum genera 38
oppositionum venustas 211
Oraculum Canopicum 225
in Orando vox 439
oratio ad multitudinem qualis esse debeat 438
oratio inuisa quae 229
oratio liquida 378
oratio optima qua 518
orationis ciuilis ornamenta 437
orationis commendatio 168
orationis compositio 492
orationis coniunctionibus destituta vis 494
orationis finis 304.382
orationis genera 382
orationis Laconicae natura 314
orationis vis 302.435
oratorum extenuatio 513
orgilaus 470
orestes 39.68.449
organi vsus 83
oris effraenis finis 303
orion 337
orionis domicilium 523
oromasdes 386
oromaza 155
oromazes 156
orpheus 190.202.552
orthagoras 184
ortus natura 544
de Ortu & interitu 17
orus quid 150.154.
orus senior 161
ori calor 141
ori natalitia 159
ori natiuitas 136
ori ortus 150
Osiris 134
osiris quomodo mortuus praesit 174
osiridis ad agriculturam accommodatio 166
osiridis appellatio 145
osiridis color 148
osiridis corpus 133
osiridis cum Nephthy coitus 151
osiridis cur multa sepulcra 139
osiridis & Arueris pater
osiridis indagatio
osiridis in partes sectio
osiridis interitus
osiridis interpretatio
osiridis natiuitas
osiridis nomen
osiridis physica explicatio
osiridis regnum
osiridis res gestae
osiridis sepulcrum
osiridis sidus
osiridis simulacrum
osiridis templa
ossa vt findi possint
ossa vt nascantur
ostracismus quid
Othryades
oti & Ephialtis domicilium
Oxyathres
oxydracis saltus
oxyrynchitarum factum
oxyrynchitarum piscibus vescendi m 123
oxyrynchus piscis vnde dictus ibi

P

Pacis diuturnae consequentia 33
Paeanis & hyporchematis differenti 555
paeanum scriptores 55
palaestinus 13
palaestra decertantium mos 47
palladium 6
palleforia sacra 13
pamilia sacra ibid.
pammenes Thebanus 44
pamyle 136
pamylitia 148
panatius 381.454
pancrates 559
pandarus 124
pandosia 344
panici terrores 137
pansa 335
panthea 247
pantheia 95
paphlagonum de Deo opiniones 168
papirius Romanus 65
papirius Tolucer ibid.

paraneta

...ta 559
...as 453
...us 470
...um cura 128
...um in filijs aut nepotibus nota 198
...pata 558
...s lyrâ 432
...e 426
...nio 404
...ssus 203
...sius 68.511
...enion 514
...ipij natura 495
...m similarium natura 6
...s ante conceptum 473
...les Byzantius 359
...itia medium 237
...a quæ sit 521
...e causa quæ subeunda 293
...cles 176
...clus 210.222.215
...s tragœdus 411
...ertas 466
...ertas an malum 404
...ertatis pecuniariæ remedium 322
...ertatem quæ res efficiant 321
...anias 58.186
...i ac Thaophimenses 227
...atum cum ratione 376
...ata quæ 262
...atorum apud Persas gradus 474
...oris motus 44
...sus 271.444
...us 337.416
...s 525
...pidas 102.104.209.369.375.445.
461
...pidas Thebanus 228
...ops 66
...usij origo 183
...elope 79.307
...npasastha 162
...nte ibid.
...rdiccas 367
...rdicum natura 164.206
...reuntium suo indicio exempla 312
...ergamena 455
...eriander 111.183
...eriboea 64

pericleitus 553
pericles 184.190.209.213.273.369.381.
410.417.426.433.436.437.440.
445.448.450.451.453.460.471.
510.514.515.516.518
periclis virtus propria 268
perilaus 293
perinthus oppugnata 368
persæus 276
persarum regis consuetudo 386
perseæ stirpis consecratio 368
perseus 305
perseus Macedoniæ rex 398
persuasionis causa 435
perturbatio quid 394
pestis remedium 175
petentes quomodo submouendi 278
petitiones absurdæ ut reijciendæ 445
perræus 455
petronius Valentinus 68
Phædra 67
phædrus 838
phano 66
phaethon 66.252.531
phaethontis luctus 90
phalaris 68.183.362.465
phalli consecratio 140
phamenoth 353
phantasia quid 39
phantasiæ error 38
phantasma quid 39
phantasmatum natura ibid.
phantasticon quid ibid.
phantaston quid ibid.
phnephi mensis 159
pharus 152
pheidias 101.387.540
phemius Ithacensis 551
pheneum 190
pherecrates 564
pherecydes 138
phersephone 168
phidias 172
philagrus 314
philammon 552.553
philarchus 65.510
philautia effectus 238
philemon 404.412
philetas poeta 420

philetarus 284
philippa 240 310
philippus 590
philippus 57. 193. 227. 244. 315. 341. 342. 356. 418. 442. 525. 527. 588. 592
philippus Æxonensis 58
philippi virtus propria 386
philiscus 580
philochorus 411. 510
philocles 579 580
philocrates 314
philoctetes 416
philonicus 432
philonome 68
philopeitis 598
philopœmen 420. 421 451. 458. 459
philosophandi ratio quæ 428
philosophandi vera ratio 427
philosophia Ægyptiorum 134
philosophia contemplatiua quæ dicatur 395
philosophia moralis quid sit 3
philosophia naturalis quid sit ibid.
philosophia quid sit ibid.
philosophiæ ansa 407
philosophiæ effectus 354
philosophiæ finis 239
philosophiæ oratio 380
philosophiæ pars theorica 174
philosophiæ partes 3
philosophiæ parandæ ratio 280
philosophiæ princeps 4
de Philosophia iudicium vt instituendum 479
philosophi officium 270
philosophi proprium 384
philosophi studium 381
philosophum quid faciat 132
philosophi falsi 430
philosophorum & vulgi comparatio 354
philosophorum oblectationes 99
philosophorum quæstiones 122
philosophorum summa laus 347
philostratus Pellenensis 577
philoxenius 103. 280. 272. 353. 355. 477. 556. 564
philoxenus Eryxidis F. 116
philotas 403
philotas Parmenionis F. 362. 363
phineus
phlegyas
phocio 210. 216. 230. 420. 421. 437. 4[...] 447. 448. 466. 513
phocio probus
phocion 103. 275. 323. 417. 438. 4[...] 461. 599
phocus Æaci F.
phœbidas 4[...]
phormio 109. 440
phrasides
phrygum de Deo opiniones
phryna
phryne
phrynichus 453. 517. 559.[...]
phrynis 207.[...]
phyleus
physicorum dogma
Pictorum mos 2[...]
picturæ & poeseos comparatio
pierius
pietas in parentes
pindarus 109. 280. 513. 517. 553.[...]
pingendi ars
piscis qualis cibus
pisistratus 203. 227. 4[...]
pisistratus Hippocratis F. 1[...]
pisistratus Orchomenius
P. Piso 2[...]
pittacus 259. 290. 308. 4[...]
pittacus Lesbius 4[...]
placidi natura 24[...]
placiditatis causa 1[...]
planetarum cursus 26. 5[...]
plantarum genus 5[...]
plantarum incrementum ibi[d.]
plathana 58.[...]
plathane 58[...]
Plato 112. 117. 134. 253. 276. 279. 301[...] 384. 385. 403. 407. 413. 465. 558. 570[...] 581
plato Dius 38[...]
platonis domicilium 52[...]
platonis voluptates 10[...]
platonem fuisse rerum musicarum peri[...]tum 56[...]
pleistænetus 51[...]
pluto 144[...]
plutonis colossus ibid[.]

is nomen 8
rum causa 31
græ & phrenitidis comparatio 329
diuturna 185
mortuorum repetita 201
perfectio 185
tarditas 178
tempus 185
tempus cui notum 179
endi tempus 181
entia sera quibus prosit 183
entiæ causa 267
entiæ exempla 181
malus 445
es vectigal 515
archus 478.579
io 234.386
onis domicilium 524
436
eia quid 72
cus quis 443
ci boni officium 74
tionis causa 376
x 289.290.293.382.457.514.596
enus 89.109
bius 420.454
cletus 387
dorus 63
euctus 438.588.592.594
mestor 63
mnastia 552
mnastus 564
mnastus Colophonius 554
mnestus 553.555
mnestus Colophonius 552
nices 519
yphemus 84
ypragmones in republica 450
ysperchon 272.276
yxena 355
yzelus 54
mpeius 335.420.440.441.448.456
mpeius Magnus 184.412.433
mpeij gratia 335
mpilius Numa 333
nderum iactatorum natura 486
oneropolis 245
. Pontius 342
ontus 303

populus unde primum eneruatus 465
ut regendus 436
populi amor 450
populi fauorem qui captent 436
populi ingenium 432
populo ut credendum 461
porcorum ægrotantium remedia 88
porinus Selinus 499
porsena 55.58.228
porus 228.353
porus quid 162
possibilis diuisio 545
possibilis & contingentis comparatio 544
posteri propter culpam maiorum puniti 195
posthumius 310
posthumius Albinus 55
in Potestate nostra quæ sint 280.545
potus Ægyptiorum 176
Practicus quis 4
præneste 456
prænestes origo 70
præpositionum natura 495
cum Præstantibus cur potius uiuendum 380
præteritorum recordatio 538
pratinas ibid. 554
prauitas insanabilis 328
prauitas potentiæ adiuncta 389
praxiteles 579
praxithea 61
presbeion 514
presterum causa 29
priamus 63.234
priamo calamitosior 80
prima & maxima 302
principis exemplar 389. institutio 386.
opus 387
principis uiri oratio 437
principi quid metuendum 387
principi quis imperabit 367
de Principe bono vaticinium 203
principes amentes 385
principes colossicis statuis comparati ibid.
principum amicitia 454
principum ineruditorum descriptio 386.
officium 387. peccata 438
principium in omnibus rebus 337

principium omnium rerum 184
principij & elementi discrimen 5
principio cuiuis in quo plus sit 482
principia quæ sint 5
principia rerum aduersa inuicem 155
principiorum nomen 5
de Principiis sententiæ philosophorum 157
primistum 70
priscus 33
priuatio quid 496
priuationis natura ibid.
procreationis & ortus differentia 480
ad Procreationem prolis quando accedendum 196
prodicus Ceus 581
prodicus sophista 421
prodigalitatis effectus 475
proditionis exitus 59
prolis generatio 126
prolis similitudo 46
promethia quæ 333
pronominis natura 495
prophthasia 509
proportionum ratio 491
propylæa 437
prosagogidæ 248
proserpina 144
protasis Græcis quid 492
protogenes 198
protrygetes 58
prouidentia quid 547. secunda ibid. summa ibid. tertia ibid.
prouidentiæ diuinæ quid conueniat 543
prouidentiæ filia 333
prouidentiæ particula 173
proxenus 601
prudentes qui sint 262
prudentia ac sapientiæ discrimen 394. definitio 391. effectus 252. opus 394
prudentia quando appelletur virtus 390
Psammetichus 132
psychopompeion 187
Ptolemaus 95
ptolemaus Ceraunus 186
ptolemaus Philadelphus 365
ptolemaus Soter 144
Publicanorum odium 242
pudor vitiosus vt eximendus 270
pudoris & verecundia distinctio ibid.

pudoris vitiosi effectus
pudorem ineptum quæ comitentur 274
puer terrore visus mortuus
pueri vt fallendi
puerperarum cura
pugna ad Mantineam pictura
ad Pugnam eunti vtilissimum an… 139
pulcerrimum quid
pulcris rebus æstimandis infelicitas
pulmonis motus
pulsationum elocutiones variæ
pulueris natura
puniendi modus
punitio vt exercenda
punitorum celeriter & sero compa… 187
purgandi ratio vnde sumpta
Pyanepsion
pylagoræ
pylas
pyrachmes
pyrander
pyrrhon Eleus
pyrrhus
pyrrhus Epirotas
pyrson
pythagoras
pythagoræ philosophia
pythagoræ præcepta
pythagoreorum de colore opinio 16. meri & figura
pythagoricorum de principiis opinio
pythalmius
pytheas
pythia
pythica inscriptio
pytho
pytho Ænius
pytho Nisibensis
pythocles
pythoclidas

Q.

QVaternionis natura
Quæstiones musicæ
quæstiones poeticæ
quæstionum varietas
quinarij natura

R

Afuræ capitis causa 131
Ratio ciuilis quid 72
quomodo agat 406
rationi opposita vt concilianda 402
nis exercitatio 415. natura 440.
ficium 399. opus 395
nu rectæ effectus 252
nis vacua quæ sint 392
mis vis 221
mi aduersantia 400
Rationem & brutam animi facultatem differentia 396
cum Saturno congressus 136
angulus triquetrus 88
institutio Epicuræa 89
s qui & quando meliores 421
m pulcerrima 240
i Alexandrei fines 360
i molestia 418
i & Romuli ortus 68
rehensio laudationi permixta 448
rehensio proximi 218
humanæ difficiles explicatu 179
naturales quæ dicantur 4
nouæ vt tentandæ 459
um aduersarum vtilitas 210
um commixtio 263. diuisio 394. humanarum varietas 263. præstantia 263. sensilium imagines 481
ina quid 176
inæ natura 175
piratio vt fiat 43
pondendi ad interrogata ratio 316
pondendi genera 317
pondendi modus 318
ponsio ciuilis 448. vt formanda 318
ponsum superfluum 318
ponsa ad maledicta 449
spub. cuiusmodi viris indigeat 443
spub. seni cur gerenda 420
ipubl. administratio in odium quomodo adducatur 431
eipub. administratio in quo consistat. 427
ipub. administrationis maximum malum 414
eipub. administrationis voluptates 412
ad Reipub. administrationem quomodo accedendum 431
reipub. antiqua tractatio 415
reipub. forma optima 74
reipub. forma 73
reipub gerendæ voluntas 430
reipub perfectissima forma 418
reipub. status deprauatus 73
reipub. tractatio quid 422
reipub. quæ debeantur 429
ad Rempub aditus 439
rempub. gerentium cura 433
ad Remp. qualis ductor deligendus 442
in Repub. primum locum cui lex tribuat 458
à Repub. qui arcendi 421
resus 64
retana 65
retræ quid 377
reximachus 60
Rhetorica vis 584
rhetoris oratio 373
in Ridicula oratione quid cauendum 438
Rodiorum luxus 323
roma 306
romæ cognomen 334
romanorum genius 341
romanorum ingenium 454
romulus 334
romuli fortuna 335
romuli vitæ finis 336
roxane 353
roxanes 33[illegible]
Ruminalis 336
rustius 68
rutilius 475
Rythmorum ratio 567

S

SAbinus 335
Sacadas 516
sacadas Argiuus 454. 555
sacerdotum Ægyptiorum mos 138
sacrificium dijs gratum 135
sacrificium irritum 108
sacrificia tristia 168
sacrificiorum rationes 339
sacrorum finis 136
sacrorum tristium ratio 196
sai 148
salamina 297

Salamis 515
ſalis appellatio 147
ſalis natura 131.132
ſalem pleriq; cur detrahant cibis ibid.
ſalibus defenſio instituta 437
ſalia 69
ſandanus fluuius 57
ſanitas quid 54
ſanitatis incertitudo 90
ſanitatis quærendæ ratio 407
ſanitatis ſtudium 174
ſaoſis 183
ſapientis nomen 214
ſapientibus proprium 130
ſapientia quid ſit 3
ſapientia vera 480
ſapientiæ diuinæ imago 389
ſaporum norma 80
ſappho 557
ſarapis 144.145
ſardanapalus 98. & inde
ſardanapali ſepulcrum 359
ſardianis 64
ſatelas 191
ſatio tempeſtiua 128
ſaturnalia 102
ſaturnus 58
ſatyrus histrio 217
Scaurus Æmilij 339
ſceleratorum ſomnia 186
ſceleſtorum natura 189
ſchœnion 552
ſcientia binario comparata 7
ſcientia cui conueniat 131
ſcilurus 315
ſcimbrates 64
Scipio 232.292. & inde
ſcipio Africanus 448.450
ſcipio Numantinus 334
ſcipio Romanus 433
ſcipionis fortitudo 335
ſcitrophorion 515
ſcolia carmina quis inuenerit 364
ſcopa Theſſalus 326
ſcythia 505
de Sectione corporum 16
ſeditionum cauſæ 469
ſeirium ſidus cui attributum 150
ſeiſachtheia 568
ſeiſachtheia institutio
ſeleucia
ſeleucus 168.293.&
ſeleucus Callinicus
ſemele
ſemen muliebre quid
ſemen quid
ſeminis natura
ſeminis ſubſtantia & genus
ſemiramis
ſemiramidis res geſtæ
ſeneca
ſenectus cur male audiat
ſenectutis cauſa
ſenectutis commodum
ſenectutis dedecus
ſenectutis honor
ſenectutis momentum
ſenis laus
ſenes quas ſectari voluptates debeant
ſenes validi
ſenum in repub. officia
ſenum in repub. oratio
ſenum natura
ſenum ſtudia
ſenibus in repub. cuius rei gratia verſandum
ſenibus contemtus vnde paretur
ſenſilium natura
ſenſus odoratus
ſenſus quid
ſenſus vt fallat
ſenſuum impedimenta 246. iudicium numerus ibid. officium
ſentiendi inſtrumenta
ſeptimius Marcellus
ſermonis emiſſi natura 309. fines 27 irati pœna 225. vſus
ſermonum effictio
ſertorius
ſeruos in Etruria puniendi modus
Ser. Tullius
Ser. Tullij regnum
ſeth 152.158.1
ſeueritas parentum in liberos
ſexagenarij numeri natura
Sibylla
ſiciliæ libertas reſtituta
ſicyoniorum pœna

ſig

...a insociabilia 49
...ntium quid 305
...ntii descriptio 323. fructus 314. laus
ibid. vtilitas 302.307
338
...sani seu Aegipanes 81
...ilius 63
...amias 280
...no 380
...monides 244.278. & inde
...monidis dictum 188
...mulacrum Andocideum 579
...trum 165
...syphus 12.84
...is reprimendæ ratio 317
...ny 165
...yrna 61
...obrietatis exempla 103
...crates 108.109
...cratis philosophia 478
...il vnde natus 20
...olis conuersio qualis 25. cursus 526. defectus 26
...olis & cœli contrarius motus 171
...olis & lunæ cursus 90. forma 25. magnitudo ibid. natura 24.160
Solis obscuri causa 375. officium 386. ortus quomodo pingatur 135. sacrificiũ 146. sacrificium primum 159
Solon 134.290.368
Soli fertilis indicium 269
Somnus Epimenideus 409
Somni causa 51.176
Somni subiectum 52
Sonchites Saita 134
Soni celeris natura 487
Sophilus 575.578
Sophistarum natura 231
Sophocles 109.228. & inde
Soramus 380
Sordidus quis 449
Soros 145
Sosibius 144
Sosicles 505
Sosigenes 585
Soteles 144
Sotericus Alexandrinus 551
Sothi 164
Sothis Aegyptiis quid 341
Sotio 294
Spartanorum ingenium 432
Sparti qui 198
Speculi vsus 254
Spectaculum gratissimum 513
Sperthi 456
Spes inanes 120
Spes Pindarica 268
Speusippus 300
Sphinx 77
Sphingis origo 81
Sphodrias 444
Sphragistæ 146
Spintharus 586
Stasicrates architectus 357
Statiras 361
Statuarum collocatio 462
Stellæ quid denuncient 24
Stellæ vt conflatæ 23
Stellarum figura 33. illuminatio 24. latio & motus ibid. natura 23. ordo 24
Sterilitatis causa 47
Stesichorus 552
Stesichorus Himeraus 554
Stesimbrotus 59
Sthenelaidas 439
Sthenelus 209
Stheno 456
Stilbon 23
Stilpo 254.265
Stilpo Megarensis 280
Stoicæ sectæ princeps 14
Stoicorum absurda dogmata 70. de affectibus sententia 44. de deo opinio 14. de elementis opinio 17. de figura stellarum opinio 23
Stoicorum de geniis & heroibus opinio 14
Stoicorum de magnitudine Lunæ opinio 27
Stoicorum de mundi numero opinio 10. de sensu animæ opinio 4 . de solis natura opinio 25. de voce sententia 42. decretum 354. error 145. theologia 152
Stolidorum natura 262
Stolistæ qui 151
Strabo 184
Strategema 55
Strato 499
Stratonis patria 527
Stratocles 431.432.602

Strategles rhetor 587
stratonica 297
stratonius 323.522
studia diuersa 293
studiorum similitudo ibid.
stultitia suauitati admixta 389
stultitia crimen 329
stygis aqua 508
styli commendatio 573
Suauium fragrantiarum vtilitas 175
substantia proprium 497
successus infelicis causa 353
succorum discrimina 52
suffituum ratio 547
sus Cromyonia 77
suis natura 133
superbe dicta & facta quorundam 360
superstitio quid 107
superstitionis vsus 110
supplicandi apud Persas genus 503
supplicium de seipso sumptum 257
supplicii dilati vtilitas 264. modus & opportunitas 265
supplicia exigendi vis 308
suppliciorum apud inferos genera 200
Sybaris 62.579
sycophanta quid 249
syenitarum consuetudo 132
sylla 212.306.413
syluanus 62
syluia Iunia 68
symmachus 590
synaugeia Platonica 40
syncretismus 299
syntena quid 164
synusia quid 148

T

TAenarus 194.508
tacendi impotentia 302
tacendi magistri 307
taciturnitatis exemplum 306. fructus 308. laus 307. præmium ibid.
tanagra 535
tanais 357
tanaquilis 340
tantalus 524.531
taphosiris 141
tarpeia 60
tarquinius Superbus 69
tarrias 36
tarrias Dinomenis F. ibi
taurorum natura 35
Technatis 13
inter Tegeatas ac Pheneatas bellum 6
telamon 6
telchines 20
telearchia quale munus 44
telegonus 7
telemachus 204.31
telephanes Megarensis 56
telesinus 33
telesippa 36
telesias Thebanus 56
telesphorus 5
telesippus 58
teletias 18
temperantia qua dicatur 39
temperantia quid 7
temperantia appellatio 39
temperantia bonum 32
temperiei bona causa 28
tempestatum periculosior qua 32
templi Milesii proditio 19
tempus hominum & Dei respectu vt intelligatur 187
tempus quando extiterit 489
tempus quid 17.489
temporis & Dei coniuncta opera 331
temporis instrumentum 488
temporis Romæ distinctio 426
temporis substantia 17
tenebræ an possint videri 440
tenedus 471
tergemini vt nascantur 46
ternarii vis 161
Terpander 280. & inde
terpander Antissæus 564
terra aeri vt opponatur 505
terra an primo frigida ibid.
terra ceramitis 471
terra cur nigra poetis dicta 506
terræ aggestio 152
terræ anima & motus 487
terra elementum 508. figura 32. inclinatio 321
terræ in zonas distinctio 33
terræ motus ibid.
terræ motus causa ibid.

terra

rræ munus 387
rræ natura 331. 506
rræ natura & quantitas 32
rræ situs ibid.
rram primo esse frigidam 508
studinum ægrotantium cura 83
thys 148
tractys 7.172
ettix Cretensis 195
ucer 293
hales 18.134. & inde
haletas 556
haletas Cretensis 555
haletas Gortynius ibid.
hamyras 95
hamyris 224.551
hasius 237
heætetus 316
heagenes 415
heoclymenus 40
heba 183
hebanorum natura & ingenium 432
hemis 202. 436.462
hemistocles 101
hemistoclis virtus propria 361
hemistogenes Syracusius 510
heo 84. 538
heodectes Thaselita 582
heodorus 123
heodorus Atheos 253
heodorus Cyrenæus 529
heognidas 578
theognis 382
theophrastus 96
Theophrasti auditores 216
theophrasti patria 527
theopompus 385. 437
theopompus Chius 582
theopompus Lacedæmoniorum rex 458
theos unde dictus 164
theotimus 57
theoxenia 190
theramenes 378
therippides 591
thersander 55
thersippus Erœensis 312
thersites 533
theseius 530
thestius 57

thesmophoria 168
thesmothetæ quomodo legantur 364
thespis 513
de Thespesio Solensi rediuiuo fabula 198
thessalus 356
thessalorum religio 171
thracia 504
thraseas 447
thrasicles 589
thrasonidæ 98
thrasonidæ mala 322
thrasybulæa 516
thrasybulus 101
thrasylaus Eleus 580
thrasyleontes 98
thrasyllus 510
thrasyllus Phliasius 559
thucydides 292. & inde
thucydidis patria 527
thueris 139
thyestas 66
L.Thymbris 63
Tibiæ & citharæ autor 557
tibicinum nomi 554
tigranes 342.359
timæa 254
timæus 527. 542
timarchus 450. & inde
timeles 552
timesias Clazomenius 513
inter Timiditatē & audaciā mediū 397
timocleia 95
timocles 592
timocrates 102.592
timoleo 212
timoleo Corinthius 444
timoleon 183. 457
timon 176,295
timothea 590
timotheus 144. & inde
timotheus Cononis F. 582
tisaphernes 318
tuba 95
tisias 579
tisias Syracusanus 581
titanica 149
titanum facinus 361
tithonus 472
Thesimachus 66

Toleran-

Tolerantia 120
tolmidas 510
tonitrus causa 29
tonorum genera 554
tonsores cur loquaces 311
torebus 557
Tractatio regalis 227
tragus 514
tranquillitas animi vt definienda 251
tranquillitatis animi causa 257
tranquillitatis animi fons 252
tranquillitatis causa 250
ad Tranquillitatem animi quæ faciant 328
trianguli descriptio 162
tribunal quid 462
tricorporum natura 282
triptolemus 473
tritici natura 304
tritogeneia 173
trocius 64
trophæa Charonensia & Mithridatica 334
τρόποι quid 182
Tullus Hostilius 57
tumultus sedandi ratio 460
tuxium 68
Tybi mensis 158
tyliphus 68
typhon 131.145
typhon qualis fuerit 141
typhon vinctus 140
typhonis & Nephthys pater 136. insidiæ quid denotent 151. interpretatio 154. nomen 158. ortus 136. physica explicatio 160. spuma 147
de Typhone fabula 133. narratio 143
typhonum natura 66
tyrannus quid sit 408
tyrannorum animus 388
aduersus Tyrannos cautio 464
tyro 319
tyrrenus 470
tyrthæus Mantinensis 560
tyrus 362
typhonis simulacrum 158

V

VAcuum an sit 16
Valeria Luperca 68
valerius 61
valerius Conatus 81
valerius Cestius 61
valerius Torquatus 59
valeria Tusculanaria 62
valetudinis bonæ causa 53
valetudinis tuendæ præceptum 225
Vbera brutorum 127. mulierum ibid.
vberum affectio 126
Vehementia nimia 467
venatorum studium 245
vestitus 350
venereæ libidinis effecta 305
ventorum molestissimi qui 239. natura 47
venus 320.305.382
venus tempestiua 80
veneris detestatio 416
veneri sacrum animal 169
in Venerem procliuum semen quale 303
verecundi natura 304
verecundia quando fiat vtilis 271
verecundia quotuplex 402
verecundiæ cognatum 269
veris initium 146. natura 147
veritatis incertitudo 191. 192. scientia 479
versus Homericus ex omnibus orationis partibus constans 491
versutiæ nomen 76
vestium linearum vsus causa 113
vesuuius mons 203
victima humana 67
victoria Cadmea 295
victus primorum hominum 371
Vinum Thasium 89
vini natura 132.305.431
viperarum natura 310.228
vindictæ dilatio 176
vinolentiæ & ebrietatis discrimen 304
vir bonus quis 466
viri perfecti descriptio 3
viri boni qui 285. vt fallendi 350
virorum fortitudo 77
virgarum natura 31
virtus à contemplatione quomodo differat 390
virtus an possit doceri 204
virtus ciuilis quomodo pessundetur 411

...us hastifera 340
...us qualis sit res 327
...us quid, communis opinio 390
...us quid secundum Epicurum 97
...us unica 390
...rtutis accusatio 330
...rtutis chorus 332
...rtutis commendatio 330
...rtutis & fortunæ comparatio 330
...rtutis & fortunæ consensus ibid.
...rtutis & honoris fanum 334
...rtutis fanum apud Romanos ibid.
...rtutis pictura 332
...rtutis templum 336
de Virtute variæ sententiæ 390
...rtutes quatenus plures ibid.
...rtutum contemperatio 353
...rtutum & vitiorum apud dæmones discrimina 142
...rtutum philosophiæ diuisio 3
...sus causa 40
...sus modi 30
...sus vtilitas 180
...æ æternæ beatitas in quo 130
...æ comparatio 252
...æ generis delectus 261
...æ humanæ conditio 251
...æ humanæ finis 199
...æ mutationes 251
...æ optimum modum quid faciat ibid.
...tia non tegenda 115
...tia populi quæ amolienda 432
...tia vt curentur 233
...tiorum occultatio quid habeat mali 116
...tiorum vis 120
...itiosi hominis natura 188
...itiositas maxima 533
...itiositatis effectus 120
...itiositatis humanæ crimen 123
...itiositatis natura 122. 184
...ituperatio suiipsius per alium 212
...iuacitatis causa 53
Vlisses 213. & inde
Vlissis habitatio 524
vltio delicti qualis 184
vltionis natura 178. 180. 228
vltiones malefactorum humanæ 181
vnguenti natura 538
vngues vt nascantur 51
vnitatis natura 6. 308
vniuersi comparatio 161
vniuersi creatio 7
vniuersi & mundi discrimen 19
vniuersi gubernatio 173
vniuersi interitus 7
vniuersi in partes inæquales diuisio 480
vniuersi natura 179. 482
vniuersi principia in quibus constituenda 154
Vocabulorum peritia 169
voluptas immodica 94
voluptatis vanitas 188
voluptates à gloria profectæ 104
voluptates animi ob virtutem 113
voluptatis contemptus 81
voluptatum diuersarum collatio 101
voluptatum incertitudo 89
voluptatum memoria 103
voluptatum recordatio qualis 88
voluptatum studium 95. 184
voluptatum studium quos dedeceat 412
voluptatum subiectum 86
vomitus vsus 321
vota 237
vox quid sit 41. 551
vocis modus 317
vocis substantia 42
Vrania 382
vrsæ natura 124
Vsia 164
in vtero primum quid nascatur 126
Vulcani ortus 147
vulpes Teumesia 77

X

Xantippe 233
Xantippus 128. 579
xenius 599
xenocrates 246. & inde
xenocratis domicilium 524
xenocritus 555
xenocritus Locrensis 554
xenodamus Cytherius ibid.
xenœnetus 417
xenon 289
xenophanes 272
xenophanes Colophonius 169
xenophon 540. & inde
xerxes 54 & inde

Zaleucus

Z

Zaleucus 212
Zelotypiæ exitus 61
Zeno 234. 217. & inde
Zeno Citieus 391
Zeno Citiensis 253
Zenonis patria 527
Zetus Amphipolita 591
Zeuxippus 84.105
Zoroastres magus 155

FINIS.

AVTORVM IN SECVNDA MORALIVM PLVTARCHI PARTE, Index Alphabeticus.

Aeschylus 70.81
Agatarchidas Samius 55
Agatho Samius 68
Agesilaus 65
Alcæus 557
Alcman 333
Alcmæo 24
Alcmæo 41.51.53
Alexander Polyhistor 69
Alexarchus 57.150
Anaxagoras Clazomenius 5
Anaxagoras 13.16
Anaximander Milesius 5.15.24
Anaximenes 22.23
Antias 340
Anticleidas 150
Anticles 557
Antimachus Colophonius 317
Antipho 27
Antiphon 34
Apollodorus 96
Aratus 24
Archelaus Apollodori F. 6
Archemachus Euboensis 144
Archilochus 144
Archita 572
Anetades Cnidius 58
Aristagoras 132
Aristarchus 26
Aristides Milesius 54
Aristo 550.439
Aristobulus 66.95
Aristocles 63.70
Aristodemus 67
Aristophanes 205
Aristoteles 3.4.5
Aristoxenus 94.474
Asclepiades 36.44

B

Berossus 27
Boethus 29

C

Cæcilius 575
Callimachus 524
Callisthenes 56.57
Carneades 267
Castor 146
Chares 365
Chrysermus 55.58
Chrysippus 38.40
Cicero 429
Cleanthes 23.24
Cleitonymus 58
Clitophon 60
Colotes 84
Crates 23.216
Cratinus 518
Cratippus 578
Critolaus 57
Ctesibius 591
Ctesiphon 59

Deino

D

Eine 147
Demades 495
aratus 60
etrius 16.499
etrius Magnes 596
ocritus 13.17
osthenes 211
ijllus 60.68
oras Melius 12
carchus 36.45
lorus Siculus 54
les 47.49
enes 19.21
ijsius 580
theus 62.63
theus 61.65
is 346

E

phantus Pijthagoreus 33
Empedocles Metonis F. 8
rus 35
urus 14.17
enes 29
istratus 37.46
osthenes 17.28
lides 95
oxus 24.36
merus Tegeata 12
nus 108.128
olis 383
ipides 11.40
hijmenes Massiliensis 35

G

Laucus Italus 471
Glaucus Reginus 576
ucus Thaleta 556

H

Ecataeus 132
Hecataeus Abderita 134
gesianax 62
gesias Magnes 191
liodorus 598
llanicus 148.577
racletus 15
racletus phijsicus 145
raclides 23
rmaeus 150.154
rmippus 598

Hermogenes 309
Herodotus 56
Herodotus Halicarnassaeus 527
Herodicus Selijbrianus 186
Herophilus 17
Hesiodus 118
Hipparchus 40
Hippocrates 49
Hippon 46
Hipponax ibid.
Homerus 5

I

Ion 331.288
Ister 476
Iuba 63

L

Eophanes 46
Leucippo 38
Leucippus 16
Liuius 348
Lysias 576
Lysis 558

M

Anethos 269
Melanthius 381
Melissus 17
Menander 338
Merillus 64
Meryllus 60
Metrodorus 10
Mnaseas 350

O

Ecetes 32
Oenopides Chius 22
Onesicritus 28

P

Anatius 355
Parmenides 17
Parthenius Poeta 62
Philemon 328
Philochorus 597
Philoctetas Aeschyleus 86
Philolaus 20
Phylarchus 345
Pindarus 54
Plato 5
Plato Aristonis filius 9
Plato comicus 434
Polybus 59

Polybius

Polybius 144
Posidonius 29
Possidonius 17
Pyrander 68
Pythagoras 7
Pythagoras Mnesarchi filius 6
Pytheas Massiliensis 34
Pythocles Samius 60

S

Sappho 228
Satyrus 595
Seleucus 20
Seleucus mathematicus 35
Simonides 142
Socrates 13
Socrates Sophronisci filius 10
Solon 261
Sophocles 95
Sostrates 65
Stesichorus 186
Struto 29
Strato physicus 261

T

Thales Milesius
Theocritus
Theocritus Chius
Theodorus
Theodorus Cyren.
Theophilus
Theophrastus
Theopompus
Thucydides
Timaeus
Timo
Timotheus
Trisimachus

X

Xenocrates
Xenophanes
Xenophon

Z

Zeno
Zeno Mnaseae filius
Zopyrus

FINIS.

1 LaN. de Dominica Alle tanto tempore

Sigllitus
2 LaN. Sapientiam Alle ~~Ba bus th~~
Dom 1. M. in laud ctM.

24. S. Melliti Cl. Dr. Lell. Fidelis Ucs. de
selz Com: pral: ac Dom:
9. S. Rr. Diemur et
Officii Des.

...
Suff...
ac D...
§ 4. Festu...
d. 1. maj ...
adaperiat. ...
desequ. Com. pr...
Indulge...
5. S. S. Claudi et So...
Fratres. Com. un. Lect...
Attiliana. In 2. Vesp. ...

...usq. 3a

...p. Com.

...cum Suffr.

...Offe.

...ni El. ad 2. Lin.

...aud Suffr. vesp. a Cap.

Com. prae. cum Suffr.

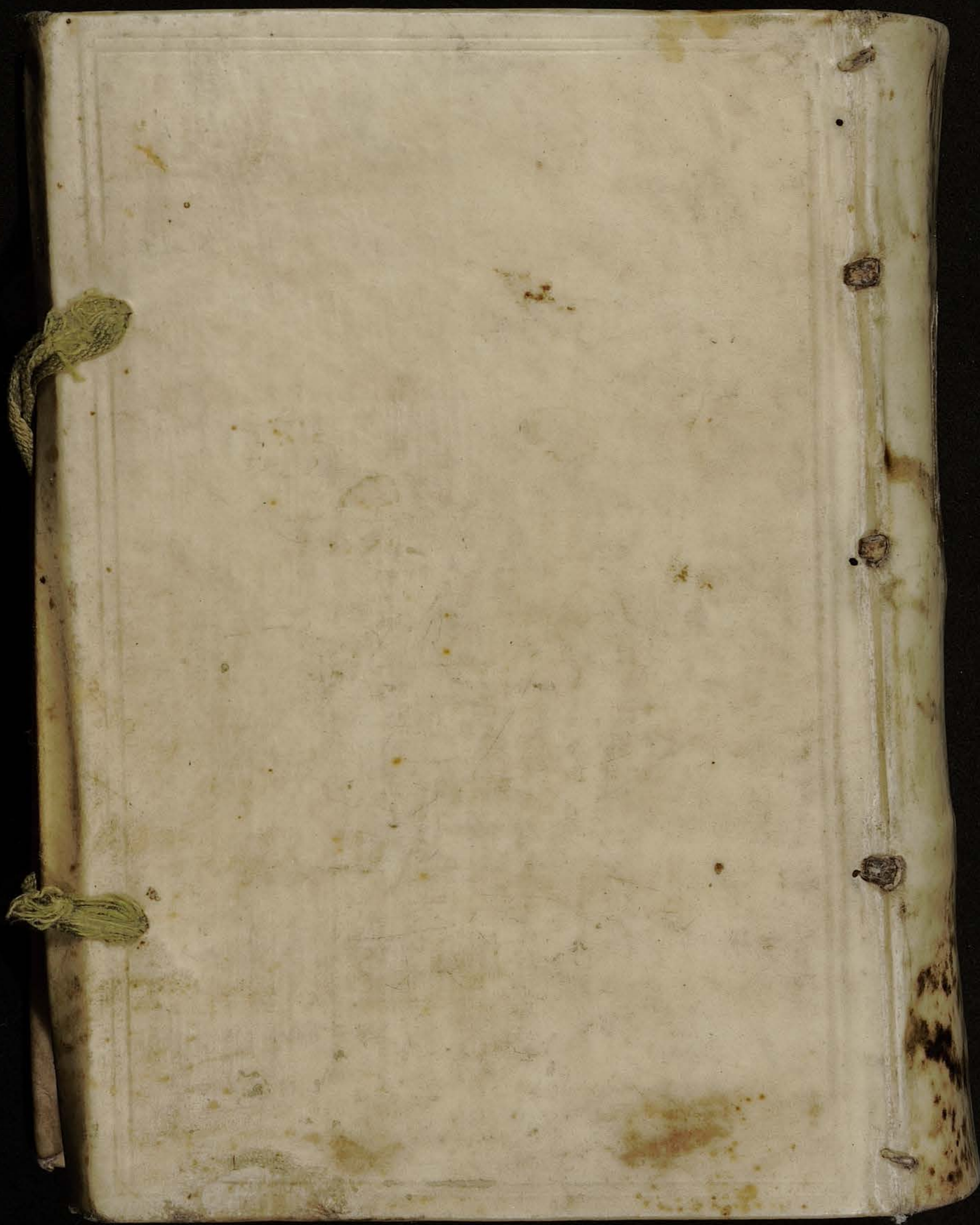
Justus.

...esp. desegn. Com. prae. ad S. Br...

...is et Theclae v.

... S. Galli Abb. dx. Lin Justus. etc.

Biblioteka Jagiellońska
stdr0025095

PLVTARCHI
Moralia

